THE UNIVERSITY
OF ILLINOIS
LIBRARY
328.485
Sw32r
1900
sup. v.4
pt. 1 4-2

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1900.

FJERDE SAMLINGEN.

1:sta Afdelningen.

Fjerde Bandet.

Statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 45—97.

TRANSFERRED
JAN 7 1911

328.485
Sw 32r
1900
sup. v. 4 pt. 1-2

29 Jc 23

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

(1:a U. A.)

Statsutskottet, som erhållit del af kamrarnes beslut i anledning af utskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, får här nedan afgifva de förslag, hvartill samma beslut befunnits föranleda.

1:o.

Efter det Kongl. Maj:t under fjerde hufvudtiteln i punkten 21 föreslagit Riksdagen att för anskaffning af ammunition för eldhandvapen bevilja en summa af 3,390,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 954,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor afsedda för utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg,

hade utskottet uti *punkten 22:o* af sitt berörda utlåtande hemstält, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förenämnda framställning, måtte för anskaffning af ammunition för eldhandvapen bevilja en summa af 3,390,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 954,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor afsedda för utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg.

520596

Denna hemställan har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren bifallit en vid punkten af herr P. Pehrson m. fl. afgifven reservation, deruti yrkats att Kongl. Maj:ts förenämnda framställning måtte af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ammunition för eldhandvapen beviljade en summa af 3,090,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisade ett belopp af 654,000 kronor.

För frågans afgörande genom gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, må för anskaffning af ammunition för eldhandvapen bevilja en summa af 3,390,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 954,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor afsedda för utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen för anskaffning af ammunition för eldhandvapen beviljat en summa af 3,090,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisat ett belopp af 654,000 kronor.»

2:o.

Sedan i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel Kongl. Maj:t i punkten 22 föreslagit Riksdagen att för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition bevilja 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa en sjettedel eller 2,000,000 kronor,

samt uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion (n:o 30) herr *S. Wieselgren* med flere hemstält, att Riksdagen måtte för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition bevilja 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa en fjerdedel eller 3,000,000 kronor,

hade utskottet uti *punkten 23:o* af utlåtandet n:o 5 hemstält, att Kongl. Maj:ts förenämnda framställning och herr Wieselgrens med flere i ämnet väckta motion måtte af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljade å extra stat

12,000,000 kronor och deraf för år 1901 afsatte en sjettedel eller 2,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas.

Denna hemställan är af Andra Kammaren bifallen, hvaremot Första Kammaren bifallit en vid punkten af herr Chr. Lundeberg m. fl. afgifven reservation, deruti yrkats att Riksdagen måtte, i öfverensstämmelse med hvad herr S. Wieselgren med flere uti ofvanberörda motion föreslagit, på det sätt bifalla Kongl.Maj:ts förenämnda framställning, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljade 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisade en fjerdedel eller 3,000,000 kronor.

För frågans afgörande genom gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må, i öfverensstämmelse med hvad i herr S. Wieselgrens med flere motion föreslagits, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljar 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisar en fjerdedel eller 3,000,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning och herr Wieselgrens med flere i ämnet väckta motion, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljat å extra stat 12,000,000 kronor och deraf för år 1901 afsatt en sjettedel eller 2,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas.»

3:o.

Kongl. Maj:t hade under denna hufvudtitel i punkten 23 föreslagit Riksdagen, bland annat, att för fortsatt stärkande af landets fasta försvar bevilja 4,853,100 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 2,147,500 kronor.

Med anledning häraf hade utskottet uti sitt berörda utlåtande i *punkten 24:o mom. b)* hemstält, att Riksdagen måtte för fortsatt stärkande af landets

fasta försvar bevilja 4,853,100 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 2,147,500 kronor.

Hvad utskottet sålunda hemstält har Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren bifallit en vid momentet fogad, af herr P. Pehrson m. fl. afgifven reservation, deruti yrkats att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att Riksdagen, för fortsatt stärkande af landets *nuvarande* fasta försvar, å extra stat för år 1901 anvisade 2,147,500 kronor.

Då kamrarne sålunda i detta ärende fattat olika beslut, hvilka utskottet icke kunnat sammanjemka, får utskottet för frågans afgörande genom gemensam omröstning föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må för fortsatt stärkande af landets fasta försvar bevilja 4,853,100 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 2,147,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att Riksdagen, för fortsatt stärkande af landets *nuvarande* fasta försvar, å extra stat för år 1901 anvisat 2,147,500 kronor».

4:o.

Efter det Kongl. Maj:t uti statsverkspropositionen i punkten 31 under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande på extra stat för år 1901 bevilja 160,000 kronor med rättighet för Kongl. Maj:t att få under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas,

samt uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion (n:o 29) herr *S. Wieselgren* med flere föreslagit:

a) att Riksdagen måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 320,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet måtte i möjligaste mån vinnas,

samt med rättighet för Kongl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas; äfvensom

b) att Riksdagen måtte medgifva, att, utöfver det för år 1900 redan beviljade anslag, finge af Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål under år 1900 af tillgängliga medel anvisas 40,000 kronor att af det under mom. a) omförmälda anslag för 1901 ersättas,

hade utskottet uti *punkten 32:o* af sitt berörda utlåtande n:o 5 hemstält, att Riksdagen, med föranledande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning och ofvanberörda motion, måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 240,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet måtte i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 20,000 kronor.

Andra Kammaren har bifallit hvad utskottet sålunda hemstält, hvaremot Första Kammaren antagit det förslag, som innefattats i en vid denna punkt af herr Chr. Lundeberg m. fl. afgifven reservation, deruti yrkats, att Riksdagen, med föranledande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning och ofvan berörda motion, måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 320,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet måtte i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 40,000 kronor.

För frågans afgörande genom gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 320,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet må i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 40,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisat 240,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet må i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 20,000 kronor.»

Stockholm den 27 mars 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation:

vid *punkt 3:o:*

af herrar *P. Pehrson, H. Andersson, S. G. von Friesen, C. Persson, O. Larsson, J. A. Sjö* och *D. Persson.*

Stockholm, K. B. Boströms Boktryckeri, 1900.

N:o 46.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

(I. A.)

I skrifvelse den 8 december 1899 hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 68) af den 2 mars innevarande år meddelas, domänstyrelsen gjort framställning om anvisande af medel för betäckande af ej mindre uppkommen brist till belopp af omkring 22,500 kronor å dittills beviljade anslag för åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan, än äfven de utgifter till belopp af omkring 5,500 kronor, som under innevarande års början erfordrades för ledandet af afverkningar m. m. inom de af insekten starkare angripna områden. I sammanhang dermed hade styrelsen förklarat, att styrelsen då icke vore i tillfälle att framlägga något definitivt förslag till de åtgärder för insektens fortsatta bekämpande, som under innevarande år i öfrigt borde vidtagas, enär dels utredning om dylika åtgärders omfattning ej ännu blifvit i allt afslutad, dels ock ovisshet rådde om de enskilde skogsegarnes önskan och villighet att med någon uppoffring å deras sida för åtgärdernas genomförande begagna sig af den hjelp, som från statens sida möjligen komme att lemnas.

Sedan Kongl. Maj:t med anledning af domänstyrelsens berörda framställning dels den 15 december 1899 anbefalt statskontoret att för ofvan omförmälda ändamål till domänstyrelsen utbetala ett belopp af 28,000 kronor, dels ock i proposition af samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att såväl detta som ock ett genom bref den 26 maj sistnämnda år för samma ändamål anvisadt belopp, tillsammans högst 53,000 kronor, finge godtgöras af skogsmedel, hade domänstyrelsen i skrifvelse den 12 nästlidne februari — jemte meddelande att numera från vederbörande skogstjenstemän till styrelsen inkommit af kartor åtföljda redogörelser öfver de undersökningar, som efter insektens senaste svärmning verkstälts för utrönande af de nu med nunneägg infekterade områdenas utsträckning — framlagt hufvuddragen af undersökningarnes resultat.

Styrelsen hade då till en början erinrat, att, enär såsom i styrelsens och landtbruksstyrelsens skrifvelse den 14 december 1898 redan framhållits, nunnans härjningar tagit en sådan utsträckning och visat sig pågå med en så stark intensitet, som här i landet varit fallet, föga förhoppning funnes att äfven med de mest kraftiga åtgärder kunna på en gång stäcka insektens framfart och bringa härjningen att omedelbart upphöra, men att genom anlitande af lämpliga medel åtminstone insektens massökning i alltjemt stegrad progression skulle kunna förekommas och dermed äfven faran för insektens spridning till andra trakter minskas, allt i afvaktan att genom naturens egna åtgöranden härjningen komme att upphöra.

Beträffande det stora härjningsområde, som år 1899 varit under behandling, hvilket område omfattade skog, hufvudsakligen tillhörande egendomarne Virå, Stafsjö, Danbyholm och Ålberga, förra militiebostället Ålberga samt Jönåkers och Oppunda häradsallmänningar i Södermanlands län äfvensom delar af Lösings och Östkinds häradsallmänningar i Östergötlands län, framginge af senaste undersökningen, att skogen å dessa trakter numera vore

å	652,53	hektar	helt och hållet förstörd,					
„	630,51	„	till hälften förstörd,					
„	1,731,87	„	belagd med öfver 1,500	ägg	per	stam,		
„	702,61	„	„ „	500—1,500	„	„	„	
„	1,964,89	„	„ „	under 500	„	„	„	
summa	5,682,41	hektar.						

Dervid vore dock att märka, att en väsentlig del af de redan år 1898 förstörda, i ofvanstående siffror inbegripna trakterna numera vore afverkad åtminstone hvad granträden beträffade.

1898 års äggundersökning hade i fråga om skogen haft att uppvisa följande motsvarande siffror:

å	325,47	hektar	helt och hållet förstörd,					
„	479,16	„	till hälften förstörd,					
„	1,989,05	„	belagd med öfver	1,500	ägg	per	stam,	
„	1,701,78	„	„ „	500—1,500	„	„	„	
„	4,414,13	„	„	under 500	„	„	„	
summa	8,909,59	hektar.						

Den betydliga ökningen af ytvidd med helt och hållet eller till hälften förstörd skog, som framginge vid jemförelse af dessa uppgifter, förklarades deraf, att sådana trakter, som redan år 1898 blifvit starkt angripna och i synnerligt hög grad belagda med ägg, i allmänhet ej underkastats någon skyddsåtgärd, enär man ansett, att skogen der ej kunde räddas — ett antagande, som erfarenheten från gjorda försök äfven bekräftat. Deremot vore minskning i ytvidder med beläggning af 1,500 ägg och derunder för stam påfallande, och härjningsområdet i dess helhet hade minskats med mer än en tredjedel.

Frågan huruvida detta, enligt domänstyrelsens förmenande, öfver förväntan gynsamma resultat kunde åtminstone väsentligen tillskrifvas de verkställda åtgärderna, hufvudsakligen bestående i skogens gallring och trädens förseende med ringar af larvlim vid brösthöjd, hade styrelsen besvarat med att såsom sin öfvertygelse uttala, att verkningarne af 1899 års arbeten motsvarat rimliga förväntningar och att det kunnat befaras, att, derest några åtgärder icke vidtagits, det infekterade området väsentligen förstorats i stället för att, såsom nu skett, blifva betydligt förminskadt.

Till stöd för detta uttalande hade styrelsen åberopat, att af de utlåtanden, som afgifvits af professorn Chr. Aurivillius, notarien hos styrelsen J. H. Wermelin och extra jägmästaren C. G. Ramstedt, hvilka på styrelsens föranstaltande verkstält undersökningar angående insektens framträdande och härjningar i landet m. m., och de uppgifter, som erhållits från de med skyddsåtgärdernas praktiska utförande betrodde skogstjenstemännen, framginge, att tallen endast obetydligt skadats, vare sig den limmats eller icke; att limsträngar å marken till skydd för ungskog visat sig obehöfliga; att rörande granskog den redan förut hysta åsigten, att trädens limning i synnerligen starkt infekterade bestånd ej gjorde nytta, hvarför dylika bestånd borde skyndsammast afverkas, blifvit af erfarenheten från gjorda försök till fullo bekräftad; att deremot mindre starkt infekterad granskog efter limning blifvit

oväntadt svagt angripen, och att, då larverna hade benägenhet att släppa sig ned från trädkronorna och sålunda, af limningarne hindrade att återvända till barren, till stor del omkommit, limningen verksamt bidragit såväl till beståndens skyddande som ock till minskning af äggläggande fjärilar. Visserligen hade lektorn vid skogsinstitutet A. Nilsson, hvilken efter uppdrag af styrelsen jemväl besökt härjningsområdet, betviflat uppgiften, att nunnelarverna hade benägenhet att släppa sig ned från träden, och dermed äfven limningens nytta, men, då denna benägenhet hos larven bekräftats ej blott genom iakttagelser af öfriga vetenskapsmän och tjenstemän, hvilka besökt härjningsområdet, utan äfven genom af professor Aurivillius anordnade systematiska undersökningar på enstaka trädgrupper, syntes skäl ej finnas för den af Nilsson uttalade åsigt. Obestridligt vore, att å de infekterade områdena ett ofantligt antal larver förgåtts nedanför limningarne.

Vidare meddelade styrelsen, att parasitflugor, hvilkas larver lifnärde sig af nunnans larver och puppor, uppträdt i temligen stor myckenhet och att mot larvperiodens slut, dock först sedan de flesta nunnelarver förpuppat sig, vid Virå närmast hufvudhärden visat sig den för insekten i dess larvstadium synnerligen farliga så kallade toppsjukan.

Häraf ansåge styrelsen kunna slutas, att härjningen inom detta område antagligen nått sin höjdpunkt och i det stora hela vore i tillbakagående.

Då emellertid under nästlidet års sensommar särskildt å en del trakter funnits fjärilar i stora massor och dessa åtminstone mot områdets yttre delar icke visat tecken till degeneration, hvilket allt tydde på, att parasiter och sjukdom ännu icke fått öfvertaget, hölle styrelsen före, att det icke vore med klok omtänksamhet förenligt att redan nu lita endast på verkningarna af dessa parasiter och sjukdomar samt fördenskull underlåta att vidtaga ytterligare åtgärder för insektens utrotande. Härigenom skulle man äfventyra en ny utbredning af insekten och sätta på spel frukterna af förra årets ansträngningar. De åtgärder, som borde vidtagas, vore för öfrigt ej särdeles omfattande, utan skulle hufvudsakligen bestå i förnyadt anbringande af larvlim på dertör redan preparerade träd inom ett betydligt mindre område än nästlidet år. Styrelsen ansåge derför, i öfverensstämmelse med hvad Aurivillius, Wermelin och Ramstedt i sitt utlåtande framhållit, det icke böra underlåtas att fortsätta med åtgärder för insektens bekämpande.

I detta sammanhang hade styrelsen meddelat, att å de skogar, öfver hvilkas hushållning styrelsen egde att bestämma, anordnats afverkning

af sådan granskog, som befunnits i hög grad belagd med nunneägg. De delar af dessa skogar, å hvilka enligt styrelsens åsigt limning nu borde företagas, uppginge sammanlagdt till omkring 2,200 hektar, hvaraf endast omkring 450 hektar icke vore förut behandlade, under det att sistlidet år 6,444 hektar behandlats på ifrågavarande sätt.

Vidare funnes ett nyupptäckt härjningsställe å indragna boställena Åhlsta n:is 1 och 2 i Nikolai socken på $2\,^3/_4$ mils afstånd från Virå bruk och 0,6 mil nordvest från Nyköping. Ehuru härjningen der varit ganska intensiv, i det att å mer än hälften af området skogen vore beröfvad hälften af sin barrbeklädnad, hade dock härjningen icke hunnit utbreda sig öfver mer än 27,90 hektar; och då styrelsen här haft fria händer att anordna afverkning af all granskog inom området, vore antagligen någon vidare åtgärd å detta område ej erforderlig.

Betänkligare vore deremot förhållandet å ett tredje område, hufvudsakligen beläget på egendomarne Björksund och Måstena, omkring $4\,^1/_2$ mil från Virå och $2\,^1/_2$ mil öster från Nyköping. Skogen vore der

å	26,74	hektar	till hälften förstörd			
»	201,57	»	belagd med	öfver 1,500	ägg	per stam,
»	101,46	»	» »	500—1,500	»	» »
»	277,09	»	» »	under 500	»	» »
summa	606,86	hektar.				

Å denna hotande härd, hvilken tydligen icke vore ny, ehuru den förut ej varit känd för styrelsen, måste kraftiga åtgärder vidtagas, på det att härjningen icke måtte spridas. Enligt beräkning syntes limning efter föregående gallring här erfordras på omkring 300 hektar.

Utom på ofvan nämnda ställen hade insekten nunnan varit synlig äfven å andra trakter inom Södermanlands och angränsande län ända upp mot Dalelfven, men dels hade äggläggningen i dessa trakter varit så ringa, att statens mellankomst ej syntes vara af nöden, och dels hade enskilda skogsegare, sedan de från statens förråd utan ersättning erhållit mindre qvantiteter larvlim, sjelfva efter anvisning vidtagit erforderliga åtgärder.

Slutligen hade insekten nunnan uppträdt härjande äfven å Trolle-Ljungby fideikommissegendom i Skåne, hvarest af en medelåldrig tallskog, innehållande omkring 66 hektar, omkring 20 hektar vore infekterade, delvis till den grad att träden vore afbarrade. Då emellertid extra jägmästaren C. G. Timberg, hvilken ledde förra årets arbeten för insektens bekämpande, vid besök å stället funnit tecken tyda på härjningens tillbakagång och lemnat vederbörande anvisning på erforderliga

åtgärders vidtagande samt försett dem med larvlim, syntes statens vidare mellankomst i detta fall för närvarande icke vara behöflig.

Den ytvidd, som således enligt styrelsens förmenande under innevarande år borde behandlas genom styrelsens försorg, utgjorde omkring 2,500 hektar, deraf omkring 750 hektar med förut icke för limning beredd skog.

Uttryckliga medgifvanden från enskilda skogsegare att för åtgärdernas genomförande begagna den hjelp, som från statens sida kunde komma att lemnas, hade styrelsen visserligen ännu ej lyckats erhålla, men då styrelsen hyste den förhoppningen, att, om medel af staten beviljades, de enskilda skogsegarne ej skulle lägga hinder i vägen för åtgärdernas utförande, och då dessa åtgärder, för att kunna i möjligaste mån vara afslutade vid larvernas framkomst ur äggen, måste taga sin början med det första, funne sig styrelsen nu böra göra framställning om anvisande af medel till nunnans bekämpande under året utöfver det belopp af 5,500 kronor, som för ändamålet anvisats genom förenämnda kongl. bref den 15 december 1899.

I likhet med hvad som egt rum under sistnämnda år, ansåge styrelsen arbetets ledning böra anförtros åt en af styrelsen förordnad lämplig skogstjensteman med skyldighet för honom att ansvara för det helas gång i öfverensstämmelse med af styrelsen meddelade allmänna föreskrifter och mot ersättning af 300 kronor för månad jemte bidrag för en tjenstehäst med 66 kronor 66 öre för månad under en del af året. Derutöfver erfordrades med hänsyn till arbetets omfång på spridda orter minst en skogstjensteman med arfvode af 250 kronor för månad jemte bidrag till tjenstehäst med samma belopp som för förstnämnde tjensteman. För utbetalningar till arbetsfolk och för bokföringen måste antagligen, likasom förra året, särskild person anlitas; och, der så funnes nödigt, borde vetenskapsmän kunna af styrelsen förordnas att på stället göra undersökningar och lemna råd.

De kostnader för omförmälda ändamål, som enligt uppgjorda, på förra årets erfarenhet grundade beräkningar skulle erfordras under innevarande år, vore följande:

Arbetskostnader, materialier m. m.

Arbetskostnad för limning å omkring 2,500 hektar samt rödbleckning m. m. å omkring 750 hektar, inberäknadt aflöningar till förmän	kr. 28,000: —
Transport	kr. 28,000: —

Transport	kr.	28,000: —	
Tillsyn öfver limmade bestånd	»	3,000: —	
Larvlim jemte tullumgälder, lossning, frakt m. m.	»	22,700: —	
Inventarier och redskap	»	500: —	
Äggundersökning hösten 1900	»	5,000: —	
Diverse	»	1,500: —	kr. 60,700: —

Administrationen.

Arfvode till 1 biträdande jägmästare under $2^1/_2$ månader efter 250 kronor för månad	kr.	625: —	
Arfvode till 1 biträdande jägmästare under $9^1/_2$ månader efter 300 kronor för månad	»	2,850: —	
Dito till 1 d:o under hela året efter 250 kronor för månad	»	3,000: —	
Bidrag till 2 tjenstehästar under $8^1/_2$ månader efter 66 kronor 66 öre för månad	»	1,133: —	
Kontorsbiträde	»	700: —	
Reseersättningar m. m. för vetenskapliga undersökningar	»	1,000: —	» 9,308: —

Oförutsedda utgifter.

Biträde å ännu ej kända härdar, fyllnad i tilläfventyrs för lågt beräknade utgifter m. m.	»	10,492: —	
Summa kronor		80,500: —	

Att till oförutsedda utgifter upptagits ett jemförelsevis så stort belopp hade sin förklaring deri, att i ett fall sådant som det förevarande det låge i sakens natur, att en del arbeten, hvilka vid arbetsplanens första uppgörande icke tagits i beräkning, kunde blifva af omständigheterna påkallade. Erfarenheten från förra året gåfve äfven talande bevis för att så kunde blifva händelsen.

Då, såsom förut nämnts, för ändamålet redan anvisats ett belopp af 5,500 kronor, skulle alltså enligt styrelsens förslag återstående kostnader för insekten nunnans bekämpande under innevarande år belöpa sig till 75,000 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit af domänstyrelsen anfördt, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att för vidtagande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domänstyrelsens förslag af åtgärder till fortsatt bekämpande af insekten nunnans härjningar finge af innevarande års skogsmedel användas ett belopp af högst 75,000 kronor.

Under erinran att, på sätt i statsutskottets utlåtande n:o 8 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel punkt 25:o finnes meddeladt, ett öfverskott å skogsmedlen för år 1900 kan påräknas af minst 3,140,000 kronor, deraf innevarande Riksdag för olika ändamål anvisat tillsammans 1,640,500 kronor, samt att sålunda af berörda påräknade öfverskott återstå odisponerade 1,499,500 kronor, får utskottet, med åberopande af hvad nästlidet års statsutskott vid fråga om beviljande af medel till enahanda ändamål som det nu föreliggande anförde och då det icke torde vara tillrådligt, att de åtgärder till ifrågavarande skadedjurs bekämpande, som med redan anvisade medel vidtagits, varda afbrutna, hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att för vidtagande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domänstyrelsens i skrifvelse den 12 sistlidne februari framstälda förslag af åtgärder till fortsatt bekämpande af insekten nunnans härjningar må af innevarande års skogsmedel få användas ett belopp af högst 75,000 kronor.

Stockholm den 27 mars 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, P. A. Nymans Eftertr. 1900.

N:o 47.

Ank. till Riksd. kansli den 29 Mars 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande m. m.

(R. A.)

1:o.

Väganläggningar och vägförbättringar.

I den till Riksdagen den 15 sistlidne januari aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under rikstatens sjette hufvudtitel föreslagit Riksdagen att för år 1901 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande 1,000,000 kronor till *bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 93) har herr *C. J. Ödman* föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1901 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande såsom bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar ett belopp af 1,200,000 kronor.

Ifrågavarande anslag utgjorde för hvart af åren 1867—1874 150,000 kronor, 1875—1881 200,000 kronor, 1882—1883 300,000 kronor, 1884—1885 400,000 kronor, 1886—1887 500,000 kronor, 1888—1891 600,000

kronor, 1892—1897 800,000 kronor och 1898—1899 900,000 kronor samt utgår för innevarande år med 1,000,000 kronor.

Enligt hvad statsutskottet inhemtat, har vägbyggnadsfonden för år 1899 fördelats på det sätt, att till sammanlagdt 64 företag med en väglängd af 449,5 kilometer och en beräknad kostnad af 1,334,546 kronor anslag beviljats till följande belopp för arbeten inom nedan nämnda län, nemligen

inom	Kronobergs	län	kr.	9,100
»	Kristianstads	»	»	34,500
»	Malmöhus	»	»	11,600
»	Hallands	»	»	13,700
»	Göteborgs och Bohus	»	»	63,400
»	Elfsborgs	»	»	101,400
»	Vermlands	»	»	75,400
»	Östergötlands	»	»	73,000
»	Jönköpings	»	»	80,700
»	Kalmar	»	»	18,800
»	Skaraborgs	»	»	31,200
»	Stockholms	»	»	33,400
»	Södermanlands	»	»	22,200
»	Gotlands	»	»	13,200
»	Örebro	»	»	14,500
»	Vestmanlands	»	»	3,000
»	Kopparbergs	»	»	30,300
»	Vesternorrlands	»	»	36,200
»	Vesterbottens	»	»	119,900
»	Norrbottens	»	»	102,500
			Summa kr.	888,000.

I denna summa ingår ej anvisningen, 12,000 kronor, för väganläggning mellan Glommersträsk och Ruskträsk. Medräknas detta anslag, uppgå de från 1890 års vägbyggnadsfond disponerade medlen till fondens hela belopp, 900,000 kronor.

Beträffande fördelningen af den till 1,000,000 kronor uppgående vägbyggnadsfonden för innevarande år är utskottet i tillfälle meddela, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 30 sistlidne december hos Kongl. Maj:t föreslagit, att till 68 arbeten med en väglängd af 434,7 kilometer och en beräknad kostnad af 1,439,407 kronor måtte anvisas 950,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag om höjning af ifrågavarande anslag till 1,200,000 kronor har herr Ödman dels åberopat, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i den skrifvelse, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts förevarande framställning, uttalat, att det nuvarande anslagsbeloppet ej motsvarade de anspråk, som framställdes å bidrag från vägbyggnadsfonden, dels ock meddelat, att af samma styrelses den 30 sistlidne december till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelse angående fördelning af vägbyggnadsanslaget för innevarande år framginge att, sedan dessa medel blifvit fördelade, vore på styrelsens handläggning beroende ansökningar om statsbidrag till vägbyggnadsföretag med en beräknad kostnad af sammanlagdt mer än 4,300,000 kronor. Härtill komme särskilda större väganläggningar i Norrland, för hvilkas utförande berörda fond finge enligt Riksdagens medgifvande anlitas utan iakttagande af det i allmänhet stadgade vilkoret, att statsbidraget finge utgå med högst två tredjedelar af den för anläggningen beräknade kostnaden.

Med afseende å den af motionären gjorda framställningen vill utskottet erinra, att behofvet af en höjning i förevarande anslag icke får bedömas endast på grund af det belopp, till hvilket statsbidrag begärts för ifrågasatta vägbyggnadsföretag. Flera af dessa företag torde i allt fall icke komma till utförande särskildt i närvarande tid, då arbetsprisen äro högt uppdrifna och svårighet ofta möter att anskaffa erforderlig arbetsstyrka. Med hänsyn härtill och då ifrågavarande anslag så nyligen som vid förra årets riksdag höjdes samt den nu inträdda stegringen i ansökningar om bidrag derifrån torde kunna visa sig vara af tillfällig beskaffenhet, anser sig utskottet icke hafva skäl att nu tillstyrka förändring i anslagets belopp, utan hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och med afslag å herr Ödmans i ämnet väckta motion, må, till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, för år 1901 anvisa 1,000,000 kronor.

2:o.

Bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer.

Till *understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder* har Kongl. Maj:t af Riksdagen begärt ett anslag för år 1901 af 300,000 kronor.

Enligt hvad utskottet inhemtat, har 1899 års anslag för ifrågavarande ändamål blifvit till hela sitt belopp 300,000 kronor fördeladt mellan 12 särskilda företag, och af innevarande års anslag å likaledes 300,000 kronor hafva dels 245,400 kronor redan af Kongl. Maj:t anvisats såsom bidrag till utförande af 10 särskilda företag, dels ock derutöfver af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordats understöd till ytterligare ett företag med återstående 54,600 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, må, till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder, för år 1901 anvisa 300,000 kronor.

3:o.

Frostminskningsföretag.

Till *understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd*, har Kongl. Maj:t för år 1901 äskat ett anslag af 400,000 kronor.

Till statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 13 sistlidne januari har föredragande departementschefen i detta ärende anfört följande:

»För understödjande af företag, som afse frostländighetens minskande, har Riksdagen sedan lång tid tillbaka årligen plägat å extra stat ställa till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag, hvars belopp under olika tider vexlat, liksom ock syftemålet med anslaget i viss mån undergått förändringar. Innan odlingslånefonden år 1883 bildades, var nemligen med detta anslag afsedt att understödja sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afsåge att minska frostländigheten, och anslaget, hvilket användes såsom understöd utan återbetalningsskyldighet, utgick för hvart och ett af åren 1874—1883 med 80,000 kronor, hvarjemte för sistnämnda år dessutom för samma ändamål anvisades ett belopp af 70,000 kronor att utgå såsom lån. I sammanhang med inrättande af nämnda fond vidtogs den förändring, att anslaget efter år 1883 skulle användas till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som, utan att kunna med fördel odlas, sprede frostskador öfver omgifvande nejd. Tillika höjdes an-

slagets belopp till 100,000 kronor, hvaremot medel att utgå såsom lån icke vidare för ändamålet anvisades. Nämnda förändring i afseende å anslagets användande föranledde emellertid en minskning i anspråken på understöd från anslaget, och anslagets belopp nedsattes derför från och med år 1889 till 50,000 kronor. Med anledning af en utaf Eders Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning, beslöt Riksdagen år 1891 den förändring af ifrågavarande anslags ändamål, att detsamma skulle användas till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, och i sammanhang dermed höjdes anslagets belopp åter till 100,000 kronor, vid hvilket belopp anslaget sedermera bibehölls, till dess detsamma höjdes för år 1896 till 150,000 kronor, för år 1897 till 200,000 kronor och för år 1898 på grund af en inom Riksdagen gjord framställning till 300,000 kronor. I sammanhang med sistnämnda förhöjning af anslaget beslöt Riksdagen vidtaga den ändring beträffande vilkoren för åtnjutande af bidrag från denna fond, att dylikt bidrag, som förut fått utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrläggningsföretaget, skulle kunna utgå med belopp motsvarande hälften af den för företaget beräknade kostnaden.

Härefter har beträffande detta anslag och vilkoren derför icke vidtagits någon ändring. Uti underdånig skrifvelse den 4 oktober 1899 hafva väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen gjort framställning om höjning af ifrågavarande anslag med 100,000 kronor eller från 300,000 kronor till 400,000 kronor.

Styrelserna erinra dervid, hurusom i de underdåniga framställningar rörande detta anslag, som styrelserna tid efter annan afgifvit, särskildt dem af den 6 oktober 1894 och den 3 december 1895, styrelserna sökt framhålla skälen för sin uppfattning, att statens understöd till dessa företag borde tillmätas i rikligare mått och i större utsträckning, om de frostspridande sumpmarker, som i ofantligt stor utsträckning förekomme inom landet, skulle inom rimlig tid kunna blifva torrlagda. I sistnämnda underdåniga skrifvelse hade styrelserna förordat anslagets höjande till 300,000 kronor. Redan år 1891 hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens och i Vesterbottens län anhållit om samma anslags höjande till respektive 200,000 kronor och 500,000 kronor, hvarjemte hushållningssällskapens år 1895 församlade ombud anhållit om äskande hos kommande Riksdag af 300,000 kronor för meranämnda ändamål.

Till stöd för sin förberörda framställning anföra styrelserna derefter att, ehuru fullt skäl förelegat till det antagandet att, sedan 1897 års Riksdag på enskild motionärs framställning ökat fonden till 300,000 kronor

samt meddelat förändrade vilkor för beviljande af bidrag från densamma i afsigt att bidragen skulle få utgå med större andel än förut varit stadgadt af den för företaget beräknade kostnad, fonden skulle komma att i ökad utsträckning anlitas, styrelserna, vid anmälan om anslagsbeloppet för år 1900, ansett sig ej böra ifrågasätta anslagets höjning med afseende bland annat derå, att de då rådande arbetspriserna äfvensom minskad tillgång på arbetskraft, åtminstone inom öfre Norrland, der de flesta företag förekomme, icke skulle föranleda, att någon större liflighet för tillfället för frostminskningsarbetens utförande komme att yppa sig.

Denna förutsättning, som då syntes befogad, hade emellertid visat sig icke motsvaras af verkliga förhållandet, utan hade intresset för arbeten af ifrågavarande art under år 1899 varit så stort, oberoende af de nyss angifna för arbetenas utförande onekligen ogynsamma förhållandena, att detta intresse utgjorde det säkraste vittnesbörd för angelägenheten af att understöden medelst statsanslag till berörda arbeten behöfde å nyo ökas.

I afseende å ställningen af 1899 års anslag hafva styrelserna meddelat, att enligt fattade nådiga beslut intill den 4 oktober 1899 anvisats ett belopp af ..... kr. 133,590: —
samt att embetsverken samma dag beslutat hos Eders Kongl. Maj:t förorda anslag för en summa af ..... » 44,700: —

eller tillsammans ..... kr. 178,290: —
hvadan skulle återstå ..... » 121,710: —

då fondens årsbelopp utgjorde kr. 300,000: —

Till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vore emellertid intill berörda 4 oktober 1899 inkomna ytterligare ansökningar om bidrag till arbeten, hvilkas utförande enligt upprättade kostnadsförslag skulle medföra en kostnad af 509,860 kronor, hvadan alltså, med beräkning af att bidragen skulle utgöra halfva arbetskostnaden, för dessa ansökningar erfordrades ett anslag af ..... kr. 254,930: —
men då, enligt hvad här ofvan omförmälts, funnes disponibel endast en summa af ..... » 121,710: —

utgjorde bristen kr. 133,220: —

hvilken skulle ökas före 1899 års utgång, i den mån ytterligare ansökningar om understöd inkomme.

Vidare anföra embetsverken, att med stöd af den redan vunna erfarenheten att fonden väl motsvarat sitt ändamål, men att den, trots dess jemförelsevis snabba ökning under de senare åren, ändock icke varit till-

räcklig att fylla de framstälda anspråken på bidrag till dessa utdikningsarbeten, som torde utgöra en af de verksammaste åtgärderna till svenska jordbrukets utveckling, och ehuru embetsverken hölle före, att en än mera utsträckt användning af denna fond icke allenast torde påkallas, utan ock ega den största betydelse för landets modernäring, ansåge sig embetsverken för närvarande böra inskränka sitt förslag till en ökning med 100,000 kronor af förevarande fond; och hemstälde embetsverken alltså, det Eders Kongl. Maj:t täcktes hos näst sammanträdande Riksdag äska ett belopp af 400,000 kronor för ifrågavarande ändamål för år 1901.

Till följd af nådig remiss har landtbruksstyrelsen med underdånig skrifvelse den 6 december 1899 öfverlemnat af hushållningssällskapens i november samma år församlade ombud afgifvet yttrande i ämnet, deruti anförts hufvudsakligen följande:

Den allt lifligare verksamhet, som under senare åren utvecklats för torrläggningen af landets frostförande marker, utgjorde, enligt ombudens åsigt, säkraste beviset för att de medel, som nedlades för sagda ändamål, medförde synnerligen gynsamma resultat. Redan 1895 års ombud hade i sin då afgifna underdåniga framställning om höjning af detta anslag anfört följande:

»Yttranden från myndigheter och fackmän likasom den allmänna meningen inom de frostländare delarne af landet öfverensstämma deri, att frostminskningsfonden i synnerlig grad visat sig motsvara sitt ändamål. Äfvenledes har intygats, särskildt från landets nordligaste län, att ingen åtgärd från statens sida för dess materiella förkofran medfört så jemförelsevis storartade förbättringar i flera rigtningar som nämnda fond, hvilken verkat en märkbar minskning i frostländigheten, en ökad uppodling och möjligen äfven, som i orten antages, en förmildring i klimatet. Då liknande erfarenhet vunnits i alla delar af landet, hvarest frostdikningar i större skala skett, synas giltiga skäl tala för att fortgå på den väg, som ledt till så gynsamt resultat.»

Rigtigheten af de åsigter, som sålunda af ombuden då uttalades, hade genom den erfarenhet, som under de senast förflutna åren vunnits, ytterligare till alla delar bekräftats. Ombuden ansåge derför, att sträfvandena inom landet för de frostspridande markernas afdikning borde af staten kraftigt befrämjas och med erforderliga medel understödjas.

Inom flera delar af landet förefunnes ännu i riklig mängd frostförande sankmarker, hvilkas uppodling icke med framgång kunde utföras, förrän längre tid förflutit efter torrläggningsarbetets fullbordande, och hvilkas afdikning öfverstege den enskilde egarens förmåga. Sådana marker vore de vidsträckta hvitmossarne, som förekomme i stor utbredning inom

mellersta Sveriges högland, inom Kronobergs, Jönköpings, Elfsborgs och Skaraborgs län, samt största antalet myrmarker inom de nordligaste länen. Sistnämnda myrmarker innehölle visserligen en till odling i allmänhet tjenlig jordmån, men ogynsamma klimatiska förhållanden och bristande arbetskrafter lade hinder i vägen för att deras uppodling i större omfattning för närvarande skulle kunna med framgång bedrifvas.

I detta sammanhang ansåge sig ombuden jemväl böra framhålla, hurusom kommunikationernas storartade utveckling inom de förr nästan otillgängliga delarna af landets nordligaste län beredt ökade tillfällen till kolonisation derstädes, men att en nödvändig förutsättning för dylik kolonisation vore, att de dertill lämpligt belägna myrmarkerna, vare sig dessa funnes på enskilda jordegares marker eller inom kronans vidsträckta skogsområden, blefve behörigen torrlagda.

Behofvet af att öka understödet för de frostförande sumpmarkernas utdikning framträdde derför år efter år allt kraftigare och borde ej lemnas obeaktadt, utan deremot på allt sätt befrämjas, i synnerhet som de utgifter, hvilka staten för det afsedda ändamålet skulle ikläda sig, i en ej långt aflägsen framtid komme att rikligen återgäldas genom utvidgad odling och ökad befolkning.

Under sådana förhållanden ansåge ombuden, att höjning af statens anslag till de frostförande markernas afdikning borde gå hand i hand med det allt mer framträdande sträfvandet att utsträcka dylika afdikningar, och ehuru ombuden vore förvissade om att ett betydligt högre belopp efter hand blefve af behofvet påkalladt, på sätt äfven embetsverken antydt, samt att anslaget redan nu borde höjas till 500,000 kronor, ansåge sig ombuden dock af formella skäl böra instämma med embetsverken och hemställde derför underdånigst, att, derest icke Eders Kongl. Maj:t skulle finna skäligt att redan hos nästkommande Riksdag föreslå frostminskningsfondens förhöjning för år 1901 till ofvannämnda högre belopp, åtminstone det af embetsverken föreslagna beloppet måtte äskas.

Enligt mig meddelad upplysning hafva under år 1899, efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen lemnat sina uppgifter om sökta bidrag från fonden, ytterligare inkommit ansökningar om bidrag till företag med en beräknad kostnadssumma af tillhopa 173,874 kronor. Sedan under år 1899 frostminskningsfondens årsbelopp i det närmaste disponerats, återstodo vid årets slut, enligt samma meddelande, inkomna ansökningar om bidrag för frostminskningsföretag med ett sammanlagdt beräknadt kostnadsbelopp af 492,114 kronor, hvaraf enligt vanlig beräkning hälften eller 246,057 kronor borde utgå såsom statsbidrag. Till gäldande af detta statsbidrag skulle i det närmaste hela anslaget för

år 1900 åtgå och således intet afsevärdt belopp återstå för företag, som under årets lopp anmälas.

Af hvad sålunda förekommit framgår, att, ehuru anslaget sedan år 1895, då detsamma utgick med ett belopp af 100,000 kronor, så väsentligt förhöjts, behof af ökade medel till understödjande af frostminskningsföretag förefinnes. En bidragande orsak till att denna fond allt mer anlitas är naturligtvis den af 1897 års Riksdag vidtagna ändring i bestämmelserna för åtnjutande af bidrag från fonden, hvarigenom sådant bidrag numera kan utgå till hälften i stället för förut till en tredjedel af den för ett företags utförande beräknade kostnad.

En förhöjning af anslaget synes mig sålunda lämpligen böra ifrågakomma, dervid, i enlighet med hvad af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen föreslagits, förhöjningen torde böra bestämmas till 100,000 kronor, hvarigenom anslaget skulle för nästkommande år utgå med ett belopp af 400,000 kronor.»

På grund af hvad till statsrådsprotokollet sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, må, till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, för år 1901 anvisa 400,000 kronor.

4:o.

De nu gällande *allmänna vilkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af ofvan omförmälda statsbidrag samt kontrollen derå, att fastställda planer varda vid arbetenas utförande följda*, innehållas i Riksdagens skrifvelse den 15 mars 1899 (n:o 17) och äro till allmänhetens kännedom meddelade genom kongl. kungörelse den 29 i samma månad (Svensk författningssamling 1899 n:o 21). Från ett af dessa vilkor har Riksdagen emellertid medgifvit undantag, nemligen enligt dess skrifvelse den 13 maj 1898 för väganläggningen inom Vesterbottens län mellan Tärna och sjön Öfver-Uman och mellan Stora Umevattnet och riksgränsen samt enligt dess skrifvelse den 5 maj 1899 för väganläggningen inom Norrbottens län mellan Jäckvik och riksgränsen.

I afseende å förberörda vilkor och bestämmelser har Kongl. Maj:t nu icke föreslagit någon förändring.

Deremot hafva inom Riksdagen förslag blifvit väckta om skrifvelse till Kongl. Maj:t i och för ändring i bestämmelserna rörande understöds beviljande dels från den s. k. frostminskningsfonden, dels ock från odlingslånefonden. Uti särskilda motioner, n:o 4 i Första Kammaren, väckt af herr *C. Ehrenborg*, och n:o 21 i Andra Kammaren, väckt af herr *S. Nordström*, har nemligen sammanstämmande föreslagits:

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och för en kommande Riksdag framlägga förslag till detaljerade ändrade bestämmelser för låns beviljande ur odlingslånefonden och anslags beviljande ur den s. k. frostfonden samt dervid särskildt framhålla behofvet af anslag utan återbetalningsskyldighet helt eller delvis till sådana vattenregleringsföretag, som afse större kanaliseringsarbeten eller utrifning af vattenverk, samt vissa års räntefrihet för lån ur odlingslånefonden; och

att för detta ändamål anslås ett förslagsanslag å 5,000 kronor.

Hvad angår bestämmelserna rörande den s. k. frostminskningsfonden hafva motionärerna framhållit, att desamma vore i vissa afseenden bristfälliga. Sålunda har påpekats saknaden af särskilda bestämmelser för det fall, att i ett vattenregleringsföretag, som afser att minska frostländigheten för närliggande bygd, ingå både odlingsbara och icke odlingsbara marker. Då, enligt hvad Riksdagen åsyftat, understöd till arbete för vinnande af odlingsbar mark bör utgå, icke såsom anslag, utan i form af lån från odlingslånefonden, kan visserligen någon svårighet uppstå vid gällande bestämmelsers tillämpning å företag af ofvan angifna, så att säga blandade beskaffenhet. Sådana svårigheter torde emellertid, för så vidt de af Riksdagen bestämda ändamålen för de särskilda fondernas användning skola fasthållas, i dessa fall knappast kunna helt och hållet undgås, och då motionärerna icke ens antydt någon utväg, hvarigenom förhållandena skulle kunna på ett mera tillfredsställande sätt ordnas, synes den af dem gjorda anmärkningen i förevarande hänseende icke böra föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Beträffande frostminskningsfonden hafva motionärerna, utom hvad ofvan anförts, icke haft annat att erinra, än att enligt deras mening bestämda föreskrifter borde meddelas för afgörande, huruvida en sankmark vore att anse såsom frostförande eller icke. Att i detta afseende utfärda bestämmelser, som skulle hafva allmän giltighet, synes utskottet knappast vara möjligt. Huruvida en sankmark medför frostskada för kringliggande bygd beror nemligen icke endast på denna sankmarks beskaffenhet, utan

äfven i många fall på den angränsande markens läge i förhållande dertill och kan sålunda bedömas endast genom undersökning på platsen af fullt sakkunnig person.

Det hufvudsakliga syftet med ifrågavarande motioner synes emellertid vara att vinna ändring i bestämmelserna för understöds beviljande från odlingslånefonden. I sådant afseende hafva motionärerna framhållit, att de ansåge det vara en skyldighet för staten att underlätta och uppmuntra odlingsföretag icke blott i form af lån, utan jemväl med anslag, då fråga vore om större kanaliseringsarbeten eller utrifning af vattenverk. Något giltigt skäl, hvarför staten i sådana fall skulle efter helt andra grunder och på ett långt kraftigare sätt än eljest understödja odlingsföretag, hvaraf nyttan dock skulle tillfalla de enskilda intressenterna, har, så vidt utskottet kunnat finna, icke blifvit af motionärerna framlagdt; och genom en dylik användning af odlingslånefondens medel skulle den uppgift, Riksdagen stält för densamma, komma att helt och hållet förryckas.

Motionärerna hafva vidare återupptagit det under de senare åren vid flera tillfällen framstälda, men städse af Riksdagen afvisade förslaget om vissa års räntefrihet å odlingslån. Utskottet får erinra, att enligt gällande bestämmelser anstånd med erläggande af ränta och kapitalafbetalning å erhållet odlingslån är medgifvet för en tid af fem år efter första lyftningsdagen, och att man sålunda redan sörjt derför, att låntagaren icke betungas med utgifter för lånet förr än jordförbättringen kan anses vara vunnen. Vid sådant förhållande får, såsom utskottet beträffande ett år 1898 framstäldt yrkande i samma syfte anfört, förslaget om vissa års räntefrihet betraktas endast från den synpunkten, att dermed afses nedsättning i den effektiva ränta, hvarmed odlingslånet löper. Men en räntenedsättning i denna form måste, på sätt ock förut blifvit påpekadt, anses mindre lämplig, särskildt af det skäl, att ett sådant eftergifvande af räntan för vissa år lätteligen efter någon tids förlopp faller i glömska eller åtminstone till värdet underskattas. Härjemte må märkas, att på grund af den utaf 1898 års Riksdag medgifna lindringen i vilkoren för odlingslån den effektiva räntan å de lån, som numera utlemnas från fonden, utgör endast 3.51 procent, samt att en ytterligare räntenedsättning åtminstone icke under närvarande förhållanden lärer kunna vidtagas, utan att fondens förmåga att fullgöra sina förbindelser äfventyras.

Då Riksdagen år 1895 medgaf, att lån från odlingslånefonden finge beviljas till utförande jemväl af sådana vattenafledningsföretag, som afsåge förbättring af förut odlad åker eller äng eller vinnande af ny äng, bestämdes såsom vilkor härför, att i dessa fall den uppskattade jordförbättringens värde skall uppgå till dubbla beloppet af låneunderstödet. Detta

vilkor har tillkommit af hänsyn till den särskilda förmånsrätt, odlingslån åtnjuta, och afser att utgöra en garanti derför, att lån endast lemnas till företag, hvarvid den jordförbättring, som vinnes, är sådan, att den kan antagas fullt uppväga den nya skuldbörda, hvilken genom odlingslånet lägges på jorden och enligt lag skjutes framför derå möjligen förut hvilande inteckningar. Motionärerna hafva nu, på sätt äfven förut i enskilda motioner föreslagits, uttalat sig för upphäfvande af detta vilkor, eller inskränkning deri. Då emellertid i detta fall, der staten är på samma gång långifvare och lagstiftare, det måste anses vara dess pligt att noga sörja för att icke den enskilde inteckningshafvarens säkerhet äfventyras, kan utskottet icke tillstyrka en sådan förändring, hvarigenom det skydd, som Riksdagen velat bereda den enskildes rätt, skulle försvagas eller gå förloradt.

Hvad angår ecklesiastika eller andra publika hemmans deltagande i ett odlingsföretag, hafva motionärerna framhållit önskvärdheten af att bestämda och efter förhållandena lämpade föreskrifter i detta afseende meddelades. Enligt hvad utskottet inhemtat, har emellertid denna fråga redan gjorts till föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, i det att landtbruksstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i gemensam skrifvelse den 31 sistlidne januari hos Kongl. Maj:t hemstält om vidtagande af åtgärder för tillägg till eller ändring i de för odlingslånefonden gällande bestämmelser i sådant syfte, att möjlighet beredes för, bland andra, innehafvare af ecklesiastik jord att utan några för dem betungande vilkor erhålla lån från nämnda fond. Då sålunda uppmärksamheten redan blifvit fäst å denna fråga, lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att efter erforderlig utredning i ämnet vidtaga de åtgärder, som deraf kunna anses påkallade.

Hvad i öfrigt af motionärerna andragits och uti de vid herr Nordströms motion fogade bilagor i särskilda afseenden anmärkts, afser egentligen förmenta brister i gällande dikningslag, om hvars ändring förslag dock icke blifvit framstäldt.

På grund af det anförda får utskottet hemställa:

a) att Riksdagen må besluta, att i afseende å de af Riksdagen för år 1901 beviljade statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, till bro- och hamnbyggnader samt upprensningar af åar och farleder äfvensom till sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, skola gälla de allmänna vilkor och före-

skrifter, hvilka finnas intagna i Riksdagens skrifvelse den 15 mars 1899 (n:o 17); och

b) att herrar Ehrenborgs och Nordströms ofvan omförmälda motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 mars 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

vid *punkten 4:o mom. b)*

af herr *C. G. S. Ehrenborg.*

Hr *J. Månsson* har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af de i detta utlåtande omförmälda ärenden.

Stockholm 1900. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.

N:o 48.

Ank. till Riksd. kansli den 30 mars 1900, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverförande af medel från de ecklesiastika boställenas skogsfond till presterskapets löneregleringsfond.

(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten, den 30 december 1899 dagtecknad proposition (n:o 30) har Kongl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att medgifva, att under en tid af fem år från och med år 1900 finge från de ecklesiastika boställenas skogsfond till presterskapets löneregleringsfond årligen öfverföras ett belopp af 25,000 kronor, att användas såsom *lönetillskott åt svagt aflönade prestmän.*

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t af detta ärende har departementschefen till en början redogjort för prestlöneregleringsfondens tillkomst samt dess ändamål och användning.

Uti 9 § 2 mom. af kongl. förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862 hade stadgats, att inkomster, som grundade sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionde och hemmansräntor eller på arrenden för de af kronan upplåtna stom-, annex- och mensal-hemman och lägenheter, som icke vore bostads-

boställen, kunde, i händelse af befogenhet, från en till annan församling öfverflyttas eller alldeles indragas, det senare dock endast i de fall, att de icke vore presterskapet för all framtid tillförsäkrade.

Beträffande afkastningen af de ecklesiastika boställsskogarne hade härefter Rikets Ständer i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 25 november 1863 yttrat, bland annat: Med antagande att boställsskogarnes afkastning genom deras regelbundna behandling och sorgfälliga vård skulle kunna i framtiden åtminstone fördubblas, syntes alla billiga anspråk vara tillgodosedda, om kronan, ehvad hon sjelf öfvertoge skogshushållningen eller endast förbehölle sig kontroll deråt, tillerkände sig hälften af skogens afkastning såsom sin andel. Då emellertid härvid mötte den betänklighet, att genom indragning till kronan af någon del utaf de ecklesiastika boställenas afkastning intrång kunde synas hafva skett i presterskapets privilegier, ansåge ständerna kronan böra till presterskapet afstå hela sin andel i de ecklesiastika boställenas afkastning till förbättrande af dithörande embetsmäns lönevilkor. Ett sådant afstående uteslöte icke möjligheten att framdeles, sedan berörda behof af inkomster på annan väg blifvit fylda, i sammanhang dermed till statsverkets eller skogsstyrelsens omedelbara disposition indraga den ifrågavarande andelen af boställsskogarnes afkastning.

I öfverensstämmelse med detta ständernas uttalande hade i 24 § af kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 juni 1866 stadgats, att, intill dess ordnad hushållning blifvit å boställsskog införd, boställshafvaren finge använda densamma endast till husbehof, der ej vidsträcktare rätt redan blifvit vissa boställshafvare för deras tjenstetid tillerkänd; att sedermera boställshafvaren — jemte det han alltid finge åtnjuta hvad af skogens afkastning honom, med afseende på dittills åtnjuten rätt och boställets behof af skogsfång, skäligen borde tillkomma — derutöfver kunde, om skogen stode under hans egen vård, erhålla viss andel i afkastningen, hvilken andel efter den större eller mindre kostnad, som vore med skogens skötsel förenad, kunde bestämmas ända till halfva behållna afkastningen utöfver husbehofvet; att af boställsskogs afkastning skulle gäldas i främsta rummet kostnaden för dess skötsel, men förskjuten indelningskostnad endast i den mån boställshafvaren ändock kunde bekomma sitt fulla husbehof; samt att den behållna afkastning af ecklesiastikt boställes skog, som ej tillföllo boställshafvaren, skulle användas, i öfverensstämmelse med förordningen den 11 juli 1862, till bidrag vid reglerande af presterskapets inkomster.

Härefter hade genom kongl. bref till kammarkollegium och stats-

kontoret den 14 februari 1868 föreskrifter lemnats angående förvaltningen af de medel, som sålunda skulle kunna användas vid reglerandet af presterskapets inkomster. Det hette deri: att i afseende å uppbörd och förvaltning af vederlagsspanmål, afkastning af hemman samt dylika i 9 § 2 mom. af kongl. förordningen den 11 juli 1862 omförmälda lönetillgångar, som under då pågående lönereglering för presterskapet i riket blifvit eller kunde blifva från vissa presterliga beställningar skilda, men icke indragna till statsverket, skulle, intill dess Kongl. Maj:t om nämnda medels användande vidare beslutade, sålunda förfaras, att sedan lönereglering, hvarigenom så beskaffade löningsmedel blifvit på omförmälda sätt från presterlig beställning skilda, inträdt i tillämpning, samma medel skulle af kronans uppbördsmän debiteras och uppbäras, såvidt ske kunde, i sammanhang med kronoutskylderna och i räkenskaperna redovisas under särskildt konto med benämning »presterskapets löneregleringsmedel» samt levereras till landtränteriet, der medlen likaledes borde under särskildt konto bokföras och hvarifrån de skulle insändas till kongl. räntekammaren, hvarefter statskontoret, i den mån medlen inflöte, borde, på sätt lämpligen ske kunde, göra dem räntebärande, och skulle de derstädes, under benämning »presterskapets löneregleringsfond», för hvarje län särskildt bokförda, behandlas utan sammanblandning med statsmedel; samt att, beträffande de inkomster af ecklesiastika boställens skogar, som, i enlighet med stadgandet i 24 § af kongl. förordningen den 29 juni 1866 eller till följd af särskilda af Kongl. Maj:t meddelade beslut, borde, i öfverensstämmelse med förstnämnda förordning, användas till bidrag vid reglerande af presterskapets aflöning, ofvanberörda föreskrifter i tillämpliga delar skulle tjena till efterrättelse.

Från den sålunda bildade fonden hade Kongl. Maj:t, genom särskilda beslut, tid efter annan låtit utanordna medel antingen såsom lönetillskott åt svagt aflönade prestmän eller annorledes till understöd åt församlingar, för hvilka behofvet af ökad själavård varit trängande, men hvilka ej varit i stånd att sjelfva bära de dertill nödiga utgifter. År 1876 hade fonden börjat i mera afsevärd omfattning på sådant sätt tagas i anspråk, i det att detta år såsom aflöningsfyllnad och lönetillökning utanordnats öfver 24,000 kronor. Fondens utgifter för nämnda ändamål hade sedermera varit i ständigt stigande, särskildt de utgifter, som afsett lönetillskott åt svagt aflönade prestmän. Utgifterna till aflöningsfyllnad och lönetillökning hade sålunda år 1886 belöpt sig till mera än 100,000 och år 1894 till mera än 200,000 kronor. I följd af beslut under år 1899 hade utgifterna i ännu större grad än förut ökats, sär-

skildt derigenom att — utom smärre belopp, som af skilda anledningar under året utanordnats — Kongl. Maj:t genom beslut den 30 november 1899, i anledning af gjorda ansökningar och domkapitlens framställningar, medgifvit, att under ecklesiastikåret från och med den 1 maj 1899 till den 1 maj 1900 lönetillskott från fonden finge, utöfver hvad förut blifvit för samma år beviljadt, utgå till ett stort antal innehafvare af presterliga lägenheter. De nya anslagsbelopp, som på grund af detta Kongl. Maj:ts beslut beviljats till utgående från fonden utöfver sådana anslag, hvilka allenast utgjorde förlängning af vissa prestmän förut tillagda lönetillskott, uppginge sammanlagdt till i rundt tal 100,000 kronor.

Genom de utanordningar å löneregleringsfonden, som sålunda egt rum, hade densamma emellertid starkt anlitats. Fråga hade derför nu uppkommit om fondens förstärkning. Innan departementschefen öfverginge till en närmare redogörelse för fondens nuvarande ställning och det sätt, hvarpå han tänkt sig en förstärkning deraf kunna ega rum, ansåge departementschefen sig böra erinra om innehållet i en till Kongl. Maj:t ingifven, i maj 1899 dagtecknad petition, i hvilken en stor del af rikets presterskap bönfallit om förbättrande af de svagast aflönade kyrkoherdarnes och komministrarnes aflöningsförhållanden.

Uti denna petition hade hufvudsakligen anförts följande.

Länge hade en stor del af svenska kyrkans presterskap befunnit sig i ett svårt ekonomiskt betryck. De lönebelopp, som vid nu gällande löneregleringars uppgörande beräknats komma att tillfalla respektive tjensteinnehafvare, hade i verkligheten mångenstädes icke uppnåtts. Och äfven der detta vore fallet, hade de aflöningsmedel, som på 1860-talet ansetts utgöra en anständig bergning, efter trettio år visat sig vara för ändamålet absolut otillräckliga. Flere omständigheter hade härvid samverkat. Penningvärdet hade högst betydligt sjunkit. Priserna på de flesta lifsförnödenheter hade stegrats, hvarförutom löner åt dagsverkare och tjenstehjon samt kostnaden för material och arbete vid reparationer och nybyggnader, äfvensom utskylderna till kommunen, särskildt för skolväsendet och fattigvården, betydligt tillväxt. Men hvad som i synnerhet vållat det ekonomiska betrycket hade varit de väsentligt höjda fordringarna för de teologiska embetsexamina. Universitetsstudierna kräfde numera en tid och en kostnad, som — med den aflöning de flesta prester åtnjöte — gjorde den genom desamma ådragna skuldbördan omöjlig att förränta och amortera. En stor del af presterskapet befunne sig derför i en beklagansvärd och, icke blott för embetets bärare utan äfven för embetets gerning, olycksbringande ekono-

misk belägenhet. Denna hade äfven väckt statsmagternas uppmärksamhet, i ty att, på anhållan af Riksdagen, Kongl. Maj:t förordnat en komité med uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag med afseende på presterskapets aflöningsförhållanden. Då tillika genom Kongl. Maj:ts beslut den 3 december 1897 åt samma komité uppdragits att, så snart ske kunde, verkställa utredning angående de verkliga inkomster, som åtnjötes af de kyrkoherdar och komministrar, hvilkas inkomster vid gällande löneregleringars uppgörande beräknats uppgå till 3,000 kronor och derunder för de förra samt 1,800 kronor och derunder för de senare, hade detta synts uttala en grundsats om det årliga belopp, under hvilket en komministerslön icke borde gå, och väckt förhoppning om lönernas snara höjande till berörda belopp. Äfven minimibeloppet 1,800 kronor vore dock med hänsyn till nuvarande studie- och lefnadskostnader jemförelsevis lågt tilltaget.

På grund af det anförda ville petitionärerna, som förestälde sig, att presterskapets löneregleringsfond egde tillgångar nog för den önskliga löneförbättringen, anhålla, att Kongl. Maj:t måtte från nämnda fond eller andra tillgängliga medel redan för då ingångna ecklesiastikår bevilja tillskott till de svaga kyrkoherdelönernas uppbringande till 3,000 och de svaga komministerslönernas uppbringande till 1,800 kronor.

Efter derom särskildt gjorda ansökningar hade, såsom förut nämnts, genom Kongl. Maj:ts beslut den 30 november 1899 lönetillskott blifvit beviljade; och hade desamma beräknats sålunda, att för de prester, hvilka gjort ansökning, kyrkoherdelön uppbringats till ungefär 3,000 och komministerslön till ungefär 1,700 kronor. Härvid kunde anmärkas, att en mängd prester, hvilkas aflöningsförmåner, enligt den af prestlöneregleringskomitén verkställda utredning, icke uppnått nyssnämnda belopp, det oaktadt ej gjort framställning om lönetillskott, hvadan sådant icke för dessa prester blifvit beviljadt.

Att det nu förefintliga behofvet af löneförbättring icke vore af tillfällig eller öfvergående art, bekräftades såväl af innehållet i den af departementschefen nyss omförmälda petition som jemväl af de årligen inkommande ansökningarna om lönetillskott och domkapitlens öfver dem afgifna utlåtanden samt den utredning, prestlöneregleringskomitén i detta ämne nyligen verkstält. Enligt denna utredning skulle, för att till 3,000 kronor uppbringa inkomsterna för 118 kyrkoherdar, hvilkas årslön understege detta belopp, erfordras lönetillskott af 27,647 kronor 57 öre och, för att till 1,800 kronor uppbringa de 606 svagast aflönade komministrarnes, kapellpredikanternas med fleres inkomster, erfordras tillskott af 220,450 kronor 12 öre eller sammanlagdt nära 250,000

kronor. Och detta ehuru åtskilliga af dessa prester redan förut från löneregleringsfonden erhölle förstärkning å sina löner. Beräknades åter minimilönen för komministrarne med flere till allenast 1,700 kronor, skulle, enligt komiténs utredning, för 560 svagare aflönade sådana prester erfordras lönetillskott å 161,828 kronor 92 öre, hvadan hela det årliga lönetillskottet skulle uppgå till ungefär 190,000 kronor.

För att i möjligaste mått utröna, i hvad mån afkastningen af presterskapets löneregleringsfond kunde vara tillräcklig för utgifvande af sålunda erforderliga lönetillskott, hade departementschefen från statskontoret infordrat upplysningar om fondens ställning; och hade statskontoret till svar derå — beträffande frågan om de ungefärliga belopp, som under hvartdera af ecklesiastikåren 1899—1904 kunde, med hänsyn till såväl afkastningen af fondens nuvarande kapital som ock dess antagliga inkomster af skogsmedel under samma år, utan förminskning i fondens kapital utdelas såsom lönetillskott — anfört följande:

Enligt statskontorets fondbyrås räkenskaper för åren 1894—1898 hade ifrågavarande fonds inkomster utgjorts af:

ränta och kapitalvinst

år 1894,	efter	en	räntefot	af	4,33 %	kr.	90,755: 01
» 1895,	»	»	»	»	3,95 %	»	87,196: 25
» 1896,	»	»	»	»	3,95 %	»	92,108: 28
» 1897,	»	»	»	»	3,90 %	»	95,738: 79
» 1898,	»	»	»	»	3,93 %	»	103,003: 47

skogsförsäljningsmedel

år 1894	kr.	194,473: 44
» 1895	»	213,942: 91
» 1896	»	178,658: 98
» 1897	»	250,000: —
» 1898	»	295,000: —

odisponerade arrendemedel m. m.

år 1894	kr.	31,445: 87
» 1895	»	29,309: 16
» 1896	»	28,294: 72
» 1897	»	30,140: 04
» 1898	»	30,199: 97

Om man, sade statskontoret, för besvarande af den nämnda frågan utginge från fondens vid 1898 års slut i statskontoret förvaltade kapitaltillgång, hvilken enligt räkenskaperna utgjort 2,819,139 kronor 89 öre eller i rundt tal 2,800,000 kronor, och å detta kapital antoge en räntefot, hvilken försigtigheten bjöde att ej sätta högre än till 3,8 % för hvartdera af åren 1899—1904, skulle härigenom uppstå en kapitalafkastning af 106,400 kronor om året. Hvad derefter anginge den årliga inkomsten af skogsförsäljningsmedel, hade den under femårsperioden 1894—1898 visserligen utgjort i afrundadt medeltal 226,400 kronor; men då statskontoret icke vore i tillfälle att sjelf göra på sakkunskap fotade beräkningar öfver hvad dylik försäljning kunde komma att inbringa åt fonden under nästa femårsperiod, borde följas de beräkningar, som i sådant afseende uppgjorts af prestlöneregleringskomitén och hvilka för perioden 1897—1906 utvisade ett årligt medeltal af 191,622 kronor 80 öre. Utom nu nämnda inkomster af stadigvarande art inginge till fonden årliga arrenden från de för dess räkning utarrenderade egendomar; och då dessa arrendemedel — hvari icke inbegrepes sådana arrenden, som blifvit vissa prestmän tillförsäkrade och som till dem af vederbörande länsstyrelser omedelbart utbetalades — kunde utan minskning i fondens nuvarande kapital användas såsom lönetillskott, hade statskontoret ansett sig böra upptaga jemväl denna inkomsttitel, förslagsvis beräknad till 25,000 kronor för hvartdera af åren 1899—1904. Slutligen ville statskontoret erinra derom, att från fonden måste bestridas en del extra utgifter såsom reseersättningar, uppbördskostnader m. m.; men då dylika utgifter, enligt statskontorets förmenande i allmänhet icke uppginge till mera afsevärda belopp och för öfrigt fondens inkomster efter all sannolikhet komme att öfverstiga de af statskontoret beräknade, syntes dessa extra utgifter icke böra föranleda minskning i de nu angifna, för lönetillskott påräkneliga tillgångarne.

Af dessa statskontorets uttalanden finge man enligt departementschefens mening icke draga den slutsats, att lönregleringsfondens inkomster skulle kunna tillåta att, utan minskning i fondens kapitaltillgång, under den närmaste framtiden utdela lönetillskott åt det svagast aflönade presterskapet i hela den utsträckning, som för ändamålet vore behöfligt. Beloppet af de lönetillskott, som varit beviljade före den 30 november 1899, hade utgjort 256,044 kronor 72 öre. Genom Kongl. Maj:ts beslut sistnämnda dag hade, såsom förut nämnts, tillkommit en ökning af i rundt tal 100,000 kronor för nu löpande ecklesiastikår. Dessa utgifter ansåge departementschefen löneregleringsfonden hafva förmåga att bära, särskildt om man, såsom syntes utan öfverdrift kunna

ske, beräknade skogsförsäljningsmedlen till 225,000 kronor årligen eller 33,400 kronor mera än enligt statskontorets uppskattning. Men det måste härvid tagas i betraktande, att, såsom förut antydts, en mängd prester icke ännu begärt lönetillskott, oaktadt de dertill haft anledning. Enligt en förslagsvis gjord beräkning behöfdes, för att öfver allt uppbringa kyrkoherdelönerna till ungefär 3,000 och komministerslönerna till ungefär 1,700 kronor, ytterligare lönetillskott till belopp af cirka 60,000 kronor. Det kunde dock på grund af hittills vunnen erfarenhet antagas, att icke alla de, hvilka enligt angifna grunder kunde komma i åtanke vid utdelande af lönetillskott, derpå skulle göra anspråk; och det ytterligare erforderliga beloppet kunde derför enligt departementschefens åsigt beräknas något lägre än sistnämnda summa.

Nämnda brist vore det emellertid, som, derest prestmännens betryckta ställning skulle kunna i afseväid mån upphjelpas, behöfde från annat håll fyllas; och denna fyllnad ansåge departementschefen, på sätt han komme att närmare utveckla, kunna åtminstone till en del tagas ur de ecklesiastika boställenas skogsfond, hvars uppkomst nära sammanhängde med prestlöneregleringsfonden.

Angående skogsfondens tillkomst och ändamål har departementschefen meddelat följande.

I proposition till Riksdagen den 20 mars 1874 hade Kongl. Maj:t yttrat, bland annat, hurusom det syntes Kongl. Maj:t vara tydligt, att med den behållna afkastning, som genom stadgandet i 24 § af 1866 års skogsordning tillagts boställshafvaren eller prestlöneregleringsfonden, måste, på sätt ock samma paragraf uppgifvits hafva blifvit tolkad, förstås den årliga afkastning, som i enlighet med fastställd hushållningsplan kunde år efter år med större eller mindre, dock föga skiljaktiga, belopp komma att öfverstiga samma års kostnader för skogens skötsel och förvaltning. Men då, enligt äldre bestämmelser, det varit boställshafvare förbjudet att, utom i särskildt medgifna undantagsfall, begagna skogen till annat än husbehof, och detta förhållande enligt 1866 års skogsordning ännu fortfore i afseende på alla de boställsskogar, hvarå ordnad hushållning icke vore införd, hade deraf blifvit en följd, att många boställen funnes med sparad och fullmogen skog, hvarå den första åtgärd, som för ordnad hushållnings införande erfordrades, vore afverkning af de träd, som icke längre stode sig sjelfva till nytta, men väl andra till skada, och som, om de finge qvarstå, årligen förlorade i värde. Tillgodogörande af sådana från förgångna tider sparade skogstillgångar kunde stundom inbringa ganska betydliga belopp. Då nu enligt de före utfärdandet af 1866 års skogsordning gällande

författningar hvarken prestlöneregleringsfonden hade någon rätt till inkomst af boställenas skogar, såvidt den icke innefattades i det betingade arrendet för de boställen, som vore utarrenderade, eller boställshafvaren i regeln hade annan rätt än till husbehofvet, samt den behållna afkastning af boställsskogarne, som först genom nämnda skogsordning blifvit prestlöneregleringsfonden och boställshafvarne tillagd, såsom ofvan nämnts, endast afsett den reguliera årliga afkastning, som skogarne efter fastställd hushållningsplan lemnade, syntes hvarken löneregleringsfonden eller boställshafvarne kunna hafva något författningsenligt anspråk på omförmälda, vid skogarnes indelande deråt befintliga behållningar af moget virke, hvilka egentligen utgjorde besparad afkastning för en redan förfluten tid, och desamma följaktligen kunna utan ingrepp i någons rätt användas till befrämjande af ordnad skogshushållning ej blott å de boställen, hvarå behållningarna uppstått, utan äfven å andra, tillhörande den stat eller tjenstemannacorps, till hvilken de förstnämnda boställena vore anslagna. Dylika behållningar å ecklesiastika boställen skulle således kunna användas till förmån för andra ecklesiastika boställen; dervid borde dock undantag göras för de behållningar af ifrågavarande slag, som uppstått å ecklesiastika boställen af frälse- eller skattenatur, hvilka blifvit af menigheter eller enskilde till sitt ändamål anslagna och hvilkas afkastning icke gerna kunde användas till förmån för andra församlingar än dem boställena tillhörde. Vidare borde, innan de virkesbehållningar, som å öfriga ecklesiastika boställen uppstått, användes till förmån för andra dylika boställen, derifrån billigtvis afdragas hvad församlingen deraf möjligen kunde behöfva till egen kyrko- eller prestgårdsbyggnad. Att staten, som anslagit boställena, också vore befogad att meddela ett stadgande af omförmäld art, hvarigenom ingen enskild löntagares rätt skulle förnärmas, syntes Kongl. Maj:t vara uppenbart; men då möjligheten att för ett skyndsamt åstadkommande af ordnad hushållning å ecklesiastika boställen anlita den ifrågasatta utvägen i allmänhet berodde på en tolkning af den på ständernas beslut vid 1863 års riksdag grundade § 24 i 1866 års skogsordning, hade Kongl. Maj:t icke velat i ämnet besluta utan Riksdagens medverkan.

Kongl. Maj:t hade således föreslagit, bland annat, hvarom nu icke vore fråga, att inflytande försäljningsmedel för de besparade tillgångar af växande eller vindfäld skog, som vid uppgörande af planer för införande af ordnad hushållning å skogar, tillhörande sådana ecklesiastika boställen, hvilka ej visades utgöra någon viss församlings enskilda egendom, derå förefunnes och omedelbart eller inom den närmaste fram-

tiden måste för att ej lida eller föranleda skada tillgodogöras, men icke kunde anses tillhöra skogens reguliera årliga afkastning efter den ordnade hushållningens vidtagande eller erfordrades till kyrko- eller prestgårdsbyggnad inom församlingen, måtte få, utan att ingå till prestlöneregleringsfonden och i den mån de icke behöfdes till utgifter för skogsindelning eller skogsodlingsarbeten å de skogar, hvarifrån de härrörde, af Kongl. Maj:t disponeras till bekostande af skogsindelning och erforderliga skogsodlingsarbeten å andra boställsskogar eller till ersättande af dertill möjligen från anslaget till skogsväsendet lemnade förskott, allt dock med iakttagande deraf, att dylika medel användes endast till förmån för andra ecklesiastika boställen.

Hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit hade af Riksdagen bifallits.

Sedan härefter skogsstyrelsen, till åtlydnad af erhållen befallning att till Kongl. Maj:t afgifva förslag till de åtgärder, som för verkställigheten af Kongl. Maj:ts af Riksdagen antagna förslag vore erforderliga, inkommit med yttrande och förslag i berörda hänseende samt kammarkollegium och statskontoret afgifvit infordradt utlåtande, hade Kongl. Maj:t, enligt skrifvelse till skogsstyrelsen den 31 mars 1876, rörande verkställigheten af Kongl. Maj:ts och Riksdagens ofvanberörda beslut, förordnat bland annat följande: att den vid omförmälda boställen befintliga skogstillgång, hvilken vid fullständig skogsindelning eller vid upprättande af interimshushållningsplaner för skogen funnes böra genom så kallad berednings- eller rensningshuggning afverkas, skulle, utom i de fall att bostället vore utarrenderadt på sådana vilkor, att arrendatorn tillförsäkrats all vare sig ordinarie eller extra afkastning af skogen, eller att virket erfordrades för boställets behof eller för kyrko- eller prestgårdsbyggnad i församlingen, försäljas; att det skulle åligga vederbörande skogstjensteman att i sammanhang med skogsindelningen eller upprättandet af hushållningsplanen utsyna skogstillgångar af ofvan omförmälda slag och derefter, under iakttagande att dessa tillgångar ej förblandades med skogens ordinarie afkastning, jemte redogörelse till skogsstyrelsen för utsyningen, till försäljning anmäla de utsynade skogseffekterna hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som skulle, på skogsstyrelsens anmodan, gå i författning om skogseffekternas försäljning; att de för ifrågavarande extra skogstillgångar inflytande försäljningsmedel skulle af uppbördsmannen redovisas och, efter afdrag af auktionskostnaderna, i landtränteriet insättas särskildt för hvarje boställe och utan sammanblandning med medel, som influtit för annat från bostället till äfventyrs försåldt virke; samt att, sedan jemväl utsyningskostnaden blifvit gulden, Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle

dels om försäljningen och försäljningsmedlens belopp meddela skogsstyrelsen underrättelse, dels ock inleverera sjelfva medlen till statskontoret för att ingå till en fond, som af dessa medel borde bildas under namn af »de ecklesiastika boställenas skogsfond», och hvilken fond borde af statskontoret göras fruktbärande;

i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t, enär de tillgångar, som uppkomme derigenom att skog blifvit genom eld eller storm eller eljest skadad, vore af hufvudsakligen enahanda natur med de tillgångar, som uppkommit genom berednings eller rensningshuggning, och dessa tillgångar följaktligen synts Kongl. Maj:t böra på enahanda sätt tillgodogöras, funnit godt så till vida ändra gällande bestämmelser angående dylik skadad skog, att i de fall, då till skogsstyrelsen inginge anmälan, att skog å boställe, för hvilket fullständig skogsindelning eller interimshushållningsplan ännu ej upprättats, blifvit genom eld eller storm eller eljest skadad, så att skyndsamt tillgodogörande deraf vore af nöden, på det att virket ej måtte försämras eller förfaras, samma virke skulle, på sätt och under de vilkor, som blifvit bestämda i fråga om andra extra skogstillgångar, utsynas och försäljas och försäljningsmedlen derefter till skogsfonden ingå.

De inkomster, som tillfallit den sålunda bildade skogsfonden, hade betydligt öfverstigit de från fonden utgående utgifterna. Vid 1898 års slut hade fondens kapitaltillgång utgjort 1,008,568 kronor 30 öre. Med föranledande häraf och då fråga uppstått, huruvida skogsfonden skulle kunna, utan att det med densamma afsedda ändamål äfventyrades, till någon del anlitas för upphjelpande af de svagast aflönade prestmännens i riket betryckta ställning, hade Kongl. Maj:t anbefalt domänstyrelsen att inkomma med yttrande, om och i hvad mån fonden, med hänsyn jemväl till de inkomster, som från de ecklesiastika boställsskogarne för framtiden kunde antagas komma att till densamma inflyta, kunde för presterskapets aflönande anlitas.

Till åtlydnad häraf hade domänstyrelsen afgifvit utlåtande, deri domänstyrelsen anfört följande.

Det enklaste och bästa sättet för skogsfondens deltagande i presterskapets aflöning vore, att fonden tillika med dess inkomster införlifvades med löneregleringsfonden, detta dock under det uttryckliga förbehåll, att från sistnämnda fond utginge skogsfondens nuvarande utgifter för skogsodling med mera å små boställsskogar, hvilka kostnader eljest måste, likasom före skogsfondens bildande, bestridas af dessa skogars innehafvare. Genom en sådan anordning skulle ej blott vissa praktiska svårigheter i frågor om hvad som rätteligen tillhörde den ena eller

andra fonden upphöra och ganska stor förenkling i administrativt hänseende åstadkommas, utan äfven ett bland presterskapet temligen utbredt missnöje öfver skogsfondens tillvaro undanrödjas, på samma gång som de små boställsskogarnes och dessas innehafvares intressen blefve fortfarande tillgodosedda. Då emellertid Kongl. Maj:t ifrågasatt endast partielt bidrag från fonden utan att det med densamma afsedda ändamålet äfventyrades, ville domänstyrelsen i sitt utlåtande iakttaga en sådan begränsning af frågan.

Såsom framginge af två vid utlåtandet fogade tablåer, hade fondens intressemedel och kapitalvinst å utlottade obligationer år 1898 utgjort 33,759 kronor 89 öre. Utgifterna hade under senaste fem åren varierat mellan 27,079 och 46,159 kronor eller i medeltal under dessa år 36,796 kronor om året. En påtaglig minskning i utgifterna hade inträdt efter år 1891, då utgifterna ännu utgjort 65,241 kronor. Detta kunde förklaras deraf att, i den mån återväxt kunnat med fondens tillhjelp mera allmänt förskaffas på boställenas gamla, före fondens tillkomst försummade kalmarker, arbetenas omfång inskränkts. Ehuru utgifterna för den närmaste tiden icke kunde beräknas lägre än till 35,000 à 40,000 kronor årligen i medeltal, torde de dock antagligen framdeles ytterligare nedgå. Emellertid försloge åtminstone för närvarande räntor och kapitalvinst i regel icke till utgifterna, utan dertill erfordrades tillskott af inflytande skogsmedel, hvilka tillskott dock numera, sedan ordnad hushållning införts å de flesta boställsskogarne, blefve, om de än för enstaka skogar kunde uppgå till afsevärda belopp, alltmer sporadiska för att slutligen alldeles upphöra, hvarför de icke kunde med någon grad af visshet förut beräknas.

Under anförda förhållanden syntes det domänstyrelsen mindre förtänksamt att nu på en gång afhända fonden någon afsevärd del af dess nuvarande kapital, enär fara då kunde uppstå, att det återstående kapitalets räntor med mera jemte de osäkra inkomsterna af skogsmedel i framtiden vore otillräckliga att uppfylla fondens vigtiga ändamål att bekosta skötseln af de små boställsskogarne, hvilka dock utgjorde det vida öfvervägande flertalet, omkring fyra femtedelar, af samtliga ecklesiastika skogar inom riket, och hvilkas innehafvare då blefve lidande. Deremot ansåge domänstyrelsen detta ändamål icke äfventyras, om under en kortare tidsperiod, såsom fem år, ur fonden årligen utginge ett visst belopp till upphjelpande af svagt aflönade prestmäns ställning, hvilket belopp domänstyrelsen föresloge till 25,000 kronor.

Af de vid domänstyrelsens utlåtande fogade tablåer inhemtades, att skogsfondens årsinkomster af skogsförsäljningsmedel med mera ut-

gjort lägst 7,781 kronor 97 öre år 1892 och högst 158,714 kronor 96 öre år 1897 samt i medeltal 70,020 kronor 39 öre åren 1879—1883, 46,552 kronor 62 öre åren 1884—1898, 34,868 kronor 23 öre åren 1889—1893 och 79,175 kronor 94 öre åren 1894—1898; att, med inräknande af intressemedel och kapitalvinst å utlottade obligationer, fondens samtliga årsinkomster i medeltal uppgått åren 1879—1883 till 81,163 kronor 21 öre, åren 1884—1888 till 69,300 kronor 11 öre, åren 1889—1893 till 65,287 kronor 66 öre och åren 1894—1898 till 107,990 kronor 32 öre; att årliga utgifterna, hvilka varit lägst år 1878 med 1,095 kronor 91 öre och högst år 1891 med 65,241 kronor 80 öre, i medeltal upptagits för åren 1879—1883 med 23,880 kronor 97 öre, åren 1884—1888 med 27,993 kronor 73 öre, åren 1889—1893 med 54,359 kronor 75 öre och åren 1894—1898 med 36,796 kronor 38 öre; samt att fondens behållna kapital, som vid 1876 års slut utgjort 37,699 kronor 2 öre, för hvarje år ökats och vid 1898 års slut uppgått till 1,008,568 kronor 30 öre.

Med hänsyn till hvad domänstyrelsen yttrat, ansåge departementschefen för närvarande icke lämpligt att afhända skogsfonden någon väsentlig del af dess kapitaltillgång. Deremot kunde, på sätt domänstyrelsen föreslagit, enligt departementschefens åsigt, ett årligt belopp af 25,000 kronor, utan risk för skogsfondens ändamål, under fem år tagas ur densamma till bidrag åt presterskapet. Detta belopp vore visserligen icke tillräckligt för upphjelpande af det svagast aflönade presterskapets ekonomiska ställning; men de lönetillskott, som härigenom skulle kunna beredas åtskilliga prestmän, vore dock ganska afsevärda.

På grund af hvad departementschefen sålunda anfört och då det syntes honom lämpligast, att lönetillskotten fortfarande, såsom hittills, anvisades till utgående allenast ur löneregleringsfonden, samt då, i betraktande af det sätt, hvarpå skogsfonden bildats, Kongl. Maj:t icke kunde antagas vilja utan Riksdagens hörande besluta om en öfverflyttning af medel från skogsfonden till löneregleringsfonden, har departementschefen, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, hos Kongl. Maj:t hemstält om aflåtande till Riksdagen af ifrågavarande proposition.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må medgifva, att under en tid

af fem år från och med år 1900 må från de ecklesiastika boställenas skogsfond till presterskapets löneregleringsfond årligen öfverföras ett belopp af 25,000 kronor, att användas såsom lönetillskott åt svagt aflönade prestmän.

Stockholm den 30 mars 1900.

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Nya Tryckeri-Aktiebolaget 1900.

N:o 49.

Ankom till Riksd. kansli den 30 mars 1900, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående löneförsberäkning för vissa lärare vid Göteborgs högskola.

(2:a U. A.)

Med åberopande af bilagdt protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 30 december 1899 har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 33) föreslagit Riksdagen att medgifva, dels att professor vid Göteborgs högskola, som utnämndes till extra ordinarie professor vid något af rikets universitet, finge för åtnjutande af ålderstillägg såsom sådan tillgodoräkna sig sin tjenstgöring i egenskap af professor vid högskolan från och med året näst efter det, då kallelse till professorsembetet blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, dels ock att docent vid Göteborgs högskola, hvars kallelse blifvit godkänd af kanslern för rikets universitet och hvars ställning i afseende å arfvode och undervisningsskyldighet vore jemförlig med de med stipendier försedda docenternas vid universiteten, finge, enligt de närmare bestämmelser Kongl. Maj:t pröfvade lämpligt fastställa, vid öfvergång till lärarebeställning vid allmänt läroverk räkna sig till godo högst fem år af sin tjenstgöringstid såsom docent vid högskolan.

Enligt åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen vid föredragning af detta ärende anmält, hurusom styrelsen för Göteborgs högskola i en till Kongl. Maj:t ingifven framställning anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes förklara:

1) att professor vid Göteborgs högskola, hvars kallelse blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, och docent derstädes, hvars kallelse vunnit kanslerns för rikets universitet godkännande, finge, då de såsom sökande vid statsuniversitet komme under bedömande, räkna sig till godo sin tjenstgöring vid högskolan, som om den utöfvats i statsuniversitets tjenst, och att de i öfverensstämmelse härmed vid eventuelt erhållande af extra ordinarie professur, der lönegraden enligt särskilda bestämmelser vore beroende af mängden af akademiska tjenstår, finge efter samma grunder som lärare vid statsuniversiteten för löneturs-beräkning göra sig till godo sina tjenstår vid högskolan; samt

2) att docent vid Göteborgs högskola, hvars kallelse vore af kanslern godkänd, finge, när han sökte anställning vid allmänt läroverk, enligt de grunder, som gälde för docent vid statsuniversitet, för löneturs beräkning räkna sig till godo sin tjenstgöring vid högskolan och att dervid docent, som för uppehållande af sin undervisning uppbure årligt arfvode, likställdes med statsuniversitetens stipendiater, derest hans tjenstgöring icke understege den dessa åliggande och hans arfvode likaledes motsvarade ett docentstipendium vid statsuniversiteten.

Till grund för berörda framställning hade styrelsen åberopat, hurusom Göteborgs högskola redan från början sökt att så inrätta sig, att dess arbete skulle kunna samordnas med det, som bedrefves vid statsuniversiteten. Detta högskolans sträfvande hade ock vunnit Kongl. Maj:ts erkännande och understöd, särskildt genom den examensrätt, som genom resolution den 17 juni 1893 blifvit henne tillerkänd. Högskolan vore numera satt i tillfälle att, i enlighet med vissa särskildt gifna bestämmelser, förrätta alla till den filosofiska fakultetens humanistiska sektion hörande examina. Högskolan intoge alltså faktiskt numera genom de vetenskapliga och förberedande examina, som aflades derstädes, en med statsuniversiteten sidoordnad ställning. Det syntes derför vara billigt, att det arbete, som skedde i högskolans tjenst, blefve, under i öfrigt likartade förhållanden, lika bedömdt och medförde samma förmåner som arbete, hvilket vid statsuniversitet utfördes af dess lärare.

Öfver denna framställning hade kanslern för rikets universitet, efter erhållen remiss, hört de större konsistorierna och filosofiska fakulteterna vid universiteten i Upsala och Lund samt med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnat deras yttranden i ärendet.

Göteborgs högskola, upprättad medelst enskilda donationer, hade, enligt dess af Kongl. Maj:t den 5 april 1889 fastställda statuter, till uppgift att meddela vetenskaplig undervisning och befordra vetenskaplig forskning. I mån af högskolans tillgångar upprättades ett tillfredsställande antal professors-

embeten först uti de vetenskaper, som vid universitetet vanligen ansåges tillhöra den filosofiska fakultetens humanistiska sektion, dernäst uti de vetenskaper, som tillhörde samma fakultets matematisk-naturvetenskapliga sektion, samt derefter uti de i juridiska fakulteten vanligen ingående vetenskaperna. Af styrelsen kunde på lärarerådets förslag eller efter dess hörande tillförordnas docenter till det antal, som pröfvades nödigt och nyttigt. Vid högskolan funnes nio professorer, samtliga i humanistiska ämnen, äfvensom fem docenter, likaledes i humanistiska ämnen. Tre af dessa docenter uppbure årliga arfvoden, hvartdera å 3,000 kronor, med tillägg för en af dem — under förutsättning af viss undervisningsskyldighet — af ett särskildt arfvode å 1,000 kronor, hvarjemte en fjerde docent uppbure ett årligt arfvode å 1,500 kronor. De examina, som numera enligt af Kongl. Maj:t lemnadt medgifvande kunde aflaggas vid högskolan, vore följande: filosofie kandidat- och filosofie licentiat-examina i de ämnen, uti hvilka vid högskolan funnes ordinarie professorsbefattningar, som blifvit vederbörligen tillsatta, teologisk filosofisk examen, förberedande examen för inträde i rättegångsverken eller i Kongl. Maj:ts kansli samt juridisk filosofisk examen.

Hvad till en början den i första punkten gjorda framställningen beträffade, ansåge departementschefen densamma blott i hvad den afsåge rätt till lönetursberäkning för lärare vid Göteborgs högskola böra i detta sammanhang komma under öfvervägande. Frågan om desse lärares tjenstgöring vid högskolan, betraktad såsom grund för befordran vid statsuniversiteten, vore nemligen, i den mån densamma icke redan vore tillfredsställande löst genom innehållet af statuterna för universiteten i Upsala och Lund, beroende af en på Kongl. Maj:t ankommande ändring i dessa statuter.

Beträffande åter nyssnämnda rätt till lönetursberäkning för lärare vid Göteborgs högskola ansåge departementschefen, i likhet med hvad som uttalats bland de akademiska myndigheterna, att en sådan rätt borde beviljas för professorerna vid högskolan, så att desse, efter skedd utnämning till extra ordinarie professur vid något af rikets universitet, finge för erhållande af ålderstillägg räkna sig sin professorstjenstgöring vid högskolan till godo.

Hvad departementschefen sålunda ifrågasatt, vore icke en förmån uteslutande för Göteborgs högskola och dess lärare. Äfven för universiteten vore det enligt departementschefens åsigt af betydelse, att framstående vetenskapsmäns öfvergång till dem från högskolan underlättades genom en dylik anordning. Uttalanden i denna rigtning hade ock gjorts bland de akademiska myndigheterna.

Bland dessa myndigheter hade den åsigt gjort sig gällande, att den i första punkten gjorda framställningen, så vidt densamma afsåge tjenstårs-

beräkning i anställning såsom docent vid högskolan, icke borde bifallas, och denna åsigt delades af departementschefen. I anslutning till de hörda myndigheternas uttalanden ville departementschefen deremot, med viss inskränkning, hemställa om understöd åt den i andra punkten gjorda framställningen rörande löneturs beräkning vid de allmänna läroverken för docenter vid Göteborgs högskola lika med docenter vid universiteten.

De grunder, som gälde för sistnämnda docenters ifrågavarande löneturs beräkning, vore af Kongl. Maj:t, efter inhemtande af Riksdagens bifall, till hufvudsakliga delar fastställda genom kongl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878. Det förra af dessa båda cirkulär afsåge rätt för innehafvare af docentstipendium att, i händelse han öfverginge i allmänna läroverkens tjenst, för bestämmande af lönegrad räkna sig till godo högst fem år af den tid, han deltagit i undervisningen vid universitetet. Med innehafvandet af docentstipendium vore vissa åligganden i fråga om undervisnings meddelande förenade. Enligt det senare cirkuläret finge, utöfver de med stipendier försedda docenterna, visst antal docenter vid hvartdera universitetet under särskilda vilkor åtnjuta en dylik, stipendiaterna tillkommande tjenstårsberäkning såsom lärare vid allmänna läroverk.

Det vore en ömsesidig fördel för landets vetenskapliga lif och de allmänna läroverkens arbete, som nyss omförmälda bestämmelser innebure, och de skäl, hvilka föranledt deras utfärdande, kunde tvifvelsutan åberopas till förmån för enahanda rättigheter åt docenterna vid Göteborgs högskola. Dock ansåge departementschefen lämpligt att tills vidare blott de af högskolans docenter, som kunde anses likställda med innehafvare af docentstipendier vid statsuniversiteten, finge komma i åtnjutande af nu ifrågavarande förmån. Närmare bestämmelser i afseende härå borde, enligt departementschefens mening, af Kongl. Maj:t fastställas.

Under åberopande af hvad departementschefen sålunda anfört, hemställde han om aflåtande till Riksdagen af nu ifrågavarande proposition.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må medgifva,

a) att professor vid Göteborgs högskola, som utnämnes till extra ordinarie professor vid något af rikets universitet, må för åtnjutande af ålderstillägg såsom sådan tillgodoräkna sig sin tjenstgöring i egenskap af professor vid högskolan från och med året näst efter det, då kallelse till professorsembetet blifvit af Kongl. Maj:t fastställd; samt

b) att docent vid Göteborgs högskola, hvars kallelse blifvit godkänd af kanslern för rikets universitet och hvars ställning i afseende å arfvode och undervisningsskyldighet är jemförlig med de med stipendier försedda docenternas vid universiteten, må, enligt de närmare bestämmelser Kongl. Maj:t pröfvar lämpligt fastställa, vid öfvergång till lärarebeställning vid allmänt läroverk räkna sig till godo högst fem år af sin tjenstgöringstid såsom docent vid högskolan.

Stockholm den 30 mars 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms boktryckeri, 1900.

N:o 50.

Ank. till Riksd. kansli den 2 april 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1899 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1898.

(I. A.)

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling ofvannämnda revisionsberättelse jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t afgifna utlåtanden och förklaringar blifvit hänvisad, får nu, efter tagen kännedom af dessa handlingar och inhemtande af de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af revisorerne gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet att dervid följa den ordning, som i revisionsberättelsen blifvit iakttagen.

Fångvårdsstyrelsen.

§ 1.

(Rev. ber. pag. 30—31. Utl. pag. 524—527.)

Enligt hvad i förevarande revisionsberättelse meddelas, hade det ådragit sig revisorernes uppmärksamhet, hurusom inom särskilda län *Ang. förvaring af s. k. kriminaldårar.*

iakttoges helt olika förfaringssätt med sådana häktade och för brott tilltalade personer, hvilka på grund af sinnessjukdom förklarats otillräkneliga för begångna brott, men på samma gång, såsom vådliga för allmänna säkerheten, af domstol öfverlemnats till Konungens befallningshafvandes förfogande. Uti en del län blefve nemligen sådana sinnessjuke å länscellfängelset qvarhållne, till dess plats för dem kunde beredas å hospital eller asyl. Så hade revisorerne vid besök, som de under oktober månad nästlidet år aflagt å länscellfängelset i Malmö, erfarit, att der förvarats en person, som, häktad för misshandel, genom domstols utslag den 27 nästförutgångne september förklarats såsom sinnessjuk icke kunna till ansvar dömas; hvarjemte af fängelsets direktör på förfrågan upplysts, att under året fyra andra s. k. kriminaldårar varit, efter det domstols utslag fallit, å fängelset underhållne, nemligen en från den 7 januari till den 21 februari, en från den 10 juni till den 9 augusti, en från den 30 juni till den 22 augusti och en från den 26 juli till den 19 oktober.

Uti en del andra län åter plägade, efter hvad till revisorernes kännedom kommit, sådana samhällsvådliga personer af Konungens befallningshafvande genast, efter det domstolens beslut kommit till dess kännedom, hemsändas till de kommuner, dit de hörde, för att, till dess plats å anstalt för sinnessjuke hunnit beredas, antingen på egen bekostnad vårdas i sina hem eller af kommunen omhändertagas och på dess kostnad vårdas å fattighus eller annorstädes.

Då det icke sällan hände, att lång tid hunne förflyta, innan plats å anstalt för sinnessjuke kunde beredas, måste i fall, som senast blifvit antydt, sådana sinnessjuke och samhällsvådlige personer understundom lång tid sakna nödig vård och tillsyn; och hade det äfven händt, att förnyade brott blifvit under denna tid af de otillräknelige begångna.

Med framhållande häraf hade revisorerne velat uttala önskvärdheten deraf, att allmänna föreskrifter måtte gifvas om hvad i förevarande afseende i fråga om förvaringssätt och underhållskostnader borde iakttagas.

Uti sitt den 9 januari innevarande år till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande angående revisorernes anmärkningar rörande fångvårdsförvaltningen har fångvårdsstyrelsen meddelat, hurusom styrelsen, i anledning af hvad revisorerne i förenämnda hänseende anfört, från Kongl. Maj:ts samtlige befallningshafvande infordrat uppgifter å det antal sinnessjuke personer af omförmälda slag, som under år 1899 af domstol öfverlemnats till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, jemte upplysning, huru många af desse, som genast hemsändts till vederbörande kommuner,

och huru många, som qvarhållits i fängelse inom länen, samt beträffande en hvar af de sistnämnde upplysning om dagen för domstolens beslut och om dagen, då den sinnessjuke från fängelset bortflyttats.

I de uppgifter, som styrelsen på grund häraf emottagit, hade från sexton län meddelats, att något fall af den utaf revisorerne anmärkta beskaffenhet icke under sagda år i dessa län förekommit. Dervid hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län tillagt den upplysning, att, då under senast förflutna tjugu år sinnessjuke personer af berörda slag till Kongl. Maj:ts befallningshafvande af domstol öfverlemnats och å länshäktet intagits, desamme derstädes qvarhållits, intill dess plats för dem blifvit å hospital beredd eller annan säker vård om dem kunnat anskaffas, äfvensom förmält sig anse en uttrycklig föreskrift härutinnan vara högeligen önskvärd. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län hade meddelat, att uti fall af föreliggande art alltid från fängelseläkaren infordrats yttrande, huruvida den sinnessjuke kunde i hemorten af anhörige eller andra behörigen vårdas eller om hospitalsvård vore oundgängligen erforderlig, samt att i sistnämnda fall åtgärd vidtagits för beredande af plats å hospital eller asyl för den sjuke, som under tiden i fängelset qvarstannat, hvaremot, då erforderlig vård för den sinnessjuke kunnat beredas i hans hemort, vederbörande fattigvårdssamhälle förständigats att honom ofördröjligen från fängelset afhemta. Under år 1899 hade emellertid icke någon dylik sinnessjuk person varit å länsfängelset intagen.

Detta hade deremot enligt de inkomna uppgifterna varit förhållandet inom nedanstående åtta län, hvarest under ifrågavarande omständigheter i fängelse förvarats, efter det domstols utslag angående dem fallit:

inom Östergötlands län en person från den 24 augusti till den 17 oktober, då han förflyttats till hospital, samt en från den 4 september och en från den 13 november, de båda sistnämnde qvarvarande i fängelset vid 1899 års slut;

inom Kalmar län likaledes tre personer, hvaraf en från den 18 februari till den 27 april, en från den 28 februari till den 18 maj och en från den 18 mars till den 29 juni, samtlige från fängelset afförde till asyl eller hospital;

inom Blekinge län en person från den 18 februari till den 17 mars, då han — efter det läkare och medicinalstyrelsen förklarat, att han på grund af sin våldsamhet borde beredas tillfällig vård å lasarett, intill dess han kunde erhålla plats å hospital, men sig visat, att visshet ej kunde vinnas om tiden, när han kunde blifva intagen å länslasarettet,

dit Kongl. Maj:ts befallningshafvande sökt få honom förflyttad — öfverlemnats till fattigvården i Karlskrona, hvarifrån han sedermera i maj månad blifvit till hospital öfversänd;

inom Kristianstads län en person från den 28 november 1898 till den 16 januari 1899, då han affördts till hospital;

inom Malmöhus län fem personer, deraf en från den 7 januari till den 22 februari, en från den 10 juni till den 10 augusti, en från den 30 juni till den 23 augusti, en från den 26 juli till den 20 oktober, varande alla fyra från fängelset affördе till hospital, och slutligen en från den 27 september, hvilken i afvaktan på ledig plats å hospital ännu vid årets slut varit å fängelset underhållen;

inom Elfsborgs län en person från den 11 november till årets slut, då han fortfarande i afbidan å ledig hospitalsplats qvarsuttit å länsfängelset;

inom Kopparbergs län en person från den 13 till den 18 april, då han öfverlemnats till Falu stads fattigvårdsstyrelse; samt

inom Vesternorrlands län en person från den 19 augusti till den 25 oktober, då han affördts till hospital.

I fråga om den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län berörda utvägen att intaga detta slags sinnessjuke personer till vård å länslasarett, intill dess plats å hospital kunde beredas, tilläte sig styrelsen ur hos styrelsen förvarade handlingar meddela, hurusom en dylik person, rörande hvilken domstols utslag fallit den 28 december 1897, i afvaktan på hospitalsplats den 5 januari 1898 öfverflyttats från länsfängelset i Mariestad till dårhusafdelningen å länslasarettet i Falköping och der fortfarande vid 1899 års slut qvarsuttit. Under tiden hade i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts i bref till styrelsen den 21 februari 1890 för liknande fall meddelade beslut kostnaden för den sjukes vårdande å lasarettet i Falköping, 544 kronor 50 öre, drabbat förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Beträffande för öfrigt hvad revisorerne i nu förevarande fråga påpekat, ville styrelsen slutligen gifva till känna, att det genom iakttagelser vid de i enlighet med kongl. instruktionen af den 22 november 1877 förrättade inspektioner väl blifvit styrelsen bekant, hurusom till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande öfverlemnade sinnessjuke fått stundom rätt länge i fängelserna qvarsitta, men att styrelsen, enär de sjuke varit enligt domstols utslag öfverlemnade till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, och då med hänsyn till det otillräckliga utrymmet i rikets hospital det varit nödvändigt att i hvarje fall, der plats i dem för den sjuke ej kunnat med önskvärd skyndsamhet erhållas,

bereda de sjuke sådan vård, som lämpligast stått till buds, funnit sig icke böra i dylika fall ingripa. Vidkommande revisorernes uttalande om önskvärdheten deraf, att allmänna föreskrifter måtte gifvas om hvad i förevarande afseende i fråga om förvaringssätt och underhållskostnader borde iakttagas, tilläte sig med instämmande häruti styrelsen, hvilken det icke tillkomme att i berörda med vården af sinnessjuke närmast sammanhängande fråga afgifva något förslag, endast påpeka olämpligheten af att behöfva till skada för den tystnad och ordning, som inom fängelserna borde vara rådande, under längre eller kortare tid efter domstolarnes beslut der behålla sinnessjuke af ifrågavarande slag, med hvilka fångvården efter domstolsbeslutens afkunnande egentligen icke vidare hade att taga befattning.

Genom hvad fångvårdsstyrelsen sålunda i detta ärende meddelat har ytterligare bekräftelse vunnits å förefintligheten af det utaf revisorerne anmärkta missförhållandet, att inom särskilda län olika förfaringssätt iakttagas i fråga om förvaring af s. k. kriminaldårar. Enligt hvad revisorerne ifrågasatt och fångvårdsstyrelsen jemväl tillstyrkt, synas alltså föreskrifter böra utfärdas till åstadkommande af likformighet i förenämnda afseende. Härvid har utskottet emellertid velat uttala den mening, att, då för brott tilltalade personer af domstol förklaras på grund af sinnessjukdom otillräkneliga, men på samma gång såsom farliga för allmänna säkerheten öfverlemnas till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, de icke böra återsändas till hemorten, utan böra omhändertages genom det allmännas försorg vare sig genom deras qvarhållande i fängelset eller deras intagande å hospital eller på annat sätt. Kommunerna sakna nemligen i de flesta fall möjlighet att bereda sådana sinnessjuke den vård och tillsyn, som sätter dem ur stånd att skada. Enligt hvad fångvårdsstyrelsen meddelat, hafva också dylika sinnessjuke, hvilka icke ansetts kunna till hemorten sändas, ganska länge fått qvarsitta å fängelserna, intill dess plats å hospital kunnat för dem erhållas; och har fångvårdsstyrelsen icke ansett sig böra i dylika fall ingripa, ehuruväl tillvägagångssättet visserligen icke egt stöd i gällande författningar.

I sammanhang härmed har utskottet velat erinra, att det torde vara af vigt, att vid utfärdandet af föreskrifter angående förvaring af kriminaldårar tillses, att endast sådana, hvilkas sinnesbeskaffenhet uppenbarligen gör dem vådliga för den allmänna säkerheten, beredes vård genom det allmännas försorg, på det att ej kommunen må söka att

utan trängande behof få skyldigheten att taga vård om sinnessjuke öfverflyttad på det allmänna.

Hvad slutligen beträffar kostnaderna för underhållet af sådana sinnessjuke, hvarom nu är fråga, torde, på sätt revisorerne föreslagit, äfven derom böra meddelas särskilda föreskrifter till åstadkommande af ett likformigt förfaringssätt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida allmänna föreskrifter må utfärdas om hvad som bör iakttagas i fråga om förvarande af sådana häktade och för brott tilltalade personer, hvilka på grund af sinnessjukdom förklarats otillräkneliga för begångna brott, men på samma gång, såsom vådliga för allmänna säkerheten, af domstol öfverlemnats till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, samt om kostnaden för sådane sinnessjukes underhåll.

Arméförvaltningen.

§ 2.

(Rev. ber. pag 75—76; Utl. pag 562—566.)

Ang. inköp af röksvagt krut från utlandet.

Jemte redogörelse för fraktkostnaden för ett parti å 400 kilogram cordite (ett slags röksvagt krut), som till ett pris af 3,811 kronor 50 öre för Oscar Fredriksborgs fästnings räkning inköpts i England, hafva revisorerne framhållit, att den omständigheten, att det verkställda inköpet af nämnda krutparti — hvilket, enligt hvad revisorerne inhemtat, utgjort prof för ett sedermera inköpt större parti cordite (om cirka 5,600 kilogram) — häntydde derpå, att den inhemska fabrikationen af röksvagt krut ännu ej nått den utveckling, som kräfdes för tillgodoseende af försvarsverkets behof af sådant krut.

Detta förhållande förtjenade enligt revisorernes mening desto mera uppmärksamhet, som statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uti sitt anförande till det vid statsverkspropositionen till 1893 års Riksdag fogade protokollet öfver landtförsvarsärenden, beträffande då begärdt, af 1893 års Riksdag sedermera beviljadt anslag till inrät-

tande af fabrik för röksvagt krut vid Åkers krutbruk, särskildt framhållit, att »det i hög grad önskvärda målet att, hvad krutfabrikationen anginge, göra vårt land oberoende af utlandet» genom anslagets beviljande kunde vinnas.

Med anledning af revisorernes anmärkning i detta hänseende har arméförvaltningen å artilleridepartementet uti ett den 13 sistlidne januari afgifvet utlåtande anfört, att, då den omständigheten, »att den inhemska fabrikationen af röksvagt krut ännu icke nått den utveckling, som kräfves för tillgodoseende af försvarsverkets behof af sådant krut», syntes vara den hufvudsakliga anledningen till revisorernes ifrågavarande framställning, styrelsen ville något närmare redogöra för orsaken till den verkställda anskaffningen från England af ifrågavarande krutsort, afsedd att användas för de trenne 24 cm. kanoner m/92, hvilka åren 1892—1895 levererats af firman sir Joseph Whithworth & C:o i England.

För dessa pjeser hade tillförene användts 25 mm. krut m/95, en sorts brunt, prismatiskt krut, hvaraf under år 1895 anskaffats en större qvantitet, hvilken dock ej varit tillräcklig för fyllande af hela mobiliseringsbehofvet. Då emellertid, sedan erforderliga medel för anskaffning af det felande sedermera blifvit tillgängliga, hade man ansett sig böra tillgodogöra sig de fördelar, som användandet af röksvagt krut i stället för nyssnämnda brunkrut skulle medföra, särskildt i afseende å snabb eldgifning; och då röksvagt krut börjat i vidsträckt mån komma i bruk jemväl för grofva kanoner, föranlåts generalfälttygmästaren att i början af år 1898 hos samma firma, som förut levererat kanonerna och som numera öfvergått i firman sir W. G. Armstrong, Whithworth & C:o i England, låta beställa 400 kilogram dylikt krut (cordite), hvarmed under juli månad samma år verkställts profskjutning vid Oscar Fredriksborgs fästning, dervid ifrågavarande krut visat sig med fördel kunna såsom stridsladdning användas uti 24 cm. kanoner. Det nya krutet hade nemligen befunnits utom röksvagheten jemväl besitta fördelen att gifva ett väsentligt lägre tryck i loppet än brunkrutet vid samma uppnådda effekt, hvarförutom detsamma till sin substans öfverensstämde med det krut, som af engelska armén och flottan under en följd af år användts, hvilken omständighet äfven utgjorde en viss garanti för att krutet egde erforderlig hållbarhet under förvaring.

Uppå derom af dessa skäl gjord framställning af generalfälttygmästaren hade genom generalorder den 15 november 1898 den nya krutsorten fastställts under benämning 24 cm. kanonkrut m/98, hvarefter om leverans af en mot bristen i mobiliseringsbehofvet svarande qvan-

titet deraf kontraherats med ofvan nämnda engelska firma, hvilken leverans äfven blifvit fullgjord år 1899.

Såsom ytterligare skäl, utöfver de ofvan anförda, för att till 24 cm. kanonen välja ifrågavarande krutsort hade generalfälttygmästaren i skrifvelse den 1 december 1898 angående utverkande af tullfrihet för den kontraherade krutqvantiteten anfört följande:

»Vid Åkers krutbruk, der man, utom den vanliga tillverkningen af krut för handgevär, fältkanoner och snabbskjutande pjeser af mindre kaliber, är sysselsatt med försök för framställande af röksvagt krut jemväl för gröfre kanoner, har man ännu icke hunnit så långt, att derifrån skulle kunna lemnas krut, användbart för 24 cm. kanonerna. Ej heller den enskilda industrien inom landet har hittills förmått framställa ett sådant krut med erforderliga och vederbörligen pröfvade egenskaper. Visserligen har man vid Bofors bruk lyckats tillverka ett röksvagt krut, som vid profskjutning i kongl. flottans 24 cm. kanoner m|96 gifvit godt resultat och derför säkerligen skulle, efter någon mindre modifikation, blifva lämpligt för här förevarande kanon af samma kaliber; men detta krut, hvars sammansättning blifvit utarbetad endast för en helt kort tid sedan, har ännu icke hunnit underkastas några förvaringsprof, hvadan man tills vidare icke har någon säkerhet för att detsamma under längre tid bibehåller sina goda egenskaper.

Då alltså, å ena sidan, arméförvaltningen å artilleridepartementet icke vågat i jemförelsevis stor skala anskaffa krut, hvars varaktighet icke blifvit i erforderlig grad pröfvad och om hvilket man följaktligen kunde befara, att detsamma efter längre eller kortare tids förvaring skulle blifva väsentligt försämradt, men det å andra sidan icke synts vara med rikets säkerhet förenligt att ännu ett eller annat år uppskjuta fyllandet af mobiliseringsbehofvet af krut för de kraftigaste pjeserna inom Oscar Fredriksborg, så mycket mindre som de för fullständigande af detta fästes pansarbrytande bestyckning beställda kanonerna af samma kaliber ännu icke på lång tid kunna väntas blifva färdiga och uppställda, har arméförvaltningen ansett sig nödsakad att från ofvan nämnda utländska firma anskaffa den omedelbart behöfliga qvantiteten 24 cm. kanonkrut.»

Af det nu anförda framginge sålunda äfven anledningen till detta kanonkruts beställande från utlandet, äfvensom att röksvagt krut i erforderlig mängd väl kunde vid Åkers krutbruk framställas för landtförsvarets behof i allmänhet, om ock åstadkommandet af sådant krut för de gröfsta kanonerna ännu icke öfverskridit försökens stadium; hvilket dock ej innebure en omöjlighet, att det förr eller senare skulle

lyckas der framställa äfven för sådana pjeser lämpliga krutsorter, huru stora svårigheter än dervid kunde vara att öfvervinna.

Af hvad sålunda förekommit framgår, att allt det för försvarsverket erforderliga röksvaga krut ännu icke kan vid Åkers krutbruk tillverkas och att visshet icke förefinnes, om och när det för 24 cm. kanoner behöfliga krut må kunna der framställas. Då sålunda, på sätt revisorerne erinrat, det vid inrättandet af fabrik för röksvagt krut vid Åkers krutbruk förespeglade mål, eller att, hvad krutfabrikationen anginge, göra vårt land oberoende af utlandet, icke vunnits, har utskottet, som ansett detta förhållande vara egnadt att ådraga sig särskild uppmärksamhet, velat detsamma för Riksdagen

omförmäla.

§ 3.

(Rev. ber. pag. 77—79; Utl. pag. 568–570.)

Ang. kostnaderna för förändringar och utvidgningar vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

Till anskaffning af nya eldhandvapen åt armén hade, enligt hvad i revisionsberättelsen erinras, anvisats af

1895 års Riksdag	895,300	kronor
1896 „ „	860,250	„
1897 „ „	1,247,000	„

I dessa anslag hade ingått kostnader för förändring och utvidgning af Carl Gustafs stads gevärsfaktori, beräknade i enlighet med Kongl. Maj:ts propositioner till 1895 och 1897 årens Riksdagar, med sammanlagdt 472,500 kronor samt kostnaden för förändringar vid ammunitionsfabriken med 11,300 kronor. Återstoden, 2,518,750 kronor, hade afsetts för tillverkning af karbiner och gevär.

I utgiftssumman för förändring och utvidgning af gevärsfaktoriet vore de särskilda posterna beräknade:

a) *För förändringar* (se statsutskottets utlåtande år 1895 n:o 5 sid. 26):

maskiner för gevärs- och karbintillverkning	kronor	38,810: —
maskiner för verktygstillverkning	„	10,455: —
ändring, reparation af maskiner samt komplettering af maskinskrufstycken och spindlar m. m.	„	13,235: —
Transport	kronor	62,500: —

Transport	kronor	62,500: —
oförutsedda utgifter	„	10,000: —
första uppsättning fixturer, verktyg och besigtningsinstrument	„	300,000: —
Summa	kronor	372,500: —.

b) *För utvidgning* (se statsutskottets utlåtande år 1897 n:o 5 Bil. Litt. E. sid. 76):

byggnad	kronor	32,000: —
maskiner	„	56,500: —
kraft: ökad storlek å turbiner m. m.	„	5,700: —
1 elektrisk generator m. m.	„	5,200: —
oförutsedda kostnader	„	600: —
Summa	kronor	100,000: —

Då revisorerne emellertid erfarit, att dessa anslag för förändring och utvidgning af gevärsfaktoriet uti icke ringa mån öfverskridits, hade revisorerne förskaffat sig tillgång till en revisionsberättelsen vidfogad redogörelse öfver anslagens användning, hvilken redogörelse visade, att sammanlagda kostnaderna för faktoriets förändring och utvidgning uppgått till:

för byggnader, nya	kronor	85,441: 04
„ „ ändringar och reparationer	„	56,599: 53
„ maskiner, nya	„	226,377: 86
„ „ ändringar	„	33,516: 62
„ fixturer och verktyg, arbetskostnad	„	266,063: 55
„ „ „ „ besigtningskostnad	„	9,627: 46
Summa	kronor	677,626: 06.

Om från detta sistnämnda belopp droges erhållen tullrestitution för införda maskiner kronor 9,735: 08, så funne man, att den verkliga kostnaden för förändring och utvidgning af gevärsfaktoriet kronor 667,890: 98 öfversköte den beräknade — kronor 472,500 — med *icke mindre än kronor 195,390: 98*, deraf 110,040 kronor 57 öre för nybyggnader jemte ändringar och reparationer samt 85,350 kronor 41 öre för nyanskaffning af maskiner jemte ändringar och reparationer samt fixturer, verktyg och besigtningsinstrument; och hade denna ökade utgift utgått från gevärsanslaget.

Enligt hvad för revisorerne uppgifvits, hade orsakerna till detta betydliga öfverskridande af den beräknade förändrings- och utvidgningskostnaden bestått uti:

1) att det uppgjorda kostnadsförslaget ej upptagit andra nybyggnader än besigtnings- och kontorslokaler, under det att flera andra byggnadsföretag blifvit utförda,

2) att maskinanskaffningskostnaderna blifvit större än hvad som beräknats,

3) att den elektriska belysningsanläggningen och kraftstationen blifvit i följd af faktoriets utvidgning betydligt dyrare än enligt den ursprungliga planen,

4) att prisförhållandena å såväl material som arbetskraft under tiden för faktoriets förändring väsentligt stegrats.

Att, såsom ofvan blifvit visadt, den verkliga kostnaden för förändring och utvidgning af gevärsfaktoriet i högst betydlig mån och långt utöfver hvad af de förändrade prisförhållandena betingats öfverskridit den derför beräknade, hade revisorerne ansett sig böra såsom anmärkningsvärdt framhålla, då det vore af vigt, att de kostnadsförslag, som lades till grund för beviljande af anslag, vid arbetets utförande i möjligaste mån följdes i fråga om såväl arbetets omfattning som derför beräknade utgifter.

Beträffande ifrågavarande anmärkning har arméförvaltningen å artilleridepartementet uti sitt ofvannämnda utlåtande hänvisat till ett af styresmannen för Carl Gustaf stads gevärsfaktori i ärendet afgifvet, vid berörda utlåtande fogadt yttrande, deri denne anfört, att vid bedömandet af ofvan anförda förhållanden hänsyn måste tagas dertill, att enligt Kongl. Maj:ts proposition år 1894 anordningarne vid faktoriet skulle afse en årstillverkning af endast 10,000 vapen, men att redan 1896 års Riksdag bestämt denna tillverkning till 15,000 pr år utan att särskilda medel anvisats för häraf följande ökade behof af utrymme och maskiner m. m.

I det förslag, som af styresmannen med skrifvelse den 8 november 1893 insändts och som låge till grund för vapenanskaffningsplanen, hade derför icke upptagits några medel till nybyggnader och icke heller, då faktoriet 3 år förut blifvit repareradt för då pågående gevärsförändring, något anslag till byggnadsreparationer och förändringar.

Vid denna tid hade ej heller något beslut om elektrisk belysning varit fattadt, ehuru kostnadsförslag derå, för vid denna tid rådande förhållanden, blifvit under den 12 februari 1892 till generalfälttygmästarens expedition insändt.

På grund häraf hade såväl omedelbart vid faktoriets omstöpning år 1896 som ock påföljande år vid då bestämd ökning af årstillverk-

ning från 15,000 till 20,000 vapen inträdt behof af utrymme i form af nybyggnader och förändrade inredningar.

1896 års behof hade täckts genom den nya kraftstationen, genom ersättande med ny kolbod af den på kraftstationens plats förut liggande äldre, nytt materialskjul för upptagande af materialier, särskildt lagring af valnötsstockar, bethus och byggnad för hastighetsskjutning, tillsammans med den nya kontors- och besigtningsbyggnaden, uppgående till summa kronor 85,441: 04, deraf 32,000 till sistnämnda byggnad af Riksdagen anvisats år 1897.

I hvad mån kostnaderna för nybyggnaderna blifvit högre, än beräknadt varit, framginge af följande jemförelse:

Den 12 februari 1892 hade förelegat anbud å belysningsstation å	kr. 15,420: —	
den tillökning, som för kraftstationen år 1897 ansetts behöflig, hade i februari samma år beräknats till	„ 4,000: —	kr. 19,420: —
men samma byggnad hade enligt anbud af 28 april 1897, på grund af uppdrifna material- och arbetspris samt pågående grofarbetarestrejker, kostat		„ 28,375: —.

Besigtnings- och kontorsbyggnaden hade af erfaren arkitekt i februari 1897 beräknats till ..... kr. 27,000: — à kr. 32,000: —, men hade enligt anbud af 22 april samma år kostat ..... „ 39,993: 87.

hvartill kommit, att förutsatt värmeledning från faktoriets stora panna, som befunnits vara för svag, måst ersättas med särskild värmeanordning à	„ 3,440: —	„ 43,433: 87.

Förändringar och reparationer å förut befintliga byggnader, uppgående till kronor 56,599: 53, återfunnes i en vid styresmannens yttrande fogad bilaga och utgjordes i hufvudsak af följande nödvändiga arbeten:

anordning af filareverkstad å faktoribyggnadens vind;

reparation och tillbyggnad af ränna och byggnad vid pipborrverket, som befunnits undermineradt af vatten, samt i öfrigt hvad tak och golf beträffade för svag för den nya maskinuppsättningen;

inläggning af nya golf och filbänkar i samtliga verkstäder m. m.

Hvad maskinanskaffningen beträffade, så hade till grund för densamma legat en af dåvarande verkmästaren vid ett kortare besök vid Waffenfabrik Mauser i september 1892 upprättadt förslag, afseende, såsom ofvan sagts, en årstillverkning af endast 10,000 vapen. Detta

förslag hade, då någon operationsplan omöjligen kunnat uppgöras, omfattat endast sådana specialmaskiner, som för honom varit nya och ansetts nödvändiga. År 1896, då fullständiga operationstabeller för årlig tillverkning af 15,000 vapen förelegat, hade derför den 12 februari 1896 insändts nytt förslag, slutande för enbart nya maskiner å kronor 126,000: —, hvilket af kongl. förvaltningen godkänts. Derigenom hade omedelbart uppstått en skiljaktighet i beloppet för nyanskaffning af maskiner utaf kronor 76,735: — [126,000 — (38,810 + 10,455)], ingående i ofvan anmärkta kronor 85,350: 41.

Återstoden af det anmärkta beloppet (85,350: 41 — 76,735: —) kronor 8,615: 41 inginge i med ökadt antal maskiner förbundna omkostnader för remmar, axelledningar m. m.

För öfrigt borde vid den af Riksdagens revisorer använda, från gevärsfaktoriet lemnade bilaga anmärkas, att i beloppen för »fixturer och verktyg» funnes, på grund af räkenskapsföringen vid faktoriet, *icke endast* den åberopade *första* uppsättningen fixturer och verktyg, utan jemväl all förbrukning af verktyg under åren 1896—1898, hvilken förbrukning på de grunder, som anförts för försenad gevärstillverkning, varit synnerligen stor.

Af redan vunnen erfarenhet framginge emellertid, att med de större utgifterna för tillverkningens ökande från 10,000 till 20 à 25,000 vapen för år följt ett nedbringande i vapnens tillverkningspris, hvarigenom alla förutsättningar förefunnes, att utöfver lemnade anslag förbrukade 195,390 kronor 98 öre skulle på tillverkningen — derest denna utsträcktes till förutsatta 220,000 vapen — mer än väl intjenas, en förutsättning, som redan i februari detta år, efter verkställdt bokslut, kunde bevisas.

I likhet med revisorerne finner utskottet anmärkningsvärdt, att de till förändring och utvidgning af gevärsfaktoriet anslagna medel, tillsammans 472,500 kronor, hvilka af Riksdagen beviljats med de af Kongl. Maj:t äskade belopp, blifvit öfverskridna med icke mindre än 195,390 kronor 98 öre. Med afseende å detta öfverskridande, hvilket, på sätt revisorerne anfört, berott på dels uppförande af flera byggnader än det ursprungliga förslaget afsett, dels ofullständiga kostnadsförslag och dels stegrade prisförhållanden, har utskottet velat framhålla, att det hade varit rigtigast, att Riksdagen förelagts fullständiga uppgifter å anledningarna dertill och att i sammanhang dermed gjorts framställning om bristens betäckande. Att, på sätt styresmannen för faktoriet synes afse, denna öfverskjutande kostnad för sjelfva anläggningen och anordningarna dervid skall läggas på gevärstillverkningen genom att vapnens tillverkningspris kan nedbringas under det beräknade, utan

att detta pris i räkenskaperna och vid kostnadsberäkning nedsättes, synes utskottet oegentligt, då — oafsedt att en större gevärstillverkning än den, som Riksdagen beslutat, af styresmannen förutsatts — gevären gifvetvis böra likasom de hittills vid faktoriet tillverkade eldhandvapnen upptagas till den kostnad, sjelfva fabrikationen i verkligheten betingat.

Ifrågavarande förhållanden har utskottet dock icke ansett gifva anledning till någon särskild hemställan från utskottets sida, utan har utskottet endast velat desamma för Riksdagen

anmäla.

§ 4.

(Rev. ber. pag. 83—85, Utl. pag. 548—549.)

Ang. omföring af medel från anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar till anslaget till arméns munderingsutrustning.

Vidare hafva revisorerne meddelat, hurusom uti arméförvaltningens räkenskaper för revisionsåret, jemlikt beslut af intendentsdepartementet den 21 februari 1899, från förslagsanslaget »De värnpligtiges vapenöfningar» till reservationsanslaget »Arméns munderingsutrustning» omförts ett belopp af 114,644 kronor 57 öre. Enligt hvad af räkenskaperna bifogade handlingar framginge, hade af nämnda summa munderingsslitningsersättning utgått till truppförbanden vid såväl indelta som värfvade armén.

Det kunde emellertid med skäl ifrågasättas, huruvida detta förfarande stått i öfverensstämmelse med den användning, som med anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar varit af Riksdagen afsedt. Af en vid Kongl. Maj:ts proposition till 1892 års urtima Riksdag fogad »beräkning af de årliga ökade kostnaderna för beväringen enligt förslaget» — hvilken beräkning väl finge anses hafva legat till grund för anslagsbeloppets bestämmande — syntes nemligen framgå, att med anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar ej borde täckas andra munderingsersättningar än dels »underhåll af hästutrednings- och sadelmunderingspersedlar vid indelta och värfvade kavalleriet», dels ock »munderingsslitningsersättning till underbefäl vid indelta armén och Vermlands fältjägarecorps». De kongl. reglementen, som anginge besörjandet af den ekonomiska förvaltningen m. m. vid de värfvade truppförbanden, gåfve ej heller vid handen, att dessa truppförband skulle ega att, i vidare mån än uti ofvan omförmälda beräkning uttryckligen

omnämnts, af anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar uppbära någon som helst munderingsslitningsersättning. Enligt den paragraf i dessa reglementen, som afhandlade frågan om särskild munderingsersättnings utgående, skulle nemligen förvaltningsdirektionerna uppbära särskild sådan ersättning endast för den händelse, att genom anbefald extra kommendering eller manskapets obenägenhet att taga permission den till tjenstgöring mellan exercismånaderna afsedda styrka skulle för längre eller kortare tid i garnisonsorten ökas.

Revisorerne hade af anförda omständigheter funnit anledning att på berörda omföringsåtgärd fästa Riksdagens uppmärksamhet, i synnerhet som omföringen verkstälts från ett förslagsanslag, hvilket enligt sin natur kunde öfverskridas, till ett reservationsanslag, i fråga hvarom sådant öfverskridande ej finge ega rum. Mot öfverförande från förslagsanslag till fasta anslag i vidare mån, än de af Riksdagen med anslagen afsedda ändamål direkt föranleda, mötte nemligen den särskilda betänkligheten, att tillgångarne under dessa senare derigenom skulle kunna utan Riksdagens medgifvande ökas.

I sammanhang härmed hafva revisorerne meddelat, att vid 1898 års slut å anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar förefunnits en brist af 385,645 kronor 5 öre, medan anslaget till arméns munderingsutrustning vid samma tid egt en reservation å 261,846 kronor 23 öre.

Uti häröfver afgifvet utlåtande har arméförvaltningen å intendentsdepartementet anfört, att i enlighet med den af revisorerne åberopade, vid Kongl. Maj:ts proposition till 1892 års urtima Riksdag fogade beräkning skulle, på sätt äfven i förevarande anmärkningspunkt i viss mån angåfves, från anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar, under tjenstgöring vid samma öfningar, utgå dels kostnaderna för underhåll af hästutrednings- och sadelmunderingspersedlar vid indelta och värfvade kavalleriet, dels ock munderingsslitningsersättning för underbefäl och såsom instruktörer kommenderadt manskap vid indelta armén och Vermlands fältjägarekår.

Då den ojemförligt största delen af det i anmärkningspunkten angifna beloppet, 114,644 kronor 57 öre, utgjordes af utgifter för persedelunderhåll af nyss angifvet slag, kunde anmärkningen endast afse de jemförelsevis smärre belopp, som afförts såsom munderingsslitningsersättning för instruktörer vid värfvade armén under tjenstgöring vid de värnpligtiges vapenöfningar, hvilka belopp enligt hos arméförvaltningen verkställd utredning kunde beräknas uppgå till sammanlagdt omkring 18,777 kronor 27 öre.

Då arméförvaltningen å intendentsdepartementet äfven för sin del

varit tveksam, huruvida vid de värfvade truppförbanden dylik ersättning, på sätt vid indelta armén och Vermlands fältjägarekår egde rum, bort utgå från anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar, hade arméförvaltningen äfven först vid fastställandet af 1898 års munderingsanslag — eller sedan det visat sig, att, på sätt i utlåtande af den 3 november 1899 anmälts, anslaget till arméns munderingsutrustning vore för det med samma anslag afsedda ändamål otillräckligt, — ansett sig böra anlita nu ifrågakomna tillgång.

Vid fastställandet af munderingsanslagen för den värfvade armén hade sålunda i nu ifrågakomna hänseende tillämpats samma bestämmelser, som gälde för den indelta, och hade arméförvaltningen för ett dylikt tillvägagående trott sig finna stöd dels i de för värfvade arméns truppförband gällande förvaltningsreglementen, dels i den omständighet, att i förevarande fall rimlig anledning icke kunde åberopas för ett olika behandlingssätt af samma fråga vid olika delar af armén.

Skulle emellertid det icke anses lämpligt eller önskvärdt, att anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar på nu angifvet sätt bidroge till munderingsunderhållet vid de värfvade truppförbanden, återstode för arméförvaltningen å intendentsdepartementet endast att till Kongl. Maj:t inkomma med framställning om aflåtande till Riksdagen af proposition angående ytterligare förhöjning i anslaget till arméns munderingsutrustning.

Med anledning af revisorernes anmälan angående förefintlig behållning å anslaget till arméns munderingsutrustning ansåge sig arméförvaltningen å intendentsdepartementet endast böra framhålla, att denna behållning ingalunda kunde sägas vara någon för arméförvaltningen disponibel tillgång, alldenstund den i verkligheten endast utgjorde en del af munderingskassornas hos arméförvaltningen innestående behållningar, hvilka upptoges och redovisades under anslaget till arméns munderingsutrustning. Att under sådant förhållande alla dessa kassor från andra statsanslag, äfven om dessa vore förslagsanslag, tillkommande bidrag måste till nämnda anslag omföras och der redovisas, vore påtagligt. Den af revisorerne omförmälda omföringsåtgärden afsåge sålunda i sjelfva verket endast ett öfverförande till munderingskassorna af samma kassor enligt gällande reglementen tillkommande anslagsbidrag.

Utskottet, som delar revisorernes uppfattning om origtigheten i det omförmälda öfverförandet af medel från förslagsanslag till fasta anslag, och velat uttala förvissning om att dylikt anmärkningsvärdt för-

farande icke vidare må förekomma, får emellertid, då Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställningar och i enlighet med utskottets förslag i utlåtandet n:o 5 angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, ej allenast beviljat medel till täckande af bristen å det ofvannämnda anslaget till arméns munderingsutrustning, utan äfven höjt samma anslag, och då det angifna missförhållandet sålunda blifvit rättadt samt antagas kan, att förevarande angelägenhet sålunda blifvit äfven för framtiden ordnad, hemställa,

att revisorernes ifrågavarande framställning icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Marinförvaltningen.

§ 5.

(Rev. ber. pag. 112—113; Utl. pag. 581, 583—585.)

Ang. traktamentsersättning till sjuk under vistelse å sjukvårdsanstalt.

På sätt i revisionsberättelsen meddelas, skall, jemlikt § 768 i tredje delen af 1875 års reglemente för flottan, för sjuk, som afpolletteras till annan sjukvårdsanstalt än sådan, som lydde under högste befälhafvaren, sjöaflöning, dietpenningar och portion ombord upphöra med afpolletteringsdagen, detta vare sig afpolletteringen skett å utrikes eller inrikes ort. Deremot äro, enligt hvad revisorerne vidare anföra, bestämmelserna om ersättning till den afpolletterade sjuke olika, allt eftersom afpolletteringen egt rum inom eller utom riket. Är den afpolletterade officer, officers vederlike eller underofficer, och blir han afpolletterad till annan ort inom riket än den flottans station, han tillhör, så ege han från och med dagen efter den, då afpolletteringen skedde, och så länge, enligt läkarebevis eller annat trovärdigt intyg, hans qvarblifvande på afpolletteringsorten varit nödvändigt, beräkna traktamente enligt gällande resereglemente jemte godtgörelse af kostnaden för sjukvård och läkemedel, enligt deröfver afgifna, verificerade räkningar. Hade han å utrikes ort blifvit afpolletterad, undfår han för alla kostnader, hvilka han i följd af sin sjukdom fått under vistelsen å afpolletteringsorten vidkännas, ersättning enligt afgifven räkning, hvilken, om svensk-norsk konsul finnes på platsen, bör af honom attesteras.

Skilnaden mellan afpollettering för sjukdom af officer eller officers vederlike å utrikes och inrikes ort vore alltså, enligt hvad revisorerne härjemte framhållit, i anseende till statens ersättningsskyldighet, den, att i förra fallet staten betalade alla kostnader för den sjukes vistelse å afpolletteringsorten, medan i senare fallet den sjuke, emot åtnjutande af dagtraktamente, sjelf finge vidkännas kostnaden för vivre och af staten utöfver traktamentet undfinge ersättning endast för den egentliga sjukvården samt för läkemedel.

Uti ett under revisionsåret förekommande specielt fall ansåge revisorerne emellertid dessa regler för ersättningens utgående ej blifvit behörigen iakttagna. Sålunda hade till t. f. kammarförvandten, stabssekreteraren vid 1898 års kusteskader, I. Neuendorf, hvilken för sjukdom blifvit från kusteskadern till Stockholm afpolletterad, för hans sjukvård å sistnämnda ort samt återresa till Karlskrona utbetalts ett belopp af 781 kronor, deri inginge såväl dagtraktamente som kostnader för läkarevård och vistelse å sjukhus. Äfven denna sistnämnda kostnad benämndes å den af Neuendorf ingifna räkningen kostnad för sjukvård.

Då emellertid dagtraktamentet måste anses vara afsedt att utgöra ersättning för vivre, hade revisorerne velat såsom anmärkningsvärdt framhålla, att till Neuendorf utbetalts särskild ersättning för hans vistelse å enskildt sjukhus under 26 dagar med 182 kronor.

I sitt med anledning af revisorernes anmärkningar rörande flottans räkenskaper den 16 sistlidne januari afgifna utlåtande har marinförvaltningen beträffande förevarande fråga hänvisat till ett af stationsbefälhafvaren i Karlskrona i ärendet afgifvet yttrande jemte en dervid fogad förklaring af flottans räkenskapskontor i Karlskrona, i hvilket yttrande stationsbefälhafvaren erinrat, att Neuendorf onekligen bort med dagtraktamentet sjelf bekosta vivre, men att i brist på tillgång å räkningen från sjukhuset det icke nu kunnat utredas, huru mycket af räkningens belopp särskildt afsett godtgörelse för vivre; och vore stationsbefälhafvaren i allt fall icke i tillfälle att upplysa, huruvida i räkningen sådant särskiljande ens egt rum.

Räkenskapskontoret har i ofvanberörda förklaring anfört, att enär då gällande reglemente för flottan, 3:e delen, § 768, mom. 3, stadgade, att till annan än under högste befälhafvaren lydande sjukvårdsanstalt inom riket afpolleterad officer eller vederlike egde beräkna traktamente enligt gällande resereglemente jemte godtgörelse af kostnaden för sjukvård och läkemedel, hade till bemälde stabssekreterare, hvilken från kusteskadern blifvit till sjukvårdsanstalt i Stockholm afpolleterad, ut-

betalts traktamente för hela vistelsen i Stockholm samt kostnaden för vård å sjukvårdsanstalten enligt derå afgifven räkning.

Att i kostnadsräkningen för sjukvård å anstalten inginge kostnaden för den sjukes vistelse derstädes, vore gifvet, men då kostnad för vård å sjukinrättningen beräknades med ett visst belopp för dag i ett för allt samt svårighet förelåge att särskilja kostnaden för hvad som kunde anses tillhöra vivre eller betingades af sjukdomstillståndet och någon beräkningsgrund för ett särskiljande härutinnan ej gåfves och sådant ej heller vore föreskrifvet uti nämnda reglemente, hade något afdrag å traktamentet ej kunnat ske.

Enligt hvad revisorerne anmärkt och jemväl af stationsbefälhafvaren i Karlskrona vitsordats, synes Neuendorf otvifvelaktigt i förevarande fall under vistelse vid sjukvårdsanstalt hafva erhållit dubbel ersättning för vivre; men då utskottet icke ansett någon särskild åtgärd med anledning deraf böra af utskottet tillstyrkas, har utskottet endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmäla.

§ 6.

(Rev. ber. pag. 113—114; Utl. pag. 581, 583, 586—587.)

Ang. magasinering af smör vid Karlskrona station.

Revisorerne erinra vidare, att uti 1895 års revisionsberättelse omförmälts, hurusom vid flottans station i Karlskrona under år 1894 afsevärda qvantiteter matvaror blifvit såsom »icke utspisningsbara» å auktion försålda, och hade revisorerne i anledning häraf uttalat den förmodan, att kassationen af dylika varor i många fall föranleddes deraf, att proviantartiklar i stor mängd ständigt hölles upplagda för flottans station i Karlskrona och sålunda delvis underginge en allt för långvarig magasinering.

Uti en med anledning af denna erinran afgifven förklaring af den 11 januari 1896 hade förvaltningsdirektionen vid flottans berörda station förmält, bland annat, att af de i revisorernes berättelse afsedda artiklarne, torrt bröd, saltadt fläsk, saltadt kött och smör, det vore endast den sistnämnda artikeln, som visat sig icke kunna vårdas så, att den icke någon gång vid utlevereringen befunnes till sin beskaffenhet något försämrad genom längre tids magasinering, samt att vid detta förhållande förvaltningsdirektionen läte sig angeläget vara att, såvidt möjligt,

förekomma, att i förrådet upplades mera smör, än som nödvändigt erfordrades för behofvet.

Revisorerne hade vid granskningen af Karlskrona stations räkenskaper för revisionsåret funnit anledning åter erinra om det af 1895 års revisorer gjorda uttalandet.

Af räkenskaperna framginge nemligen, att vid besigtning den 21 maj 1898 kasserats ett parti smör om 315 kilogram, som utgjort återstående behållningen af det utaf firman Palander & C:o under november månad år 1896 levererade partiet. Smöret hade alltså magasinerats å förrådet under en tid af ungefär 1 ½ år.

I sammanhang härmed hafva revisorerne meddelat, att vid Karlskrona station under revisionsåret följande qvantiter matvaror blifvit enligt förvaltningsdirektionens beslut såsom icke utspisningsgilda å auktion försålda, nemligen:

1745	kilogram	bröd, torrt och orent;
1786	„	brödgrus;
1522,97	„	smör, beskt och härsket;
1054	„	fläsk, saltadt, något härsket;
64,73	„	grönsaker, torkade, mögliga; samt
1301	„	kött, saltadt, unket.

Värdet af stationens spanmåls- och proviantförråd hade vid 1898 års början uppgått till 176,221 kronor 40 öre samt vid dess slut till 143,730 kronor 48 öre.

Beträffande hvad revisorerne sålunda anfört, hafva såväl marinförvaltningen som stationsbefälhafvaren vid flottans station i Karlskrona i afgifna utlåtanden åberopat ett från förvaltningsdirektionen vid berörda station inkommet yttrande i ämnet, deri direktionen erinrat, att hela det i november 1896 levererade smörpartiet, utgörande 14,000 kilogram, bestått af norrländskt eller finskt smör och att det besigtigats och godkänts i Stockholm, men redan vid mottagandet i proviantförrådet härstädes befunnits till stor del vara af mindre god beskaffenhet.

Att en del af detta smör kommit att magasineras så lång tid som 1 ½ år hade väsentligen berott deraf, att under eskaderöfningarne sommaren år 1897 och å höstkorvetten samma år på försök utspisats konserveradt mejerismör af svensk tillverkning till en sammanlagd myckenhet af 1,700 kilogram i stället för norrländskt eller finskt smör.

Då försöken med utspisning ombord af konserveradt mejerismör anbefalts på våren år 1897, hade den deraf föranledda minskningen i

behofvet af norrländskt eller finskt smör icke kunnat tagas med i beräkningen af behofvet vid smörupphandlingen i början af september månad år 1896.

Beträffande öfriga i revisorernes berättelse omförmälda, såsom icke utspisningsgilda å auktion försålda matvaror borde nämnas, att de samtliga utgjordes af sådana proviantartiklar, som inlemnats till förrådet från efter slutade expeditioner hemkomna fartyg, och hvilka vid å dem anställd besigtning befunnits vara icke fullt utspisningsgilda eller magasineringsdugliga. Så vidt förvaltningsdirektionen kunde förstå, hade statens fördel bäst tillgodosetts genom dessa proviantartiklars skyndsamma försäljning å offentlig auktion, innan de hunnit undergå ytterligare försämring. Upplysningsvis meddelades, att dylika proviantartiklar vore föremål för så stor efterfrågan, att de vid auktionerna aldrig behöfde bortslumpas till vrakpris, utan i allmänhet betalades synnerligen högt. Såsom exempel i detta hänseende kunde nämnas, att försäljningsmedelpriset för det kasserade salta fläsket uppgått till 67 öre per kilogram, under det att varan, ny och frisk, vid leveransen till förrådet på våren år 1897 kostat staten allenast 63,9 öre per kilogram.

Hvad beträffar den af revisorerne anmärkta magasineringen af smör vid Karlskrona station, har det visserligen ådragit sig utskottets uppmärksamhet, att, på sätt förvaltningsdirektionen meddelat, i november 1896 inköpts ej mindre än 14,000 kilogram af denna vara, oaktadt, enligt då gällande bestämmelser, hvilka, för så vidt utskottet kunnat utröna, återfinnas i marinförvaltningens skrifvelse den 6 juni 1876, det lager af smör, som borde vid stationen finnas, skulle utgöras af allenast 50 centner, eller 212,5 kilogram; men då, enligt hvad utskottet inhemtat, stationsbefälhafvaren i skrifvelse till marinförvaltningen den 22 juli 1897 förklarat sig anse artikeln smör böra hänföras till de artiklar, som alls icke böra hållas i förråd, och vid detta förhållande det måste antagas, att någon sådan magasinering af denna vara som den af revisorerne anmärkta icke vidare skall förekomma, hemställer utskottet,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit låta bero.

Lotsstyrelsen.

§ 7.

(Rev. ber. pag. 124—125; Utl. pag. 591—592.)

Ang. förvaltningen af Gotska Sandön.

Sedan lotsstyrelsen uti skrifvelse den 22 september 1891, med anmälan, att skogstillgången å Gotska Sandön, oaktadt planlös afverkning före år 1859, då ön inköptes af lotsverket, samt inträffade skogseldar, likväl ännu vore så tillräcklig, att densamma genom ändamålsenlig afverkning borde kunna lemna inkomst till betäckande af de med flygsandsplanteringarne å ön förenade kostnader, på samma gång en dylik afverkning vore af behofvet påkallad för att underlätta ungskogens tillväxt, tillika anfört, att af den afverkningsbara skogen, som utgjordes af s. k. öfverståndare (150 à 200 år gamla träd), som afslutat sin tillväxt och hvilka vore till hinder för den omkringstående eller underväxande skogens utveckling samt beräknats uppgå till 106,465 stycken, då borde enligt uppgjord afverkningsplan och med iakttagande af särskild försigtighet af sakkunnig person utstämplas omkring 50,000 stycken och försäljas i vissa partier, omfattande 19,000 stycken sågtimmerträd, 12,000 stycken mindre byggnadstimmerträd samt 19,000 stycken om vid pass 23,500 kbm. i syllar, hvaremot afverkningen af den återstående delen af öfverståndarne icke för det dåvarande ansetts kunna med fördel ega rum, hade, enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, lotsstyrelsen genom kongl. bref den 9 oktober 1891 erhållit bemyndigande dels att, efter utsyning genom sakkunnig person, låta af de å Gotska Sandön befintliga afverkningsbara träd försälja omkring 50,000 stycken på sätt och under de vilkor i afseende på afverkningen, som styrelsen, efter skogstjenstemans hörande, kunde finna nödigt föreskrifva, dels att förskottsvis bestrida de med utsyningen och försäljningen förenade kostnader mot ersättning af inflytande försäljningsmedel för skogen. Tillika hade styrelsen anbefalts att i sinom tid inkomma med förslag till föreskrifter rörande användandet af de genom nämnda skogsförsäljning inflytande medel.

Skogsförsäljningen hade inbragt 27,000 kronor.

Sedermera hade genom särskilda kongl. bref, till bestridande af kostnaderna för sanddämpning och skogsplantering å ön, intill revisionsårets slut anvisats sammanlagdt 14,481 kronor 42 öre att af nämnda

skogsförsäljningsmedel utgå. Af samma medel hade derjemte guldits kostnaden för trädens utsyning och försäljning med 883 kronor.

Då Gotska Sandön fortfarande egde afsevärd skogstillgång och då ganska omfattande arbeten årligen måste företagas för sanddämpning och skogsplantering å ön, hade revisorerne velat ifrågasätta, huruvida ej denna fastighet lämpligen borde från lotsstyrelsen till förvaltning af domänstyrelsen öfverflyttas.

I ett öfver revisorernes omförmälda framställning afgifvet utlåtande af den 29 december 1899 har lotsstyrelsen förklarat sig icke hafva något att mot den ifrågasatta öfverflyttningen erinra, för så vidt skogen på Gotska Sandön derigenom möjligen skulle vinna en rationellare skötsel; men då, såsom ock af framställningen framginge, ön inköpts för lotsverkets medel och sålunda afkomsten borde användas endast för lotsverkets ändamål, borde vid en möjlig öfverflyttning af förvaltningen till domänstyrelsen iakttagas, att antingen behållna inkomsterna af skogen särskildt bokfördes för att användas för lotsverkets ändamål, eller ock att statsverket för framtiden iklädde sig alla kostnader dels för husbyggnadstimmer och vedbrand åt lotsverkets på ön stationerade personal äfvensom åt fyrarne, dels för sanddämpning och skogsplantering å Gotska Sandön, hvilka senare kostnader hittills vanligen uppgått till 2,000—3,000 kronor årligen, då arbetena inskränkts till de nödvändigaste punkterna, afseende endast skydd för sjelfva fyrplatserna äfvensom behöflig sanddämpning på den af skogseld skadade trakten, men som naturligtvis måste komma att uppgå till betydligt mera, om arbetena skulle utsträckas till hela strandområdet med dess vidsträckta dyner.

Då, enligt hvad utskottet inhemtat, arbetena för sanddämpning och skogsplantering å Gotska Sandön för närvarande hufvudsakligen utföras af fyrinrättningens personal, föranleda dessa arbeten gifvetvis vida mindre kostnader, än om de skulle öfverlemnas till utförande genom skogsstatens försorg. Med afseende härå har utskottet ansett det tvifvelaktigt, huruvida öns förvaltning lämpligen bör, såsom revisorerne ifrågasatt, öfverflyttas till domänstyrelsen; och då härtill kommer, att äfven på andra ställen vid landets kuster finnas jordområden, som stå under lotsstyrelsens omedelbara vård samt att vid sådant förhållande, och derest en öfverflyttning af fastighetsförvaltning från lotsstyrelsen till domänstyrelsen skulle anses önskvärd, frågan torde böra tagas i omprövning i hela sin utsträckning, derom dock förslag nu icke föreligger, hemställer utskottet,

att revisorernes omförmälda framställning för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Öfverintendentsembetet.

§ 8.

(Rev. ber. pag. 234—235; Utl. pag. 609—610.)

Ang. beslut rörande inkomna anbud å reparationsarbeten vid kronans hus i Stockholm.

Uti förevarande revisionsberättelse meddelas vidare, hurusom at ett vid öfverintendentsembetets räkenskaper fogadt utdrag af embetets protokoll den 26 april 1898 inhemtades, att intendenten för kronans under embetets inseende stälda hus och bygnader i hufvudstaden i afgifvet tjenstememorial af den 25 nämnda månad angående verkställd granskning af inkomna anbud å årets reparationsarbeten vid nämnda egendomar anfört, bland annat, att från snickare inkommit två anbud, nemligen från Karl Engström, Karlslund, Väsby, och L & Th. Saul; och hade Engströms pris på fönster och dörrar stält sig något lägre samt hans timpris 3 öre billigare än Sauls, men som Engström, hvilken egentligen vore byggmästare, ej vore bosatt i Stockholm och hade sin verkstad en half mil från Väsby jernvägsstation, hade intendenten icke ansett sig kunna till antagande tillstyrka hans anbud, utan förordat det af Saul ingifna, hvars pris vore lika med föregående årets.

Vid ärendets föredragning hade, enligt hvad förenämnda protokoll vidare utvisade, öfverintendentsembetet, med afseende å hvad intendenten anfört och med stöd af § 20 i kongl. förordningen angående statens upphandlings- och entreprenadväsende m. m. den 17 november 1893 pröfvat skäligt att såsom entreprenörer för 1898 års reparationsarbeten vid ifrågavarande hus och byggnader under vilkor, som komme att entreprenörerne delgifvas, antaga, bland andra, snickerifirman L. & Th. Saul.

Då de skäl, som åberopats för förkastande i förevarande fall af det lägre anbudet och antagande af det högre, icke synts revisorerne vara af afgörande betydelse, hade revisorerne, som ansett det vara af vigt, att vid inkomna anbuds bepröfvande så förfores, att ej arbetsgifvare afskräcktes från deltagande i täflan, velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen anmäla.

I anledning af hvad revisorerne sålunda anfört har öfverintendentsembetet i afgifvet utlåtande den 9 januari innevarande år framhållit

att, om än det skäl till förkastande af snickaren Karl Engströms anbud, som af intendenten för kronans hus i Stockholm anförts och af embetet biträdts, att Engström, såsom egentligen byggmästare, vore mindre sakkunnig än hans af embetet sedan flera år tillbaka kände, yrkesskicklige medtäflare, icke kunde, på sätt revisorerne förmenade, anses afgörande, det åberopade hufvudskälet för underkännandet af Engströms anbud, eller att anbudsgifvaren vore bosatt utom hufvudstaden, dock måste godkännas såsom fullgiltigt stöd för embetets beslut i förevarande fråga. Utförandet af här omhandlade reparationsarbeten påfordrade nemligen oftast skyndsamhet och städse noggrann och oaflåtlig tillsyn af dem, som åtagit sig desamma, fordringar, som näppeligen kunde fyllas, derest vederbörande handtverksmästare hade sitt hemvist på ett icke obetydligt afstånd från arbetsplatsen. Hvad särskildt snickeriarbetena enligt de årliga generalförslagen för Stockholm beträffade, vore att märka, att, utom det att sådana stundom under större eller mindre brådska plägade pågå samtidigt vid de flesta kronans egendomar och sålunda fordrade icke blott en talrik, utan äfven, och detta icke minst, en lätt tillgänglig arbetsstyrka, större delen af förarbetet måste utföras på arbetstagarens egen verkstad, en omständighet, som, såvidt embetet kunde finna, otvetydigt gåfve vid handen, att denna, till undvikande af onödig tidsutdrägt och längre transporter med deraf följande olägenheter af skilda slag, måste vara belägen inom hufvudstaden. På grund af det nu sagda funne öfverintendentsembetet det böra fastslås såsom ett oeftergifligt vilkor, att de handtverksmästare, hvilkas anbud å verkställandet af generalförslagsarbetena i Stockholm kunde komma under pröfning, skulle vara derstädes boende, och embetet skulle med föranledande af revisorernes här ifrågavarande anmärkning, i de kungörelser, som i allmänna tidningarne infördes om anbuds afgifvande å samma arbeten, för framtiden intaga berörda vilkor.

Den af revisorerne i förevarande afseende gjorda erinran har utskottet visserligen icke funnit vara af den vigt, att den skolat föranleda utskottet till att utförligt redogöra för hvad i ärendet förekommit och afgifva yttrande i detsamma, derest ej den af öfverintendentsembetet i ärendet afgifna förklaring varit af beskaffenhet att ådraga sig utskottets särskilda uppmärksamhet. Om än olika meningar kunna göra sig gällande i fråga om lämpligheten att för utförande af snickeriarbeten för reparationer å byggnader i Stockholm anlita arbetstagare inom eller utom hufvudstaden, i hvilket afseende utskottet emellertid

delar revisorernes mening, synes nemligen revisorernes i denna fråga uttalade uppfattning ingalunda hafva bort föranleda öfverintendentsembetet att, såsom nu skett, förklara sig med anledning af revisorernes anmärkning skola i de kungörelser, som utfärdas om anbuds afgifvande å nämnda arbeten, fastslå just det förfaringssätt, som föranledt revisorernes ifrågavarande framställning. Under uttalande häraf har utskottet velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmäla.

Postsparbanken.

§ 9.

(Rev. ber. pag. 243—244; Utl. pag. 615—620.)

Ang. gällande föreskrifter i fråga om placering af postsparbankens tillgångar.

Revisorerne hafva vidare erinrat, att i § 18 mom. 2 af kongl. förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883 föreskrifvits i fråga om de i postsparbanken inflytande medlens fruktbargörande, att för så stor del af influtna medel, som postsparbankens styrelse ansåge icke behöfva genom insättning i riksbanken hållas tillgängliga för att möta uppsägning af medel, hvilka i postsparbanken innestode, skulle för postsparbankens räkning inköpas räntebärande obligationer, utfärdade af svenska staten eller Sveriges allmänna hypoteksbank. Men redan år 1887 hade befunnits nödvändigt att utvidga ramen, inom hvilken berörda medel finge göras fruktbärande, och genom kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 förordnades, att af ifrågavarande medel skulle få inköpas obligationer, utfärdade, förutom af svenska staten eller af Sveriges allmänna hypoteksbank, äfven af kommun inom riket för lån, till hvars upptagande Kongl. Maj:ts tillstånd blifvit meddeladt, med rätt för postsparbankens styrelse att intill högst en tredjedel af de postsparbankens medel, hvarom nu vore fråga, göra medlen fruktbärande äfven genom utlåning mot skuldebref till kommun inom riket, med iakttagande jemväl i detta fall att tillåtelse till lånets upptagande blifvit kommunen af Kongl. Maj:t meddelad.

De förändringar i penningemarknaden, som inträffat efter det nämnda kungörelse utfärdades, föranledde revisorerne att ifrågasätta, huruvida icke en ytterligare utvidgning i afseende å rätten till inköp af valutor för postsparbankens räkning skulle kunna ega rum till

åstadkommande af höjning i så väl utlånings- som inlåningsräntan; och förestälde sig revisorerne, att någon viss bestämd del af de postsparbankens medel, hvarom nu vore fråga, skulle kunna fruktbargöras genom utlåning mot inteckning i fastigheter med vissa för säkerheten fullt betryggande begränsningar. Sådana värdehandlingar egde framför obligationer med låg ränta den fördel, att de kunde realiseras utan kursförlust.

I fråga om postsparbankens lånerörelse hade revisorerne vidare velat ifrågasätta, huruvida icke belåningsrätten skulle kunna utsträckas till de obligationer, banken egde rätt att inköpa.

I anledning af hvad revisorerne sålunda anfört, har postsparbankstyrelsen i afgifvet utlåtande meddelat följande.

Efter det redan under det tredje året af postsparbankens verksamhet, eller år 1886, sådana förändringar inträffat i penningemarknaden, att svårighet uppstått för postsparbankstyrelsen att, i enlighet med den ursprungliga bestämmelsen i § 18 mom. 2 af ofvan åberopade förordning af den 22 juni 1883, åstadkomma erforderlig afkastning å postsparbankens öfverskottsmedel, hade styrelsen, uti skrifvelse den 19 mars 1886, hemstält, bland annat, att åt nämnda mom. måtte gifvas en sådan lydelse, att ifrågavarande öfverskottsmedel finge placeras i obligationer, utfärdade af svenska staten och Sveriges allmänna hypoteksbank, i den mån dylika obligationer kunde erhållas till pris, som af postsparbankstyrelsen pröfvades vara antagligt, men eljest på annat sätt, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Uti proposition till Riksdagen af den 6 april 1887, hade Kongl. Maj:t med anledning af postsparbankstyrelsens nyssberörda framställning, föreslagit, bland annat, att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 18 mom. 2 af berörda förordning måtte erhålla en så affattad lydelse, att fast placering af postsparbankens öfverskottsmedel finge ske, förutom i obligationer, utfärdade af svenska staten och Sveriges allmänna hypoteksbank, jemväl i obligationer utgifna af kommun inom riket för lån, till hvars upptagande Kongl. Maj:ts tillstånd blifvit meddeladt; samt att postsparbankstyrelsen derjemte skulle ega rätt att intill en tredjedel af ifrågavarande medel göra desamma fruktbärande äfven genom utlåning mot skuldebref till kommun inom riket, med iakttagande äfven i detta fall att tillåtelse till lånets upptagande blifvit kommunen af Kongl. Maj:t meddelad.

Uti deröfver den 17 juni 1887 afgifvet utlåtande hade sammansatta stats- och bankoutskottet hemstält om afslag å hvad Kongl. Maj:t i nu omhandlade del af propositionen föreslagit, men vid frågans be-

handling i Riksdagens kamrar den 22 och 25 i sistnämnda månad hade propositionen blifvit i sin helhet af Riksdagen bifallen, hvarefter kungörelse i ämnet utfärdats den 13 derpåföljde juli.

Sedan postsparbankstyrelsen genom den i nyssnämnda kungörelse innefattade bestämmelse erhållit större frihet i afseende å sättet för placering af ifrågavarande medel, hade till en början ej någon svårighet yppats för styrelsen att göra dessa medel fruktbärande på sådant sätt, att å desamma inom kort erhållits en afkastning, tillräcklig att, efter det delegarne godtgjorts dem tillkommande räntor, betäcka postsparbankens driftskostnader. Men de jemförelsevis blygsamma siffror, som kännetecknade de första åren af postsparbankens verksamhet, hade förändrat sig under åren 1890—1896, då bankernas depositionsränta närmade sig och vid vissa tillfällen till och med understigit postsparbankens inlåningsränta. Insättningsbeloppen hade under sistberörda år med ej mindre än sammanlagdt omkring 40 millioner kronor öfverstigit de belopp, som uttagits; och svårigheter hade ånyo visat sig att, med den begränsning i afseende å placeringsrätten, som fortfarande förefunnits, inom landet finna, för så pass betydliga belopp som nu ifrågavarande, sådana valutor, till hvilka postsparbanken varit för placering af sina öfverskottsmedel hänvisad.

Vid särskilda tillfällen hade ock postsparbankstyrelsen ansett sig böra å detta förhållande fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet.

Sålunda hade styrelsen, uti sin framställning den 20 maj 1896, angående nedsättning i den ränta, som då godtgjordes delegarne i postsparbanken, yttrat, *att* den omständigheten att placeringen vore inskränkt till angifna värdepapper (obligationer, utfärdade af svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank och kommuner inom landet, äfvensom skuldebref af kommun) understundom föranledde dertill, att banken måste tillhandla sig dessa värdepapper till högre kurs än den i allmänna marknaden gällande, enär vederbörande säljare visste, att banken vore nödsakad placera sina medel uti ett visst slags valutor, utan frihet för banken att välja bland i penningemarknaden befintliga öfriga slags värdepapper; samt *att* det vore tydligt att denna placering, med kapitalets tillväxt, blefve allt svårare och att, såvida icke gränserna för bankens utlåning finge vidgas i mån af behof, nödvändigheten kräfde en nedsättning i räntefoten.

Och uti sin skrifvelse den 5 maj 1899, om förhöjning i postsparbankens inlåningsränta, hade styrelsen erinrat, hurusom den inskränkning i afseende å rätt till placering af bankens medel, som vore gällande, eller att minst $^2/_3$ af dessa medel skulle vara placerade i ofvan

åberopade obligationer, ej vidare vore ändamålsenlig. Till en början, och så länge bankens fonder uppgått till mindre betydande belopp, hade en sådan anordning möjligen kunnat vara lämplig. Men då fonden dåmera vuxit till rätt afsevärdt belopp, kunde denna inskränkning i placeringsfriheten verka störande på bankens ekonomi, särskildt i tider af höga räntor. Under de senare åren, då låga räntor varit rådande, hade postsparbankens öfverskott varit betydliga; och enär till följd af omförmälda inskränkning tillgång till lämpliga värdepapper ej funnits inom landet, hade postsparbanken, i likhet med åtskilliga andra kassor, måst från utlandet för höga kurser inköpa sådana papper, uti hvilka dessa öfverskottsmedel måst placeras.

Af hvad postsparbankstyrelsen nu anfört, framginge, att styrelsen ej underlåtit att fästa uppmärksamheten på önskvärdheten, för att ej säga nödvändigheten, af att större frihet, än hvad för närvarande egde rum, medgåfves postsparbankstyrelsen vid placering af postsparbankens öfverskottsmedel. En begränsning sådan som den nuvarande kunde i tider af höga räntor blifva ödesdiger för postsparbankens ekonomi. Då nemligen under sådana tider uttagningarna öfverstege insättningarna, måste banken, för fullgörande af sina förbindelser mot delegarne, *antingen* upptaga lån, för hvilka måste erläggas högre ränta än den, banken uppbure på sina fonder, *eller ock* för låga kurser och med ej ringa förlust afhända sig värdepapper, som blifvit för höga kurser inköpta.

Af den berättelse, postsparbankstyrelsen den 15 november 1899 till Kongl. Maj:t afgifvit angående postsparbankens förvaltning under år 1898, inhemtades, att vid sistnämnda års utgång bankens skuld till delegarne utgjort kronor 64,033,595,64, under det att bankens tillgångar vid samma tid i räntebärande obligationer och amorteringslån jemte obetalade räntor å dessa obligationer och lån uppgått till kronor 65,313,241,63.

Under år 1899 hade insatts i postsparbanken 15,802,000 kronor och uttagits 21,934,295 kronor 99 öre, hvadan uttagningarne öfverstigit insättningarne med 6,132,295 kronor 99 öre. För åstadkommande af de för dessa utbetalningar erforderliga rörelsemedel hade postsparbankstyrelsen *dels* mot hypotek af innehafda obligationer, upptagit lån mot för nuvarande förhållanden billiga räntor, *dels ock* till utlandet försålt obligationer till nominelt belopp af 1,660,800 kronor, hvilken försäljning, till följd deraf att för de afyttrade obligationerna erhållits jemförelsevis högt pris, ej förorsakat banken någon förlust, utan tvärtom vinst. Hade sådana bestämmelser i fråga om öfverskottsmedlens fruktbargörande

varit gällande, som medgifvit postsparbanken en mera vidgad rätt i afseende å medlens placering och till följd deraf möjligheten att erhålla en högre utlåningsränta, torde postsparbanken hafva blifvit ståndsatt att, för hejdande af utströmningen af medel, höja bankens inlåningsränta till ett belopp mera öfverensstämmande med den å allmänna penningemarknaden rådande. Någon höjning af inlåningsräntan ansåge styrelsen emellertid, så länge nuvarande bestämmelser beträffande placeringsrätten vore gällande, ej kunna ifrågakomma utan statsverkets mellankomst i form af försträckning. Medelräntan å postsparbankens samtliga placeringar i obligationer och direkta kommunlån hade nemligen för år 1898 utgjort allenast 3,842 procent och för år 1899, under hvilket år högst obetydlig medelplacering kunnat ifrågakomma, hade medelräntan varit enahanda.

Om således postsparbankstyrelsen, såsom ofvan meddelats, redan tillförene hyst den åsigt, att den inskränkning i afseende å sättet för öfverskottsmedlens placering, som hittills varit gällande, medfört afsevärda svårigheter, så hade denna åsigt ytterligare stadgats på grund af erfarenheten under senaste år. Styrelsen delade fördenskull revisorernes mening derom, att en ytterligare utvidgning i afseende å rätten till inköp af valutor för postsparbankens räkning med allt skäl kunde ifrågasättas för åstadkommande af höjning i så väl utlånings- som inlåningsräntan. I hvilken grad en sådan utvidgning lämpligen borde ega rum, derom vore styrelsen emellertid, med afseende å denna frågas stora vigt samt i betraktande af den korta tid, som stått styrelsen till buds för afgifvande af utlåtandet i detta ämne, ej beredd att yttra sig, i synnerhet som, enligt styrelsens förmenande, denna fråga ej borde afgöras enbart för sig utan i samband med andra dermed sammanhängande frågor, exempelvis rörande nedsättning under löpande kalenderår af bankens inlåningsränta, m. m. Enligt hvad styrelsen hölle före, skulle ej heller, åtminstone för närvarande och under den närmaste framtiden, en utsträckning i afseende å rätten att placera postsparbankens öfverskottsmedel kunna utöfva någon afsevärd inverkan på postsparbankens ekonomi. Under sistlidet år hade, såsom ofvan omnämnts, uttagningarne i postsparbanken öfverstigit insättningarne deri med mera än 6,000,000 kronor; och det vore ej antagligt — med de höga räntor, som för närvarande vore rådande och som ej torde i någon afsevärd grad, så snart sjunka, — att under innevarande år något betydligare öfverskott skulle uppkomma i förhållandet mellan beloppen af insättningar och uttagningar. Skulle emellertid detta inträffa, borde det uppkomna öfverskottet användas för afbetalning å eller inbetalning

af de lån, som postsparbanken under nästlidet år måst upptaga för fullgörande af sina förbindelser mot delegarne.

Revisorerne hade beträffande nu omhandlade utsträckning af placeringsrätten ifrågastält, bland annat, att någon viss del af öfverskottsmedlen skulle kunna fruktbargöras genom utlåning mot inteckning i fastigheter. Sådana värdehandlingar skulle, enligt revisorernes åsigt, framför obligationer med låg ränta ega den fördel, att de kunde utan kursförlust realiseras.

Ehuru postsparbankstyrelsen, af skäl som ofvan nämnts, för närvarande ej vore i tillfälle att närmare yttra sig angående revisorernes förslag i fråga om medelplaceringen, tilläte sig styrelsen dock, i anledning af hvad revisorerne anfört rörande fastighetsinteckningslåns företräde vid realisation framför obligationer med låg ränta, att såsom sin mening uttala, att, om än förstnämnda värdehandlingar kunde, i olikhet med hvad som vore förhållandet beträffande obligationer, hos låntagare uppsägas till inbetalning, sådan uppsägning dock, i tider af stor penningeknapphet, i de flesta fall ej skulle föranleda till annan åtgärd, än att det uppsagda inteckningslånet blefve mot förhöjd ränta omsatt.

Utskottet delar visserligen revisorernes mening derom, att den ram, inom hvilken postsparbankens styrelse enligt gällande bestämmelser eger göra bankens medel fruktbärande, är väl trång, men då, på sätt styrelsen antydt, någon utlåning af bankens medel ej är att under den närmaste tiden emotse, synes fullgiltig anledning icke förefinnas att nu föreslå Riksdagen att vidtaga åtgärder för förändring i de uti förordningen angående postsparbanken intagna stadgandena angående bankens lånerörelse, helst vid ändring af några bland berörda förordnings föreskrifter det möjligen torde ifrågakomma att äfven i andra hänseenden revidera der intagna bestämmelser, och i allt fall Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att, när förhållandena sådant kräfva, taga denna fråga i öfvervägande och till Riksdagen afgifva det förslag, som af omständigheterna må betingas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anser utskottet revisorernes ifrågavarande framställning för närvarande icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda, utan har utskottet endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmäla.

Domänstyrelsen.

§ 10.

(Rev. ber. pag. 264—265; Utl. pag. 626—632.)

Ang. vilkoren vid utarrendering af en kronans egendom i Husby socken af Kopparbergs län.

Sedan Kongl. Maj:t genom kongl. bref den 29 januari 1897 förordnat, att förra regementsskrifvarebostället $^{663}/_{832}$ mantal Ytternora n:o 1 och förra auditörsbostället $^{273}/_{416}$ mantal Bergsgärdet n:o 1, båda i Husby socken af Kopparbergs län, skulle efter den 14 mars 1898 i kronans ego bibehållas för att jemte förra öfverstebostället Näs Kungsgård n:o 1 om 4 ½ mantal i samma socken för statsverkets räkning fortfarande utarrenderas, och domänstyrelsen beslutat, att för denna utarrendering dessa tre egendomars områden med undantag af utskogsskiftena, hvilka blifvit afsatta till kronopark, skulle fördelas i två närmare beskrifna lotter, hade, enligt hvad i revisionsberättelsen vidare meddelas, styrelsen, då förutvarande arrendatorn af Näs och Bergsgärdets hufvudgårdar brukspatronen Wilhelm Schröder tillkännagifvit sin önskan att under den arrendeperiod, som inginge förenämnda den 14 mars, öfvertaga arrendet af arrendelotten n:o 1 mot erläggande af arrendeafgift, motsvarande det för egendomen af styrelsen fastställda arrendevärde, 3,500 kronor, samt öfriga stadgade arrendevilkor, med Schröder den 30 april 1897 afslutat arrendekontrakt.

Hvad deremot beträffade lotten n:o 2, för hvilken styrelsen fastställt ett arrendevärde af 1,600 kronor, så och då, efter det trenne auktioner hållits för dess utarrendering under 20 års tid från den 14 mars 1898 utan att anbud afgifvits, ofvanbemälde Schröder i en till styrelsen ingifven skrift förklarat sig villig att öfvertaga arrendet mot erläggande af en årlig arrendeafgift af 100 kronor och fullgörande af vissa vilkor, hade styrelsen den 19 januari 1898 uppgjort arrendekontrakt med Schröder; varande, bland andra vilkor, föreskrifvet, att arrendatorn skulle vara skyldig att inom fjerde årets utgång och utan ersättning hafva för kronans räkning uppfört och till insyning anmält alla för egendomen erforderliga, i arrendekontraktet närmare angifna byggnader utom mangårdsbyggnaden mot det att arrendatorn såsom bidrag till byggnadernas uppförande egde å Bergsgärdet och Ytternoras fäbodskogar erhålla utsyning och stämpling af 4,000 timmerträd

med omkring 12 tums medeldiameter vid brösthöjd med rätt att samma timmer fritt disponera.

Då enligt gällande grunder för förvaltningen af kronans domäner det tillkomme domänstyrelsen att i händelse antagligt anbud vid förnyad arrendeauktion icke erhållits, om egendomens skötsel tillsvidare förordna, hade det ådragit sig revisorernes uppmärksamhet, att sistnämnda egolott n:o 2 blifvit efter under hand inkommet anbud på tjuguårigt arrende upplåten; och hvad anginge arrendevilkoret om rätt för arrendatorn till fri disposition af 4,000 timmerträd, hade revisorerne velat erinra, att då de största af de byggnader, arrendatorn enligt arrendekontraktet vore skyldig att bygga, nemligen ladugård för åttio djur och stall för tolf hästar, skulle uppföras af tegel och till öfriga byggnader i regeln icke enligt revisorernas förmenande kunde användas timmer af sådana dimensioner som det arrendatorn tillförsäkrade, den medgifna utsyningen hufvudsakligen afsåge virkets försäljning från ifrågavarande vid Dalelfven belägna egendom. Och då värdet af det utsynade och till fri disposition lemnade timret enligt revisorernes uppfattning borde kunna anses vara omkring 20,000 kronor samt minskningen i det af domänförvaltningen i orten till 1,600 kronor för år beräknade värdet utgjorde 1,500 kronor årligen eller för 20 år 30,000 kronor, syntes arrendatorns skyldigheter under arrendetiden eller åliggandet att lemna 100 kronor årligen eller tillsammans 2,000 kronor kontant i arrende och uppföra byggnader, hvilka enligt hans egen beräkning medförde för honom en kostnad af 28,700 kronor, icke stå i rimligt förhållande till fastighetens beräknade värde, hvadan revisorerne velat jemväl å detta förhållande fästa uppmärksamheten.

Uti häröfver den 2 januari innevarande år afgifvet utlåtande har domänstyrelsen meddelat:

att styrelsen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 18 december 1896 anmält bland annat att, enär de genom särskilda kontrakt den 8 februari 1889 och den 18 november 1892 till den 14 mars 1898 utarrenderade kronohemmanen, förra regementsskrifvarebostället $^{663}/_{832}$ mantal Ytternora n:o 1 och förra auditörsbostället $^{273}/_{416}$ mantal Bergsgärdet n:o 1, båda i Husby socken, lemnade i årligt arrende, det förstnämnda 475 kronor och det sistnämnda 300 kronor, under år 1895 å hemmanen förrättats saluvärdering samt att, då dervid befunnits, att en del af de hemmanen tillhörande inegoområden vore sammanblandade med inegorna till angränsande och samtidigt arrendelediga förra öfverstebostället Näs kungsgård n:o 1 om 4 ½ mantal i samma socken, hvilket

hemmans arrende betydligt öfverstege 500 kronor, förslag jemväl uppgjorts för utarrendering af detta sistnämnda hemman och för reglering af egoområdena hemmanen emellan; och hade styrelsen tillika anmält att, då vid förenämnda värdering tillförlitlig karta öfver hemmanens inegoområden icke varit tillgänglig, förrättningsmännen, efter det dylik karta med beskrifning upprättats under år 1896, hållit nytt sammanträde, dervid de, hufvudsakligen af det skäl att till följd af Näs kungsgårds spridda och från hufvudgården på ända till ½ mils afstånd belägna egor af denna egendom i alla händelser borde bildas två arrendegårdar, frångått af dem förut framstäldt förslag om försäljning af delar af Ytternora och Bergsgärdet samt föreslagit, att af alla tre egendomarne skulle bildas två fristående sådana, nemligen

1:o) Näs kungsgård, till hvilken skulle höra alla de egor och åbyggnader, hvilka då tillhörde kungsgården och låge norr om den så kallade Olles gata, hvilken å kartan funnes med rödt streck utmärkt jemte utegorna Sandänget och Nettbohage och all den skog, som inginge i kungsgårdens dåvarande arrende samt af Bergsgärdet och den inegojord, som vore belägen norr om den så kallade Olles gata och invid Bergsgärdets hufvudgård jemte dertill hörande fäbodskog, samt

2:o) Elfsgården, till hvilken skulle förläggas icke allenast alla Näs kungsgårds egor och åbyggnader, belägna söder om Olles gata och de två Bergsgärdet tillhörande egor, som benämndes Bergsgärdsvreten och Lerarbo, utan äfven hela Ytternora egendom jemte dertill hörande hem- och fäbodskog;

att, sedan styrelsen förklarat sig anse detta förslag ändamåsenligt och förtjent af godkännande i hufvudsak, Kongl. Maj:t genom bref den 29 januari 1897 funnit godt förordna, att hemmanen Ytternora och Bergsgärdet skulle efter den 14 mars 1898 i kronans ego bibehållas och fortfarande utarrenderas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förenämnda förslag;

att med anledning häraf styrelsen beslutat utarrendera ofvannämnda trenne egendomar i två lotter, af hvilka lotten n:o 1 skulle utgöras af Näs kungsgård med förut antydda områden, och lotten n:o 2 af de af uppskattningsmännen under namnet Elfgården upptagna egor, omfattande 125 har 19,4 ar åker, 7 har 1,8 ar äng och tomter, 59 har 81,7 ar hagmark, 57 har 61 ar hemskog och 130 har 8 ar fäbodskog eller sammanlagdt 379 har 71,9 ar;

att arrendevärdet å sistnämnda lott, hvilket af uppskattningsmännen beräknats till 1,500 kronor, af styrelsen fastställts till 1,600 kronor;

att dåvarande arrendatorn till Ytternora, hvilken egendom skulle utgöra hufvudgården till den nya arrendelotten, icke begagnat honom erbjuden rätt att på arrende under 20 år från den 14 mars 1898 öfvertaga arrendelotten n:o 2 mot fastställda arrendevärdet och öfriga arrendevilkor, deribland skyldighet för arrendatorn att förse arrendelotten med nödiga åbyggnader enligt de bestämmelser, som vid af- och tillträdessynen före tillträdet blefve meddelade, allt mot ersättning för dermed förenade kostnader att honom tillgodoräknas genom afskrifning af byggnadssumman, hvilken fastställts till 150 kronor årligen, och afkortning i förfallande arrendeafgifter;

att samtidigt härmed arrendatorn till Ytternora, hvilken egde eget hemman inom Ytternora by och hade honom enskildt tillhöriga byggnader uppförda å den arrenderade egendomen, hos Konungens befallningshafvande begärt laga skifte å Ytternora by, hvilket skifte börjats den 9 juni 1897 och afslutats den 19 december samma år;

att vid samma skifte den jord, hvarå kronans åbyggnader varit uppförda, tilldelats den hemmansdel, som af arrendatorn egdes; samt

att sedan optionsrätten af arrendatorn icke begagnats, trenne auktioner hållits för arrendelottens utarrendering utan att anbud erhållits.

När arrendevärdet å lotten n:o 2 af styrelsen fastställts, hade förutsatts att arrendatorn komme att få begagna och bebo de kronan tillhöriga åbyggnaderna i Ytternora och att de till- och nybyggnader, som föreskrefvos i det arrendekontrakt, hvilket fastställdes i sammanhang med arrendevärdets bestämmande, skulle uppföras under arrendeperioden å tider, som för arrendatorn vore fördelaktigast. Detta arrendevärde måste emellertid, när sedermera kronan för sin egendom i Ytternora hade ålagts utflyttning, och i följd deraf nybyggnader för hela egendomen måste på en gång och redan under första arrendeåren uppföras, anses för högt, hvilket äfven framginge af resultatet af arrendeauktionerna, och vore vid sådant förhållande de af revisorerne på arrendevärdet stödda beräkningar i syfte att visa den förlust, som kronan tillskyndats genom ifrågavarande utarrendering, icke på rigtiga grunder fotade.

Då vid de hållna auktionerna för egolottens utarrendering anbud icke erhållits, hade visserligen styrelsen, enligt 7:de punkten af kongl. kungörelsen den 10 november 1882, sådan denna lydde enligt kongl. kungörelsen den 31 juli 1887, egt, att om lottens skötsel tills vidare efter omständigheterna förordna. De utvägar som då stått styrelsen öppna hade varit att söka antingen utarrendera egolotten på kortare tid med skyldighet för arrendatorn att bebygga lotten eller öfverlåta

brukningsrätten af lotten utan åbyggnader i dess helhet eller delvis till närboende hemmans innehafvare. För den första af dessa åtgärder hade skäl ej ansetts förefinnas, då ingen kunde tänkas vilja nedlägga ett större kapital för lottens bebyggande under en arrendetid, hvarunder han icke ens kunde af jordens afkastning återförvärfva det af honom nedlagda kapitalet, och hvad den andra åtgärden anginge, syntes denna icke heller kunna med framgång vidtagas af den anledning att egoområdet varit för stort och afsides beläget.

För styrelsen hade då ingen annan utväg återstått än att söka under hand förskaffa arrendeanbud å arrendelotten och, sedan ett par spekulanter besökt stället, dock utan att sedermera med anbud inkomma, hade förfrågning blifvit gjord hos arrendatorn af lotten n:o 1, brukspatronen Vilhelm Schröder, hvilken under en längre tid arrenderat Näs kungsgård och äfven under 6 års tid Bergsgärdet, derunder han på ett förtjenstfullt sätt fullgjort sina arrendeskyldigheter, och som varit antagen till arrendator af arrendelotten n:o 1, huruvida icke han skulle vilja öfvertaga jemväl arrendelotten n:o 2, och hade han då afgifvit anbud att under 20 år arrendera lotten under förutsättning att derstädes finge uppföras tvenne arbetarebostäder, hvardera med 7 rum, källare och vedbodar, brygg- och bagarstuga, ladugård af murtegel för 80 djur, stall för 12 hästar, af tegel eller timmer, sädes- och foderlada, spanmålsmagasin, klensmedja och slöjdstuga, svinhus, afträdeshus, pudretthus, vagnshus, redskapshus, vedbod, materialbod samt vattenledning till ladugård och stall, för hvilket allt kostnaderna beräknats till 28,700 kronor, och under vilkor, bland annat, att utsyning och stämpling å Bergsgärdets och Ytternora fäbodeskogar vid Elgsjöberget finge ske af 4,000 timmerträd med cirka 12 tums medeldiameter vid brösthöjd »att för ofvannämnda byggnader få fritt disponeras» samt att betala ett kontant arrende af 100 kronor årligen.

Styrelsen hade nödgats antaga detta anbud och den 19 februari 1898 afslutat arrendekontrakt med Schröder, deri denne ålagts bland annat att i årligt arrende erlägga 100 kronor samt att inom fjerde arrendeårets utgång hafva för kronans räkning å arrendelotten uppfört och till insyning anmält

1:o) Tvenne arbetarebostäder af timmer, hvardera inredd till två rum med kök till hvarje rum och tre rum utan särskildt kök samt försedd med större vind med inredning af förvaringsbodar åt hvarje hushåll;

2:o) Källare och vedbodar af resvirke och bräder för 10 hushåll;

3:o) Brygghus och bagarstuga af timmer;

4:o) Ladugård af murtegel med cementgolf, lanternin m. m., inredd för 80 djur med kalfkättar;

5:o) Stall af murtegel, inredt för 12 hästar med selkammare;

6:o) Sädes- och foderlada af resvirke och bräder med direkt uppfordring af lassen;

7:o) Spanmålsmagasin af timmer;

8:o) Klensmedja och slöjdstuga af timmer;

9:o) Svinhus, hemlighus och pudretthus af timmer och resvirke;

10:o) Vagnslider, redskapslider, ved- och materialbod af timmer och resvirke;

11:o) Vattenledning till ladugård och stall med reservoir och uppfordring från Dalelfven, hvarjemte stadgats att samtliga byggnaderna skulle uppföras med fullgoda materialier samt efter af kongl. styrelsen godkända ritningar och enligt de närmare bestämmelser i öfrigt, som vid af- och tillträdessyn mellan arrendatorn till Ytternora och Schröder blefve meddelade. Såsom bidrag till dessa byggnaders uppförande hade i kontraktet Schröder berättigats att erhålla utsyning af omordade antalet timmerträd samt att desamma fritt disponera.

Af- och tillträdessynen hade den 24 maj 1898 hållits, dervid Schröder i enlighet med annat i arrendekontraktet intaget stadgande ålagts att gälda de på Ytternora belöpande skifteskostnaderna, med ett belopp af 1,137 kronor 42 öre, men tillerkänts honom deremot ersättning för husflyttning med 587 kronor 47 öre, hvarifrån likväl afräknats samma egendom ålagd ersättning enligt häfdeliqvid och dagsverksliqvid med 394 kronor 24 öre, så att det belopp, som Schröder fått uppbära, utgjort 193 kronor 17 öre.

Enligt arrendeaftalet skulle, såsom förut vore nämndt, en del byggnader uppföras af timmer; och hade, derest för uppförande af ladugården och stallet samma material skolat användas, enligt Schröders beräkning, som syntes styrelsen ej vara öfverdrifven, erfordrats för alla byggnaderna 4,000 timmerträd af förutnämnd storlek, men då den trakt, der timret måste utstämplas, varit belägen på mer än 2 mils afstånd från platsen för byggnadernas uppförande, och flottning för timrets framforslande icke kunde begagnas, hade Schröder påyrkat att få sälja timret på rot för sin räkning mot det han uppförde ladugård och stall af murtegel och öfriga byggnader af köpt virke, och vore detta anledningen till att Schröder berättigats fritt disponera det för nybyggnaden eljest erforderliga timret.

I fråga om timrets värde ville styrelsen meddela, att då ett träd om 12 tums medeldiameter vid brösthöjd lemnar omkring 15 kubikfot

timmerdugligt virke och priset per kubikfot vid tiden för kontraktets afslutande utgjort 25 öre, samt värdet af hvarje timmerträd kunde beräknas till 3 kronor 75 öre, hela partiets värde kunde anses motsvara 15,000 kronor.

Ehuruväl utskottet, som delar revisorernes uppfattning i föreliggande ämne, ansett lämpligheten af den omförmälda virkesaffären kunna ifrågasättas och i öfrigt funnit anmärkningsvärdt ej mindre att ny arrendevärdering å lotten n:o 2 ej anordnats efter det laga skifte å Ytternora by afslutats, än äfven att arrendet icke blifvit å auktion utbjudet med de af den nuvarande arrendatorn erbjudna arrendevilkor, håller utskottet dock före, att några särskilda åtgärder i föreliggande ärende icke nu lämpligen böra vidtagas, hvadan utskottet hemställer,

att Riksdagen må vid hvad i ärendet förekommit låta bero.

Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.

§ 11.

(Rev. ber. pag. 310—312; utl. pag. 641—644.)

Ang. revision af de för inrättningens förvaltning gällande föreskrifter.

Den kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen grundar sig, enligt hvad revisorerne meddela, dels på befallningsmannen öfver Dragmarks län Thomas Dyres enkas, fru Margaretha Hvitfeldts den 22 januari 1664 till förmån för den vid »Göteborgs akademi eller gymnasium» studerande ungdomen från Bohus län upprättade testamente och dels på Konung Carl XI:s bref af den 20 oktober och 26 november 1694, hvarigenom de bland de ursprungligen testamenterade hemmanen, som varit underkastade reduktion, donerats till inrättningen med föreskrift att härifrån skulle beredas understöd för studerande vid gymnasiet från andra delar af Göteborgs stift. Stiftelsen utgjordes af de i Göteborgs och Bohus län belägna säterierna Åby och Sundsby med tillhörande afvelsgårdar samt öfriga hemman och lägenheter tillsammans 140 $^{19}/_{24}$ förmedlade hemman, deraf 83 $^{3}/_{8}$ testamenterade och 55 $^{5}/_{12}$ donerade.

Med anledning af klagomål öfver inrättningens förvaltning hade rikets ständer vid 1809—1810 årens riksdag hos Kongl. Maj:t an-

hållit om revision af alla donationen och dess förvaltning rörande handlingar, hvilken revision också åvägabragts; och hade härefter för dessa förhållandens ordnande föreskrifter meddelats genom kongl. brefvet den 18 mars 1815 och sedermera genom kongl. brefvet den 27 december 1833 och kongl. kungörelsen den 15 juni samma år samt slutligen genom nu gällande instruktion för inrättningens förvaltning den 2 juni 1876.

Beträffande användandet af inrättningens intrader och stipendiernas fördelning hade föreskrifter lemnats genom kongl. brefvet den 5 januari 1780. Men då dessa föreskrifter icke längre varit tillämpliga på de förändrade förhållandena, hade de blifvit ändrade genom kongl. brefvet den 14 juni 1872, hvarigenom hufvudsakligen förordnats, att af inrättningens behållna inkomster skulle till studerande af Göteborgs stift utgå nedannämnda årliga anslag, nemligen

a) 9,000 kronor till trettio vid Göteborgs högre elementarläroverks gymnasialafdelning studerande bohuslänningar, af hvilka 8 i första klassen undfinge 360 kronor hvardera, 10 i andra 300 kronor och 12 i tredje 260 kronor;

b) 4,000 kronor till 24 stipendiater af den öfriga ungdomen vid nämnda afdelning i stipendier å 200, 160 och 120 kronor;

c) 2,400 kronor att i 12 lika stora stipendier tilldelades antingen lärjungar i gymnasialafdelningen vid ifrågavarande läroverk, hvilka vore fattige och genom sedlighet, flit och goda anlag vore af understöd förtjente, eller ock studerande, som, efter att hafva genomgått gymnasialafdelningen, fortsatte sina studier vid högre undervisningsanstalt; börande i sistnämnda fall stipendium tillkomma endast sådan studerande, som vore i saknad af medel samt lemnade särdeles goda förhoppningar om framgång i vetenskapliga studier;

d) det öfverskott, dock icke utöfver 1,100 kronor, som den behållna inkomsten lemnade, efter det de under litt. a, b och c bestämda anslag utgått; skolande nämnda öfverskott användas såsom tillfälligt understöd eller särskild belöning åt lärjungar i gymnasialafdelningen, som icke vore stipendiater, »såsom uppmuntran för verkliga snillen samt belöning för utmärkt flit och vetgirighet.»

Härjemte vore i 32 § af förenämnda instruktion af den 2 juni 1876 stadgadt, att det ankomme på Kongl. Maj:t att af stipendieinrättningens öfverskottsmedel åt utmärkta idkare af studier tilldela understöd för resor i vetenskapliga ändamål, dock att sökande till sådant understöd skulle hafva såsom studerande tillhört Göteborgs stift och vid dess gymnasium eller gymnasialafdelning genomgått lärokurs.

Enligt hvad stipendii-inrättningens räkenskaper för revisionsåret utvisade, hade inrättningens inkomster för året utgjort i arrenden efter afkortningar 29,000 kronor och i upplupna räntemedel 14,603 kronor 10 öre, eller tillsammans 43,603 kronor 10 öre, under det att i stipendier utbetalts allenast 16,410 kronor.

Likaledes framginge af räkenskaperna, att förutom löner och arfvoden, skogsförvaltningskostnader, stipendier och diverse omkostnader under året utbetalts

dels 2,500 kronor såsom pension åt en f. d. gymnasieombudsman med stöd af kongl. brefvet den 8 december 1893;

dels 75 kronor till Göteborgs högre latinläroverk såsom bidrag till katalogs tryckning;

dels 525 kronor på grund af kongl. brefvet den 11 oktober 1836 till lärare vid Göteborgs högre latinläroverk för undervisning vid läroverkets gymnasialafdelning i lärdomshistoria, sång och ritning samt för religionsundervisning åt nattvardsungdom;

dels 410 kronor 60 öre för biblioteket vid samma läroverk, utgående med beräkning af 2 ½ procent af de från inrättningen utbetalda stipendier;

dels 800 kronor med stöd af kongl. brefvet den 21 maj 1897 till ersättning af kostnader för anskaffande af supplementskatalog öfver läroverkets bibliotek; samt

dels 1,000 kronor, som enligt kongl. brefvet den 22 januari 1898 tillerkänts en löjtnant vid Första Göta artilleriregemente såsom reseunderstöd.

Härvid vore att tillägga, att en del af inrättningens inkomster under året besparats.

Då det emellertid förefallit revisorerne anmärkningsvärdt, att afkastningen af de den ifrågavarande stipendieinrättningen tillhörande, till förmån för vissa bland den studerande ungdomen i Göteborg testamenterade och donerade hemman och lägenheter numera, på grund af en del under tidernas lopp gjorda föreskrifter och förordnanden, droges till ändamål, som antingen alldeles icke eller endast medelbart stode i samband med de vid donationerna fästade bestämmelser och detta till så stor del, att med anledning häraf samt till följd af de dryga förvaltningskostnaderna och gjorda besparingar endast 37,63 procent af afkastningen i arrenden och räntor blifvit såsom stipendier till studerande ungdom utdelade, hade revisorerne velat härpå fästa uppmärksamheten, med erinran tillika, att det syntes revisorerne lämpligt och önskvärdt,

att en revision af gällande föreskrifter om användningen af stipendiiinrättningens medel företoges.

Kuratorerne öfver nämnda stipendii-inrättning, hvilkas yttrande Kongl. Maj:t infordrat med anledning af revisorernes anmärkningar rörande inrättningen, hafva i utlåtande den 13 sistlidne januari beträffande förevarande fråga anfört följande.

Väl hade, såsom revisorerne framhållit, stipendii-inrättningens inkomster i viss mån blifvit använde till ändamål, hvilka endast medelbart haft samband med de vid donationerna fästade bestämmelser, men detta förfarande hade med nödvändighet föranledts dels af de ofullständiga bestämmelserna i Margareta Hvitfeldts testamente och dels hufvudsakligen af de väsentligt förändrade förhållanden, som under stipendii-inrättningens mer än tvåhundraåriga tillvaro efter hand inträdt.

Afkastningen af stipendii-inrättningens tillgångar uppginge i närvarande tid till ett belopp, som vore mångdubbelt större än det, hvartill densamma vid inrättningens stiftande beräknats skola uppgå. Det låge derför i öppen dag, att det varit hvarken lämpligt eller gagneligt att använda hela denna afkastning allenast till direkta understöd åt den studerande ungdomen vid Göteborgs gymnasium, äfven om en sträng tolkning af Margareta Hvitfeldts testamente skulle anses bjuda en sådan användning. Redan sedan många år tillbaka hade det derför ansetts nödigt, att bestämmelser lemnades om användningen af stipendii-inrättningens medel för ändamål, hvilka på samma gång de främjade stipendii-inrättningens innersta syfte, »den studerande ungdomens vid Göteborgs gymnasium önskeliga och kristeliga information uti bokliga konster till framtida gagn», likväl icke stode i strid mot testamentets föreskrifter. I sådant syfte hade under tidernas lopp utfärdats ett stort antal särskilda kongl. föreskrifter och enligt kuratorernes förmenande hade dylika åtgärder långt ifrån att förrycka inrättningens syfte i stället väsentligen främjat detsamma.

Kuratorerne tilläte sig i detta sammanhang erinra, att såväl de utgifter, hvilka af revisorerne blifvit ansedde såsom antingen icke alls eller ock endast medelbart stående i samband med de vid donationerna fästade bestämmelser, som ock öfriga stipendii-inrättningens utgifter, hvilka icke vore att anse såsom tillfälliga förvaltningskostnader, grundade sig på och blifvit verkställda i fullständig öfverensstämmelse med derför utfärdade särskilda medgifvanden af Kongl. Maj:t, hvadan kuratorerne i fråga om användningen af stipendii-inrättningens medel i intet afseende öfverskridit sin befogenhet.

I fråga om den besparing af stipendii-inrättningens medel, som under år 1898 uppkommit, hade väl kuratorerne funnit densamma afsevärd, men kuratorerne hade i detta afseende endast haft att ställa sig till efterrättelse de derför i kongl. brefvet den 14 juni 1872 gifna föreskrifter.

Frågan om en ökning af de nu utgående stipendierna hade för kuratorerne ingalunda varit främmande, men behöfligheten och lämpligheten af en sådan åtgärd hade synts kuratorerne mycket tvifvelaktiga, åtminstone för närvarande och särskildt hvad anginge de så kallade klassificerade stipendierna. Vid ett och annat tillfälle hade det till och med, enligt hvad kuratorerne inhemtat, visat sig svårt att i synnerhet till de bohuslänska stipendierna finna ett tillräckligt antal i alla afseenden fullt qvalificerade stipendiater; och det kunde ej heller förnekas, att utsigten att komma i åtnjutande af ett så väsentligt understöd som de Hvitfeldtska stipendierna innebure för ynglingar, hvilkas begåfning och anlag bättre lämpade sig för andra värf än studier, en lockelse att inträda på studiebanan.

Då emellertid stipendii-inrättningens inkomster sedan den tid, då allmänna bestämmelser om deras användning senast gifvits, väsentligt ökats, funne kuratorerne en revision af dessa bestämmelser lämplig, om derigenom ett bättre tillgodoseende af stipendii-inrättningens syfte kunde ernås, men kuratorerne ansåge sig dock böra uttala den mening, att ett sådant mål icke kunde, på sätt revisorerne synts förmena, vinnas genom en ökad stipendieutdelning, åtminstone till den vid de högre allmänna läroverken i Göteborg studerande ungdomen.

Såsom en bidragande orsak till den förhållandevis ringa stipendieutdelningen hade revisorerne jemväl framhållit de dryga förvaltningskostnaderna. Redan vid ett föregående tillfälle, nemligen vid vederbörande statsrevisorers granskning af 1889 års förvaltning, hade en liknande anmärkning gjorts, och kuratorerne tilläte sig nu åberopa hvad kuratorerne till bemötande af anmärkningen då anfört, nemligen att kuratorerne för sina mödor, sin omtanke och sitt ansvar för stipendii-inrättningens förvaltning icke åtnjöte någon ersättning, att de kongl. beslut, genom hvilka lönerna för stipendii-inrättningens tjenstemän och betjente blifvit till beloppet bestämda, föregåtts af och grundade sig på fullständiga utredningar rörande de med tjenstebefattningarne förenade åligganden och bestyr samt att det ville synas kuratorerne, som om Riksdagens revisorer icke tagit tillbörlig hänsyn till beskaffenheten, omfånget och betydelsen af stipendii-inrättningens förvaltning. Kuratorerne ansåge sig endast böra tillägga, att dessa skäl vore nu än mera talande, enär såväl kuratorernes som tjenste-

männens arbete för förvaltningen sedan nämnda tid mer än fördubblats. Så hade exempelvis antalet af de till kuratorerne inkomna ärendena år 1889 utgjort 95 stycken, men sistlidet år uppgått till 228. I öfrigt vore det ju uppenbart, att då stipendii-inrättningen hade under sin förvaltning jordegendomar, omfattande mera än 140 hela hemman förutom en del särskildt skattlagda torp och lägenheter, hvilka egendomar brukades af nära 700 åboar, äfvensom ett stort antal fiskelägen, å hvilka upplåtits nära 2,000 tomter till bebyggande, en sådan förvaltning måste betinga afsevärda kostnader. En omständighet, som särskildt under senare tider ökat förvaltningsarbetet, vore den i stark utveckling stadda stenindustrien inom länet. Då kuratorerne för närvarande meddelat upplåtelse af närmare ett hundratal stenhuggerirättigheter, kräfde numera ensamt denna gren af förvaltningen ett både mödosamt och tidsödande arbete för åstadkommande af behörig kontroll och tillsyn.

Kuratorerne tilläte sig jemväl erinra, att en donation sådan som den Kongl. och Hvitfeldtska ingalunda vore att i afseende å kostnaderna för förvaltningen jemföra med andra donationer, hvilkas hela eller hufvudsakliga egendom bestode i penningar eller värdepapper, ty gifvetvis kunde dessa sistnämnda donationer förvaltas för ett förhållandevis mycket ringa belopp.

Revisorernes anmärkning rörande förvaltningskostnaderna syntes alltså kuratorerne fullständigt obefogad, och kuratorerne vågade i motsats dertill framhålla, att förvaltningskostnaderna vore i förhållande till det omfattande arbete, förvaltningen kräfde, särdeles låga.

Otvifvelaktigt är, att de för Kongl. och Hvitfeldtska stipendiiinrättningen gällande bestämmelser äro byggda på så uråldriga föreskrifter, att de i många fall icke kunna tillämpas på de sedan dessas tillkomst så betydligt förändrade förhållandena och att i öfrigt måste gifvas dem en synnerligen vidsträckt tolkning, på det att denna inrättning numera må kunna medföra det gagn, som med densamma afsetts. Sålunda synes stadgandet om att stipendiestiftelsen är inrättad till förmån för den vid »Göteborgs akademi och gymnasium» studerande ungdom från Bohuslän dels vara otillämpligt på grund deraf, att inrättningens tillgångar medgifva utdelandet af ett större antal stipendier än som, äfven med den år 1872 medgifna utsträckningen af stipendieutdelningen till studerande af Göteborgs stift, motsvarar tilloppet af fullt qvalificerade stipendiater, dels ock, på sätt kuratorerne anfört, innebära fara att på studiebanan inlocka ynglingar, hvilkas begåfning och anlag bättre lämpa sig för andra värf. Med anledning

häraf synes kunna ifrågasättas, om ej utdelningen af stipendier från inrättningen till sådana studerande från Göteborgs stift, som idka studier vid högre undervisningsanstalter, borde utvidgas samt stipendieutdelningen utsträckas jemväl till dem, som, tillhörande nämnda stift, studera vid läroanstalter, hvilka meddela undervisning för inträde å de praktiska lefnadsbanorna.

I afseende å användningen af inrättningens tillgångar har utskottet tillika velat ifrågasätta, om det ej må kunna anses ligga i sakens natur, att en förvaltning af jordegendomar må af dessas afkastning, då den sistnämndes väsentliga ändamål icke åsidosättes, kunna till gifven fördel för institutionen disponera medel till grundförbättringar å egendomarne, bidrag till väg- och hamnanläggningar m. m.

Slutligen har utskottet velat uttala den mening, att det ur många synpunkter — ej minst med hänsyn till främjandet af den för närvarande lifligt beaktade frågan om beredande af egna hem åt obemedlade — vore önskligt, om de inrättningen tillhöriga tomter och lägenheter, som nu äro till en ansenlig mängd innehafvare upplåtna, kunde till dem försäljas. Ett afhändande af dessa tomter och lägenheter skulle derjemte kunna medföra minskning i förvaltningskostnaderna, hvilka utskottet visserligen icke anser vara under nuvarande förhållanden öfver höfvan höga.

För att vinna de förändringar i inrättningens förvaltning, som utskottet nu antydt, synes nödvändigt, att de för förvaltningen gällande föreskrifter varda reviderade; och har utskottet i detta sammanhang velat fästa uppmärksamheten på, att en stor del af inrättningens fastigheter blifvit från statsverket till densamma donerade.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med anledning af revisorernes ifrågavarande framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida en revision af de för Kongl. och Hvitfeldtska fonden gällande bestämmelser lämpligen må vidtagas.

Medicinalstyrelsen.

§ 12.

(Rev. ber. pag. 344—45; Utl. pag. 646—52.)

Ang. indragning af Malmö asyl.

Med anledning af besök, som Riksdagens revisorer år 1893 aflagt å Malmö asyl, hade, enligt hvad i revisionsberättelsen erinras,

revisorerne framhållit, att de för densamma upplåtna lokaler vore synnerligen bristfälliga, samt yttrat, att särskildt mansafdelningen befunnits i så dåligt skick så väl i fråga om lokalernas beskaffenhet, läge och bofällighet som i afseende å eldfara och möjligheten till patienternas öfvervakande, att ett snart förverkligande af asylens ifrågasatta indragning och patienternas förflyttning till annan plats syntes af behof påkalladt.

I häröfver afgifvet utlåtande af den 26 januari 1894 hade medicinalstyrelsen, efter inhemtadt yttrande från direktionen för asylen, anfört bland annat, att om revisorerne haft tillräcklig kännedom dels om de förbättringar, som under de senare åren genomförts vid Malmö asyl, och detta särskildt till förekommande af eldsolycka, dels ock om det anmärkningsvärdt goda helsotillstånd, med frihet från smittosamma sjukdomar, och helt obetydliga dödlighet, som under flera år der varit rådande, så vågade styrelsen antaga, att revisorernes anmärkningar uteblifvit eller annorlunda formulerats. Det anförda hindrade dock icke styrelsen att lika med revisorerne anse, att Malmö asyl borde indragas, men *icke förr* än tillräckligt antal platser kunnat annorstädes beredas för vård af de många sinnessjuke, som saknade nödig vård på grund af brist på för dem lediga platser.

Emellertid ansåge sig revisorerne, som jemväl under sistlidet års revisionsförrättning besökt Malmö asyl, böra å nyo ifrågasätta indragning af denna asyl, hvilken, gammal, bristfällig och med dålig värmeledning försedd, icke lemnade tillfälle till beredande af sådan hospitalsvård, som numera ansåges böra åstadkommas.

Denna asyl, eller fastigheten n:o IX i qvarteret n:o 16 Rundelen vid Rundels-, Timmermans-, Snapperups- och Djeknegatorna i Malmö, innehölle, jemlikt en år 1863 af stadsingeniören Georg Gustafsson upprättad tomtkarta, en areal af 10 qvadratref, 34 qvadratstänger, 50 qvadratfot, eller i nu gällande mått 9,119,1 qvadratmeter; och då denna vidsträckta tomts läge vore centralt, borde vid densammas försäljning kunna betingas ett så högt pris, att annan rymligare, fullt tidsenlig asyl skulle kunna för försäljningssumman utan särskild kostnad för statsverket uppföras å annan lämpligare plats, exempelvis invid Vexiö hospital, der fullt tillräcklig kronomark kunde för ändamålet disponeras.

Med afseende härå syntes frågan om ett utbyte af Malmö asyl mot en annan icke längre böra undanskjutas.

Uti afgifvet utlåtande den 10 sistlidne januari har medicinalstyrelsen beträffande förevarande fråga anfört,

att styrelsens ordförande, generaldirektören Linroth i anledning af iakttagelser vid inspektion å Malmö asyl den 22 april 1899 till styrelsen den 31 sistlidne oktober ingifvit en P. M., hvilken i bestyrkt afskrift funnes styrelsens utlåtande bifogad, deruti på angifna skäl föreslagits, att styrelsen måtte hos Kongl. Maj:t hemställa, det Kongl. Maj:t täcktes besluta, att, i sammanhang med öppnandet af den nya asylen för sinnessjuke vid Upsala, mansafdelningen vid Malmö asyl skulle indragas, äfvensom uppdraga åt styrelsen att vidtaga de åtgärder, som för indragningens verkställande kunde blifva erforderliga;

att direktionen för Malmö asyl, som den 5 januari innevarande år afgifvit yttrande, hvaraf bestyrkt afskrift jemväl vore utlåtandet bifogad, såväl öfver ofvanberörda förslag till indragning af asylens mansafdelning som det af revisorerne väckta förslaget om förflyttning af asylen till annan plats, hufvudsakligen med hänsyn till den rådande stora bristen på platser för de sinnessjuke ansett sig icke kunna förorda förslaget om mansafdelningens utrymmande;

att öfverläkaren vid anstalten, professoren S. Ödman vid ärendets behandling inom direktionen emellertid varit af olika mening med flertalet och förklarat sig biträda förslaget om indragning af mansafdelningen vid Malmö asyl, om icke i dess helhet, så åtminstone till större delen, men på anförda grunder ansett, att asylens qvinliga patienter borde förflyttas, och att de derefter lediga lokalerna borde begagnas för vård af sinnessjuke män;

samt att styrelsen för egen del hyste samma uppfattning, som af generaldirektören Linroth i ofvanberörda P. M. uttalats, och derför uti särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t gjort framställning i det uti nämnda P. M. angifna syfte; varande denna P. M. af följande innehåll:

Vid den inspektion, som af generaldirektören Linroth å medicinalstyrelsens vägnar den 22 sistlidne april förrättats vid Malmö asyl för sinnessjuke, hade han kommit till den öfvertygelsen, att denna anstalt, eller åtminstone dess afdelning för manliga patienter, befunne sig i så underhaltigt skick, att den icke blott icke vidare kunde anses för sitt ändamål tjenlig, utan att ett fortsatt bruk deraf numera icke ens vore svenska staten fullt värdigt. Han ville derför här framlägga såväl de omständigheter, hvarpå han stödde detta omdöme, som äfven förslag till de åtgärder, han ansåge böra vidtagas för missförhållandets afhjelpande.

Malmö asyl för sinnessjuke låge så godt som midt i staden, på alla fyra sidorna omgifven af gator. Men anstalten vore icke ens

ensam egare till det af samma gator bildade qvarteret, utan i hörnen deraf låge enskilda egendomar, hvilka, så belägna som de vore omedelbart intill anstalten, icke kunde annat än verka störande för densamma. Några sjukrum samt en matsal för patienter vore belägna omedelbart intill en af gatorna i ett envåningshus, på hvars fönster förbipasserande med lätthet kunde knacka. Ej heller kunde vederbörlig nytta dragas af de så belägna fönstren, då deras rutor måste hafva matt glas, och de icke kunde hållas öppna så som ventilationsbehofvet kräfde. — Områdets areal belöpte sig till allenast 9,175 m.² (= 104,048 qv. fot), således blott 52,3 m.² för hvar och en af asylens 175 patienter. Då äfven byggnaderna stode på sagda areal och icke ringa plats behöfdes för promenadgårdarne för oroliga sjuke, kunde enhvar lätt inse, att föga utrymme skulle vara öfrigt för trädgårds- eller jordbruk, som på andra anstalter utgjorde så vigtiga beståndsdelar af anordningarne för patienternas sysselsättande. Mot Malmö asyl kunde också med fog anmärkas, att de arbetsföra patienterna allt för mycket finge vistas inom hus.

Vore redan de så att säga yttre vilkoren för sjukvården i ögonen fallande olämpliga, så tedde sig förhållandena än värre, då man toge kännedom om de lokaler, der de sjuke männen vore inhysta. Att byggnaderna vore gamla och i många afseenden i dåligt skick kunde möjligen afhjelpas genom grundlig renovering, men någon mera omfattande reparation hade man icke velat göra, då frågan om afdelningens utrymmande länge stått på dagordningen. En reparation skulle för öfrigt icke kunna inverka på det otillräckliga utrymmet och den i hög grad otjenliga inredningen. I ofvannämnda invid Rundelsgatan liggande byggnad funnes flere sjukrum, som hade allenast 2,4 meters (= 8 fots) höjd till taket. De här inhysta patienterna disponerade icke mera än 2,6 qvadratmeters golfyta per man, under det att minst det dubbla eljest ansåges behöfligt. Rymden per patient uppginge till blott 6,3 kubikmeter, under det att man vid nybyggnad, enligt nutida principer, icke gerna kunde räkna mindre än 17—20 kubikmeter, således det tredubbla. På detta sätt vore emellertid 33 patienter inrymda.

Ännu olyckligare vore emellertid tillståndet på cellafdelningarna. Den byggnad, der dessa afdelningar vore inrymda, innehölle tvenne våningar. I bottenvåningen, hvilken delvis begränsades af trånga gårdar, så att blott sparsam dager der hade tillträde, låge utom några andra lägenheter 21 celler, deraf 15 på ömse sidor om en smal korridor, hvilken — ehuru han låge i omedelbar förbindelse med isolerings-

rummen för anstaltens osnyggaste och mest stormande patienter — måste tjena såsom dag- och matrum för dem bland afdelningens sjuke, hvilka icke ansåges behöfva isolering i cell. Bland sistnämnda 15 celler funnes icke mindre än 6, hvilka saknade annan dager än det sparsamma ljus, som kunde tillföras dem genom små dageröppningar mot den redan i och för sig bristfälligt upplysta centralkorridoren. Af meranämnda celler måste dertill 3 tjenstgöra såsom passager till andra lägenheter. För cellerna funnes ingen annan uppvärmning än den, som alstrades i tvenne jernugnar i korridoren, hvilket äfven uppgåfves hafva till följd, att cellerna under vintern hölle sig mycket kalla. Vid sidan af här framhållna olägenheter, vore det en mindre brist, att cellernas dimensioner betydligt understege äfven de blygsammaste fordringar. Blott tvenne bland dem mätte omkring 20 kubikmeter; de öfriga 13 hölle i medeltal blott 12,5 kubikmeter (L. 2,8 Br. 1,6 H. 2,8) — mått som, då det gälde enskilda rum, ingen numera kunde gilla.

I samma våning, men afskilda från de öfriga cellerna, låge sex sådana, hvilka emellertid icke vore rymligare än de minsta af nyssnämnda isoleringsrum.

En trappa upp i samma byggnad låge dels tvenne dagrum af ganska tillfredsställande beskaffenhet, dels en på egendomligt sätt inrättad sofrumsafdelning. Vore förstnämnda lägenheter oklanderliga, så vidlådde så mycket större brister den återstående delen af ifrågavarande våning, der ytterligare en cellafdelning fått sin plats och tillkommit så, att man uti ett rum med 40 qvadratmeters golfyta och 5,6 meters höjd utefter ena långväggen uppfört tvenne våningar celler, den ena ofvanpå den andra. Nedre raden innehölle 5, den öfre 4 celler, hvardera med samma små dimensioner som de redan omtalade trånga cellerna i den andra afdelningen. Utefter öfre raden löpte en mycket smal brygga med ett lågt räcke, till hvilken en trätrappa ledde upp från golfvet i det ursprungliga rummet. De olika cellerna, som begagnades endast nattetid, vore skilda från hvarandra allenast genom brädväggar, så att minsta ljud från någon af dem hördes i dem allesammans. De hade icke heller särskilda uppvärmningsapparater, utan finge de alla sin värme från en större jernugn i den gemensamma delen af rummet, der ytterligare tvenne sängplatser anordnats. Skulle vådeld nattetid utbryta i denna del af byggnaden, kunde det lätt blifva omöjligt att rädda de olyckliga patienter, som måste hysas i så högeligen otjenliga och så illa belägna rum.

Det vore öfverflödigt erinra derom, att äfven bilokalerna till sjuk-

afdelningarna vore synnerligen underhaltiga. Badrum och klosetter lemnade mycket öfrigt att önska både hvad läge och beskaffenhet i öfrigt anginge. Sjukvaktarens rum vore små och dåliga. Tekök saknades helt och hållet o. s. v.

Rummens underhaltiga beskaffenhet kunde icke undgå att återverka på sjukvården äfven i den mening, att sjukvaktarnes aktning för menniskovärdet hos sjuke, som inhystes på detta sätt, blefve mindre än på väl inrättade hospital. Uppsigten öfver patienterna på de till trängsel fylda dag- och arbetsrummen syntes också slappare än annorstädes. På intet hospital hade generaldirektören Linroth så som här sett patienter oblygt inför alla och utan att genast af betjeningen uppmärksammas öfva de vämjeligaste olater.

Afdelningen för qvinliga patienter på Malmö asyl lemnade likaledes mycket öfrigt att önska och tålde icke jemförelse med de nyare hospitalen. Öfverbefolkning rådde äfven här och en och annan detalj vore mycket underhaltig. Emellertid höjde sig denna afdelnings lokaler både i afseende på utrymme och belägenhet högst väsentligt öfver motsvarande lokaler på mansafdelningen. Toges härjemte i betraktande den större lättheten att på en sjukafdelning för qvinnor hålla snyggt och prydligt, än på en dylik för män, så vore det lätt att finna, att behofvet af förändringar här icke vore så trängande, som hvad fallet vore med mansafdelningen.

De här ofvan skildrade bristfälligheterna vore sedan lång tid både kända och uppmärksammade. Redan år 1844, således för 55 år sedan, hade en af Kongl. Maj:t förordnad komité af sakkunnige (generaldirektören Ekströmer, statskommissaren Tauvon och d:r C. U. Sondén) uttalat att anstalten i Malmö »hade det mest otjenliga läge, som för en inrättning af denna art kunde väljas», samt att den äfven vore illa lottad i afseende på utrymme, och liknande omdömen hade sedermera ofta uttalats. Äfven Riksdagens revisorer hade uppmärksammat förhållandet och i sin berättelse om den år 1893 af dem verkställda granskning af statsverkets tillstånd m. m. yttrat, att särskildt mansafdelningen befunnits »i så dåligt skick, såväl i fråga om lokalernas beskaffenhet, läge och bofällighet, som i afseende å eldfara och möjligheten till patienternas öfvervakande, att ett snart förverkligande af asylens ifrågasatta indragning och patienternas förflyttning till annan plats syntes af behofvet påkalladt». Ville man göra sig mödan att genomgå alla de berättelser öfver inspektionerna på anstalten, som under årens lopp afgifvits, skulle man också säkerligen finna, att meningarne om densamma

icke varit olika hos de visitatorer som under denna långa följd af år efterträdt hvarandra.

Enda skälet, hvarför Malmö asyl det oaktadt allt hitintills bibehållits såsom vårdanstalt för sinnessjuke, vore den stora brist på hospitalsplatser, som trots allt, som gjorts för att bereda ökadt utrymme, hela tiden egt rum och fortfarande vore att beklaga. Men under tiden hade sinnessjukvården på ett högst glädjande sätt utvecklats och mer och mer humaniserats. Till följd häraf vore också bristerna vid Malmö asyl nu mera än förr i ögonen fallande, och det ville synas, som vore nu tiden inne att öfvergifva åtminstone mansafdelningen. På ingen privat vårdanstalt skulle liknande anordningar medgifvas, och iakttoges dylika bristfälligheter på kommunala anstalter, så uteblefve förvisso icke det skarpaste klander. Under sådana omständigheter kunde det icke numera vara svenska staten värdigt att alltjemt inhysa sinnessjuka på en så underhaltig anstalt som Malmö asyls mansafdelning. Det vore sant, att 100-tals sinnessjuke vore anmälde till inträde på hospitalen utan att der finna plats, men enligt generaldirektör Linroths mening vore patienterna på Malmö asyl knappast i mindre mån i behof af förbättrad vård, än de på länslasarettens sinnessjukafdelningar eller de på fattighusen här och hvar i landet provisoriskt intagna sinnessjuka.

Öppnandet af den nya asylen i Upsala med plats för 800 sinnessjuka vore nära förestående. Detta tillfälle syntes icke böra lemnas obegagnadt att nu tömma den för 87 platser beräknade mansafdelningen vid Malmö asyl, äfven om den genom Upsalaasylens fullbordande påräknade lättnaden för de andra hospitalen på sådant sätt icke skulle blifva så stor, som man väntat.

En del af de genom utrymningen ledigblifvande lokalerna skulle kunna användas för att öka det knappa utrymmet på qvinnoafdelningen, hvilken sålunda äfven skulle göra någon vinst på förändringen.

Det vore visserligen uppenbart, att det fortsatta vårdandet af qvinliga patienter i Malmö, efter mansafdelningens öfvergifvande, skulle komma att ställa sig relativt dyrare än nu. En del funktionärer, såsom läkare, syssloman, maskinist med flere, hvilka vore gemensamma för båda afdelningarna, skulle allt fortfarande behöfvas, och deras löner kunde icke minskas. Ej heller kunde ekonomibetjeningens antal minskas i samma proportion som patientantalet. Men detta förhållande vore dock af öfvergående natur, då gifvetvis äfven qvinnoafdelningen vid första tjenliga tillfälle borde flyttas från Malmö; generaldirektör Linroth förestälde sig, att detta borde ske, då den planlagda nya asylen för 1,000 sinnessjuke i vestra Sverige kommit till stånd. Malmö asyl

representerade för öfrigt ett så betydande tomtvärde, belägen som den vore midt i en stor framåtgående stad, att dess tillgodogörande på annat sätt säkerligen skulle vara för statsverket af ekonomisk fördel. En eventuel försäljning af en sålunda belägen tomt på öfver 100,000 qvadratfot skulle nemligen helt visst betinga en mycket afsevärd försäljningssumma, för hvilken, använd exempelvis såsom bidrag till byggnadskostnadens betäckande för en ny anstalt för sinnessjuke, säkerligen skulle kunna fås tillräckliga nybyggnader för kanske ett 100-tal sjuka.

På grund af hvad generaldirektören sålunda anfört tilläte han sig föreslå, att medicinalstyrelsen ville i skrifvelse hemställa, det Kongl. Maj:t måtte besluta, att, i sammanhang med öppnandet af den nya asylen för sinnessjuka vid Upsala, mansafdelningen vid Malmö asyl skulle indragas samt fördenskull meddela medicinalstyrelsen befallning att vidtaga de åtgärder, som för beslutets verkställande kunde blifva erforderliga.

På sätt här ofvan meddelats, har medicinalstyrelsen i särskild skrifvelse den 10 januari innevarande år gjort framställning i det uti generaldirektören Linroths anförda promemoria angifna syfte, eller att, i sammanhang med öppnandet af den nya asylen vid Upsala, mansafdelningen vid Malmö asyl, hvilken anstalt inrättats för 87 manliga och 88 qvinliga patienter, måtte indragas och åt medicinalstyrelsen uppdragas att vidtaga de åtgärder, som för indragningens verkställande kunde blifva erforderliga.

Enligt hvad utskottet inhemtat har Kongl. Maj:t med anledning häraf, enligt kongl. bref den 9 mars 1900, föreskrifvit, att antalet sjukplatser vid Malmö asyl skall, så snart lämpligen ske kunde, minskas till 48 å mansafdelningen och 76 å qvinnoafdelningen.

Då sålunda åtgärder i det af revisorerna angifna syfte redan blifvit vidtagna och, särskildt med hänsyn till hvad af generaldirektören i medicinalstyrelsen blifvit i ofvan omförmälda promemoria anfördt, antagas kan, att Malmö asyl blifver, så snart förhållandena sådant medgifva, helt och hållet utrymd, anser sig utskottet böra hemställa,

att revisorernes ifrågavarande framställning icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 13.

(Rev. ber. pag. 508; utl. pag. 659, 660, 662).

Ang. statsverkets räkenskapers försedande med innehållsförteckningar.

Slutligen hafva revisorerne uti förevarande revisionsberättelse omförmält, hurusom vid åtskilliga af de räkenskaper, som till granskning af revisorerne öfverlemnats, fullständiga innehållsförteckningar blifvit fogade, under det att vid många andra dylika förteckningar saknades. Men då det till underlättande af granskningen vore af vigt, att en sådan ledning för återfinnande vare sig af de i räkenskapen förekommande konti, der sådana funnes upplagda, eller, i annat fall, af de särskilda utgifts- och inkomsttitlarne vore att tillgå, hade revisorerne velat uttala önskvärdheten af att en allmän föreskrift måtte varda utfärdad om att de räkenskaper, som till Riksdagens revisorers granskning öfverlemnades, skulle vara med innehållsförteckningar försedde.

Mot hvad revisorerne sålunda hemstält i fråga om innehållsförteckningar till samtliga de räkenskaper, som till revisorernes granskning öfverlemnas, hafva statskontoret och kammarrätten i utlåtande den 12 januari innevarande år förklarat sig ej hafva något att erinra, hvarjemte kammarrättens revisionsafdelnings första och andra kontor, hvilkas yttrande i ärendet af kammarrätten infordrats, upplyst, första kontoret, att enligt nu gällande formulär till länens räkenskaper landsboken skulle åtföljas af förteckning öfver de till densamma hörande specialredovisningar och dessas bilagor, äfvensom af register innehållande uppgift på de i landsboken ingående särskilda konti och bilagor, samt att fögderiers och städers specialräkningar äfvensom landtränteriets specialräkning skulle innehålla sammandrag, upptagande, bland annat, de i dessa räkningar ingående konti, samt andra kontoret, att innehållsförteckningar bifogats eller till kontoret inkommit med de större räkenskaperna, nemligen kongl. arméförvaltningens, kongl. marinförvaltningens med kongl. flottans stationer, kongl. lotsstyrelsens och kongl. flottans pensionskassas räkenskaper, och på reqvisition tillhandahölles revisorerna.

Då, enligt hvad sålunda upplysts, en afsevärdt stor del af de revisorernes granskning underkastade räkenskaper är försedd med innehållsförteckningar och det synes med god ordning öfverensstämmande, att samtliga de förvaltande verkens och myndigheternas räkenskaper varda, till granskningens underlättande, på enahanda sätt utrustade, har utskottet med anledning af revisorernes ifrågavarande framställning,

emot hvilken statskontoret och kammarrätten, såsom ofvan nämnts, icke haft något att erinra, ansett sig böra hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida en allmän föreskrift må utfärdas derom, att samtliga de räkenskaper, som till granskning af Riksdagens revisorer öfverlemnas, skola vara försedda med innehållsförteckningar.

§ 14.

Hvad för öfrigt blifvit af revisorerne anmäldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandlingen af de utgiftsanslag, revisorernes framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vigt att, oaktadt förklaringen icke varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena påkallas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; hvilket utskottet skolat för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 2 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

Chr. Lundeberg.

Herr *O. Larsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 51.

Ank. till Riksd. kansli den 2 april 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja af kronan tillhörig mark i Norrbottens län. (I. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 44) af den 8 februari innevarande år meddelas, hurusom bergverksaktiebolaget Freja i en till Kongl. Maj:t ställd skrift af den 14 april 1898 — med förmälan att bolaget inköpt de utmål inom Gellivare socken af Norrbottens län, hvilka gemensamt benämndes Koskulls kullar, äfvensom de på kort afstånd derifrån belägna hemmanen Kaptensgården och Puoitak samt hade för afsigt att derstädes i ganska vidsträckt omfattning idka grufbrytning — anhållit att, enär bolaget för sin framtida verksamhet behöfde till plats för arbetarebostäder, kontors- och tjenstemannabyggnader, elektrisk kraftstation, smedja, verkstäder och förråd, upplag af skrot och oanvändbart berg med mera disponera den närmast omkring utmålen belägna mark, hvilken tillhörde kronan, för sådant ändamål måtte af sagda mark varda åt bolaget på arrende upplåtet under hufvudsakligen enahanda vilkor, som kunde varda fastställda vid ifrågasatt liknande upplåtelse af mark åt aktiebolaget Gellivare Malmfält, ett område, som funnes utmärkt å ett

vid ansökningen fogadt karteutkast och innehölle i areal omkring 250 hektar; dock hade bolaget, som förklarat sig villigt att underkasta sig enahanda begränsning af arrendetiden, som kunde varda bestämd för aktiebolaget Gellivare Malmfält, hemstält att, enär en bestämmelse, motsvarande den, som af vederbörande myndigheter föreslagits för upplåtelse af kronan tillhörig mark till sistnämnda bolag, eller att arrendeafgiften skulle fastställas blott för tio år i sänder, vore af beskaffenhet att bereda osäkerhet i sökandebolagets ekonomiska beräkningar för framtiden, hvilken osäkerhet måste af bolaget betraktas såsom en känbar olägenhet, arrendebeloppet måtte få bestämmas på en gång för hela arrendetiden, hvarjemte bolaget, då byggnader, tillhöriga annan än bolaget, icke funnes uppförda på det område, som vore föremål för bolagets ansökning, ansåge, att föreskrift om förfaringssättet med dylika byggnader icke vore erforderlig vid nu ifrågavarande upplåtelse.

I anledning af denna ansökning hade kammarkollegium, efter remiss, med öfverlemnande af två af bolaget till Kongl. Maj:t ställda skrifter, dagtecknade den ena den 22 december 1898 och den andra den 25 januari 1899, äfvensom inhemtade yttranden af vederbörande öfverjägmästare, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet och domänstyrelsen, den 16 mars sistnämnda år afgifvit eget utlåtande, hvarefter ej mindre jernvägsstyrelsen, med öfverlemnande af en kartekopia öfver bolagets nuvarande område och det område, bolaget önskade få åt sig upplåtet, den 22 april nästlidet år i ärendet sig yttrat, än äfven kommerskollegium, efter inhemtande af vederbörande bergmästares yttrande, den 2 sistlidne januari med infordradt utlåtande inkommit.

I sin nyssberörda skrift af den 22 december 1898 hade bolaget — sedan öfverjägmästaren ifrågasatt, huruvida icke de för bolaget behöfliga byggnader och anläggningar hellre kunde förläggas till bolagets egna egor å hemmanet Kaptensgården än till kronans mark, samt, för den händelse att terrängförhållandena utgjorde hinder för dylika anläggningar å nämnda hemmans egor, föreslagit vissa ändringar i afseende å läge och gränser för det område å kronans mark, som skäligen kunde anses böra för ändamålet åt bolaget upplåtas — meddelat, att i anseende till terrängförhållandena å bolagets hemman Kaptensgården och Puoitak uppförande af byggnader eller för grufdrift erforderliga anläggningar der ej kunde ifrågakomma, men att bolaget icke hade något att erinra mot öfverjägmästarens ändringsförslag rörande läget för det område å kronans mark, som borde till bolaget upplåtas; hvar-

jemte bolaget i samma skrift vidare anfört, att, sedan bolaget under sommaren år 1898 kunnat närmare utröna malmförekomsten och i sammanhang dermed stående förhållanden på platsen, och enär grundade förhoppningar förefunnes, att omedelbart intill Koskulls kulles jernvägsstation komme att för bebyggande upplåtas ett tillräckligt stort område, som å ett vid skriften fogadt karteutkast utmärkts med streckning i grön färg, bolaget nu begränsade sin ansökning om jordupplåtelse till att afse allenast det område om 81 hektar, som å sistnämnda karteutkast betecknats med karminfärgad streckning. Då sistberörda område ej vore större, än som för bolagets verksamhet och utveckling vore oundgängligen nödigt, samt tillfälle komme att beredas såväl enskilde som stat och kommun att uppföra erforderliga byggnader å förenämnda till reglering för bebyggande afsedda område, anhölle bolaget, att bland de vilkor, som vid bifall till bolagets sålunda begränsade ansökning kunde varda fastställda, icke måtte inflyta bestämmelser om skyldighet för bolaget att å det arrenderade området afstå mark åt Gellivare kommun för uppförande af allmänna hus eller för annat ändamål eller åt den, som inom området önskade idka annan rörelse eller yrke än grufbrytning, af tomtplats för bebyggande. Bolaget vore väl fortfarande villigt att underkasta sig öfriga i ansökningen den 14 april 1898 åsyftade vilkor, men då nu ifrågavarande jordområde om 81 hektar vore för bolagets behof oundgängligen nödigt och komme att upptagas dels af bolagets byggnader, kraftledningar och utfartsbanor med mera, som kräfde stora anläggningskostnader och väl endast för bolaget hade egentligt värde, dels ock af stora upplag af berg och skrot, som efter arrendetidens utgång ej kunde bortskaffas, hemstälde bolaget, att bolaget måtte få med eganderätt förvärfva samma område; och hade bolaget i sin förenämnda skrift af den 25 januari nästlidet år förklarat sig villigt att för området erlägga en köpeskilling, beräknad efter femtio kronor för hektar, eller således för hela området 4,050 kronor.

Sedan öfverjägmästaren fått tillfälle att yttra sig i anledning af hvad bolaget i sist omförmälda två skrifter anfört och hemstält, hade öfverjägmästaren förklarat sig icke hafva något att erinra mot att ifrågavarande område om 81 hektar blefve, under de bestämmelser, som för tryggande af statens intressen kunde finnas erforderliga, till bolaget på arrende upplåtet, hvaremot öfverjägmästaren ansett bolagets begäran att för 4,050 kronor få inköpa området böra lemnas utan allt afseende, helst

enligt vederbörande revirförvaltnings beräkning endast timmerskogen å området vore värd öfver 6,000 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade anfört, att det syntes vara obestridligt, att bolaget med hänsyn till omfattningen af dess rörelse vore i behof af utrymme utöfver de utmål, som enligt grufvestadgan tilldelats detsamma. På grund häraf och då marken å bolagets hemman vore för ändamålet otjenlig samt det område om 81 hektar, som nu vore föremål för bolagets ansökning, icke kunde anses vara större, än bolagets behof kräfde, och ej heller vore för kronan behöfligt, funne sig Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra tillstyrka, att området måtte till bolaget upplåtas under eganderätt, dock med förbehåll att bolaget skulle vara pligtigt tåla det intrång, som kunde blifva en följd af framdragande af allmän väg öfver området eller utvidgning af utrymmet för den till Koskulls kullar ledande jernvägen. Ehuru den af bolaget för området erbjudna köpeskillingen, 4,050 kronor, med hänsyn till jordvärdet kunde synas fullt tillräcklig, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock, i betraktande af värdet af den på ifrågavarande område växande skog, att köpeskillingen borde höjas till omkring 7,000 kronor.

Jemte meddelande, att merberörda område om 81 hektar vore beläget inom kronan tillhörig odisponerad öfverloppsmark, hade domänstyrelsen förmält sig icke hafva något att erinra mot områdets upplåtande åt bolaget på de vilkor, som i Kongl. Maj:ts proposition till 1898 års Riksdag föreslagits för upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark.

Kammarkollegium hade såsom sin åsigt uttalat, att för närvarande och innan närmare erfarenhet vunnits, huru förhållandena vid de stora malmfälten i Norrbottens län i allmänhet komme att utveckla sig, kronan ej borde afhända sig eganderätten till den mark, hvarom nu vore fråga. Deremot hade kollegium icke något att erinra vid, att det af bolaget begärda området om 81 hektar blefve för angifvet ändamål åt bolaget på arrende upplåtet under en tid af 50 år, dervid, beträffande de af bolaget ifrågasatta arrendevilkoren, kronan dock borde förbehålla sig att få hvart tionde år reglera arrendeskillingen.

Jernvägsstyrelsen hade omförmält, att i kontrakt, upprättadt den 1 juli 1898 mellan styrelsen, å statens vägnar, å ena, samt bolaget, å andra sidan, bolaget, mot det att staten åtagit sig anlägga en jernväg såsom bibana från Gellivare station å Luleå—Gellivare-banan till de bolaget tillhöriga, under den gemensamma benämningen Koskulls kullar betecknade

grufveutmål, förbundit sig, bland annat, att kostnadsfritt till staten öfverlemna all den enskilde tillhöriga mark, som för nämnda anläggning komme att erfordras. Då emellertid utsträckningen och beskaffenheten af det område, som för en framtida utvidgning af stationsanläggningen vid Koskulls kullar blefve behöfligt, icke för närvarande kunde bestämmas, hade styrelsen för sin del tillstyrkt bifall till bolagets ifrågavarande anhållan, under förutsättning, att bolaget förklarades skyldigt att, derest den kronomark, som till bolaget upplåtes, eller någon del deraf framdeles blefve för utvidgningen af stationsområdet vid Koskulls kullar eller för anläggning af nya spår derutanför behöflig, till styrelsen utan någon som helst godtgörelse öfverlemna den för berörda ändamål erforderliga mark.

Bergmästaren i norra distriktet hade anfört hufvudsakligen, att det syntes vara otvifvelaktigt, att bolaget för exploitering af sina grufvor vore i behof af större utrymme, än det som upptoges af bolaget tillhöriga sex utmål, bland hvilka ett hade mycket litet ytinnehåll, samt att det utrymme af 81 hektar, som bolaget begärt i sin skrift af den 22 december 1898, ingalunda syntes vara för stort tilltaget, hvarför bergmästaren ansåge sig böra tillstyrka, att nämnda område måtte åt bolaget upplåtas. Enär det kunde antagas komma att möta stora svårigheter att vid en blifvande afträdelse återställa marken i dess ursprungliga skick, då den antagligen till stor del vore belamrad med ofyndigt berg i stora massor med mera, syntes det vara för bolaget i flera afseenden lämpligast och nyttigast, om upplåtelsen skulle kunna ske med full eganderätt. Kunde upplåtelse med eganderätt ej ske, borde arrendetiden bestämmas så lång som möjligt till undvikande i möjligaste måtto af besvär för kronan och bolaget.

Slutligen hade kommerskollegium anfört, att med afseende å den korta tid, hvarunder bolaget utöfvat sin verksamhet, för närvarande saknades tillförlitlig grund för bedömande af omfattningen af det område i dagen, som kunde motsvara den blifvande rörelsens behof utöfver de af bolaget förvärfvade utmålsområden. I betraktande särskildt af hvad bergmästaren och Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört, kunde dock med visshet antagas, att bolaget, under förutsättning att rörelsen komme att drifvas i den omfattning, som erfordrades för förräntande af det i företaget nedlagda kapital och hvartill mineralfyndigheternas mägtighet gåfve anledning, vore i behof af ökadt område till den areal, som vore ifrågasatt. Då derjemte på grund af hvad i ärendet förekommit finge antagas, att hvarken de bolaget tillhöriga hemman, i följd af desammas terräng-

förhållanden, vore för ifrågavarande ändamål lämpliga eller annan derför tjenlig mark skulle kunna af bolaget förvärfvas, ansåge sig kollegium kunna tillstyrka upplåtelse till bolaget af den areal af 81 hektar, som å den vid bolagets skrift af den 22 december 1898 fogade karta funnes med karminfärgad streckning betecknad. På sätt kammarkollegium anfört, syntes det dock icke vara lämpligt, att åtminstone för närvarande upplåtelsen skedde under eganderätt, och, hvad anginge de vilkor, hvarunder upplåtelse åt bolaget af viss tids besittningsrätt till området borde ega rum, funne kollegium de bestämmelser, som meddelats vid upplåtelse åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark, böra lända till efterrättelse.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att af den kronan vid afvittringen i Gellivare socken tillfallna öfverloppsmark finge till bergverksaktiebolaget Freja på arrende under en tid af femtio år upplåtas det område, som, innefattande en areal af 81 hektar, funnes omförmäldt i bolagets skrift af den 22 december 1898 och å den vid skriften fogade karta till sina gränser närmare angifvet, dock med undantag af sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna till andra, samt under följande vilkor:

att bolaget skulle för ifrågavarande mark årligen senast den 14 mars erlägga arrende till belopp, som Kongl. Maj:t på gemensamt förslag af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt och bergmästaren i Norra bergmästaredistriktet bestämde för en tid af tio år i sänder;

att hus och byggnader, som vid den tid, då bolagets arrenderätt inträdde, funnes vara utan särskild från kronans sida gjord upplåtelse på området uppförda af andra än bolaget, under arrendetiden finge af egarne bibehållas tillika med nödigt tomtutrymme, hvilket senare, i händelse af tvist, skulle bestämmas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, mot det att egarne till bolaget erlade årlig afgäld, motsvarande den del af den bolaget åliggande arrendeskilling, som å tomten belöpte efter förhållandet mellan dennas areal samt hela det till bolaget upplåtna områdets ytinnehåll, dock med skyldighet för innehafvare af dylik lägenhet att afträda densamma, derest sådant kunde finnas erforderligt vare sig med hänsyn till bolagets behof af utrymme för sin rörelse, af helsovårdshänsyn eller för åstadkommande af ordnad byggnadsverksamhet; och skulle egare af

sådan lägenhet jemväl vara skyldig att afträda densamma i det fall, att å lägenheten inhystes personer, hvilka förde ett sådant lefnadssätt, att fara deraf uppstode för allmän ordning och sedlighet;

att i sistberörda fall lägenhetens egare skulle vara skyldig afträda densamma utan lösen, dock med rätt att inom viss, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämd tid bortförda af honom uppförda byggnader, hvaremot i öfriga fall lösen för byggnadernas värde skulle af bolaget erläggas samt, i brist af åsämjande, bestämmas af gode män; och skulle det tillkomma Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, i händelse af tvist, afgöra fråga om skyldighet att afträda lägenhet i fall, som i denna och nästföregående punkt omförmäldes;

att hvad i 3 § mom. 1 af gällande grufvestadga funnes föreskrifvet icke skulle ega tillämpning å hus, tomtplats eller trädgård, som befunnes å det till bolaget upplåtna område, derest icke Kongl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt fall funne sådana omständigheter föreligga, att inmutning icke finge ske närmare någon viss, på området befintlig byggnad, tomtplats eller trädgård, än hvad omförmälda § i grufvestadgan angåfve;

att, om bolaget nedlade grufrörelsen eller bedrefve densamma i väsentligen minskad omfattning, det skulle ankomma på Kongl. Maj:t att förklara bolagets arrenderätt upphäfd, antingen helt och hållet eller till någon del af området, hvarjemte, för den händelse grufdrift af annan än bolaget komme att idkas inom området och för sådan af annan idkad grufdrift utrymme utöfver sedvanliga utmål visade sig behöfligt, Kongl. Maj:t skulle ega bestämma, att bolaget skulle afstå hvad som för ändamålet kunde anses erforderligt och skäligt; och skulle i fall, som i denna punkt afsåges, proportionerlig minskning af bolagets arrendeafgift ega rum;

att bolaget skulle vara skyldigt att, utan särskild ersättning, af området afstå hvad som enligt Kongl. Maj:ts beprövande kunde finnas erforderligt för anläggning af allmän väg eller till utrymme för jernväg eller till för dess drift erforderliga anläggningar och anordningar;

att, om af anledning, som förut ej blifvit nämnd, det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke vore oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantoges, bolaget skulle vara skyldigt underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan;

att bolaget skulle öfvervaka, att åverkan icke skedde å den växande skogen inom området, samt i sin mån söka att till laga ansvar befordra dem, som till dylik åverkan gjorde sig skyldiga;

att bolaget på grund af nu ifrågavarande arrende icke skulle ega annan rätt till skogen å området, än att bolaget finge deïs, efter anvisning af vederbörande skogstjensteman och derest från skogsvårdens synpunkt hinder icke mötte, erhålla nödigt byggnadstimmer till pris, som af domänstyrelsen bestämdes, dels ock afrödja skog, som funnes å tomtplats, mot ersättning, som domänstyrelsen likaledes bestämde;

att bolaget skulle tillhandahålla Kongl. Maj:ts befallningshafvande erforderliga medel för aflönande af den polisstyrka, som till ordningens vidmagthållande inom nu ifrågavarande och närmast derintill belägna område af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnades;

att den enligt gällande grufvestadga jordegare tillhörande rätt beträffande fyndigheters tillgodogörande icke på grund af nu ifrågavarande arrende finge tillkomma bolaget; samt

att bolagets arrenderätt icke finge af bolaget å annan öfverlåtas, med mindre Kongl. Maj:t sådant medgåfve.

Emot ifrågavarande framställning, som i hufvudsak fullkomligt öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts till nästlidet års Riksdag framstälda, af utskottet tillstyrkta och af Riksdagen bifallna förslag angående upplåtande af mark till aktiebolaget Gellivare Malmfält, har utskottet icke haft något att erinra. En olikhet emellan nästlidet och innevarande års propositioner i dessa ämnen förefinnes visserligen deruti, att nu icke samtidigt föreligger förslag till upplåtande af mark till bebyggande af enskilde; men då, enligt hvad utskottet inhemtat och en i ärendet företedd karta jemväl utvisar, annat närgränsande, välbeläget område är under utläggande till stadsplan och förslag i sådant hänseende följaktligen är att inom kort förvänta, synes angifna omständighet icke böra inverka på förevarande frågas behandling och afgörande. Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts omförmälda proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 2 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 52.

Ank. till Riksd. kansli den 2 April 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande på Svegs kommun af kronans rätt till ett vid afvittringen inom Svegs socken åt socknemännen till kyrkostallar afsatt område. (I. A.)

Vid afvittringen inom Svegs socken af Jemtlands län hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 49) af den 16 nästlidne februari meddelas, ett invid sockenkyrkan beläget område, den s. k. kyrkoplanen, innehållande enligt den vid afvittringen upprättade delningsbeskrifning 14 tunnland 16 kappland afrösningsjord och 41 tunnland 16 kappland impediment, enär jordmånen vore af den beskaffenhet, att annat än litet vedbrand derå ej kunde tagas, blifvit uteslutet från all beräkning, och hade detsamma afsatts till nödigt utrymme för kyrkostallar åt socknemännen. Genom utslag den 12 september 1840 hade derefter Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet förklarat, att, enär vid granskning af afvittringsförrättningen befunnits, att hvar och en af de inom socknen befintliga byar och skifteslag erhållit egor efter innehafvande skattetal, Kongl. Maj:ts befallningshafvande pröfvade skäligt fastställa afvittringen, sådan densamma efter den laga kraftvunna delningsbeskrifningen blifvit verkställd.

Å kommunalstämma den 5 februari 1893 och kyrkostämma den 12 i samma månad hade Svegs socknemän beslutit, att, enär omförmälda

jordområde, som vid afvittringen blifvit afsatt för att bereda aflägset boende sockenbor tillfälle att uppföra s. k. kyrkostugor, befunits vara för detta ändamål onödigt stort samt klagan ofta försports öfver svårigheten att i kyrkans närhet, hvarest rådde liflig rörelse, erhålla byggnadsplatser, berörda område skulle regleras så, att den del deraf, som icke vore för kyrkostugor behöflig, kunde få af enskilda personer förvärfvas och användas till byggnadsplatser, hvarjemte socknemännen uppdragit åt dertill utsedd person att begära förordnande för landtmätare att uppmäta och kartlägga området, afskilja nödig plats för kyrkostugor och skäligt område kring kyrkan för dess enskilda behof samt upprätta förslag till det återstående områdets indelning i tomter och gator.

Med anledning häraf hade förste landtmätaren H. J. Norrman, hvilken af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet förordnats att verkställa berörda förrättning, med biträde af gode män hållit sammanträden med socknemännens ombud och öfriga sakegare samt uppgjort plan för områdets reglering på det sätt, att området indelats i gator och 188 tomter, af hvilka 40 dels tillagts innehafvare af lägenheter, som förut inom området af kommunal- eller kyrkostämmor åt enskilde upplåtits, dels afsatts för allmänna behof, och återstående 148 tomter fördelats på de särskilda hemmansnumren inom socknen.

Sedan socknemännen å kommunalstämma den 14 mars 1897 och kyrkostämma den 28 i samma månad i hufvudsak godkänt den sålunda uppgjorda regleringsplanen, hade nu socknemännen genom utsedda ombud i en till Kongl. Maj:t ställd, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande med skrifvelse den 18 oktober 1898 öfverlemnad ansökning anhållit, att, då tomtinnehafvarne icke kunde antagas hafva endast genom den af socknemännen godkända regleringen och utan Kongl. Maj:ts medgifvande förvärfvat full eganderätt till tomterna och då det skulle i hög grad befordra ortens utveckling, om enskilda personer kunde med trygghet ur eganderättssynpunkt bebygga och bebo Svegs kyrkoplan, Kongl. Maj:t måtte godkänna beslutade upplåtelser och skedd fördelning af tomter å kyrkoplanen på sådant sätt, att lagfart kunde beviljas, samt fastställa den verkställda regleringen.

Af den uppgjorda regleringsplanen och dertill hörande handlingar inhemtades, bland annat, att, sedan rågångarne omkring ifrågavarande område, af hvilka den södra mot det kronan tillhöriga kyrkoherdebostället i församlingen och skattetorpet Färjestaden bestämts genom en den 17 september 1894 upprättad skriftlig förening, blifvit utstakade och be-

skrifna, området med derinom befintliga vägar vid uppmätning befunnits innehålla 28 hektar 17 ar 2,2 qvadratmeter eller 57 tunnland 1,9 kappland. Enligt uppgift hade genom kommunal- eller kyrkostämmobeslut på olika tider inom området till enskilde under eganderätt upplåtits sammanlagdt tolf lägenheter. Vid den föreslagna tomtregleringen hade dessa upplåtelser respekterats så till vida, som hvarje lägenhetshafvare tilldelats ett tomtområde, hvilket, så nära tomtindelningen medgåfve, motsvarade den förut upplåtna lägenheten efter afdrag af hvad derå belöpte af den till gator afsatta areal, hvarjemte öfverenskommits, att, enär till följd af gatornas läge och andra omständigheter de särskilda lägenhetshafvarne icke i hvarje fall kunnat erhålla jemnt den areal, som förut upplåtits, utan några erhållit öfverskott och andra fått vidkännas minskning i sitt område, vederbörande lägenhetshafvare skulle för öfverskottsjord efter ett pris af 25 öre för qvadratmeter utgifva ersättning till kommunen, som efter samma grund hade att godtgöra lägenhetshafvare för minskning af hans område. Till plan omkring kyrkan, torg, skolhusplan och för andra allmänna behof hade särskilda tomter afsatts. Öfriga tomter hade utdelats på de särskilda hemmansnumren sålunda, att hvart och ett af socknens 150 hemmansnummer erhållit en tomt, med undantag af två hemman, hvilka såsom af ålder utgörande tillsammans en s. k. rök fått en tomt gemensamt, samt två andra hemman, som af samma anledning likaledes tillsammans erhållit blott en tomt; och hade socknemännen beslutit, att, derest någon af de på hemmansnumren fördelade tomterna i en framtid skulle öfvergå till annan än egaren af vederbörande hemmansnummer, denna omständighet icke skulle utgöra hinder för hemmansegaren och hans husfolk att vid kyrkobesök utan ersättning till tomtegaren erhålla nödigt rum för sig och sina dragare å den tomt, som ursprungligen blifvit tilldelad hemmanet.

I ofvan omförmälda skrifvelse hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört, bland annat, följande. Mot det ifrågavarande områdets indelning till tomter och gator enligt det upprättade förslaget hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra, men deremot hyste Kongl. Maj:ts befallningshafvande åtskilliga betänkligheter mot den föreslagna tilldelningen af tomterna. Sålunda kunde till en början ifrågasättas, huruvida bestämmelsen om tomternas fördelning på de särskilda hemmansnumren inom socknen vore förenlig med rättvisa och billighet. Af afvittringshandlingarna syntes framgå, att, oaktadt kyrkoplanens afsättning, samtliga hemman i socknen erhållit mot skattetalen fullt svarande ego-

vidder, och, derest området icke ansetts böra afsättas för allmänt behof, hade detsamma således rätteligen bort tillfalla kronan. Så vidt för Kongl. Maj:ts befallningshafvande vore kändt, hade efter afvittringen varit sed, att hvem som helst — jordegare eller icke jordegare — fått nyttja kyrkoplanen till bebyggande för eget behof, och i hvarje fall syntes det icke hafva varit innehafvare af från hemman under eganderätt afsöndrad lägenhet förment eller under nuvarande förhållanden kunna en sådan lägenhetshafvare förmenas att å kyrkoplanen uppföra kyrkostall för eget bruk. Att emellertid enligt det nu uppgjorda regleringsförslaget innehafvare af dylika afsöndrade lägenheter måste anses uteslutna från delegarerätt i de på hemmansnumren fördelade tomterna framginge af det förhållande, att åtskilliga i mantalslängden för Svegs socken upptagna lägenheter, som icke lydde under visst hemman, icke tilldelats tomter eller andel i sådana. Med afseende å det i ansökningen framhållna syftemålet med den sökta fastställelsen af regleringsförslaget, att derigenom skulle kunna vinnas lagfart å tomterna, syntes jemväl tomternas utdelning på hemmansnumren vara olämplig. De flesta hemmansnumren i socknen vore nemligen delade i flera brukningsdelar med olika egare, hvilken omständighet, då de särskilda brukningsdelarnes egare skulle blifva delegare i en och samma tomt, måste medföra svårigheter och oreda vid blifvande öfverlåtelser af hemmansdelar och tomter. Vidare skulle det ursprungliga ändamålet med kyrkoplanen, eller att denna skulle tjena till plats för kyrkostallar åt socknemännen, genom den ifrågasatta tomttilldelningen blifva väsentligen förfeladt, i det att icke blott alla socknemän, som ej vore hemmansegare, redan från början vore uteslutna från förmånen att ega tillgång till plats för kyrkostallar, utan äfven hemmansegare, som sålt sin tomt, skulle blifva i saknad af nämnda förmån. Det uppställda förbehållet om rätt för hemmansegare att efter försäljning af tomt fortfarande derstädes få vid kyrkobesök tillgodonjuta nödigt rum för sig, husfolk och dragare, hvilket förbehåll icke vore giltigt, med mindre detsamma särskildt intecknades i hvarje tomt, skulle nemligen, såsom innebärande skyldighet för tomtegare att å tomten hafva flera eller större byggnader, än han sjelf behöfde, säkerligen komma att befinnas så hinderligt för tomternas försäljning, att säljarne antagligen i många fall skulle finna sig föranlåtna att afstå från denna rätt. Slutligen och med hänsyn till det oordnade sätt, hvarpå nedsättningarna å kyrkoplanen hittills egt rum, vore, enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, den möjlighet icke utesluten, att någon visade sig ega nu ej

känd laglig upplåtelse till lägenhet å kyrkoplanen, hvarigenom skulle kunna inträffa, att tomttilldelningen blefve genom domstols utslag i väsentliga delar rubbad.

På grund af hvad sålunda anförts hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till den af socknemännen beslutade tomttilldelningen, men, då det för Svegs kommun vore af stor vigt, att så snart som möjligt bestämmelser komme till stånd, genom hvilka det alltjemt pågående regellösa bebyggandet af kyrkoplanen kunde förhindras, och då, enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, frågan om eganderätten till sådana tomter, som ej redan vore på annat sätt disponerade, icke kunde på fullt rättvist sätt lösas annorlunda än så, att dessa tomter förklarades vara kommunens gemensamma egendom, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstält, att Kongl. Maj:t måtte, med fastställande af det upprättade förslaget till ifrågavarande områdes indelning till tomter och gator samt med godkännande af de utaf kommunal- eller kyrkostämmor redan meddelade upplåtelser af mark derå med de förändringar, som blefve en följd af regleringen, förklara, att alla öfriga tomter, som icke afsatts för kyrkans eller annat allmänt behof, skulle tillhöra Svegs kommun, med rätt för kommunen att för gemensam räkning försälja, utarrendera eller på annat sätt till kommunens nytta använda desamma, men med skyldighet å andra sidan att till kyrkostugor och kyrkostallar åt socknemännen upplåta tomter, om hvilkas antal och belägenhet äfvensom om sättet och ordningen för deras bebyggande och begagnande för berörda ändamål Kongl. Maj:t måtte efter förutgången utredning i antydda hänseenden meddela föreskrift.

Öfver ifrågavarande ansökning hade, på grund af särskilda remisser, utlåtanden afgifvits af öfverintendentsembetet den 29 februari 1898, af landtmäteristyrelsen den 24 april 1899 och af kammarkollegium, som vid sitt utlåtande fogat inhemtadt yttrande från domänstyrelsen, den 30 november sistnämnda år.

Af dessa myndigheter hade öfverintendentsembetet förklarat, att embetet för sin del icke funnit anledning till erinran mot det understälda regleringsförslaget; och landtmäteristyrelsen hade såsom sin åsigt uttalat, att kyrkoplanen vore att anse såsom en kommunen tillhörig fastighet, hvilken genom gåfva tillfallit kommunen för ett dess gemensamma nytta afseende ändamål och hvarå 73 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 således vore tillämplig.

Den af landtmäteristyrelsen uttalade åsigten, att ifrågavarande om-

råde borde såsom en kommunen tillhörig fastighet disponeras, hade domänstyrelsen för sin del biträdt, hvarjemte styrelsen meddelat, att styrelsen icke funnit något att erinra vid det uppgjorda regleringsförslaget.

Kammarkollegium hade, hvad först anginge frågan om eganderätten till ifrågavarande område, anfört, att, enligt kollegii åsigt, samma område, hvilket icke funnes i jordeböckerna upptaget, rätteligen vore att betrakta såsom en vid afvittringen uppkommen öfverloppsmark och att, då området vid afvittringen upplåtits åt socknemännen endast för det särskildt angifna ändamålet att tjena dem till utrymme för kyrkostallar, eganderätten dertill fortfarande tillhörde kronan. Beträffande frågan om jordområdets disposition, hade kollegium instämt i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uttalande om olämpligheten och orättvisan att till förfång för öfriga sockenbor på föreslaget sätt fördela området mellan socknens hemmansegare. Deremot hade kollegium funnit det icke vara obilligt, att kronan till främjande af ortens utveckling och underlättande af ett ordnadt bebyggande af platsen öfverläte sin rätt till området åt Svegs kommun i syfte att af området, i den mån detsamma ej behöfde användas till plats för sockenbornas kyrkostallar eller kommunens allmänna behof, tomter kunde varda under eganderätt åt enskilde upplåtna för bebyggande. I detta afseende hade kollegium icke haft något att erinra mot den uppgjorda regleringsplanen, sådan densamma blifvit af socknemännen godkänd, men fästat uppmärksamheten derå, att samtycke till den ingångna föreningen angående sträckningen af kyrkoplanens södra rågång icke blifvit, på sätt i 49 § skiftesstadgan föreskrefves, å kronans vägnar lemnadt.

På grund af hvad sålunda anförts hade kammarkollegium hemstält, att Kongl. Maj:t måtte, med godkännande å kronans vägnar af nyssnämnda rågångsförening, i proposition föreslå Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande jordområde måtte under vissa vilkor till Svegs kommun öfverlåtas.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t, som funnit hvad kammarkollegium meddelat i fråga om kyrkoplanens södra rågång icke föranleda till något Kongl. Maj:ts yttrande, härmed föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till förenämnda vid afvittringen i Svegs socken åt socknemännen till nödigt utrymme för kyrkostallar afsatta område finge öfverlåtas på Svegs kommun under vilkor:

att området, i hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande funne det-

samma erforderligt för nyssnämnda med upplåtelsen af området afsedda ändamål, fortfarande skulle för detta ändamål användas;

att kommunen i öfrigt finge å området, i öfverensstämmelse med den plan för detsammas bebyggande, som kunde varda af Kongl. Maj:ts befallningshafvande fastställd, upplåta tomter åt enskilde på de vilkor, kommunen kunde finna skäligt bestämma;

att innehafvare af å området redan upplåtna lägenheter skulle ega att för dem utan ersättning erhålla nödigt tomtutrymme i den mån detta läte förena sig med regleringsplanens genomförande;

att, derest Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid fastställande af berörda plan skulle finna, att någon tomt borde för något kronans ändamål undantagas, kommunen skulle vara skyldig att till kronan utan ersättning upplåta sådan tomt; samt

att för tomter inflytande försäljningsmedel skulle i första rummet användas till bestridande af sådana kostnader och utgifter, som påkallades af områdets behöriga ordnande.

Utskottet, som finner önskvärdt, att förhållandena med afseende å ifrågavarande område varda vederbörligen ordnade, och anser detta mål lämpligast kunna vinnas genom den nu föreslagna öfverlåtelsen, har icke haft något att emot Kongl. Maj:ts framställning erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 2 april 1900.

På statsutskottets vägnar

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, tryckt i Central-Tryckeriet, 1900.

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1900, kl. 12 middagen.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens femte hufvudtitel.

(1:a U. A.)

Sedan Kongl. Maj:t i den till Riksdagen aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof under punkten 5 i femte hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll från 1,300,000 kronor till 1,725,000 kronor, eller med 425,000 kronor,

hade utskottet uti punkten 4:o af sitt utlåtande n:o 6 hemstält, att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 425,000 kronor till 1,725,000 kronor.

Denna hemställan har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den vid denna punkt afgifna, utskottets utlåtande vidfogade reservation, deruti herr P. Pehrson m. fl. yrkat, att Kongl. Maj:ts förenämnda framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 300,000 kronor till 1,600,000 kronor.

För frågans afgörande genom gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 425,000 kronor till 1,725,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen i riksstaten för år 1901 höjt anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 300,000 kronor till 1,600,000 kronor.»

Stockholm den 6 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 54.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1900, kl. 12 middagen.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

(2:a U. A.)

Statsutskottet, som erhållit del af kamrarnes beslut i anledning af utskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, får här nedan framställa de förslag, hvartill samma beslut befunnits föranleda.

1:o.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till höjande af aflöningen för laboratorn i bakteriologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution till 4,500 kronor, hvaraf 1,500 kronor skulle utgöra tjenstgöringspenningar, bevilja på ordinarie stat ett anslag af 2,500 kronor, med förklarande, att förordnande för laboratorn finge från och med början af år 1901 utfärdas utan inskränkning till viss tid, hade utskottet i punkten 14:o) af berörda utlåtande hemstält, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts omförmälda framställning, måtte till höjande af aflöningen för laboratorn i bakteriologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution till 3,000 kronor, hvaraf 750 kronor skulle utgöra tjenstgöringspenningar, bevilja på ordinarie stat ett anslag af 1,000 kronor, med förklarande, att förordnande för laboratorn finge från och med början af år 1901 utfärdas utan inskränkning till viss tid.

Hvad utskottet sålunda hemstält, har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad.

Då sålunda på grund af kamrarnes skiljaktiga beslut frågan måste afgöras genom gemensam omröstning, får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, till höjande af aflöningen för laboratorn i bakteriologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution till 3,000 kronor, hvaraf 750 kronor skola utgöra tjenstgöringspenningar, beviljar på ordinarie stat ett anslag af 1,000 kronor, med förklarande, att förordnande för laboratorn må från och med början af år 1901 utfärdas utan inskränkning till viss tid, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och sålunda till höjande af aflöningen för laboratorn i bakteriologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution till 4,500 kronor, hvaraf 1,500 kronor skola utgöra tjenstgöringspenningar, beviljat på ordinarie stat ett anslag af 2,500 kronor, med förklarande, att förordnande för laboratorn må från och med början af år 1901 utfärdas utan inskränkning till viss tid.»

Vid bifall till ja-propositionen kommer ordinarie anslaget till karolinska mediko-kirurgiska institutet att uppföras med 200,850 kronor, hvaremot vid bifall till nej-propositionen samma anslag kommer att uppföras med 202,350 kronor.

2:o.

Kongl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att *dels* höja förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 65,000 kronor eller till 120,000 kronor;

dels medgifva, att af anslaget finge såsom understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvades vara i behof af dylikt understöd, utgå

a) till folkhögskola, som påginge minst 20 veckor, högst 3,000 kronor,

b) till qvinlig folkhögskola, som påginge omkring 12 veckor, högst 1,800 kronor,

c) till qvinlig kurs, som samtidigt med manlig folkhögskola påginge med väsentligen skild undervisning, högst 1,000 kronor,

d) till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola högst 2,000 kronor, dock endast för såvidt i samma kurs ett antal elever, motsvarande minst fjerdedelen af dem, som under närmast föregående läsår genomgått den första årskursen, fortfarande begagnade undervisningen, samt derjemte

e) till anordnande af parallelafdelningar vid folkhögskola, då sådant pröfvades vid undervisningen i öfningsämnena vara oundgängligen erforderligt, extra anslag af högst 1,000 kronor för hvarje dylik skola;

allt under vilkor att landsting, kommuner eller enskilde, hvar för sig eller gemensamt, till vederbörande skola eller kurs lemnade bidrag, hvilka, inberäknadt skolafgifter, sammanlagda uppginge till minst enahanda belopp som statsbidraget, samt att berättelse öfver skolans eller kursens verksamhet årligen af skolstyrelsen ingåfves såväl till Kongl. Maj:t som till vederbörande landsting,

dels ock tillåta, att af ifrågavarande förslagsanslag ett belopp af högst 3,000 kronor finge enligt de närmare bestämmelser, som Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, användas till understöd för utbildning af lärare och lärarinnor vid folkhögskolor.

I anledning af denna Kongl. Maj:ts framställning hade utskottet i punkten 18:o af förevarande utlåtande hemstält, att Riksdagen måtte

a) medgifva, att såsom understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvas vara i behof af dylikt understöd, må utgå

till folkhögskola, som pågår minst 20 veckor, högst 3,000 kronor,

till qvinlig folkhögskola, som pågår omkring 12 veckor, högst 1,800 kronor,

till qvinlig kurs, som samtidigt med manlig folkhögskola pågår med väsentligen skild undervisning, högst 1,000 kronor,

till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola högst 1,000 kronor, dock endast för såvidt i samma kurs ett antal elever, motsvarande minst fjerdedelen af dem, som under närmast föregående läsår genomgått den första årskursen, begagna undervisningen, samt derjemte

till anordnande af parallelafdelningar vid folkhögskola, då sådant pröfvas vid undervisningen i öfningsämnena vara oundgängligen erforderligt, extra anslag af högst 1,000 kronor för hvarje dylik skola;

allt under vilkor att landsting, kommuner eller enskilde, hvar för sig eller gemensamt, till vederbörande skola eller kurs lemna bidrag, hvilka, inberäknadt skolafgifter, sammanlagdt uppgå till minst enahanda belopp som statsbidraget, samt att berättelse öfver skolans eller kursens verksamhet årligen af skolstyrelsen ingifves såväl till Kongl. Maj:t som till vederbörande landsting,

b) tillåta, att ett belopp af högst 3,000 kronor må enligt de närmare bestämmelser, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd för utbildning af lärare och lärarinnor vid folkhögskolor, samt,

c) under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a) och b) här ofvan hemstält, höja förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 55,000 kronor eller till 110,000 kronor.

Denna utskottets hemställan har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren bifallit en af herr H. Anderson m. fl. vid denna punkt afgifven, utskottets betänkande vidfogad reservation, deri yrkats, att Riksdagen måtte

a) medgifva, att såsom understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvas vara i behof af dylikt understöd, må utgå

till folkhögskola, som pågår minst 20 veckor, högst 3,000 kronor,

till qvinlig folkhögskola, som pågår omkring 12 veckor, högst 1,800 kronor,

till qvinlig kurs, som samtidigt med manlig folkhögskola pågår med väsentligen skild undervisning, högst 1,000 kronor,

till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola högst 2,000 kronor, dock endast för såvidt i samma kurs ett antal elever, motsvarande minst fjerdedelen af dem, som under närmast föregående läsår genomgått den första årskursen, begagnar undervisningen, samt derjemte

till anordnande af parallelafdelningar vid folkhögskola, då sådant pröfvas vid undervisningen i öfningsämnena vara oundgängligen erforderligt, extra anslag af högst 1,000 kronor för hvarje dylik skola;

allt under vilkor att landsting, kommuner eller enskilde, hvar för sig eller gemensamt, till vederbörande skola eller kurs lemna bidrag, hvilka, inberäknadt skolafgifter, sammanlagdt uppgå till minst enahanda belopp som statsbidraget, samt att berättelse öfver skolans eller kursens verksamhet årligen af skolstyrelsen ingifves såväl till Kongl. Maj:t som till vederbörande landsting;

b) tillåta, att ett belopp af högst 3,000 kronor må enligt de närmare bestämmelser, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till nnderstöd för utbildning af lärare och lärarinnor vid folkhögskolor, samt

c) under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a) och b) här ofvan hemstält, höja förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 65,000 kronor eller till 120,000 kronor.

Kamrarnes beslut skilja sig följaktligen endast deruti, att det understöd, som må utgå till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola, af Första Kammaren bestämts till högst 1,000 kronor och af Andra Kammaren till högst 2,000 kronor, samt att på grund häraf och hvad i öfrigt i nämnda punkt föreslagits Första Kammaren höjt förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 55,000 kronor eller till 110,000 kronor, under det att Andra Kammaren höjt samma anslag med 65,000 kronor eller till 120,000 kronor.

För frågans afgörande genom gemensam votering får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen medgifver, att såsom understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvas vara i behof af dylikt understöd, må utgå till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola högst 1,000 kronor, dock endast för såvidt i samma kurs ett antal elever, motsvarande minst fjerdedelen af dem, som under närmast föregående läsår genomgått den första årskursen, begagnar undervisningen, samt höjer förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 55,000 kronor eller till 110,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, medgifvit, att såsom understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvas vara i behof af dylikt understöd, må utgå till en andra årskurs vid af staten understödd folkhögskola högst 2,000 kronor, dock endast för såvidt i samma kurs ett antal elever, motsvarande minst fjerdedelen af dem, som under närmast föregående

läsår genomgått den första årskursen, begagnar undervisningen, samt höjt förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor från nuvarande belopp af 55,000 kronor med 65,000 kronor eller till 120,000 kronor.»

3:o.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att för höjande af den till professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan från staten utgående aflöning från dess nuvarande belopp, 4,700 kronor, till 6,000 kronor, deraf 4,000 kronor skulle utgöra lön och 2,000 kronor tjenstgöringspenningar, bevilja ett ordinarie anslag af 1,300 kronor, hade utskottet i punkten 22:o af sitt ifrågavarande utlåtande hemstält, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts berörda framställning, måtte för höjande af den till professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan från staten utgående aflöning från dess nuvarande belopp, 4,700 kronor, till 5,500 kronor, deraf 4,000 kronor skulle utgöra lön och 1,500 kronor tjenstgöringspenningar, bevilja ett ordinarie anslag af 800 kronor.

Hvad utskottet sålunda hemstält, har af Andra Kammaren bifallits, hvaremot Första Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit denna framställning oförändrad.

För frågans afgörande genom gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för höjande af den till professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan från staten utgående aflöning från dess nuvarande belopp, 4,700 kronor, till 6,000 kronor, deraf 4,000 kronor skola utgöra lön och 2,000 kronor tjenstgöringspenningar, beviljar ett ordinarie anslag af 1,300 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat, att för höjande af den till professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan

från staten utgående aflöning från dess nuvarande belopp, 4,700 kronor, till 5,500 kronor, deraf 4,000 kronor skola utgöra lön och 1,500 kronor tjenstgöringspenningar, bevilja ett ordinarie anslag af 800 kronor.»

Vid bifall till ja-propositionen kommer anslaget till de tekniska läroverken, nu 450,075 kronor, att bestämmas till 453,375 kronor, och vid bifall till nej-propositionen till 452,875 kronor.

4:o.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att den med sysslomansbefattningen vid Nyköpings hospital förenade aflöning måtte bestämmas att efter den nuvarande innehafvarens afgång skola utgå med kontant 2,800 kronor, deraf två tredjedelar lön och en tredjedel tjenstgöringspenningar, jemte boställsvåning, ved och lyse, hade utskottet i punkten 31:o) af sitt förevarande utlåtande hemstält, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts berörda framställning, måtte bestämma, att den med sysslomansfattningen vid Nyköpings hospital förenade aflöning skulle efter den nuvarande innehafvarens afgång utgå med kontant 1,800 kronor, deraf två tredjedelar lön och en tredjedel tjenstgöringspenningar, jemte boställsvåning, ved och lyse.

Denna utskottets hemställan har af Andra Kammaren bifallits, hvaremot Första Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit denna framställning oförändrad.

Då på grund af kamrarnes skiljaktiga beslut frågan måste afgöras genom gemensam omröstning, får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att den med sysslomansbefattningen vid Nyköpings hospital förenade aflöning bestämmes att efter den nuvarande innehafvarens afgång skola utgå med kontant 2,800 kronor, deraf två tredjedelar lön och en tredjedel tjenstgöringspenningar, jemte boställvåning, ved och lyse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, bestämt, att den med sysslomansbefattningen vid Nyköpings hospital förenade aflöning skall

efter den nuvarande innehafvarens afgång utgå med kontant 1,800 kronor, deraf två tredjedelar lön och en tredjedel tjenstgöringspenningar, jemte boställsvåning, ved och lyse.»

5:o.

Sedan uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 3) herr *A. von Möller* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om uppgörande och framläggande för Riksdagen af fullständig plan för att åt de sinnessjuka måtte beredas behöflig vård, hade utskottet i punkten 111:o) af förevarande utlåtande hemstält, att herr von Möllers motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har emellertid Första Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen, och Andra Kammaren, med anledning af samma motion, för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa en särskildt anordnad, sakkunnig undersökning i syfte att utröna hela antalet af sinnessjuka i vårt land och, så tillförlitligt som möjligt, huru stor del af dem må anses vara i behof af vård å anstalt för sinnessjuka, samt för Riksdagen framlägga undersökningens resultat.

Då första åtgärden för att fullständig plan för beredande af behöflig vård åt de sinnessjuka må kunna, på sätt Första Kammaren beslutit, uppgöras och framläggas, otvifvelaktigt torde bestå i åstadkommande af sådan utredning, som af Andra Kammaren åsyftats, och å andra sidan det med Andra Kammarens beslut torde vara förenligt, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller om sådana åtgärders vidtagande, hvartill den af kammaren beslutade utredningen må kunna föranleda, finner sig utskottet böra hemställa,

att kamrarne, hvardera kammaren med frånträdande af sitt i ämnet fattade beslut, må, med anledning af herr von Möllers förevarande motion, besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa en särskildt anordnad, sakkunnig undersökning i syfte att utröna hela antalet af sinnessjuka i vårt land och, så tillförlitligt som möjligt, huru stor del af dem må anses vara i behof af vård å anstalt för sinnessjuka, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena må kunna föranleda.

6:o.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 7,500 kronor att utgå till *understöd åt Stockholms alkoholisthem* på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga, hade utskottet i punkten 127:o) af sitt ifrågavarande utlåtande hemstält,

att Riksdagen måtte, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 4,000 kronor, att utgå till understöd åt Stockholms alkoholisthem på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga.

Hvad utskottet sålunda hemstält, har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad.

Då frågan sålunda måste afgöras genom gemensam omröstning, får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, på extra stat för år 1901 beviljar ett anslag af 4,000 kronor, att utgå till understöd åt Stockholms alkoholisthem på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på extra stat för år 1901 beviljat ett anslag af 7,500 kronor att utgå till understöd åt Stockholms alkoholisthem på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga.»

Stockholm den 6 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms boktryckeri, 1900.

N:o 55.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid.

(1 o. 2 U. A.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 51) har herr *A. Hedin* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa och till Riksdagen öfverlemna utredning i fråga om nu gällande bestämmelser och praxis beträffande statens embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid, samt hemstält, att för den händelse, att statsutskottet skulle anse den ifrågasatta utredningens verkställande böra fullbordas med en skyndsamhet, som skulle påkalla ökad kostnad, utskottet måtte föreslå det anslagsbelopp, som kunde anses behöfligt.

Motionären har erinrat, hurusom de fem riksdagarne 1895—1899 statsutskottet enhälligt tillstyrkt och Andra Kammaren enhälligt bifallit förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om sådan utredning. Då densamma stode i närmaste samband (se motionerna n:is 86 och 87 år 1895) med den undersökning angående flere tjensters

förening på en hand, som af Riksdagen begärdes år 1895, och då tillförlitliga upplysningar i båda dessa hänseenden, såsom motionären förut påpekat, syntes vara af stor vigt för Riksdagen vid pröfning af förslag om löneförhöjningar och nya tjenster, hade han ansett sig så mycket hellre böra förnya sin motion, som frågan om löneförhöjningar — tills vidare under namn af dyrtidstillägg — vore väckt och af många ansåges skola snart återkomma i större omfattning än nu.

Utskottet, som anser sig böra vidhålla den af statsutskottet i denna fråga förut uttalade uppfattning, får, under hänvisning till hvad utskottet vid de af motionären angifna riksdagar till stöd för samma uppfattning anfört, hemställa,

att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t villé låta verkställa och till Riksdagen öfverlemna utredning i fråga om nu gällande bestämmelser och praxis beträffande statens embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid.

Stockholm den 20 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, P. A. Nymans Eftertr. 1900.

N:o 56.

Ank. till Riksd, kansli den 24 april 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under förra landshöfdingebostället 2 mantal Marieholm n:is 1 och 2 i Skaraborgs län lydande lägenheter.

(I. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 70) af den 2 mars innevarande år meddelas, hurusom domänstyrelsen, sedan vid den år 1899 å förra landshöfdingebostället 2 mantal Marieholm n:is 1 och 2 med underlydande i Leksbergs med flera socknar af Vadsbo härad i Skaraborgs län för egendomens förnyade utarrendering från den 14 mars 1902 hållna värdering fråga uppstått om försäljning af två till egendomen hörande obebyggda lägenheter, i skrifvelse den 16 sistlidne februari, under åberopande af 7:de punkten i kongl. skrifvelsen till styrelsen angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning och dervid tillika öfverlemnat instrumentet öfver berörda uppskattning samt yttrande i ärendet af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet jemte kartor och arealuppgift rörande egendomen.

Af berörda handlingar inhemtades:

att ifrågavarande begge lägenheter utgjordes dels af den i Eks socken 1,4 mil från Marieholm befintliga lägenheten Boterstena äng eller Herrängen om 5,95 hektar åker af god beskaffenhet, dels ock af den i Ekby socken på 1,5 mils afstånd från Marieholm belägna lägenheten Eggby eller Ekby Vallby mad, innehållande 70,7 ar, deraf 70 ar åker af god beskaffenhet och 0,7 ar äng;

att uppskattningsmännen, som ansett alla skäl tala för dessa lägenheters afyttrande, åsatt Boterstena äng eller Herrängen ett saluvärde af 3,600 kronor och Eggby eller Ekby Vallby mad ett saluvärde af 500 kronor;

samt att Kongl. Maj:ts befallningshafvande biträdt uppskattningsmännens förslag om dessa lägenheters försäljning.

Med förmälan att Boterstena äng eller Herrängen, såsom ej särskildt i jordeboken omnämnd, måste anses vara inbegripen i hufvudgårdens mantal, men att Eggby eller Ekby Vallby mad vore i kronans jordebok upptagen såsom en sjelfständig lägenhet under benämningen Eggby n:o 12, en oskattlagd äng, hade domänstyrelsen, enär ifrågavarande begge lägenheter med hänsyn till deras aflägsna läge icke kunde brukas tillsammans med hufvudgården samt, styrelsen veterligen, ej vore för något statsändamål erforderliga, hemstält om lägenheternas afyttrande.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att den till förra landshöfdingebostället Marieholm hörande lägenheten Boterstena äng eller Herrängen finge med ofvan angifvet område från egendomen afsöndras, äfvensom att berörda lägenhet och den under egendomen lydande lägenheten Eggby n:o 12, en oskattlagd äng, jemväl benämnd Eggby eller Ekby Vallby mad, finge i enlighet med föreskrifterna i 8:de punkten af åberopade kongl. skrifvelse till domänstyrelsen den 25 september 1896, hvar för sig till försäljning utbjudas för åsatta saluvärden, med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1902,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit remitteradt, får efter tagen del af de till ärendet hörande handlingar och kartor hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 57.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till kronoparken Alträsk i Norrbottens län hörande jordområden.

(I. A.)

Sedan domänstyrelsen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 23 november 1899 gjort framställning om afskiljande och försäljande från kronoparken Uttersberg i Vestmanlands län af vissa inego- och utmarksområden, hvilka styrelsen ansett för kronoparken vara af föga gagn, men deremot i enskildes ego kunna fördelaktigare brukas, i anledning af hvilken framställning Kongl. Maj:t den 2 sistlidne februari till Riksdagen aflåtit proposition hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 71) af den 2 mars 1900 meddelas, domänstyrelsen i skrifvelse den 14 berörda februari meddelat, att, enär dylika till försäljning lämpliga områden kunde antagas förefinnas äfven inom kronoparken Alträsk i Öfver Luleå socken af Norrbottens län, styrelsen låtit genom vederbörande öfverjägmästare verkställa utredning i detta afseende, samt att öfverjägmästaren, efter att hafva besigtigat den odlade och odlingsbara jorden och provisoriskt affattat de för upplåtelse lämpliga delarna deraf, men lemnat på vidare utredning och disposition beroende öfriga smärre lägenheter, såsom behöfliga för kronojägarens behof och för anläggning af skogstorp, i skrifvelse till styrelsen den 18 mars 1899, med bifogande af instrument öfver berörda besigtning jemte dertill hörande kartor, föreslagit, att nedan nämnda, till arealen

approximativt angifna lägenheter, hvilka å berörda kartor funnes särskildt utmärkta, måtte från kronoparken afskiljas och till enskilde försäljas, nemligen:

Lägenheternas namn och nummer å kartan	Åker och lindor		Röjnings- och betesmark		Skogsmark		Summa	
	har	ar	har	ar	har	ar	har	ar
1. Klöstersjö	3	50	—	90	52	—	56	40
2. Morells	4	50	2	40	29	18	36	08
3. Boqvists	3	60	—	—	36	32	39	92
4. Rutqvists	3	—	8	—	20	80	31	80
5. Hedlunds	5	35	7	52	17	45	30	32
6. Svedja	3	32	—	60	17	36	21	28
7. Berga	8	—	11	08	19	52	38	60
8. Erssons	5	24	3	52	38	52	47	28
8 a. Nilssons torp	1	28	3	64	16	43	21	35
9. Lindahls	5	88	8	56	39	04	53	48
10. Fagerås	3	20	4	44	19	56	27	20
11. Degernäs	3	40	8	44	33	20	45	04
12. Nilssons	1	40	2	60	14	92	18	92
13. Brännberg	1	60	3	40	30	—	35	—
summa	53	27	65	10	384	30	502	67

Lägenheterna Erssons n:o 8 och Nilssons torp n:o 8 a, af hvilka det senare saknade byggnader och öppen åker, vore afsedda att sammanslås. Samtliga öfriga lägenheter vore försedda med åbyggnader och, med undantag endast af lägenheterna Boqvists n:o 3 och Svedja n:o 6, äfven bebodda.

I berörda skrifvelse hade öfverjägmästaren anfört, att, då ifrågavarande egoområden, om de bibehölles i kronans ego, kunde, med ledning af den erfarenhet, som vunnits för år 1898, antagas komma att i arrenden lemna endast omkring 1,200 kronor, af hvilket belopp någon behållning knappast vore att vänta, sedan derifrån dragits kostnaderna för oundgängliga reparationer och för utskylder, samt då genom egoområdenas försäljande kronoparkens förvaltning komme att underlättas, det vore för kronan fördelaktigast, att dessa lägenheter afsöndrades och försåldes; och hade öfverjägmästaren, för att lägenheterna skulle komma

att röna efterfrågan, föreslagit, att köpeskillingsliqviden måtte fördelas på en längre tid, förslagsvis tio år, hvarjemte öfverjägmästaren ansett, att såväl de personer, som en längre tid innehaft någon af ofvannämnda lägenheter och genom sitt arbete försatt dem i deras nuvarande skick, som ock de personer, hvilka efter kronoparkens inköpande såsom lägenhetsarrendatorer ditflyttat, borde erhålla företräde vid upplåtelsen.

Med tillkännagifvande att kronoparken Alträsk, hvilken bildats af de jemlikt kongl. brefvet den 2 april 1898 för kronans räkning inköpta frälsehemmanen Alträsk n:is 1, 2, 3, 5, 6, 7 och 8 om tillhopa $6^{7}/_{16}$ mantal äfvensom skattehemmanet Brännberg eller Johannisfors n:o 1 om $^{3}/_{4}$ mantal, samtliga hemman i en sammanhängande egofigur belägna i Öfver Luleå socken i närheten af Brännbergs station å norra stambanan, innehölle en sammanlagd areal af 19,580 tunnland 19 kappland, deraf 521 tunnland inegor, till hufvudsaklig del bestående af myrslåtter, samt 14,780 tunnland skogsmark, hade domänstyrelsen för egen del anfört, bland annat, att, ehuru dessa hemman, grundlagda redan år 1777 och belägna i länets nedre, bördigare del, hittills föga utvecklats, kunde dock jordbruk här anses hafva större utsigt till framgång än i flere andra trakter af detta nordliga län. På grund häraf och då läget numera till följd af norra stambanans utsträckning vore fördelaktigt, ansåge styrelsen, att ifrågavarande, å förberörda kartor utmärkta, här ofvan till areal och egoslag angifna egoområden skulle, sedan desamma blifvit från kronoparken afskilda genom egostyckning eller, om hinder härför mötte, genom jordafsöndring, väl lämpa sig att upplåtas såsom jordbrukslägenheter åt mindre bemedlade. Någon anledning för kronan att i sin ego bibehålla dessa lägenheter funne styrelsen icke vara för handen, enär någon behållning genom deras utarrenderande icke vunnes och tillräckliga arbetskrafter för kronoparkens skötsel kunde påräknas från blifvande lägenhetsinnehafvare och de skogstorpare, som i mån af behof komme att å kronoparken anställas.

Beträffande förslaget om den till upplåtelse afsedda jordens indelning i tretton särskilda lotter eller lägenheter, hvar och en med ett mindre, för oundgängligt husbehof afsedt skogsanslag, hade domänstyrelsen icke något annat att erinra, än att, då lägenheternas gränser, i anseende dertill att markens affattning endast varit provisorisk, icke nu kunnat definitivt bestämmas, åt styrelsen borde öfverlemnas att vid blifvande landtmäteriförrättning för lägenheternas afskiljande bestämma de jemkningar i de nu föreslagna områdesgränserna, som af den vid sagda förrättning vunna närmare utredning kunde påkallas.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att ifrågavarande, å förberörda kartor utmärkta egoområden finge, med de områdesbegränsningar, som af domänstyrelsen bestämdes, genom egostyckning eller, om hinder härför mötte, genom jordafsöndring från kronoparken Alträsk afskiljas och efter förutgången saluvärdering, hvilken skulle förrättas af vederbörande kronofogde med biträde af två af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet utsedde uppskattningsmän, till försäljning under eganderätt, med tillträde för köpare den 14 mars 1902, utbjudas i enlighet med föreskrifterna i kongl. skrifvelsen till domänstyrelsen angående upplåtande af lägenheter från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, dock med iakttagande att de bebodda lägenheterna, ehuru försedda med kronan tillhöriga åbyggnader, likväl, i öfverensstämmelse med 6:te punkten i berörda kongl. skrifvelse, hembjödes hvar och en till innehafvaren deraf, om han vore å lägenheten bosatt, mot en köpeskilling, motsvarande det åsatta saluvärdet,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, finge, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Under erinran att utskottet i utlåtande n:o 34 tillstyrkt och att Riksdagen redan bifallit af Kongl. Maj:t föreslagen försäljning af fyra till den för kronans räkning inköpta kronoparken Uttersberg i Vestmanlands län hörande jordområden, får utskottet, som funnit äfven den nu ifrågasatta försäljningen af jordområden från inköpt kronopark vara för det allmänna fördelaktig, hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 58.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt staden Kristianstad af ett till kronoparken Gamla Espet i Kristianstads län hörande område.

(I. A.)

Enligt hvad i en till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 72) af den 2 mars innevarande år meddelas, hade stadsfullmägtige i Kristianstad i en till Kongl. Maj:t ställd, den 8 mars 1898 dagtecknad skrift — med förmälan att direktionen öfver stadens hamn i Åhus hos stadsfullmägtige framhållit, hurusom det för nämnda hamn, hvilken staden under de senaste åren med stor uppoffring låtit ombygga och förbättra, vore af synnerlig vigt, att staden erhölle eganderätt till den del af den intill Helgeån gränsande kronoparken Gamla Espet, som vore belägen närmast ån vid hamnens nuvarande område — anhållit, att staden måtte få i vederbörlig ordning förvärfva eganderätt till ett område af berörda kronopark, hvilket område, omfattande en areal af 4 hektar 19 ar 90 qvadratmeter, å en af förste landtmätaren J. A. Bergstedt öfver Åhus hamn år 1898 upprättad, ansökningen bilagd karta betecknades med egofigurerna n:is 1—11 och enligt ett ansökningen jemväl bifogadt värderingsinstrument uppskattades till ett värde af 2,709 kronor 50 öre.

Genom remiss anbefald att afgifva utlåtande öfver denna ansökning, hade domänstyrelsen inhemtat yttranden i ärendet från vederbörande skogstjenstemän, af hvilka revirförvaltaren afstyrkt bifall till ansökningen och såsom skäl härför anfört, bland annat, att afhändande af det ifrågavarande området, hvilket i en framtid borde såsom tomtområde inbringa kronan en betydande inkomst, skulle i mycket hög grad minska värdet af den återstående delen af kronoparken, som derigenom blefve afskuren från erforderliga vigtiga lastageplatser, hvartill komme, att eldfara skulle hota kronoparken vid ångbåtars lossande och lastande äfvensom i följd af eldfarliga inrättningar, som kunde komma att anläggas å området.

Äfven öfverjägmästaren hade afstyrkt bifall till ansökningen på de af revirförvaltaren anförda skäl, hvarjemte öfverjägmästaren framhållit, att eldfaran vore för kronoparken af så mycket större betydelse, som markens ödeläggande på skog skulle förvandla densamma till ett flygsandsfält, som icke utan svårighet åter läte binda sig.

Sedan hamndirektionen i skrifvelse till stadsfullmägtige förmält, att direktionen ansåge förvärfvandet af ifrågasatta del af kronoparken vara af så stor vigt för hamnen, att, derest stadsfullmägtiges omförmälda ansökning icke skulle vinna bifall, staden borde söka att få inköpa kronoparken i dess helhet, samt att direktionen låtit verkställa utredning angående kronoparkens värde, på grund af hvilken utredning direktionen funnit 50,000 kronor vara skäligt pris för densamma, hade stadsfullmägtige i en till Kongl. Maj:t ställd, den 16 maj 1898 dagtecknad skrift anhållit, att, derest Kongl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla stadsfullmägtiges förenämnda ansökning, staden måtte få inköpa hela kronoparken Gamla Espet för ett pris af 50,000 kronor, eller, om detta icke skulle bifallas, att stadsfullmägtige måtte beredas tillfälle att yttra sig öfver de vilkor, på hvilka eganderätten till nämnda kronopark kunde varda till staden öfverlåten; och hade domänstyrelsen anbefalts att afgifva utlåtande jemväl öfver denna ansökning.

Efter det skogstjenstemännen, hvilkas yttranden med anledning häraf af domänstyrelsen infordrats, förklarat sig anse en försäljning af kronoparken i dess helhet på grund af den ringa afkomst, kronoparken i kronans hand lemnade, såsom affär betraktad, för kronan fördelaktig, men tillstyrkt en noggrann uppskattning af kronoparken för utrönande af densammas värde, hade styrelsen gått i författning om verkställande af sådan uppskattning, afseende dels det område, som stadsfullmägtige enligt förstnämnda ansökning önskade förvärfva, dels ock kronoparken i dess helhet.

Af de utaf öfverjägmästaren på grund häraf upprättade värderingsinstrumenten inhemtades, bland annat, att förstnämnda område med ofvan angifna egorymd, 4 hektar 19 ar 90 qvadratmeter, uppskattats till 14,902 kronor, samt att hela kronoparken, hvilken omfattade en areal af 120 hektar 80 ar, värderats till 102,228 kronor; och hade öfverjägmästaren i en vid värderingsinstrumenten fogad skrift förmält, att han fortfarande funne sig icke böra tillstyrka en partiel försäljning af kronoparken, men ansåge stora skäl föreligga för kronan att till skäligt pris afhända sig kronoparken i dess helhet, dervid dock sådana vilkor angående skogens framtida skötsel borde bestämmas, att fara för sandflygt icke uppstode, såsom att skogen å visst område, synnerligast närmast hafsstranden, icke finge kalhuggas, utan endast gallras, att sandtägt icke verkställes, samt att marken, om den begagnades till åker, tomt, kaj eller dylikt, skulle på lämpligt sätt behandlas till förekommande af sandflygt, hvarförutom blifvande egare af kronoparken borde kännas skyldige respektera den jordinnehafvarne i Åhus socken genom kongl. bref den 19 november 1869 tillförsäkrade rätt till tångtägt utmed stränderna af kronoparken.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, som på anmodan af domänstyrelsen afgifvit yttrande öfver stadsfullmägtiges berörda ansökningar, hade anfört, att, sedan hamnen i Åhus med stora kostnader och enligt af Kongl. Maj:t godkänd plan blifvit utvidgad och förbättrad, rörelsen vid hamnen i högst betydlig mån år efter år ökats och komme att än mer tilltaga, hvarigenom behofvet af större utrymme för magasin, upplagsplatser och andra för handeln och sjöfarten nödiga beqvämligheter alltmer gjorde sig gällande. Detta behof hade visserligen i någon mån blifvit tillgodosedt derigenom, att Kongl. Maj:t enligt resolution den 7 februari 1890 medgifvit Kristianstad—Åhus jernvägsaktiebolag att från bolagets jernväg afsöndra och till staden för hamnen i Åhus afträda ett område af 7 hektar 78 ar 70 qvadratmeter vid Åhus station, men berörda område hade visat sig vara otillräckligt för den ökade rörelsen och vore enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelad upplysning nästan i dess helhet redan upptaget, hvarför Kongl. Maj:ts befallningshafvande funne behofvet af ökadt utrymme fullt ådagalagdt. På grund häraf och med afseende å hvad skogstjenstemännen anfört mot försäljning från kronoparken af endast strandremsan hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt, att kronoparken i dess helhet måtte till staden upplåtas mot det pris, som kunde varda i vederbörlig ordning bestämdt.

I en till domänstyrelsen ingifven, den 20 april 1899 dagtecknad

skrift hade derefter hamndirektionen, jemte det direktionen framstält några anmärkningar mot den af öfverjägmästaren verkstälda värderingen, anmält, att stadsfullmägtige uppdragit åt direktionen att meddela, att stadsfullmägtige vore villiga att, om afseende å de gjorda anmärkningarne mot värderingen icke komme att fästas, inköpa kronoparken till ett pris af 102,228 kronor, med förbindelse för staden att dels iakttaga hvad som kunde föreskrifvas med hänsyn till skogens vård, dels ock bibehålla jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för jordinnehafvarne i Åhus by, vid dem genom Kongl. Maj:ts särskilda beslut medgifven rätt att till deras eget behof från stränderna vid kronoparken mot ersättning insamla den tång, som dit drefves och icke för jordområdets skötsel erfordrades.

Sedan förenämnda två ansökningar af stadsfullmägtige i Kristianstad inkommit till Kongl. Maj:t, hade Åhus församlings kommunalstämma genom utsedde ombud i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhållit, att Åhus kommun måtte för ett pris af 60,000 kronor få inköpa ifrågavarande kronopark, eller, derest detta icke kunde medgifvas, utan kronoparken till annan upplätes, att Kongl. Maj:t måtte förordna, att de personer, tillhörande Åhus kommun, hvilka hittills haft rätt till tångtägt och upplagsplatser för tång vid kronoparkens stränder äfvensom rätt att forsla tång öfver kronoparkens område, skulle förblifva i dessa sina rättigheter oförkränkta.

Efter det Kongl. Maj:t anbefalt domänstyrelsen att inkomma med utlåtande öfver sistnämnda ansökning, hade styrelsen infordrat yttrande från Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken myndighet — med erinran att Kongl. Maj:t genom bref den 19 november 1869 medgifvit jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för dem i Åhus by, att tills vidare för deras eget behof från stränderna vid kronans flygsandsplantering Gamla Espet mot viss afgift insamla den tång, som dit drefves och icke vore för flygsandsplanteringen och dervarande boställslägenhet erforderlig — förklarat, att, enär eganderätten till kronoparken icke syntes vara för Åhus kommun nödig samt kommunens förevarande framställning antagligen vore föranledd endast af farhåga, att jordinnehafvarne inom kommunen skulle genom kronoparkens försäljning gå miste om sin rätt till tångtägt å densamma, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig sakna skäl att frångå sin förut i anledning af stadsfullmägtiges i Kristianstad ofvanberörda ansökningar gjorda hemställan om kronoparkens försäljning till nämnda stad, men tillika framhållit den stora betydelse, tången hade för jordbruket i ortens torra och magra sandjord, samt nödvändigheten deraf, att den jordinnehafvarne i

Åhus kommun tillkommande rätt till tångtägt blefve skyddad vid kronoparkens försäljning.

Slutligen hade lotsstyrelsen i skrifvelse den 1 december 1899, med erinran att Kongl. Maj:t genom bref den 28 derförutgångne april medgifvit, att såsom bidrag till anläggande af en lotsbåthamn vid Åhus, hvarför kostnaden beräknats till 3,000 kronor, högst hälften deraf eller 1,500 kronor, finge utgå af behållna fyr- och båkmedel, dock att nämnda bidrag icke finge öfverstiga halfva anläggningskostnaden och skulle lemnas med vilkor, att lotsverket icke behöfde bidraga till hamnens underhåll, anhållit, att, då stadsfullmägtige i Kristianstad, på derom af styrelsen framställd förfrågan, förklarat sig villiga att på de af Kongl. Maj:t bestämda vilkor åtaga sig att vid ett å en styrelsens skrifvelse bilagd ritning öfver Åhus hamn angifvet område vid Helgeån å kronoparken Gamla Espet bygga och för framtiden underhålla en båthamn för Åhus lotsplats, Kongl. Maj:t täcktes medgifva, att den för den ifrågasatta båthamnen behöfliga strandplats, hvilken vore belägen på ett afstånd af omkring 130 meter innanför södra stenhamnarmens inre ända, finge till lotsstyrelsens disposition upplåtas.

Sedan domänstyrelsen erhållit befallning att jemväl öfver denna framställning afgifva utlåtande, hade styrelsen i särskilda utlåtanden af den 17 december 1899 yttrat sig öfver samtliga förenämnda ansökningar och dervid beträffande de af stadsfullmägtige i Kristianstad gjorda ansökningarne anfört hufvudsakligen följande. Faran för eldsolycka å kronoparken skulle, derest den väsentligaste delen af densamma förblefve i kronans hand och under dess omedelbara förvaltning, blifva mindre, än om kronoparken i sin helhet öfverginge i enskild ego, äfven om vilkor dervid fästes om en viss skogsbehandling. Om för tillgodoseende af det utaf stadsfullmägtige framställda och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordade behofvet af hamnområdets utvidgande ett visst strandområde till staden öfverlätes under vilkor, att området väl finge användas till hamnkaj med dertill hörande byggnader, såsom magasiner m. m., men att eldfarlig inrättning icke finge uppföras å detsamma, att den obebyggda delen af området skulle vara antingen odlad till åker eller trädgård eller hållas beväxt med löfskog, samt att i hvarje fall dylik skog skulle uppdragas längs gränsen mot den återstående delen af kronoparken å ett bälte om minst 10 meters bredd, skulle, enligt styrelsens förmenande, sannolikheten för spridning af eld från det nya hamnområdet blifva åtminstone ej större, utan snarare mindre än under nuvarande förhållanden vore fallet med afseende å den mot hamnen vettande delen af kronoparken, hvilken vore delvis

beväxt med lätt antändlig barrskog. Derest kronoparken i sin helhet afyttrades, skulle visserligen den erbjudna köpeskillingen gifva större ränta, än som motsvarade kronoparkens nuvarande afkastning, men, då kronoparkens värde vore beroende af dess belägenhet invid hamnen, i följd hvaraf densamma till en icke obetydlig del kunde användas till byggnadstomter, och större sannolikhet förefunnes för att detta värde under den närmaste tiden komme att ökas än minskas, vore det antagligt, att kronan vid en möjligen framdeles skeende, helst partiel afyttring af kronoparken skulle erhålla full ersättning för den förlust, som under tiden vållades i följd af kronoparkens ringa afkastningsförmåga vid skogsbruk. En brådstörtad öfvergång från den hittills varande stränga fredhållningen af kronoparksområdet till ett ganska fritt nyttjande af detsamma för annat ändamål än skogsbruk kunde dessutom medföra möjlighet af sandens bringande i flygt, under det att, vid områdets bebyggande så småningom, fara derför syntes vara utesluten. I följd häraf ansåge styrelsen, att endast ett mindre område utmed sjelfva hamnen, lämpadt efter behofvet för hamnområdets utvidgande, nu borde till staden öfverlåtas.

Då emellertid det å ofvannämnda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta angifna område, som stadsfullmägtige önskade förvärfva för hamnområdets utvidgande, synts styrelsen blifva, å ena sidan, för ändamålet otillräckligt så till vida, som dess ringa bredd icke medgåfve anläggning af lastkajer med magasiner m. m., och, å andra sidan, utan angifven anledning blifvit på längden så utsträckt, att kronoparken derigenom komme att beröfvas sin såsom byggnadstomter värdefullaste strandmark, hade styrelsen å nyssnämnda karta med röd begränsning utmärkt ett till ytvidden större, men till figuren mera koncentreradt område, omfattande en areal af 4 hektar 59 ar, hvilket område styrelsen ansett väl egna sig för utvidgande af hamnområdet utan att taga i anspråk längre sträcka af stranden, än som, enligt styrelsens förmenande, kunde vara behöfligt; och hade styrelsen, med åberopande af hvad sålunda anförts, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition derom, att staden måtte under angifna vilkor erhålla rätt att i den ordning, kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 föreskrefve, från kronoparken förvärfva nämnda af styrelsen å kartan särskildt utmärkta område.

Beträffande den af lotsstyrelsen gjorda framställningen i fråga om upplåtelse af visst område å kronoparken för lotsverkets behof hade domänstyrelsen meddelat, att det område, som lotsstyrelsen önskade få

disponera, tillhörde kronojägarebostället å kronoparken, hvilket boställe på grund af kongl. bref den 2 juni 1899 blifvit från den 14 innevarande mars tills vidare utarrenderadt med skyldighet för arrendatorn att utan ersättning afstå den för båthamnens anläggning erforderliga plats, samt att hamndirektionen i Kristianstad i skrifvelse till domänstyrelsen anhållit om upplåtelse tills vidare för anläggning af en ny hamn för lotsbåtarne i Åhus af de områden, som å förenämnda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta betecknades med egofigurerna n:is 10 och 11, af hvilka det med n:o 11 betecknade området redan tagits i anspråk af staden samt det med n:o 10 utmärkta åtminstone till någon del afsåges i lotsstyrelsens nyssberörda ansökning och jemväl inginge i det område, som domänstyrelsen, enligt hvad ofvan nämnts, ansåge böra åt staden öfverlåtas; och hade domänstyrelsen hemstält, att, derest det af styrelsen föreslagna området af kronoparken öfverlätes till staden Kristianstad, från detta område måtte undantagas så stor del af den med n:o 10 betecknade mark, som af lotsstyrelsen ansåges vara erforderlig till strandplats för lotsbåthamnen.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t, som funnit den af Åhus sockens kommunalstämma gjorda framställningen om inköp för kommunens räkning af kronoparken Gamla Espet icke till vidare åtgärd föranleda, nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att det till berörda kronopark hörande område om 4 hektar 59 ar, hvilket funnes utmärkt med röd streckning å ofvan omförmälda, af förste landtmätaren Bergstedt upprättade karta, finge, med undantag af så stor del af den med egofiguren n:o 10 å kartan angifna mark, som lotsstyrelsen kunde finna erforderlig till lotsbåthamn, till staden Kristanstad för utvidgande af stadens hamn i Åhus försäljas mot köpeskilling, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt:

att köpeskillingen skulle erläggas vid tillträdet och af staden till landtränteriet i länet inbetalas;

att området icke finge bebyggas för annat ändamål, än som stode i samband med hamndriften, att derå icke finge uppföras byggnad med eldfarlig inrättning, att ett bälte af minst tio meters bredd utmed områdets gränser mot kronoparken skulle hållas beväxt med löfskog, och att de delar af området i öfrigt, hvilka icke toges i anspråk för hamnkaj, magasiner eller andra för hamnen afsedda byggnader, för upplag af varor m. m. dylikt, skulle vara antingen odlade till åker eller trädgård eller ock beväxta med löfskog; samt

att rätt till tångtägt å områdets strand skulle, utan ersättning till staden, vara förbehållen kronan för all framtid och jordinnehafvarne i Åhus socken, med företrädesrätt för dem i Åhus by, tills vidare och så länge de bibehöllos vid den dem enligt förenämnda kongl. bref den 19 november 1869 i detta afseende medgifna rätt; skolande i detta förbehåll jemväl inbegripas dels rätt till väg utmed och upplagsplatser för tånghemtning å nämnda strand, dels ock rätt till begagnande af väg öfver sjelfva hamnområdet, så länge sådan väg utan olägenhet för hamndriften kunde upplåtas;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att köpeskillingen för ifrågavarande område finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronolägenheter, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, får alltså hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTR. TRYCKERI, 1900.

N:o 59.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta.

(R. A.)

Uti en till Riksdagen den 2 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 53) har Kongl. Maj:t, med åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att bevilja och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,795,000 kronor, att anvisas såsom lån åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag för utförande af jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta och utgå med ena hälften under år 1901 och andra hälften under år 1902, under de vilkor och bestämmelser, som för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar blifvit uti Riksdagens skrifvelser den 15 maj 1896 och den 30 april 1897 fastställda.

Till åberopade statsrådsprotokollet har chefen för civildepartementet till en början erinrat, att Kongl. Maj:t genom resolution den 31 december 1897 beviljat landshöfdingen friherre Hj. Palmstierna med flere rättighet att i enlighet med då jemväl till hufvudsakliga delar fastställd plan anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta jernväg af 1,435 meters spårvidd från Borås station å Göteborg—Borås jernväg öfver Vernamo och Gölsjö till Alfvesta.

Denna bana skulle, enligt den Kongl. Maj:ts pröfning understälda planen, erhålla en längd af 149,46 kilometer samt beräknades med rullande materiel kosta 7,571,600 kronor.

Såsom vilkor för den beviljade koncessionen hade stadgats, bland annat, att arbetet å jernvägsanläggningen skulle börja senast den 31 december 1898 samt derefter så bedrifvas, att jernvägen i sin helhet kunde vara färdig att för trafik upplåtas senast den 1 oktober 1901.

Enligt till Kongl. Maj:t ingifvet behörigt bevis hade arbetet å anläggningen jemväl blifvit inom sålunda föreskrifven tid påbörjadt; och Kongl. Maj:t hade sedermera dels den 17 mars 1899 godkänt å Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag gjord öfverlåtelse af berörda koncession, dels ock den 14 juli samma år medgifvit, att tiden, inom hvilken jernvägen skulle vara färdig att för trafik upplåtas, finge utsträckas till den 1 oktober 1902.

Departementschefen har härefter rörande frågan om Borås—Alfvesta jernvägs förhållande till Kinds härads jernväg lemnat följande redogörelse:

Genom särskilda beslut hade Kongl. Maj:t dels den 11 augusti 1882 beviljat Kinds härads jernvägsaktiebolag rättighet att i enlighet med då jemväl fastställd plan anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta jernväg af 1,435 meters spårvidd från Borås öfver Svenljunga till Mölnebyn, dels, med anledning af gjord ansökning om låneunderstöd för anläggning af denna jernväg, den 11 maj 1883, under förklarande att Kongl. Maj:t funne låneunderstödet endast böra gälla sträckan Borås—Svenljunga, helst sistnämnda plats syntes tillsvidare vara en lämplig afslutningspunkt för banan, beviljat Kinds härads jernvägsaktiebolag för bolagets ifrågavarande jernvägsanläggning från Borås till Svenljunga ett lån af 500,000 kronor att utgå från de medel, 1881 års Riksdag stält till Kongl. Maj:ts förfogande för att till låneunderstöd för enskilda jernvägar anvisas, och dels den 30 november 1883, på ansökning af bolaget, fastställt ny plan att i stället för den under den 11 augusti 1882 gillade lända till efterrättelse vid utförandet af jernvägsanläggningen mellan Borås och Svenljunga.

Denna jernvägsanläggning hade sedermera blifvit utförd af Kinds härads jernvägsaktiebolag, som under åren 1884 och 1887 från riksgäldskontoret utbekommit det beviljade statslånet; och hade banan sedan år 1885 varit för allmän trafik upplåten.

Sedan, med anledning af den utaf landshöfdingen friherre Palmstierna med flere gjorda ansökning om koncession å jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta, styrelsen för Kinds härads jernvägsaktiebolag till Kongl. Maj:t inkommit med en skrift, deruti bolagsstyrelsen, då

den sålunda ifrågasatta nya jernvägen komme att genomgå en stor del af Kinds härads jernvägs trafikområde, i det den på en sträcka af omkring 22 kilometer skulle löpa parallelt med bolagets 39 kilometer långa jernväg, samt upptaga snart sagdt all den trafik, som förut ombesörjdes af bolagets jernväg, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vägra bifall till ansökningen om koncession å linien Borås—Alfvesta, i hvad densamma afsåge sträckan Borås—Hillared, intill dess sökandena visat, att de med bolaget träffat öfverenskommelse om ersättning för den genom den nya banans anläggning bolaget tillskyndade förlust, hade Kongl. Maj:t vid beviljande genom ofvanberörda resolution den 31 december 1897 af koncession å jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta från fastställelse af plan undantagit sträckan mellan Borås och Länghem 29 kilometer, till dess frågan angående banans förhållande till Kinds härads jernväg blifvit afgjord, under förklarande att, derest öfverenskommelse ej kunde träffas mellan koncessionshafvarne och Kinds härads jernvägs egare i fråga om lämpliga anordningar i syfte att skäligen minska det intrång, som berörda jernväg kunde komma att lida genom den koncessionerade jernvägens mellan Borås och Alfvesta anläggande, koncessionshafvarne vore underkastade de bestämmelser i ämnet, som Kongl. Maj:t förbehölle sig att för sådant fall efter anmälan meddela, samt att, sedan frågan derom blifvit afgjord, det ålåge koncessionshafvarne att underställa Kongl. Maj:ts pröfning planen för den från koncession undantagna sträckningen 29 kilometer närmast Borås.

Mellan Kinds härads jernvägsaktiebolag och Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag hade derefter träffats öfverenskommelse angående försäljning till sistnämnda bolag af Kinds härads jernväg mot en köpeskilling af en million kronor och på vilkor i öfrigt, bland andra, att den nye egaren, med Kinds härads jernvägsaktiebolags befriande, öfvertoge betalningsansvaret för återstoden af det bolaget beviljade statslånet; och hade Kongl. Maj:t, på ansökning af styrelsen för Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, den 18 augusti 1899 medgifvit, att den Kinds härads jernvägsaktiebolag enligt resolutioner den 11 augusti 1882 och den 30 november 1883 meddelade koncession å jernvägsanläggning från Borås till Svenljunga finge öfverlåtas å Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, under förbehåll, bland andra, att sistnämnda bolag öfvertoge betalningsansvaret för det i Kinds härads jernväg intecknade statslån; och hade sedermera till civildepartementet ingifvits bestyrkt afskrift af ett den 13 april 1899 utfärdadt köpebref, hvarigenom styrelsen för Kinds härads jernvägsaktiebolag till Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag försålt jernvägen mellan Borås och Svenljunga.

Styrelsen för Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag hade vidare uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift, under framhållande att styrelsen ansett, att de olägenheter, som med hänsyn till den i ansökningen om koncession å jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta föreslagna sträckning af banan mellan Borås och Hillared befarats komma att uppstå för Kinds härads jernväg, genom köpet af denna jernväg skulle blifva undanröjda, i det att, sedan båda jernvägarne kommit under en egare, bandelen Borås—Hillared kunde blifva för dem gemensam, och att styrelsen utgående härifrån låtit uppgöra förslag till plan för den vid koncessionens å Borås—Alfvesta jernväg beviljande från fastställelse undantagna sträckan från Borås till Länghem samt, med bifogande af härför af löjtnanten vid väg- och vattenbyggnadskåren C. Sprinchorn upprättade plan- och profilritningar med tillhörande kostnadsförslag, anhållit, att Kongl. Maj:t måtte dels medgifva, att af Kinds härads jernväg sträckningen Borås—Hillared finge omläggas i enlighet med de ingifna plan- och profilritningarne, dels fastställa ifrågavarande plan för hela sträckningen Borås—Länghem, å hvilken tillika upptagits anläggning af ett förbindelsespår från Kinds härads jernväg i närheten af nuvarande Hillareds station till en föreslagen ny station vid Hillared å banan mellan Borås och Alfvesta, äfvensom ändring af den förut fastställda planen för Borås—Alfvesta jernväg å sträckan mellan sektionsnumren 29 och 31,070 kilometer, dels ock förklara, att Kinds härads jernväg skulle uppgå i Borås—Alfvesta jernväg, samt att alltså dessa båda jernvägar skulle utgöra en jernvägsenhet.

Uti det i anledning af denna ansökning den 2 nästlidne mars fattade beslut hade Kongl. Maj:t dels, med stöd af 1 § i förordningen, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs den 15 oktober 1880, förklarat, att Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolags båda jernvägar mellan Borås och Svenljunga samt mellan Borås och Alfvesta skulle vara att såsom en särskild jernväg anse, dels fastställt den ingifna planen med tillhörande profilritning för Borås—Alfvesta jernvägs framdragande å sträckan 31 kilometer närmast Borås, dels fastställt sådant tillägg till planen för samma jernväg, att densamma finge utvidgas medelst anläggning, i enlighet med den ingifna plan- och profilritningen, af ett förbindelsespår från den tillämnade stationen vid Hillared till den nuvarande Hillareds station å bansträckan mellan Borås och Svenljunga, dels ock medgifvit att, sedan den under anläggning varande jernvägen mellan Borås och Alfvesta blifvit med vederbörligt tillstånd i sin helhet för trafik upplåten, trafiken å den del af

Kinds härads nuvarande jernväg, som sträckte sig från Borås till den punkt, der omförmälda förbindelsespår anslöte sig till banan, finge nedläggas, under iakttagande dock att bolaget skulle vara skyldigt underkasta sig de vilkor och förbehåll för de båda jernvägarnes sammanslutning till en jernvägsenhet äfvensom för nedläggande af trafiken å förenämnda del af nuvarande jernvägen mellan Borås och Svenljunga, som Kongl. Maj:t ville framdeles i sammanhang med afgörande af frågan om beviljande af statslån för jernvägens mellan Borås och Alfvesta anläggning meddela, samt att fördenskull det af Kongl. Maj:t nu fattade beslut i frågan om sammanslutningen samt trafikens nedläggning ej finge bringas till verkställighet förr än Kongl. Maj:t dertill meddelat särskildt tillstånd.

I detta sammanhang har departementschefen ansett sig böra framhålla, att nämnda vilkor och förbehåll gifvetvis, vare sig statslån för jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta beviljades eller ej, borde innehålla förpligtelse för jernvägsaktiebolaget att till säkerhet för det i jernvägen Borås—Svenljunga nu intecknade statslån medgifva inteckning i hela jernvägsenheten.

Enligt hvad departementschefen nu anmält, hade styrelsen för Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag hos Kongl. Maj:t gjort framställning om beviljande af statslån för utförandet af jernvägsanläggningen mellan Borås och Alfvesta; och hade styrelsen till stöd för denna framställning anfört, att bolaget, för hvilket ordning den 18 mars 1898 af Kongl. Maj:t fastställts, blifvit den 20 februari 1899 behörigen registreradt med ett aktiekapital af 4,691,200 kronor; att arbetet å jernvägsanläggningen, för hvars utförande styrelsen låtit upprätta vid ansökningen fogade plan- och profilritningar, blifvit inom behörig tid påbörjadt och bedrefves med stor arbetsstyrka å linien Hillared—Alfvesta, för hvilken den uppgjorda planen blifvit af Kongl. Maj:t godkänd; att enligt det för anläggningens utförande enligt planen af löjtnanten Sprinchorn upprättade, ansökningen jemväl bifogade kostnadsförslaget kostnaden för jernvägens fullbordande med rullande materiel skulle uppgå till 9,790,000 kronor; att då, såsom nämnts, bolagets aktiekapital uppginge till 4,691,200 kronor, för jernvägens fullbordande alltså skulle erfordras ytterligare ett belopp af 5,098,800 kronor; att, ehuruväl det vore styrelsens afsigt att, så snart det nuvarande aktiekapitalet blifvit till fullo inbetaldt, söka erhålla ytterligare aktieteckning, styrelsen dock icke, med hänsyn till de stora uppoffringar, som såväl kommuner som enskilde redan underkastat sig för att åstadkomma en aktieteckning till nämnda afse-

värda belopp, kunde vänta sig att dymedelst ernå någon väsentlig höjning af bolagets aktiekapital; att styrelsen derför måste vara beredd att medelst lån anskaffa ett belopp af fem millioner kronor; att under nu rådande förhållanden å penningemarknaden här i landet upptagandet af ett lån till ett så afsevärdt belopp emellertid, enligt styrelsens åsigt, dels icke kunde ske annat än på vilkor, som skulle blifva för bolaget mycket betungande, och dels komme att verka synnerligen störande på den inländska penningemarknaden; att någon utsigt för ett bolag med en under byggnad varande jernväg att på antagliga vilkor kunna å den utländska marknaden negotiera ett lån med säkerhet kunde anses icke förefinnas; samt att styrelsen under sådana förhållanden ansett sig böra vända sig till Kongl. Maj:t med framställning, att bolaget genom Kongl. Maj:ts bemedling måtte mot säkerhet af inteckning med bästa förmånsrätt i bolagets jernväg komma i åtnjutande af ett statslån till nämnda belopp eller fem millioner kronor.

Till bedömande af den säkerhet bolaget kunde erbjuda för ett dylikt lån har styrelsen vidare dels upplyst, att af bolagets aktiekapital 4,691,200 kronor redan vid ansökningens afgifvande i oktober månad 1899 vore inbetalda 3,576,300 kronor, och att sista återstoden af tecknade belopp vore infordrad till den 15 nästpåföljde november, dels ock åberopat följande ansökningen bifogade handlingar, nemligen ett af notarius publicus i Göteborg afgifvet intyg att, enligt honom förevisade originallistor för teckning af aktier i bolaget, aktier blifvit tecknade för det af bolaget uppgifna aktiekapital, 4,691,200 kronor, att af vederbörande tecknare kontant betalas utan andra vilkor eller förbehåll än sådana, som visats vara behörigen fullgjorda, äfvensom ett af trafikdirektören vid bergslagernas jernväg J. D. Simonsson, på anmodan af styrelsen, afgifvet utlåtande rörande sannolika trafikresultatet för bolagets jernväg, uti hvilket utlåtande — hvaraf ett aftryck bifogats statsrådsprotokollet — Simonsson beräknat, att bolaget, sedan dess jernväg kommit i gång, skulle kunna förvänta en årlig nettoinkomst, motsvarande redan under de första fem åren af banans trafikerande ungefär 5 procent å den beräknade anläggningskostnaden.

Med afseende å den tid, då bolaget kunde komma i behof af medel utöfver aktiekapitalet, hade styrelsen beräknat, att desamma erfordrades med hälften i början af år 1901 och med hälften i början af år 1902.

Under förutsättning att bolaget komme i åtnjutande af statslån hade styrelsen slutligen anhållit, att detsamma måtte varda beviljadt med den räntefot och de vilkor, som för till enskilda jernvägar under

de senaste åren lemnade lånemedel varit fastställda, och särskildt att bolaget måtte beredas den förmån, att bolaget erhölle anstånd med erläggande af den ränta å lånet, som belöpte å tiden intill ett år efter jernvägens öppnande för trafik, så att detta räntebelopp inbetalades till staten först sedan all annan ränta blifvit betald och jemväl lånets kapitalbelopp återguldet.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört hade styrelsen hemstält, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen väcka proposition derom, att Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag måtte, mot säkerhet af inteckning med bästa förmånsrätt uti bolagets jernväg samt mot de vanliga för lånemedel till understöd åt nya icke färdigbyggda jernvägar gällande vilkor och räntefot, erhålla ett statslån å fem millioner kronor.

Till följd af remiss har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 10 november 1899 till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande öfver denna ansökning. Dervid har styrelsen till en början yttrat sig angående det vid ansökningen fogade kostnadsförslaget, hvilket omfattade icke blott den renstakade 148,54 kilometer långa linien för Borås—Alfvesta jernväg, utan äfven det, enligt uppgift, 2,31 kilometer långa förbindelsespår mellan denna jernväg och jernvägen Borås—Svenljunga; och har styrelsen efter närmare granskning, med afseende hvarå utskottet tillåter sig hänvisa till sid. 8—10 i statsrådsprotokollet, såsom sin mening uttalat, att kostnaden för jernvägen jemte nämnda förbindelsespår sannolikt icke komme att öfverstiga det i kostnadsförslaget beräknade beloppet, 9,790,000 kronor.

Beträffande den utaf trafikdirektören Simonsson uppgjorda kalkylen öfver sannolika blifvande nettobehållningen af Borås—Alfvesta jernväg har styrelsen vitsordat, att de deri anförda siffrorna vore öfverensstämmande med uppgifna statistiska källor.

Till ytterligare belysning af frågan från denna synpunkt har styrelsen tillika meddelat nedanstående ur tabeller i allmän svensk jernvägsstatistik härledda uppgifter rörande jernvägar af större betydelse i den del af riket, som skulle beröras af Borås—Alfvesta jernväg:

»Nettoinkomsten för bankilometer utgjorde i medeltal för:

Karlskrona—Vexiö jernväg	åren	1878—82	kr. 1,960: —
„ „ „	„	1893—97	„ 1,960: —
Halmstad—Nässjö jernväg	„	1880—84	„ 1,300: —
„ „ „	„	1893—97	„ 2,070: —
Nässjö—Oskarshamns jernväg	„	1880—84	„ 920: —
„ „ „	„	1893—97	„ 1,200: —

För Göteborg—Borås jernväg, som öppnades för allmän trafik i december 1894, hafva nettoinkomsterna för bankilometer varit:

år 1895	kr. 1,400: —
„ 1896	„ 2,900: —
„ 1897	„ 3,500: —

och hafva tills dato ytterligare stegrats.»

Skulle Borås—Alfvesta jernväg — anför styrelsen härefter — icke hafva att påräkna större rörelse än de tre här ofvan först nämnda banorna, vore det utan tvifvel förhastadt att grunda beräkningen af dess blifvande afkastning på en jemförelse med Bergslagernas jernvägar. Men då Borås—Alfvesta jernväg icke blott skulle genomlöpa en ort, som i fråga om industri och hemslöjd redan stode ganska högt, och som genom sina naturliga tillgångar på vattenkraft, skog med mera i sig innebure möjligheten till en betydande ytterligare utveckling, utan äfven derjemte komme att bilda en ny transitoled mellan rikets ost- och vestkust, med anslutning till en mängd banor med redan upparbetad trafik, samt i följd häraf dess blifvande utveckling sannolikt komme att ske i samma förhållande som vid Göteborg—Borås jernväg, så ansåge sig styrelsen med visshet kunna antaga, att banan redan under sina första år skulle lemna tillräcklig afkastning för att dermed betäcka annuiteten å ett statslån af den storlek, som af styrelsen föresloges, samt att den efter hand jemväl skulle för sina intressenter blifva en god och lönande affär.

Styrelsen har på grund häraf tillstyrkt, att Kongl. Maj:t täcktes, med bifall till ansökningen, hos Riksdagen hemställa om meddelande på sedvanliga vilkor åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag af ett statslån, hvars belopp styrelsen, under förutsättning att Kongl. Maj:t funne skäl medgifva anläggning af det ofvan omförmälda förbindelsespåret mellan Borås—Alfvesta och Borås—Svenljunga jernvägar, ansett böra bestämmas till hälften af det föreliggande kostnadsförslagets slutsumma, eller 4,895,000 kronor.

Fullmägtige i riksgäldskontoret, hvilka härefter beredts tillfälle att i ärendet afgifva yttrande, hafva den 14 december 1899 sig utlåtit och dervid anfört hufvudsakligen följande:

Enligt hvad bolagsstyrelsen upplyst, utgjorde det i Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag tecknade aktiekapitalet 4,691,200 kronor. Denna summa torde dock icke i sin helhet vara att tillgå för nu ifrågavarande jernvägsanläggning, enär en ej oväsentlig del af densamma syntes hafva

tagits i anspråk för annat ändamål. Såsom fullmägtige i annat ärende inhemtat, hade nemligen Kinds härads jernväg från Borås till Svenljunga blifvit under år 1898 försåld till Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag mot en köpeskilling af en million kronor, som visserligen till en del skulle liqvideras derigenom, att köparen öfvertoge betalningsansvaret för det i jernvägen intecknade statslånet, hvars oguldna återstod då utgjort omkring 520,000 kronor förutom förfallna belopp, som köparen under år 1898 inbetalt till riksgäldskontoret. Häraf syntes det fullmägtige framgå, att, äfven om bolaget skulle komma i åtnjutande af statslån till det af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna beloppet af halfva den beräknade anläggningskostnaden, de tillgångar, hvaröfver bolaget för närvarande förfogade, vore långt ifrån tillräckliga att bestrida öfriga kostnader för detta företags utförande. Å detta förhållande hade fullmägtige så mycket mera haft anledning att fästa uppmärksamhet, som bolagsstyrelsen i sin ansökning anfört, att med hänsyn till de stora uppoffringar, som såväl kommuner som enskilde redan underkastat sig för att åstadkomma den hittills gjorda aktieteckningen i bolaget, styrelsen icke kunde vänta sig att genom inbjudning till ytterligare teckning ernå någon väsentlig höjning af bolagets aktiekapital.

Då det anslag, som Riksdagen för åren 1897—1901 beviljat och ställt till Kongl. Maj:ts förfogande till låneunderstöd för enskilda jernvägar, icke lemnade tillgång för anvisande af ett ens tillnärmelsevis så stort belopp, som nu blifvit ifrågasatt såsom statslån till Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, måste, derest bolagets ansökning skulle anses förtjena afseende, framställning i ämnet hos Riksdagen göras. Fullmägtige ansåge sig böra erinra, att Riksdagen, då den år 1896 fastställde ofvan nämnda anslag att under fem år utgå med 1,500,000 kronor årligen, ansett ett föreslaget högre belopp icke böra beviljas hufvudsakligen af det skäl, att en sådan ökning af anslaget befarades skola framkalla en alltför hastig utveckling af jernvägsbyggandet. Den växande omfattning, i hvilken efter denna tid verksamheten för anläggning af jernvägar i skilda delar af landet fortgått, och som föranledt, jemte andra ekonomiska olägenheter, en känbar brist på arbetskrafter för jordbrukets och näringarnas behof, syntes vara egnad att öka betänkligheterna mot ett kraftigare understödjande från statens sida af den enskilda företagsamheten på detta område. Huruvida emellertid fullbordandet af nu ifrågavarande jernvägsanläggning vore af den betydelse för landet, att trots dessa betänkligheter särskildt låneanslag till den-

samma borde af statsmedel utgå, vore en fråga, på hvars bedömande det icke syntes tillkomma fullmägtige att ingå.

Fullmägtige ansåge sig dock, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna skäl att till Riksdagen aflåta proposition om anslag till låneunderstöd åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, böra påpeka vissa omständigheter, som dervid torde förtjena beaktande.

Sedan Kongl. Maj:t den 18 sistlidne augusti medgifvit, att den Kinds härads jernvägsaktiebolag den 11 augusti 1882 och den 30 november 1883 meddelade koncession å jernvägsanläggning från Borås till Svenljunga finge under vissa förbehåll öfverlåtas å Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, hade fullmägtige, efter det särskilda härför uppställda vilkor blifvit fullgjorda, medgifvit, att sistnämnda bolag finge öfvertaga betalningsansvaret för det i jernvägen intecknade statslånet. Å detta lån, som af de medel, 1881 års Riksdag anvisat till låneunderstöd för enskilda jernvägar, under åren 1884 och 1887 utbetalts till Kinds härads jernvägsaktiebolag med sammanlagdt 500,000 kronor, återstode vid tiden för afgifvandet af fullmägtiges utlåtande:

icke förfallet kapital	kr. 469,279: 46
anståndsränta	„ 47,352: 50
summa	kr. 516,631: 96,

hvartill komme från den 1 juli 1899 upplupen ränta efter 4½ procent å nämnda kapitalbelopp.

Då enligt den vid förevarande ansökning fogade plankarta öfver Borås—Alfvesta jernväg en del deraf, nemligen linien Borås—Hillared, skulle framdragas helt nära utmed Borås—Svenljunga jernväg till ungefär hälften af denna sträckning, syntes det vara stor anledning befara, att sistnämnda jernvägs trafikinkomster komme att i väsentlig mån minskas. Enligt uppgift skulle till och med afsigten vara att, om tillstånd dertill erhölles, alldeles nedlägga trafiken å omförmälda sträcka af Borås—Svenljunga-banan. Då i allt fall sistnämnda jernvägs värde och sålunda säkerheten för det deruti intecknade statslånet syntes komma att i afsevärd grad minskas genom anläggning af Borås—Alfvesta jernväg, ansåge fullmägtige att, för så vidt staten genom särskildt lån understödde detta företags utförande, detta borde ega rum under sådana vilkor, att äfven för det äldre statslån, som Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag fått öfvertaga, en fullt betryggande inteckningssäkerhet bereddes. Lämpligast syntes vara, om förhållandena kunde så ordnas, att, efter det Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolags båda jernvägar, nemligen Borås—Alfvesta jernväg och Kinds härads jernväg, förklarats

utgöra en jernväg, staten till säkerhet för en af bolaget utfärdad skuldförbindelse å sammanräknade beloppet af det eventuella nya låneunderstödet och återstoden af det äldre, till Kinds härads jernvägsaktiebolag utlemnade statslånet erhölle inteckning med första förmånsrätt i denna jernvägsenhet. Beträffande det ifrågasatta nya låneunderstödets belopp, syntes detsamma under inga förhållanden böra sättas högre, än att detsamma med tillägg af det äldre statslånets återstod låge inom halfva värdet af bolagets jernvägar, i hvilket afseende för linien Borås—Alfvesta med sidospår torde upptagas anläggningskostnaden enligt fastställdt kostnadsförslag och för Kinds härads jernväg det värde, som densamma kunde anses ega efter det förstnämnda jernvägsanläggning kommit till stånd.

Med anledning af hvad fullmägtige i riksgäldskontoret sålunda anfört hade — meddelar departementschefen vidare — bolagsstyrelsen inkommit med en skrift, deruti styrelsen, under förklarande att, derest sådant skulle för beviljande af det sökta statslånet fordras, styrelsen vore beredd att till säkerhet för båda statslånen medgifva inteckning uti såväl Kinds härads jernväg som den blifvande jernvägen Borås—Alfvesta, anfört att, hvad beträffade beloppet af det ifrågasatta nya statslånet, sammanlagda summorna af de båda statslånen väl, om styrelsens ansökning om erhållande af ett lån å 5 millioner kronor bifölles, skulle komma att något öfverstiga det värde, fullmägtige ansett vara det högsta, inom hvilket lånen borde komma att ligga; att styrelsen likväl ansett, att den säkerhet, som staten sålunda kunde erhålla för båda statslånen, måste befinnas vara fullt betryggande, till bestyrkande hvaraf styrelsen ansåge sig böra meddela, att bolagets registrerade aktiekapital, 4,691,200 kronor, numera blifvit till fullo inbetaldt och att styrelsen, som af bolagsstämma bemyndigats att utsläppa ytterligare aktier intill dess kapitalet nått högst 5 millioner kronor, på grund af redan gjorda utfästelser vore i tillfälle att, så snart anmälan om nämnda beslut om aktiekapitalets ökning blifvit behörigen registrerad, anskaffa ett ytterligare aktiebelopp, så att bolagets inbetalda aktiekapital inom den närmaste tiden komme att uppgå till 4,835,000 kronor; att styrelsen icke heller misströstade att, om behof deraf skulle yppa sig, möjligen kunna få aktiekapitalet ökadt till och med till något öfver 5 millioner kronor; att styrelsen vidare låtit verkställa en värdering af linien Hillared—Svenljunga, eller den del af Kinds härads jernväg, som komme att återstå, i händelse styrelsens hos Kongl. Maj:t gjorda ansökning om sträckans Borås—Hillared uppgående i Borås—Alfvesta jernväg

vunne bifall; att, då enligt denna värdering värdet å berörda del af Kinds härads jernväg uppginge till 740,000 kronor, samt kostnaden för anläggningen af linien Borås—Alfvesta beräknats till 9,790,000 kronor, sammanlagda värdet af linierna Borås—Alfvesta och Hillared—Svenljunga uppginge till 10,530,000 kronor; att enligt den af fullmägtige uttalade åsigt det nya statslånet alltså icke borde sättas högre än till halfva detta värde efter afdrag af det nuvarande statslånets belopp, 469,279 kronor 46 öre, eller i rundt tal 4,795,720 kronor; att, ehuru styrelsen hyste den åsigt, att den inteckningssäkerhet, bolaget vore i tillfälle att lemna, vore fullt betryggande, äfven om det nya statslånets belopp sattes till 5 millioner kronor, styrelsen dock hemstälde, att, i händelse Kongl. Maj:t icke skulle finna skäl att aflåta proposition om beviljande åt bolaget af ett lån till nämnda belopp, Kongl. Maj:t i allt fall täcktes hos Riksdagen föreslå beviljandet af ett statslån å åtminstone 4,795,720 kronor; samt att med anledning af fullmägtiges omförmälda utlåtande i öfrigt styrelsen ansåge sig böra upplysa, att kontrakt afslutats med entreprenör om utförande af det redan påbörjade arbetet å bolagets jernväg å sträckan Hillared—Alfvesta, att arbetet bedrifvits i den omfattning, att upphörande dermed icke numera kunde ifrågakomma, att det belopp, som, derest statslån beviljades bolaget, kunde varda behöfligt utöfver aktiekapital och statslån, ej kunde blifva afsevärdt högt, och att styrelsen förpligtade sig att anskaffa hvad som sålunda kunde erfordras; varande vid skriften fogad den deri åberopade värdering af bandelen Hillared—Svenljunga, utgörande ett af löjtnanten Sprinchorn för bandelen med rullande materiel, inventarier och förråd upprättadt kostnadsförslag, slutande å 740,000 kronor, å hvilket kostnadsförslag distriktschefen Westerberg tecknat godkännande af deri ingående arbets- och materialpris.

För egen del har departementschefen slutligen yttrat:

»Då jag den 31 december 1897 inför Eders Kongl. Maj:t föredrog ansökningen om koncession å ifrågavarande jernvägsanläggning, anmälde jag samtidigt två andra ansökningar om koncession å dylika anläggningar inom samma ort, afseende den ena jernvägsanläggning från Refteled station å Halmstad—Nässjö jernväg öfver Gisslaved och Kinna till Räflanda station å Göteborg—Borås jernväg och den andra jernvägsanläggning från Räflanda öfver Kinna och Vernamo till Alfvesta. Under den förberedande behandling, som föregick dessa ansökningars slutliga afgörande, blef såväl inom orten som af vederbörande myndig-

heter enhälligt vitsordadt, att en jernvägsförbindelse uti någon af dessa rigtningar vore af behofvet påkallad. Hufvudsakliga anledningarna dertill att jag fann mig böra tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att, med afslag för det dåvarande å öfriga två ansökningar, bevilja koncession å linien Borås—Alfvesta voro, att genom denna bana icke allenast ett af hufvudändamålen med jernvägsförbindelse uti ifrågavarande trakter eller åvägabringandet af direkt samfärdsel tvärs öfver riket mellan vestra och östra kusterna och mellan jernvägssystemen vid dessa kuster skulle vinnas, utan äfven en jemförelsevis kort, billig och i tekniskt hänseende fördelaktig trafikförbindelse med stort trafikområde och berörande ortens vigtigaste industri- och handelscentrum, Borås, skulle åvägabringas. Att det såväl för den allmänna samfärdseln som för den vidsträckta ort, som af denna jernväg beröres, är af betydande vigt, att denna förbindelseled jemväl bringas till utförande, synes mig icke kunna bestridas. Med hänsyn vidare dels till innehållet af det utaf trafikdirektören Simonsson afgifna yttrande och dels till hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sådant hänseende anfört, finner jag all anledning antaga, det Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, derest låneunderstöd blifver bolaget för jernvägens anläggning beviljadt, skall vara i stånd att fullgöra sina skyldigheter gent emot staten såsom långifvare; och då slutligen den enda förut i orten befintliga jernväg, som genom den nya anläggningen skulle kunna tillskyndas förlust af trafikinkomster, blifvit af bolaget inköpt och är afsedd att med den nya banan sammanslutas till en jernvägsenhet, finner jag, att ur de allmänna synpunkter, hvilka i främsta rummet lära vara att taga i betraktande vid pröfning af frågan huruvida ett jernvägsföretag är förtjent af att komma i åtnjutande af understöd i form af lån, de bästa skäl tala för sådant understöds beviljande för utförande af nu ifrågavarande anläggning.

Såsom fullmägtige i riksgäldskontoret redan framhållit, lemnar emellertid den odisponerade återstoden af det anslag af 7,500,000 kronor — som af 1896 års Riksdag stälts till Eders Kongl. Maj:ts förfogande för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar, och hvilket anslag för öfrigt, då arbetet å jernvägsanläggningen i fråga redan påbörjats, icke lärer kunnat i detta fall utan Riksdagens särskilda medgifvande anlitas — icke på långt när tillgång till så stort understöd, hvarom här är fråga.

Af nämnda anslag hafva nemligen redan till sju särskilda anläggningar anvisats lån till sammanlagdt belopp af 5,030,000 kronor, och på Eders Kongl. Maj:ts pröfning äro beroende ansökningar om dylika

understöd till vida högre belopp än för ändamålet återstår disponibelt. Bland de anläggningar, som uti dessa ansökningar afses, anser jag mig särskildt böra omnämna den af Eders Kongl. Maj:t koncessionerade jernvägen mellan Orsa och Sveg. Anläggningskostnaden för denna jernväg har beräknats till inemot 4 millioner kronor, och lärer denna i flere hänseenden vigtiga jernvägsförbindelse icke kunna bringas till utförande, derest ej statslån beviljas till belopp, motsvarande halfva beräknade kostnaden.

Derest låneunderstöd för jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta skall kunna beredas, erfordras följaktligen framställning till Riksdagen om beviljande af för ändamålet nödiga medel. Jag tvekar emellertid icke att förorda dylik framställning.

Väl har Riksdagen, på sätt fullmägtige i riksgäldskontoret jemväl erinrat, vid beviljande af ofvannämnda anslag å 7,500,000 kronor såsom ett af skälen, hvarför Riksdagen stannat vid nämnda belopp, angifvit, att en ökning af anslaget till 10 millioner kronor, på sätt inom Riksdagen föreslagits, antoges framkalla en allt för hastig utveckling af jernvägsbyggandet. Den omständigheten att Riksdagen, som för nästföregående femårsperiod eller åren 1892—1896 för ifrågavarande ändamål anvisat 5 millioner kronor, icke ansett sig böra, genom anslagets höjande på en gång till dubbla beloppet, uppmuntra till ett lifligare jernvägsbyggande i allmänhet inom landet, än som af förhållandena i öfrigt kunde betingas, synes mig emellertid icke gifva anledning till antagande, att Riksdagen ej skulle kunna vara villig att i särskildt fall träda emellan för underlättande af fullbordandet af en för det allmänna otvifvelaktigt vigtig jernvägslinie. Riksdagens beslut om anslagets bestämmande till 7,500,000 kronor grundades icke heller enbart på nyss angifna skäl. Bland andra sådana anfördes äfven, att Riksdagen ansåg att, med den rikliga penningetillgång, som för det dåvarande rådde, det vore icke oväsentligt lättare att på enskild väg anskaffa anläggningskapital än under den förut gångna tiden. I betraktande häraf synas mig de betydligt förändrade penningeförhållanden, som sedan år 1896 inom landet uppstått, icke kunna annat än gifva stöd åt en framställning till Riksdagen i nu förevarande fall.

Med hänsyn till de betydande tillskott från kommuner och enskilde, som redan för åstadkommande af ifrågavarande jernvägsanläggning lemnats, äfvensom dertill att, såsom jag från bolaget inhemtat, kontrakt med byggnadsentreprenör samt in- och utländska leverantörer finnas afslutade om arbeten och leveranser till sammanlagdt belopp af 5,988,900 kronor, och att redan under år 1899 för banbyggnaden, hvarå

arbetet den 1 december nämnda år bedrefs med en arbetsstyrka af 950 man och hvaraf samma dag en sträcka af 13 kilometer funnits färdigterrasserad, utgifvits nära 1,400,000 kronor, synes mig nemligen tvifvel icke kunna råda derom, att anläggningen, vare sig statslån blifver bolaget beviljadt eller ej, kommer att bringas till fullbordande. På sätt bolagsstyrelsen framhållit, lärer likväl anskaffandet på enskild väg af de härför erforderliga lånemedel icke under nu rådande penningeförhållanden vara tänkbart annorledes än på vilkor, som måste blifva för bolaget synnerligen betungande; och då dertill kommer, att anlitandet af den inhemska penningemarknaden för upptagande af ett lån till så afsevärdt belopp, som här är i fråga, icke skulle kunna annat än ytterligare försvåra penningeställningen inom landet, finner jag kraftiga skäl jemväl ur nu angifna synpunkt tala för statens mellankomst för beredande åt bolaget af nödigt anläggningskapital.

I fråga om storleken af det statslån, jag sålunda anser böra bolaget beviljas, synes mig rigtigt att, såsom fullmägtige i riksgäldskontoret för sådant fall föreslagit, detsamma bestämmes så, att det tillsammans med oguldna återstoden af det för jernvägsanläggningen mellan Borås och Svenljunga beviljade statslån kommer att motsvara hälften af sammanlagda beloppen utaf den för jernvägsanläggningen mellan Borås och Alfvesta beräknade anläggningskostnad och det värde, banan Borås—Svenljunga kan anses ega efter tillkomsten af den förra banan, eller — med hänsyn till det af Eders Kongl. Maj:t förut denna dag fattade beslut i fråga om nedläggning af trafiken å bandelen mellan Borås och Hillared — värdet af bansträckan Hillared — Svenljunga.

Emot det för jernvägsanläggningen Borås—Alfvesta uppgjorda kostnadsförslag, slutande å 9,790,000 kronor, har jag icke funnit skäl till anmärkning. Äfven det af bolagsstyrelsen angifna värde å bandelen Hillared—Svenljunga, 740,000 kronor, finner jag kunna godkännas, och tillåter jag mig såsom stöd för denna min uppfattning åberopa följande uttalande af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uti dess i anledning af frågan om sammanslutning af Borås—Alfvesta och Borås—Svenljungabanorna den 30 december 1899 afgifna utlåtande:

»Till utredning af frågan om sammanslagning af Kinds härads och Borås—Alfvesta jernvägar får styrelsen meddela nedan stående tabell, utvisande under angifna år Kinds härads jernvägs brutto- och nettoinkomster, med mera, hvarvid siffrorna härledts dels utur de af styrelsen för Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag jemte dess skrift den 1 sistlidne november lemnade uppgifter, dels utur allmän svensk jernvägsstatistik för 1897.

Kinds härads jernväg.	Uppgifven bruttoinkomst, deraf för åren 1893—95 enligt allmän svensk jernvägsstatistik.	Nettoinkomst, beräknad utaf bruttoinkomsten förmedelst den i allmän svensk jernvägsstatistik uppgifna utgiftsprocenten.	Samtliga trafikinkomster vid Norliden och Kråkered i procenttal af banans bruttoinkomst.
1893	78,000: —	21,138: —	—
1894	81,900: —	23,010: —	—
1895	93,600: —	28,275: —	—
1896	97,090: 57	35,340: 97	2,9
1897	116,616: 05	56,675: 40	2,8
1898	132,746: 22	64,500: —*	2,7

* Uträknad under det i detta fall fullt berättigade antagandet, att utgiftsprocenten varit densamma 1898 som 1897.

Jernvägens nettoinkomst har sålunda under de angifna åren tredubblats och är fortfarande i stigande, efter hvad framgår utaf offentliggjorda uppgifter öfver jernvägens inkomst per dag och bankilometer, hvilken under 1898 utgjorde kronor 9: 33, men under 1899 års nio första månader kronor 9: 66.

Af samma tabell visas, att den enda trafikintägt, som går för jernvägen förlorad, derest den omlägges uti nu föreslagna linie, och hvilken uteslutande representeras af hvad som influtit vid Norliden och Kråkered, endast motsvarar omkring 3 % af jernvägens bruttoinkomst.

Enligt en af sökandebolagets styrelse föranstaltad och till Eders Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse den 29 december 1899 öfverlemnad värdering af den del af Kinds härads jernväg, som efter banornas sammanslagning skulle återstå, nemligen bandelen Hillared—Svenljunga jemte rullande materiel och förrådsbehållning, uppgår ifrågavarande bandels värde till ett belopp af 740,000 kronor, hvilken beräkning synes styrelsen vara tillförlitlig.

Utaf hvad som här anförts torde man vara berättigad draga den slutsats, att Kinds härads jernväg, hvars anläggningskapital numera utgöres af det belopp, en million kronor, för hvilket den blifvit af Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag inköpt, äfven om den inskränkes till delen emellan Hillared och Svenljunga, skall lemna skälig afkastning på nämnda kapital, vare sig den förblifver en särskild jernväg Hillared—Svenljunga eller förenas med Borås—Alfvesta jernväg till en jernvägs-

enhet, samt att den redan upparbetade trafik, som Borås—Alfvesta jernväg får emottaga från Kindsbanan, sålunda skall lemna full garanti för betäckande af annuiteterna å det samma bana beviljade statslån, hvars oguldna återstod numera lärer uppgå till omkring 520,000 kronor.»

Då vid frånräknande af obetalda återstoden utaf det för jernvägsanläggningen Borås—Svenljunga beviljade statslånet, såsom bolagsstyrelsen äfven synes hafva tagit för gifvet, endast oguldna kapitalåterstoden torde böra tagas i beräkning, utfår jag beloppet af det nya statslån, jag ansett mig böra förorda, enligt följande uppställning:

beräknad anläggningskostnad för banan mellan Borås och Alfvesta	kr.	9,790,000: —
värdet af bansträckan Hillared—Svenljunga	»	740,000: —
	summa kr.	10,530,000: —,
hvaraf hälften utgör	»	5,265,000: —
Afgår oguldet kapitalbelopp af statslånet till Borås—Svenljunga jernväg	»	469,279: 46
	återstå kr.	4,795,720: 54,

till hvilket sistnämnda belopp, lämpligen afrundadt till 4,795,000 kronor, alltså det nya statslånet synes böra bestämmas.

Emot bolagets förslag rörande tiderna för låneunderstödets utbetalande, eller att detsamma skulle utgå med hälften under hvartdera af åren 1901 och 1902, har jag intet att erinra. I fråga om vilkoren i öfrigt torde böra lända till efterrättelse de bestämmelser, som blifvit uti Riksdagens skifvelse den 15 maj 1896 (n:o 109) och den 30 april 1897 (n:o 56) fastställda för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar.

Under förusättning att hvad jag sålunda går att föreslå vinner bifall, torde Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolags förhållande till staten såsom långifvare lämpligen böra ordnas sålunda, att, på sätt fullmägtige i riksgäldskontoret föreslagit, ny skuldsedel å sammanlagda beloppen af de båda statslånen jemte inteckning med förmånsrätt framför hvarje annan fordran i hela den jernvägsenhet, som, enligt det af Eders Kongl. Maj:t denna dag fattade beslut, kommer att bildas af jernvägssträckorna Borås—Alfvesta och Hillared—Svenljunga, af bolaget till riksgäldskontoret aflemnas.

Någon förändring i afseende å sättet och vilkoren för återbetalningen af det utaf bolaget från Kinds härads jernvägsaktiebolag öfvertagna statslånet skulle härvid naturligen icke ifrågakomma.»

På grund af hvad sålunda anförts har departementschefen hemstält, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen göra den framställning, som här ofvan meddelats.

Efter det detta ärende blifvit remitteradt till förberedande behandling af statsutskottet, har utskottet fått mottaga särskilda handlingar, hvaruti upplysts dels af Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag, att intill den 12 nästlidne mars i bolaget tecknats aktier å tillsammans 4,777,000 kronor, och dels af notarius publicus i Göteborg, att af aktiekapitalet blifvit till nämnda dag inbetaldt sammanlagdt 4,769,550 kronor.

Till understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar har sedan en längre tid tillbaka Riksdagen hvart femte år beviljat och stält till Kongl. Maj:ts förfogande ett till beloppet bestämdt anslag. Denna lånefond, som för hvar af de tre femårsperioderna 1882—1896 bestämts till 5 millioner kronor, har för innevarande period, omfattande åren 1897—1901, höjts till 7,500,000 kronor. Detta belopp är, såsom af statsrådsprotokollet inhemtas, numera till större delen disponeradt, och Kongl. Maj:t har derutöfver af Riksdagen äskat ett anslag af 4,795,000 kronor att anvisas såsom lån för utförande af en större enskild jernvägsanläggning. Ett sådant öfverskridande af det belopp, till hvilket Riksdagen en gång pröfvat lämpligt att för femårsperioden begränsa låneunderstöden till enskilda jernvägsanläggningar, synes dock utskottet särskildt under närvarande förhållanden icke vara att tillråda. Såsom nämnts, har lånefonden för innevarande period blifvit satt högre än för de närmast föregående, och då detta ökade anslag år 1896 beviljades, framhöll Riksdagen uti sin i ämnet aflåtna skrifvelse betänkligheterna af att genom ytterligare höjning af anslaget befordra en alltför hastig utveckling af jernvägsbyggandet. Under den tid, som derefter förflutit, har emellertid, på samma gång betydande jernvägsanläggningar pågått för statens räkning, den enskilda verksamheten på detta område bedrifvits i en växande omfattning, som stundom torde hafva sträckt sig längre, än försigtigheten bort medgifva. De

olägenheter, som denna forcerade byggnadsverksamhet medfört för landets ekonomi i dess helhet, äro väl kända och synas mana till varsamhet, då fråga är om beviljande af statsunderstöd för att underlätta utförandet af enskilda jernvägsföretag. Hvad särskildt angår den jernvägsanläggning, som med Kongl. Maj:ts förevarande framställning afses, har i statsrådsprotokollet anförts, hurusom tvifvel icke kunde råda derom, att anläggningen, hvarå betydande kostnader redan nedlagts, komme att bringas till fullbordande, vare sig statslån för ändamålet beviljades eller ej. Det bör dock icke förbises, att staten genom att tillhandahålla ifrågavarande jernvägsbolag medel för anläggningens utförande skulle befordra ett mera forceradt arbete å densamma, än som eljest måhända kunde komma i fråga. Såsom kändt är, hafva vissa andra bolag funnit sig under närvarande förhållanden nödsakade att framskjuta utförandet af redan beslutade jernvägsanläggningar, och vid den knappa tillgång på arbetskrafter, som nu råder, måste det vara för det allmänna önskvärdt, att ytterligare ansträngning af arbetsmarknaden så vidt möjligt undvikes.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med fästadt afseende jemväl dervid, att Riksdagen redan nästa år torde hafva att pröfva, till hvad belopp medel för instundande period böra anslås till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

af herrar *I. Wijk*, grefve *K. A. Posse*, *I. Månsson*, *O. Nylander* och *O. Erickson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas;

samt af herr *J. A. Sjö,* hvilken anfört följande:

»Då de principiella synpunkter, som af utskottet blifvit anförda såsom skäl för afstyrkandet af Kongl. Maj:ts förevarande proposition, icke synas mig vid ett allsidigt bedömande af frågan kunna tillmätas den vigt, att de böra föranleda till dylikt afstyrkande, föranlåtes jag härmed reservera mig mot utskottets hemställan.

Jag håller nemligen för min del före, att särdeles tungt vägande praktiska skäl och hänsyn kraftigt tala för bifall till den kongl. propositionen.

Det har redan af Kongl. Maj:t blifvit framhållet, att det ifrågavarande jernvägsföretaget, som afser åstadkommandet af en statsbanemessig, bredspårig jernväg om cirka 15 nymils längd från Alfvesta till Borås, hvarmedelst genomgående — direkt och kort — förbindelse möjliggöres mellan Östersjön och Vesterhafvet samt mellan de ur strategisk och kommersiel synpunkt mycket vigtiga städerna Karlskrona och Göteborg jemte mellanliggande vidsträckta landsdelar, obestridligen är af stor betydelse för det allmänna.

Då den tillämnade trafikleden från Alfvesta öfver Borås till Göteborg blir icke mindre än 91 kilometer kortare än den nuvarande vägen öfver Nässjö och Falköping, inses full väl, hvilka ekonomiska fördelar som derigenom komma att beredas särskildt den stora export- och importtrafiken från och till vidsträckta delar af vårt land.

Häraf förklaras för visso ock det lifliga intresse, hvarmed detta jernvägsföretag omfattats af kommuner, korporationer och enskilde inom flere af rikets län. På grund af jernvägens ingripande betydelse för åtskilliga läns trafikförhållanden och derpå fotade utvecklingsmöjligheter hafva icke mindre än sex af rikets landshöfdingar uppträdt som koncessionssökande till detta stora och betydelsefulla jernvägsföretag.

Då följaktligen denna jernväg på grund af dess stora betydelse för landets såväl försvars- som trafikväsen med allt fog kan göra anspråk på att betraktas såsom ett synnerligen allmännyttigt och gagnande företag;

Då det för de många intresserade kommunerna och det allmänna måste anses som en gifven framtida fördel, att företaget kan utan allt för betungande ekonomiska uppoffringar bringas till utförande;

Då penningeställningen och räntefoten inom landet för närvarande

äro sådana, att det skulle lända till företagets fromma, att statslån för detsamma beviljades;

Då någon som helst verklig risk eller olägenhet för statsverket icke kan påvisas och rimligtvis icke heller kan uppstå genom förslagets främjande medelst dylikt lån;

Då jernvägsföretaget, hvilket planlagts och påbörjats under ekonomiskt gynsamma konjunkturer, befinner sig i halffärdigt skick och följaktligen under alla omständigheter måste snarast möjligt fullbordas;

Då med föranledande af Kongl. Maj:ts koncessionsbestämmelser jernvägsföretaget i sig måst upptaga annan jernväg, för hvilken ännu oguldet statslån beviljats;

Då statsverket således redan är ekonomiskt intresseradt uti Borås—Alfvesta jernväg, hvilken enligt Kongl. Maj:ts föreskrift skall ansvara för det statslån, som utgått till Kinds härads jernväg; och

Då för öfrigt den inhemska penningemarknaden tvifvelsutan skall röna ett ofördelaktigt inflytande, derest jernvägsbolaget utan statens mellankomst nödgas nu upptaga ett lån på cirka 5 millioner kronor inom landet;

finner jag i alla dessa nu anmärkta faktiska omständigheter fullgiltiga skäl för Riksdagen att bifalla den kongl. propositionen.

I detta sammanhang torde för öfrigt icke böra lemnas alldeles oanmärkt, att med den uppfattning, som inom politiska och andra kretsar börjat allt mera göra sig gällande angående vigten deraf, att staten gör sig till herre och egare åtminstone af de för trafiken och försvarsväsendet mest vigtiga jernvägarne inom landet, fråga i sin tid möjligtvis kan uppstå om inlösen för statens räkning af den nu ifrågavarande jernvägen, hvilken utgör en länk i den stora och af många anledningar vigtiga trafikleden Karlskrona—Vexiö—Alfvesta—Borås—Göteborg, äfvensom att staten, hvilken förbehållit sig lösningsrätt till jernvägssträckningen Göteborg—Borås, kan, om lösningsanspråket väckes före 1904 års utgång, inlösa denna jernväg på billigaste inlösningsvilkor (jernvägens anläggningskostnad + 5 procent ränta derå); och att Göteborg—Borås jernväg, som är af stor betydelse för trafiken inom landet och än vidare blir det efter tillkomsten af Borås—Alfvesta jernväg, redan för det närvarande är en bland de i ekonomiskt afseende mest gifvande jernvägarne i landet med en trafikinkomst exempelvis för 1899 af icke mindre än 25 kronor 28 öre per dag och bankilometer.

Ur denna synpunkt torde det således icke kunna anses annat

än politiskt klokt, att staten — då sådant kan ske utan någon som helst förlust, risk eller olägenhet för statsverket — beviljar det nu ifrågasatta lånet, så att, *om* till äfventyrs inlösen af jernvägen ifrågakommer, staten må undgå att öfvertaga och ansvara för det vida dyrare lån, som för jernvägsföretaget måste upptagas, derest lånefrågan af Riksdagen afslås.

Men stöd af hvad nu blifvit i korthet anfördt, tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att ifrågavarande kongl. proposition af Riksdagen bifalles.»

Herr *G. D. R. Tornerhjelm* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 60.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af gjorda framställningar om anslag dels för undersökningar af mindre hamnar m. m., dels ock för undersökningar af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige. (R. A.)

1:o.

Undersökningar af mindre hamnar m. m.

Uti den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under sjette hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 10,000 kronor till *undersökningar af mindre hamnar och farleder* äfvensom till *upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar*, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

För nämnda ändamål har Riksdagen på extra stat beviljat för hvart af åren 1894—1898 ett anslag af 5,000 kronor och för hvartdera af åren 1899 och 1900 10,000 kronor.

Utskottet, som emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke haft något att erinra, hemställer,

att Riksdagen må på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 10,000 kronor till undersökningar af mindre hamnar och farleder äfvensom till upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

2:o.

Undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder m.m. i mellersta Sverige.

Kongl. Maj:t har vidare i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att, till bestridande af kostnaderna för *undersökning samt upprättande af planer och kostnadsförslag dels för om- eller nybyggnad af Göta kanal, Svea kanal mellan Mälaren och Venern, Hjelmare kanal, segelleden genom Mälaren från Hjelmare kanals mynning till Stockholm samt Södertelge och Strömsholms kanaler, dels ock för reglering af vattenståndet i Venern*, bevilja ett anslag af 173,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 44,000 kronor.

I sammanhang härmed har utskottet haft att behandla en inom Andra Kammaren af herr *K. Almqvist* väckt motion (n:o 52), deruti föreslagits, att Riksdagen måtte besluta:

1) att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i sammanhang med den föreslagna undersökningen af ombyggnad af segelleden genom Mälaren låta verkställa undersökning samt upprätta plan och kostnadsförslag för en reglering af Mälarens vattenstånd i syfte att hålla vattnet i nämnda sjö så vidt möjligt i en konstant nivå, närmast öfverensstämmande med nuvarande medelvattenstånd; samt

2) att för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

Enligt hvad af det vid statsverkspropositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 sistlidne januari inhemtas, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrifvelse af den 17 november 1898 hos Kongl. Maj:t gjort framställning om aflåtande af proposition till Riksdagen om statsanslag till undersökning af åtskilliga kanal- och segelleder i mellersta Sverige.

Dervid hade styrelsen till en början erinrat, hurusom styrelsen redan i sitt den 15 juli 1895 till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande rörande undersökning för ombyggnad af Trollhätte kanal varit i tillfälle framhålla, att, sedan såväl i de flesta kulturländer som ock i Sverige ett storartadt arbete på jernvägarne tagit ländernas krafter i anspråk, det derunder varit lika naturligt som nödvändigt, att arbetet på vattenvägarnes förbättring och utvidgning fått afstanna. En bidragande orsak härtill hade äfven varit att söka i den allmänna opinionens inträdda förändring från en öfverskattning till ett underskattande af vattenvägarnes betydelse i förhållande till jernvägarne och den öfverdrifna fruktan för en för de senare farlig konkurrens emellan dessa båda samfärdsmedel. Efter jernvägsnätens hufvudsakliga fullbordan hade emellertid numera de flesta länder i Europa sedan omkring 20 år tillbaka lärt sig inse felaktigheten i all-

mänhet af denna uppfattning och återgått med förnyadt intresse till utvidgande af sina vattenvägar, på hvilkas anläggning exempelvis Tyskland och Frankrike under nämnda tid utfört ett jättearbete för den inre samfärdseln. Erfarenheten hade nemligen gifvit vid handen, att dessa vattenleder utgjorde det kraftigaste medel såväl att underlätta de egna näringarnas kamp mot den utländska konkurrensen som att tillföra jernvägarne ökade godsmängder och nya godsslag.

Styrelsen hade derefter anfört, att den korta tid, som förflutit, sedan detta utlåtande afgifvits, hade bevittnat en fortsatt liflig utveckling af de inre farlederna inom flere af Europas länder samt en än lifligare verksamhet för åvägabringande af nödiga undersökningar och utredningar rörande ifrågastälda kanal- och flodregleringsanläggningar af allt större dimensioner.

Äfven bland fackmän och närmast intresserade näringsidkare hade åsigterna om nödvändigheten för ett land att underlätta icke blott den yttre, utan äfven den inre sjöfarten, såsom bundsförvandt och komplement till jernvägsnäten, vunnit alltmera stadga och utbredning och, bland annat, gifvit sig uttryck på de sista internationella sjöfartskongresserna i sådana uttalanden som att det vore de stora fartygen, lämpade för fraktande af de största laddningarna öfver hafven och på de inre segellederna, hvilka utöfvade det väsentligaste inflytandet på ett lands ekonomiska utveckling, att öfvervigten i detta hänseende vid den internationella täflingskampen tillföllo de länder, som förskaffade sig de bästa anordningarna för sjöfarten och de djupast in i landet ledande maritima segellederna, samt att fartygens storlek jemte hamnarnes och segelledernas deraf framkallade djup under det sista halfseklet utvecklats så hastigt, att de fartyg, som vid nybyggnad tillhört den största förefintliga typen, inom kort tid befunnit sig endast bland de medelstora, hvarför det vore af vigt att öka de äldre segelledernas mått och att vid ny- och ombyggnad deraf noga beakta dessa omständigheter.

Äfven om dessa uttalanden icke vore omedelbart tillämpliga på svenska förhållanden, särskildt i afseende på landets kanaler, som under en del af året tillfröse, voro de dock beaktansvärda äfven för vårt land, hvilket vore rikt på vattendrag och sjöar af stor utsträckning, hvaraf två betecknades såsom innanhaf. Om man kunde införa sjögående fartyg till deras stränder och andra landets inre delar, skulle i många hänseenden uppvägas de olägenheter, som vore en följd af landets ogynsamma läge på sidan af verldshandelns stråkvägar.

Insigten om den stora betydelsen af dylika samfärdsmedel, särskildt

hvad anginge Venern, Vettern, Hjelmaren och Mälaren, hade tidigt vunnit insteg hos framstående män redan under slutet af medeltiden. Det stora verket började utföras under Vasakonungarne, om än likasom på försök, men kunde ej med kraft fortsättas förr än mot slutet af förra århundradet och början af det innevarande, dock under så ogynsamma förhållanden, att det med kanaliseringen afsedda ändamålet af transitofart och fraktfart med sjögående fartyg aldrig ens från början uppnåtts i följd af otillräckliga dimensioner på slussar och kanaler, fartygens ändrade mått i följd af ångans användande m. m.

För att en gång uppnå sistnämnda för hela riket så eftersträfvansvärda och under många sekler eftertraktade mål, erfordrades att ombygga och utvidga de vigtigaste af de äldre kanalerna med tidsenliga dimensioner och att bygga nya kanalleder.

På de senare tiderna hade äfven i landet visat sig tecken till ett vaknande intresse för utvecklandet i sagda syfte af landets vattenvägar, och styrelsen vore förvissad, att den tid snart skulle inträda, då man allmänt skulle inse fördelen och nödvändigheten — till och med från jernvägssynpunkt — att utsträcka och förbättra vattenvägarne, både de helt konstgjorda och de naturliga, till fraktfart med sjögående eller eljest lämpliga fartyg. Först sedan detta genomförts, vore landets samfärdsmedel någorlunda likställda med utlandets och i stånd att underlätta en framgångsrik täflan med dess produkter, synnerligast i fråga om råvaror samt tungt och skrymmande gods, som utan vattenvägar icke kunde komma i marknaden. Till dylikt gods vore jemväl att hänföra jordbrukets oförädlade alster och dess behof af gödslings- och jordblandningsmedel m. m., som icke tålde långa jernvägstransporter.

Då styrelsen med anledning häraf nu ansett tiden vara inne att hemställa om åtgärder till förberedande af det afbrutna kanalarbetets återupptagande, då tiden dertill kunde finnas gynsam, syntes frågan härom icke med fog kunna anses såsom för tidigt väckt eller såsom ny. Lång tid kräfdes i alla händelser, ej så mycket för undersökningsarbetena som icke mer för att lemna allmänheten tillfälle att pröfva förslagen och derom bilda sig en bestämd tanke, hvarförutan så omfattande företag icke kunde genomföras.

Styrelsen hade ansett lämpligt, att de afsedda undersökningsarbetena omfattade, förutom nedan uppräknade befintliga kanaler, jemväl två föreslagna segelleder, nemligen den genom Mälaren samt den mellan Hjelmaren och Venern, hvilken tillämnade led benämnts Svea kanal och redan förut undersökts. Ehuru icke af nutiden allmänt känd, vore denna kanalplan likväl förtjent af att revideras och att det å nyo toges under

ompröfning, huruvida och på hvilket sätt den kunde och borde komma till utförande med tidsenliga dimensioner. Styrelsen hade vidare ansett sig böra föreslå, att förslagen uppgjordes alternativt med segeldjup af 4, 5 och 6 meter och öfriga mått derefter afpassade, såsom blifvit bestämdt för undersökningen af Trollhätte kanal för dess ombyggnad, med undantag för Strömsholms kanal, som borde beräknas alternativt till 3 och 4 meters djup.

De kanallinier, som enligt styrelsens åsigt borde underkastas undersökning, vore dels Göta kanal, deri inbegripet en alternativ linie mellan Norsholm och Norrköping, dels Hjelmare kanal jemte segelleden derifrån till Stockholm genom Mälaren, dels Södertelge och Strömsholms kanaler, hvartill skulle komma undersökning för reglering af vattenhöjden i sjön Venern, såsom inverkande både å Trollhätte samt å Svea och Göta kanaler, samt Svea kanal från Hjelmaren till Venern.

Längden å dessa segelleder utgjorde särskildt för de bearbetade delarne af kanalerna och särskildt för de naturliga vattendragen:

	Bearbetad del	Naturlig del	Hela längden
Göta kanal	86.220	103.499	189.719
alternativ deraf från Norsholm till Norrköping	20.000	13.000	33.000
Svea kanal	33.650	84.350	118.000
Hjelmare kanal	8.522	55.608	64.130
segelled genom Mälaren från Hjelmare kanals mynning till Stockholm	17.000	——	17.000
Södertelge kanal	2.078	2.989	5.067
Strömsholms kanal	14.369	86.096	100.465
Summa km.	181.839	345.542	527.381

Då kostnaden för dessa undersökningar uppginge i medeltal till 300 kronor för kilometer för hela längden af segelleden, skulle för de afsedda nya kanalplanernas utarbetande erfordras en summa af i jemnadt tal 158,000 kronor, fördelad på 4 år, under hvilken tid arbetena borde kunna fullbordas, hvartill komme för utredningen rörande reglering af Venerns vattenstånd, hvaraf förenämnda kanalarbeten berodde, 15,000 kronor.

Enär flere af dessa kanaler tillhörde enskilda bolag, hvilka icke kunde förvänta någon särskild fördel af kanalernas ombyggnad, men tvärtom möjligen komme att befara förluster deraf, och på den grund icke torde vara villiga att bidraga till undersökningen, så torde något bidrag från dessa bolag till undersökningarnas bekostande i allmänhet icke vara att påräkna.

På grund af hvad sålunda anförts hade styrelsen hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska ett anslag af 173,000 kronor, deraf för första året af undersökningen 44,000 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts disposition, för utförande af en statistisk och teknisk utredning jemte planer och kostnadsförslag dels till om- eller nybyggnad af följande segelleder, nemligen: Göta kanal med en alternativ linie mellan Norsholm och Norrköping, Svea kanal, Hjelmare kanal, segelleden genom Mälaren från Hjelmare kanals mynning till Stockholm samt Södertelge och Strömsholms kanaler, dels ock för reglering af vattenståndet i Venern.

I sammanhang härmed hade styrelsen föreslagit, att följande vilkor för statsanslagets utgående skulle stadgas, nemligen: att planer och kostnadsförslag skulle upprättas alternativt för ett segeldjup af 4, 5 och 6 meter utom för Strömsholms kanal, hvars djup skulle beräknas alternativt till 3 och 4 meter, samt att öfriga dimensioner å kanaler och slussar m. m. skulle bestämmas i vanlig proportion till dessa djup och att utredningen skulle ställas under öfverinseende af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som egde förordna lämplig undersökningsförrättare och för denne utfärda instruktion.

Efter det Kongl. Maj:t genom remiss den 15 december 1898 anbefalt kommerskollegium att, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i de län, som berördes af ifrågavarande förslag, blifvit hörde, i ärendet afgifva utlåtande, hade kollegium i utlåtande den 3 oktober 1899 meddelat, att kollegium till åtlydnad häraf anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Elfsborgs, Skaraborgs, Vermlands, Örebro, Vestmanlands och Kopparbergs län att en hvar inom sitt län lemna intresserade tillfälle att öfver förslaget, i hvad länet anginge, sig yttra samt att derefter med de yttranden, som kunde varda afgifna, jemte eget utlåtande i ämnet till kollegium inkomma, hvarjemte kollegium lemnat tillfälle för direktionerna öfver Göta kanalverk, öfver Södertelge kanal- och slussverksbyggnad och för Strömsholms nya kanalbolag, styrelsen öfver Hjelmare kanal- och slussverksaktiebolag samt styrelsen för betryggande af sjöfarten å Venern att afgifva yttranden öfver väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ifrågavarande framställning, samt att till kollegium inkommit ej mindre utlåtanden öfver förslaget af Kongl. Maj:ts samtlige ofvanbemälde befallningshafvande, dervid tillika öfverlemnats, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Jönköpings, Skaraborgs och Örebro län skriftliga yttranden af åtskilliga ortsmyndigheter, föreningar, kommuner och enskilda personer samt af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs och Vermlands län protokoll, hållna vid sammanträden inför dessa länsstyrelser med intresserade, än äfven yttranden i ärendet af direk-

tionen för Strömsholms nya kanalbolag samt styrelsen för betryggande af sjöfarten å Venern.

Öfver hvad sålunda förekommit hade kommerskollegium lemnat följande redogörelse:

I intet af de afgifna yttrandena hade mot förslaget om en sådan utredning, som blifvit af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagen, gjorts någon erinran, och i det öfvervägande flertalet af samma yttranden hade den ifrågasatta utredningen lifligt förordats, hvarjemte kraftigt betonats ej mindre det gagn, en om- och tillbyggnad till föreslaget omfång af meranämnda kanalleder skulle medföra för landets handel och industri, än äfven de fördelar, sagda arbeten äfvensom den ifrågasatta regleringen af Venerns vattenstånd skulle för jordbruksnäringen medföra särskildt genom förvandling af betydande sträckor vattendränkt eller vattensjuk jord till odlingsbar mark. I fråga om den föreslagna Svea kanal hade från de län, som skulle deraf beröras, uttalats ett synnerligen lifligt intresse för sagda kanalled — för hvilken emellertid uti ett af de från Örebro län inkomna yttranden föreslagits delvis annan sträckning, än tidigare ifrågasatts — och enahanda intresse hade i samtliga från Östergötlands län inkomna yttranden gjort sig gällande beträffande den föreslagna ombyggnaden af Göta kanal, dervid enhälligt förordats alternativet Norsholm—Norrköping, hvarjemte i ett yttrande uttalats farhågor för, att utan en sådan ombyggnad Norrköpings och hela Östergötlands handelsintressen skulle, derest Svea kanal komme till stånd, blifva lidande. Beträffande den föreslagna regleringen af Venerns vattenstånd hade betonats nödvändigheten deraf, att regleringen så ordnades, att skada ej tillskyndades vare sig jordegarne eller ortens hamnanläggningar och sjöfart. Från Östergötlands och Jönköpings län hade uttalats den önskan, att, utöfver ofvan ifrågasatta arbeten, måtte vidtagas en reglering af Vetterns vattenstånd. Vissa betänkligheter i fråga om de föreslagna kanalarbetena hade uttalats af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län och hamndirektionen i Jönköping i det hänseende, att på vissa ställen svårighet måhända skulle uppstå att alltid hafva full tillgång på vatten till slussningen i de stora slussar, som de föreslagna farlederna måste hafva, hvilken omständighet ock föranledt bemälda hamndirektion att ifrågasätta, att, äfven om större kanaler för oceanångare inrättades, de nuvarande kanalerna dock skulle bibehållas för de mindre fartygens bättre fortkomst. Slutligen hade i ett af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län insändt yttrande Hjelmarens och Qvismarens sjösänkningsbolag, jemte erinran, att bolaget hade sig ålagdt, bland annat, att vid vissa Hjelmarens hamnar hålla vattnet vid bestämdt djup, framstält det förbehåll, att genom

den föreslagna Svea kanal icke måtte bolaget åläggas nya eller större skyldigheter, ej heller anspråk ställas på vissa bolagets för angifna ändamål afsatta medel.

För egen del hade kommerskollegium anfört:

Lika med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåge kollegium, att, derest om- och nybyggnad af ifrågavarande kanalleder komme att verkställas, i enlighet med hvad för Trollhätte kanal redan föreslagits, till dimensioner, som dels medgåfve, åtminstone under större delen af året, direkt sjöfartsförbindelse med utlandet utan den nu vanligen erforderliga tidsödande omlastningen i kusthamn med deraf följande kostnader, dels ock erbjöde för jordbruksalster och andra mera skrymmande varuslag ett billigare befordringssätt, än nu vanligen stode till buds, sådant måste för Sveriges handel, industri och jordbruk medföra synnerliga fördelar, bland annat, genom beredandet åt dessa näringsgrenar af en gynsammare ställning gent emot den utländska konkurrensen, än eljest vore möjligt. Väl måste så vidtomfattande företag jemte den i samband dermed ifrågasatta, jemväl önskvärda regleringen af Venerns vattenstånd medföra högst betydande svårigheter och kostnader, hvilka torde ökas än mera deraf, att de för ändamålet nödiga arbetena å redan befintliga kanaler borde till förekommande af allt för stora hinder för samfärdseln samt förlust för såväl kanalegare som trafikerande bedrifvas med största möjliga skyndsamhet. Men dessa omständigheter syntes kollegium gent emot ett förverkligande af det så vigtiga önskemålet, att landet till industriens och handelns främjande försåges med utvidgade och förbättrade inre vattenvägar, ingalunda böra verka afhållande från företagandet af en undersökning i det syfte, hvarom nu vore fråga. Deremot syntes det kollegium vara af vigt, att i sammanhang med den ifrågasatta undersökningen rörande regleringen af Venerns vattenstånd blefve utrönta ej mindre djupförhållandena i de hamnar, som af kanalerna jemte vattenståndsregleringen berördes, än äfven de vilkor, på hvilka dessa förhållanden i mån af behof kunde på ett tillfredsställande sätt ordnas, helst som, enligt kollegii mening, ändamålet med den ifrågasatta undersökningen eljest skulle i väsentlig mån förfelas.

Kollegium, som ej hade något att erinra mot det i ärendet ifrågasatta anslagsbelopp eller mot de för anslagets åtnjutande föreslagna vilkor, instämde alltså uti den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i ärendet gjorda hemställan om anslag af statsmedel för undersökning i angifna hänseenden m. m., med den utsträckning i undersökningens omfattning, som beträffande vissa hamnars djupförhållanden ofvan antydts, samt med

beaktande, så vidt sig göra läte, jemväl af de under ärendets behandling från skilda håll framstälda olika önskemål.

I anledning af de önskemål, som berörts såväl i kommerskollegii utlåtande som ock i några dervid fogade yttranden, hade statsrådet och chefen för civildepartementet begärt närmare upplysningar från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; och hade till svar deråt uti afgifven promemoria vederbörande föredragande i styrelsen meddelat, bland annat, att styrelsen i sin förberörda framställning ej afsett undersökning af djupförhållandena i de hamnar, som af kanalerna jemte regleringen af Venerns vattenstånd berördes, i vidare mån än genom angifvande för de vigtigaste hamnarne af de allmännaste hufvuddragen derför; att, derest för sådant ändamål skulle uppgöras fullständiga förslag, hvilket ansetts tillkomma vederbörande hamnförvaltningar, förhöjning erfordrades i undersökningsanslaget med i medeltal 1,500 kronor för hvarje hamn; att i sammanhang med undersökningen för ombyggnad af Trollhätte kanal utan statsmedel undersöktes hamnarna vid Karlstad och Kristinehamn, vid Norselfvens och Byelfvens utlopp samt vid Lidköping, Åmål, Råbäck och Hönssäter; att, derest fullständiga undersökningar skulle ske för flera hamnar, dessa skulle kunna inskränkas till de af kanalerna icke omedelbart berörda hamnarna vid Upsala, Enköping, Vesterås, Strömsholm, Köping, Arboga, Strengnäs, Vadstena, Hästholmen, Jönköping, Hjo, Askersund och Mariestad, under hvilken förutsättning undersökningskostnaden komme att ökas med 20,000 kronor; samt att hvad i de angifna yttrandena anförts i allt väsentligt förtjenade att beaktas vid undersökningen, dock med iakttagande, att sättet för lösningen af i yttrandena omförmälda spörsmål blefve beroende på den noggrannare kännedom om förhållandena, som genom undersökningen vunnes.

Efter att hafva redogjort för hvad sålunda i ärendet förekommit har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet yttrat följande:

»Jag tillåter mig till en början erinra, att Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 27 juni 1896 anvisat ett belopp af 20,000 kronor att användas, bland annat, till undersökning rörande segelled emellan Venersborg och Göteborg samt upprättande af kostnadsförslag för sådan segelled med alternativa djup af 4, 5 och 6 meter samt med derefter afpassade mått å kanal och slussar äfvensom till sådan undersökning rörande segelled mellan Venersborg och Uddevalla, att med ledning deraf kunde bedömas, huruvida en segelled med denna sträckning och med ofvan angifna alternativa djup borde med fästadt afseende vid de svårigheter, som mötte,

och de fördelar, som kunde beredas, blifva lika fördelaktig som eller fördelaktigare än leden till Göteborg.

Enligt mig meddelad upplysning lär denna undersökning, i sammanhang hvarmed flertalet af Venerns vigtigare hamnar, dock utan anlitande af statsbidrag, undersökts, vara i det närmaste fullbordad. Det synes mig derför lämpligt, att en undersökning nu verkställes beträffande landets öfriga mera betydande kanalleder för deras framtida om- eller nybyggnad med tidsenliga dimensioner.

Myndigheterna hafva redan framhållit de inre vattenvägarnes nytta för landet. Sverige är af naturen i flera afseenden synnerligen väl danadt för anordnande af dylika transportleder, i främsta rummet genom sina många, delvis mycket stora sjöar men ock genom det stora antalet floder, som dels äro dels kunna göras segelbara. Härigenom blifva de konstgjorda delarne af kanallederna jemförelsevis korta. Af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens redogörelse synes, att af Göta kanals hela längd mer än 54 procent är naturlig, icke bearbetad del. Vid Hjelmare kanal utgör den naturliga delen mer än 87 procent, vid Strömsholms kanal 86 procent, vid den tillämnade Svea kanal mer än 70 procent. För jemförelses skull må ock nämnas, att vid Dalslands kanal den naturliga delen utgör omkring 95 procent af hela längden. Det förtjenar ock att beaktas, att till följd af de af kanaler genomlupna sjöarnes vidsträckta ytor kanaltrafiken kommer i omedelbar beröring med betydligt större strandområden än vid flodfart eller ren kanalfart blifver förhållandet. Man behöfver härvid endast tänka sig, hvilka stora strandområden sattes i direkt förbindelse med hvarandra, då kanal öppnades mellan Venern och Vettern. Man har räknat ut att medan längden å Sveriges samtliga kanalleder utgör omkring 1,740 kilometer, hela det för kanaltrafiken tillgängliga strandområdet inom riket uppgår till en längd af mer än 5,000 kilometer.

Å andra sidan får man icke förbise, att höjdskilnaderna mellan de genom kanaler förbundna sjöarne här i riket ofta äro ganska betydliga, så att de svenska kanalerna måste vara försedda med ett jemförelsevis stort antal slussar. Göta kanal har sålunda 58 slussar, och dess högsta punkt, sjön Viken, ligger 91 meter öfver hafvet; Strömsholms kanal har 31 slussar för att stiga 100 meter öfver Mälarens yta. Ett gynsamt naturligt läge medför emellertid, att äfven för de högst belägna slussarne tillräcklig vattentillgång för slussning kunnat utan svårighet beredas. Ur trafikekonomisk synpunkt bör ock bemärkas, hurusom den för sjelfva transporten menliga höjdskilnaden i sin ordning gifver upphof till större och mindre vattenfall, hvilka mer och mer tagas i anspråk för industriella ändamål, så att i kanalernas omedelbara närhet allt större trafikbehof uppstå.

Det har blifvit framhållet, att dimensionerna å de svenska kanalerna väl kunnat vara någorlunda tillfredsställande vid de tider, då de byggdes, men att sedan dess sjöfartsförhållandena så fullständigt omdanats, att dessa dimensioner numera äro alldeles otillräckliga. Vattendjupet i kanalerna är för närvarande i Göta kanal 2,97 meter, i Hjelmare kanal 2,08 meter*, i Strömsholms kanal 1,48 meter och i Södertelge kanal 3,55 meter. I den mån man påfordrar, att kanalerna skola kunna medföra den förmånen, att större fartyg kunna deri framgå, så att omlastningar må kunna undvikas, motsvara de svenska kanalerna således icke ens de mest anspråkslösa fordringar.

Att ingenting afsevärdt vidgjorts för att råda bot för denna olägenhet har, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmärker, uppenbarligen sin rot deruti, att under de fyra, fem senaste årtiondena det hufvudsakliga kommunikationsintresset här, liksom annorstädes, rigtat sig på jernvägsbyggnader. Först på de senaste årtiondena har man i främmande länder börjat uppmärksamma, att jernvägarne icke göra kanalerna mindre behöfliga, utan att tvärtom dessa båda samfärdsmedel ömsesidigt förutsätta och komplettera hvarandra samt — jemte det de naturligtvis ömsevis beröfva hvarandra trafik — i många fall bereda hvarandra ökade trafiktillfällen, såsom exempelvis då utmed vattenvägarne uppstå industrier, hvilka för sina råvaror anlita fartyg men på jernvägarne försända sina färdiga produkter. Varornas tyngd eller ock det mindre behofvet af skyndsamhet vid förflyttningen hänvisar hela grupper af varor till kanaltransport såsom den lämpligaste. Sådant är förhållandet med spannmål, kol, ved, trävaror, kalk, sten, malm och andra råvaror äfvensom gödselämnen, torfströ o. d.

Beträffande förhållandet mellan jernvägar och kanaler såsom transportmedel torde det tillåtas mig meddela några få uppgifter från handlingarna rörande undersökningen för det under nästlidna år framlagda stora förslaget till kanalanläggning mellan Rhen och Elbe. Det har beräknats, att under de sista 20 åren resultatet af kanal- och flodfarten (Binnenschiffahrt) ökats från 2,900 millioner tonkilometer till 7,500 millioner, alltså med 159 procent, under det att trafiken å jernvägarne ökats från 10,900 till 26,500 millioner tonkilometer eller med 143 procent. Af hela varuutbytet inom Tyskland falla för närvarande omkring 78 procent på jernvägarne och omkring 22 procent på vattenvägarne.

Jag torde icke behöfva betona, att det nu föreliggande förslaget icke får tillmätas större omfattning än det i sjelfva verket har. Det är icke

*) Genom feltryck har i det vid statsverkspropositionen fogade utdraget af protokollet inflytit annan uppgift å vattendjupet i Hjelmare kanal.

meningen att börja hvad man skulle kunna kalla en kanal-æra i vårt kommunikationsväsendes historia. Det är endast afsigten att undersöka de brister, som vidlåda vårt nuvarande kanalsystem, och att efterse, om vi böra komplettera detta med förslagsvis en enda ny kanal.

Den första åtgärden för igångsättandet af en dylik temporär öfverflyttning af kommunikationsarbetet är emellertid att anordna en omfattande undersökning ur trafikstatistisk och teknisk synpunkt af såväl de bestående kanalförbindelserna som ock de ytterligare arbeten, som behöfvas för att komplettera och ytterligare utveckla vårt inrikes sjötransportväsen och att med stöd af en sådan undersökning upprätta en enhetlig plan för blifvande kanalarbeten. På detta sätt synes man mig bäst fullgöra hvad som kan fordras för att vara väl rustad att påbörja ett arbete af synnerligen stor nationel betydelse, då tidpunkten derför befinnes lämplig, och såväl erfarenheten från utlandet som ock resultaten af de verkställda undersökningarna gifva vid handen, att de anslag, som då kunna beviljas, skola komma landet till verklig nytta.

Undersökningen är afsedd att omfatta, förutom åtskilliga befintliga kanaler, en redan på 1840-talet ifrågasatt kanalanläggning mellan Hjelmaren och Venern, den s. k. Svea kanal. För denna kanalanläggning, om hvilken på senare tider icke varit mycket tal, verkställdes på enskild bekostnad undersökning och upprättades plan, enligt hvilken kanalen, som var afsedd att erhålla ett djup af 7 fot (2,08 meter), skulle utgå från Hjelmaren vid Hjelmarsberg och derefter dragas parallelt med och på något afstånd från Svartåns södra strand till Vintrosa samt derifrån, delvis följande Svartån, till sjöarne Teen, Toften, Lilla och Stora Björken och fram till Letelfven vid Degerfors. Derifrån skulle kanalen följa Letelfven ned till sjön Skagern och från denna sjö i närheten af Gullspång dragas fram till Venern vid Otterbäcken. Sedan undersökningen fullbordats, förekom förslag om kanalens anläggning vid riksdagarne åren 1840—41 och 1844, men föranledde ej till någon åtgärd i afseende å kanalens utförande, hvarefter detta kanalförslag fått hvila. Då fråga nu väckts om undersökning af landets förnämsta kanalleder, anser jag skäl föreligga att återupptaga förslaget om anläggning af denna kanal, som, derest densamma i framtiden kommer till utförande, måste ega betydelse såsom förbindelselänk närmast mellan Hjelmaren och Mälaren å ena, samt Venern å andra sidan, äfvensom derigenom att densamma kommer att bereda en i någon mån förkortad sjöväg mellan Stockholm och Göteborg. Äfven synes intresset för denna kanalled i de orter, genom hvilka densamma är afsedd att framdragas, vara synnerligen starkt, att döma af de af-

gifna yttrandena i synnerhet af myndigheter och invånare inom Örebro län.

Att emellertid den gamla planen behöfver omarbetas är alldeles gifvet. Redan det nu behöfliga vida större kanaldjupet medför med nödvändighet en grundlig förnyad undersökning. De ingifna yttrandena hänvisa ock derpå, att i väsentliga delar fördelaktigare sträckningar för kanalen kunna vinnas, afseende dels förkortning af väglängden dels ock möjligheten att gå genom Örebro i stället för att på något afstånd passera denna stad. Från flera håll har dervid uppmärksamheten fästats derå, att, om man å längre sträcka följde Svartåns strömfåra, man genom den då nödvändiga regleringen af Svartåns vattenflöden skulle kunna samtidigt bereda en välbehöflig befrielse från öfversvämning för stora vidder bördig jord kring vattendraget.

Såsom bevis på intresset inom orten för en kanalanläggning i dessa trakter torde det tillåtas mig erinra om ett ärende, som den 29 mars 1899 anmäldes inför Eders Kongl. Maj:t.

Representanter för större egendomar och industriella verk utefter Letelfvens och Gullspångselfvens vattendrag hade hemstält om anvisande af ett anslag af allmänna medel för undersökning genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg för en kanal från sjön Möckeln genom Letelfven, sjön Skagern och Gullspångselfven förbi Gullspångsfallen till Venern, och hade sökandena jemväl erbjudit sig att med en viss penningsumma bidraga till undersökningskostnaderna. Såsom synes skulle denna kanalled från Degerfors vid Letelfven till Venern i hufvudsak sammanfalla med Sveakanalens tidigare föreslagna sträckning i denna del.

Sedan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs, Vermlands och Örebro län förordat ansökningen, behagade Eders Kongl. Maj:t, uppå tillstyrkan af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, föreskrifva, att af de medel 10,000 kronor, som för år 1899 anslagits till undersökning af mindre hamnar och farleder m. m., skulle användas ett belopp af 3,000 kronor för undersökning samt förslags uppgörande till farled mellan Venern och Möckeln, under förbehåll att sökandena tillsköte hvad derutöfver erfordrades för bestridande af handtlangning och öfrig undersökningskostnad, äfvensom anbefalla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att draga försorg om undersökningens verkställande.

Såsom förut meddelats, skulle den nu af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatta undersökningen komma att afse jemväl reglering af vattenhöjden i sjön Venern, såsom inverkande både å Trollhätte samt å Svea och Göta kanaler. Beträffande innebörden af den åsyftade regleringen har föredraganden inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i förut-

nämnda promemoria meddelat, att dermed afsåges vattenvariationens minskning, d. v. s. sänkning af högvattenståndet, begränsning och möjligen någon höjning af lågvattenståndet, men framför allt en jemnare fördelning af afrinningen från Venern, således minskning af flödesmängden och höjning af lågvattensmängden. Med högvattenytans sänkning skulle naturligtvis uppstå fördelar för strandegare och med lågvattnets begränsning en viss trygghet för sjöfarten å sjön och dermed jemnhöga, af Venern beroende vatten. Afrinningens jemnare fördelning skulle slutligen vara till fördel ej mindre för sjöfarten å Trollhätte kanal och Göta elf än äfven för dem, som egde vattenrätt i elfven nedanför Venern.

Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit undersökning jemväl af segelleden genom Mälaren från Hjelmare kanals mynning till Stockholm, anser jag mig till undvikande af missförstånd böra framhålla, att denna undersökning skulle stanna vid Stockholm, så att densamma icke skulle innefatta någon plan för ombyggnad af Stockholms sluss, hvarför fullständig plan redan finnes uppgjord, ej heller befatta sig med den på dagordningen stående frågan om beredande af farled mellan Mälaren och Saltsjön närmast söder om Stockholm genom Årstaviken och Hammarbysjön.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag skall utredningen blifva icke blott teknisk utan äfven statistisk. Denna sistnämnda sida af utredningen är påtagligen af synnerlig vigt.

En sådan statistisk undersökning skall till en början afse sammanförande och bearbetning af tillgängligt eller i vissa fall särskildt anskaffadt statistiskt material rörande befolknings- och näringsförhållanden i de orter, som af befintliga eller föreslagna kanalleder beröras. Vidare skall tillses, huruvida befintliga kommunikationsleder, jernvägar, landsvägar, vattenvägar, kunna anses tillgodose de bestående näringarnes behof, och i hvilken mån förbättrade vattenvägar må kunna antagas befordra utvecklingsmöjligheten i dessa hänseenden utan att i särskilda fall alltför mycket skada de befintliga kommunikationsanstalterna. Särskild uppmärksamhet torde dervid böra egnas åt frågan, huruvida de billigare transportkostnaderna å vattenvägarne, i jemförelse med jernvägsfrakterna, kunna anses för olika slag af varor uppväga den långsamhet i befordringen och det jemförelsevis långa totala uppehåll under vintern, som äro förenade med kanaltrafik.

Undersökningen bör ock afse att utröna, i hvilken mån inkomsterna af kanalerna må kunna beräknas gifva afkastning å de på om- eller nybyggnad nedlagda kapital, dervid hänsyn jemväl bör tagas till frågan om

lämpliga belopp för kanalafgifter och de hamnafgifter, som icke kunna undvikas.

Genom dessa och dylika utredningar skulle man söka så fullständigt som möjligt utröna, icke blott hvilka bland befintliga kanaler böra ombyggas och hvilka nya kanaler anläggas, utan äfven hvilken af ifrågasatta dimensioner bör vid hvarje särskild kanal komma till utförande.

Häraf följer att åt ledningen af en blifvande undersökning bör lemnas så fria händer som möjligt i afseende å framställandet af förslag beträffande alternativa linier. Det skulle uppenbarligen vara att gå undersökningen, såväl den tekniska som den statistiska, i förväg, om man på förhand bestämde, huruvida exempelvis Svea kanal i sin vestliga del bör hafva den tidigare föreslagna rigtningen eller en numera framkastad rakare sträckning, eller om Göta kanal tilläfventyrs bör i stället för sin nuvarande rigtning från Norsholm dragas efter Motala ström till och genom sjön Glan samt vidare till Norrköping, eller slutligen om kanalförbindelsen mellan Mälaren och Hjelmaren bör ledas utefter Hjelmarens naturliga utlopp, Eskilstunaån. Likaså bör åt en blifvande undersökning öfverlemnas att pröfva, hvilket afseende må kunna fästas vid ett framkommet förslag, att de befintliga kanalerna, åtminstone å vissa sträckor, icke skulle ombyggas utan vid sidan af de nya djupare kanalerna bibehållas till gagn för den mindre, företrädesvis lokala trafiken.

Mot de af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna alternativa kanaldimensioner, efter hvilka undersökningarna skulle ställas, har jag intet att erinra. Lika med styrelsen anser jag ock, att utredningen bör ställas under öfverinseende af styrelsen, som jemväl lärer böra förordna förrättningsman eller förrättningsmän och för denne eller desse utfärda instruktion.

Kommerskollegium har ifrågasatt jemväl undersökningar beträffande djupförhållandena i de hamnar, som beröras af kanalerna och af regleringen af Venerns vattenstånd, hvilka undersökningar skulle, såsom ofvan meddelats, medföra en ökning i undersökningskostnad af omkring 20,000 kronor. Jag anser dock, att dessa undersökningar böra bekostas af vederbörande intresserade i likhet med hvad som skett i sammanhang med undersökningen för ombyggnad af Trollhätte kanal med flertalet af Venerns vigtigare hamnar. Öfriga under ärendets gång framställda önskemål böra, så vidt sadant kan ske och pröfvas lämpligt, vid undersökningen beaktas.

Såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit och på af denna styrelse anfördt skäl anser jag, att något bidrag till undersökningens bekostande från vederbörande kanalbolag ej är att förvänta. Den ifråga-

satta undersökningen torde sålunda böra helt och hållet bekostas med statsmedel. Jag tror icke heller, att det vid detta omfattande undersökningsföretag skulle vara lämpligt att, såsom vid mindre undersökningar plägar ske, påfordra, att enskilde skulle ansvara för all handtlangningskostnad. På långa sträckor, särskildt utefter redan befintliga kanalleder, torde svårighet möta att finna enskilde, som äro benägna åtaga sig dessa kostnader.

Mot det begärda anslagets storlek har jag ej något att erinra. Då en del af Svea kanal, såsom förut nämnts, redan är föremål för undersökning, bekostad af anvisade eller enskildt tillskjutna medel, kunde väl deraf någon nedsättning i totalbeloppet böra föranledas. Men då denna undersökning afser endast ett mindre vattendjup och då i allt fall vid ett så omfattande företag som det ifrågavarande en minskning på ett håll lärer komma att motsvaras af ökning å andra håll, exempelvis för de alternativa undersökningar, som ifrågastälts efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen afgifvit sitt förslag i ärendet, finner jag icke uti den anförda omständigheten tillräcklig anledning att föreslå någon minskning uti det af styrelsen äskade anslagets belopp, hvilket lämpligen torde, såsom styrelsen med hänsyn till tillgängliga arbetskrafter föreslagit, böra fördelas på fyra år.

Då hela det ifrågasatta anslagsbeloppet utgör 173,000 kronor, finnes uppenbarligen ingen möjlighet att taga denna summa från det sedvanliga årsanslaget, 10,000 kronor, för undersökning af mindre hamnar och farleder m. m. Den fråga, som genom undersökningarna skall utredas, är ock af ett så allmänt statsekonomiskt intresse, att särskildt anslag synes mig böra anvisas för de nödvändiga undersökningarna och förslagen.»

Beträffande de skäl, som till stöd för det i ofvan omförmälda motion väckta förslaget blifvit anförda, tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionen.

Frågan om en utvidgning och förbättring af de inre vattenvägarna i vårt land är otvifvelaktigt af den betydelse, att det måste anses önskvärdt, att genom statens försorg åtgärder vidtagas för vinnande af den närmare utredning, som erfordras för att kunna bedöma, i hvad mån vigtigare företag för berörda ändamål lämpligen böra komma till utförande. Till någon del hafva ock under de senare åren förberedande undersökningar i detta syfte blifvit på statens bekostnad iverksatta. Såsom af

statsrådsprotokollet inhemtas, har nemligen Kongl. Maj:t, med anledning af ifrågasatt ombyggnad af Trollhätte kanal, år 1896 anvisat medel för undersökning rörande segelleder dels mellan Venersborg och Göteborg, dels ock mellan förstnämnda stad och Uddevalla, och denna undersökning, dervid förslag skall upprättas med alternativa segeldjup af 4, 5 och 6 meter samt derefter afpassade mått å kanaler och slussar, lärer numera vara i det närmaste fullbordad. Det synes utskottet, som om denna undersökning, hvaraf torde framgå i hvad mån större sjögående fartyg lämpligen kunna beredas tillträde till Venerns vatten, måste blifva af i viss mån afgörande betydelse för förslagen om ny- eller ombyggnad af öfriga från denna vidsträckta insjö utgående kanalleder. Och äfven vid undersökning för utvidgning eller anläggning af andra farleder till det inre af landet, torde hvad särskildt beträffar de derför lämpliga dimensionerna, hvaraf åter farledens rigtning i många fall måste vara beroende, ledning vara att hemta från de resultat, som förberörda utredning kommer att lemna. På grund häraf synes det utskottet lämpligast, att, först efter det fullständig utredning angående ombyggnad af Trollhätte kanal blifvit framlagd, beslut fattas om verkställande af undersökningar rörande andra kanal- och segelleder. Öfver hufvud torde någon olägenhet af ett sådant uppskof med undersökningarna icke vara att vänta. Särskilda omständigheter kunna emellertid påkalla, att undersökning redan tidigare verkställes rörande någon viss del af en kanalled. Så torde vara förhållandet, om fråga skulle uppstå att för industrielt behof anlägga nytt eller ombygga redan befintligt vattenverk i vattendrag, hvarest allmän farled synes kunna framdeles ifrågakomma. Derest nemligen de i sådant företag intresserade skulle önska att beträffande det sätt, på hvilket kanalanläggning i vattendraget kunde komma att anordnas, erhålla närmare kännedom för att med hänsyn dertill utföra sitt byggnadsföretag, synes det utskottet önskligt, att den för berörda ändamål erforderliga undersökning af en viss kanalsträcka varder genom statens försorg utförd, utan att man afvaktar verkställandet af en fullständig undersökning och utredning rörande hela kanalleden. För det fall, som ofvan blifvit antydt, lärer emellertid Kongl. Maj:t icke underlåta att vidtaga de åtgärder, som kunna anses vara af omständigheterna påkallade.

Då utskottet af ofvan anförda skäl ansett sig icke böra för närvarande förorda verkställandet af de undersökningar rörande kanal- och farleder, som af Kongl. Maj:t föreslagits, har utskottet gifvetvis ej heller anledning att nu tillstyrka bifall till den af herr Almqvist väckta motionen om undersökning för reglering af Mälarens vattenstånd, en undersökning, som nära sammanhänger med den af Kongl. Maj:t föreslagna rörande segelleden

genom Mälaren och som enligt motionärens hemställan borde i förening dermed verkställas. Deremot synes det utskottet angeläget, att frågan om reglering af vattenhöjden i Venern må under den närmaste tiden vinna den utredning, som med Kongl. Maj:ts framställning åsyftas. Oafsedt den inverkan, som en sådan reglering skulle utöfva på Göta kanal och den ifrågasatta Sveakanalen, torde nemligen ombyggnaden af Trollhätte kanal vara i ej oväsentlig mån beroende på den jemnare fördelning af afrinningen från Venern, som med berörda reglering afses. Med hänsyn härtill och då det synes vara af vigt att erhålla en, såvidt möjligt, fullständig utredning i fråga om Trollhätte kanals ombyggnad, anser sig utskottet böra tillstyrka, att Riksdagen för undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i Venern för nästkommande år anvisar det belopp af 15,000 kronor, som, enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas, beräknats vara för detta ändamål erforderligt.

Utskottet hemställer alltså,

a) att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, till bestridande af kostnaden för undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i Venern, må på extra stat för år 1901 anvisa 15,000 kronor; samt

b) att herr Almqvists ofvan omförmälda motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B. 1900.

N:o 61.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag för en hamnanläggning vid Hanö fiskeläge i Mjellby socken af Blekinge län.

(R. A.)

Uti en till Riksdagen den 2 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 54) har Kongl. Maj:t, med åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för anläggning genom statens försorg af en hamn vid Hanö fiskeläge i Mjellby socken af Blekinge län bevilja ett anslag af 101,500 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 50,000 kronor, under vilkor om kostnadsfri upplåtelse af det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är afsedd att i hamnen bedrifvas, bör för det gemensamma behofvet afsöndras.

Af åberopade statsrådsprotokollet inhemtas följande.

Af de utaf Riksdagen för åren 1895 och 1896 till Kongl. Maj:ts disposition ställda anslag till undersökningar af mindre hamnar och far-

leder m. m. anvisades genom kongl. bref den 21 september 1895 tillhopa högst 750 kronor för uppgörande af förslag till hamnanläggning vid Hanö fiskeläge i Mjellby socken och Listers härad af Blekinge län.

På uppdrag af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättade derefter distriktschefen, majoren m. m. W. Gagner under år 1895 förslag till hamnanläggning vid Hanö, för hvilken anläggning kostnaden beräknades till 111,000 kronor.

Distriktschefen Gagner meddelade i afgifvet betänkande, bland annat, följande: Hanö vore en skoglös och för odling omöjlig klippö med en längd af omkring $2^1/_4$ kilometer och en bredd af omkring 1 kilometer samt belägen omkring 4 kilometer från närmaste land. Förutom Hanö fiskeläge, förlagdt å öns vestra sida, funnes å ön lots- och fyrstation. Under blåst vore ön nästan otillgänglig, jemväl vid ostliga vindar, då i det mellan fastlandet och ön befintliga Hanösundet uppstode en stark sugning.

På föranstaltande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län har fiskarebefolkningen å Hanö blifvit i ärendet hörd vid sammanträden den 10 mars och den 4 april 1896. Befolkningen lemnade dervid beträffande förhållandena vid Hanö följande upplysningar:

Icke något fiskeläge i trakten vore så svårt att med båt angöra som Hanö. Det hade sålunda inträffat, att befolkningen under till och med sex veckors tid till följd af storm betagits möjligheten att lemna ön och bereda sig förbindelse med fastlandet, hvarunder befolkningen hemsökts af så väl hungersnöd som vattenbrist. Befolkningen finge som oftast biträda vid ilandförandet af förnödenheter och materialier till lots- och fyrpersonalen å ön, hvarest lots- och fyrstation icke skulle kunna bibehållas, derest sådant biträde, som ofta vore förenadt med lifsfara, ej lemnades. Det hade händt, att fartyg med besättning gått förlorade utanför ön, utan att befolkningen kunnat vidtaga åtgärder för deras räddande. Derest hamnskydd funnes å ön, skulle befolkningen medelst däckade båtar hafva ständig förbindelse med fastlandet, för så vidt ishinder ej omöjliggjorde segling. Till följd af de nuvarande ogynsamma kommunikationsförhållandena hade flera familjer måst lemna ön för att söka sig annan boplats. Men en hamnanläggning å Hanö skulle föranleda till inflyttning, då nemligen ön egde ett för idkande af hafsfiske ovanligt gynsamt läge. Hamnen skulle derjemte blifva mycket anlitad såsom nödhamn för å fastlandet boende fiskare.

Under förutsättning, att statsbidrag till två tredjedelar af den för hamnarbetets utförande beräknade kostnaden, 111,000 kronor, beviljades,

förklarade befolkningen sig villig att bidraga med arbetsprestationer vid hamnens byggande till ett beräknadt värde af 33,269 kronor 30 öre äfvensom, i den mån så erfordrades, med ett penningbelopp intill 3,730 kronor 70 öre. Dock uttalade befolkningen den önskan, att, då hamnanläggningen lände till stor nytta för lots- och fyrstationen å ön, lotsstyrelsen måtte med något penningbelopp deltaga uti den på stationen kommande andel uti det arbete, befolkningen för hamnanläggningens åstadkommande hade att utföra. Och tillkännagaf befolkningen slutligen sin afsigt vara att bilda ett bolag, som skulle ombesörja hamnens framtida underhåll.

Vidare har genom en den 8 juni 1896 dagtecknad handling dåvarande egaren af Hanö, Knut Johnsson, förklarat sig vilja för en köpeskilling af 300 kronor till det bolag, som för utförande af den ifrågasatta hamnanläggningen kunde komma att bildas, upplåta det område af stranden med derutanför liggande vattengrund, som för hamnanläggningen erfordrades, och hvilket område skulle sträcka sig i norr 5 fot nordligare än den punkt, der norra hamnarmen skulle från stranden utgå, i söder 5 fot sydligare än der södra hamnarmen skulle utgå och i öster 50 fot från stranden.

Sedan denna utredning i ärendet genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Blekinge län försorg kommit till stånd, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 31 juli 1896 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemstält, att styrelsen ville hos Kongl. Maj:t göra framställning, att kronan för lots- och fyrinrättningarnas å Hanö räkning ville deltaga i den tredjedel af kostnaden för hamnanläggningens utförande, som skulle af befolkningen å Hanö gäldas. Med hänsyn till den nytta, personalen vid nämnda inrättningar skulle erhålla af anläggningen, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande att af lots- och fyrmedel skulle kunna påräknas ett belopp, som icke borde sättas lägre än till 7,000 kronor. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstälde derjemte, att till betäckande af kostnaden för utförande af hamnanläggningen i enlighet med distriktschefen Gagners förslag äfvensom för förvärfvande af nödigt område för hamnanläggningen, tillsammans 111,300 kronor, styrelsen ville söka utverka — hvad af lots- och fyrmedel kunde erhållas oberäknadt — ett anslagsbelopp af 74,200 kronor.

Med åberopande af sin berörda skrifvelse till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län derefter uti en till Kongl. Maj:t ställd skrifvelse af den 16 oktober 1897, då

det ansetts lämpligt, att framställningen om anslag till ifrågavarande ändamål, i hvad den grundade sig på lots- och fyrinrättningarnas å Hanö behof af hamn, gjordes omedelbart af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hemstält, att Kongl. Maj:t för utförande af ifrågavarande hamninrättning täcktes af lots- och fyrmedel anvisa ett belopp af 7,000 kronor.

Till följd af härå erhållen remiss har lotsstyrelsen till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande i ärendet den 26 oktober 1897 och deruti anfört, att styrelsen vitsordade ej mindre behofvet för lotsverket och dermed för den allmänna sjöfarten af en lämplig båthamn å Hanö, förutan hvilken lotsplatsen derstädes endast ofullständigt kunde uppfylla sitt ändamål, än äfven den stora betydelse, tillvaron af en fiskarebefolkning på ön egde för lots- och fyrplatserna derstädes. Derest den föreslagna hamnanläggningen, hvilken, hvad planen anginge, syntes vara tillfredsställande, komme till stånd med ett bidrag från lotsverkets sida af 7,000 kronor, hade derigenom ett för lotsverket länge kändt behof blifvit afhulpet med betydligt lägre kostnad än på flera andra ställen måst utgifvas för att för lotsbåtar ordna nödvändiga båthamnar, och styrelsen ansåge derför, att nämnda belopp vore väl användt för sagda ändamål.

I formelt hänseende syntes deremot hinder möta för det föreslagna användandet af lotsverkets medel såsom en del af den tredjedel af hela kostnaden, fiskarena å Hanö eller intressenterna i den blifvande båthamnen borde utgifva för att komma i åtnjutande af statsanslag till täckande af de öfriga två tredjedelarne, men i betraktande deraf, att den nyttiga och högst nödiga anläggningen utan tvifvel aldrig kunde komma till stånd, derest icke lotsverket på ett kraftigt sätt bidroge dertill, funne sig lotsstyrelsen böra förorda, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta sådant förslag, att ifrågavarande hinder i detta undantagsfall måtte undanrödjas.

Sedan Hanö hamnaktiebolag bildats med ändamål att i enlighet med distriktschefen Gagners plan bygga hamn vid Hanö fiskeläge och att hamnanläggningen derefter underhålla, har detta bolag jemväl hos Kongl. Maj:t gjort framställning om ett statsbidrag af 74,000 kronor för hamnens anläggning.

På framställning af nämnda bolag har vidare Mjellby socken vid kommunalstämma den 14 november 1897 beslutit ikläda sig garanti för hamnens framtida underhåll under de tio första åren efter det anläggningen blifvit afsynad och godkänd, under vilkor, att blifvande hamnkassa ställdes under kontroll af socknens kommunalnämnd.

Uti infordradt utlåtande den 11 juni 1898 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, att giltiga skäl syntes tala för en hamnanläggning vid Hanö, dels för att vid fisket deromkring skulle kunna användas äfven större båtar än sådana, som kunde med lätthet upptagas på land, dels för att ön skulle kunna angöras äfven vid ogynsamma vindförhållanden. Hamnbyggnaden, utförd efter det af distriktschefen Gagner upprättade förslag, skulle tillfredsställa billiga anspråk i dessa hänseenden, och mot det föreslagna byggnadssättet hade styrelsen ej något att erinra.

Framställningarna om statsbidrag vore emellertid till en del grundade på förutsättningar, som i viss mån upphört, sedan 1898 års Riksdag vid anvisande af medel till understödjande under år 1899 af hamnbyggnader bestämt, att till vissa sådana finge af dessa medel utgå bidrag med högst nio tiondedelar af beräknad kostnad, af hvilket anslag likväl endast sju niondedelar finge användas för sjelfva byggnadsarbetet, samt att före utlemnandet af statsanslaget skulle vara styrkt, dels att vederbörande landsting åtagit sig ansvara för framtida underhållet, dock med anlitande af en fond, till hvilkens bildande finge användas, bland annat, återstoden eller två niondedelar af förenämnda statsbidrag, dels ock att till hamnen afsöndrats tillräckliga områden ej mindre för sjelfva hamnen än ock för den rörelse, som skulle i hamnen bedrifvas.

Äfven om, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lika med lotsstyrelsen, förmenade, Riksdagens medgifvande erfordrades för användning till arbetets utförande af hamnbyggnadsmedel tillsammans med lotsmedel till högre belopp än sju tiondedelar af beräknad kostnad, syntes dock framställning derom ej böra beslutas förr, än dels hamnförslaget kompletterats med förslag till tilldelande af områden för icke blott hamn och hamnbyggnader, utan äfven platser för skötsel af fiskeredskap och materiel samt för bostadslägenheter och dylikt äfvensom derför erforderlig kostnad, dels ock vederbörande landsting hörts beträffande hvad af detsamma kunde på grund af Riksdagens beslut påräknas.

På grund af hvad sålunda anförts hemstälde styrelsen, att Kongl. Maj:t täcktes förklara de i ärendet gjorda framställningarna för det dåvarande icke föranleda till vidare åtgärd, än att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län anmodades att låta utreda frågan om erforderliga områden för hamnen och kostnaderna derför, äfvensom att af landstinget i nämnda län infordrades yttrande i fråga om ansvar för hamnens underhåll.

Genom kongl. bref den 19 augusti 1898 anbefaldes Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län dels att låta verkställa utredning rörande storleken af och kostnaden för det område i land, som, med hänsyn till den rörelse, som vore afsedd att i hamnen bedrifvas, kunde finnas böra, utöfver hvad för sjelfva hamnanläggningen ansetts erforderligt, för det gemensamma behofvet afsöndras, dels ock att inhemta yttrande från länets landsting i fråga om ansvar för hamnens underhåll.

Till åtlydnad häraf har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län med skrifvelse den 22 december 1898 till Kongl. Maj:t öfverlemnat *dels* yttrande af vederbörande länsman, deruti denne meddelat, att ett å vid nämnda yttrande fogadt karteutkast med grön färg angifvet område om 28 ar erfordrades för det i kongl. brefvet den 19 augusti 1898 angifna ändamål, äfvensom att dåvarande egaren af Hanö, Knut Johnsson, förklarat sig för detta område ej fordra något särskildt belopp utöfver den i förenämnda upplåtelsehandling den 8 juni 1896 omförmälda köpeskilling af 300 kronor, *dels ock* utdrag af det vid Blekinge läns landstings sammanträde den 28 september 1898 förda protokoll, utvisande, att — sedan landstingets beredningsutskott i afgifvet betänkande förklarat sig anse, att, först sedan Mjellby kommun åtagit sig ansvaret för hamnens framtida underhåll, landstinget skulle kunna taga i vidare öfvervägande, huruvida landstinget funne skäligt att gent emot statsverket ikläda sig ett sådant ansvar, och för ty hemstält, att landstinget ville besluta att för det dåvarande icke åtaga sig ansvar för hamnens framtida underhåll — landstinget bifallit denna utskottets hemställan.

Sedan ärendet derefter remitterats till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län för infordrande af yttrande från Mjellby kommun med anledning af hvad vid länets landstings förberörda sammanträde den 28 september 1898 förekommit, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande med skrifvelse den 20 november 1899 till Kongl. Maj:t öfverlemnat *dels* utdrag af det vid extra kommunalstämma med Mjellby socken den 22 maj 1899 förda protokoll, utvisande, att kommunen förklarat sig, med hänsyn till de många föreslagna hamnanläggningarna inom socknen, ej kunna åtaga sig någon ansvarighet för nu ifrågavarande hamnanläggning utöfver hvad kommunens förut omförmälda beslut af den 14 november 1897 innehölle, *dels* utdrag af det vid extra kommunalstämma med Mjellby socken den 2 juli 1899 förda protokoll, hvaraf inhemtas, att kommunen beslutit vitsorda så väl lämpligheten som nyttan af en hamnanläggning på Hanö, *dels ock* utdrag af det vid Blekinge läns landstings sammanträde den

27 september 1899 förda protokoll, hvaraf framgår, att landstinget, som förklarat sig obetingadt dela uppfattningen om det angelägna i anläggande af en båthamn på Hanö, såsom för den allmänna sjöfarten och särskildt fiskarebefolkningen på kusten synnerligen vigtig, likväl ansett det för landstinget innebära för stor risk och dessutom vara ur flera synpunkter mindre lämpligt, att landstinget åtoge sig ansvaret för det framtida underhållet af hamnanläggningen.

För egen del har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sitt utlåtande den 20 november 1899 anfört, att, enligt hvad kronobetjeningen upplyst, bolagsstämma med Hanö hamnaktiebolag numera beslutit bolagets upplösning, sannolikt till följd af vunnen insigt derom, att bolagsmännen saknade förmåga att anskaffa det nödiga aktiekapitalet. Med anledning häraf kunde det tagas för gifvet, att från enskilde ej kunde till ifrågavarande hamnanläggning påräknas något bidrag, åtminstone icke af någon betydenhet. Skulle hamnanläggningen under de närmaste åren komma till stånd, måste derför sådant ske genom densammas utförande på statens bekostnad.

Genom hvad förut blifvit i ärendet anfördt vore ådagalagdt, hvilken högst väsentlig nytta en båthamn å Hanö skulle medföra för derstädes bosatta fiskarebefolkning samt lots- och fyrpersonal. Men en dylik hamn skulle vara till gagn äfven för fiskare och sjöfarande från andra orter. Den omständigheten, att fisket i närheten af Hanö vore särdeles gifvande, gjorde nemligen, att dels åtskilliga fiskare från andra fiskelägen infunne sig derstädes för att fiska, och dels fiskuppköpare från utlandet, till stor fördel för fiskarena, äfven börjat besöka Hanö. För alla dessa vore en nödhamn vid Hanö af desto större betydelse, som någon skärgård icke funnes vid den vestligare delen af Blekinge och afståndet från ön till närmaste fastland utgjorde omkring 4 kilometer. Vidare skulle en sådan hamn hafva betydelse äfven för allmänna sjöfarten, enär möjligheten för lotsarne å Hanö att biträda nödställda fartyg vid insegling till Karlshamn i många fall berodde på tillvaron af en sådan hamn.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition om anläggande på statens bekostnad och i enlighet med det af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkända kostnadsförslag af en båthamn vid Hanö och anvisande dertill i 1901 års stat af beräknade beloppet, 111,300 kronor.

Derefter har lotsstyrelsen, å nyo i ärendet hörd, till Kongl. Maj:t inkommit med utlåtande af den 19 december 1899 och deruti åberopat en af öfverfyringeniören hos styrelsen afgifven promemoria, deri mot arbetets plan anmärkts, att hamnen, utförd enligt distriktschefen Gagners förslag, ej vore fullbordad. Att, såsom afsedt vore, förlägga båtarne i närheten af inre sidan af vågbrytaren läte sig knappast utföra, enär båtarne vid starkare sjögång skulle vattenfyllas och kajerna å vågbrytarne blifva omöjliga att trafikera. Det syntes derför nödvändigt, att ett bidrag från lotsverket förbundes med vilkor, att lämplig del af den oreglerade stranden upplätes för beredande af plats för lots- och fyrpersonalens båtar. Vid hamnens konstruktion syntes den ändring böra vidtagas, att stenkistorna vid pirhufvudet och södra hamnarmens norra del nedfördes till fast botten i stället för att ställas på en bädd af singels (grus). Den föreslagna förändringen skulle med användning af distriktschefen Gagners pris betinga en ökning af anläggningskostnaden till 136,000 kronor.

Öfverfyringeniören har dessutom ansett, att, med anledning af den allmänna prisstegring, som inträffat, sedan förslaget upprättats, sistnämnda belopp borde ytterligare höjas. Under antagande, att arbetsprisen ökats med 25 procent, borde anläggningskostnaden ej beräknas till lägre belopp än 150,000 kronor.

Lotsstyrelsen har för egen del, med hänsyn till hamnanläggningens betydelse för lotsverket och dess personal, tillstyrkt, att af lotsverkets medel måtte beviljas ett bidrag af 10 procent af anläggningskostnaden, som på skäl, hvilka i förenämnda promemoria angifvits, icke kunde beräknas lägre än 150,000 kronor, att lotsverket skulle bidraga till anläggningens underhåll sålunda, att lotsverkets ansvarighet i berörda hänseende begränsades till ett bidrag af 10 procent af förekommande underhållskostnader, samt att såsom vilkor för erhållande af nämnda bidrag från lotsverket skulle föreskrifvas, att lämplig del af den oreglerade stranden upplätes för beredande af plats för lots- och fyrpersonalens båtar.

I en sedermera afgifven promemoria har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, att, enär Hanö hamn skulle förläggas på öns vestra, mot fastlandet vända sida och således endast vid vindar från sydvest hafva att uthärda, så att säga, full sjö, denna sjö skulle angripa företrädesvis den del af södra vågbrytaren, der rigtningen öfverginge från vestlig till nordlig. När sjön hunnit fram mot samma vågbrytares nord-

ligare del och till pirhufvudet, vore dess våldsamhet påtagligen till någon, om ock ringa, del bruten. Af denna anledning ansåges full trygghet kunna påräknas medelst kistornas förläggande på den af betydande stenfyllning omgifna singelsbädden, hvars ändamål vore att bilda en plan yta under kistornas bas, till hvilken denna någorlunda tätt kunde sluta sig, och jemte kistornas likaledes någorlunda täta frontväggar hindra vattnets våldsamma inträngande underifrån. Distriktschefen Gagners konstruktion af hamnen hade ansetts å ifrågavarande plats tillfredsställande fylla sin uppgift, hvilket dock ej hindrade, att den af öfverfyringeniören hos lotsstyrelsen förordade anordningen borde vara ännu bättre, dock under förbehåll, att bottnen afjemnades, så att stenkistornas frontväggar någorlunda tätt slöte till densamma, och att de lösa bottenlagren skyddades mot utsköljning medelst bädd af minst samma täthet som en singelsbädd. Den för sådan förändring beräknade kostnadsförhöjningen föranledde ej någon erinran. Skulle statsverket ensamt ansvara för hamnens byggnad, behöfde emellertid påtagligen kostnadsberäkningen, på sätt öfverfyringeniören anfört, höjas med omkring 10 procent af den efter distriktschefen Gagners pris uppskattade kostnaden. Under sådana förhållanden vore nemligen i allmänhet ortsbefolkningens anspråk på ersättningar väsentligen högre än vid arbeten, som utfördes på dennes risk, hvartill komme omkostnader för den dagliga kontroll, utan hvilken arbetets fullt ändamålsenliga utförande ej kunde tryggas. Deremot visade erfarenheten från ett på intressenters risk under år 1899 fullbordadt närbeläget hamnarbete i Kristianstads län, hvilket kunnat utföras för beräknad kostnad, att under sådant förhållande distriktschefen Gagners kostnadsberäkning borde vara tillräcklig.

Sedan ärendet å nyo remitterats till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län för fiskarebefolkningens å Hanö hörande, huruvida ej befolkningen vore villig att medelst arbetsprestationer eller annorledes bidraga till hamnanläggningens utförande samt att, utöfver hvad Mjellby kommun och lotsstyrelsen i sådant afseende åtagit sig, ansvara för framtida underhållet af hamnbyggnaden, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande låtit höra befolkningen vid sammanträde den 7 nästlidne februari. Dervid meddelade befolkningen om anledningen, hvarför Hanö hamnaktiebolag blifvit upplöst, följande: De olyckor och förluster, som inträffat derigenom, att hamn ej funnits vid Hanö, hade förmått öns inbyggare att uppbjuda all sin kraft för åstadkommande af en hamnanläggning derstä-

des. De hade emellertid snart insett, att de härutinnan betydligt öfverskattat sin förmåga. För inbetalning af tecknade aktiebelopp i Hanö hamnaktiebolag hade de saknat medel, men föreställt sig kunna erhålla sådana genom ett gemensamt amorteringslån. Detta hade likväl visat sig ogörligt, och det under år 1899 felslagna fisket hade hos öns befolkning framkallat den öfvertygelsen, att ett dylikt amorteringslån skulle blifva en allt för tung börda för befolkningen, synnerligast om, såsom under den senaste tiden skett, flere af öns invånare flyttade till annan ort.

Vid sammanträdet upplystes vidare, att befolkningen år 1896 haft den uppfattningen, att i det af distriktschefen Gagner för hamnanläggningen upprättade kostnadsförslag prisen vore allt för högt beräknade, och att arbetet skulle kunna utföras omkring 20,000 kronor billigare än enligt kostnadsförslaget. Med en sådan uppfattning hade befolkningen icke tvekat att åtaga sig hamnens anläggande mot ett statsbidrag, uppgående till två tredjedelar af den beräknade kostnaden, 111,300 kronor.

Med tillkännagifvande, att de fiskare vid Hanö, hvilka kunde genom arbetsprestationer bidraga till hamnbyggnadens utförande, ej kunde beräknas till högre antal än 29, förklarade befolkningen sig villig att till hamnbyggnaden bidraga hvarje fiskare med 75 dagsverken. Beträffande det framtida underhållet af hamnen ansåg befolkningen sig ej kunna åtaga sig något ansvar derför, så mycket mindre som öns invånare icke egde den mark, hvarpå deras stugor vore uppförda, och i de fall, i hvilka kontrakt om nyttjanderätt till tomtplats å ön funnes upprättade, dessa kontrakt icke vore intecknade. Det syntes derför lämpligast, att lotsverket åtoge sig underhållsskyldigheten, hvartill bidrag kunde erhållas genom inflytande hamnafgifter. Och förklarade befolkningen sig villig att betala sådana hamnafgifter med årliga belopp af 5 kronor för hvarje mindre och 10 kronor för hvarje större båt. Slutligen upplystes vid sammanträdet, att för närvarande vid Hanö funnes endast 20 mindre odäckade och 6 större däckade båtar, men att för något öfver ett år tillbaka antalet uppgått till 37 mindre och 8 större båtar. Om hamn erhölles vid Hanö, ansåg befolkningen, att antalet båtar säkerligen skulle blifva större, än det någonsin förut varit.

Enligt en den 7 sistlidne februari upprättad handling hafva jemväl 29 fiskare å Hanö förbundit sig, en för alla och alla för en, att, om hamnanläggning enligt af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkändt förslag före den 1 januari 1905 komme att utföras vid Hanö, dels dertill bidraga med tillsammans 2,175 mansdagsverken, dels ock erlägga årliga

afgifter för anläggningens underhåll med 5 kronor för hvarje mindre och 10 kronor för hvarje större fiskarbåt.

Uti utlåtande den 12 sistlidne februari har Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört, att vid mantalsskrifningen för år 1900 befolkningen å Hanö utgjorts af 233 personer, deraf 119 af manligt och 114 af qvinligt kön. Af de förstnämnda hade 64 varit underåriga, 5 af särskilda orsaker befriade från erläggande af mantalspenningar, 7 lön- eller pensionstagare och 1 sjöman, som varit stadd i utrikes sjöfart. Af de öfriga 42, utgörande den vuxna manliga fiskarebefolkningen, hade 13 varit hemmavarande, fäderna i deras yrke biträdande söner. Hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande förvarad taxeringslängd öfver inkomstbevillningen för år 1898 i Mjellby socken upptoge sammanlagda för bevillning uppskattade inkomsten å Hanö till 17,091 kronor, deraf 6,091 kronor af allmän tjenst eller pension och 11,000 kronor af rörelse, yrke eller eljest. I betraktande häraf och då efter sistnämnda år fiskarebefolkningens å Hanö inkomster ingalunda stigit, syntes samma befolknings nu gjorda åtagande med hänsyn till anläggning och underhåll af den ifrågasatta hamnanläggningen utgöra det högsta möjliga, samma befolkning skulle kunna åstadkomma. I penningar torde samma åtaganden motsvara en summa af 8,700 kronor, hvarje arbetsdag då beräknad till 10 timmar och timaflöningen till samma belopp, som nu utbetalades vid det pågående hamnarbetet vid Hörviks fiskeläge i Mjellby socken, eller 40 öre. Bidraget från Hanö fiskeläge för underhåll af den ifrågasatta hamnen derstädes syntes, med beräkning af fiskarenas utfästa årliga afgifter för hvarje läget tillhörande båt och de afgifter, som lämpligen kunde påföras andra till hamnen ankommande och derifrån afgående fartyg, böra uppskattas till ett årligt belopp af omkring 400 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande har derjemte meddelat, att under år 1899 eganderätten till Hanö öfvergått från Knut Johnsson i Mjellby till hans son Bengt Knutsson i Möllebjörke, hvilken den 8 sistlidne februari å Knut Jonhssons ofvan omförmälda upplåtelsehandling beträffande för hamnen nödigt strandområde å Hanö tecknat öfverlåtelse af samma område.

På sätt vidare i statsrådsprotokollet erinrats, föreslogs vid 1899 års riksdag uti en inom Andra Kammaren väckt motion, att Riksdagen måtte besluta att låta på statens bekostnad anlägga en båthamn vid Hanö och för detta ändamål anvisa ett belopp af 111,300 kronor. I afgifvet utlåtande yttrade statsutskottet beträffande denna motion, bland annat, följande: Hvad

i ärendet förekommit syntes utskottet väl gifva vid handen, att den ifrågasatta hamnanläggningen vid Hanö skulle blifva till gagn såväl för öns och närliggande kusters fiskeidkande befolkning som ock för de på ön förlagda lots- och fyranstalterna. Emellertid torde kostnaden för denna anläggning kunna till en del bestridas af enskilde, och i sådant afseende syntes medel redan vara att tillgå genom bildandet af Hanö hamnaktiebolag. Vidare gåfve lotsstyrelsens den 26 oktober 1897 afgifna yttrande i ärendet grundad anledning ifrågasätta, huruvida icke visst bidrag till företaget borde utgå af lotsverkets medel. Med hänsyn till dessa förhållanden och då fråga om statsbidrag för denna hamnanläggning blifvit underställd Kongl. Maj:ts pröfning, men i brist på nödig utredning icke kunnat företagas till afgörande, ansåge sig utskottet icke böra tillstyrka, att Riksdagen i det läge, hvaruti frågan för det dåvarande befunne sig, för ändamålet anvisade medel. Utskottet hemställde derför, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas. Och blef denna statsutskottets hemställan äfven Riksdagens beslut.

För egen del har chefen för civildepartementet yttrat:

»Genom hvad i ärendet förekommit synes det mig vara ådagalagdt, att en hamnanläggning vid Hanö kommer att bereda den å ön befintliga lots- och fyrstationen afsevärdt gagn äfvensom blifva af betydelse såväl för öns egen befolkning, hvilken derigenom skulle sättas i stånd att med större båtar än sådana, som med lätthet kunna upptagas på land, bedrifva sitt fiske och upprätthålla äfven under ogynsamma väderleksförhållanden förbindelse med fastlandet, som ock för å närbelägna kuster bosatta fiskare, af hvilka hamnen skulle vid fiskefärder i närheten komma att anlitas såsom nödhamn. Det har äfven af fiskarebefolkningen å Hanö framhållits, att, ehuru ön eger ett för fiske synnerligen gynsamt läge, under senare tider fiskarefamiljer afflyttat från ön af orsak, att hamn derstädes saknats.

Men hvad i ärendet förekommit gifver äfven otvetydigt vid handen, att från befolkningens eller andra intresserades sida något bidrag till hamnens byggande och underhåll ej är möjligt att erhålla utöfver hvad nu blifvit utfäst. Hamnen kan sålunda ej komma till stånd, derest ej staten åtager sig anläggningens utförande.

Kostnaden för hamnens anläggning har af distriktschefen Gagner beräknats till 111,000 kronor, hvilket belopp emellertid, med hänsyn till den under de senare åren inträffade prisstegring, synes böra höjas

med tio procent eller till 122,100 kronor, hvartill komma 300 kronor såsom ersättning för sjelfva området för hamnen. Med hänsyn till hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört i sin i ärendet afgifna promemoria, anser jag den af lotsstyrelsen föreslagna ändring af distriktschefen Gagners plan, medförande en kostnadsförhöjning af 25,000 kronor, ej böra ifrågakomma. Kostnadssumman i sin helhet utgör sålunda 122,400 kronor; och har lotsstyrelsen tillstyrkt, att en tiondedel deraf måtte bestridas med lotsverkets medel, hvilket i jemnadt tal skulle utgöra ett belopp af 12,200 kronor. Vid detta bidrag och det bidrag, som lotsstyrelsen föreslagit för hamnbyggnadens framtida underhåll, har lotsstyrelsen dock ansett det vilkor böra fästas, att lämplig del af den oreglerade stranden vid hamnen upplåtes för beredande af plats för lots- och fyrpersonalens båtar. Dessutom har fiskarebefolkningen å Hanö åtagit sig att utföra arbetsprestationer vid hamnens byggande till ett af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppskattadt värde af 8,700 kronor. För hamnbyggnadens utförande erfordras sålunda af allmänna statsmedel ett belopp af 101,500 kronor. Då emellertid nuvarande egarens af Hanö upplåtelse af mark för hamnen icke uttryckligen omfattar det område i land, som, med hänsyn till den rörelse, som är afsedd att i hamnen bedrifvas, bör för det gemensamma behofvet afsöndras, anser jag, att vid beviljande af statsmedel för hamnen bör fästas vilkor om kostnadsfri upplåtelse af sådant område.

Hvad derefter det framtida underhållet af hamnbyggnaden angår, har Mjellby kommun förbundit sig att ansvara för hamnens underhåll under de tio första åren, efter det anläggningen blifvit afsynad och godkänd, under vilkor, att blifvande hamnkassa ställes under kontroll af socknens kommunalnämnd. Lotsstyrelsen har tillstyrkt bidrag af lotsverkets medel till underhållet med en tiondedel af kostnaden derför. Och slutligen har fiskarebefolkningen å Hanö åtagit sig att bidraga dertill genom årliga hamnafgifter för fiskelägets båtar, hvilka afgifter jemte de hamnafgifter, som kunna påföras andra hamnen anlöpande farkoster, af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppskattats till ett årligt belopp af omkring 400 kronor. Under de tio första åren efter anläggningens fullbordande kommer sålunda underhållet af hamnen att bestridas med det af lotsstyrelsen tillstyrkta bidrag samt med ofvan omförmälda hamnafgifter, af hvilka sistnämnda bör bildas en hamnfond, ställd under kontroll af kommunalnämnden i Mjellby socken, hvilken kommun an-

svarar för hvad derutöfver må till äfventyrs för hamnens underhåll erfordras.

Efter nämnda tio års förlopp finnas för hamnens underhåll att tillgå lotsverkets omförmälda bidrag samt inflytande hamnafgifter, hvilka komma att tillväxa, i den mån rörelsen vid hamnen utvecklas. Hamnunderhållet synes mig sålunda vara i detta fall lika tillfredsställande betryggadt som vid åtskilliga andra hamnanläggningar, för hvilka statsbidrag beviljats.

Då hamnens anläggning skulle ske genom statens försorg och sålunda såväl härutinnan som i andra afseenden de förutsättningar, hvarunder hamnen skulle komma till stånd, äro väsentligen skiljaktiga från nu gällande bestämmelser för erhållande af bidrag från af Riksdagen anvisade medel till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m., anser jag mig böra föreslå, att det för hamnbyggnadens utförande af allmänna statsmedel erforderliga belopp, 101,500 kronor, af Riksdagen äskas, att fördelas på två år.»

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, som förklarat sig instämma uti hvad chefen för civildepartementet anfört och hemstält, har derjemte tillkännagifvit, att han vore beredd att, om bidrag, på sätt nu föreslagits, komme att af allmänna statsmedel anvisas till anläggning af hamn vid Hanö, hos Kongl. Maj:t hemställa ej mindre om anvisande såsom bidrag till samma hamnbyggnad af 12,200 kronor af lotsverkets medel, under vilkor om upplåtelse till lotsverket af lämplig del af den oreglerade stranden vid hamnen för beredande af plats för lots- och fyrpersonalens båtar än äfven om utbetalande af det ifrågasatta bidraget af lotsverkets medel till hamnunderhållet.

Då af de i detta ärende hörda myndigheter vitsordats, att den ifrågasatta hamnanläggningen vid Hanö ej blott är behöflig för den derstädes bosatta fiskarebefolkning samt lots- och fyrpersonal, utan äfven skulle vara till stort gagn för den allmänna sjöfarten, tvekar utskottet icke att tillstyrka, det Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, beviljar det anslag, som utöfver lotsverkets bidrag och de arbetsprestationer, som fiskarebefolkningen på ön åtagit sig att utföra, erfordras, för att ifrågavarande anläggning skall kunna komma till utförande. I förevarande fall, då på grund af hamnens stora betydelse för det allmänna dess anläggning skulle till hufvudsaklig del bekostas af statsmedel, synes

ej anledning förekomma att beträffande säkerheten för hamnbyggnadens framtida underhåll fordra uppfyllande af enahanda vilkor, som äro bestämda för erhållande af bidrag till dylikt företag från den s. k. hamnfonden. Med hänsyn härtill torde det sätt, på hvilket, enligt hvad statsrådsprotokollet utvisar, blifvit sörjdt för det framtida underhållet af ifrågavarande hamnbyggnad, kunna godkännas; dock har utskottet velat framhålla, att, då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lärer hafva att med derför afsedda medel ombesörja berörda underhåll, den för ändamålet bildade hamnfonden bör stå under nämnda styrelses förvaltning. Under uttalande häraf får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, tryckt i Central-Tryckeriet, 1900.

N:o 62.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande af nya tjenster vid statens jernvägstrafik.

(R. A.)

Uti den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under sjette hufvudtiteln föreslagit Riksdagen medgifva, att i staten öfver fasta arfvoden för personal vid statens jernvägar må uppföras arfvoden till följande nya tjenstemän, nemligen *inom styrelsen:* två byrådirektörer och en byråingeniör, samt *vid distrikten:* två baningeniörer.

Det af Kongl. Maj:t den 15 oktober 1897 utfärdade aflöningsreglementet för tjenstemän och betjente vid statens jernvägar upptager bland tjenstemän, till hvilka utgå fasta arfvoden eller sådana, som uti stat, hvilken af Riksdagen godkänts, finnas för vissa till antalet bestämda befattningar anslagna, sju byrådirektörer och fyra byråingeniörer inom jernvägsstyrelsen samt tjugutvå baningeniörer vid distrikten.

De med nämnda befattningar förenade arfvoden äro, för byrådirektör 4,500 kronor, för byråingeniör 4,000 kronor samt för baningeniör 3,000 kronor; kunnande samtliga dessa aflöningar höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. Baningeniör

eger dessutom antingen åtnjuta fri bostad eller ock uppbära hyresbidrag, utgörande 20 procent af arfvodet.

Efter erinran härom har statsrådet och chefen för civildepartementet till det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver civilärenden för den 13 sistlidne januari anmält, att jernvägsstyrelsen i skrifvelse den 9 november 1899 hos Kongl. Maj:t gjort framställning om aflåtande af proposition till Riksdagen om anställande af ytterligare två byrådirektörer och en byråingeniör inom styrelsen samt två baningeniörer vid distrikten.

Styrelsen hade dervid till en början framhållit, hurusom vid uppgörandet af förslaget till den nu genomförda förändrade organisationen af statens jernvägar behofvet af arbetskrafter af flerahanda skäl beräknats i knappaste lag. Till grund för organisationsförändringen hade nemligen legat den undersökning af jernvägsadministrationen, som 1893 års jernvägskomité företagit, och denna komité, hvilken nedsatts vid en tidpunkt, då statens jernvägar sedan några år gifvit mindre tillfredsställande ekonomiskt resultat, hade i följd häraf fått till hufvudsaklig uppgift att söka åstadkomma förenklingar och besparingar i förvaltningen. Redan medan komitén varit sysselsatt med att fullfölja detta sitt program, hade emellertid trafikförhållandena vid statsbanorna i viss mån förändrats, och sedan komiténs arbeten afslutats och dess förslag genomförts, hade rörelsen ökats i en omfattning, som icke kunnat förutses.

Till ådagaläggande häraf, hade styrelsen åberopat följande jemförande siffror uti ifrågavarande hänseende från åren 1892, 1895 och 1898:

		år 1892	år 1895	år 1898
Banlängd	km.	2,819	3,269	3,676
Bruttoinkomst	kr.	22,522,186,85	27,247,929,80	37,823,807,46
Utgifter för drift och underhåll	»	16,246,914,76	17,759,809,15	23,315,862,99
Nettoinkomst	»	6,275,272,09	9,488,120,65	14,507,944,47
Inleverering till statskontoret	»	6,500,000	9,000,000	11,000,000
Utgjorda bruttotonkilometer		1,925,718,300	2,383,104,200	3,452,518,200
Utgjorda lokomotivkilometer (i trafiktåg)		8,921,107	10,887,235	15,904,676

Vidare hade styrelsen anfört, att i följd af Kongl. Maj:ts och Riksdagens under de senaste åren fattade beslut det jernvägsnät, som

statsbaneförvaltningen hade att trafikera, under de närmaste åren komme att betydligt ökas. Sålunda tillkomme enligt hvad nu kunde beräknas: under loppet af år 1900 linien Krylbo—Örebro—Svartå om 182 kilometer och linien Boden—Niemisel om 32 kilometer; under loppet af år 1901 linien Niemisel—Ytter-Morjärv om 42 kilometer samt under loppet af år 1902 linien Gellivare—riksgränsen om 230 kilometer; hvartill ytterligare komme Bohuslänsbanan, hvilken kunde beräknas till omkring 175 kilometer. Det af statsbaneförvaltningen trafikerade jernvägsnätet, som för närvarande hade en längd af 3,685 kilometer, komme således att efter dessa tillökningar uppgå till omkring 4,346 kilometer. En sådan tillväxt medförde naturligen behofvet af nya, med fast arfvode aflönade tjenstebefattningar såväl inom styrelsen som inom linieförvaltningen; och den ökning, som inträffade under loppet af innevarande år, nödvändiggjorde redan i och för sig tillkomsten af några nya befattningar inom denna senare förvaltning.

De befattningar, hvilka, såsom nämnts, styrelsen ansett böra nu af Riksdagen begäras, vore:

en byrådirektörstjenst å maskinafdelningen,
en byrådirektörstjenst å banafdelningen,
en byråingeniörstjenst (telegrafingeniör) och
två baningeniörstjenster.

Departementschefen har härefter dels af innehållet i den utaf Kongl. Maj:t den 15 oktober 1897 för jernvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar utfärdade instruktion, dels ock af hvad uti förslaget till förändrad organisation af statens jernvägar samt under detta förslags behandling förekommit erinrat om följande.

Af de uti staten öfver fasta arfvoden nu upptagne sju byrådirektörer vore enligt instruktionen tre anstälde på ban- och maskinafdelningarne, nemligen å den banafdelningen underlydande banbyrån en samt å maskinafdelningen två, af hvilka den ene å maskinbyrån och den andre å förrådsbyrån. Af de fyra nuvarande byråingeniörerna vore två anstälde å banbyrån och en å hvardera af maskin- och förrådsbyråerna.

Banbyrån, hvarå enligt jernvägsstyrelsens förslag skulle anställas ytterligare en byrådirektör, hade till göromål att tillhandagå öfverdirektören vid beredningen af ärenden, som röra banafdelningen; att utföra ritningar och beräkningar för banbyggnader; att föra protokoll samt uppsätta och expediera skrifvelser i banärenden med undantag i vissa fall af sådana, som afgöras i plenum; att vårda alla kontrakt och andra

handlingar, ritningar, modeller och böcker, som enligt arbetsordningen skola å byrån förvaras; samt att granska alla till afdelningen inkommande tjensterapporter och hos öfverdirektören anmäla dervid förekommande anmärkningar.

För fullgörandet af dessa åligganden hade byrådirektören å banbyrån såsom biträden anställde, förutom de två byråingeniörerne, en notarie samt ritare och kontorsskrifvare till det antal, som i arfvodesstaten för hvarje år fastställdes.

Under banafdelningen funnes vidare anställd en telegrafdirektör, i fråga om tjenstetställning och aflöningsförmåner likställd med byrådirektör samt med åliggande att utöfva tillsyn öfver uppsättningen och underhållet af statens jernvägars elektriska anläggningar och ledningar samt öfver de för sådant ändamål anordnade verkstäder. Den af jernvägsstyrelsen nu föreslagna nya byråingeniörsbefattningen vore ifrågasatt för beredande af biträde åt telegrafdirektören. Redan inom 1893 års jernvägskomité hade, enligt hvad uti komiténs betänkande förmäles, fråga uppstått, huruvida icke de telegrafdirektören åliggande göromål nått en sådan omfattning, att hos honom borde såsom biträde anställas en ordinarie telegrafingeniör. Ehuru komitén hållit sannolikt, att utvecklingen inom kort komme att nödvändiggöra en dylik anordning, hade komitén likväl icke ansett tiden då vara inne derför, helst styrelsen tills vidare syntes kunna genom anlitande af extra ordinarie arbetskrafter förskaffa telegrafdirektören den hjelp, som kunde vara erforderlig. I öfverensstämmelse med hvad komitén i anslutning härtill föreslog blef vid den nya organisationens genomförande icke något biträde till telegrafdirektören i ordinarie befattning anstäldt.

Med den utaf jernvägsstyrelsen föreslagna nya byrådirektörsbefattningen å maskinafdelningen inom styrelsen afsåges att åstadkomma en delning af de maskinbyrån tillkommande göromål. Dessa vore, enligt instruktionen, att tillhandagå öfverdirektören vid beredningen af ärenden, som röra maskinväsendet och verkstädernas enhetliga förvaltning; att utföra ritningar och beräkningar för den rullande materielens konstruktion; att med afseende å protokollsföring samt uppsättning och expediering af skrifvelser i maskinärenden fullgöra motsvarande funktioner, som tillkomma banbyrån i fråga om banärenden; att vårda alla kontrakt och andra handlingar, ritningar, modeller och böcker, som enligt arbetsordningen skola å byrån förvaras; att kontrollera tillverkningen af all rullande materiel för statens jernvägars räkning äfvensom enligt styrelsens bestämmande närmast utöfva den tillsyn öfver de enskilda jernvägarnes rullande materiel, som åligger styrelsen; samt att granska alla

till byrån inkommande tjensterapporter och hos öfverdirektören anmäla dervid förekommande anmärkningar.

Till biträde vid fullgörande af dessa åligganden hade byrådirektören å maskinbyrån, förutom byråingeniören, en notarie, hvilken tjenstgjorde jemväl å förrådsbyrån, samt ritare och kontorsskrifvare till det antal, som i arfvodesstaten för hvarje år fastställdes.

Frågan om inrättande af två byrådirektörsbefattningar för handläggningen af de maskinbyrån tillhörande ärenden hade redan vid den nya organisationens genomförande blifvit väckt.

Enligt 1875 års instruktion för styrelsen för statens jernvägstrafik lydde under maskinafdelningen öfverdirektörsassistenter till det antal, som i fastställd stat för hvarje år bestämdes. Under en följd af år hade derefter uti arfvodesstaten för styrelsen upptagits arfvoden till två öfverdirektörsassistenter å maskinafdelningen, nemligen en för förrådsafdelningen och en för tekniska och kansliärenden. Sedan emellertid den senare tjensten ej sedan år 1876 varit med ordinarie innehafvare besatt, blef, på hemställan af jernvägsstyrelsen, arfvodet uti staten för år 1894 indraget. Dessförinnan hade Kongl. Maj:t dock, på styrelsens förslag, den 31 december 1890 förordnat, att vid maskinafdelningen ett särskildt maskindirektörsarfvode skulle uppföras för anställande af en maskininspektör med åliggande ej mindre att utöfva tillsyn öfver statens jernvägars materiel än äfven att tillhandagå med verkställande af besigtningar och utöfvande af kontroll å de enskilda banornas materiel.

Uti det af jernvägsstyrelsen den 26 november 1892 afgifna förslag till nytt aflöningsreglemente hade styrelsen upptagit å maskinafdelningen två byrådirektörer, den ene för förrådsförvaltningen och den andre för tekniska och kansliärenden, samt derjemte en maskininspektör med aflöning lika med byrådirektör och hvilkens åligganden skulle vara att besigtiga den materiel, som levererades till statens jernvägar samt att inspektera de enskilda jernvägarnes rörliga materiel.

1893 års jernvägskomité hade emellertid, under förutsättningen, att inspektion öfver de enskilda jernvägarnes rullande materiel icke i vidsträcktare grad än dittills komme att åligga jernvägsstyrelsen, ansett, att befattningen såsom maskininspektör kunde uppgå i befattningen såsom byrådirektör för tekniska och kansliärenden, helst om, såsom komitén jemväl ifrågasatt, en ordinarie notarie anställdes vid ifrågavarande expedition. Till stöd för denna sin åsigt hade komitén åberopat, att maskinafdelningen, der antalet s. k. kansliärenden enligt sakens natur icke kunde blifva synnerligen betydande, kunnat förut

reda sig med allenast en öfverdirektörsassistent; att vidare det för öfverdirektörsassistenten för maskinärenden förut uppförda arfvode i staten för år 1894 indragits på hemställan af jernvägsstyrelsen, som dervid meddelat, att tillfälle ännu ej yppat sig att finna lämplig person för ordinarie innehafvandet af tjensten; samt att slutligen några särskilda omständigheter icke af styrelsen blifvit anförda af beskaffenhet att ådagalägga behöfligheten af en teknisk byrådirektör vid sidan af maskininspektören. Komitén hade också uti sitt förslag upptagit endast två byrådirektörer under maskinafdelningen, nemligen en å maskinbyrån och en å förrådsbyrån.

Uti sitt den 30 januari 1896 öfver komitébetänkandet afgifna utlåtande hade jernvägsstyrelsen vidhållit förslaget om maskininspektörstjenstens bibehållande. Styrelsen hade dervid visserligen medgifvit, att maskinafdelningens kansliärenden kunde handläggas af den utaf komitén föreslagne notarien, hvilkens upptagande å ordinarie stat styrelsen så mycket mindre ville motsätta sig, som de till befattningen hörande göromålen under en följd af år skötts af en extra ordinarie tjensteman med aflöning ungefärligen motsvarande den föreslagna notarielönen, men tillika hade styrelsen framhållit, att maskininspektörens arbetstid dåmera så upptoges af resor för besigtning af den materiel, som levererades till statens jernvägar samt för inspektion af de enskilda jernvägarnes rörliga materiel, att det byråbiträde, han kunde lemna öfverdirektören för maskinafdelningen, icke kunde blifva mycket betydande, utan att han snarare i och för sina inspektionsåligganden behöfde biträde af annan tjensteman; att anledningen dertill, att den tekniska öfverdirektörsassistentbefattningen under en följd af år icke kunnat besättas, varit den, att de dermed förenade löneförmånerna varit så relativt låga, att de personer, som kunnat anses till befattningen kompetenta och hvilka densamma för ty erbjudits, vägrat att mottaga befattningen; att styrelsen på grund deraf varit nödsakad att i den utsträckning, sådant kunnat ske, uppehålla befattningen genom provisoriska anordningar; samt att styrelsen, då fråga vore om revision af organisationen, icke ansåge sig kunna underlåta att påyrka uppförandet å maskinafdelningens stat af en särskild teknisk byrådirektör med uppgift, bland annat, att förestå afdelningens rit- och konstruktionskontor samt att vid förfall för öfverdirektören för maskinafdelningen inom styrelsen ersätta denne såsom föredragande för de maskintekniska ärendena.

Då frågan om löneregleringen för statsbanepersonalen den 29 januari 1897 anmäldes inför Kongl. Maj:t, hade departementschefen, såsom af hans yttrande till statsrådsprotokollet för nämnda dag framginge, funnit

sig för det dåvarande icke kunna understödja jernvägsstyrelsens hemställan, att jemte den förutvarande maskininspektören måtte å maskinafdelningens stat uppföras en särskild, teknisk byrådirektör. Såsom af styrelsens redogörelse framginge, syntes visserligen maskininspektörens arbetstid i väsentlig mån upptagas af inspektionsresor, men å andra sidan syntes de göromål, som i öfrigt skulle tillkomma den tekniska byrådirektören å maskinafdelningen, icke vara så omfattande, att de icke — åtminstone tills vidare — kunde, på sätt då kunde anses ega rum, utföras af samma person, som förrättade inspektionerna, helst om denne till närmaste man erhölle ett biträde af byråingeniörs qvalifikation samt, såsom komitén ock föreslagit, en notarie i ordinarie tjenst å maskinafdelningen anställdes.

Departementschefens i öfverensstämmelse med detta uttalande afgifna förslag till löneregleringens genomförande uti ifrågavarande del hade jemväl, såsom af den här ofvan lemnade redogörelsen rörande nuvarande maskinbyrån framginge, blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkändt.

Beträffande slutligen de vid distrikten anställde baningeniörerna vore uti instruktionen stadgadt, att en sådan tjensteman skulle finnas för hvarje bansektion med åliggande att under bandirektörens öfverinseende förestå sektionen samt dervid särskildt öfvervaka banans bevakning och underhåll.

Departementschefen har härefter redogjort för de skäl, hvilka af jernvägsstyrelsen i dess nu gjorda framställning om ökade arbetskrafter anförts för inrättande af de föreslagna olika befattningarne.

Hvad dervid först anginge *byrådirektörsbefattningen å maskinafdelningen*, hade styrelsen, under åberopande af hvad styrelsen uti sina omförmälda skrifvelser den 26 november 1892 och den 30 januari 1896 anfört, nu ytterligare framhållit, att den erfarenhet, som från och med 1898 års början vunnits, gifvit vid handen, att, utan ett särskiljande af de i gällande instruktion maskinbyrån tillhörande göromål genom inrättande af två byrådirektörsbefattningar, dessa göromål icke kunde på ett fullt tillfredsställande sätt utföras, i det att nemligen den nuvarande byrådirektörstjensten i sjelfva verket sönderfölle i två delar, inspektionstjensten samt konstruktions- och den egentliga byråtjensten, af hvilka hvardera kräfde sin man, då den förra fordrade nästan ständig bortovaro och den senare en lika orubbad närvaro på tjenstelokalen.

Då således enligt styrelsens förslag från den nuvarande maskinbyrån skulle utbrytas hvad som anginge inspektionsärenden och för dessa

senare bildas en ny byrå, följde deraf, att jemväl biträde åt byrådirektören å denna nya byrå måste beredas, men ansåge styrelsen, att det tills vidare kunde anstå med anställandet af något biträde i den ställning, att arfvode behöfde utgå under formen af »fast arfvode», hvadan någon framställning till Riksdagen i fråga härom alltså för närvarande icke erfordrades.

Vidkommande derefter den ifrågasatta nya *byrådirektörsbefattningen å banafdelningen*, hade styrelsen framhållit, hurusom göromålen å öfverdirektörens för banafdelningen expedition — eller den numera s. k. *banbyrån* — under de senaste åren så afsevärdt ökats, att det, oaktadt extra personal anlitats i icke ringa utsträckning, visat sig omöjligt att så, som sig vederborde, handlägga dit hörande göromål. Under det att sålunda vid tiden för komitéförslagets tillkomst — eller år 1895 — banafdelningens utgifter för *bevakning och underhåll* utgjort 4,176,237 kronor samt extra anslag till *nya byggnader och anläggningar* vid de trafikerade jernvägarne utgått med sammanlagdt 220,000 kronor, hade utgifterna för bevakning och underhåll för år 1899 beräknats till 7,460,000 kronor samt extra anslag till nya byggnader och anläggningar för år 1900 beviljats till belopp af 2,828,600 kronor. Härtill komme, att vissa delar af de till banbyrån nu hörande göromålen vore af den speciella natur, att de af den, som i första hand skulle handhafva dem, fordrade förutsättningar af helt annan art, än som erfordrades för handläggning af banbyråns öfriga göromål. Från de banbyrån enligt gällande instruktion tillkommande åligganden borde af detta skäl med nödvändighet utbrytas hvad som anginge utförandet af ritningar och beräkningar för de delar af banbyggnaden med tillhörande materiel, som afsåge spår- och spårvexeldetaljer, brokonstruktioner samt signal- och säkerhetsanordningar å bana och stationer jemte vårdandet af konstruktioner och modeller. För dessa arbeten kräfdes nemligen så mycket detaljstudium och detaljarbete, beräkningar och undersökningar, att arbetena rimligtvis icke borde tillkomma den byrådirektör, som handhade banafdelningens öfriga arbeten, helst med den stora omfattning, dessa numera erhållit. Förenämnda arbeten jemte dermed lämpligen sammanhörande broinspektion samt materialprofning och leveransbesigtning för banafdelningens räkning borde derför, enligt styrelsens förmenande, utföras å särskild byrå — benämnd exempelvis »bankonstruktionsbyrån» — under särskild byrådirektörs ledning. Å denna byrå skulle tillika placeras en af de å banafdelningens stat nu uppförde byråingeniörerna, hvaremot med afseende å arten af de arbeten, som skulle å byrån utföras, någon särskild notarie — åtminstone tills vidare — icke syntes

erforderlig, utan ansåge styrelsen den nuvarande notarien å banbyrån kunna utföra jemväl för bankonstruktionsbyråns räkning förekommande notariegöromål.

Med afseende å den föreslagna *byråingeniörsbefattningen* hade styrelsen, under erinran om hvad 1893 års jernvägskomité härom yttrat, anfört, att med den betydelse för jernvägsdriften, elektrotekniken numera erhållit och allt mer erhölle, styrelsen ansåge anställandet af ett ordinarie, fullt modernt utbildadt elektrotekniskt biträde åt telegrafdirektören i en byråingeniörs ställning icke längre kunna uppskjutas. Utöfver tillsynen öfver telegraf- och telefonledningarna samt skötseln af telegrafverkstaden vid Liljeholmen innebure det telegrafdirektören enligt instruktionen tillkommande åliggande numera:

beredandet af alla frågor rörande elektriska anläggningar för belysning, motordrift, blockeringar för signalväsendet m. m.;

kontrollerandet af leveranser af apparater och effekter för förenämnda anläggningar samt af anläggningarnas utförande; äfvensom

tillsyn och behörigt underhåll af nu ifrågavarande anläggningar.

Härförutom hade emellertid telegrafdirektören under senaste tiden haft att bereda alla de frågor rörande enskildes anläggningar af förevarande slag, som af den anledning, att de på ett eller annat sätt berört statens jernvägar, remitterats till styrelsens utlåtande, äfvensom att öfvervaka sättet för dylika anläggningars utförande och underhåll, i hvad statens jernvägars intresse deraf kunde beröras.

Då alltså en ordinarie telegrafingeniör i byråingeniörs ställning måste anses behöflig, syntes det styrelsen i sammanhang dermed kunna ifrågasättas, huruvida icke telegrafdirektörens expedition eller »telegrafbyrån», såsom den nu vanligen kallades, borde erhålla benämningen *elektro-tekniska byrån*» och telegrafdirektören kallas »byrådirektör», i hvilket fall naturligen den nu föreslagne telegrafingeniören jemväl skulle benämnas *byråingeniör*.

I fråga om behöfligheten af *två nya baningeniörstjenster* hade styrelsen framhållit, att inrättandet af dessa befattningar vore en enkel konseqvens af de beslut om utvidningar af statsbanenätet, Riksdagen under de senare åren fattat.

Enligt 1893 års jernvägskomités åsigt borde bansektionernas medellängd vara söder om Upsala 150 kilometer och norr om samma stad 200 kilometer. Enligt nuvarande indelning i bansektioner vore ifrågavarande medellängd söder om Upsala 145 kilometer (maximum 191 kilometer; minimum 50 kilometer) samt norr om samma stad 203 kilometer (maximum 287 kilometer och minimum 153 kilometer). På sätt

ofvan erinrats tillkomme under nästinstundande år banlinierna Krylbo—Örebro—Svartå om 182 kilometer samt Boden—Niemisel om 32 kilometer, hvartill under loppet af år 1901 ytterligare komme att fogas linien Niemisel—Ytter Morjärv om 42 kilometer. Dessa skilda bandelar kunde naturligen icke handhafvas af *en* ny baningeniör, och att exempelvis lägga linien norr om Boden till Gellivarebanan läte sig icke göra, enär det redan visat sig, att nybyggnads- och underhållsarbetena vid denna bana vore af den omfattning, att det icke vore möjligt för baningeniören att på ett tillfredsställande sätt öfvervaka och leda desamma, samt styrelsen förty måst genom placerandet af en extra ingeniör i Gellivare delvis befria baningeniören från den direkta omsorgen för öfre delen af Gellivarebanan. Denne extra ingeniör skulle alltså ersättas med en af de nye baningeniörerna, medan nuvarande baningeniören vid Gellivarebanan (28:de bansektionen) skulle bibehålla södra delen af Gellivarebanan äfvensom öfvertaga stambanans fortsättning norr om Boden. Den andre af de nye baningeniörerne skulle åter placeras vid bansträckan Krylbo—Örebro—Svartå.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hade styrelsen hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes i proposition till nästsammanträdande Riksdag föreslå Riksdagen medgifva, att följande nya tjenstemän måtte få anställas vid statens jernvägar, nemligen:

inom styrelsen:

två byrådirektörer,
en byråingeniör (telegrafingeniör); samt

vid distrikten:

två baningeniörer,
en hvar med den aflöning, som för vederbörande befattning vore fastställd i kongl. aflöningsreglementet för tjenstemän och betjente vid statens jernvägar den 15 oktober 1897.

Den af jernvägsstyrelsen sålunda gjorda framställning har departementschefen funnit sig icke kunna underlåta att till fullo biträda.

Genom de uti jernvägsstyrelsens skrifvelse angifna sakförhållanden, såsom trafikens högst väsentliga stegring, tillkomsten af nya statsbanelinier samt ökade anslag till nya byggnader och anläggningar vid statsbanorna m. m., äfvensom af hvad styrelsen i öfrigt haft att till stöd för sin framställning i ämnet åberopa ansåge departementschefen ådaga-

lagdt, att en hvar af de till nyinrättande föreslagna befattningarna numera vore af verkligt behof påkallad, och departementschefen funne sig icke hafva något annat att till hvad jernvägsstyrelsen anfört tillägga, än att, hvad anginge den ifrågasatta nya byrådirektörsbefattningen å maskinafdelningen, behofvet af en delning utaf de byrådirektören å maskinbyrån nu tillkommande göromål på två tjenstemän med byrådirektörs ställning redan blifvit af Kongl. Maj:t erkändt, i det nemligen Kongl. Maj:t, sedan byrådirektörsbefattningen å nämnda byrå blifvit genom förre innehafvarens deraf befordran till annan tjenst ledig, med bifall till derom af jernvägsstyrelsen gjord framställning, den 15 december nästlidna år medgifvit, att med tillsättande af nämnda byrådirektörsbefattning finge tillsvidare anstå, samt att de med tjensten förenade göromål finge tillsvidare bestridas af två tjenstemän, af hvilka den ene skulle handhafva kontrollen öfver tillverkningen af all rullande materiel för statens jernvägars räkning äfvensom tillsynen öfver de enskilda jernvägarnes rullande materiel jemte tillhörande kansligöromål samt den andre handlägga öfriga byrådirektörsbefattningen tillhörande ärenden och hvilka tjenstemän för ifrågavarande tjenstgöring skulle ega att hvar för sig uppbära ersättning till belopp motsvarande byrådirektörs begynnelsearfvode, eller 4,500 kronor. Medel härtill hade beredts jernvägsstyrelsen genom bemyndigande för styrelsen att till hvardera af ifrågavarande tjenstemän af det disponibla byrådirektörsarfvodet utanordna hvad som för fyllande af nämnda ersättningsbelopp erfordrades utöfver det honom tillkommande arfvode i ordinarie befattning med afdrag af tjenstgöringspenningar.

För de tillkommande nye tjenstemännen skulle naturligen enahanda bestämmelser i fråga om aflöningsförmåner och vilkor för aflöningarnes åtnjutande m. m., som för motsvarande befattningar nu äro gällande, komma att tillämpas.

Då det synes utskottet vara till fullo ådagalagdt, att med hänsyn till de betydligt ökade göromål, som statsbanenätets utvidgning och trafikens stegring samt öfriga af jernvägsstyrelsen åberopade förhållanden under senare åren medfört, de nu föreslagna nya tjensterna äro af verkligt behof påkallade, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må medgifva, att i staten öfver fasta arfvoden för personal vid statens jernvägar upp-

föras arfvoden till följande nya tjenstemän, nemligen *inom styrelsen:* två byrådirektörer och en byråingeniör, samt *vid distrikten*: två baningeniörer.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 63.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt.

(R. A.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (n:o 55) har herr *E. G. Åkerlind* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att banvakter i 4:de distriktet måtte uppflyttas en löneklass högre än banvakterna vid de öfriga distrikten af statens jernvägar.

Det fjerde distriktet af statens jernvägar omfattar linierna norr om Ånge.

Till stöd för det väckta förslaget har motionären hufvudsakligen anfört, att före införandet af nu gällande aflöningsreglemente för personalen vid statens jernvägar banvakterna i Norrland åtnjöto utöfver öfriga banvakters löneförmåner ett lönetillskott af fem kronor i månaden, och ansåge motionären, att skäl för beviljande af sådant lönetillskott fortfarande förefunnes, enär i öfre Norrland lefnadskostnaderna vore betydligt högre och derjemte tjenstgöringen under den långa och kalla vintern svårare än i öfriga delar af landet.

Utskottet får erinra, att i gällande aflöningsreglemente är för banvakt uppfördt arfvode af lägst 480 kronor och högst 660 kronor, hvarjemte banvakt, som tjenstgör såsom vakt vid rörlig bro, kan under seglationstiden erhålla ett tilläggsarfvode af 60 à 120 kronor för år. Dessutom åtnjuta samtliga banvakterna fri bostad med vedbrand, beklädnadsersättning och kostnadsfri läkarevård. Till bostaden hör uthus med kostall och vanligen någon jord.

Under åren närmast före 1897 års lönereglering, då banvakternas arfvode enligt aflöningsreglementet utgjorde lägst 240 kronor och högst 480 kronor, var visserligen af Riksdagen anvisadt ett årligt anslag af högst 12,000 kronor att användas till förhöjning i vissa fall af banvakternas löneförmåner utöfver högsta arfvodesbeloppet med högst 60 kronor för hvarje banvakt; och ehuru sådant icke var uttryckligen stadgadt, användes detta anslag till förbättring af de i Norrland stationerade äldre banvakternas vilkor. Men äfven under närvarande förhållanden, sedan banvakternas arfvoden blifvit ej oväsentligt höjda, hafva de af dessa betjente, som äro stationerade i Norrland, vissa fördelar utöfver dem, som i allmänhet tillkomma denna klass. Banvakter vid linierna norr om Storvik, liksom ock de vid Stockholm, Göteborg och Malmö stationerade, börja nemligen med ett arfvode af 540 kronor, som efter 9 år kan höjas till 660 kronor, under det att öfriga banvakter, med ett begynnelsearfvode af 480 kronor, först efter 12 års tjenstgöring kunna uppnå nämnda maximum af 660 kronor. Derjemte erhålla banvakterna norr om Ljusdal ett större antal s. k. hushållsbiljetter än de öfriga och äro derigenom i tillfälle att åtminstone i någon mån utjemna den förefintliga skilnaden i prisen på lifsförnödenheter.

Med hänsyn till dessa förhållanden och då den med motionen åsyftade förhöjning med en löneklass i arfvodet för banvakterna i öfre Norrland skulle kunna utgöra hinder för en stundom önskvärd förflyttning af derstädes stationerad betjent, som kommit i åtnjutande af det förhöjda arfvodet, till sydligare distrikt, der arfvodet för banvakter fortfarande skulle utgå med nuvarande lägre belopp, samt då i allt fall den ifrågasatta jemkningen i lönevilkoren för en del af den talrika jernvägspersonalen gifvetvis skulle i den fastställda aflöningsskalan föranleda en rubbning, om hvars omfång och följder utredning icke kunnat af utskottet förebringas, anser sig utskottet icke böra förorda det nu väckta förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Åkerlinds förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 64.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm.

(R. A.)

Uti en till Riksdagen den 23 sistlidne februari aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 55) har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

att inköp af sådana egendomar, som af Kongl. Maj:t pröfvades vara för statens jernvägar behöfliga för genomförande af nya bangårdsanordningar i Stockholm, finge af Kongl. Maj:t, efter förslag af jernvägsstyrelsen, beslutas för ett sammanlagdt belopp af intill fem millioner kronor;

att köpeskillingarne för dessa egendomar finge af statskontoret förskjutas af under händer varande medel mot ersättning, hvarom Riksdagen framdeles, på anmälan af Kongl. Maj:t, torde vilja besluta; samt

att den afkastning, samma egendomar kunde komma att lemna under tiden intill dess de blefve för det med inköpet afsedda ändamål använda, af jernvägsstyrelsen inlevererades till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande:

Den högst väsentliga, oafbrutna stegring i trafiken å statsbanorna till och från hufvudstaden, som inträffat under den långa tidrymd, som förflutit efter tillkomsten af de nuvarande stationerna i Stockholm, hade, då samtidigt icke vidtagits ens i någon mån mot den växande trafiken svarande utvidgningar och förbättringar af samma stationer, helt naturligt medfört, att dessa blifvit för sitt ändamål allt mer otillräckliga och, med hänsyn icke minst till den resande allmänhetens personliga säkerhet, otillfredsställande. Nödvändigheten af mera omfattande åtgärder för afhjelpande af dessa olägenheter hade äfven länge varit insedd, och hade åstadkommandet af fullt tidsenliga bangårdsanläggningar, anordnade så att de, äfven vid en alltjemt fortgående ökning af trafiken, kunde blifva för en längre framtid tillräckliga, härvid utgjort ett önskningsmål. I det längsta hade man likväl, med hänsyn till de betydande utgifter, som med ett dylikt företag ovilkorligen måste blifva förenade, sökt någon möjlighet att på mindre kostsamt sätt uppnå en med afseende åtminstone å den närmaste tidens sannolika kraf nöjaktig lösning af frågan. I detta syfte hade jernvägsstyrelsen redan år 1895 afgifvit ett förslag till förbättrade anordningar för person- och ilgodstrafikens besörjande vid Stockholms centralstation, och hade Kongl. Maj:t uti den till 1896 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för genomförande af samma förslag äskat ett anslag af 750,000 kronor. I enlighet med derom under frågans behandling i Andra Kammaren väckt förslag hade emellertid Riksdagen för nämnda ändamål beviljat endast högst 100,000 kronor, hvarmed afsetts att bereda tillfälle till afhjelpande för den närmaste framtiden af de största olägenheterna, särskildt af spårsystemets otillräcklighet. Af den diskussion inom Andra Kammaren, som föregick detta Riksdagens beslut, framginge, hurusom de utan tvifvel kraftigaste skälen, hvarför Riksdagen stannade vid ett belopp af 100,000 kronor, voro att på förhand kunde beräknas, att genom de af jernvägsstyrelsen föreslagna anordningarne de öfverklagade olägenheterna vid centralstationen blott för en jemförelsevis kort tid framåt skulle blifva afhjelpta, samt att det af Kongl. Maj:t begärda belopp syntes väl stort, då fråga sålunda endast kunde anses vara om provisoriska åtgärder.

Då Riksdagens skrifvelse i ämnet den 10 april 1896 inför Kongl. Maj:t anmäldes, hade Kongl. Maj:t, bland annat, beslutit uppdraga åt jernvägsstyrelsen att, efter vederbörlig utredning, taga under öfvervägande och till Kongl. Maj:t inkomma med nytt fullständigt, af kost-

nadsförslag åtföljdt definitivt förslag, huru centralstationen i Stockholm borde på ett för trafikens ombesörjande tillfredsställande sätt lämpligast ordnas. På framställning af jernvägsstyrelsen hade Kongl. Maj:t vidare den 27 november 1896 medgifvit, att jernvägsstyrelsen finge för erhållande af förslag till ordnande af centralstationen i Stockholm anordna en internationel täflan enligt af styrelsen utarbetadt program och med utsättande af tre särskilda pris, med föreskrift att utdelandet af ifrågavarande pris skulle öfverlemnas åt en särskild, af jernvägsstyrelsen utsedd nämnd af fem personer, utaf hvilka en borde väljas bland stadsfullmägtige i Stockholm.

Efter det pristäfling sålunda af jernvägsstyrelsen anordnats och åtskilliga täflingsförslag inkommit, hade den af styrelsen utsedda prisnämnd öfver förslagen afgifvit utlåtande, dervid första priset tilldelats ett af ingeniörerna C. O. Gleim från Tyskland och S. Eyde från Norge uppgjordt förslag, omfattande ordnandet af icke allenast centralstationen utan äfven stationsförhållandena i och vid Stockholm i deras helhet; och vore med ledning hufvudsakligen af nämnda förslag för närvarande uti jernvägsstyrelsen under utarbetande fullständiga planer för nya bangårdsanordningar i och vid hufvudstaden.

Enligt hvad departementschefen nu anmält, hade jernvägsstyrelsen i skrifvelse den 2 november 1899 hos Kongl. Maj:t hemstält om aflåtande till Riksdagen af proposition om anvisande af ett anslag eller kreditiv å fem millioner kronor att, efter derom för hvarje fall af styrelsen hos Kongl. Maj:t gjord framställning, ställas till styrelsens förfogande för inköp af mark för nya bangårdsanläggningar i Stockholm. Till stöd för denna framställning hade jernvägsstyrelsen dels erinrat, hurusom styrelsen uti skrifvelse den 16 september 1899, under åberopande att till styrelsens kännedom kommit, det till Stockholms stads byggnadsnämnd ingifvits ansökningar om tillstånd att uppföra boningshus och fabriksbyggnader å två särskilda tomter, belägna, den ena inom Kungsholms församling och den andra inom Katarina församling, hvilka tomter enligt det förslag till nya bangårdsanordningar i och vid Stockholm, som af den jemlikt kongl. brefvet den 27 november 1896 tillsatta nämnden för bedömande af inkomna täflingsförslag till sagda anordningar erhållit första priset, borde för statens jernvägars räkning förvärfvas för utförande af berörda anordningar i Stockholm, till Kongl. Maj:ts pröfning hänskjutit frågan om förvärfvande genom expropriation för statens räkning af ifrågavarande tomter samt dervid tillika hemstält, att för sådant ändamål erforderliga medel måtte ställas till styrelsens förfogande, dels ock i öfrigt anfört, att, ehuru definitiv plan för bangårds-

anordningarna i fråga ännu icke blifvit utarbetad, dock, enligt de hittills upprättade förslagen, i stort sedt kunde redan nu inhemtas, hvilken mark utöfver omförmälda tomter vore för ändamålet erforderlig; att, då de inkomna täflingsförslagen varit offentligen utställda till beskådande, allmänheten kommit i tillfälle göra sina iakttagelser och, såsom det äfven visat sig, börjat spekulera rörande sådan mark, som med temligen stor visshet kunde antagas komma att tagas i anspråk för berörda bangårdsanordningar; att det derför vore af största vigt, att styrelsen blefve satt i tillfälle att, till förekommande af dylik spekulation och deraf följande prisstegringar, snarast möjligt inköpa mark af förenämnda beskaffenhet; samt att, äfven om marken icke skulle komma att för ändamålet genast användas, staten icke borde genom inköpen utsättas för någon förlust, enär, efter allt att döma, tomtvärdena komme att stiga.

Öfver jernvägsstyrelsens ifrågavarande framställning hade statskontoret den 18 november 1899 afgifvit infordradt utlåtande och deruti, för den händelse Kongl. Maj:t skulle anse, att befogenhet förefunnes för jernvägsstyrelsens uttalade farhåga att ett dröjsmål med inköpet antagligen skulle medföra ökade kostnader, hemstält det Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, att inköp af sådana egendomar, som kunde visa sig behöfliga för ifrågavarande bangårdsanordningar, finge af Kongl. Maj:t, efter förslag af jernvägsstyrelsen, beslutas; att köpeskillingarne för dessa egendomar finge af statskontoret förskjutas af under händer varande medel mot ersättning, hvarom Kongl. Maj:t framdeles komme att förordna; samt att den afkastning, samma egendomar möjligen kunde komma att lemna intill dess de blefve för det med inköpet afsedda ändamål använda, skulle af jernvägsstyrelsen inlevereras till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd.

För egen del har departementschefen slutligen yttrat:

»Såsom jag redan omnämnt, omfattar det af jernvägsstyrelsen åberopade, af ingeniörerna Gleim och Eyde uppgjorda förslaget nya bangårdsanordningar vid statsbanorna såväl inom sjelfva hufvudstaden som å sträckorna närmast derintill. Den till förslaget hörande kostnadsberäkning slutar ock på den höga summan af 25,440,000 kronor. Af de i detsamma ingående arbeten torde emellertid en stor del icke på länge böra ifrågakomma till utförande, och äfven de öfriga lära endast småningom kunna tänkas blifva verkställda. De med den växande trafiken tilltagande olägenheterna af stationernas inom Stockholm trånga utrymmen och i öfrigt för trafikens behöriga skötsel otillfredsställande beskaffenhet synas emellertid icke medgifva uppskjutandet af verksamma

åtgärder för dessa stationers försättande i tidsenligt skick; och torde derför äfven de härmed förenade arbeten blifva de, som i främsta rummet måste bringas till utförande. Att härvid omfattande jordområden inom staden behöfva tagas i anspråk, är uppenbart och, ehuru kostnaderna för detta jordförvärf icke i bangårdsfrågans nuvarande skick låta sig med någon säkerhet beräkna, anser jag mig böra, såsom i någon mån belysande, omnämna, att uti ofvan åberopade kostnadsberäkning utgifterna för den utvidgning af jernvägsområdet inom Stockholm, som skulle kunna under den närmare tiden ifrågakomma, upptagits till 5,123,900 kronor. Då dertill är att märka, det förslagsställaren vid uppgörandet af beräkningarne i detta hänseende endast haft att tillgå uppgifter angående de särskilda tomternas taxeringsvärden, torde kunna tagas för gifvet, att, derest den ifrågavarande marken skulle förvärfvas genom expropriation, kostnaderna komme att blifva väsentligt högre än sålunda beräknats.

Sammanställande nu afgifna förhållanden, anser jag mig vid den föreliggande frågans bedömande kunna utgå från den förutsättning, att betydande utgifter för statsverket inom den närmaste framtiden förestå för anskaffande af mark inom hufvudstaden åt statsbanorna.

I betraktande häraf och med hänsyn tillika till hvad jernvägsstyrelsen i ärendet anfört, kan jag icke finna annat än ytterst välbetänkt, om i god tid sådana åtgärder vidtagas, som kunna befordra ifrågavarande markanskaffnings verkställande på för staten lindrigaste vilkor; och då det synes mig otvifvelaktigt, att genom beredande af möjlighet att under hand inköpa sådan mark, som med säkerhet kan antagas blifva för stationsanordningarne behöflig, afsevärda besparingar böra kunna påräknas, anser jag mig icke kunna underlåta att förorda framställning till Riksdagen, i syfte att för dylika inköp erforderliga medel må finnas till Eders Kongl. Maj:ts disposition.

Såsom ytterligare stöd härför tillåter jag mig åberopa Eders Kongl. Maj:ts förut denna dag meddelade beslut i anledning af särskilda, af jernvägsstyrelsen dels uti den af styrelsen omförmälda skrifvelse af den 16 september 1899 och dels uti skrifvelse den 17 innevarande månad gjorda framställningar i fråga om rätt till expropriation af vissa tomter, hvilka förutsetts blifva för statsbanorna behöfliga och till hvilkas bebyggande tillstånd sökts. Efter det i anledning af den förra framställningen öfverståthållareembetet inkommit med vederbörandes förklaringar samt eget underdånigt utlåtande och deruti, under erinran att plan för blifvande utvidgningar af central- och södra stationerna ännu icke blifvit fastställd, och att följaktligen icke heller vore bestämdt, hvilken

mark för de ifrågasatta utvidgningarne kunde komma att behöfvas, framhållit, hurusom derför sådana förhållanden icke syntes vara för handen, att det intrång på den enskildes förfoganderätt öfver sin egendom, som expropriationsförfarandet innebure, nu författningsenligt kunde anlitas, har Eders Kongl. Maj:t nemligen funnit de af jernvägsstyrelsen gjorda framställningarne icke kunna för närvarande bifallas. Då följaktligen icke heller, innan plan för stationsanordningarne blifvit af Eders Kongl. Maj:t pröfvad och godkänd, genom meddelande af expropriationsrätt lärer kunna förhindras, att den för samma anordningar erforderliga mark fördyras genom bebyggande, synes mig af ännu större vigt, att denna mark må kunna under hand förvärfvas.

I fråga om det belopp, som härför bör vara att tillgå, har jag, med afseende å hvad jag här ofvan anfört, intet att erinra mot hvad jernvägsstyrelsen i sådant hänseende föreslagit, helst det icke ens blifvit ifrågasatt annat, än att hvarje särskild fråga om markinköp skulle blifva beroende på Eders Kongl. Maj:ts afgörande.»

Utskottet, som med afseende å de i statsrådsprotokollet anförda förhållanden funnit Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning välbetänkt, får derför hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Nya Tryckeri-Aktiebolaget 1900.

N:o 65.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1900, kl. 3 e. m.

Memorial med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

(R. A.)

Statsutskottet får härmed öfverlemna förslag till åtskilliga stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret, hvilka angå: riksgäldskontorets föremål; riksgäldskontorets skulder; riksgäldskontorets fordringar för de af dess medel utbetalda eller godtgjorda lån; återstående utgifter till följd af beslut vid föregående riksdagar; redovisningen af de till riksgäldskontoret ingående medel; styrelsen för riksgäldskontoret; fullmägtiges sammankomster; fullmägtige tillhörande särskilda åligganden och uppdrag; betjeningen vid riksgäldskontoret; lediga tjensters bestridande och tillsättande; behandlingen af frågor rörande tjensteförsummelser m. m.; samt pensioneringen af riksgäldskontorets betjening.

De föreslagna stadgandena äro af lika innehåll med motsvarande stadganden i nu gällande reglemente, hvarur uteslutits dels §§ 4, 7, 14 och 15, som innehålla uppdrag, hvilka blifvit fullgjorda, dels ock § 71 angående byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus, hvilken paragraf torde

vara öfverflödig, då hänvisning till gällande föreskrifter i detta ämne lemnas i reglementets 72 §.

Med förbehåll, såsom vanligt, att vid reglementets slutliga uppställning få ändra paragrafernas nummerordning, der sådant kan erfordras, hemställer utskottet,

att det nu öfverlemnade förslaget till stadganden må af Riksdagen godkännas.

Stockholm den 24 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reglemente för Riksgäldskontoret.

§ 1.

Riksgäldskontoret har till *föremål:*

a) att ombesörja liqviden af svenska statens skuld, för hvilken Riksdagen enligt § 66 Regeringsformen ansvarar;

b) att verkställa alla de utbetalningar, som af Rikets Ständer eller Riksdagen blifvit å detta verk anvisade;

c) att mottaga, förvalta och redovisa alla härtill anslagna tillgångar och inkomster samt hålla uppkommande, till Riksgäldskontoret levererade öfverskott och behållningar Riksdagen till handa;

d) att, i saknad af annan tillgång för bestridande af beviljade och å Riksgäldskontoret anvisade utgifter, upplåna dertill oundgängligen erforderliga medel; och

e) att utföra alla uppdrag och åligganden, som Riksgäldskontoret för öfrigt af Rikets Ständer eller Riksdagen erhållit.

Angående Riksgäldskontorets skulder.

§ 2.

De af Riksgäldskontoret för upptagna lån utfärdade och förut icke inlösta eller eljest, jemlikt behörig föreskrift, ur räkenskaperna affördа *obligationer*, äfvensom de obligationer, hvilka hädanefter varda af detta verk utgifna, böra, så till kapital som upplupna räntor, enligt desammas ordalydelse infrias.

Der *preskriptionstid* i afseende på någon särskild del af *Riksgäldskontorets skulder* icke blifvit stadgad, komma skulderna, intill dess annorlunda förordnas, att i vederbörlig ordning liqvideras, utan afseende å den

tid, inom hvilken fordringar hos enskilde eller hos Kongl. Maj:t och Kronan skola nu eller framdeles göras gällande.

Härförutan har Riksdagen medgifvit:

a) att till innehafvaren ställd obligation må, då derom hos Fullmäktige göres framställning, på *viss namngifven person öfverlåtas,* för att endast i dennes hand vara gällande samt, derest egaren sedermera det önskar, å nyo kunna göras gällande i hvarje innehafvares hand, allt under de vilkor i afseende på behöriga anteckningar å sjelfva obligationen samt i Kontorets räkenskaper, som Fullmäktige ega föreskrifva;

b) att Fullmäktige må, när sådant icke för Riksgäldskontoret medför olägenhet, kunna medgifva *omedelbar inlösen* i Riksgäldskontoret af *förfallna obligationer* och *räntekuponger*, fastän desamma enligt obligationernas lydelse och stadgandena i lånekontrakten böra å deruti angifna utrikes orter infrias; för hvilket ändamål Fullmäktige må träffa erforderliga öfverenskommelser med de låneöfvertagare, som kontraktsenligt skola ombesörja denna inlösen; samt

c) att, då s. k. *riksgäldssedlar* i Riksgäldskontoret till inlösen företes, Fullmäktige ega att, derest sedlarne befinnas riktiga, låta desamma med Riksgäldskontorets medel infria.

Beträffande antalet *egenhändiga underskrifter* å Riksgäldskontorets obligationer har Riksdagen föreskrifvit, att obligationer, som komma att af Riksgäldskontoret utlemnas, böra vara försedda, då deras valör ej uppgår till 1,000 kronor eller motsvarande belopp i utländskt myntslag, med minst en, då valören utgör 1,000 kronor eller högre belopp till och med 2,000 kronor eller motsvarande belopp i utländskt myntslag, med minst två samt, då valören öfverstiger 2,000 kronor eller motsvarande belopp i utländskt myntslag, med minst tre handskrifna namnteckningar.

I afseende på Riksgäldskontorets *skulder,* om hvilka Kontorets räkenskaper och handlingar lemna fullständig upplysning, och hvilkas belopp vid nästlidna års slut finnas summariskt uppgifna uti *bil. A* vid detta reglemente, böra i öfrigt de föreskrifter, som äro intagna uti de vid föregående riksdagar för Riksgäldskontoret utfärdade reglementen, i de delar samma föreskrifter ännu icke blifvit fullgjorda, fortfarande tjena till efterrättelse.

§ 3.

Enligt 1889 års Riksdags beslut skall, med anledning af *1888 års svenska tre procents statslåns* upptagande, till de under Riksgäldskontorets

förvaltning stående liqvidations- och amortissementsfonderna årligen utbetalas en annuitet till belopp motsvarande fyra procent af den för detta lån erhållna valuta, eller 885,333 kronor 33 öre, af hvilken annuitet ränta å 1888 års lån främst skall utgå, men återstoden användas till amortering å statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp tid efter annan.

§ 5.

Enligt 1895 års Riksdags beslut skall till de under Riksgäldskontorets förvaltning stående liqvidations- och amortissementsfonderna från och med år 1896 årligen utbetalas ett belopp af 672,300 kronor, hvaraf främst skall utgå ränta å *1894 års svenska 3-procents statslån* och återstoden användas till amortering deraf på tider och sätt, som Fullmäktige i Riksgäldskontoret må finna lämpligast, dock att hela lånet skall vara slutbetaldt inom år 1950.

Angående Riksgäldskontorets fordringar för de af dess medel utbetalda eller godtgjorda lån.

§ 6.

Beträffande Riksgäldskontorets *fordringar* för meddelade *lån,* om hvilkas belopp Kontorets böcker och räkenskaper lemna fullständig upplysning och å hvilka, för tiden vid nästlidna års slut, en förteckning jemväl finnes detta reglemente bifogad *(bil. B)*, skola de förbindelser, å hvilka fordringarna sig grunda, jemte föreskrifterna uti äldre reglementen i tillämpliga delar fortfarande tjena till efterrättelse.

Angående Riksgäldskontoret åliggande utbetalningar.

1:o. Återstående utgifter till följd af beslut vid föregående riksdagar.

§ 8.

Riksdagen har år 1879 till Kongl. Maj:ts förfogande, för att, på sätt och i den ordning, Kongl. Maj:t skulle ega att närmare bestämma, användas

till inköp af *Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg* tillika med allt hvad dertill hörer, så väl fast som löst, såsom husbyggnader, rörlig materiel, reservdelar till lokomotiv och vagnar, verkstadsinventarier och redskap, telegraf- och signaleringsinrättning, stält ett belopp af högst 4,000,000 kronor samt bemyndigat Fullmäktige i Riksgäldskontoret att genom försäljning af då återstående osålda obligationer, tillhörande vare sig 1872 eller 1875 eller 1878 års statslån, anskaffa de härför nödiga medlen, för att i enlighet med Kongl. Maj:ts beslut utbetalas; och åligger det alltså Riksgäldskontoret att tillhandahålla och behörigen utbetala hvad af nämnda anslag ännu ej lyftats.

§ 9.

Riksdagen har år 1890

dels, på det Kongl. Maj:t må blifva i tillfälle att för statens räkning för en köpeskilling af högst 6,750,000 kronor och på de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t bestämmer, inköpa jernvägen mellan *Luleå och gränsen mot Norge* med alla dertill hörande byggnader och öfriga för trafikens behof utförda anläggningar jemte den vid jernvägen befintliga rullande materiel, som, vid en af maskiningeniören V. L. Klemming i september månad år 1889 verkställd uppskattning derå, uppgifvits tillhöra bolaget »The Swedish and Norwegian railway company, limited», till Kongl. Maj:ts förfogande anvisat ej mindre nämnda belopp, 6,750,000 kronor, än äfven för bestridande af ifrågakommande kostnader för inköpets verkställande 250,000 kronor, att, i den mån sådant erfordras, för de dermed afsedda ändamålen användas,

dels ock anvisat de ifrågavarande beloppen, tillhopa högst 7,000,000 kronor, att utgå från Riksgäldskontoret, med rätt för Kongl. Maj:t att lyfta beloppen, när Kongl. Maj:t finner sådant nödigt.

§ 10.

Riksdagen har år 1888 beslutat, att till *odlingslånefonden* må under hvarje af åren 1889—1893 ej mindre ingå de till Statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån än äfven af Riksgäldskontoret, i mån af behof och uppå reqvisition af Kongl. Maj:t, öfverlemnas medel till så stort belopp, som jemte de till fonden ingående annuiteter kan erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen; samt att Riksgäldskontoret skall af fonden erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som, genom berörda medels öfverlemnande till fonden, för Riksgäldskontoret förorsakas.

§ 11.

Riksdagen har år 1893 beslutat, att till *odlingslånefonden* må under hvarje af åren 1894—1898 ej mindre ingå de till Statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån, än äfven af Riksgäldskontoret, i mån af behof och uppå reqvisition af Kongl. Maj:t, öfverlemnas medel till så stort belopp, som jemte de till fonden ingående annuiteter kan erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen, samt att Riksgäldskontoret skall af fonden erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som, genom berörda medels öfverlemnande till fonden, för Riksgäldskontoret förorsakas.

§ 12.

Riksdagen har år 1898 beslutit, att till *odlingslånefonden* må under hvart af åren 1899—1903 ej mindre ingå de till Statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån, än äfven af Riksgäldskontoret, i mån af behof och uppå reqvisition af Kongl. Maj:t, öfverlemnas medel till så stort belopp, som jemte de till fonden ingående annuiteter kan erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen, samt att Riksgäldskontoret skall af fonden erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som genom berörda medels öfverlemnande till fonden för Riksgäldskontoret förorsakas.

§ 13.

Till *låneunderstöd för enskilda jernvägar* har 1896 års Riksdag beviljat och ställt till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 7,500,000 kronor, att utgå under fem år från och med år 1897 med 1,500,000 kronor årligen, dock så, att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, må för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, egande Kongl. Maj:t att å detta anslag till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda jernvägsanläggningar anvisa af Kongl. Maj:t beviljade understödsbelopp, att utgå i enlighet med följande vilkor och bestämmelser:

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan fastställas af Kongl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, hvilka jernväg skall beröra, varande det sökande bolaget skyldigt att godtgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besigtningar, extra biträdens användande med mera dylikt, hvilka kunna af kostnadsförslagets och arbetsplanens granskning föranledas;

2:o) att det lånesökande bolaget, för att kunna erhålla statsunderstöd, skall vara skyldigt hos Kongl. Maj:t styrka, att det förfogar ötver ett kapital, som jemte statslånet är fullt tillräckligt till jernvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och hvaraf minst så stor del, som motsvarar hälften af den beräknade anläggningskostnaden, bör utgöras af inbetaldt eller tecknadt aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lemnadt tillskott till jernvägsanläggningens utförande;

3:o) att låneunderstödet må utgöra högst hälften af anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån af arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kongl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande deraf, att inbetalningarna å den del af anläggningskapitalet, som bör utgöras af aktiekapital eller eljest utan återbetalningsskyldighet lemnadt tillskott, skola ske i förhållande till de andelar af lånesumman, som lyftas, och före lyftningen af dessa låneandelar; skolande härjemte en tiondedel af den beviljade låneförsträckningen innestå, till dess besigtning af jernvägsanläggningen blifvit i öfverensstämmelse med § 2 mom. 2 af kongl. kungörelsen den 11 december 1874, angående ordningen för afsyning och besigtning af enskilda jernvägar och deras upplåtande för allmän trafik, förrättad, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik;

4:o) att i afseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:

a) att annuiteten beräknas till fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half för hundra å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning derå;

b) att anstånd med räntans erläggande må medgifvas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad; skolande beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd sålunda medgifves, till staten inbetalas, sedan genom de stadgade annuitetsliqviderna all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit gulden och kapitalet godtgjordt, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande fortfares så länge, till dess äfven beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, blifvit till staten inbetaldt; och

c) att kapitalafbetalning skall vidtaga tre år efter den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad;

5:o) att jernvägsanläggningen med alla dertill hörande byggnader och materiel, äfvensom all bolagets öfriga egendom, skall utgöra säkerhet för den af staten lemnade försträckning, och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla inteckning med förmånsrätt framför hvarje annan fordran i den jernväg, för hvars anläggning den ifrågavarande försträckningen beviljats; börande ej mindre, såsom vilkor för statslånets erhållande och tillgodonjutande, i bolagsordningen intagas stadgande om bolagets skyldighet att till säkerhet för statens fordran inteckna bolagets jernväg med förmånsrätt för samma fordran framför hvarje annan fordran hos bolaget, än ock en tredjedel af det beviljade statslånet innestå, till dess inteckning med ofvan stadgad förmånsrätt i bolagets jernväg meddelats för förut lyftade andelar af lånet; hvarjemte ofvanberörda sista tredjedel ej må utbekommas, förrän inteckning för dess belopp med förmånsrätt framför hvarje annan fordran än statens blifvit i bolagets jernväg behörigen meddelad;

6:o) att Kongl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för hvarje jernvägsbolag, som innehar lån af staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arfvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas af bolaget;

7:o) att hvarje jernvägsbolag, som erhållit statsunderstöd, skall vara skyldigt underkasta sig så väl de bestämmelser i fråga om samtrafik, hvilka Kongl. Maj:t kan finna godt för bolaget bestämma, som ock i öfrigt alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga; samt

8:o) att hvarje sådant bolag, som nyss är nämndt, må, då Kongl. Maj:t så pröfvar lämpligt, dels utan kostnad eller årlig ersättning undfå upplåtelse af den för jernvägsanläggningen erforderliga, Kronan tillhöriga mark, som står under dess omedelbara disposition, hvaremot, när fråga är om boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning derför af bolaget bör lemnas i enlighet med gällande expropriationslag, dels ock kostnadsfritt begagna sådana å Kronans egor belägna kalk- och stenbrott jemte grustägter, som kunna vara disponibla;

och åligger det Fullmäktige att behörigen tillhandahålla och utbetala de belopp, Kongl. Maj:t kan komma att å detta anslag anvisa.

§ 16.

Till *fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen* har 1899 års Riksdag för år 1900 beviljat och till utgående från Riksgäldskontoret anvisat 4,000,000 kronor, att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas.

§ 17.

Till *fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee* har 1899 års Riksdag för år 1900 beviljat och till utgående från Riksgäldskontoret anvisat 2,000,000 kronor, att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas.

§ 18.

1899 års Riksdag har, under godkännande, till hufvudsakliga delar, af de vid statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 6 mars 1899 fogade förslagskontrakt angående *förvärfvande för svenska statens räkning af bandelen Örebro—Frövi* af Örebro—Köpings jernväg och angående öfvertagande af kontrakt om trafikerande af Örebro—Svartå jernväg, ej mindre bemyndigat Riksgäldskontoret att enligt bestämmelserna i förstnämnda kontrakt fullgöra liqviden af köpeskillingen med tillhörande räntebetalning samt utbetala godtgörelse för anläggning af ett förbindelsespår vid Frövi, än äfven för år 1900 anvisat

till kompletteringsarbeten å bandelen Örebro—Frövi	kronor	237,500: —
till inköp af rullande materiel för linien Spånga—Frövi—Örebro	»	300,000: —
till fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Frövi jemte spårutvidgningar i Örebro	»	500,000: —
eller tillsammans	kronor	1,037,500: —

att utgå af Riksgäldskontoret; och åligger det till följd häraf Riksgäldskontoret att enligt Kongl. Maj:ts disposition behörigen utbetala de sålunda anvisade beloppen.

Angående redovisningen af de till Riksgäldskontoret ingående medel.

§ 48.

Öfver Riksgäldskontorets samtliga tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter, deruti jemväl inberäknade de för jernvägsbyggnaderna upplånta och dels såsom anslag, dels såsom lån utgifna medel, uppgöres och afslutas för hvarje år en fullständig *hufvudbok;* hvarförutom fortfarande bör föras en särskild räkenskap öfver de *fonderade statslånens liqvidations- och amortissementsfonder.* Hufvudboken skall dock summariskt redovisa äfven dessa fonders ställning vid årets början och slut samt den förändring, densamma under årets lopp undergått. Så väl hufvudboken som den särskilda redovisningen för liqvidations- och amortissementsfonderna skola inom den 1 Maj året näst efter det, hvilket dessa räkenskaper omfatta, vara afslutade och renskrifna samt före den 1 derpå följande Juli behörigen granskade.

Riksgäldskontorets hufvudböcker böra vid lämpliga tider hållas Kongl. Statskontoret till handa, på det att Riksgäldskontorets räkenskaper i nödiga delar må kunna jemväl i rikshufvudboken intagas.

§ 49.

Under loppet af Juni månad hvarje år böra, till upplysning för allmänheten om Riksgäldskontorets ställning, särskilda, efter det dermed afsedda ändamål lämpade, *utdrag af detta verks räkenskaper* för det näst föregående året genom trycket offentliggöras och jemte allmänna tidningarna utdelas.

§ 50.

I April månad hvarje år upprättas uti Riksgäldskontoret *liqvid med statsverket* för det sist förflutna året. Af denna liqvid meddelas Kongl. Statskontoret tvenne exemplar, hvaraf det ena, derå Fullmäktige tecknat sitt godkännande, bör derstädes qvarstanna, samt det andra, sedan det blifvit försedt med anteckning om liqvidens godkännande af Kongl. Statskontoret, bör till Riksgäldskontoret återställas, för att såsom verifikation dess hufvudbok biläggas.

Angående styrelsen för Riksgäldskontoret.

§ 51.

Förvaltningen af Riksgäldskontoret, dess medel och tillhörigheter är utaf Riksdagen uppdragen åt *sju Fullmäktige,* hvilka vid lagtima riksdag utses i den ordning, 71 § Riksdagsordningen stadgar.

Vid Fullmäktiges sammankomster *föres ordet* af den, som af Riksdagen blifvit dertill utsedd; tillkommande Fullmäktige att sjelfve bland sig välja en *vice Ordförande* att föra ordet, när hinder för Ordföranden inträffar.

§ 52.

Uppkommer ledighet bland Fullmäktige, inträder *suppleant* enligt af Riksdagen bestämd ordning.

§ 53.

Är Styrelsen ej så fulltalig, som för besluts fattande erfordras, enligt hvad här nedan föreskrifves, eger Fullmäktiges Ordförande att inkalla erforderligt antal *suppleanter.*

§ 54.

Fullmäktige äro förbundne att vid *Riksgäldskontorets förvaltning* ställa sig till efterrättelse ej mindre *rikets grundlagar* än äfven detta *reglemente* samt öfriga rörande Riksgäldskontoret gällande föreskrifter; börande Fullmäktige doldt och förtegadt hålla, hvad vid Kontorets förvaltning förefaller, som tyst vara bör.

§ 55.

Blir Fullmäktig ledamot af Statsrådet eller kommer i den författning, att han, jemlikt någon af mom. a, b, c, d och e uti 26 § Riksdagsordningen, icke må såsom riksdagsman godkännas, skall han genast *frånträda fullmäktigs-befattningen* och suppleant inträda i hans ställe.

§ 56.

Jemte noggrant iakttagande af hvad i afseende på förvaltningen af Riksgäldskontoret och dit anslagna medel är stadgadt, *åligger Fullmäktige* att omsorgsfullt vårda och befrämja detta verks rätt, säkerhet och förmån samt för öfrigt vidtaga alla på Fullmäktige ankommande åtgärder i och för

verkställigheten af de i sådant afseende meddelade beslut samt Fullmäktige gifna uppdrag; börande Fullmäktige således ej mindre, om anledning dertill gifves, söka förebygga, att med statslån understödt jernvägsbolags inkomster, med åsidosättande af bolagets skyldighet att erlägga föreskrifven inbetalning till Riksgäldskontoret, användas till bestridande af andra utgifter än sådana, som äro nödvändiga för jernvägsdriftens uppehållande, än äfven, derest tvångsförsäljning sker af jernvägsbolags egendom, uti hvilken Riksgäldskontoret har inteckning till säkerhet för fordran, så förfara, att dylik försäljning ej må ske till lägre pris, än att Riksgäldskontorets fordran af köpeskillingen varder betäckt.

§ 57.

Fullmäktige utse inom sig, på sätt sista punkten af § 66 innehåller, *två Deputerade,* hvilka det åligger att ombesörja lånemedels indragning, verkställa de för Riksgäldskontorets räkning erforderliga utländska liqvider, anordna medel till vissa af Fullmäktige beslutade eller eljest ovilkorligen bestämda utbetalningar med mera, allt i öfverensstämmelse med de beslut och föreskrifter, som Fullmäktige meddela; egande Deputerade att sig emellan närmare fördela dessa dem gemensamt tillhörande göromål. Vid hvarje sammankomst böra Deputerade redogöra för sina åtgärder under den efter Fullmäktiges näst föregående sammankomst förflutna tid.

En af dessa Deputerade utöfvar derjemte närmaste tillsyn öfver det sätt, hvarpå tjenstemännen fullgöra sina åligganden, och tillser, att Fullmäktiges beslut varda i behörig tid och ordning verkställda. Han eger att under tiden mellan Fullmäktiges sammanträden meddela nödiga föreskrifter samt att för sjukdoms- eller annat laga förfall eller för enskilda angelägenheters besörjande bevilja tjenstemännen, äfvensom vaktbetjente, tjenstledighet under högst fjorton dagar, äfvensom meddela föreskrift om tjenstens uppehållande intill Fullmäktiges nästa ordinarie sammanträde. Han utöfvar jemväl beträffande vården af Kontorets värdepapper det uppdrag, tjenstgörings ordningen i sådant afseende innehåller.

Fullmäktige må vara obetaget att, om sådant finnes behöfligt för lånetransaktioner, utse ombud för bedrifvande af dervid erforderliga under handlingar.

§ 58.

Befallningar, som af någon annan än Riksdagen meddelas angående användandet af *Riksgäldskontorets tillgångar* eller *förvaltandet* af samma verk,

få icke af Fullmäktige åtlydas och efterkommas; varande Fullmäktige, för sina åtgärder i denna egenskap, Riksdagen eller dess Statsutskott och Revisorer allena redo skyldige samt kunna icke för sitt förhållande till *ansvar ställas,* utan i laga ordning och till följd af Riksdagens eller dess Revisorers beslut, eller, mellan riksdagar och revisioner, genom justitieombudsmannen.

§ 59.

Till ledning vid pröfningen och afgörandet af förekommande ärenden, för hvilkas behandling antingen icke några eller mindre tillämpliga och bestämda föreskrifter blifvit meddelade, ega Fullmäktige att af *Revisorerne* begära *råd* och *yttranden.*

Angående Fullmäktiges sammankomster.

§ 60.

Fullmäktige *sammanträda* en gång i hvarje vecka å tid, som af dem bestämmes. Derjemte böra, då ärendenas beskaffenhet och oafbrutna gång sådant fordra, särskilda sammankomster hållas å tid, som Ordföranden bestämmer. Vid hvarje sammankomst skall *protokoll* föras.

§ 61.

Med undantag af de enligt § 57 åt vissa Deputerade uppdragna bestyr och åligganden böra alla Fullmäktiges behandling tillhörande *mål* inför Fullmäktige vid deras *sammankomster föredragas* och få endast der *afgöras.*

§ 62.

Åstundar *Fullmäktig* att under längre eller kortare tid *från staden afresa,* bör han sådant förut vid sammankomst eller hos Ordföranden anmäla samt då tillika uppgifva tiden för sin frånvaro.

§ 63.

Är *Fullmäktig*, som icke, på sätt i näst ofvanstående paragraf föreskrifves, till erhållande af ledighet sig anmält, *genom opasslighet* eller *enskilda angelägenheter* hindrad att sammankomst bevista, bör han sitt förfall hvarje gång tillkännagifva.

§ 64.

Vid sammankomst skola minst *fem Fullmäktige* vara tillstädes; dock må ärenden, som ej tåla uppskof, afgöras af allenast *fyra Fullmäktige,* derest de äro om besluten ense. Frågor om låns upptagande, de i Regeringsformen omförmälda kreditivs utbetalning eller andra ärenden af mera allmän vigt få icke afgöras, ej heller tjenster tillsättas eller pensioner beviljas, så vida icke minst *fem Fullmäktige äro närvarande.*

§ 65.

Fullmäktige vare ej tillåtet att företaga någon öfverläggning i närvaro af *Konungens ombud,* i fall det, utan att af Fullmäktige derom vara anmodadt, skulle vid deras sammankomst sig infinna.

§ 66.

Yppas under Fullmäktiges öfverläggningar *skiljaktighet i meningarna*, böra samtlige närvarande Fullmäktige till protokollet afgifva sina röster, hvilka per capita beräknas. Derest flere skiljaktiga meningar yttras, böra de sins emellan närmast öfverensstämmande, så vidt möjligt är, sammanjemkas. Då ett lika antal röster utfaller för hvardera meningen, är Ordförandens röst afgörande. Den vid sammankomst närvarande Fullmäktig, som sin röst ej särskildt afgifver, eller, efter börjad öfverläggning om ett föredraget ämne, sig aflägsnat, anses hafva det då fattade beslutet biträdt.

Sluten omröstning må endast företagas vid val till sådana befattningar, dertill någon bland Fullmäktige kan utses.

§ 67.

Öfver *Fullmäktiges beslut* i mål, som röra Riksgäldskontorets tjenstemän eller andra enskilda personer, eger den eller de, på hvilkas rätt och

bästa dessa beslut kunna inverka, att hos Revisorerne eller Statsutskottet *anföra besvär,* dervid klaganden dock, så vida besvären skola till pröfning upptagas, bör inom trettio dagar efter bevisligen erhållen del af det meddelade beslutet sitt missnöje deremot hos Fullmäktige skriftligen anmäla; hvarjemte det, vid enahanda äfventyr, åligger honom att senast en månad före Revisorernes näst förestående sammankomst eller riksdagens början, derest revision dessförinnan icke inträffar, sina besvär ingifva till Fullmäktige, af hvilka desamma, jemte utlåtande deröfver, till Revisorerne eller Statsutskottet öfverlemnas.

Besvär öfver Fullmäktiges nyss före eller under Riksdagens eller Revisorernes sammanvaro i dylika mål meddelade beslut böra inom fjorton dagar efter delfåendet, den dagen likväl oräknad, omedelbarligen af vederbörande till Statsutskottet eller Revisorerne inlemnas.

Angående Fullmäktige tillhörande särskilda åligganden och uppdrag.

§ 68.

Fullmäktige skola minst en gång hvarje år *granska* Kamrerarens och Kassörens anteckningsböcker jemte Ombudsmannens diarium samt *genomgå* och *inventera* de under Kamrerarens och Kassörens vård befintliga låne- och säkerhets- med flere handlingar.

§ 69.

En gång hvarje år böra Fullmäktige anställa *besigtning* å det till lokal för *Riksgäldskontoret* anvisade *hus* samt detta verks *inventarier.* Likaledes bör *besigtning* årligen af Fullmäktige anställas å *Riksdagens hus,* hvilket jemväl står under deras vård och inseende.

Dessutom har Riksdagen uppdragit åt Fullmäktige att låta tillse, det icke allenast värde å de inom Riksdagens hus befintliga möbler och andra

inventarier finnes uti inventarieförteckningen upptaget, utan ock att inköpspris på de möbler och inventarier, som hädanefter anskaffas, uti inventarieförteckningen utsättes, jemte tiden, då inköpet egt rum, äfvensom att, vid skeende kasseringar af obrukbara eller obehöfliga inventarier, desamma varda utur inventarieförteckningen affördа, med anteckning af det pris, hvartill desamma vid möjligen skeende försäljning blifvit föryttrade.

§ 70.

Under de tider, då Riksdagen icke är församlad, må *lediga rum* och *lägenheter* inom *Riksdagens hus* af Fullmäktige *hyresfritt upplåtas* för tillfälligt begagnande ej allenast af de komitéer och revisioner, som kunna varda af Kongl. Maj:t sammankallade och för hvilkas sammanträden erforderliga lokaler inom kronans hus här i hufvudstaden icke finnas att tillgå, utan äfven af allmänna embetsmyndigheter, som antingen af särskild anledning icke kunna för någon tid begagna åt dem anvisade embetsrum eller också sakna egen lokal, äfvensom för andra, allmänt gagn afseende ändamål; egande Fullmäktige vid hvarje sådan upplåtelse föreskrifva de vilkor, som Fullmäktige för de upplåtna rummens samt möblernas och inventariernas noggranna och omsorgsfulla vårdande finna nödvändiga. Dylik upplåtelse bör alltid upphöra så tidigt före Riksdagens sammankomst, att rummen och inventarierna derförinnan kunna vara försatta i ordnadt och fullständigt skick samt, om så erfordras, reparerade.

§ 72.

Gemensamt med Fullmäktige i Riksbanken ega Fullmäktige i Riksgäldskontoret att förvalta den jemlikt beslut vid 1888 års riksdag bildade byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus samt att vidtaga de åtgärder, som erfordras för utförande af samma Riksdags beslut i fråga om nya byggnader för Riksdagen m. m. och Riksbanken, allt i öfverensstämmelse med de närmare föreskrifter, som i särskilda skrifvelser af den 11 och 12 maj 1888 blifvit af Riksdagen meddelade.

§ 73.

Då *Revisorerne* öfver stats-, banko- och riksgäldsverken sammanträda, skola *Fullmäktige* till dem afgifva *berättelse* om *Riksgäldskontorets ställning*

och *förvaltning* under den tid, som Revisorernes granskning kommer att omfatta.

Dessutom skola Fullmäktige vid nästa riksdags början till Riksdagen afgifva och till statsutskottet aflemna *berättelse* för hela den tid, som förflutit sedan Fullmäktiges berättelse till nuvarande Riksdag afgafs.

§ 74.

Fullmäktige böra hvarje år till *Riksdagens Revisorers första sammanträde,* som skall ega rum i Riksdagens hus i Stockholm den 1 oktober eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter, utfärda kallelse genom kungörelse i tidningar.

Derest Revisor, sedan lagtima Riksdag är afslutad och innan Revisorerne sammanträdt, hos Fullmäktige anmäler hinder att deltaga i revisionen, skola Fullmäktige ofördröjligen inkalla den närmast i ordningen varande suppleanten. På enahanda sätt förfares, då hinder anmäles af inkallad suppleant.

§ 75.

Efter hvarje revisions slut skola Fullmäktige föranstalta om *tryckning* och *utdelning* med allmänna tidningarna af *Revisorernes* öfver revisionen af statsverket och Riksgäldskontoret afgifna och Fullmäktige *tillställda* berättelser jemte dertill hörande förklaringar, hvilka handlingar äfven genom Fullmäktiges försorg böra till näst sammanträdande Riksdag och Revisorer öfverlemnas.

§ 76.

Före nästkommande Riksdags början böra Fullmäktige:

a) föranstalta om *upphandling* af det för tryckningen af Riksdagens protokoll med dertill hörande bihang under samma riksdag erforderliga *papper* och, med behörigt iakttagande af de i sådant afseende meddelade föreskrifter, låta upprätta kontrakt angående verkställighet af så väl *protokollets* som *bihangets tryckning;*

b) upprätta *kontrakt* om tillhandahållande, under riksdagens lopp, af de *skrifmaterialier* och *öfriga effekter,* som för Riksdagens behof kunde erfordras;

c) låta komplettera och iståndsätta *inventariepersedlarne* i Riksdagens hus.

Vid *verkställigheten* häraf iakttages, att anbud, genom kungörelser i allmänna tidningarna, infordras af dem, som kunna vara hugade att tillhandahålla och leverera berörda effekter eller besörja omförmälda tryckningsmed flere arbeten.

För öfrigt ega Fullmäktige att utse någon bland Riksgäldskontorets tjenstemän, som bör ej allenast före och under riksdagen mottaga, vårda och efter vederbörliga reqvisitioner *utlemna* de upphandlade *effekterna* samt ombesörja de under riksdagens fortgång ifrågakommande *ytterligare uppköp,* äfvensom erforderliga reparationer å inventariepersedlarne, utan ock vid hvarje kalenderårs slut upprätta och afgifva fullständig redovisning för alla dessa af honom mottagna effekter.

§ 77.

Som, enligt de af Kongl. Maj:t för *Strömsholms nya kanalbolag* den 27 april 1894 fastställda regler, kanaldirektionens förvaltning och kanalverkets räkenskaper skola årligen granskas utaf två *revisorer*, af hvilka den *ene* bör utses af Fullmäktige i Riksgäldskontoret, så skola Fullmäktige för hvarje revision välja en person att uti berörda revisionsförrättning deltaga. Jemväl skola Fullmäktige, i enlighet med de af Kongl. Maj:t för *Dalslands kanalaktiebolag* den 7 april 1865 och för *Kinda kanals aktiebolag* den 4 september 1874 i nåder fastställda bolagsordningar, årligen utse en *revisor* att granska hvartdera af dessa bolags förvaltning och räkenskaper.

§ 78.

Då de *bolag,* som för *jernvägsanläggningars utförande* från Riksgäldskontoret utbekommit beviljade låneunderstöd, uti sina med Kongl. Maj:t och kronan afslutade kontrakt medgifvit staten att genom ombud, som Kongl. Maj:t utser, deltaga i de årliga *revisionerna* af bolagets förvaltning och räkenskaper, samt berättelserna om dessa revisioner skola till Kongl. Civildepartementet insändas, böra Fullmäktige efter erhållen del af dessa berättelser taga under öfvervägande, huru vida några åtgärder erfordras för bevarande af Riksgäldskontorets rätt och säkerhet för de utgifna lånens fortsatta liqviderande.

§ 79.

Uti styrelsen för *Sveriges allmänna hypoteksbank* bör en *ledamot*, som skall vara vice ordförande, utses af Fullmäktige i Riksgäldskontoret. Likaså

utses af Fullmäktige till deltagande i den årliga revisionen af hypoteksbankens förvaltning och räkenskaper en *revisor,* som vid revisionen förer ordet. Dessutom böra Fullmäktige utse ett *ombud* såväl till den allmänna ordinarie sammankomst, som mellan hypoteksbankens delegare skall ega rum hvarje år efter afslutad revision, som till allmän extra ordinarie sammankomst.

§ 80.

Fullmäktige i Riksgäldskontoret skola bland sig utse en ledamot i *postsparbankens* styrelse.

§ 81.

Sedan Riksdagen år 1892 *dels* uppdragit åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att låta i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det för ståndsriksdagarne fullbordade registret genom lämplig person enligt af Fullmäktige fastställdt formulär och med iakttagande af de föreskrifter i öfrigt, Fullmäktige kunna finna skäl meddela, utarbeta samt att öfvervaka upprättandet af ett alfabetiskt ordnadt fullständigt *register till Kamrarnes protokoll med bihang för tiden från och med år 1867* samt till och med året näst före det, under hvilket registret varder i manuskript fullbordadt, *dels* bemyndigat Fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader tills vidare för ändamålet använda tillsammans 5,000 kronor, har Riksdagen år 1894 bemyndigat Fullmäktige att, för fullbordande i manuskript af ifrågavarande register, af nämnda förslagsanslag i mån af behof använda, förutom återstoden af nyssberörda 5,000 kronor, ett belopp af 20,000 kronor.

Vidare har Riksdagen år 1898 *dels* bemyndigat Fullmäktige i Riksgäldskontoret att, för tryckning i en upplaga af 1,500 exemplar af register till Kamrarnes protokoll med bihang för åren 1867—1896 samt för registerverkets bindning m. m., af förslagsanslaget till riksdagskostnader under åren 1898—1900 i mån af behof använda ett belopp af 50,000 kronor, *dels ock* föreskrifvit, att det fullbordade registerverket skall utan afgift tillhandahållas de embetsmyndigheter, bibliotek m. fl. institutioner, hvilka ega att kostnadsfritt erhålla riksdagstrycket, äfvensom efter Fullmäktiges bestämmande personer, som med registrets upprättande haft befattning, samt att försäljningspriset för öfriga exemplar skall utgöra 7 kronor 50 öre för ledamot af Riksdagen och 15 kronor för andra köpare.

1899 års Riksdag har beslutit, att registret till Kamrarnes protokoll med bihang för åren 1867—1896 skall utvidgas att omfatta jemväl riks-

dagarne 1897—1899, äfvensom bemyndigat Fullmäktige i Riksgäldskontoret att, till bestridande af kostnaderna för upprättande af återstående delar af det sålunda utvidgade registerverket samt för detsammas tryckning och bindning m. m., i mån af behof använda ej mindre den af 1898 års Riksdag för tryckning och bindning m. m. af förenämnda register anvisade summa af 50,000 kronor än äfven derutöfver ett belopp af 5,000 kronor, att utgå af förslagsanslaget till riksdagskostnader; skolande de af Riksdagen år 1898 meddelade föreskrifter om utdelning och försäljning af registret lända till efterrättelse jemväl med afseende å registerverket i dess utvidgade omfattning.

§ 82.

Öfverinseendet öfver *Riksdagens bibliotek* tillkommer Fullmäktige i Riksgäldskontoret; och skola Fullmäktige bland sig utse en inspektor för utöfvande af den närmaste tillsynen öfver biblioteket.

§ 83.

Gemensamt med Fullmäktige i Riksbanken skola *Riksgäldskontorets Fullmäktige:*

a) afgifva sitt underdåniga *yttrande* och *råd* till Kongl. Maj:t i fråga om den *ort*, der Riksdag bör *samlas*, i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika vigtiga hinder göra Riksdags hållande i hufvudstaden omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt (50 § Regeringsformen);

b) efter stadgade grunder uppgöra och utfärda *ny bevillningsförordning*, i den händelse att vid riksdags slut bevillningens hela belopp är bestämdt, men Kamrarne icke hunnit om fördelningen deraf blifva ense (109 § Regeringsformen);

c) uti *justitieombudsmansembetet* genast insätta den man, som blifvit utsedd till efterträdare åt justitieombudsmannen, i fall denne mellan riksdagarne afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, äfvensom utvälja annan behörig man i stället för justitieombudsmannens utsedde efterträdare, derest äfven han mellan riksdagarne afsäger sig förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättes eller med döden afgår (98 § Reg ringsformen);

d) för framtida uppsigten och kontrollen öfver *Göta kanals* vidmakthållande utse och välja ej mindre en person för att såsom *ledamot* å Ban-

kens och Riksgäldskontorets vägnar inträda i *direktionen* öfver nämnda kanal, än ock ett ombud att å samma verks vägnar deltaga i *revisionerna* af kanalens räkenskaper; skolande valet till ledamot i direktionen förnyas hvarje år, och till ombud vid revisionerna före desammas början; dock må förut härtill utsedde personer kunna återväljas.

Vid Fullmäktiges i Banken och Riksgäldskontoret gemensamma sammanträden böra, så vidt beslut skall kunna fattas, minst *fem* af Fullmäktige i hvartdera verket vara tillstädes.

§ 84.

Vid de tillfällen, då *riksdagsmäns fullmakter* granskas af chefen för Justitiedepartementet eller den person, Konungen i hans ställe förordnat, skola tre bland Fullmäktige i Riksgäldskontoret vara tillstädes.

Angående betjeningen vid Riksgäldskontoret.

§ 85.

De å Riksgäldskontorets aflöningsstat uppförde tjenstemän äro följande:

en *sekreterare* och *ombudsman*;
en *kamrerare*;
en *kassör*;
en *revisor*;
en *kassabokhållare*;
en *lånebokhållare*;
en *registrator* och *kanslist* samt
en *kammarskrifvare*.

§ 86.

Vaktbetjeningen utgöres af:

en *förste vaktmästare* och
tre *vaktmästare*.

Angående lediga tjensters bestridande och tillsättande.

§ 87.

Den *ordinarie tjensteman* eller *vaktmästare*, som förordnas att i anseende till sjukdoms- eller annat laga förfall, eller, vid inträffad ledighet, under anslagstiden *förrätta annan tjenst* än den han sjelf innehar, är, med undantag af det i § 92 förutsatta fall, i allmänhet icke berättigad att derför erhålla särskild aflöning; dock ankommer på Fullmäktige tillerkänna innehafvaren deraf ett efter omständigheterna lämpadt arfvode, uppgående till högst halfva beloppet af skilnaden mellan hans förut åtnjutande aflöning och löneförmånerna för den tjenst, han blifvit förordnad att bestrida.

Extra ordinarie tjensteman, som vid dylikt tillfälle, på grund af vederbörligt förordnande, *förrättat ordinarie tjenstebefattning*, åtnjuter under den tid, denna tjenstgöring fortfar, den för lägsta tjenstegraden bestämda lön. Vid enahanda förhållande tillgodonjuter jemväl *extra ordinarie vaktmästare*, hvilken bestridt vaktmästaregöromål, samma aflöning, som för den förrättade sysslan är i staten anslagen.

Vid inträffad ledighet af sådan tjenst, som bör återbesättas, skall, efter afdrag af hvad för tjenstens bestridande måst utbetalas, den *lönebesparing*, hvilken uppkommer, intill dess, efter ansökningstidens förlopp, någon i nedan stadgad ordning blifvit förordnad att förrätta samma tjenst, tillfalla *Enke- och Pupillkassan* vid Riksgäldskontoret; kommande nämnda kassas rätt till dylik lönebesparing att upphöra, så snart konstitutorial å tjensten blifvit af Fullmäktige utfärdadt.

§ 88.

Då *tjensteman* eller *vaktmästare för enskilda angelägenheters besörjande* erhållit *tjenstledighet*, bör han sjelf vidkännas kostnaden för tjenstens förrättande under den tid, tjenstledigheten fortfar.

§ 89.

Innan *ledig tjenst* af Fullmäktige *återbesättes*, skall sådant jemte de med samma tjenst förenade löneförmåner, äfvensom tiden, inom hvilken sökande ega att sig anmäla, tillkännagifvas medelst anslag å vanliga ställen inom Riksgäldskontoret. Ansökningstiden bestämmes till minst fjorton

dagar från anslagets utfärdande, dock beror af Fullmäktige att utsätta ny ansökningstid, derest, inom den först bestämda tiden, någon till tjenstens erhållande fullt skicklig och lämplig sökande sig icke anmält.

§ 90.

För att kunna *antagas till tjensteman* vid Riksgäldskontoret fordras att hafva undergått godkänd afgångsexamen från högre elementarläroverk; dock böra de tjenstemän, som anställas vid Fullmäktiges kansli, hafva aflagt den akademiska examen, som fordras för att vinna inträde i Konungens Kansli eller i rättegångsverken; äfvensom den, hvilken befordras till ombudsmannasysslan, bör hafva fullgjort hvad författningarna föreskrifva i afseende på dem, som i domarevärf må begagnas.

§ 91.

Vid *lediga tjensters tillsättande* utnämnes bland kompetente sökande den, som Fullmäktige, med afseende å verkets fördel samt vigten och ansvarigheten af de särskilda befattningarna, finna till den lediga tjensten mest skicklig och passande; dock ega Fullmäktige att, der de så lämpligt finna, tillsätta lediga tjenster endast med konstitutorial; hvarvid den tjensteman, som sådant konstitutorial erhåller, under den tid, han tjensten innehafver, eger åtnjuta de lönevilkor, aflöningsstaten för tjensten bestämmer.

Angående behandlingen af frågor rörande tjenstеförsummelser m. m.

§ 92.

Om någon *Riksgäldskontorets tjensteman* vid mindre *förseelser i tjensten* ej låtit sig rätta af vederbörandes tillsägelser och varningar eller blifvit beträdd med vårdslöshet eller försummelse i sin tjenstgöring eller ock i allmänna lefvernet ådagalagt ett mindre värdigt uppförande, bör han inför Fullmäktige tillrättavisas och varnas. I händelse den, som på detta sätt undergått första varningsgraden, ej deraf låter sig rätta, ega Fullmäktige

att, med afseende å förekommande omständigheter, på längre eller kortare tid suspendera honom från innehafvande tjenst, med förlust af hela eller halfva lönen, hvilken under tiden må i ersättning för tjenstens förrättande användas.

§ 93.

Derest *tjensteman,* hvilken förut blifvit för tjensteförsummelse eller annat förhållande *suspenderad,* å nyo gör sig skyldig till dylik förseelse, ankommer på Fullmäktige att, efter förseelsens beskaffenhet, antingen ytterligare *suspendera* honom eller helt och hållet *skilja* honom från hans vid detta verk innehafvande tjenst och lön. Likaledes beror på Fullmäktiges särskilda pröfning, huru vida tjensteman, som blifvit nödsakad till borgenärer afträda sin egendom, må vidare bibehålla och utöfva sin beställning.

§ 94.

Tjensteman, som begått *ärerörigt brott* eller annan *förseelse* i eller utom tjensten af den svåra beskaffenhet, att verkets trygghet eller anseende fordrar hans entledigande, har derigenom gjort sig förlustig sin innehafvande tjenst.

§ 95.

Om någon af *vaktbetjeningen* i sin tjenst varit *försumlig* eller eljest på ett tadelvärdt sätt sig förhållit, må han, efter sig företeende omständigheter, antingen af Fullmäktiges Deputerade erhålla föreställning eller genast hos Fullmäktige anmälas till suspension eller entledigande.

§ 96.

Innan tjensteman eller vaktmästare varder *suspenderad* eller *skild från tjensten,* bör hans *skriftliga förklaring* öfver hvad emot honom förekommit infordras. Fullmäktiges beslut, hvarigenom tjensteman suspenderas eller för alltid skiljes från tjensten, bör, jemte hänvisning för *besvärs anförande,* honom skriftligen meddelas. *Tjenst,* som, till följd af sådant beslut, blir *ledig,* får, derest den afsatte tjenstemannen inom föreskrifven tid anmält sig ämna samma beslut öfverklaga, *icke återbesättas* förr, än besvären blifvit af

Statsutskottet eller Revisorerne afgjorda eller den bestämda tiden för besvärens fullföljande försuttits; kommande dock den, som emellertid förordnas till tjenstens bestridande, att de med densamma förenade löneförmåner åtnjuta.

§ 97.

Extra ordinarie tjensteman eller *extra vaktmästare*, som utan erhållen tillåtelse eller anmäldt laga förfall från tjenstgöring uteblifvit under trenne efter hvarandra följande månader, eller vid flera tillfällen undandragit sig att lemna äskadt biträde, der han blifvit anställd, anses hafva förverkat sin rätt att i Riksgäldskontoret vidare tjenstgöra. Den extra ordinarie tjensteman eller extra vaktmästare, som under honom uppdragen tjenstgöring sig försumligt eller felaktigt förhållit och, efter att, på sätt i § 92 stadgas, blifvit varnad, sig icke rättat, bör förklaras vara från Riksgäldskontoret skild. För öfrigt anses den extra ordinarie tjensteman eller vaktmästare, som begått ärerörigt brott eller annan förbrytelse af svårare beskaffenhet, vara från verket utesluten.

Angående pensioneringen af Riksgäldskontorets betjening.

§ 98.

Pensionerna för *tjenstemännen* samt *vaktbetjeningen* vid Riksgäldskontoret bestämmas efter desses vid afskedstagandet innehafvande *löner*.

§ 99.

Tjensteman eller vaktmästare, som uppnått *sjuttio* års ålder eller under *femtio* år varit i allmän tjenst, är vid afskedstagandet berättigad att erhålla en *hela lönen motsvarande pension*. Samma pension kan jemväl tillerkännas den tjensteman eller vaktmästare, som fylt *sextiofem* och i allmän tjenst tillbragt *fyratio* år, så vida behörigen styrkt är, att han befinner sig i ett sjukligt eller försvagadt tillstånd.

§ 100.

Den tjensteman eller vaktmästare, som, efter att hafva uppnått en ålder af *sextio år, anhåller om afsked*, må, derest han varit i allmän tjenst omkring *fyratio* år, komma i åtnjutande af pension till ett belopp, som motsvarar tre fjerdedelar utaf hans senast innehafda lön. Innan tjensteman eller vaktmästare uppnått sextio lefnads- och omkring fyratio tjenstår, kan, endast i händelse af bevislig oförmåga till vidare tjenstgöring, pension vid afskedstagandet honom tilldelas. I sådant fall lämpas densamma efter tjenståren ensamt på det sätt, att för hvarje dylikt år, som brister i nyss nämnda antal, afdrages en fyrationdedel från ett tre fjerdedelar af lönen motsvarande pensionsbelopp. Men för den, som fylt fyratio tjenstår och sextio lefnadsår, ökas deremot detta pensionsbelopp med en fyrationdedel af lönen för hvarje öfverskjutande tjenstår, eller med en sextiondedel af lönen för hvarje lefnadsår, om ett sådant beräkningssätt finnes för afskedssökande mera förmånligt.

§ 101.

Då sådant för göromålens säkra och skyndsamma gång finnes oundgängligen nödigt, kunna Fullmäktige på *pensionsstat förflytta* tjensteman, som af *ohjelpligt sjukdomstillstånd* eller *afgjord oförmögenhet* är förhindrad att vidare gagna verket, oaktadt han sig ej om afsked anmält. I sådant fall ega Fullmäktige att, efter omständigheterna, antingen tillägga tjenstemannen hela lönen i pension, ehvad de föreskrifna lefnads- och tjenståren äro uppnådda eller icke, eller ock tillämpa de grunder för pensionens bestämmande, som i näst föregående paragraf äro fastställda.

Derest åter *vaktmästare* förr, än han uppnått den för *pensions* erhållande bestämda lefnadsålder och tjenstetid, skulle genom sjuklighet eller af annan orsak blifva *oförmögen* att sina tjensteskyldigheter vidare fullgöra, ega Fullmäktige att, efter noggrann pröfning af de i hvarje fall förekommande omständigheter och förhållanden, vid hans afskedande tilldela honom en årlig pension, uppgående till högst två tredjedelar af lönen.

Bil. **A.**

Riksgäldskontorets vid 1899 års slut utbalanserade skulder.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då förbindelserna blifvit utfärdade.	Räntefot.	Återstående kapitalskuld den 31 December 1899. Fonderad skuld.	Icke fonderad skuld.
1880	38	Obligationer för 1880 års jernvägslåns tre emissioner, tillhopa Kr. 119,790,000, motsvarande £ St. 6,600,000, Francs 166,320,000 eller Rmk 134,640,000	1880 d. 1/4	3 1/2 %	Kr. 98,663,400 £ St. 5,436,000 Frcs 136,987,200 Rmk 110,894,400	——
1886	42	Obligationer för 1886 års jernvägslån å 72,000,000 Kr. eller 81,000,000 Rmk, hvaraf blifvit utlemnade obligationer å tillhopa 60,673,333,33 Kr. eller 68,257,500 Rmk	1886 d. 1/6	3 1/2 %	Kr. 58,173,777:77 Rmk 65,445,500:—	——
1887	40	Obligationer, ouppsägbara från innehafvarens sida, men stälda att af Riksgäldskontoret infrias efter sex månaders föregången uppsägning, å 50,000,000 Kr., hvaraf till 1899 års slut blifvit utlemnade obligationer å	1887 d. 30/12	3 6/10 %	Kr. 48,799,500	——
1888	40	Obligationer å 30,000,000 Rmk, ouppsägbara från innehafvarens sida, men stälda				

Reglementets Artal.	Reglementets §.		Tiden, då förbindelserna blifvit utfärdade.	Räntefot.	Återstående kapitalskuld den 31 December 1899. Fonderad skuld.	Icke fonderad skuld.
		att af Riksgäldskontoret infrias efter minst tre månaders föregången uppsägning	1888 d. 1/8	3 %	Kr. 25,111,111:11 Rmk 28,250,000 £ St. 1,384,250 Frcs 34,860,500	—
1890	39	Obligationer för 1890 års jernvägslån å Kr. 35,555,555 5/9, motsvarande 40,000,000 Rmk, 1,960,000 £ St. eller 49,360,000 Francs	1890 d. 1/3	3 1/2 %	Kr. 32,741,333:34 Rmk 36,834,000 £ St. 1,804,866 Frcs 45,453,156	—
1894	42	Obligationer för 1894 års jernvägslån å Kr. 36,000,000, motsvarande 50,000,000 Francs, 1,980,000 £ St. eller 40,400,000 Rmk, hvaraf blifvit utlemnade obligationer å tillhopa 18,000,000 Kr., motsvarande 25,000,000 Francs, 990,000 £ St. eller 20,200,000 Rmk	1894 d. 15/10	3 %	Kr. 18,000,000 Frcs 25,000,000 £ St. 990,000 Rmk 20,200,000	—
1899	42, 43	Obligationer för 1899 års lån å Kr. 72,000,000, motsvarande 100,000,000 Francs, 3,960,000 £ St. eller 80,800,000 Rmk, hvaraf blifvit utlemnade obligationer å tillhopa 36,000,000 Kr., motsvarande 50,000,000 Francs, 1,980,000 £ St., eller 40,400,000 Rmk	1899 d. 15/5	3 1/2 %	Kr. 36,000,000 Frcs 50,000,000 £ St. 1,980,000 Rmk 40,400,000	—
1866	13	Obligationer, hvilka i anseende till sin ordalydelse icke kunna uppsägas, eller det s. k. gamla lånet	1798 d. 9/8 1811 d. 30/12	5 %	—	Kr. 10,125
1890	14	Obligationer, ouppsägbara från innehafvarens sida, utfärdade såsom grundfond för Sveriges allmänna hypoteksbank, bokförda inom linien med Kr. 30,000,000	1890 d. 16/5	3 1/2 %	—	—

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då förbindelserna blifvit utfärdade.	Räntefot.	Återstående kapitalskuld den 31 December 1899. Fonderad skuld.	Återstående kapitalskuld den 31 December 1899. Icke fonderad skuld.
1866	15	Ännu icke till inlösen företedda Trollhätte slussverks lottsedlar å tillhopa 5,000 daler silfvermynt, bokförda inom linien med R:mt 1,250 R:dr, jemte upplupen ränta R:mt 2,286:88	1750 d. 1/8	6 %	——	——
1866	16	Årliga anslaget till H. M. Konungen 300,000 R:dr (icke kapitaliseradt)	1815 d. 9/11	——	——	——
1866	17	Ränta å H. K. H. Hertigens af Södermanland, sedermera Konung Carl XIII, hemgiftskapital, bokfördt inom linien med R:mt 150,000 R:dr	1778	5 %	——	——
1866	18	Innestående fond för Göta kanals underhållande	1833 d. 31/12	5 %	——	Kr. 140,889
——	—	Af Kongl. Statskontoret till Riksgäldskontorets förvaltning öfverlemnade kassabehållningar	——	——	——	Kr. 50,000,000
——	—	Öfriga diverse skulder	——	——	——	» 5,010,071:50
1866	20	Fond för Hjelmare kanals och slussverks underhållande (utgör blott ett depositum af fordringshandlingar)	——	——	——	——
1866	21	Dito för Strömsholms kanals dito (dito)	——	——	——	——
1882	3	Dito för Södertelje kanals dito (dito)	——	——	——	——
1866	22	Lappmarks ecklesiastikfonds behållning, bokförd inom linien med R:mt 100,777:16 (statsutskottets utlåtande n:o 23 vid 1869 års riksdag)	——	——	——	——

Reglementets Artal.	Reglementets §.		Tiden, då förbindelserna blifvit utfärdade.	Räntefot.	Återstående kapitalskuld den 31 December 1899. Fonderad skuld.	Icke fonderad skuld.
1866	25	Brudgåfvovinsten (kapitalskulden afskrifven); (statsutskottets utlåtande n:o 15 vid 1859—60 årens riksdag)	—	—	—	—
1869	77	Post-assuransfonden (ingår bland Riksgäldskontorets öfriga tillgångar, men med den förbindelse, som § 77 i 1869 års reglemente innehåller)	—	—	—	—
				Summa Kr.	317,489,122:22	—
		Inom linien balanserade skulder Kr.		30,254,314:04		

Bil. **B.**

Riksgäldskontorets vid 1899 års slut utbalanserade kapitalfordringar för de af dess medel utbetalda eller godtgjorda lån.

Reglementets Artal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		a) Byggnadslån.							
1866	39	Lån till staden Kristinehamn och Varnums landsförsamling, för uppbyggande af ny kyrka i Kristinehamn	1849 1854	2 % jemte ränta.	3 %	37,500	—	1,500	—
»	43	Lån till Vesterås domkyrka, för densammas reparation	1860	—	—	28,000	—	28,000	—
»	36	Lån till staden Jönköping, för uppförande derstädes af ett nytt lärohus för elementarläroverket	1861	5 %	4 %	120,000	—	33,543	33
»	90	Lån till Apotekare-societeten, för uppförande af en byggnad åt Farmaceutiska institutet	1862	5 %	4 %	50,000	—	9,151	11
»	37	Lån till staden Umeå, för uppförande af byggnader för Umeå läroverk	1864	5 %	4 %	25,000	—	10,936	30
		Transport	——	—	—	——	—	83,130	74

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	83,130	74
1866	37	Lån till staden Falun, för uppförande af ett nytt läroverkshus derstädes	1864	5 %	4 %	40,000	—	17,561	19
»	»	Lån till staden Sala, för uppförande af ett nytt läroverkshus derstädes	1865	5 %	4 %	12,000	—	5,230	08
»	»	Lån till staden Halmstad, för uppförande af byggnad för ett fullständigt elementarläroverk derstädes	1866	5 %	4 %	25,000	—	12,484	39
1899	7	Lån till Kalmar Domkapitel, för uppförande af en ny byggnad för läroverket i Kalmar	1866	4 ½ %	4 %	22,000 [1]	—	22,000	—
1866	148 [2]	Lån till staden Venersborg, för uppförande af en ny byggnad för högre elementarläroverket derstädes	1867, 1868	5 %	4 %	40,000	—	21,210	81
»	148 [3]	Lån till staden Vestervik, för uppförande af ny byggnad åt elementarläroverket derstädes	1867, 1868	5 %	4 %	20,000	—	10,838	06
»	148 [4]	Lån till Upsala Domkapitel, för uppförande af ny byggnad för högre elementarläroverket derstädes	1867, 1868	5 %	4 %	140,000	—	75,763	11
»	148 [5]	Lån till Karlstads Domkapitel, för uppförande af ny byggnad för högre elementarläroverket derstädes	1868	5 %	4 %	40,000	—	22,344	82
		Transport	——	—	—	——	—	270,563	20

[1]) Sedan ifrågavarande lån, som år 1866 utbetaldes med 40,000 kronor, vid slutet af år 1899 genom amortering nedbragts till 22,000 kronor, har, jemlikt medgifvande af 1899 års Riksdag, i utbyte mot den äldre skuldförbindelsen, ny sådan aflemnats å berörda låneåterstod, att med derå beräknad annuitet af 4 ½ % återbetalas.

[2]) Jfr § 16 mom. 3 i 1867 års Reglemente.

[3]) Jfr § 16 mom. 4 i 1867 års Reglemente.

[4]) Jfr § 16 mom. 1 i 1867 års Reglemente.

[5]) Jfr § 16 mom. 2 i 1867 års Reglemente.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	270,563	20
1866	148[1])	Lån till Skara Domkapitel, för förändring och tillbyggnad af elementarläroverksbyggnaden derstädes	1868, 1869	5 %	4 %	40,000	—	32,344	13
»	148[2])	Lån till staden Kristianstad, för utvidgande af elementarläroverksbyggnaden derstädes	1873, 1875	5 %	4 %	20,000	—	14,071	—
1874	5	Lån till direktionen för seminarium för bildande af lärarinnor, för inköp af byggnad åt nämnda seminarium	1875	5 %	4 %	59,000	—	35,941	63
1882	17	Lån till föreståndarne för Linköpings domkyrka, för fullbordande af tornbyggnaden å domkyrkan	1883	5 %	4 %	30,000	—	23,456	45
1887	15	Ytterligare lån till Linköpings domkyrka till betäckande af den brist, som uppkommit i den beräknade kostnaden för tornbyggnaden å nämnda domkyrka jemte dermed i sammanhang stående arbeten	1888	5 %	4 %	30,000	—	25,954	90
1892	17	Lån till Skara domkyrka, för fullbordande af restaurationsarbetet å densamma	1893	5 %	4 %	40,000	—	37,378	48
		Transport	——	—	—	——	—	439,709	79

[1]) Jfr § 27 i 1869 års Reglemente.
[2]) Jfr § 8 i 1873 års Reglemente samt § 5 mom. 3 i 1875 års Reglemente.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	439,709	79
1896	16	Lån till Hernösands Domkapitel, för uppförande af ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund	1897	Lånet återbetalas med 500 kr. årligen under 30 år.	—	15,000	—	14,000	—
1898	17	Lån till Vadstena och S:t Pers församlingar, för fullbordande af Vadstena klosterkyrkas restaurering ... = 469,709: 79	1898	Lånet återbetalas fr. o. m. år 1909 med minst 1/10 årl.	—	16,000	—	16,000	—
		b) Tomtregleringslån.							
1872	32	Lån till staden Strengnäs, för ny tomtreglering efter 1871 års eldsvåda	1872	6 %	4 %	30,000	—	6,550	43
1877[1]	7	Lån till staden Strömstad, för ny tomtreglering efter 1876 års eldsvåda	1878	6 %	5 %	50,000	—	41,143	51
1877 / 1878	8 / 6	Lån till staden Söderhamn, för ny tomtreglering efter 1876 års eldsvåda	1878, 1879	6 %	5 %	200,000	—	148,319	27
1880 / 1881	13 / 10	Lån till staden Hudiksvall, för ny tomtreglering efter 1878 och 1879 årens eldsvådor	1881, 1882	6 %	5 %	200,000	—	160,802	74
1888	15	Lån till staden Luleå, för ny reglering efter 1887 års eldsvåda	1889	5 %	4 %	100,000	—	92,101	71
1889	17	Lån till staden Umeå, för ny reglering i följd af den staden år 1888 öfvergångna brand	1890	5 %	4 %	200,000	—	186,734	04
1896	15	Lån till staden Mariestad, för ny reglering af viss del deraf i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand = 785,651: 70	1897	4 6/10 %	3 6/10 %	150,000	—	150,000	—
		Transport	——	—	—	——	—	1,255,361	49

[1] Se vidare § 3 i 1881 års Reglemente.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	1,255,361	49
		c) Lån till kanal- och slussanläggningar.							
1866	93[1])	Lån till Dalslands kanalaktiebolag, för segelledsöppnande från Hattefura vid Venern till sjön Stora Lee	1865, 1867	5 %	3 %	800,000	—	199,082	29
»	94[2])	Lån till Kinda kanalaktiebolag, för utsträckning af Kinda båtled medelst kanalisering af Stångån från sjön Rengen till Linköpings hamn ..... = 558,774: 34	1865 1867—70	5 %	3 %	437,500	—	359,692	05
»	118								
»	143								
		d) Lån till jernvägsanläggningar.							
1866	79	Lån till Borås jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Borås och Herrljunga	1862, 1863	—[3])	4 %	1,377,055	24	257,548	15
»	80	Lån till Helsingborg—Landskrona—Eslöfs (Helsingborg—Billeberga, äfven Helsingborg—Årup) jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Helsingborg och Årup	1864, 1865	5 %	4 %	1,100,000	—	403,672	27
		Transport	——	—	—	——	—	2,475,356	25

[1]) Se vidare § 134 mom. 13 i 1863 års Reglemente.
[2]) Se vidare § 134 mom. 14 i 1863 års Reglemente;
§ 11 mom. 9 i 1867 års Reglemente;
§ 33 mom. 9 och § 41 mom. 11 i 1868 års Reglemente;
§ 24 mom. 11 och § 31 mom. 5 i 1869 års Reglemente.
[3]) Beträffande annuiteten, se 1891 års reglemente § 6.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	2,475,356	25
1866	80	Lån till Kristianstad—Hessleholms jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Kristianstad och Hessleholms station på Södra stambanan	1864, 1865	5 %	4 %	720,000	—	235,013	75
»	»	Lån till Ystad—Eslöfs jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Eslöfs station på Södra stambanan till Ystad	1864—1866	5 %	4 %	2,450,000	—	918,728	88
»	»	Lån till Landskrona—Eslöfs jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Landskrona och Eslöfs station på Södra stambanan...	1864—1866	5 %	4 %	1,200,000	—	442,467	62
» 1897	82 13	Lån till Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Herrljunga öfver Venersborg till Uddevalla samt jernvägens ombyggnad till normalspårig	1865-1867 1898	5 %	4 %	2,600,000[1]	—	2,540,650	66
1871	31	Lån till Karlskrona—Vexiö jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan städerna Karlskrona och Vexiö	1872 1873 1874	5 %[2]	4½ %	2,600,000	—	1,873,698	38
		Transport	——	—	—	——	—	8,485,915	54

[1]) Af ifrågavarande lån, som under åren 1865—1867 utbetaldes med sammanlagdt 3,240,000 kr. för anläggning af jernväg från Herrljunga öfver Venersborg till Uddevalla, återstod vid 1897 års slut i kapital och ränta sammanlagdt 2,000,000 kr., hvilket belopp jemlikt beslut af 1897 och 1898 års Riksdagar kapitaliserades och ökades med nytt låneunderstöd å 600,000 kr. för jernvägens ombyggnad till normalspårig eller sålunda till 2,600,000 kr.

[2]) Se § 3 af 1886 års Reglemente.

Reglementets Artal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	8,485,915	54
1871	31	Lån till Krylbo—Norbergs jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Krylbo och Norberg	1872 1873	6 %	5 %	406,000	—	237,792	24
»	»	Lån till Upsala—Margretehills jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Upsala till Gefle	1873	6 %	5 %	500,000	—	307,473	92
»	»	Lån till Bergslagernas jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Ludvika till Kil, mot skuldförbindelse	1874 1875 1876	5½ %[1]	5 %	5,000,000	—	4,182,271	36
1878	11	Lån till Bergslagernas jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Falun till Göteborg, mot obligationer å nominelt 5,988,600 kr., efter 90 %	1878, 1879	—	5 %	6,078,240[2]	—	5,389,740	—
1876	5	Lån till Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Vestervik öfver Jenny, Gamleby och Åtvidaberg till Bersbo, med bibana till Storsjön	1877 1878 1879	5 %[3]	4½ %	1,865,000	—	1,634,330	39
»	»	Lån till Hultsfred—Vesterviks jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Hultsfred och Jenny,							
		Transport	——	—	—	——	—	20,237,523	45

[1]) Se § 3 af 1883 års Reglemente.
[2]) Motsvarande, à 90 %, ett primitivt belopp af kr. 6,753,600.
[3]) Se § 3 af 1883 och 1886 års Reglementen.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	20,237,523	45
		med bibana till sjön Yxern, sidospår till Ankarsrum och hamnspår vid Verkebäck...	1877 1878 1879	5 %[1])	4½ %	1,750,000	—	1,568,179	73
1876	5	Lån till Vislanda—Bolmens jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Vislanda öfver Ljungby till sjön Bolmen	1877 1878	5 %[1])	4½ %	785,000	—	768,299	12
»	»	Lån till Gotlands jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Visby till Hemse kyrka	1877 1878 1879	5 %[1])	4½ %	500,000	—	438,158	27
» 1879	» 13	Lån till Södra Dalarnes jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Krylbo station på statens Norra stambana öfver Avesta, Hedemora och Säter genom Gustafs och Tuna socknar till Borlänge station å Bergslagernas jernvägsaktiebolags jernväg jemte bibana till Bispbergs grufvefält ...	1879 1880 1881 1882	5 %[1])	4½ %	2,375,000	—	2,128,084	13
1876	5	Lån till Varberg—Borås jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg öfver Fritsla till Borås	1879 1880 1881	5 %[1])	4½ %	2,600,000	—	2,329,692	08
1881	15	Lån till Lenna—Norrtelje jernvägsaktebolag, för anläggning af jernväg mellan Lenna station på Upsala—							
		Transport	——	—	—	——	—	27,469,936	78

[1]) Se § 3 af 1883 och 1886 års Reglementen.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	27,469,936	78
1881	15	Lenna jernväg och Norrtelje ..... Lån till Siljans jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Borlänge station å Bergslagernas jernvägsaktiebolags jernväg till Insjön i Dalarne	1883 1884 1885 1886	5 %	4½ %	746,197[1])	94	746,197	94
»	»	Lån till Hvetlanda—Säfsjö jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Hvetlanda till Säfsjö station å statens Södra stambana ...	1883—1886	5 %	4½ %	950,000	—	905,444	94
»	»	Lån för anläggning af jernväg från Finspong till Norsholm (numera öfvertaget af Norra Östergötlands jernvägsaktiebolag)	1883 1885 1886	5 %	4½ %	300,000	—	279,238	24
»	»	Lån till Stockholm—Rimbo jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Stockholm till Rimbo gästgifvaregård	1883—1886	5 %	4½ %	500,000	—	461,339	91
«	»	Lån till Kinds härads jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Borås och Svenljunga (numera öfvertaget af Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag)	1883-1885 1887	5 %	4½ %	500,000	—	465,397	04
1886	16	Lån till Skara—Kinnekulle—Venerns jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Skara till Kinnekulle och Venern	1884 1887	5 %	4½ %	500,000	—	469,279	46
			1887 1888 1889	5 %	4½ %	324,000	—	306,500	58
		Transport	——	—	—	——	—	31,103,334	89

[1]) Återstoden, kronor 3,802: 06, af det ursprungligen beviljade lånebeloppet 750,000 kronor eger bolaget ej rättighet att utbekomma.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	31,103,334	89
1886	16	Lån till Svartelfs jernvägsaktiebolag, föranläggning af jernväg mellan Carlsdahl och Grythyttehed m. m. ...	1887 1888 1890	5 %	4½ %	341,000	—	341,000	—
»	»	Lån till Halmstad—Bolmens jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Halmstad till Byholma och Bolmen med sidospår till sjön Södra Unnen	1887 1888 1890	5 %	4½ %	824,915 [1]	—	786,226	42
»	»	Lån till Fogelsta—Vadstena—Ödeshögs jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg mellan Fogelsta och Vadstena till Ödeshög	1888 1889 1890	5 %	4½ %	300,000	—	285,929	98
»	»	Lån till Mellersta Blekinge jernvägsaktiebolag, för jernvägsanläggning från Karlshamn till Ronneby och Gullbärna	1888 1889 1890 1893	5 %	4½ %	1,102,250 [2]	—	1,050,561	78
»	»	Lån till Mora—Venerns jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Mora strand vid sjön Siljan till Östra Vermlands jernväg med bibana	1889—1893	5 %	4½ %	1,000,000	—	972,646	45
»	»	Lån till Mariestad—Kinnekulle jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Mariestads jernvägsstation till Gössäters jernvägsstation med bispår	1890 1891	5 %	4½ %	305,000	—	295,133	74
		Transport	——	—	—	——	—	34,834,833	26

[1]) Enligt K. Br. af d. 11/5 1888 är statslånets belopp nedsatt med 85 kronor.
[2]) Återstoden, 18,000 kr., af det beviljade beloppet 1,120,250 kr. har bolaget förklarat sig icke komma att lyfta.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	34,834,833	26
1886	16	Lån för anläggning af jernväg mellan Vittsjö och Hessleholm (numera öfvertaget af Hessleholm—Markaryds jernvägsaktiebolag)	1890—1892	5 %	4½ %	404,000	—	390,431	87
»	»	Lån till Skymnäs—Munkfors jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Björndalsbron och Munkfors	1891 1892	5 %	4 1/1 %	90,835	—	88,350	34
»	»	Lån för anläggning af jernväg från Klippan till Röstånga (numera öfvertaget af Helsingborg — Hessleholms jernvägsaktiebolag)	1892 1893	5 %	4½ %	290,000	—	282,067	47
1891	18	Lån till Malmö—Tomelilla jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Malmö öfver Staffanstorps station till Tomelilla	1892, 1893 1894, 1896	5 %	4½ %	1,300,000	—	1,293,500	—
»	»	Lån till Norra Södermanlands jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Nyby bruk till Södertelje med bibanor till Åkers styckebruk, Strengnäs, Mariefred och Igelstaviken.....	1892—1896	5 %	4½ %	1,800,000	—	1,781,595	—
»	19	Lån till Hernösands—Sollefteå jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Hernösand till Sollefteå ...	1892—1895	5 %	4½ %	2,350,000	—	2,350,000	—
»	18	Lån till Norrköping—Söderköping—Vikbolandets jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Norrköping till Söderköping m. m.	1893—1895	5 %	4½ %	653,000	—	646,323	07
		Transport	——	—	—	——	—	41,667,101	01

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	41,667,101	01
1891	18	Lån till Uddevalla—Lelångens jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg mellan Uddevalla och sjön Lelången	1895—1896	5 %	4½ %	1,247,000	—	1,247,000	—
1896	14	Lån till Östra Blekinge jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Gullbärna station till Thorsås	1897, 1898, 1899	5 %	4½ %	537,500	—	537,500	—
»	»	Lån till Klintehamn—Roma jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg från Klintehamn till Roma station	1897, 1899	5 %	4½ %	214,000 [1]	—	213,182	63
»	»	Lån till Markaryd—Veinge jernvägsaktiebolag, för anläggning af jernväg från Markaryds station till Veinge station	1897, 1898	5 %	4½ %	563,000 [2]	—	375,000	—
»	»	Lån till Gotlands jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg mellan Vestkinde och Tingstäde	1899	5 %	4½ %	120,000 [3]	—	80,000	—
»	»	Lån till Sala—Gysinge—Gefle jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg från Sala öfver Gysinge till Hagaström	1899	5 %	4½ %	1,545,500 [4]	—	775,500	—
		Transport	——	—	—	——	—	44,895,283	64

[1]) Hvaraf vid 1899 års slut återstodo ej lyftade kr. 817: 37.
[2]) D:o vid d:o d:o kr. 188,000: —.
[3]) D:o vid d:o d:o kr. 40,000: —.
[4]) D:o vid d:o d:o kr. 770,000: —.

Reglementets Årtal.	Reglementets §.		Tiden, då lånet utbetalts.	Annuitet.	Räntefot.	Ursprungliga beloppet.		Kapitalåterstod vid 1899 års slut.	
		Transport	——	—	—	——	—	44,895,283	64
1896	14	Lån till Östra Centralbanans jernvägsaktiebolag för anläggning af jernväg från Linköping öfver Rimforsa och Kisa till Vimmerby ...	1899	5 %	4 1/2 %/c	1,710,000 [1])	—	790,000	—
		= 43,871,147: 81							
		Summa	——	—	—	——	—	45,685,283	64

[1]) Hvaraf vid 1899 års slut återstodo ej lyftade kr. 920,000.—.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1900.

N:o 66.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

(R. A.)

Jemlikt 39 § af riksdagsordningen åligger det statsutskottet att föreslå beloppet af de tvenne särskilda kreditivsummor, som på grund af 63 § regeringsformen skola för oförsedda händelser till utbetalning å riksgäldskontoret anvisas, den ena att vara tillgänglig, då Konungen till rikets försvar eller andra högst vigtiga och angelägna ändamål, sedan hela statsrådets tankar deröfver blifvit inhemtade, finner den vara oundgängligen nödig, den andra att, vid infallande krig, af Konungen lyftas, sedan han statsrådet in pleno hört och Riksdagen sammankallat. Då utskottet icke funnit skäl vara för handen att förändra de föreskrifter, som vid senaste riksdag meddelades i afseende på dessa kreditivsummors belopp samt sättet för deras utbetalning och anskaffande, får utskottet hemställa:

att den i regeringsformens 63 § först omförmälda kreditivsumma må under tiden intill nästa riksdag bestämmas till sju millioner femhundratusen kronor;

äfvensom

att det så kallade stora kreditivet må vid inne-

varande riksdag bestämmas till sju millioner femhundratusen kronor.

Under förutsättning af bifall till hvad utskottet sålunda föreslagit, hemställer utskottet,

att i det nya reglemente, som vid denna riksdag varder för riksgäldskontoret utfärdadt, må inflyta trenne paragrafer af enahanda lydelse som §§ 20, 21 och 22 i det för kontoret nu gällande reglemente.

Slutligen hemställer utskottet,

att den förseglade anordning, som till följd af ofvan åberopade paragraf i regeringsformen bör för det större kreditivet tillställas fullmägtige i riksgäldskontoret, må i öfverensstämmelse med den, hvilken vid senaste riksdag för enahanda ändamål af Riksdagen godkändes, erhålla följande lydelse:

»Till fullmägtige i riksgäldskontoret.

Sedan Riksdagen till ett belopp af 7,500,000 kronor fastställt den summa, som enligt regeringsformens 63 § skall vara till utbetalning från riksgäldskontoret anvisad, för att af Kongl. Maj:t vid infallande krig lyftas; så varda, i kraft af nämnda paragraf och till följd af Riksdagens beslut, fullmägtige i riksgäldskontoret härmedelst förständigade och bemyndigade vid det i samma paragraf förutsatta fall och under derstädes stadgade förbehåll omförmälda kreditivsumma af sju millioner femhundratusen kronor Kongl. Maj:t tillhandahålla samt enligt Dess nådiga disposition i föreskrifven ordning utbetala.

Stockholm den 1900.

På Riksdagens vägnar:

För Första Kammaren: För Andra Kammaren:»;

och torde denna anordning varda underskrifven af herrar talmän samt statsutskottets ledamöter och vid riksdagens slut få, i utbyte mot den af senaste Riksdag utfärdade anordning, genom statsutskottet fullmägtige i riksgäldskontoret tillställas.

Stockholm den 27 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARE. 1900.

N:o 67.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborrningar i södra Sverige.

(2:a U. A.)

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 12) har herr *N. Persson* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning, hvarest djupborrningar lämpligen kunde företagas, och om kostnaden härför, samt att Kongl. Maj:t derefter måtte af Riksdagen äska nödiga medel härför.

Till stöd för detta förslag har motionären anfört följande.

I vårt land ginge i allmänhet urformationen upp i dagen. Af yngre formationer funnes siluriska lager på flere ställen af landet norr om Skåne, men yngre lager än dessa förekomme ej, så vidt man visste, annat än i sydligaste Sverige, hvarest krit-, jura- och triasformationerna vore synliga. Deremot hade ännu icke den permiska, hvari Nordtysklands mägtiga koksalt- och kalisaltlager låge, samt stenkolsformationen, som innehölle Englands och kontinentens stenkolslager, påträffats i Sverige, men det förelåge intet direkt bevis för att de icke genom djupborrning på lämplig plats skulle kunna finnas.

De svenska stenkolen vore yngre än stenkolsperioden och förekomme i jurasystemet (»rät-lias»), hvarför det icke vore omöjligt att på andra ställen i juraformationen än de nuvarande fyndorterna, t. ex. under kritlagren, som vore yngre än juraformationen, kunde påträffas juralager med

stenkol och eldfast lera, ehuru det icke kunde förnekas, att kritan *kunde* ligga direkt på urberget. Möjligheten att permiska, saltförande lager också der förefunnes vore heller icke utesluten.

Genom att på lämpliga platser företaga djupborrningar skulle dessa spörsmål blifva besvarade och resultat ernås, som i alla händelser vore af stort vetenskapligt värde och som kanske också kunde medföra oskattbara upptäckter för vårt land.

Under nuvarande förhållanden, då stenkol importerades till Sverige för 60 millioner kronor årligen och då vårt försvar, våra kommunikationer och näringar vore beroende af utländskt bränsle, måste det, enligt motionärens åsigt, anses nödvändigt, att allt gjordes för att befria oss från vårt beroende af utlandet, ett beroende, som kunde blifva oss ödesdigert.

Ett statsanslag, som vore tillräckligt för att genom djupborrningar få sydligaste Sveriges geologiska förhållanden fullt utredda, vore derför särdeles önskligt. Borrningen skulle naturligtvis ske under Sveriges geologiska undersöknings ledning och på af denna institution anvisade platser. Borrningstekniken vore nu särdeles fulländad, helst i Tyskland, och erfarenheten derifrån vore tillgänglig.

I anledning af berörda motion har utskottet rådfört sig med sakkunniga personer, af hvilka professorn vid vetenskapsakademien A. G. Nathorst afgifvit ett skriftligt yttrande af följande innehåll:

Den normala lagerföljden på jorden i stort sedt under de lösa lagren vore denna:

Tertiärsystemet.
Kritsystemet.
Jurasystemet (med stenkol i Skåne).
Triassystemet.
Permiska systemet.
Stenkolssystemet.
Devoniska systemet.
Silur och kambrium.
Urberg.

Af dessa system funnes i Skåne endast de, som här ofvan blifvit med streckbeteckning utmärkta. Att devoniska, stenkols- och permiska systemen

verkligen saknades, bevisades derigenom, att triassystemets lager flerestädes, såväl i Skåne som på Bornholm, befunnits hvila direkte på silur, hvarjemte de ifrågavarande systemens utbredning i det öfriga Europa icke talade för att de skulle kunna finnas hos oss.

Om professor Nathorst derför hölle före, att motionärens förhoppningar att stenkols- och permiska systemen skulle kunna anträffas i Skåne genom borrningar, icke hade någon vidare sannolikhet, så ställde sig saken deremot helt annorlunda i fråga om möjligheten att inom Skånes kritområde under kritan träffa till jurasystemet hörande kol af samma ålder som Skånes öfriga kollager.

Om man först tillsåge lagerföljden inom de olika systemens utbredningsområden, så vore det tydligt, att der urberget ginge i dagen, funnes endast detta.

Inom Skånes silurområde blefve lagerföljden:

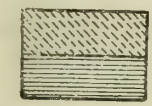

Silur.

Urberg.

och som silurlagren ej vore kolförande, hade man naturligtvis ej några anledningar att der söka stenkol.

Der triaslagren i Skåne ginge i dagen, blefve lagerföljden gifvetvis:

Trias.

Silur.

Urberg.

Triaslagren innehölle hos oss icke kol, hvarför någon borrning efter sådan inom Skånes triasområde icke kunde ifrågakomma. Deremot innehölle den hithörande brokiga keupern i Lothringen rika saltlager. Salthaltigt vatten på några ställen i Skåne hade låtit misstänka förekomsten af salt äfven här, men hittills vore inga verkliga saltlager funna. Geologen kunde endast påpeka *möjligheten* af sådanas förekomst men kunde ej bevisa den.

Der juralagren (rät-lias) i Skåne ginge i dagen, blefve lagerföljden:

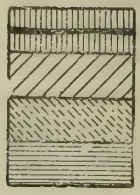

Jura med stenkol (Skånes stenkolsförande system).
Trias.
Silur.
Urberg.

Det vore inom hithörande område som de skånska stenkolsgrufvorna vore anlagda. Emellertid vore lagrens utsträckning ej fullständigt känd. Detta gälde särskildt om Engelholmstrakten. Äfven förtjenade påpekas, att om de bornholmska kollagren, som äfven hörde till jurasystemet, men som vore något yngre än de skånska, kunde väntas förekomma hos oss, så vore det i trakten söder och vester om Vombsjön. I denna trakt vore berggrunden under de lösa lagren okänd ända upp mot stenkolsfältet vid Stabbarp (Eslöf), och här vore derför borrningar att förorda.

Som de kolförande lagren i hela nordvestra Skåne underlagrades af trias, vore det naturligtvis möjligt att äfven under stenkolslagren träffa saltförande bildningar i trias, förutsatt att sådana funnes inom de skånska triaslagren. Men de borrningar, som till ganska stort djup i några kolgrufvor skett genom triaslagren, hade hittills ej lyckats påvisa något salt.

Om det ej funnits någon lucka mellan Skånes juralager (de kolförande) och kritsystemets lager, så hade lagerföljden inom hela södra och sydvestra Skånes kritområden varit denna:

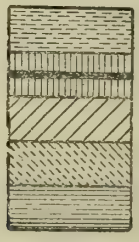

Krita.
Jura med stenkol (Skånes stenkolsförande system).
Trias.
Silur.
Urberg.

D. v. s., man skulle allestädes inom detta område träffa de kolförande lagren under kritan. Det vore möjligt, att så verkligen vore fallet, och det vore härom det hela hufvudsakligen rörde sig. Nu vore förhållandet

det, att de kolförande juralagren hörde till jurasystemets äldre del, medan våra kritlager å sin sida hörde till kritsystemets yngre afdelning. Det funnes sålunda en stor lucka mellan båda, och det vore derför ej omöjligt, att juralagren delvis blifvit förstörda, innan kritlagren afsattes. Något bevis eller ens sannolikhet härför hade dock icke framburgts, och tills motsatsen blefve ådagalagd, måste det såsom sannolikare antagas, att de kolförande bildningarne funnes under kritlagren i hela södra och sydvestra Skåne. I nordöstra Skåne vore förhållandet annorlunda; der hvilade kritan omedelbart på urberget, derför att krithafvet haft en större utbredning än det skånska jurahafvet och sträckt sig till områden, dit detta aldrig nått.

Funnes nu de kolförande bildningarna under kritlagren, så vore det *möjligt*, att flere kollager än de förut kända kunde anträffas, så till vida som Bornholms då kunde tänkas finnas jemte de skånska. I alla händelser syntes det professor Nathorst vara af största vigt, att denna fråga — om de kolförande bildningarnas förekomst eller icke förekomst under kritlagren i södra och sydvestra Skåne — en gång för alla blefve definitivt afgjord. Skulle den påträffas på *ett* ställe under kritlagren, då hade man anledning antaga, att den funnes allestädes under desamma, om också på sina ställen först på högst betydligt djup.

Hade inga rubbningar af lagren egt rum, så skulle saken relativt lätt kunnat afgöras, ty då borde de kolförande bildningarna, liksom i nordvestra Skåne, på grund af lagrens obetydliga lutning dels väntas förekomma i dagen allestädes mellan de äldre bildningarna och kritlagren, dels på föga betydligt djup under de senare i närheten af deras inre gräns sålunda:

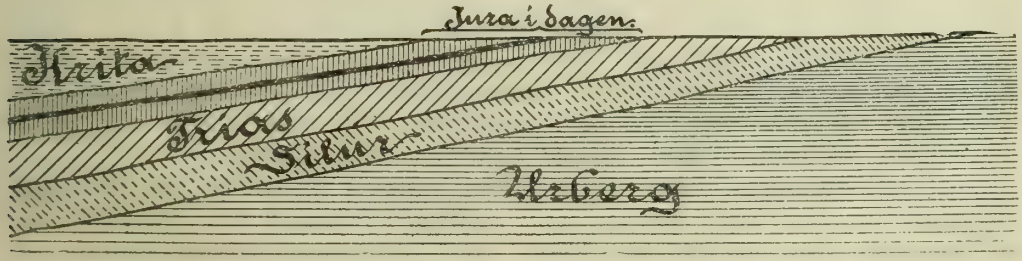

Men den bland geologerna gängse uppfattningen vore, att sydvestra Skånes kritområde icke mot öster och nordost hade en naturlig gräns, utan att gränslinien utgjordes af en förkastning, d. v. s. en brottlinie

(spricka) i berggrunden, på hvars sydvestra sida lagren vore sänkta. Detta skulle å sin sida föranleda, att t. ex. silurlagren kunde ligga alldeles i jembredd med kritlagren, såsom nedanstående schematiska teckningar ådagalade:

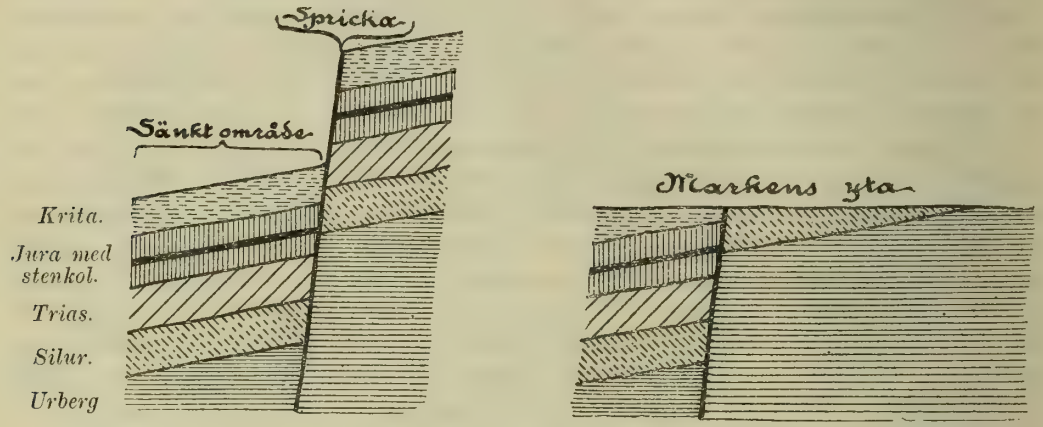

A. Det ursprungliga utseendet efter förkastningen B. Utseendet sedan markens ojemnhet utplånats.

Det vore förhållandet *B* som af geologerna i allmänhet antoges vara rådande vid kritaflagringarnas östra gräns i sydvestra Skåne, i det att man antoge, att den stora förkastning, som framginge vid Höganäs, och på hvars vestra sida lagren bevisligen der vore sänkta omkring 178 meter (600 fot), derifrån fortsatte genom hela Skåne ända ned till Ystad. Denna kontinuitet kunde emellertid icke anses bevisad, men äfven om så vore fallet, så lärde erfarenheten från andra länder, att förkastningens språnghöjd längs samma linie mycket varierade. Det vore derför möjligt, att sänkningen på andra ställen kunde vara betydligt mindre.

I alla händelser borde försöksborrningarna till en början ske så nära kritaflagringarnas östra gräns som möjligt. I annat fall riskerade man, att kollagren låge på för stort djup, dels på grund af lagrens lutning, dels emedan flere parallela förkastningar, som föranledt trappstegsformade sänkningar, ej sällan plägade vara för handen.

Ett område, der professor Nathorst ansåge borrningar ovilkorligen böra företagas, vore trakten af Kjeflinge nordvest om Lund. Der hade triassystemets lager uppdagats år 1880, och det vore ej otänkbart, att de

kolförande lagren der skulle kunna finnas redan under de lösa jordlagren söder eller vester om triaslagren. I alla händelser vore triaslagrens förekomst här en fingervisning, som professor Nathorst länge för enskilda personer framhållit såsom väl värd att taga vara på, då det gälde att söka efter nya förekomster för stenkol.

Man hade vid Malmö borrat omkring 300 meter i kritlager och vid Saxtorp sydost om Landskrona omkring 250 meter utan att komma till deras undre gräns. Men dessa ställen låge ett godt stycke från den nordöstra gränsen, hvarför mägtigheten af kritlagren der helt naturligt måste förväntas vara större. Så vore äfven förhållandet vid Köpinge kyrka nordost om Ystad, der man nedträngt omkring 500 meter i kritan.

Såsom sammanfattning af hvad han sålunda anfört, ansåge professor Nathorst för sin del det vara i högsta grad önskvärdt, att försöksborrningar komme till stånd för att en gång för alla få definitivt afgjordt, om Skånes kolförande juralager fortsatte under kritan samt på hvad djup de i så fall vore till finnandes. Sådana borrningar borde i första rummet ske i närheten af kritsystemets antagna gränslinie mellan Landskrona och Lund, företrädesvis i trakten af Kjeflinge, naturligtvis enligt anvisning af sakkunnige, samt, om man så ville, äfven längs gränsen mellan Lund och Ystad. Äfven området mellan Eslöf och Vombsjön vore väl värdt en liknande undersökning.

Professor Nathorst ville slutligen i likhet med motionären påpeka, att äfven om det med borrningarna afsedda syftemålet — att uppdaga nya stenkolsförande områden — icke skulle vinnas, desamma i alla händelser komme att blifva af stort värde för kännedomen af provinsens geologiska byggnad, hvarjemte frågans definitiva afgörande skulle förhindra utgifter för onödiga borrningar af enskilde.

Vidare har chefen för Sveriges geologiska undersökning, professoren A. E. Törnebohm, som, enligt utskottets hemställan, från två entreprenörer i Tyskland för borrningsarbeten inhemtat uppgifter angående de kostnader, som af de ifrågasatta borrningarna skulle betingas, vid öfverbringandet till utskottet af omförmälda uppgifter på följande sätt preciserat sin uppfattning af den föreliggande frågan.

Det vore *möjligt*, att under de kända formationerna i södra Skåne hittills okända lager af tekniskt värde kunde finnas. Af nu för handen varande data att döma vore dock *sannolikheten* af sådana lagers befintlighet icke särdeles stor. Frågan om, hvilka bildningar som funnes på djupet i södra Skåne, vore emellertid både vigtig och intressant och borde om

möjligt utredas. Komme ingen utredning nu till stånd, kunde det med visshet förutses, att frågan längre fram åter blefve väckt.

För att en tillfredsställande utredning skulle kunna åstadkommas, erfordrades ett borrhål i hvartdera af de båda sydskånska kritområdena. Borrhålet i det östra området (norr om Ystad), der kritlagren antagligen vore mindre mägtiga, borde beräknas för ett djup af 1,000 meter. Borrhålet i det vestra området åter borde beräknas för ett djup af 1,500 meter, emedan kritlagren der antagligen vore betydligt mägtigare.

Slutligen har professor Törnebohm, som med ledning af de två tyska entreprenörernas prisuppgifter beräknat kostnaderna för de af honom ifrågasatta två borrhålen till 400,000 à 500,000 kronor, anmärkt, att derest de siluriska lagren skulle nås på väsentligt mindre djup än de af professor Törnebohm angifna, kostnaden blefve proportionsvis reducerad.

De tyska borrningsentreprenörernas kostnadsberäkningar gestalta sig, enligt hvad professor Törnebohm meddelat, på följande sätt.

Den ene af dem, hvilken hos professor Törnebohm särskildt rekommenderats från geologiska undersökningen i Berlin, har icke ansett sig kunna garantera att nå större djup än 800 meter, ehuru han förklarat, att betydligt större djup kunde uppnås. Kostnaderna hafva af denne entreprenör beräknats, under förutsättning att borrningarne verkställdes i Tyskland, för ett borrhål af 1,000 meters djup till 150,000 à 180,000 mark, samt för ett borrhål af 1,500 meters djup, derest förhållandena vore gynsamma, till omkring 300,000 mark, hvilka pris komme att i någon mån höjas vid borrningar utom Tyskland. Den andre entreprenören, som garanterat att kunna nå ett djup af 1,000 meter, har ansett kostnaderna — oberäknadt transporten, möjligen behöflig planering af borrningsplatsen m. m. — komma att uppgå för ett borrhål af 1,000 meters djup till 130,000 mark och för ett hål af 1,500 meters djup till 210,000 mark.

Vidare har verkställande direktören för svenska diamantbergborrningsaktiebolaget på gjord förfrågan meddelat följande uppgifter angående kostnaderna för borrning af ett 1,500 meters djupt borrhål i södra Skåne. Verkställande direktören toge för gifvet, att nämnda bolag skulle vara villigt att för ett pris af 280,000 kronor utföra denna borrning under full garanti att uppnå berörda djup. För detta pris kunde dock icke utlofvas större diameter i borrhålets botten än omkring 60 millimeter, och diametern kunde möjligen blifva än mindre, beroende på berglagrens beskaffenhet. Under så pass obekanta geologiska förhållanden, som det syntes vara i södra Skåne, ansåge verkställande direktören det dock vara synnerligen önskvärdt, att ett första borrhål redan från början så anordnades, att möjlighet funnes att, om så erfordrades, fortsätta till 2,000 meter eller

ännu djupare. För detta ändamål vore af vigt att vid 1,500 meters djup hafva så stor diameter som möjligt i borrhålet, och sådan kunde äfven erhållas med användande af de dyrbarare Mannesmannsrören till beklädnadsrör. Om sådana rör eller dylika af lika god beskaffenhet användes, funnes goda förhoppningar att vid 1,500 meters djup ännu hafva en diameter af 120 millimeter. Kostnaderna ökades dock härigenom med omkring 50 procent eller till 420,000 kronor. I alla händelser funnes ej anledning att begynna hålet med större diameter än 320 à 350 millimeter.

Den utredning, utskottet sålunda sökt åvägabringa, synes gifva vid handen, *att* det ingalunda kan med visshet påräknas, att genom djupborrningar i Skåne stenkol eller andra värdefullare mineral verkligen skola anträffas, *att*, om dylika fynd skulle göras på större djup, den möjligheten icke är utesluten, att de funna mineralierna, på grund af de med deras upphemtande förenade kostnader och tekniska svårigheter icke skulle kunna i någon afsevärd mån tillgodogöras, *att* kostnaderna för djupborrningars anställande maste blifva högst betydliga *samt att* åsigterna bland de sakkunnige om de platser, der sådana borrningar böra företrädesvis ifragakomma, icke äro fullt sammanstämmande. Utskottet, som med hänsyn till dessa omständigheter ansett sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att i oförändrad form antaga motionärens förslag, har emellertid, på grund af de möjligheter till för vart land betydelsefulla ekonomiska fördelar, som utförandet af de ifrågasatta djupborrningarna i allt fall skulle kunna ställa i utsigt, och da genom dem utan tvifvel ett värdefullt resultat skulle vinnas för den geologiska vetenskapen, funnit önskvärdt, att vidare utredning, huruvida djupborrningar lämpligen böra företagas, och om kostnaderna för sådana borrningar måtte genom Kongl. Maj:ts föranstaltande åstadkommas, och ansett sig böra hemställa om anlåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i sådant syfte. Någon önskan derom, att Kongl. Maj:t måtte efter utredningens afslutande hos Riksdagen äska nödiga anslag för borrningar, anser deremot utskottet, på grund af sin ofvan angifna uppfattning af frågan, icke böra af Riksdagen uttalas, da lämpligheten af en sådan framställning tydligen måste blifva beroende på utredningens resultat.

På grund af hvad salunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning,

huruvida djupborrningar lämpligen böra företagas i södra Skåne samt hvilka kostnader sådana borrningar kunna antagas medföra.

Stockholm den 27 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm 1900. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.

N:o 68.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, angående tryckning af konstitutionsutskottets memorial m. m. vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar.
(R. A.)

Vid 1899 års riksdag föreslog herr A. V. Ljungman i en inom Andra Kammaren väckt motion, att Riksdagen måtte besluta att uppdraga åt fullmägtige i riksgäldskontoret att genom lämplig person på riksgäldskontorets bekostnad låta ombesörja tryckning af konstitutionsutskottets »memorialer och öfriga expeditioner» vid urtima riksmötena 1810, 1812 och 1815 efter samma plan, som följts vid tryckning af konstitutionsutskottets »memorialer» m. m. vid 1809—1810 års riksmöte.

I anledning af denna till statsutskottet remitterade motion anförde utskottet i sitt utlåtande n:o 42 följande:

»Af konstitutionsutskottets vid de tre urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815 afgifna betänkanden, memorial m. m. återfinnes, såsom motionären angifvit, åtminstone en del bland de särskilda ståndens tryckta protokoll eller bihangen dertill. I hvad mån berörda utskottshandlingar, för så vidt de kunna anses vara af någon vigt, blifvit fullständigt derstädes intagna, har emellertid icke blifvit upplyst och torde endast genom en noggrann undersökning och jemförelse med de handskrifna utskottsprotokollen m. m. kunna bedömas. Men äfven om alla vigtigare delar af ifrågavarande handlingar skulle vara att finna bland det utgifna riksdagstrycket, återstår att afgöra, huruvida i hvarje särskildt fall handlingarna, så som de nu äro spridda, kunna utan svårighet och tids-

utdrägt derstädes uppsökas, eller om för detta ändamåls vinnande måste anses nödvändigt, att de ordnas och föras tillhopa i särskilda samlingar. Det nyligen utkomna sakregistret till rikets ständers protokoll med bihang för tiden 1809—1866 torde väl i regel gifva anvisning för återfinnande af de i riksdagstrycket för ofvan nämnda år spridda utskottshandlingarna, dock tilltror sig utskottet icke att bedöma, i hvad mån härigenom tillfyllestgörande ledning i hvarje fall beredes.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt finner sig utskottet icke kunna i frågans närvarande skick tillstyrka bifall till den väckta motionen. Men då utskottet lika med motionären anser önskligt, att alla vigtigare delar af de betänkanden, memorial m. m., som konstitutionsutskottet vid berörda tre urtima riksdagar afgifvit, måtte finnas i tryck offentliggjorda på sådant sätt, att deras uppsökande och anlitande ej är för forskningen förenadt med svårighet, synes det utskottet vara skäl föranstalta om utredning i detta hänseende. Uppdrag härom torde lämpligen böra lemnas åt fullmägtige i riksgäldskontoret, hvilka derefter hade att vid nästa års riksdag inkomma med det yttrande och förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.»

Med bifall till utskottets på grund häraf gjorda hemställan beslöt Riksdagen uppdraga åt fullmägtige i riksgäldskontoret att låta genom lämplig person på riksgäldskontorets bekostnad verkställa utredning, huruvida alla vigtigare delar af de betänkanden, memorial och öfriga expeditioner, som konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar afgifvit, funnes intagna i det utgifna riksdagstrycket för dessa år samt huruvida konstitutionsutskottets redan tryckta handlingar för nämnda tid kunde i hvarje fall utan svårighet uppsökas med ledning af förefintliga register, äfvensom att till statsutskottet vid 1900 års riksdag afgifva det yttrande och förslag, hvartill berörda utredning kunde gifva anledning.

Enligt hvad fullmägtige i skrifvelse till statsutskottet af den 11 sistlidne januari tillkännagifvit, hafva fullmägtige för verkställande af den utaf Riksdagen begärda utredningen vändt sig till förslagsställaren i ämnet vid 1899 års riksdag, filosofie doktor A. V. Ljungman samt från honom fått mottaga ett efter granskning af konstitutionsutskottets handlingar för ifrågavarande tid afgifvet utlåtande jemte dervid fogad förteckning öfver de till konstitutionsutskottets handläggning hörande förslag samt öfver nämnda utskotts protokoll af vigtigare innebörd, expeditioner m. m. vid urtima riksdagarna åren 1810, 1812 och 1815.

Berörda af doktor Ljungman afgifna utlåtande är af följande lydelse:

»På grund af uppdrag från herrar fullmägtige att verkställa den i Riksdagens skrifvelse, n:o 82, den 5 maj innevarande år till herrar fullmägtige i Riksgäldskontoret föreskrifna »utredning, huruvida alla vigtigare delar af de betänkanden, memorial och öfriga expeditioner, som konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar afgifvit, finnas intagna i det utgifna riksdagstrycket för dessa år samt huruvida konstitutionsutskottets redan tryckta handlingar för nämnda tid kunna i hvarje fall utan svårighet uppsökas med ledning af förefintliga register», har undertecknad under tiden från och med den 26 sistlidne maj till och med den 10 innevarande juli månad noggrant genomgått de i Riksdagens arkiv befintliga, i konstitutionsutskottet vid nämnda riksdagar förda protokoll med till dem hörande handlingar i syfte att åstadkomma denna utredning. Dervid har naturligen uppmärksamheten måst i främsta rummet fästas å *dels* hvilka af dessa handlingar, som redan »finnas intagna i det utgifna riksdagstrycket», *dels* hvilka af de icke sålunda offentliggjorda handlingarna, som kunde förtjena att göras lättare tillgängliga »för forskningen» genom att utgifvas i tryck, och *dels* »huruvida konstitutionsutskottets redan tryckta handlingar för nämnda tid kunna i hvarje fall utan svårighet uppsökas med ledning af förefintliga register.»

I.

I fråga om hvilka af konstitutionsutskottets handlingar (»expeditioner»), som *redan »finnas intagna i det utgifna riksdagstrycket»* vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815, är att märka, att nästan alla till Rikets Ständer ingifna *utlåtanden (»memorial»)* med tillhörande förslag blifvit i bihanget till Riksståndens protokoll »intagna», så att endast tre dylika utlåtanden, nemligen ett år 1810 och två år 1812 (deraf det ena inhiberats) samt ett till ett utlåtande fogadt förslag år 1815 icke blifvit »intagna», under det att flera till de intagna utlåtandena hörande reservationer lemnats otryckta, ja någon gång till och med icke ens omnämnts.

Icke »intagna i det utgifna riksdagstrycket» äro deremot 1:o) alla konstitutionsutskottets protokoll, 2:o) alla »expeditioner» under form af protokollsutdrag till såväl Riksständen som enskilde motionärer med till dessa expeditioner hörande reservationer, 3:o) de flesta anföranden (»dictamina») till utskottets protokoll och 4:o) alla de af utskottet för ärendenas förberedande utredning tillsatta beredningarnes förarbeten samt 5:o) alla de af enskilde motionärer till utskottet ingifna eller

inom utskottet väckta motionerna. Alla dessa protokolls och här nämnda handlingars innehåll är sålunda otillgängligt för en hvar, som icke är i tillfälle att i Riksdagens arkiv genom en tidsödande forskning skaffa sig kännedom derom.

II.

Hvad åter beträffar de konstitutionsutskottets protokoll och till dem hörande handlingar vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815, som *icke »finnas intagna i det utgifna riksdagstrycket»*, så är i fråga om sjelfva *protokollen* att märka, att den större utförlighet, hvarmed protokollen då fördes, gör, att man i dem äfven finner värdefulla upplysningar om motiven för utskottets beslut och om utskottsledamöternas olika uppfattning i vigtiga konstitutionella spörsmål samt om hur talrika grundlagsbud tillämpades och en konstitutionel sedvanerätt så småningom utbildades inom utskottet. Många af dessa protokoll förtjena derför helt visst att, om än med uteslutande af betydelselösa delar, genom utgifning i tryck göras lättare tillgängliga »för forskningen», än nu är fallet.

Konstitutionsutskottets alla *»expeditioner»* under form af protokollsutdrag till Riksstånden eller enskilde motionärer böra naturligen samtliga utgifvas i tryck, enär de innehålla utlåtanden öfver talrika ämnen af till dels rätt stor konstitutionel vigt och ådagalägga utvecklingen af den konstitutionella uppfattningen inom utskottet rörande betydande delar af statsförfattningen.

Att alla (eller åtminstone de flesta) *anföranden (»dictamina»)* af utskottsledamöterne till utskottets protokoll äfven förtjena att tillgängliggöras »för forskningen» genom utgifning i tryck bör vara af sig sjelft klart för den, som anser att åtminstone de »vigtigare delarne» af utskottets protokoll äfven böra intagas i en särskildt utgifven upplaga af konstitutionsutskottets handlingar m. m. vid urtima riksdagarne åren 1810, 1812 och 1815.

Under de nämnda urtima riksdagarne var det brukligt att inom utskottet tillsätta en eller ett par s. k. »beredningar» för den förberedande utredningen af till utskottets handläggning hänvisade grundlagsfrågor; och fördes vid dessa beredningars sammanträden vanligen utförliga protokoll och utarbetades i hvarje fall särskilda förslag, som lades till grund för besluten vid frågornas afgörande inom utskottet. Att åtminstone de delar af dessa *beredningars protokoll och förslag*, hvilka antingen icke ingått uti eller ock afvika från utskottets slutliga utlåtanden,

äfven förtjena att utgifvas i en tryckt samling af hvarje särskild riksdags konstitutionsutskotts handlingar m. m., synes likaledes påkalladt af forskningens behof.

På grund af bestämmelserna uti 81 och 84 §§ regeringsformen samt 29 § 1 mom. riksdagsordningen fingo grundlagsfrågor under ifrågavarande riksdagar icke väckas genom motioner (s. k. »memorial») i Riksstånden, utan endast genom direkt till konstitutionsutskottet ingifna *motioner (»memorial»)*, hvilka sålunda icke blefvo tryckta i vare sig Riksståndens protokoll eller i bihanget till dessa, under det att alla de motioner, som tillhörde andra utskotts handläggning, skulle väckas i Riksstånden och blefvo tryckta i dessas protokoll.

Då de till konstitutionsutskottet ingifna motionerna synas i värde vara fullt jemförliga med de motioner, som väcktes i Riksstånden, och då tillräckliga skäl svårligen kunna anföras hvarför icke de förra genom utgifning i tryck skola vara tillgängliga »för forskningen» lika väl som de senare, hvilka redan från förstone varit det; så synes den ifrågasatta upplagan af konstitutionsutskottets handlingar m. m. vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815 äfven böra innehålla de till utskottet ingifna eller inom utskottet väckta motionerna (»memorialen»).

III.

Vidkommande slutligen frågan, »huruvida konstitutionsutskottets redan tryckta handlingar kunna i hvarje fall utan svårighet uppsökas med ledning af förfintliga register», må visserligen ej förnekas, att de särskilda register, som fogats till de tryckta bihangen till Riksståndens protokoll vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815, lemna en jemförelsevis lätt öfverskådlig förteckning i tidsföljd öfver de af utskottet till Rikets Ständer afgifna utlåtanden (»memorial») med tillhörande förslag; men dessa register äro i öfrigt, liksom de särskilda registren till Riksståndens protokoll och det åren 1891—1893 utgifna allmänna »sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866», till blott helt föga gagn, då det gäller att finna reda på de för grundlagarnes tolkning och den uppväxande konstitutionella sedvanerätten betydande fall, då det ena eller andra grundlagsbudet på ett betecknande sätt bragts i tillämpning eller då en sedvana grundats eller gjorts gällande.

De förefintliga särskilda registren äro emellertid för det här ifrågavarande ändamålet vida lätthandterligare och öfverskådligare än det stora allmänna registret, i synnerhet som detta senare tydligen aldrig

varit afsedt att underlätta forskningen rörande den svenska konstitutionella rättens utveckling, utan väl snarare att underlätta begagnandet af det i riksdagstrycket befintliga material, som är af värde för frågor beträffande särskildt statsregleringen, beskattningen, bankväsendet, den civila, kriminala och administrativa lagstiftningen, m. m. dylikt.

Det af en framstående forskare på det konstitutionella området (doktor C. A. Reuterskiöld) om det nämnda allmänna registret fälda omdömet, att »dess värde tyvärr i synnerligt hög grad förminskas af bristande noggranhet och fullständighet i uppgifterna, så att de särskilda äldre registren måste fortfarande anlitas af hvarje grundligare forskare» (öfversigt af den svenska Riksdagens sammansättning och verksamhetsformer efter 1809, Stockholm 1895, sid. 176), afser väl företrädesvis de konstitutionella förhållandena och de äldsta riksdagarne från och med den år 1809—1810; ty ju längre arbetet med nämnda registers författande framskred, ju fullständigare blifva tydligen de uppgifter, som registret lemnar.

Öfver innehållet i det ännu otryckta materialet i konstitutionsutskottets handlingar m. m. lemnar som bekant intet alfabetiskt register en önsklig ledning.

Liksom forskaren på det civil-, kriminal- eller administrativrättsliga området får söka reda på exemplen för den faktiskt gifna tolkningen af den civila, kriminala eller administrativa lagstiftningen i lageditioner, juridiska tidskrifter och prejudikatsamlingar med till dessa hörande register; så måste forskaren på det konstitutionella området söka reda på hvad han i motsvarande hänseende behöfver uti riksdagstrycket, dervid han i de flesta fallen har ingen eller ganska ringa ledning af de förefintliga registren. Häraf bör ock vara klart, hur önskligt det vore, att man finge ett särskildt *fackregister* öfver det i riksdagstrycket befintliga konstitutionella materialet.

IV.

Sverige har såsom bekant en utveckling i konstitutionelt hänseende och ett konstitutionelt material att uppvisa, hvartill väl intet annat land i verlden kan förete något fullt motsvarande; men största delen af detta material är otryckt och derigenom äfven i väsentlig mån otillgängligt samt dessutom i vetenskapligt hänseende obearbetadt, ehuru såväl den fortsatta utvecklingen i konstitutionelt hänseende som statsvetenskapen skulle ofantligt främjas derigenom att detta material både gjordes mera tillgängligt för forskningen och bearbetades.

Detta material har nemligen redan allt för länge varit mindre tillgängligt och begagnadt, än som för fosterlandet varit nyttigt och värdigt, hvadan det icke är för bittida, om man nu genom ökade ansträngningar sökte att fruktbargöra de i arkivens gömmor befintliga konstitutionella skatterna.

Den berömvärda början, som redan 1873 egde rum och föranledt utgifvandet af »svenska riksdagsakter jemte andra handlingar, som höra till statsförfattningens historia under tidehvarfvet 1521—1718», hvilket nu fortskridit till och med år 1594, är nemligen långt ifrån tillräcklig, hvartill kommer att densamma blott afser Sveriges konstitutionella utvecklings tidigare skeden, men icke den tid och de lagar, som tillhöra vårt nuvarande statsskick, hvars möjligast noggranna kännedom ju särskildt påkallas af våra dagars arbete på det konstitutionella området.

Utgifning i tryck af det nämnda materialet är emellertid af behofvet påkalladt icke blott för att göra detsamma lättare tillgängligt »för forskningen» utan äfven för att säkrare bevara detsamma åt efterverlden, än om det blott i unica exemplar finnes tillgängligt i Riksdagens arkiv, der en eldsvåda lätt kunde förstöra detsamma. Vid en sådan utgifning är det fördenskull bättre, att något för mycket tryckes, än något för litet; ty eljest kan lätt hända, att man i en framtid ser sig nödsakad att utgifva än fullständigare upplagor af ifrågavarande riksdagstryck, eller ock att forskarena i alla fall nödgas anlita arkivens urskrifter.

Det gamla riksdagstrycket från och med början af vårt nuvarande statsskick är såsom bekant blott tillgängligt i några få större bibliotek inom riket, men det särskildt utgifna bandet konstitutionella handlingar från riksdagen 1809—1810 är, eller kan åtminstone, liksom de nu ifrågasatta trenne banden, blifva lätt tillgängliga äfven för ett större antal enskilda forskare och mindre bibliotek, än fallet är med det nämnda riksdagstrycket.

Af de uti konstitutionsutskottets protokoll och handlingar vid särskildt urtima riksdagarne åren 1810, 1812 och 1815 behandlade ämnen intaga *tryckfrihetsförordningen* och den till bestämmande af de genom föreningen mellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållandena upprättade *riksakten* främsta rummen; och är af det befintliga materialet i afseende på den förra det mesta och i afseende på den senare något, som icke blifvit »intaget i det utgifna riksdagstrycket». Här finnes sålunda en verklig brist att fylla i afseende på de ifrågavarande årens riksdagstryck, hvilken särskildt med hänsyn till en förestående omarbetning af tryckfrihetsförordningen måste anses vara af nog stor betydelse för att påkalla ett snart afhjelpande.

Såsom slutresultat af föregående korta utredning torde framgå:

dels att endast en mindre del af det för forskningen värde egande materialet uti konstitutionsutskottets protokoll och handlingar vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815 »finnes intaget i det utgifna riksdagstrycket» och i regeln »kan utan svårighet uppsökas med ledning af förefintliga register»;

dels att fördenskull, i likhet med hvad för Riksdagen 1809—1810 redan egt rum, det för forskningen värdefulla materialet i konstitutionsutskottets protokoll och handlingar vid urtima riksdagarne 1810, 1812 och 1815 bör utgifvas i särskilda samlingar;

dels ock att dessa samlingar böra förses med särskilda sakregister, hvilka helst borde utsträckas till att omfatta äfven det konstitutionella materialet i riksståndens protokoll för nämnda urtima riksdagar.

Stockholm den 10 juli 1899.

Axel Vilh. Ljungman.»

Under åberopande af den utredning, som i ofvan intagna utlåtande lemnats, hafva fullmägtige i riksgäldskontoret förordat, att de vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar af konstitutionsutskottet afgifna memorial och öfriga expeditioner med dertill hörande handlingar af större vigt måtte särskildt i tryck utgifvas på sätt, jemlikt beslut af 1873 års Riksdag, skett beträffande samma utskotts memorial m. m. vid 1809—1810 års riksmöte. Enligt hvad fullmägtige inhemtat, utgjorde konstitutionsutskottets handlingar för ofvannämnda urtima riksdagar i handskrift sammanlagdt 1600 blad, och kunde med ledning häraf det tryckta arbetets storlek beräknas till högst 800 oktavsidor eller 50 ark. Med afseende å detta jemförelsevis ringa omfång syntes det fullmägtige lämpligt, att konstitutionsutskottets handlingar för alla tre riksdagarna i fråga förenades i en enda samling, försedd med ett gemensamt register.

Kostnaden för arbetets tryckning i en upplaga af 500 exemplar — eller samma antal som bestämts för den af 1873 års Riksdag beslutade samlingen af konstitutionsutskottets handlingar vid 1809—1810 års riksdag — syntes efter nu gällande pris uppgå till omkring 2,500 kronor. Då härtill lades kostnaden för arbetets häftning samt för afskrift af originalhandlingarna, hvilka icke borde få till boktryckaren utlemnas, äfvensom arfvode för redigering, korrekturläsning och upp-

rättande af register, komme enligt fullmägtiges beräkning samtliga utgifterna för utgifvande af den ifrågasatta samlingen att belöpa sig till 4,000 à 5,000 kronor.

På grund af den nu förebragta utredningen har statsutskottet funnit sig hafva skäl att hos Riksdagen göra framställning om tryckning, på sätt fullmägtige föreslagit, af de från konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar utgångna handlingar. Utskottet, som lika med fullmägtige anser, att dessa handlingar böra förenas i en enda samling med ett gemensamt register, får beträffande upplagans storlek föreslå, att densamma bestämmes till 500 exemplar. Åt fullmägtige synes böra uppdragas att låta på riksgäldskontorets bekostnad genom lämplig person ombesörja ifrågavarande arbetes utförande, hvarjemte fullmägtige torde erhålla bemyndigande att bestämma försäljningspris för hvarje tryckt exemplar af samlingen äfvensom besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelning deraf, som fullmägtige må finna böra ega rum.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må uppdraga åt fullmägtige i riksgäldskontoret att låta genom lämplig person på riksgäldskontorets bekostnad ombesörja tryckning i 500 exemplar af en särskild, med sakregister försedd samling af de utaf konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar afgifna memorial och öfriga expeditioner med dertill hörande handlingar af större vigt; egande fullmägtige att bestämma försäljningspris för hvarje tryckt exemplar af samlingen äfvensom besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelning deraf, som fullmägtige må finna böra ske.

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, K. L. BECKMANS BOKTR., 1900.

N:o 69.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition om låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta.

(R. A.)

Sedan Kongl. Maj:t i en till Riksdagen den 2 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 53) föreslagit Riksdagen att bevilja och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,795,000 kronor, att anvisas såsom lån åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag för utförande af jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta och utgå med ena hälften under år 1901 och andra hälften under år 1902, under de vilkor och bestämmelser, som för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar blifvit uti Riksdagens skrifvelser den 15 maj 1896 och den 30 april 1897 fastställda,

hade statsutskottet i utlåtande (n:o 59) hemstält, att denna Kongl. Maj:ts framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har Första Kammaren bifallit hvad utskottet sålunda hemstält, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

För denna frågas afgörande medelst gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, beviljar och ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,795,000 kronor, att anvisas såsom

lån åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag för utförande af jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta och utgå med ena hälften under år 1901 och andra hälften under år 1902, under de vilkor och bestämmelser, som för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar blifvit uti Riksdagens skrifvelser den 15 maj 1896 och den 30 april 1897 fastställda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning.»

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 70.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 3 e. m.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt.

(R. A.)

Sedan herr *E. G. Åkerlind* uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 55) föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att banvakter i 4:de distriktet måtte uppflyttas en löneklass högre än banvakterna vid de öfriga distrikten af statens jernvägar,

hade statsutskottet i utlåtande (n:o 63) hemstält, att denna herr Åkerlinds motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har Första Kammaren bifallit hvad utskottet sålunda hemstält, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

För frågans afgörande medelst gemensam omröstning får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till herr Akerlinds i ämnet väckta motion, beslutar, att banvakter i 4:de distriktet måtte uppflyttas en löneklass högre än banvakterna vid de öfriga distrikten af statens jernvägar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit herr Åkerlinds ifrågavarande motion.»

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms Boktryckeri, 1900.

N:o 71.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående användande af indragna kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanslöner till inrättande af nya sådana tjenster.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 16 sistlidne februari, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 48) föreslagit Riksdagen medgifva, att de aflöningsbelopp, som blefve tillgängliga i följd af beslutad omreglering af fögderierna och länsmansdistrikten på Öland, finge användas för inrättande af en ny kronofogdetjenst och en ny häradsskrifvaretjenst i Vesternorrlands län samt en ny länsmanstjenst i Östergötlands län och en ny länsmanstjenst i Norrbottens län, äfvensom att för uppehållande under år 1901 af ifrågavarande kronofogdetjenst och häradsskrifvaretjenst samt den nya länsmanstjensten i Norrbottens län finge på extra stat för samma år anvisas ett anslag af 8,400 kronor att utgå i den mån sådant kunde vara erforderligt.

Enligt åberopade statsrådsprotokollet har chefen för civildepartementet vid föredragning af detta ärende anmält, hurusom till Kongl. Maj:t tid efter annan ingifvits framställningar i fråga om ändringar i rikets administrativa indelning, afseende åstadkommande af *dels* ett nytt fögderi inom Vesternorrlands län genom delning af Norra Ångermanlands fögderi i två fögderier, hvartdera med samma omfattning som en hvar af de nya domsagor, uti hvilka, enligt hvad innevarande års

Riksdag, med bifall till Kongl. Maj:ts derom aflåtna proposition, beslutit, den med berörda fögderi sammanfallande Norra Ångermanlands domsaga komme att delas, *dels* ett nytt länsmansdistrikt genom delning af Hellestads, Risinge och Vånga socknars länsmansdistrikt i Östergötlands län i två distrikt, *dels ock* ytterligare ett länsmansdistrikt genom delning i tre distrikt af Piteå norra och Piteå södra länsmansdistrikt i Norrbottens län.

Genom kongl. cirkulärbrefvet den 24 maj 1877 i fråga om tjenste- och lönereglering för landsstaten hade Kongl. Maj:ts befallningshafvafvande i länet fått sig anbefaldt att afgifva yttranden, huruvida inom det en hvar anförtrodda län antalet af kronofogde- och länsmanstjenster kunde genom förändring af då bestämda tjenstgöringsområden minskas eller tillökning i detta antal eller förändring för öfrigt af tjenstgöringsområden funnes vara af omständigheterna oundgängligen påkallad. Till följd häraf hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Östergötlands län* uti skrifvelse den 23 juli 1877 — med förmälan, hurusom rörelsen å åtskilliga förut icke så betydliga platser inom länet och bland dem Finspong så ökats, att förordnande af extra länsmän eller polistjenstemän derstädes ansetts erforderligt, samt att på dessa platser dylikt behof enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande komme att fortfarande göra sig gällande, på samma gång vidsträcktheten och folkrikheten af de länsmansdistrikt, dit de ifrågavarande platserna hörde, gjorde en fördelning af desamma väl behöflig — föreslagit, bland annat, att *Hellestads, Risinge och Vånga socknars länsmansdistrikt*, hvartill jemväl hörde delar af Kullerstads och Kimstads socknar, måtte fördelas så, att Risinge socken med station vid Finspong komme att utgöra ett särskildt länsmansdistrikt och återstoden af det nuvarande jemte den norr om sjön Roxen belägna delen af Åkerbo härad, så snart densamma blifvit i judicielt hänseende till Finspongs tingslag förlagd, det andra, intill dess i framtiden möjligen Kimstads och Kullerstads sockendelar, som lämpligen borde tillhöra Memmings härads länsmansdistrikt, kunde varda äfven i judicielt hänseende till sistnämnda härad förlagda.

Till följd af erhållen remiss hade kammarkollegium och statskontoret, efter vederbörandes hörande, den 26 november 1880 afgifvit utlåtande i ärendet och dervid, med öfverlemnande af uppgift å areal och folkmängd i, bland andra, nu ifrågavarande länsmansdistrikt, förordat bifall till den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna förändringen.

Sedan Kongl. Maj:t dels genom särskilda beslut den 22 juli 1887 förordnat, att de delar af Kimstads och Kullerstads socknar, hvilka till-

hörde Hellestads, Risinge och Vånga socknars länsmansdistrikt, skulle förläggas till Memmings härads länsmansdistrikt, dels ock jemlikt beslut den 22 oktober 1897 icke funnit skäl bifalla förslag om öfverflyttande till Gullbergs härad af den till Åkerbo härad hörande, norr om sjön Roxen belägna delen af Östra Hargs socken, hade Kongl. Maj:t genom beslut den 27 maj 1898 med afseende å den långa tid, som förflutit sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förslag afgifvits, anbefalt Kongl. Maj:ts befallningshafvande att inkomma med yttrande, huruvida delning af förevarande länsmansdistrikt ansåges fortfarande böra ifrågakomma och i sådant fall huruvida nu omförmälda och möjligen andra under senare åren inträffade, på frågan inverkande förhållanden borde föranleda ändring i förra delningsförslaget; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande till följd häraf uti skrifvelse den 28 september 1898 anfört, att, ehuruväl länsmansdistriktet genom Kongl. Maj:ts ofvan berörda beslut af den 22 juli 1887 i fråga om delar af Kimstads och Kullerstads socknar undergått någon minskning, den lättnad i tjenstegöromål, som derigenom uppstått, mer än väl uppvägdes genom de ökade besvär, som jernvägsanläggningar, tillkomna nya vägar, nyinrättade eller utvidgade industriella verk samt en derigenom ökad rörlig arbetarebefolkning förorsakade; och då distriktet, oaktadt berörda minskning i område, ännu hade en utsträckning af öfver sex qvadratmil med en folkmängd af mera än 14,500 personer, funne Kongl. Maj:ts befallningshafvande så starka skäl ännu föreligga för distriktets delning, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig fortfarande böra föreslå en delning deraf på samma sätt som förut eller så, att Hellestads och Vånga socknar förenades till ett länsmansdistrikt och att Risinge socken med station vid Finspong bildade ett särskildt länsmansdistrikt för sig.

Af ofvan berörda uppgift rörande areal och folkmängd uti nu ifrågavarande länsmansdistrikt, jemförd med statistiska centralbyråns uppgift å folkmängden inom hvarje kommun m. m den 31 december 1897, framginge — yttrade departementschefen — att genom bifall till det föreliggande förslaget hvartdera distriktet skulle komma att hafva följande areal och folkmängd, nemligen: Risinge länsmansdistrikt 326,81 qvadratkilometer och 6,730 invånare samt Hellestads och Vånga länsmansdistrikt 454,39 qvadratkilometer och 7,730 invånare. Jemfördes det nuvarande länsmansdistriktet med öfriga länsmansdistrikt inom länet, visade det sig, att Hellestads, Risinge och Vånga länsmansdistrikt till arealen öfverträffades af endast ett dylikt distrikt, nemligen Kinda härads södra, hvars areal utgjorde 838,18 qvadratkilometer, men hvars folkmängd icke uppginge till mera än 10,553 personer, och i

anseende till folkmängden öfverträffades jemväl af endast ett länsmansdistrikt, nemligen Göstrings, som hade 14,603 invånare, men en areal af blott 665,44 qvadratkilometer.

Som nuvarande länsmannen i distriktet tillträdt sin innehafvande befattning år 1879, vore han jemlikt kongl. kungörelsen den 31 maj 1878 underkastad den reglering af tjenstgöringsområde, som kunda varda föreskrifven.

Vidare har departementschefen meddelat, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Norrbottens län* uti skrifvelse den 20 december 1897 gjort framställning i fråga om delning i tre distrikt af *Piteå norra* och *Piteå södra länsmansdistrikt* och dervid anfört, att Piteå socken och den derifrån utbrutna Elfsby socken för närvarande utgjorde två länsmansdistrikt sålunda, att norra och mindre delen af Piteå socken jemte Elfsby socken bildade Piteå norra distrikt samt södra delen af Piteå socken innefattade Piteå södra distrikt; att af berörda distrikt, det förra med en areal af omkring 26,5 qvadratnymil, hyste öfver 11,700 invånare; och det senare hade en ytvidd af omkring 22,5 qvadratnymil med 10,100 invånare; att denna indelning förefunnits öfver 50 år, under hvilken tid folkmängden i distrikten fördubblats och längden af de allmänna vägarna derstädes ökats i ännu större proportion; att afståndet från länsmännens hemvist till distriktens aflägsnaste utkanter utgjorde två dryga dagsresor, hvarunder i saknad af banad väg långa sträckor ofta måste tillryggaläggas till fots; att länsmännens resor fördenskull blefve i hög grad tidsödande och besvärliga äfvensom kostsamma för såväl dem sjelfva som allmänheten; att behofvet af en delning och omreglering af ifrågavarande distrikt derför blifvit alltmera känbart, i den mån länsmännens mångskiftande åligganden och göromål ökats; samt att krafvet på regleringens snara genomförande numera ej läte sig afvisa, sedan Elfsby socken utbrutits till särskildt tingslag och till följd af norra stambanans framdragande och deraf föranledda talrika inflyttningar af löst folk från sydligare orter länsmännens arbete med handräckning- och ordningsmål väsentligen ökats.

Tillika hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnat ej mindre en till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifven skrift, deri Elfsby sockens kommunalnämnd, på grund af nämnden vid kommunalstämma den 11 juli 1897 lemnadt uppdrag och med åberopande af utdrag utaf det vid samma stämma förda protokoll, anhållit, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande ville vidtaga åtgärder i syfte att Elfsby socken måtte erhålla egen länsman med hemvist i Elfsby kyrkoby, till

stöd hvarför anförts, att lagöfverträdelser i betydlig utsträckning egde rum dels genom olaga gårdfarihandel och dels genom lönkrögeri, utan att under nuvarande förhållanden några afsevärda åtgärder för hämmande af berörda missförhållanden kunde vidtagas, än äfven yttranden, som med anledning af kommunalnämndens omförmälda skrift infordrats från länsmännen uti ifrågavarande distrikt äfvensom vederbörande kronofogde.

Länsmannen i Piteå norra distrikt hade, med upplysning att Elfsby temligen folkrika kyrkoby vore belägen på ett afstånd af 4,6 mil från länsmannens bostad i Öjebyn, tillstyrkt Elfsby sockens afskiljande från sistnämnda distrikt samt tillika, med afseende på de förbättrade kommunikationer, som under senare åren kommit Elfsby socken och öfre eller nordvestra delen af Piteå socken till godo genom norra stambanans framdragande och den så kallade militärvägens anläggande genom omförmälda bygder, föreslagit, att Piteå norra och Piteå södra länsmansdistrikt skulle delas på det sätt, att ett nytt distrikt med benämning Elfsby distrikt bildades genom utbrytande dels från Piteå norra distrikt af Elfsby socken med en areal af omkring 16 qvadratmil och 4,600 invånare, dels ock från Piteå södra distrikt af Piteå sockens nordvestra del, hvilket område med deri befintliga två jernvägsstationer och några banvaktstugor omfattade, förutom kronomarker, 38 å en vid länsmannens yttrande fogad förteckning upptagna, till större delen å ömse sidor om jernvägslinien, vid militärvägen och vid den så kallade Arvidsjaursvägen belägna byar, hemman och lägenheter och innehölle en areal af mellan 7 och 8 qvadratmil med en folkmängd af 885 personer, samt att Piteå södra och Piteå norra länsmansdistrikt skulle utgöras af hvad utaf de nuvarande distrikten återstode efter utbrytningen af nyss omförmälda områden, dervid det förra komme att erhålla en areal af omkring 16 qvadratmil med 9,214 invånare och det senare en areal af mellan 9 och 10 qvadratmil med 7,102 invånare.

Länsmannen i Piteå södra distrikt hade framstält ett i hufvudsak enahanda förslag som länsmannen i norra distriktet.

T. f. kronofogden i Piteå fögderi hade biträdt länsmännens förslag under anförande tillika, att genom bifall till förslaget folkmängden i det ifrågasatta nya distriktet visserligen till en början skulle blifva betydligt mindre än i ett hvart af de båda öfriga, men att, då arealen blefve större samt folkmängden i Elfsby socken vore stadd i så hastig tillväxt, att invånareantalet i distriktet sannolikt snart blefve jemförligt med folkmängden i hvartdera af de båda öfriga distrikten, förstberörda olikhet ej syntes vara af beskaffenhet att böra utgöra hinder för di-

striktens reglering på sätt föreslagits, helst efter framdragandet af norra stambanan i dessa trakter samt tillkomsten af Arvidsjaursvägen och den så kallade militärvägen kommunikationerna i nordvestra delen af Piteå socken vore sådana, att en i Elfsbyn bosatt länsman hade betydligt lättare att ombesörja der förefallande tjenstegöromål än länsmannen i Piteå södra distrikt, som bodde invid Piteå stad.

Beträffande de sålunda framstälda förslagen i fråga om länsmansdistriktens delning hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande erinrat, att den af Elfsby socknemän ifrågasatta anordningen skulle afhjelpa de anmärkta missförhållandena endast hvad anginge norra länsmansdistriktet, hvaremot behofvet af det södra distriktets delning skulle qvarstå lika trängande som förut, samt vidare anfört att, då befolkningen inom nuvarande distriktet vore ytterst ojemnt fördelad, i det att fyra femtedelar vore samlade inom ett temligen begränsadt område vid kusten och återstoden spridd på de vidsträckta inre trakterna, Kongl. Maj:ts befallningshafvande åtminstone ej för det närvarande kunde förorda en delning af detta distrikt i två särskilda distrikt och i följd deraf ej heller kunde biträda regleringsförslaget sådant det af socknemännen framstälts, men att Kongl. Maj:ts befallningshafvande deremot ansåge förhållandena lämpligen kunna ordnas i öfverensstämmelse med hvad t. f. kronofogden och länsmannen i Piteå norra distrikt föreslagit; och hade på grund af det anförda Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstält, att Piteå norra och Piteå södra länsmansdistrikt måtte delas i tre distrikt på sätt ofvan närmare angifvits, äfvensom medel beredas för aflönande af länsmannen uti det ifrågasatta nya distriktet.

Till följd af erhållen remiss hade kammarkollegium och statskontoret den 4 mars 1898 afgifvit gemensamt utlåtande i ärendet och deri meddelat, bland annat, att Norrbottens län med undantag af Lappmarken eller den del deraf, som utgjorde det så kallade nedra landet, för närvarande vore fördeladt i elfva ordinarie länsmansdistrikt, hvilkas sammanlagda areal enligt statistiska centralbyråns berättelse för år 1890 utgjorde 27,320,65 qvadratkilometer med en folkmängd enligt 1896 års mantalslängder af 85,957 personer, hvadan i medeltal belöpte å ett distrikt 2,483,7 qvadratkilometer med en folkmängd af 7,814 personer.

Vid jemförelse med andra länsmansdistrikt inom nedra landet af Norrbottens län framginge, att Piteå norra och Piteå södra distrikt hade mindre ytvidd, det förra än fyra och det senare än fem af de öfriga distrikten, af hvilka emellertid två utgjordes af Öfver Luleå och Pajala distrikt, hvarest funnes anställd extra länsman; att deras folkmängd

vore större än i flertalet af de andra distrikten, dock mindre än i Neder Kalix, och, hvad beträffade Piteå södra distrikt, ej fullt lika stor som i Neder Luleå och Öfver Luleå distrikt; samt att Piteå södra distrikt hade mindre och Piteå norra distrikt något större areal, men båda större folkmängd än medeltalet för ett distrikt.

Ehuru sålunda med hänsyn till areal och folkmängd en delning af nu ifrågavarande två länsmansdistrikt icke syntes vara mera påkallad än en reglering af några af de öfriga distrikten inom länet, ansåge embetsverken emellertid dessa båda distrikts ansenliga areal i förening med deras stora och — såsom vitsordats i fråga om åtminstone en del af det ena distriktet — i stark tillväxt stadda folkmängd gifva stöd för den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttalade åsigt, att krafvet på en regleringS snara genomförande numera ej läte sig afvisa. Härvid skulle väl kunna erinras, att biträde för länsmansgöromålens behöriga handhafvande skulle, på sätt skett inom Pajala och Öfver Luleå distrikt, kunna beredas genom anställande af en extra länsman, hvilkens tjenstgöringsområde finge af Kongl. Maj:ts befallningshafvande närmare bestämmas. Men då den kännedom om ort och personer samt om lokala förhållanden i öfrigt äfvensom den erfarenhet i allmänhet, hvilka vore af den största betydelse för ett verksamt utöfvande af en länsmanstjenst, ej kunde förväntas hos en extra länsman, hvilkens tjenstgöring måste blifva mer eller mindre tillfällig, ansåge embetsverken Kongl. Maj:ts befallningshafvandes framställning vara förtjent af allt afseende.

Af de nuvarande länsmännen i ifrågavarande två distrikt hade den ene, länsmannen i norra distriktet J. O. Nyström, enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelas, tillträdt sin innehafvande befattning år 1875, men, enär han då på grund af kongl. cirkuläret den 7 mars 1873 af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnats endast tillsvidare, åtnjöte han nu löneförmåner enligt den genom kongl. brefvet den 31 maj 1878 fastställda stat och vore alltså enligt förut åberopade kungörelse af sistnämnda dag pligtig att underkasta sig reglering af tjenstgöringsområdet i likhet med hvad som gälde för länsmannen i södra distriktet F. W. Bucht, hvilken tillsatts år 1896.

Uti en till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Vesternorrlands län* den 13 november 1899 ingifven skrift hade kronofogden i *Norra Ångermanlands fögderi* J. O. Domeij, hvilken redan år 1892 gjort framställning i enahanda syfte, ånyo framhållit behofvet af nämnda fögderis delning och i sådant afseende nu och vid föregående tillfället anfört,

att fögderiet, som bestode af 14 socknar, fördelade på 8 länsmansdistrikt, vore till ytvidden större än något af Upsala, Södermanlands, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Vestmanlands län; att fögderiets folkmängd, som vid 1881 års slut utgjort 42,104, vid utgången af år 1891 uppgått till 48,098 personer samt numera, oaktadt Örnsköldsvik såsom stad derifrån skilts, stigit till omkring 50,000 personer; att näringslifvet inom fögderiet företedde en hastig utveckling, hvad beträffade såväl jordbruk, handel, och handtverk som i synnerhet sågverksrörelse; att denna folkmängdstillväxt äfvensom utvecklingen på det ekonomiska området i sin ordning återverkat på fögderigöromålen; att i bötesförteckningarna debiterats för 1898 års förra hälft 3,051 kronor 75 öre och för senare hälften af samma år 5,150 kronor 75 öre samt för 1899 års förra hälft 6,723 kronor 25 öre; att i dagboken för utsökningsmål varit antecknade för år 1896 349 mål, för år 1897 318 mål, för år 1898 219 mål och för den gångna delen af år 1899 256 mål, men att vid tider af ekonomiskt betryck ifrågavarande måls antal blefve vida större och en gång under ett år uppgått till 1,500; att af handräckningsskrifvelser för utfående af krono- och kommunalutskylder, församlingsafgifter och böter, hvilka, påförda utom fögderiet, skolat hos personer inom fögderiet uttagas, funnes upptagna i 1897 års diarium för ankommande tjenstearenden 602 nummer och i 1898 års diarium 525 nummer; att 1897 års diarium för utgående tjensteskrifvelser innehölle 2,826 nummer och motsvarande diarium för år 1898 2,872 nummer; samt att 1898 års uppbördssumma, levererad till länets ränteri före den 30 april 1899, uppgått till 159,431 kronor 12 öre, deraf allmän bevillning 28,753 kronor 43 öre; att, då kronofogden icke kunde ensam medhinna skötandet af göromålen, han ständigt måste hafva ett biträde till sin hjelp, men detta oaktadt sjelf endast undantagsvis hade tillfälle till verksamhet ute i fögderiet; att tillsynen öfver vägar samt öfvervakande af ordning och säkerhet inom fögderiet derför i det hela måste öfverlåtas åt länsmännen, hvilka emellertid under sådana förhållanden vore utan en väl behöflig kontroll beträffande utöfningen af sin tjenst.

Med öfverlemnande af ofvan berörda skrift, hvarå nuvarande häradsskrifvaren i Norra Ångermanlands fögderi Ragnar Augustin tecknat förklaring af innehåll, att han endast under det vilkor medgåfve fögderiets delning, att han finge bibehållas såsom häradsskrifvare för båda de fögderier, som genom delningen kunde uppkomma, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 14 november 1899 hemstält, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd ledande dertill, att Norra Ånger-

manlands fögderi måtte varda snarast möjligt deladt i två fögderier, omfattande det ena Arnäs och Själevads tingslag samt det andra Nätra och Nordingrå tingslag; till stöd för hvilken hemställan Kongl. Maj:ts befallningshafvande åberopat hvad af kronofogden Domeij anförts om behofvet af fögderidelningen samt vidare betonat, hurusom, med afseende derå att det ena industriella verket efter det andra uppstode inom fögderiet och att folkmängden derstädes under de sista fem åren visade en jemn och stadig tillväxt, icke den ringaste anledning funnes att antaga annat än att fögderigöromålen fortfarande skulle i en oroväckande grad ökas; hvarjemte Kongl. Maj:ts befallningshafvande, särskildt med anledning af häradsskrifvaren Augustins ofvan omförmälda förklaring, erinrat, att Augustin vore ovilkorligt förbunden att underkasta sig den reglering af tjenstgöringsområde, som kunde varda föreskrifven.

Till följd af erhållen remiss hade kammarkollegium och statskontoret häröfver afgifvit utlåtande af den 22 december 1899 och deri anfört, att med afseende å hvad i ärendet meddelats angående förhållandena inom Norra Ångermanlands fögderi, hvars folkmängd vid 1898 års slut uppgått till 50,189 personer och med 24 procent öfverstigit medeltalet af folkmängden i länets nuvarande fem fögderier, embetsverken ansåge, att skäl för en delning af fögderiet förefunnes; och då embetsverken tillstyrkt väckt förslag om sammanslagning af Ölands Norra och Södra Mots fögderier i Kalmar län till ett fögderi, funne sig embetsverken under förutsättning af bifall till sistberörda förslag, hvarigenom en kronofogdelön och en häradsskrifvarelön skulle komma att för statsverket besparas, kunna med sitt förord understödja den nu gjorda framställningen om delning af Norra Ångermanlands fögderi.

I fråga om sättet för denna delning hade embetsverken ej något att erinra mot Kongl. Maj:ts befallningshafvandes derom framstälda förslag, enligt hvilket hvartdera af de två genom delningen uppkommande fögderierna skulle komma att omfatta sju socknar, fyra länsmansdistrikt och två tingslag samt det ena af fögderierna erhålla en areal af 2,837,38 qvadratkilometer med en befolkning, som vid 1898 års slut uppgått till 25,871 personer, och det andra fögderiet få en ytvidd af 4,570,77 qvadratkilometer med ett invånareantal, som vid nämnda tid utgjort 24,318 personer; hemställande embetsverken, att det fögderi, som skulle omfatta Arnäs och Själevads tingslag, måtte benämnas Norra Ångermanlands öfre fögderi och det andra nya fögderiet erhålla benämningen Norra Ångermanlands nedre fögderi.

Häradsskrifvaren Augustins uttalade åstundan att vid en delning af fögderiet bibehållas såsom häradsskrifvare för båda de fögderier, som genom delningen kunde uppkomma, ansåge embetsverken ej böra vinna afseende, utan då Augustin, hvilken utnämnts till häradsskrifvare år 1895, på grund af kongl. kungörelsen den 28 maj 1880 vore pligtig underkasta sig den reglering af tjenstgöringsområde, som kunde varda föreskrifven, samt den minskning i inkomster, som genom inskränkning i tjenstgöringsdistrikt för honom kunde uppkomma, enligt embetsverkens förmenande, motsvarades af väsentlig lindring i arbete och utgifter för tjenstens skötande, syntes Augustin uti ifrågavarande afseende icke skäligen kunna göra anspråk på annan förmån än att, om han vid tidpunkten för fögderiets delning ännu innehade häradsskrifvaretjensten derstädes, han egde såsom tjenstgöringsdistrikt bibehålla det af de genom delningen uppkommande fögderierna, som han företrädesvis önskade. En liknande förmån ansåge embetsverken ock böra medgifvas kronofogden Domeij i afseende å kronofogdetjensterna i de två nya fögderierna.

Derest Kongl. Maj:t bifölle hvad sålunda i ena och andra hänseendet föreslagits och tillika funne delningen af Norra Ångermanlands fögderi böra inträda förr än i följd af sammanslagningen af Ölands norra och Södra Mots fögderier en kronofogdelön och en häradsskrifvarelön blefve lediga, komme under mellantiden en förhöjning i anslaget till landsstaterna i länen att erfordras med följande belopp, nemligen:

till en kronofogde			
lön	kronor	3,000: —	
tjenstgöringspenningar	„	1,000: —	
expensmedel	„	300: —	4,300: —
till en häradsskrifvare			
lön	kronor	2,000: —	
tjenstgöringspenningar	„	500: —	2,500: —
		tillsammans kronor	6,800: —

Vid embetsverkens utlåtande hade till upplysning i ärendet fogats följande tablåer:

N:o I.

Tablå öfver areal och folkmängd inom de särskilda fögderierna i Vesternorrlands län.

	Areal i qvadratkilom. enligt K. Sidenbladhs år 1898 utgifna handbok rörande Sveriges kommuner i administrativt m. fl. hänseenden.		Folkmängd den 31 december 1898 enligt af kongl. statistiska centralbyrån meddelad uppgift.	
	hvarje särskildt fögderi.	medeltal för ett fögderi.	hvarje särskildt fögderi.	medeltal för ett fögderi.
Medelpads Östra fögderi	2,556,33	— —	45,737	— —
Medelpads Vestra »	4,911,21	— —	31,323	— —
Södra Ångermanlands Nedre fögderi	2,720,42	— —	41,866	— —
Södra Ångermanlands Öfre »	7,874,46	— —	33,255	— —
Norra Ångermanlands »	7,408,15	5,094,11	50,189	40,474

N:o 2.

Tablå öfver areal och folkmängd m. m. i de två fögderier, uti hvilka Norra Ångermanlands fögderi enligt framstäldt förslag skulle fördelas.

Fögderier.	Socknar.	Areal enligt K. Sidenbladhs år 1898 utgifna handbok rör. Sveriges kommuner i administrativt m. fl. hänseenden.	Folkmängd den 31 dec. 1898 enl. k. stat. centralbyråns uppgift.	Länsmansdistrikt.	Tingslag.
Norra Angermanlands öfre	Själevad	323,07	6,326	1	1
	Mo	177,29	2,060		
	Björna	939,69	2,753	1	
	Trehörningsjö	261,68	1,554		
	Arnäs	335,95	6,098	1	1
	Gideå	490,47	3,114		
	Grundsunda	309,23	3,966	1	
	Summa	2,837,38	25,871	4	2
Norra Ångermanlands nedre	Nordingrå	205,00	3,679	1	1
	Ullånger	164,64	1,856		
	Vibyggerå	227,22	2,206		
	Nätra	362,12	5,285	1	1
	Sidensjö	394,16	2,646	1	
	Skorped	513,75	2,118		
	Anundsjö	2,703,88	6,528	1	
	Summa	4,570,77	24,318	4	2

För egen del har departementschefen anfört följande:

Enligt hvad ofvan omnämts, skulle alltså behöfvas följande nya tjenster, nemligen: en kronofogdetjenst och en häradsskrifvaretjenst i Vesternorrlands län samt en länsmanstjenst i Östergötlands län och en länsmanstjenst i Norrbottens län. För inrättandet af dessa tjenster

skulle utan ökad kostnad för statsverket nödiga medel beredas från de aflöningsbelopp, som blefve tillgängliga genom den af Kongl. Maj:t förut samma dag beslutade sammanslagningen af de två fögderierna och omregleringen af länsmansdistrikten på Öland, genom hvilken omreglering två länsmanslöner blefve derstädes obehöfliga. Beträffande tiden då dessa aflöningar blefve disponibla, vore dock att märka, att endast en länsmanslön kunde beräknas blifva ledig att redan från 1901 års ingång för nu ifrågavarande ändamål användas, under det att en kronofogdelön och en länsmanslön icke blefve tillgängliga förr än från och med året näst efter det, under hvilket vederbörande tjensteinnehafvare, af hvilka kronofogden vore född år 1843 och länsmannen år 1840, uppnått den för rättighet till pension föreskrifna lefnads- och tjenstealder eller ock dessförinnan från tjensten afgått, samt en häradsskrifvarelön kunde disponeras först från och med året näst efter det, hvarunder någon af de två häradsskrifvarne på Öland, af hvilka den ene vore född år 1845 och den andre år 1848, från tjensten afgått, då den qvarstående häradsskrifvaren hade att öfvertaga jemväl den afgångnes tjenstebefattning. Då det likväl syntes vara af vigt, att samtliga nu föreslagna regleringar blefve så snart som möjligt genomförda, ansåge departementschefen att, intilldess derför erforderliga lönebelopp blefve disponibla, särskildt anslag borde härför beredas.

Till aflöning af en kronofogde och en häradsskrifvare erfordrades, på sätt ofvan nämnts, tillsammans 6,800 kronor, och för en länsman utgjorde aflöningen enligt fastställd stat lön 900 kronor, tjenstgöringspenningar 600 kronor och expensmedel 100 kronor eller tillhopa 1,600 kronor. Anslagsbehofvet belöpte sig således till 8,400 kronor.

Då departementschefen funne de gjorda framställningarne om inrättandet af de ifrågasatta nya landsstatstjensterna ega fog för sig, hemstälde han om aflåtande till Riksdagen af nu ifrågavarande proposition.

På grund af hvad i ärendet förekommit får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må

a) medgifva, att de aflöningsbelopp, som blifva tillgängliga i följd af beslutad omreglering af fögderierna och länsmansdistrikten på Öland, må användas för inrättande af en ny kronofogdetjenst och en

ny häradsskrifvaretjenst i Vesternorrlands län samt en ny länsmanstjenst i Östergötlands län och en ny länsmanstjenst i Norrbottens län; samt

b) för uppehållande under år 1901 af ifrågavarande kronofogdetjenst och häradsskrifvaretjenst samt den nya länsmanstjensten i Norrbottens län på extra stat för samma år anvisa ett anslag af 8,400 kronor att utgå i den mån sådant kan varda erforderligt.

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 72.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för den 23 februari 1900 har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 56) föreslagit Riksdagen att, till utförande af *hydrografisk-biologiska undersökningar* af de Sverige omgifvande hafven, på extra stat för år 1901 bevilja:

dels till kostnader för en gång	kr.	19,000: —
dels till omkostnader för tiden från och med den 1 maj 1901 till och med den 30 april 1902	„	19,200: —
dels ock till täckande af Sveriges andel i kostnaderna för en internationel hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium för sistnämnda tid	„	5,100: —
tillhopa	kr.	43,300: —

Till statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande:

Sedan på 1870-talet med understöd af statsmedel företagits undersökningar i vetenskapligt intresse af de Sverige omgifvande hafven, hade allt mer framträdt en önskan, att dylika undersökningar jemväl måtte anställas i praktiskt syfte och särskildt i fiskeriets intresse.

Tillika hade mer och mer framhållits vigten af att dessa undersökningar anställdes samtidigt inom ett större område och att derför ett internationelt samarbete komme till stånd. I sådan rigtning hade sålunda det i Köpenhamn år 1892 församlade 14:de skandinaviska naturforskaremötet uttalat sig, och på grundvalen deraf hade en plan för dylika undersökningar utarbetats, hvilken sedermera af vetenskapsakademien understälts Kongl. Maj:ts pröfning med begäran tillika om medel för densammas realiserande.

Vid föredragning häraf den 14 april 1893 hade Kongl. Maj:t stält till vetenskapsakademiens förfogande, för utförande under ledning af de personer, som akademien dertill utsåge, af hydrografiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven i hufvudsaklig öfverensstämmelse med berörda plan, ett belopp af 3,000 kronor utaf anslaget till fiskerinäringens understöd.

Sedan de personer, åt hvilka akademien uppdragit att verkställa berörda undersökningar, professorerna Otto Pettersson och Aug. Wijkander samt ingeniören Gustaf Ekman, och hvilka derefter utgjort den s. k. hydrografiska kommissionen, sedermera under år 1895 dels uti en till chefen för civildepartementet ställd skrift meddelat, bland annat, att de då verkställda undersökningarna särskildt varit rigtade på sådana förhållanden i hafvet, hvilka syntes kunna utöfva inflytande på de olika fiskslagens periodiska uppträdande vid rikets kuster, och främst på förekomsten af fisknäring eller mikroskopiska djur och växter, »plankton», som medföljde oceanens strömmar, dels ock uti ett till civildepartementet ställdt yttrande, som kommissionen afgifvit med anledning af en utaf styrelsen för Göteborgs fiskeriförening gjord framställning, i ämnet, föreslagit anordnande under år 1896 af fortsatta hydrografiska undersökningar enligt framlagd plan, hade Kongl. Maj:t genom beslut den 20 december 1895 för ändamålet anvisat ett belopp af intill 4,000 kronor att utgå likaledes af anslaget till fiskerinäringens understöd.

Emellertid hade kommissionen till Kongl. Maj:t inkommit med en skrifvelse af den 18 oktober 1897, deruti kommissionen föreslagit, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för samverkan från Norges, Danmarks och Englands sida, efter en gemensam plan, vid utforskningen af Nordhafvets, Nordsjöns och Östersjöns hydrografiska och biologiska förhållanden uti hafsfiskenas intresse.

Såsom stöd för denna framställning hade åberopats dels ett af den år 1895 i London hållna sjette allmänna geografiska kongressen gjordt uttalande om vigten af en sådan samverkan, dels ock den erfarenhet, som vunnits under de föregående årens arbete, särskildt

under åren 1893 och 1894, då på förslag af Kongl. Maj:t från norsk och engelsk sida anordnats samtidiga undersökningar efter gemensam plan med de svenska.

Ändamålet med denna undersökning skulle vara att utreda tillståndet och rörelserna uti hafvets öfre, rörliga vattenlager från ytan till omkring 800—1,000 meters djup alla tider af året äfvensom beskaffenheten, mängden och vexlingarne utaf den i dessa vattenlager innehållna fiskfödan eller plankton.

Uti ett öfver denna framställning, till följd af erhållen remiss, den 10 november 1897 afgifvet utlåtande hade vetenskapsakademien såsom uttryck för sina åsigter i ämnet åberopat ett af dess ledamöter professorerne Hj. Théel och H. H. Hildebrandsson afgifvet, vid utlåtandet fogadt betänkande, deruti desse, efter erinran, hurusom förändringar uti hafvets tillstånd visat sig hafva inträffat hvarje gång, då förändringar eller rubbningar i sillfiskets normala gång egt rum, med framhållande af vigten och betydelsen af de vetenskapliga spörsmål, som ett ingående studium af hafvets biologi framkallat, såsom sin mening uttalat, att, beträffande den gren af biologisk forskning, som handlade om hafsorganismernas geografiska utbredning, ett tillfredsställande resultat kunde vinnas endast om man insloge på den väg, som de svenska hydrograferna med sådan framgång beträdt, och att ett samarbete olika nationer emellan vore en tvingande nödvändighet för att snabbare och säkrare nå målet, samt att framställningen förty borde till bifall förordas.

För att vinna kännedom om det mottagande ett förslag i det syfte, berörda framställning afsåge, skulle röna hos vederbörande regeringar, hade departementschefen anhållit dels uti skrifvelse den 15 mars 1898 till norska regeringens departement för det inre om upplysning, huruvida anledning vore att antaga, att från norsk sida anslutning kunde påräknas till ett definitivt förslag om en planmessig kooperation vid utforskningen af Nordhafvets, Nordsjöns och Östersjöns vattensystem uti fiskeriernas intresse, dels ock uti skrifvelse samma dag till utrikesdepartementet, att framställning i enahanda syfte måtte göras till danska och engelska regeringarna. Efter åtskilliga underhandlingar, under hvilka, på anmodan från civildepartementet, förfrågningar, huruvida från tysk, holländsk samt rysk sida ett samarbete kunde påräknas, och sedan gynsamma svar på dessa framställningar dels redan ingått och dels, enligt hvad som meddelats, med säkerhet vore att påräkna, hade departementschefen inför Kongl. Maj:t anmält

frågan den 14 april 1899, dervid departementschefen yttrat bland annat:

»De undersökningar i hydrografiskt och biologiskt afseende af de Sverige omgifvande hafven, som under en följd af år med understöd af statsmedel utförts, hafva varit rent vetenskapliga, men deras ändamål har icke endast varit att rikta naturvetenskapen med nya rön på hydrografiens och biologiens områden. Undersökningarnas hufvudsakliga ändamål har varit att anskaffa det vetenskapliga underlag, som är erforderligt för åstadkommande af en i praktiskt afseende ändamålsenlig lagstiftning för hafsfisket i de Sverige omgifvande hafven. Undersökningarna hafva också alltid angifvits såsom utförda i fiskeriernas intresse, och statsbidragen hafva utgått af anslaget till fiskerinäringens understöd. Det synes mig uppenbart, att, såsom jemväl vetenskapsakademien antydt uti sitt underdåniga utlåtande, det vetenskapliga värdet af de hydrografiska undersökningarna måste i hög grad ökas, derest en samverkan efter en gemensam plan melian ett större antal undersökningsförrättare och å ett vidsträcktare vattenområde kan åstadkommas. Ett ökadt vetenskapligt värde bör ock gifvetvis medföra ett ökadt gagn för de praktiska ändamål, för hvilka dessa vetenskapliga undersökningar anordnats.»

Departementschefen hade derför ansett önskvärdt, att en ifrågasatt konferens komme till stånd, samt hemstält, att, derest denna hans uppfattning af Kongl. Maj:t gillades, ärendet måtte öfverlemnas till utrikesdepartementet för vidare behandling; och hade denna departementschefens hemställan bifallits.

Inbjudning hade derefter utfärdats ej mindre till norska regeringen än äfven till Tysklands, Storbritanniens, Danmarks, Nederländernas och Rysslands regeringar att genom ombud deltaga uti en konferens, som den 15 juni 1899 skulle sammanträda i Stockholm för utarbetande af plan för en internationel undersökning, i hydrografiskt och biologiskt hänseende, af Atlantiska oceanens nordliga del samt Nordsjön och Östersjön i fiskeriernas intresse.

På sålunda utsatt tid hade derefter ombud för de inbjudna regeringarna jemte af Kongl. Maj:t utsedda ombud för Sveriges del sammanträdt.

Konferensen, hvilkens arbeten varat till och med den 23 juni, hade beslutit hemställa hos de intresserade staterna om vidtagande af vissa åtgärder i syfte att genomföra en ordnad undersökning i hydrografiskt och biologiskt afseende af Atlantiska oceanens nordliga del

och Nordsjön samt angränsande hafsområden och i sådant afseende föreslagit:

dels antagande af uppgjorda program för de hydrografiska arbetena, dervid de olika länderna skulle ombesörja undersökningen utefter vissa, å en konferensens protokoll bifogad karta uppdragna linier, samt för de biologiska arbetena i förening, bland annat, med försöksfisken,

dels inrättande af en ständig centralbyrå för omförmälda arbeten, i förening med ett laboratorium, under ledning af ett permanent internationelt utskott, dervid de intresserade regeringarne skulle hafva att bestämma de grunder, efter hvilka de skulle bidraga till de till 96,000 riksmark förslagsvis beräknade kostnaderna för centralbyrån,

dels ock att arbetena för den ordnade undersökningen skulle taga sin början den 1 maj 1901.

Tillika hade konferensen hemstält, att dess beslut måtte delgifvas regeringarne i Frankrike och Belgien.

Då inbjudningen till konferensen utgått från Sverige, hade departementschefen ansett, att från svensk sida borde inhemtas yttrande från de öfriga regeringarne, huruvida de, hvar för sin del, vore villiga att biträda de af konferensen framstälda förslag, och hade det synts departementschefen, beträffande grunderna för fördelningen af kostnaderna för den internationella centralbyrån, dervid böra föreslås, att, i anslutning till hvad de tyske delegerade uti sitt i konferensens protokoll för den 15 juni intagna programförslag hemstält, Tyskland, Storbritannien och Irland, Frankrike samt Ryssland skulle deltaga, hvarje land med 4 qvotdelar, äfvensom Belgien, Danmark, Norge, Nederländerna och Sverige, hvarje land med 1 qvotdel, vid hvilken fördelning af de beräknade årliga totalkostnaderna, 96,000 riksmark, om alla länderna komme att deltaga, hvart af de större länderna komme att deltaga med något mer än 18,000 riksmark och hvart af de mindre med något mer än 4,500 riksmark.

På de i enlighet härmed framstälda förfrågningarna hade svar hittills ingått från norska regeringens departement för det inre samt från tyska och franska regeringarne. Af dessa hade blott den franska regeringen yttrat sig afböjande, hvaremot frågan af de begge öfrige omfattats med intresse. Norska regeringens departement för det inre hade sålunda meddelat, att departementet intet väsentligt hade att erinra mot det af konferensen antagna programmet för undersökning af den nordliga delen af Atlantiska oceanen, Nordsjön och angränsande hafsområden, samt att Norges anslutning till undersökningarne kunde påräknas i den utsträckning, som det af stortinget till sådana arbeten

anvisade anslag tilläte. Departementet hade derjemte förklarat, att departementet anslöte sig till tanken på upprättandet af en centralanstalt och ville tillstyrka, att Norge under förbehåll af den anslagsbeviljande myndighetens samtycke skulle påtaga sig en proportionerlig del af kostnaden derför. Den tyska regeringen hade för sin del antagit konferensens förslag, under förutsättning att jemväl öfriga intresserade magter lemnade sin medverkan, och under förbehåll, att tyska riksdagen beviljade erforderliga anslag. Under enahanda förbehåll hade tyska regeringen äfven biträdt ofvan nämnda förslag till fördelning af kostnaderna för den internationella centralanstalten.

Samtidigt med att berörda förfrågningar utgått till de intresserade magterna, hade departementschefen anmodat medlemmarne af den svenska hydrografiska kommissionen att snarast möjligt inkomma med förslag och kostnadsberäkningar rörande Sveriges deltagande i det föreslagna internationella arbetet.

Den 30 december nästlidna år hade kommissionen till civildepartementet ingifvit förslag i berörda hänseenden, öfver hvilket förslag vetenskapsakademien derefter afgifvit utlåtande af den 15 nästlidne januari.

Kommissionen hade i sitt förslag angifvit ändamålet med den internationella kooperationen vara att åstadkomma en allsidig undersökning af de nordiska hafven i fiskeriernas intresse, så att samtidigt med att fiskebeståndet undersöktes i afseende på fiskarnes myckenhet, ålder, utvecklingsstadier, fortplantning och vandringar, äfven tillgången och beskaffenheten af fisknäring på hafsbottnen och i vattnet samt de fysiska och kemiska existensvilkoren för det organiska lifvet i hafvet studerades. För detta ändamål borde i hvart och ett af de samverkande länderna organiseras för 5 års tid biologiska och hydrografiska undersökningar under alla årstider, förbundna med praktiska fiskeförsök i de delar af de nordiska hafven, som af konferensen i Stockholm anvisats såsom det ifrågavarande landets speciella undersökningsområden.

Kommissionen hade derefter framlagt följande organisationsplan och kostnadsförslag:

»A.

Förberedelser och utrustning.

Utgifter för en gång.

Kommissionen föreslår, att ett visst anslag begäres för en gång att dermed bestrida kostnaden för apparaters och fiskredskaps inköp samt inredning af en lämplig lokal för dessa redskaps förvaring.

a) Af *apparater för vetenskapligt bruk* behöfvas delvis nya uppsättningar af vattenhemtare, linor, termometrar, omvändningstermometrar, planktonhåfvar af modern konstruktion för qvantitativa bestämningar med slutningsmekanism, bottenhuggare, bottenskrapor, strömmätare (sjelfregistrerande), »bottom rollers», glasflaskor och metallcisterner m. m. Kostnaderna härför minskas dock derigenom, att kommissionen till undersökningen aflemnar nu i bruk varande apparater, hvilka anskaffats genom inköp dels af statsanslaget dels af enskilda medel och hvilkas värde torde uppgå till mellan 3,000 och 4,000 kronor. Kommissionen föreslår, att kostnaderna för nyanskaffning af vetenskapliga apparater i förslaget upptagas till 3,000 kronor.

b) Af *redskap för praktiskt vetenskapliga fiskeriförsök* måste anskaffas: engelska och holländska trawlar, flere uppsättningar af d:r Petersens trawlar af olika dimensioner från de största till de minsta, vertikalnät, snurrevadar med tillbehör, drifgarn med inrättningar för nedsänkande till större djup, backar m. m. samt en större uppsättning af burkar och metallcisterner för upptagning af värdefulla fynd, hvilka skola försändas till specialister eller muséer och biologiska stationer för vetenskaplig undersökning.

Kommissionen föreslår, att kostnaderna för nyanskaffning af fångstredskap för fiskeriändamål i förslaget upptagas till 8,000 kronor.

c) Af de här uppräknade apparaterna och fiskredskapen äro i synnerhet de senare i behof af ständig eftersyn och lagning. De stora trawlarne och näten kunna omöjligen förvaras ombord, utan måste tagas i land för att lagas, torkas, impregneras o. s. v., hvarjemte äfven de hydrografiska instrumenten behöfva efter begagnandet sorgfälligt rengöras och förvaras, skyddade för fukt och rostning o. s. v.

Det skulle medföra alldeles oberäkneliga utgifter, om alla dessa instrument skulle sändas till fabriker eller mekaniska verkstäder för lagning och eftersyn hvarje gång de begagnats. Hvad fiskredskapen beträffar, kommer dertill den omständigheten, att sådana trawlar o. s. v., som behöfvas för undersökningen, icke tillverkas på närmare håll än i Bergen och Köpenhamn. Då det icke kan bli fråga om att sända dessa kolossala redskap till de nämnda orterna till reparation, måste man anordna det så, att de, en gång inköpta, kunna under mellantiderna mellan expeditionerna lagas och impregneras af en deruti öfvad person samt förvaras uti en dertill lämplig lokal. Såvida en lämplig sådan lokal icke kan erhållas och inredas för ändamålet i något af statens etablissement vid Känsö eller i Marstrand, måste den anskaffas genom förhyrning och inredning (eventuelt tillbyggnad) af något hus i skär-

gården, t. ex. af någon lägenhet tillhörande någon af de många fabriker, som f. n. stå obegagnade i Bohuslän. Lokalen, hvilken väsentligen bör bestå af ett större och ett mindre magasinsrum med ett mindre verkstadsrum samt rum och kök för materialförvaltaren, hvilken måste ega utbildning såsom sjöman och maskinist, skall äfven tjena till det vigtiga ändamålet att efter expeditionen användas vid fångstens primära undersökning, vid mätning af den fångade fiskens dimensioner, vid bestämning af fiskarnes ålder och lektid, samt vid undersökning af innehållet i deras tarmkanal o. s. v. och slutligen vid förvaringen, prepareringen, inpackningen och försändelsen af preparat af fångsten till de vetenskapliga anstalter i inlandet och utlandet, hvarest de skola undersökas eller förvaras. Härvid är att märka, att i många fall, särskildt vid undersökning af infångade fisklarver och fiskägg, det är af vigt att kunna hålla fångsten vid lif under någon tid, hvarför depot-lokalen äfven bör vara försedd med några behållare till förvaring af lefvande fisk samt pump- och rörledning till djupt vatten och en liten ismaskin, helst af sådan dimension, att den kan medtagas på fartyget under expeditionen. Depot-lokalen bör, utom boningsrum och verkstad för vårdaren och magasin för de stora fiskredskapen och apparaterna, äfven innehålla ett arbetsrum för assistenten, att använda under efterarbetena efter expeditionerna, och ett mörkt rum för utförande af fotografiska afbildningar.

Kommissionen föreslår, att kostnaden för förhyrning under 5 år af en lämplig lägenhet i skärgården, beräknad efter 1,200 kronor per år, upptages till 6,000 kronor, samt att till inredning och eventuel tillbyggning af densamma och utrustning med jernsvarf och verktyg, vattenledning, båt, pump o. s. v. upptagas 8,000 kronor.

B.

Direktion och arbetspersonal.

Årliga utgifter.

Då den afsedda undersökningen planlägges för 5 års tid, synes det kommissionen lämpligast, att några platser med fast lön icke inrättas för ledarne af undersökningen och direktionsledamöterna, utan att uppdraget att leda och dirigera de internationella hafsundersökningarne för Sveriges del betraktas såsom ett medborgerligt förtroende, hvilket bör skötas utan lön. Kommissionen föreslår, att den nuvarande hydro-

grafiska kommissionen ersättes med en *direktion* af 5 eller 7 personer, hvaribland en *ordförande,* som utnämnes af Konungen, och en *föreståndare* för arbetena jemte hans *suppleant.* Dessa två utgöra Sveriges ombud i det internationella rådet och åtnjuta ersättning för de resor, som de i denna egenskap måste företaga, efter de grunder, som gälla för Sveriges representation uti andra internationella företag (såsom meter- och måttkonventionen, postkonventionen o. s. v.).

Föreståndaren öfvervakar, att samtliga undersökningarna utföras enligt gifna instruktioner och internationella öfverenskommelser, och utöfvar närmaste tillsyn öfver anslagens användning, materielens förvaltning och resultatens publikation i enlighet med den af direktionen upprättade planen.

För de resor, han på direktionens anmodan i undersökningens intresse gör i inlandet och utlandet, uppbär han ersättning, enligt de grunder regeringen finner godt bestämma, hvarjemte han åtnjuter såsom ersättning till biträde vid skrifning och räkenskapsföring 1,200 kronor årligen samt porto.

Direktionen samlas i Stockholm eller Göteborg på ordförandens kallelse en gång årligen, och åtnjuta medlemmarne rese- och dagtraktamente efter samma grunder som komitéledamöter i offentligt uppdrag. Vid detta tillfälle granskas förvaltningen, och uppsättes den årliga redogörelsen, som skall inlemnas till regeringen, hvarjemte planen för nästa års arbete uppgöres.

Emellan direktionssammanträdena skötas de löpande ärendena af ett *utskott,* bestående af ordföranden samt föreståndaren och dennes suppleant. Direktionen tillsätter assistenter för ett år eller längre tid; utskottet anställer tillfälliga biträden för kortare tid. De biträden, som behöfva anställas för minst ett år eller längre tid, äro: *en förste assistent* och *en materialförvaltare.* För öfrigt utföras allt undersökningsarbete, analyser m. m. å redan befintliga laboratorier i landet af dertill kompetente specialister, hvilkas arfvode utgår efter särskildt träffad uppgörelse med direktionen.

Ledarne af de praktiskt vetenskapliga fiskeriförsöken utgöras af fiskeritjenstemän i statens eller de olika länens tjenst, hvilka af direktionen efter vederbörande fiskerimyndigheters förslag anmodas att leda de praktiska undersökningarna på de derför bestämda terminerna mot bestämd ersättning. Kommissionen har tagit under öfvervägande, huruvida skäl förefunnes att föreslå anställande af en särskild assistent för fiskeriförsök, men har funnit sig icke böra framställa förslag härom af två skäl, nemligen:

dels emedan fiskeriförsöken icke skola utföras under hela året, utan vid ungefär samma terminer som de hydrografiskt-biologiska arbetena, så att, äfven då rundlig tid beräknas för det efterarbete, som fiskeriassistenten har att utföra å det hemförda materialet, han sannolikt icke kommer att blifva upptagen mer än 4 gånger årligen, högst 2 eller 3 veckor hvarje gång;

dels emedan man genom anställning af en särskild assistent för fisket skulle införa en ny klass af fiskeritjenstemän under en annan myndighet än statens och länsstyrelsernas. Kommissionen anser, att detta skulle motverka det samarbete mellan den internationella undersökningen och vårt lands fiskerimyndigheter, som eljest kunde komma till stånd, ett samarbete, hvilket kan medföra de vigtigaste uppslag i såväl teoretiskt som praktiskt afseende. Efter de grunder, som f. n. synas tillämpas vid arfvodesberäkningar af landtbruksstyrelsen, torde ersättningar för två fiskeriassistenters resor, dagtraktamenten, arfvoden m. m. i ett för allt under högst 10 à 12 veckor årligen kunna beräknas till 2,000 kronor.

Till märkning af fisk har kommissionen förslagsvis upptagit 750 kronor.

Förste assistenten skall deltaga i alla expeditioner, som utföras, och hafva ledningen af alla arbetena ombord. Under tiden mellan expeditionerna skall assistenten egna sin tid och sitt arbete odeladt åt den vetenskapliga bearbetningen af det insamlade materialet samt till utarbetande af de primäruppgifter, tabeller, diagram m. m., som skola aflemnas till centralanstalten.

Förste assistenten åtnjuter att arfvode af 3,000 kronor per år samt eger uppbära reseersättningar under expeditionerna till ett belopp af 600 kronor.

Materialförvaltaren skall ega utbildning såsom sjöman och maskinist, han skall under alla expeditioner tjenstgöra ombord såsom arbetsförman och skall mellan observationsterminerna egna sin tid åt iståndsättandet och lagningen af apparater och fiskredskap samt åt inläggning och konservering efter specialisternas anvisning af insamladt material och preparat. Han skall öfvervaka apparaternas montering ombord och ombesörja alla transporter.

Materialförvaltaren åtnjuter 1,500 kronor i årligt arfvode jemte rum och kök uti det hus, som upplåtes till lokal för materielen. I reseersättningar beräknas utgå till materialförvaltaren 400 kronor.

Ersättningar till specialister för analyser etc. beräknas sålunda:

1:o.	Till kemiska analyser af salthalt och gashalt i vattnet samt af näringsämnena i plankton (fett, ägghviteämne etc.)	1,800	kronor
2:o.	Till biologisk analys af vegetabiliskt och animaliskt plankton	1,500	»
3:o.	Till ritning och öfversättningsarbete	600	»
4:o.	Omkostnader under expeditionen, ersättning af förlorade redskap, transporter och tillfälliga biträden	2,500	»
5:o.	Tryckningskostnader	1,800	»

Sammanfattning.

Enligt ofvanstående förslag skulle, under förutsättning att inga afgifter för fartyg och dess utrustning samt kol o. s. v. behöfva utbetalas af undersökningens egna anslag och att rese- och dagtraktamente åt direktionen och ledaren utgå från statskontoret, de samfälda utgifterna för Sveriges deltagande i de internationella undersökningarne ställa sig såsom följer:

A.

Utgifter för en gång.

Till	apparater för vetenskaplig undersökning	kronor	3,000
»	fiskeriredskap	»	8,000
»	förhyrning under 5 års tid och inredning af en depot-lokal	»	14,000
		Kronor	25,000.

B.

Årliga utgifter.

Till	föreståndaren i ersättning till skrif- och räknebiträde	kronor	1,200
»	förste assistenten, arfvode och resekostnader	»	3,600
»	materialförvaltaren, arfvode och resekostnader	»	1,900
»	arfvoden m. m. åt två fiskeriassistenter under 10 à tolf veckor af året	»	2,000
»	märkning af fisk	»	750
»	analytiskt arbete af spcialister	»	3,300
»	ritare	»	600
»	årliga driftkostnader och ersättning af förlorade redskap	»	2,500
		Transport kronor	15,850

	Transport kronor	15,850
» tryckningskostnader	»	1,800
Diverse	»	350
	Kronor	18,000.

Härtill kommer Sveriges andel uti omkostnaderna för centralanstalten, hvilken andel enligt det tyska förslaget skulle blifva ..... kronor 2,250
samt till centrallaboratoriet (Nansens förslag), hvilka kostnader enligt samma beräkningsgrunder skulle blifva » 2,500»

Uti sitt öfver förestående förslag afgifna utlåtande hade vetenskapsakademien såsom sin mening åberopat innehållet af ett vid utlåtandet fogadt yttrande af akademiens ledamöter, professorerne R. Rubenson och Hj. Théel, deruti desse anfört, bland annat: Såsom framginge af kommissionens väl genomtänkta förslag, kräfde förverkligandet af Sveriges deltagande i det internationella samarbetet rätt betydande uppoffringar från statens sida, men i betraktande af de stora resultat, som ett lyckligt utförande af undersökningen ställde i perspektiv, syntes dock dessa utgifter vara af ringa betydelse. De hydrografiska och biologiska undersökningar, som hittills utförts i Nordsjön, Skagerak och Östersjön, hade obestridligen ledt till synnerligen vackra och delvis öfverraskande resultat. Sverige hade ej minst kraftigt medverkat dertill. Kunskapen om hafsströmmarnes gång hade genom dem i hög grad vidgats, och nytt ljus kastats öfver många af oceanografiens svårlösta frågor. De hade äfven sträckt sina verkningar öfver biologiens vidsträckta forskningsområden. Hafven inrymde nemligen en oändlig mängd små organismer, växter och djur, som tjenade till näring åt större varelser, hvilka i sin tur utgjorde fiskarnes föda. Dessa organismer, som spelade en sådan öfvervägande rol i hafvens ekonomi, hade nemligen särskildt utgjort föremål för ingående studier. Länge hade de olika länderna arbetat oberoende af hvarandra, mången gång efter mycket olika principer. Emellertid hade man snart funnit, att problemen vore allt för vidtgående och svåra, för att en lycklig lösning af dem skulle på detta sätt kunna ernås. Sverige tillkomme äran af att först hafva väckt frågan om ett internationelt samarbete för utforskningen af de nordiska hafven, och under den internationella konferensen i Stockholm hade man enats om en gemensam arbetsplan. På grund af hvad sålunda anförts och i betraktande af den oersättliga förlust för vetenskapen, som skulle blifva en följd, derest Sverige icke komme att verkställa undersökningar inom det hafsområde, som till-

delats detsamma, och hvarigenom resultaten af de öfriga nationernas arbeten delvis komme att förfelas, syntes kommissionens förslag böra med akademiens förord beledsagas.

För egen del har departementschefen åberopat hvad han till statsrådsprotokollet den 14 april 1899 anfört till stöd för sin framställning om sammankallande af en konferens för åstadkommande af samverkan vid hydrografisk-biologisk undersökning af de nordiska hafven, nu såsom stöd för en framställning om åtgärder till förverkligandet af det samarbete, för hvilket äfven konferensen enhälligt uttalat sig.

Vid ett sådant samarbete måste naturligtvis från svensk sida undersökningarne bedrifvas på det sätt och i den omfattning, som mellan de intresserade magterna kunde öfverenskommas, och dervid syntes departementschefen konferensens förslag, hvilka redan biträdts från Norges och Tysklands sida, böra läggas till grund för beräkningen af kostnaderna. Så syntes jemväl i hufvudsak vara förhållandet med kommissionens framlagda förslag. Mot organisationsplanen hade departementschefen icke något att erinra. Beträffande åter kostnadsförslaget ville departementschefen till en början anmärka, att bland utgifter för en gång upptagits jemväl hyra för depotlokal under alla de fem år, samarbetet afsåge att omfatta, med sammanlagdt 6,000 kronor. Detta sätt att upptaga hyran syntes departementschefen icke nödvändigt, hvarför han föresloge, att detta belopp måtte utgå från »utgifter för en gång», hvilka vid sådant förhållande borde beräknas till 19,000 kronor, deraf till »inredning af en depotlokal» 8,000 kronor. Bland de årliga utgifterna borde vid sådant förhållande uppföras ytterligare »hyra för depotlokal» med 1,200 kronor. De årliga utgifterna skulle då uppgå till 19,200 kronor.

Beträffande slutligen Sveriges andel i den årliga kostnaden för centralanstalten med tillhörande laboratorium, måste denna till följd af Frankrikes afböjande svar beräknas något högre, än kommissionen gjort. Under förutsättning att öfriga länder biträdde förslaget, och att dervid Ryssland, Tyskland samt Storbritannien och Irland hvar för sig bidroge med fyra qvotdelar samt Sverige, Norge, Danmark Nederländerna och Belgien med en qvotdel hvar, skulle af den till 96,000 riksmark beräknade kostnaden på Sveriges andel komma omkring 5,650 riksmark, motsvarande omkring 5,100 kronor.

De medel, som af Kongl. Maj:t förut anvisats till hydrografiska undersökningar, och som, utöfver hvad förut nämnts, afsett åren 1897, 1898, 1899 och 1900, hade utgått af anslaget till fiskerinäringens

understöd. De anvisade beloppen hade varit af mindre betydenhet, och utgjorde beloppet för innevarande år allenast 2,800 kronor. Att af berörda anslag, som visat sig otillräckligt att fylla de kraf på understöd, som i allt vidsträcktare mån framställdes från landsting och hushållningssällskap, erhålla medel ens till någon del af kostnaderna för de nu föreslagna undersökningarne, kunde departementschefen icke ifrågasätta, utan ansåge han medel för ändamålet böra äskas af Riksdagen, dervid, ehuruväl arbetet vore afsedt att taga sin början först den 1 maj 1901, ett helt års anslag enligt departementschefens åsigt borde för nästkommande år äskas, då arbetsåret och dermed äfven räkenskapsåret för undersökningarne borde räknas från och med den 1 maj till och med den 30 april.

Departementschefen hemställde alltså, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

I anslutning till hvad sålunda af Kongl. Maj:t föreslagits, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må, till utförande af hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven, på extra stat för år 1901 bevilja:

a) till kostnader för en gång 19,000 kronor;

b) till omkostnader för tiden från och med den 1 maj 1901 till och med den 30 april 1902 19,200 kronor; samt

c) till täckande af Sveriges andel i kostnaderna för en internationel hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium för sistnämnda tid 5,100 kronor;

eller sålunda tillhopa 43,300 kronor;

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Herr *F. E. Pettersson* har anhållit få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

N:o 73.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Færöarne och Island.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 30 sistlidne mars, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 74) föreslagit Riksdagen att för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram under 20 års tid från Færöarne och Island bevilja ett anslag af 144,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 7,200 kronor.

Till statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande.

I skrifvelse den 8 februari 1900 hade ministern för utrikes ärendena begärt att genom departementschefens åtgärd blifva satt i tillfälle att för Sveriges del aflåta svar å en af härvarande kongl. danske minister å hans regerings vägnar gjord framställning om Sveriges och Norges deltagande i en tilltänkt anordning för telegrafisk förbindelse mellan Shetlandsöarne, Færöarne och Island; öfver hvilken framställning infordradt utlåtande den 14 nästlidne mars afgifvits af vetenskapsakademien.

Af handlingarna i ärendet inhemtades, att frågan om åvägabringande af en sådan telegrafförbindelse, hvarmed åsyftades att fullständiga den i såväl vetenskapligt som praktiskt hänseende vigtiga kedjan af meteorologiska stationer omkring norra delen af Atlantiska hafvet blifvit väckt redan år 1880 af dåvarande direktören för meteorologiska institutet i Köpenhamn Hoffmeyer i ett arbete öfver Nordatlantens stormar och sedan utgjort föremål för öfverläggningar i den internationella meteorologiska komitén vid dess sammanträden i Bern 1880, i Köpenhamn 1882, i München 1891 och i S:t Petersburg 1899 samt vid alla dessa tillfällen vunnit komiténs varma förord. Slutligen hade äfven den hydrografiska konferensen i Stockholm 1899 uttalat sin enhälliga åsigt om den föreslagna förbindelsens nytta såväl för oceanfisket som för väderleksprognosen.

Enligt ett vid danske ministerns framställning fogadt, af danska meteorologiska institutet till motsvarande institutioner i Ryssland, Preussen, Frankrike, England, Österrike, Italien och Amerikas Förenta stater utfärdadt cirkulär, hvari närmare redogjordes för planen till ifrågavarande företag, hade Det Store Nordiske Telegraf-Selskab under vissa vilkor åtagit sig att anlägga och underhålla omförmälda telegraflinie. Danska regeringen skulle upprätta och underhålla de för ändamålet nödiga meteorologiska observatorierna å Færöarne och Island samt öfvervaka och, om så behöfdes, öfvertaga telegraftjensten och linieförvaltningen. Såsom ersättning för telegraflinieus anläggning, förvaltning och underhåll hade nämnda bolag betingat sig under 20 års tid en årlig summa af 340,000 francs. Denna summa hade danska regeringen tänkt sig skola sammanskjutas af de länder, som önskade deltaga i företaget. Af berörda summa hade Danmarks regering ansett sig kunna lemna 125,000 francs årligen. Återstoden, 215,000 francs årligen, beräknades komma att sammanskjutas af öfriga i frågan intresserade stater på det sätt, att dessa åtoge sig att för 20 år abonnera på dagliga meteorologiska telegram från ifrågavarande öar samt att derför erlägga viss afgift. Om dessa stater exempelvis delades i två kategorier, omfattande, den första England, Frankrike, Tyskland, Ryssland, Österrike-Ungern, Italien och Amerikas Förenta stater, och den andra Sverige, Norge, Holland, Belgien, Spanien, Portugal och Canada, samt årsbidragen bestämdes för hvar och en af de större staterna till 20,000 francs och för hvar och en af de mindre staterna till 10,000 francs, borde från dessa stater årligen inflyta sammanlagdt 210,000 francs. I fall någon af dessa stater vägrade att lemna det från densamma påräknade bidraget, kunde bristen täckas genom något högre tillskott från vissa stater, såsom England, Frankrike,

Tyskland och Norge, hvilka vore mest intresserade i fiskena och handeln på Island och Færöarne.

Danske ministern hade tillika meddelat, ej mindre att den tyske delegeraden i den internationella meteorologiska komitén uttalat, att han trodde sig kunna med afseende å detta företag lofva tillmötesgående från tysk sida, än äfven att ryska regeringen stält sin anslutning till företaget i utsigt, på vilkor att öfriga magter jemväl deri deltoge.

Vetenskapsakademien hade för sin del gillat och såsom uttryck för sina egna åsigter i ämnet antagit ett af akademiens sakkunnige ledamöter, professorerna R. Rubenson, H. H. Hildebrandsson och B. Hasselberg, till akademien afgifvet utlåtande, hvari hufvudsakligen anförts följande:

Hvad först beträffade nyttan af den föreslagna kabelns nedläggning, kunde de sakkunnige ej annat än anse den såsom obestridlig. Om man betraktade någon af de vid meteorologiska centralanstalten dagligen upprättade synoptiska kartor, skulle man finna, att det till dess konstruktion använda stationsnätet visade en ansenlig lucka åt det håll, der Island vore beläget, och detta, oaktadt man med säkerhet visste, att en ganska betydlig del af de barometerminima, som passerade Skandinavien, ankomme från detta håll. Det syntes derför otvifvelaktigt, att genomförandet af projektet att förbinda Island med det öfriga Europa skulle i förening med upprättandet af ett passande antal meteorologiska stationer på denna ö liksom på Færöarne ganska väsentligt förhöja värdet af de synoptiska kartor, som dagligen konstruerades vid meteorologiska centralanstalten och låge till grund för de utsigter, som från denna anstalt utsändes.

De sakkunnige påpekade äfven, att det svårligen kunde anses lämpligt, att Sverige undandroge sig att deltaga i ett internationelt företag af den vigt och betydelse som det ifrågavarande och af hvilket knappast några länder kunde komma att skörda större direkta fördelar än just de skandinaviska. Komme företaget utan Sveriges medverkan till stånd, så vore sannolikt, att de kostnader, Sverige sedan finge vidkännas genom att direkt betala telegrammen från dessa trakter, och hvilka vi då säkerligen såge oss nödsakade att förskaffa oss, blefve i längden större, än om Sverige nu inginge på danska regeringens förslag.

På grund af hvad sålunda blifvit nämndt såväl i afseende på den nytta, den föreslagna kabelutläggningen från Shetlandsöarne öfver Færöarne till Island skulle medföra för den dagliga väderlekstjensten vid statens meteorologiska centralanstalt, som ock med afseende derpå, att den för vårt land föreslagna utgiftssumman icke kunde anses för stor

i förhållande till den dermed afsedda nyttan och företagets svårighet, förordade de sakkunnige på det varmaste, att vetenskapsakademien, med framhållande af dessa moment och med påpekande af de olägenheter, som skulle drabba vårt land, i händelse Sverige ensamt nekade att deltaga i detta för alla Europas norra länder gemensamma företag, måtte, under förutsättning af öfriga staters anslutning och att Sverige, såvidt någon stat ej skulle deltaga, icke drabbades af större utgift än den nu föreslagna, gifva sitt förord åt Sveriges deltagande i de kostnader, som erfordrades för företagets realiserande, på de vilkor, som i danska meteorologiska institutets cirkulär närmare angåfves.

Då det med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt syntes departementschefen önskligt, att Sverige på sätt, som nu ifrågasatts, deltoge i omförmälda företag, men härför nödiga penningmedel, enligt departementschefens förmenande, endast kunde beredas genom anslag af Riksdagen, har departementschefen, efter samråd med chefen för civildepartementet, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

Då utskottet icke funnit anledning till erinran emot hvad sålunda föreslagits, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram under 20 års tid från Færöarne och Island bevilja ett anslag af 144,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 7,200 kronor.

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 74.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till forskningar efter svenska minnen i främmande länder.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 30 sistlidne mars har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 75) föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 3,000 kronor såsom understöd till företagande af forskningar efter svenska minnen i främmande länder, under vilkor att den person, hvilken erhölle uppdrag att utföra berörda forskningar, skulle vara skyldig att till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien öfverlemna de afbildningar och anteckningar m. m., som blefve frukten af hans forskningar.

Enligt åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen vid föredragning af detta ärende anmält, att e. o. amanuensen vid statens historiska museum F. R. Martin uti en af vitterhets- historie- och antiqvitetsakademien med skrifvelse den 6 februari 1900 till Kongl. Maj:t öfverlemnad, till riksantiqvarien ställd ansökning anhållit, att akademien måtte hos Kongl. Maj:t utverka ett anslag till bestridande af kostnader för forskningar under innevarande års sommar efter svenska minnen i Ryssland och Turkiet.

I berörda ansökning hade Martin anfört, bland annat, att, sedan

han i maj 1898 af Kongl. Maj:t erhållit ett understöd af 1,000 kronor för att i Ryssland och Turkiet söka spår af Konung Carl XII:s vistelse dessa länder och samma års sommar anträdt resan, denna genast krönts med den framgång, att redan i Eremitaget i S:t Petersburg och i kejserliga skattkammaren i Moskwa talrika minnen återfunnits i form af dyrbara silfverskatter, skänkta till Zaren icke blott af Konung Carl XII, utan äfven af Sveriges andra regenter under stormagtstiden. Öfver alla dessa dyrbarheter hade i slutet af år 1899 utgifvits ett större arbete med 51 ljustrycksplanscher under titel »Kongliga svenska gåfvor till ryske Zaren», ett arbete, som rönt ett synnerligen välvilligt mottagande, men hvars värdiga utförande tillika kräft högst betydliga penninguppoffringar från Martins sida, uppgående till öfver 3,000 kronor. Genast i början af dessa forskningar hade Martin kommit till insigt, att, om de skulle gifva ett verkligt godt resultat, ramen för dem borde betydligt utvidgas, så att de skulle omfatta alla svenska minnen i Ryssland, hvilka ingalunda vore få eller obetydliga. I S:t Petersburg funnes i eremitaget ett antal porträtt af svenska historiska personer, presenter af svenska monarker under 1700-talet, och rester af Drottning Christinas samlingar samt i Peter den stores galleri många föremål af intresse för Sveriges historia, såsom t. ex. ett antal kopparbasreliefer, som Zaren låtit utföra till minne af drabbningar med svenskarne och till hvilka han sjelf gjort utkasten. I arsenalen kunde kanske återfinnas de kanoner, Konung Carl XII skänkt Zaren år 1697. I Moskwas Kreml funnes, utom troféerna från Pultava och de redan afbildade silfverskatterna, porträtt och flera andra föremål af intresse för oss. I privatsamlingar kunde, enligt Martins förmenande, ej heller så litet uppletas; Martin kände åtminstone en sådan, som bland annat innehölle talrika arbeten, utförda af svenska fångar i början af 1700-talet. De så kallade Sigtunaportarne i Nowgorods Sophiakyrka hade ännu ej varit föremål för undersökning från svensk sida. Kanske skulle man verkligen kunna bevisa deras härkomst från Sigtuna. I Tobolsk — som bekant en af hufvudorterna för de svenska fångarne — funnes ett litet museum med svenska minnen, hvilket ej heller ännu varit föremål för närmare granskning. Helt visst kunde likaledes i Barnaul minnen efter de svenska fångarnes vistelse der uppletas. På Pultavas slagfält, der snart en minnesvård öfver de fallne svenskarne komme att resas af svenska folket, borde noggranna undersökningar företagas för att utröna, hvar de stupade karolinerna låge begrafna, till hvilka undersökningar Martin redan erhållit tillstånd. För Martin hade uppgifvits, att flere af de gamla adelsslägterna, som bodde i granskapet af Pultava, egde minnen af svenskarne. Kanske skulle

det svenska fältarkivet, som försvunnit vid slaget, kunna återfinnas. I en aflägsen stad i Kaukasus lefde ännu en ättling af krimska khanen Dewlet Girai, som pietetsfullt bevarade gåfvor af hjeltekonungen till hans stamfader. Det vore ej omöjligt, att i familjearkivet vigtiga handlingar återfunnes.

Med dessa exempel hade Martin endast velat antyda några få utgångspunkter. Helt säkert skulle, om de ifrågasatta efterforskningarna blefve verklighet, många och vigtiga minnen kunna framdragas ur glömska, såsom fallet varit med de nu publicerade svenska silfverskatterna i Kreml. En dylik undersökning borde ej uppskjutas, då den derigenom skulle betydligt försvåras. Genom sina talrika resor i Ryssland hade Martin så småningom lyckats förvärfva sig en rätt vidsträckt krets af bekanta, af hvilka flere nu vore specielt intresserade af dessa forskningar och lofvat på allt sätt understödja dem, hvarpå Martin redan sett tydliga bevis. Hans plan vore, att dessa undersökningar, för att bilda ett afslutadt helt, ej skulle inskränkas endast till Ryssland, utan äfven omfatta Östersjöprovinserna, Polen, Tyskland och det öfriga Europa. I Östersjöprovinserna funnes, som bekant, mycket talrika minnen, som vore af stor vigt för vår kultur- och konsthistoria, men som ännu ej varit föremål för närmare granskning och beskrifning. Att äfven i Polen många vigtiga minnen råkat i glömska, derom vittnade bäst upptäckten af prinsessan Annas grafvård i Thorn. Att Tyskland vore rikt på svenska minnen, som ännu ej varit föremål för systematisk efterforskning, vore allmänt bekant, i det att nästan hvarje museum egde för oss dyrbara reliker. Mindre känd vore t. ex. den praktfulla, nu i Leipzig förvarade pokal, som Gustaf Vasa skänkt Luther. Ej ens i Frankrike saknades för vår konsthistoria intressanta arbeten, såsom den ståtliga möbel — kanske det praktfullaste arbetet af någon svensk konstnär under 1700-talet — som nu prydde Chantilly slott, till hvars forne egare den skänkts af Konung Gustaf III. Äfven från andra länder, icke minst från vårt grannland Danmark, skulle många exempel på svenska minnen kunna anföras.

Resultatet af dessa forskningar, under hvilka noggranna fotografier och afbildningar med beskrifningar skulle göras af hvarje för Sveriges historia intressant föremål, som återfunnes, skulle, om de kunde genomföras systematiskt, helt visst motsvara de dermed förenade kostnaderna, hvilka ej kunde stiga till några större belopp. För att med fördel utföra ett dylikt arbete, måste man fördela det på flere år. Första året skulle t. ex. egnas åt Ryssland och Turkiet, det andra åt Östersjöprovinserna och möjligen Polen, det tredje åt Tyskland och det fjerde

åt det öfriga Europa. Det torde knappt vara nödvändigt att för hvarje år vistas på främmande botten mer än 3 till 4 månader; mellantiden skulle användas att ordna det hemförda materialet, som, sedan det vore fullt samladt, skulle utgifvas i ett större arbete, hvilket, enligt Martins öfvertygelse, skulle blifva af stor vigt för den svenska kultur- och konstforskningen och utgöra en heder för vårt land. De med ett dylikt arbete förenade konstnader voro dock för stora för att kunna bäras af en enskild person. Martin anhölle derför, att akademien måtte hos Kongl. Maj:t göra framställning om ett anslag af 3,000 kronor till bestridande af kostnaderna för forskningar i Ryssland och Turkiet under innevarande års sommar i omförmälda syfte, under vilkor, att hela det hemförda materialet skulle till akademien öfverlemnas.

I sin förenämnda skrifvelse hade vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare meddelas, anfört, att det förut nämnda, af Martin utgifna stora och synnerligen väl utstyrda arbetet »Kongliga svenska gåfvor till ryske Zaren» visat sig utgöra en särdeles god början till en illustrerad inventarieförteckning öfver svenska, i utlandet spridda minnen; att akademien ansåge sig kunna vitsorda, att en dylik förteckning, om den erhölle behörig utsträckning till olika länder, borde kunna lemna synnerligen goda bidrag till vår kultur- och konsthistoria; samt att, då Martin visat sig hafva goda förutsättningar för sådant arbete, som här ifrågasatts, akademien lifligt tillstyrkte bifall till den af honom gjorda anhållan.

Uti en till ecklesiastikdepartementet sedermera ingifven promemoria hade Martin ytterligare i ämnet anfört, att till de af honom omtalade svenska minnen i Ryssland mången intressant pjes vore att tillägga, men att han ville inskränka sig till den dyrbaraste gåfva, som någonsin lemnat Sverige, den kolossala rubin, som Konung Gustaf III skänkt Kejsarinnan Katarina och som än i dag sutte i ryska kejsarkronan och utgjorde ryska skattkammarens stolthet. Denna gåfva representerade i närvarande stund ett värde af omkring en million kronor. Ifrån Östersjöprovinserna, som Martin sjelf ej besökt, kände han praktfulla silfverpjeser, som tillhört Carl Gustaf Wrangel, Torstenson och Bengt Horn. I Polen hade förslaget om forskningarna rörande dervarande svenska minnen på flera håll mottagits med stort intresse, och flere inflytelserika personer hade lofvat att på allt sätt stödja förslaget. Tills vidare kunde Martin omnämna såsom der befintliga några väldiga silfverpjeser, som tillhört Konung Carl X. I Österrike förvarades Gustaf Adolfs-reliker från slaget vid Lützen, men äfven der kunde man hoppas att återfinna många andra minnen från trettiåriga kriget. Likaså borde man kunna återfinna den

praktfulla galavagn, som Konung Gustaf III skänkt Maria Theresia. I Turkiet borde främst i Konstantinopel göras forskningar för att återfinna dokument, rörande Konung Carl XII:s vistelse i Turkiet. Grundad anledning funnes, att dessa forskningar komme att krönas med framgång. Rester af gåfvor från honom till sultanen saknades antagligen ej heller. Det vore kanske ej heller omöjligt att återfinna de storartade presenter, Konung Carl XII sändt Persiens shah, om forskningarna en dag utsträcktes ända dit bort. Rikaste utbytet komme dock med full säkerhet Tyskland att lemna. En uppräkning af alla redan mer eller mindre kända föremål af svenskt ursprung skulle verka tröttande. Martin ville derför endast nämna vapen och kanoner i Zeughaus i Berlin, Gustaf Adolfs bibel och andra dyrbarheter i Dresden, Lutherpokalen och minnen från trettiåriga kriget i Leipzig jemte ett präktigt porträtt af Konung Gustaf III, Gustaf Adolfs-minnen i stort antal i Nürnberg, porträttsamlingen i Heidelberg, de storartade arbeten af emaljeradt guld, som tillhört Konung Sigismund, numera förvarade i München. För öfrigt funnes i Bayern privatsamlingar, innehållande talrika svenska minnen. Dessa forskningar skulle sannolikt gifva ett resultat, högst betydligt öfverstigande förväntningarna. Detsamma gälde, enligt Martins åsigt, Danmark. Hvad franska samlingar innehölle i detta afseende vore föga kändt; dock hade man anledning att äfven derifrån förvänta intressanta fynd. Under arbetets gång framkomme kanske meddelanden, som nödvändiggjorde forskningarnas utsträckande äfven till spanska halfön.

Förutsatt, att ungefär 100 fotografier togos under hvar resa, ansåge Martin kostnaderna, som dermed vore förbundna, ej kunna sättas lägre än 1,000 kronor. För att minska dem, ämnade Martin visserligen medföra egen fotografiapparat, men erfarenheten hade lärt, att det ofta blefve nödvändigt att anlita fotograf på platsen, och i sådant fall komme kostnaden för hvar plåt enligt Martins beräkning icke att understiga 10 à 15 kronor. De fotografier, som tagits af de förut nämnda silfverskatterna i Moskwa, hade kostat 16 kronor stycket i genomsnitt. Lefnadskostnader och resor under en tid af 3 till 4 månader kunde ej beräknas lägre än 2,000 kronor, allra helst i länder med så stora afstånd och höga lefnadskostnader som Ryssland och Turkiet.

Med anledning af hvad sålunda anförts och då ifrågavarande forskningar för visso blefvo af stort intresse för vårt lands historia, har departementschefen hemstält om aflåtande till Riksdagen af förevarande framställning; och har departementschefen ansett, att vid bifall

till framställningen hinder ej förefunnes för Kongl. Maj:t att under innevarande år af tillgängliga medel förskottera ifrågavarande belopp.

På de skäl, som i statsrådsprotokollet blifvit anförda, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 3,000 kronor såsom understöd till företagande af forskningar efter svenska minnen i främmande länder, under vilkor, att den person, hvilken erhåller uppdrag att utföra berörda forskningar, skall vara skyldig att till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien öfverlemna de afbildningar och anteckningar m. m., som blifva frukten af hans forskningar.

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 75.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för deltagande i de internationella gymnastik- och idrottstäflingarna under verldsutställningen i Paris.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 30 sistlidne mars har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 76) föreslagit Riksdagen att, såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna för deltagande från Sveriges sida i de internationella gymnastik- och idrottstäflingarna under verldsutställningen i Paris innevarande år, på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 12,000 kronor.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t af detta ärende har departementschefen anmält, att styrelsen för Sveriges centralförening för idrottens främjande i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhållit om ett statsanslag af 12,000 kronor för svenskars deltagande, enligt utgången inbjudning, i de internationella gymnastik- och idrottstäflingar, hvilka under verldsutställningen i Paris år 1900 komme att anordnas derstädes.

Beträffande önskvärdheten af deltagande från Sveriges sida i nämnda täflingar hade styrelsen yttrat, bland annat: De flesta civiliserade länder ämnade, samtidigt med framvisandet af sin konst och industri, ådagalägga ståndpunkten af folkens fysiska utbildning genom att uppvisa gymnastik- och idrottsöfningar. Vid denna uppvisning af utbildningssystem för fysisk uppfostran borde Sverige icke saknas. Det svenska

gymnastiksystemet började tillvinna sig allt större uppmärksamhet och erkännande öfver allt i verlden. Det syntes derför vara af betydelse, att detsamma ej allenast vore företrädt vid ett tillfälle som det ifrågavarande, utan ock att detta skedde genom en tillräckligt stor och väl-öfvad trupp af fullt utbildade svenska gymnaster.

Hvad sålunda anförts hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare meddelas, i en af sekreteraren i omförmälda förening, majoren V. G. Balck, ingifven promemoria i ämnet ytterligare betonats, under framhållande, att en stark rörelse förefunnes i Frankrike för införande af ett förbättradt eller mera rationelt gymnastiksystem och att goda krafter energiskt strede för införande af svensk gymnastik i franska statens skolor, såsom bland annat framginge deraf, att förslag derom komme att väckas i franska deputeradekammaren.

I den gjorda ansökningen hade vidare anförts, att, förutom den tryggade ekonomi, som genom ett statsanslag skulle beredas det tilltänkta deltagandet från Sverige i omförmälda täflingar, den svenska truppens ställning otvifvelaktigt skulle blifva bättre, om för dess uppträdande erhölles offentligt understöd. En dylik uppfattning hade ock gjort sig gällande i andra länder. I Österrike, der man kraftigt börjat förbereda sig till deltagandet i täflingarna, förfogade organisationskomitén öfver rätt stora belopp för ändamålet. I Tyskland vore 10,000 mark anslagna allenast till förberedande åtgärder. Inom våra grannländer Danmark och Norge hade vederbörande centralföreningar hos regeringarna påkallat understöd af statsmedel. Franska regeringen hade anslagit betydande summor för anordnandet af ifrågavarande uppvisningar och täflingar.

Till närmare upplysning om ändamålet med det begärda statsanslaget och i sammanhang dermed stående förhållanden har departementschefen lemnat följande meddelanden, hvilka grundade sig på uppgifter i den gjorda ansökningen samt i den af föreningens sekreterare ingifna promemorian.

Sedan officiel inbjudning att deltaga i nyssnämnda internationella gymnastik- och idrottstäflingar ingått från franska regeringen genom dess minister för handel och industri, hade ifrågavarande styrelse med anledning deraf tagit initiativet till ett dylikt deltagande från svensk sida samt tillsatt en komité för att organisera detsamma. Enligt den uppgjorda planen skulle en afdelning gymnaster till ett antal af omkring 60 sammansättas af utvalda medlemmar af de större gymnastikföreningarna i riket. Dessa gymnaster skulle först efter ett gemensamt pro-

gram öfvas i sina hemorter och derefter infinna sig i Stockholm till samöfningar under 1—2 veckor före utresan. Den sålunda sammansatta truppen skulle i sig innesluta goda fäktare för att tillika visa prof på svensk fäktning.

Nämnda gymnastikafdelning skulle först och främst vid den gymnastikfest, som af franska gymnastikunionen anordnades den 3—4 juni, uppvisa ett svenskt gymnastikprogram. För att sprida kunskap om och väcka intresse för svensk gymnastik hade emellertid åtgärder vidtagits i syfte att bereda tillfälle för den svenska truppen till andra, mera enskilda uppvisningar, hvarvid endast svensk gymnastik skulle företrädas. Enligt ett centralföreningen tillhandakommet meddelande från de förenade rikenas minister i Paris hade såväl det franska utställningskommissariatet som den franska gymnastikunionen med välvilja upptagit detta förslag samt visat sig synnerligen intresserade för, att svenska gymnaster skulle beredas tillfälle att uppvisa det svenska gymnastiksystemet inför en stor allmänhet. Utställningskommissariatet hade för sin del utlofvat att ställa en fullt lämplig lokal inom utställningsområdet till de svenska gymnasternas förfogande till gifvande af en uppvisning; och den franska gymnastikunionen åter hade erbjudit sig att åt dem anskaffa en god gymnastiklokal inom Paris för en uppvisning inför inbjudne fackmän samt universitetets och skolans män. Vidare inginge det i planen att åstadkomma en tredje enskild uppvisning, nemligen inför militära auktoriteter, antingen vid franska härens gymnastikskola i Joinville-le-Pont eller vid något annat militärinstitut. För att göra det arbetsamma och kostsamma företaget så fruktbringande som möjligt, vore det slutligen afsedt att vid hemfärden från Paris gifva minst två gymnastikuppvisningar i Berlin, deraf en inför militära myndigheter, en annan inför en större allmänhet jemte inbjudne gymnaster och pedagoger. Underhandlingar härom hade redan blifvit inledda med vederbörande.

Under omförmälda verldsutställning anordnades vidare dels täflingar i allmän idrott den 15 och den 22 juli, dels uppvisning i simning och lifräddning den 16 och den 26 augusti. Styrelsen ämnade till deltagande deri, efter förutgångna noggranna pröfningar, utsända goda representanter till ett antal af 15—20 vid idrottstäflingarna samt 12 vid nyssnämnda uppvisning. De sistnämnda skulle tillika gifva en särskild uppvisning i simning, hopp i vattnet, dykning m. m. enligt svenskt mönster, hvarjemte de skulle inöfvas för en täfling i lifräddning m. m.

Såsom af det anförda framginge, kunde antalet svenske deltagare uti ifrågavarande uppvisningar och täflingar beräknas komma att utgöra minst

87 man. Dertill skulle komma 5 personer såsom ledare och funktionärer. Med beräkning af en minimikostnad af 270 kronor för en hvar af 92 man hade man kommit till en kostnadssumma för det hela af i rundt tal 25,000 kronor. Genom enskild offervillighet hade man hopp att kunna anskaffa omkring 13,000 kronor. För erhållande af återstående 12,000 kronor vädjades nu till statens mellankomst. Vid beräkningarnas uppgörande hade man utgått från att vid de tillämnade uppvisningarna af den svenska truppen icke någon inträdesafgift komme att fordras, utan inbjudningar skulle i vidsträckt mått utfärdas och tillträdet i öfrigt vara fritt. Någon inkomst af uppvisningarna hade alltså ej beräknats.

Direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet, som anbefalts att i ärendet afgifva utlåtande, hade tillstyrkt bifall till den gjorda ansökningen. Dervid hade direktionen tillika åberopat det af densamma den 30 april 1898 till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande i fråga om anslag till svenska gymnasters deltagande i en gymnastikfest i Köpenhamn samma år. Direktionen hade då, bland annat, framhållit betydelsen deraf, att svenske män uppträdde i grannlandet till täflan i kroppsliga idrotter samt att intresset för dylika täflingar hos oss komme att stegras genom ett deltagande i den ifrågavarande gymnastikfesten. Kongl. Maj:t hade ock genom beslut den 6 maj 1898 funnit skäligt att för ändamålet bevilja ett anslag af 2,000 kronor, att utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslag till extra utgifter.

För egen del har departementschefen anfört.

Det vore ej af nöden att här erinra om gymnastikens stora betydelse för vårt slägtes fysiska utveckling. Ej heller ansåge departementschefen sig behöfva framhålla, hurusom vårt land redan, till gagn för menskligheten, gifvit mägtiga impulser på gymnastikens område. Ett sällsynt tillfälle att visa vårt arbete inom detta område och att ytterligare verka för spridande af kännedom om och intresse för den svenska gymnastiken erbjöde sig nu under nationernas stora täflingsmöte i Paris innevarande år. Detta tillfälle syntes departementschefen ej böra lemnas obegagnadt, och den plan, som framlagts af styrelsen för Sveriges centralförening för idrottens främjande, vore otvifvelaktigt egnad att på ett mycket tillfredsställande sätt tjena sitt syfte. Att statens ekonomiska medverkan dervid påkallades vore naturligt, med hänsyn till de stora omkostnader, som vore förknippade med företaget, och helt visst äfven fördelaktigt för de utsände gymnasternas ställning i det främmande landet. Mot beloppet af det för ändamålet begärda

statsunderstödet hade departementschefen ej någon anmärkning att framställa.

Under åberopande af hvad i ärendet förekommit och af departementschefen anförts, hemstälde han om aflåtande till Riksdagen af ifrågavarande proposition; och ansåge departementschefen, att vid bifall till framställningen hinder ej förefunnes för Kongl. Maj:t att låta under innevarande år af tillgängliga medel förskottera ifrågavarande belopp.

I en af departementschefen den 21 nästlidne april till utskottets ordförande aflåten skrifvelse har departementschefen — med anledning af den i statsrådsprotokollet lemnade uppgiften, angående den svenska gymnastikafdelningens tillämnade deltagande i en af franska gymnastikunionen den 3—4 juni anordnad gymnastikfest — meddelat, att enligt departementschefen berörde den 21 april tillhandakommen upplysning planen för nämnda gymnastikfest blifvit så till vida ändrad, att främmande gymnaster icke komme att dervid uppträda samt att till följd häraf afsigten vore, att de svenska gymnasterna skulle under samma vecka, då berörda gymnastikfest egde rum, men icke i samma lokal, vid en för dem särskildt anordnad uppvisning genomgå ett svenskt gymnastikprogram.

Då det svenska, af Per Henrik Ling grundade gymnastiska systemet under senare tider tillvunnit sig allt större uppmärksamhet och äfven börjat i afsevärd utsträckning tillämpas utom vårt lands gränser, anser utskottet önskvärdt, att detta gymnastiksystem må blifva på ett värdigt sätt representeradt vid de under innevarande års verldsutställning i Paris derstädes anordnade internationella gymnastik- och idrottstäflingarna; och har utskottet derför funnit sig böra tillstyrka, att det för ändamålet äskade anslag må af Riksdagen beviljas. Utskottet har likväl, på det att icke genom bristande tillgångar för nödiga omkostnaders bestridande ändamålet med vårt lands deltagande i täflingarna måtte förfelas, ansett det vilkor böra fästas vid anslaget, att återstoden af den för deltagandet beräknade totalkostnaden, eller 13,000 kronor, på annat sätt anskaffas.

Utskottet hemställer sålunda,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen, såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna för deltagande från Sveriges sida i de internationella gymnastik- och

idrottstäflingarna under verldsutställningen i Paris innevarande år, på extra stat för år 1901 beviljar ett anslag af 12,000 kronor, att utgå under vilkor, att återstoden af den för deltagandet beräknade totalkostnaden, eller ett ytterligare belopp af 13,000 kronor, på annat sätt anskaffas.

Stockholm den 30 april 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 76.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner dels angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, dels ock angående inqvarteringsbidrag åt flottans läkare.

(1:a U. A.)

1:o Med åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden för den 23 februari 1900 har Kongl. Maj:t uti en sistnämnda dag aflåten särskild proposition (n:o 50) föreslagit Riksdagen

att, vid bifall till hvad Kongl. Maj:t i proposition samma dag föresloge beträffande inqvarteringsbidrag åt läkare vid flottan, medgifva sådan ändring i de af Riksdagen godkända grunder för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, att en hvar af nämnda löntagare skulle vara *dels* berättigad att, om han stått i statens tjenst i 30 år och uppnått en lefnadsålder, fältläkare eller regementsläkare af 60 år och förste bataljonsläkare af 55 år samt jemväl i öfrigt uppfylt vilkoren för erhållande af pension och fyllnadspension, vid afskedstagandet erhålla pension och fyllnadspension, beräknade enligt punkten 1 i de under den 3 oktober 1876 fastställda grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, *dels ock* skyldig att, om han vore, på sätt sålunda angifvits, berättigad till pension och fyllnadspension, ur tjensten afgå, fält- och regementsläkare vid fyllda 63 och förste bataljonsläkare vid fylda 58 lefnadsår, hvaremot föreskriften i kongl. skrifvelsen den 22 juni 1877 angående rätt till högre fyllnadspension i visst fall för löntagare vid flottans läkarestat skulle upphöra att gälla;

dock att hvarje nuvarande, med fullmagt försedd innehafvare af läkarebefattning vid flottan skulle ega att, derest han sådant önskade och icke mottoge befordran till högre aflönad befattning vid flottans läkarestat, qvarstå vid den honom nu tillkommande pensionsrätt och dermed förenade vilkor, men skulle, derest han före den 1 december 1900 derom gjorde anmälan hos direktionen öfver flottans pensionskassa, kunna komma i åtnjutande af pensionsrätt enligt ofvan angifna nya grunder.

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen i denna fråga anfört följande.

Sedan Kongl. Maj:t genom kungörelse den 22 oktober 1897 meddelat nya bestämmelser angående tillsättning af läkaretjenster vid armén, hade fråga uppstått om ändring af gällande bestämmelser jemväl för tillsättning af läkaretjenster vid flottan. Rörande behofvet af sådan ändring hade öfverfältläkaren i en till chefen för sjöförsvarsdepartementet med skrifvelse den 28 februari 1898 öfverlemnad promemoria anfört bland annat följande.

Genom kongl. bref den 15 december 1818 hade ordinarie bataljonsläkare vid flottan tillerkänts lika befordringsrätt och öfriga förmåner med ordinarie bataljonsläkare vid armén, och genom kongl. bref den 2 mars 1827 hade stadgats, att vid bataljonsläkarebeställningars tillsättande vid flottan de för landtarmén i sådant afseende meddelade föreskrifterna skulle tillämpas. Med stöd häraf hade sedermera ända till ingången af år 1898 en vid flottan anställd läkare utan vidare kunnat söka och erhålla transport till armén, likasom en läkare vid armén på samma sätt kunnat öfvergå till flottan. Sedan emellertid Kongl. Maj:t genom ofvannämnda kungörelse den 22 oktober 1897 fastställt vissa kompetensvilkor för anställning i fältläkarekåren, ville det synas påtagligt, att endast de läkare vid flottan, hvilka uppfylt ifrågavarande kompetensvilkor, kunde vara berättigade att uppföras på förslag till militärläkaretjenster vid armén. Enklaste sättet att lösa de svårigheter, som i följd häraf kunde uppstå, vore otvifvelaktigt att, i öfverensstämmelse med hvad förhållandet vore i afseende på den stridande personalen, fullständigt skilja mellan arméns och flottans läkare, så att ingen öfvergång vidare skulle ifrågakomma från en läkareanställning vid det ena vapenslaget till en dylik vid det andra. Ett väsentligt hinder derför syntes emellertid möta i fåtaligheten af flottans läkarepersonal, till följd hvaraf befordringsförhållandena inom denna säkerligen skulle, om nyss antydda anordning genomfördes, blifva synnerligen ojemna.

Skulle åter lika befordringsrätt bibehållas för arméns och flottans läkare, syntes det nödvändigt, att i hufvudsak samma kompetensvilkor fastställdes vid båda kårerna — något, som icke borde möta några betänkligheter, då hvad i den vägen blifvit genom kongl. kungörelsen den 22 oktober 1897 fastställdt uteslutande syftade på att i möjligaste mån för armén betrygga en fullt tjenstduglig militärläkarekår, hvilket ju äfven borde vara af stor betydelse för flottan.

Den största och, efter hvad det ville synas, egentligen enda svårigheten att utan vidare i allt väsentligt vid tillsättning af läkaretjenster vid flottan tillämpa bestämmelserna i kungörelsen den 22 oktober 1897 låge i den olikhet i afseende på grunderna för pensionering, som egde rum mellan arméns och flottans läkare, hvilken särskildt framträdde deri, att en läkare vid flottan ej vore berättigad att genom erläggande till flottans pensionskassa af retroaktiva afgifter få för pensionsrätt räkna sig till godo föregående publik tjenst. Härigenom vore nemligen arméns läkare i de allra flesta fall förhindrade att söka transport till flottan, för så vidt en lämplig åldersgräns, såsom otvifvelaktigt önskvärdt vore, blefve fastställd äfven för flottans läkare.

Med öfverfältläkarens förutnämnda skrifvelse den 28 februari 1898 hade tillika öfverlemnats förslag till kungörelse angående tillsättning af militärläkaretjenster vid flottan och Karlskrona artillerikår.

Yttranden i detta ärende hade vidare afgifvits af stationsbefälhafvarne vid flottans stationer, marinförvaltningen och direktionen öfver flottans pensionskassa, och hade ingen af dessa myndigheter haft något att erinra mot hvad öfverfältläkaren anfört rörande behofvet af att åstadkomma större öfverensstämmelse i föreskrifterna angående pensionering af läkare vid armén och vid flottan. Marinförvaltningen hade härvid särskildt anfört följande.

Enligt reglementet för arméns pensionskassa den 15 december 1893 och kongl. cirkuläret den 22 juni 1877 vore arméns läkare berättigade till pension och fyllnadspension efter 30 tjenstår och uppnådd lefnadsålder, regementsläkare af 60 och bataljonsläkare af 55 år, hvaremot de hade skyldighet att afgå ur tjensten, regementsläkare vid fylda 63 år och bataljonsläkare vid fylda 58 år, dock under förutsättning, att de uppfylt vilkoren för erhållande af pension och fyllnadspension. Flottans läkare deremot vore enligt reglementet för flottans pensionskassa berättigade till erhållande af hela lönen i pension först efter uppnådda 65 lefnadsår och minst 35 tjenstår och till lägre pension efter 30 tjenstår samt uppnådd lefnads-

ålder, regementsläkare och fältläkare af 65 och förste bataljonsläkare af 55 år.

Då det ej vore till flottans fördel, att dess läkare blefve i pensionshänseende sämre ställda än arméns, hade marinförvaltningen hemstält, att hos Riksdagen måtte utverkas medgifvande till sådan pensionsrätt för flottans läkare, att dessa blefve, i likhet med arméns läkare, dels berättigade till pension och fyllnadspension efter 30 tjenstår och uppnådd lefnadsålder, fältläkare eller regementsläkare af 60 år och förste bataljonsläkare af 55 år, dels skyldiga att ur tjensten afgå, fält- och regementsläkare vid fylda 63 år och förste bataljonsläkare vid fylda 58 år, dock under förutsättning i båda fallen, att vilkoren för erhållande af pension och fyllnadspension uppfylts.

Lika med de myndigheter, som i denna fråga yttrat sig, ansåg departementschefen det vara, med hänsyn till den relativa fåtaligheten af flottans läkarestat, nödvändigt, att föreskrifterna rörande tillsättning af samt afsked och pensionsrätt för personalen vid denna stat måtte bringas till sådan öfverensstämmelse med motsvarande stadgande för arméns läkare, att öfvergång af läkare från armén till flottan och från flottan till armén kunde utan olägenhet ega rum. Uppenbarligen måste det också vara till fördel för tjensten, att flottans läkare tillförbundes att vid viss ålder afgå från innehafvande befattning. Om de åtgärder för vinnande af dylik öfverensstämmelse, hvilka erfordrade Riksdagens medverkan, har departementschefen vidare anfört följande.

Beträffande den personal, hvarom här vore fråga, samt dess aflönings- och pensionsförhållanden, borde beaktas, att löntagare vid flottans läkarestat utgjordes af en fältläkare med fast lön af 4,000 kronor, 2 regementsläkare med fast lön af 2,800 kronor samt 6 eller, om förste bataljonsläkaren vid Karlskrona artillerikår medräknades, 7 förste bataljonsläkare med fast lön af 1,800 kronor. Under verklig tjenstgöring åtnjöte dessa läkare dessutom dagaflöning, som under tjenstgöring i land utginge med 4 kronor till fältläkare och regementsläkare samt med 3 kronor till förste bataljonsläkare. En hvar af dessa löntagare, som vid afskedstagande stått i tjenst vid flottan i 30 år och uppnått en ålder, fält- och regementsläkare af 65 år och de öfriga af 55 år samt i öfrigt till flottans pensionskassa erlagt stadgad pensionsafgift, vore, jemlikt de under den 3 oktober 1876 fastställda grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, berättigad att vid afskedstagandet ur flottans pensionskassa erhålla pension och fyllnadspension med 80 procent af lönen, således fältläkare 3,200 kronor, rege-

mentsläkare 2,240 kronor och förste bataljonsläkare 1,440 kronor. För löntagare, som erhölle afsked efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjenstår, skulle enligt kongl. skrifvelsen till direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan angående grunder för pensioneringen af viss personal vid flottan den 22 juni 1877 fyllnadspension utgå med skilnaden mellan lönens hela belopp och pensionen, så att den afskedstagande måtte erhålla hela lönen såsom pension och fyllnadspension.

Enligt 1894 års Riksdags beslut tillämpades de för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan gällande pensioneringsgrunder jemväl i afseende på befäl och underbefäl med vederlikar vid Karlskrona artillerikår.

Genom kongl. bref den 19 sistlidne januari hade Kongl. Maj:t på medicinalstyrelsens hemställan förklarat, att med tillsättningen af den för närvarande lediga fältläkarebefattningen finge tills vidare anstå.

På sätt öfverfältläkaren framhållit, förefunnes skiljaktighet i pensioneringsgrunderna för flottans och arméns läkare icke blott beträffande tidpunkten för pensionsrättens inträdande och beträffande skyldighet att vid viss ålder afgå från tjensten, utan ock derutinnan, att läkare vid armén, jemlikt andra punkten af de genom kongl. cirkuläret den 22 juni 1877 fastställda grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar, enligt den lydelse, samma punkt erhållit genom kongl. cirkuläret den 7 juni 1878, egde att för rätt till pension tillgodoräkna sig hela den tid han stått i *statens* tjenst, under det att läkare vid flottan enligt andra punkten i ofvannämnda den 3 oktober 1876 fastställda grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar endast finge tillgodoräkna sig den tid han stått i tjenst vid *flottan*.

Med afseende härå ville departementschefen erinra derom, att enligt den ursprungliga lydelsen af andra punkten i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar hade fordrats för pensionsrätt att hafva stått i tjenst vid *armén* i viss tid, men att denna föreskrift genom kongl. cirkuläret den 7 juni 1878 ändrats till hvad, på sätt jag nyss nämnt, nu är gällande. I den proposition i ämnet, som den 1 mars 1878 aflåtits till Riksdagen, hade anförts såsom skäl derför, att motsvarande ändring då icke ifrågasattes för personal vid flottan, att genom Kongl. Maj:ts med 1877 års Riksdag fattade beslut för flottans läkare och civilstat stadgats en annan pensionsrätt, hvilken, för dem förmånligare, ej vore med pensioneringen vid armén af nyss nämnda personal jemförlig. Härmed syntes hafva afsetts den omständighet, att, enligt ofvanberörda skrifvelse till direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan den 22 juni

1877, fyllnadspension till löntagare vid flottans läkarestat, som erhölle afsked vid uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjenstår, skulle utgå med skilnaden mellan lönens hela belopp och pensionen, hvaremot högsta sammanlagda pensionsbeloppet för motsvarande personal vid armén utginge, då lönen öfverstiger 1,000 kronor, allenast med 80 procent af lönen.

Med hänsyn till detta förhållande ansåge departementschefen, att det icke borde ifrågakomma att tillägga flottans läkare den ökade förmån beträffande deras pensionsrätt, att de skulle för pensionsrättens förvärfvande få tillgodoräkna sig tjenstgöring äfven i annan statens tjenst än vid flottan, utan att de jemväl i fråga om högsta beloppet af den pension och fyllnadspension, som kunde tilläggas dem, blefve likställda med läkarne vid armén. Den af 1877 års Riksdag medgifna och genom Kongl. Maj:ts förutnämnda skrifvelse till direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan den 22 juni 1877 flottans läkare tillagda rätt att vid uppnådda 65 lefnads- och 35 tjenstår erhålla hela lönen såsom pension och fyllnadspension syntes således böra bortfalla.

En följd deraf, att flottans läkare sålunda skulle likställas med arméns i fråga om pensionsrätt, syntes också böra blifva, att flottans och arméns läkare jemväl beträffande aflöning blefve likställda, dervid flottans läkare tydligen borde jemföras med läkarne vid arméns garnisonerade truppförband. I fråga om aflöning förefunnes för närvarande den olikhet, att sistnämnda läkare vid armén åtnjöte inqvarteringsbidrag, under det att sådan förmån icke tillkomme flottans läkare med undantag af förste bataljonsläkaren vid Karlskrona artillerikår. Om beredande af sådan förmån för flottans läkare hafva också de i nu förevarande ärende hörda myndigheter gjort hemställan; och ville departementschefen i följande punkt af statsrådsprotokollet föreslå aflåtande af proposition derom till Riksdagen. Han ville dock redan här erinra, att nämnda förmån icke syntes böra tilläggas andra läkare än sådana, som inginge på de föreslagna nya pensionsvilkoren, hvadan det ena förslaget ej borde genomföras annorlunda än i sammanhang med det andra.

Då hvad inom Riksdagens begge kamrar förekommit vid behandlingen af Kongl. Maj:ts under femte hufvudtiteln framlagda förslag till ökning af flottans personal gifver utskottet anledning antaga, att Riksdagen har att från Kongl. Maj:t förvänta förslag till omorganisation i vissa afseenden af flottans läkarestat, synes det utskottet mindre lämpligt att nu företaga sådana mindre förändringar uti läkarnes vid flottan ställning, som

Kongl. Maj:t uti nu ifrågavarande proposition ifrågasatt, och hvilkas sammanhang med den mera genomgripande omorganisationen icke synes kunna för närvarande säkert bedömas.

Utskottet hemställer derför,

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall.

2:o. Uti en till Riksdagen den 23 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 51) har Kongl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden samma dag, föreslagit Riksdagen

att, vid bifall till hvad Kongl. Maj:t i ofvanberörda proposition af samma dag föreslagit angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, medgifva, att inqvarteringsbidrag finge utgå till dem af nedannämnda läkare vid flottan, på hvilka de i nyssnämnda proposition föreslagna nya pensioneringsgrunderna skulle blifva tillämpliga och hvilka icke åtnjöte fri bostad i kronans hus, med följande årliga belopp, nemligen:

för fältläkaren	kr.	600: —
» regementsläkare i Karlskrona	»	435: —
» » i Stockholm	»	600: —
» förste bataljonsläkare i Karlskrona	»	165: —
» » » i Stockholm	»	337: 50

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen erinrat, hurusom i den framställning, han förut samma dag gjort om proposition till Riksdagen angående ändring i grunderna för pensionering af personal vid flottans läkarestat, han framhållit, att den likställighet i fråga om pensionsrätt mellan flottans och arméns läkare, som med berörda ändring afsåges, syntes påkalla, att flottans läkare och läkare vid arméns garnisonerade truppförband jemväl blefve likställda beträffande aflöningsförmåner. Om man bortsåge från fältläkaren vid flottan, hvilken läkare intoge en säregen ställning och hvars befattning icke egde någon motsvarighet vid armén, åtnjöte regementsläkare och förste bataljonsläkare vid flottans stationer fast lön och dagaflöning med samma belopp, som tillkomme läkare af motsvarande grad vid armén, nemligen regementsläkare fast lön till belopp af 2,800 kronor och dagaflöning af 4 kronor samt bataljonsläkare med högre aflöning fast lön af 1,800 kronor och dagaflö-

ning af 3 kronor. Deremot egde flottans läkare med undantag af förste bataljonsläkaren vid Karlskrona artillerikår icke rätt till inqvarteringsbidrag. Sådan aflöningsförmån under benämning inqvarterings- och servisersättning tillkomme emellertid läkare vid arméns garnisonerade truppförband, och med anslutning till de för armén i detta afseende gällande bestämmelser hade marinförvaltningen föreslagit, att inqvarteringsbidrag för nedannämnda läkare vid flottan måtte, om de icke åtnjöte fri bostad i kronans hus, utgå med följande belopp, nemligen:

för fältläkaren	. . . . .	kr. 600: —
» regementsläkare i Karlskrona	. . . . .	» 435: —
» » » Stockholm	. . . . .	» 600: —
» förste bataljonsläkare i Karlskrona	. . . . .	» 165: —
» » » » Stockholm	. . . . .	» 337: 50

Derest inqvarteringsbidrag enligt dessa grunder, hvilka syntes departementschefen vara rigtiga, skulle utgå till samtliga ofvannämnda läkare, nemligen 1 fältläkare, 1 regementsläkare i Karlskrona, 1 regementsläkare i Stockholm, 4 förste bataljonsläkare i Karlskrona och 2 förste bataljonsläkare i Stockholm, skulle detta medföra en årlig utgift af 2,970 kronor, hvartill medel icke funnes anvisade. Härvid borde dock erinras, dels att för närvarande regementsläkaren och en förste bataljonsläkare i Karlskrona åtnjöte fri bostad i kronans hus, dels ock att förmånen af inqvarteringsbidrag icke syntes böra tilläggas andra af dessa läkare än de, på hvilka de föreslagna nya pensioneringsgrunderna blefve tillämpliga. Då, enligt Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, nuvarande tjenstinnehafvare skulle ega att, om de så önskade och icke mottoge befordran till högre aflönad befattning vid flottans läkarestat, qvarstå vid nuvarande pensionsrätt och dermed förenade vilkor, men jemväl kunna, i fall de derom gjorde anmälan före den 1 december innevarande år, komma i åtnjutande af pensionsrätt enligt de nya grunderna, kunde före sistnämnda dag icke göras någon beräkning af antalet läkare vid flottan, till hvilka inqvarteringsbidrag skulle komma att utgå under år 1901. Följaktligen kunde den för ändamålet erforderliga höjning af anslaget till aflöning för flottans kårer och stater icke äskas förr än vid 1901 års riksdag.

Då utskottet, på sätt punkten 1:o af detta utlåtande utvisar, funnit sig böra under nuvarande omständigheter afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts

uti propositionen n:o 50 gjorda framställning, och Kongl. Maj:ts nu förevarande förslag uti propositionen n:o 51 gjorts beroende af bifall till nyssberörda framställning i propositionen n:o 50, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar.

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Victor Pettersons Boktryckeri, 1900.

N:o 77.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om afgjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga porträttreliefer och byster.

(R. A.)

Uti en af herr *J. Andersson* i Öhrstorp m. fl. inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (n:o 95) har anförts följande.

»I Riksdagens ego finnes en samling reliefporträtter och byster af framstående och bemärkta, numera till större antalet aflidna riksdagsmän, hvilka äro utförda af den kände skulptören Sven Andersson. Det beaktansvärda med denna samling porträtter är, att konstnären utan någon som helst ersättning skänkt densamma åt staten uteslutande af intresse att åt efterverlden bevara utseendet af mera framstående riksdagsmän.

I anseende till det ringa utrymme, som förefinnes i nuvarande riksdagshus, hafva dessa porträtter måst inrymmas i ett litet afsides liggande rum, der antagligen många af Riksdagens ledamöter och än flere af den utanför Riksdagen stående allmänheten ej kunna erhålla tillfälle att taga denna i sitt slag värdefulla och enastående samling i betraktande. Det är emellertid antagligt, att i det nya riksdagshuset dessa i politiskt-historiskt hänseende värderika minnen af om foster-

landet förtjente män komma att beredas en för deras bevarande och hågkomst mera lämplig plats än den nu anvisade. Dessa reliefporträtter äro gjutna i gips, ett material icke blott i och för sig sjelf bräckligt, utan äfven synnerligen svårt att hålla i snyggt och vårdadt skick, hvarom den nuvarande samlingens utseende otvetydigt vittnar.

Det torde derför, synes oss, icke saknas skäl för Riksdagen att för framtida bevarandet af meranämnda porträtter anvisa ett förslagsanslag till så stort belopp, att kostnaden för deras gjutning i brons dermed kunde bestridas. Den härför erforderliga summan anses, enligt gjord beräkning och efter hvad upplyst blifvit, komma att uppgå till omkring 4,000 kr.

Genom beviljandet af detta anslag skulle Riksdagen icke blott hafva lemnat sitt fulla erkännande åt ett förtjenstfullt och konstnärligt arbete, hvilket utan någon kostnad kommit Riksdagen till godo, utan jemväl på ett värdigt sätt hafva sörjt för att bilderna, som förefinnas i samlingen, icke i framtiden gå förlorade.»

Motionärerna hafva på grund häraf hemstält, att Riksdagen ville bevilja ett förslagsanslag å 4,000 kronor, att ställas till riksgäldsfullmägtiges förfogande, för att de i Riksdagens ego varande, af skulptören Sven Andersson åt Riksdagen öfverlemnade reliefporträtter och byster af förutvarande riksdagsmän måtte blifva afgjutna i brons.

Enligt hvad utskottet inhemtat, utgöres den porträttsamling, hvarom i förevarande motion är fråga, af tillsammans 78 i relief modellerade medaljonger och 5 byster, samtliga utförda af skulptören Sven Andersson och af honom skänkta till Riksdagen. En vid detta utlåtande fogad förteckning lemnar upplysning om de riksdagsmän, nuvarande och afgångna, hvilka finnas i samlingen afbildade. Af dessa i gips framstälda bilder skulle, enligt motionärernas förslag, porträtten af förutvarande riksdagsmän nu afgjutas i brons. Då i sammanhang härmed i motionen framhållits önskvärdheten af att en för dessa porträtt lämplig plats måtte till hågkomst af de afbildade personerna beredas i det nya riksdagshuset, har utskottet i frågan inhemtat yttrande af riksdagshuskomitén. Komitén har dervid upplyst, att ifrågavarande porträttmedaljonger och byster vore till storleken ojemna och i det hela något för små att väl lämpa sig såsom delar af den fasta dekoreringen i det nya riksdagshuset, hvaremot desamma åtminstone till en del borde kunna användas såsom andra lösa konstföremål vid dekorering af åtskilliga lokaler inom byggnaden. Dock funne sig komitén för närvarande och innan arbetet å riksdagshuset fortskridit så, att den kunde

bilda sig ett tillförlitligt omdöme om bysternas rätta användning, svårligen kunna afgifva något yttrande, hvarpå ett beslut om afgjutning af desamma för Riksdagens räkning skäligen kunde grundas. — Hvad anginge kostnaden för den föreslagna bronsafgjutningen, borde densamma, enligt hvad komitén upplyst, beräknas till omkring tre gånger det af motionärerna förslagsvis angifna beloppet af 4,000 kr.

Såsom af det ofvan meddelade framgår, gifver riksdagshuskomiténs uttalande i ämnet ej något stöd för förslaget om ifrågavarande bilders afgjutning för uppsättning i det nya riksdagshuset. Med hänsyn vidare till det sätt, på hvilket omförmälda porträttsamling tillkommit, och då densamma icke, vare sig beträffande valet af de personer, som deruti upptagits, eller med afseende å bildernas konstnärliga värde och porträttlikhet undergått någon opartisk och sakkunnig pröfning, anser sig utskottet icke hafva skäl tillstyrka bifall till den nu gjorda framställningen, utan hemställer,

att ifrågavarande, af herr J. Andersson m. fl. väckta motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Förteckning öfver Riksdagen tillhöriga, af skulptören Sven Andersson utförda porträtt af riksdagsmän.

Porträttbyster:

† P. A. Bergström,
† F. F. Carlson,
† M. Hallenborg,
Peter Olsson,
P. O. Reuterswärd.

Porträttmedaljonger:

Albert Anderson,
Ola Andersson,
† Sven Andreasson,
† J. S. Axell,
† C. Beck-Friis,
Jöns Bengtsson,
N. A. G:son Bennich,
† P. A. Bergström,
† D. G. Bildt,
† F. T. Borg,
† F. F. Carlson,
† O. E. Carlsund,
† C. E. Casparsson,
P. A. H. Cavalli,
† F. W. Dahl,
† A. P. Danielson,
† L. G. De Geer,
† A. B. de Maré,
Charles Dickson,
C. E. Ekman,
Oscar Ekman,
F. von Essen,
† W. Farup,
A. H. E. Fock,
O. H. Forssell,
N. Fosser,
† N. A. Fröman,
A. Gumælius,
† G. Hæggström,
† M. Hallenborg,
S. A. Hedlund,
C. Herslow,
† C. F. L. Hochschild,
† P. O. Hörnfeldt,
† Carl Ifvarsson,
Samuel Johnson,
Olof Jonsson,

† Lasse Jönsson,
A. Key,
R. M. Klinckowström,
† G. Lagerbjelke,
† Carl Anders Larsson,
† Liss Olof Larsson,
B. A. Leijonhufvud,
† I. Lyttkens,
G. W. L. Lönegren,
† J. Mankell,
† C. A. Mannerskantz,
† R. Montgomery-Cederhielm,
† Sven Nilsson,
Ola Bosson Olsson,
F. W. von Otter,
N. A. H. Palmstierna,
Anders Persson,
A. R. F:son Posse,
† A. W. Roos,
† Abr. Rundbäck,
† Jöns Rundbäck,
† K. A. Ryding,
† H. O. Schönbeck,
† E. J. Sparre,
N. G. A. Sparre,
† G. H. Stråle,
† A. N. Sundberg,
C. G. A. Tamm,
H. P. P. Tamm,
† O. R. Themptander,
† E. Thomasson,
† C. J. Thyselius,
† C. G. af Ugglas,
† C. F. Wærn,
Isak Wallberg,
† A. O. Wallenberg,
† A. Th. Wallenius,
E. M. P. von Vegesack,
G. Wennerberg,
P. S. Wieselgren,
Olof Wijk.

STOCKHOLM, K. L. BECKMANS BOKTR., 1900.

N:o 78.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Eskilstuna stad af mark från Eskilstuna kungsladugård i Södermanlands län.

(I. A.)

På en af borgerskapets äldste i Eskilstuna gjord framställning om nödvändigheten af ökadt utrymme till byggnadstomter ej mindre för fristaden än äfven för den s. k. gamla staden hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 67) af den 2 sistlidne mars meddelas, i en till Rikets Ständer den 19 november 1828 aflåten proposition Kongl. Maj:t, som funnit det vara med både allmän och enskild nytta öfverensstämmande, att af Eskilstuna kungsladugårds intill Eskilstuna stad gränsande egor, i mån af behofvet utaf ökadt utrymme och uti den ordning, som för stadens och fristadens utvidgande blefve fastställdt, utan ersättning till staten upplätes icke allenast den areal, som då ansåges till byggnadstomter och för ladors uppsättande erforderlig, utan äfven den ytterligare jordsträcka, som möjligen i en framtid kunde för samma ändamål blifva behöflig, föreslagit Rikets Ständer att till en sådan upplåtelse lemna bifall under uttryckligt vilkor, att den upplåtna jordrymden endast till tomter, gator och allmänna platser användes. I skrifvelse den 30 juli 1829 hade Rikets Ständer tillkännagifvit, det de bifallit, att, på sätt och med de vilkor berörda proposition innehölle, den deruti omnämnda marken af Eskilstuna kungsladugårds egor finge, i den mån tilltagande folkmängd inom staden föranledde behofvet af ett vidsträcktare utrymme, till stadens utvidgning upplåtas under förbehåll, att jorden

endast successive, i förhållande till dess bebyggande, blefve öfverlåten och det öfriga deraf för kronans räkning utarrenderadt på så korta tider, som af det efter hand inträffande behofvet af nya byggnadsplatser, vare sig för kyrka, stads- eller fristadsbyggnader m. m., kunde medgifvas. Genom bref den 28 augusti 1829 hade Kongl. Maj:t gillat Rikets Ständers omförmälda beslut samt anbefalt kammarkollegium att vid derefter skeende utarrenderingar af Eskilstuna kungsladugård, efter styrelsens öfver fristaden hörande, iakttaga, att det byggnadsutrymme, som för fristadens invånare hvarje gång kunde erfordras, blefve efter omständigheterna antingen från arrende undantaget eller endast på en kortare tid utarrenderadt.

Sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län, med tillkännagifvande att de om Eskilstuna kungsladugård afslutade arrendekontrakt midfastan år 1832 ginge till ända, till kammarkollegium insändt en upprättad plan till utvidgande af både nya och gamla staden Eskilstuna, under anhållan att densamma måtte till Kongl. Maj:ts stadfästelse anmälas, på det att, efter erhållen del deraf, det område af kungsladugårdens egor, som å planritningen blifvit upptaget till stadens utvidgande, måtte varda afrösad och skild från kungsladugårdens öfriga egovidd, innan till utarrendering deraf nödiga åtgärder blefve vidtagna, hade kammarkollegium i skrifvelse den 17 november 1830 hemstält, att berörda planritning måtte vinna fastställelse; och hade kammarkollegium dervid meddelat, att planritningen blifvit genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes föranstaltande upprättad i öfverensstämmelse med det af Rikets Ständer fattade och genom kongl. brefvet den 28 augusti 1829 gillade beslut att, på sätt och med de vilkor Kongl. Maj:ts till Rikets Ständer aflåtna proposition af den 19 november 1828 innehölle, den deri omnämnda mark af Eskilstuna kungsladugårds egoområde, tillhopa 53 tunnland $1^{13}/_{16}$ kappland, skulle, i den mån tilltagande folkmängd inom staden föranledde behof af ett vidsträcktare utrymme, till stadens utvidgande upplåtas, dock under förbehåll att jorden endast successive i förhållande till dess bebyggande blefve öfverlåten och det öfriga deraf för kronans räkning utarrenderadt på så korta tider, som det efter hand inträffande behofvet af nya byggnadsplatser, vare sig för kyrka, stads- eller fristadsbyggnader m. m., kunde medgifva. Enligt bref den 22 januari 1831 hade Kongl. Maj:t funnit godt gilla och fastställa berörda planritning.

I sammanhang med faställande af ny plan för Eskilstuna stads utvidgande och bebyggande på östra sidan af den genom staden flytande å hade Kongl. Maj:t genom bref den 10 maj 1861 medgifvit, att, utöfver

de 53 tunnland 1 $^{13}/_{16}$ kappland, som redan blifvit af Eskilstuna kungsladugårds mark till staden anslagna, den för den nya byggnadsplanens utförande ytterligare erforderliga jordrymd af 22 tunnland 7 kappland finge vid förestående förnyad utarrendering af kungsladugården åt staden upplåtas jemte den då ännu icke bebyggda delen af förut anslagen mark samt af staden på arrende öfvertagas.

Från kungsladugårdens mark hade derjemte enligt kongl. bref den 20 augusti 1880 för utvidgande af en i stadsplanen upptagen gata upplåtits 15 qvadratref 13 qvadratstänger åkerjord.

I en till Kongl. Maj:t ställd skrift af den 20 juni 1899 hade nu stadsfullmägtige i Eskilstuna anfört, att, då under de senaste årtiondena rörelsen och folkmängden i Eskilstuna i hög grad ökats, den senare så, att antalet invånare, som år 1880 utgjort 7,467 personer, vid början af år 1899 uppgått till 13,162 personer, alla inom stadsplanen för bebyggande tillgängliga tomter blifvit tagna i anspråk och i anledning deraf uppstått brist såväl på bostäder, särskildt för arbetare, som ock på behöfligt utrymme för nya fabriker, som varit i fråga att anläggas. Den mark, öfver hvilken staden utom stadsplanen förfogade, vore från denna skild genom mellanliggande, staden ej tillhöriga egor och lämpade sig således ej för den nu nödvändiga utvidgningen af staden. Ej heller kunde dertill erhållas enskild mark, enär staden på alla sidor med undantag af ett par korta afbrott, der staden gränsade till enskilda egor, som dels redan vore bebyggda, dels ock blifvit för sådant ändamål afyttrade, omgåfves af kronojord. På grund häraf och med åberopande, att staden enligt ofvanberörda kongl. bref den 28 augusti 1829 under vissa vilkor tillerkänts rätt att för behöflig utvidgning af staden utan inköp eller ersättning till staten erhålla mark successive i förhållande till stadens bebyggande från den staden angränsande, i Klosters och Fors socknar belägna Eskilstuna kungsladugård, hade stadsfullmägtige anhållit, dels att jemlikt nyssnämnda kongl. bref till staden måtte med eganderätt upplåtas eller, om detta icke läte sig göra, genom försäljning afyttras nedannämnda delar af Eskilstuna kungsladugård, nemligen 1:o) ett å en af kommissionslandtmätaren O. B. Déhn år 1897 sammandragen karta öfver de Eskilstuna stad omgifvande egor med A, B, C, D, E, F, G, H och I betecknadt område, hvilket vore beläget i Klosters socken intill nuvarande stadsdelen »norr» och väl lämpade sig för anläggning af fabriksqvarter och tomter till arbetarebostäder, 2:o) ett till staden enligt kongl. resolution den 31 maj 1861 mot årlig afgift till lustpark upplåtet område i Klosters socken, kalladt Djurgården, med dertill hörande väg, 3:o) ett å berörda karta med K, L, M, N, O betecknadt

område, liggande i Klosters socken invid norra Södermanlands jernväg, och 4:o) den i Fors socken belägna så kallade Kronhagen, som omslötes af de i samma socken liggande kronohemmanen Gredby n:is 1 och 2, dels ock att till staden måtte försäljas sistberörda kronohemman. Härjemte hade stadsfullmägtige hemstält, att nu omförmälda hemman och egoområden äfvensom de öfriga delar af kungsladugården, som låge mellan stadens nuvarande gräns och en å ofvan omförmälda karta med brun färg uppdragen gränslinie, måtte i administrativt, ecklesiastikt och judicielt hänseende förenas med staden.

Efter erhållen befallning att i ärendet afgifva utlåtande hade domänstyrelsen anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län att infordra yttrande från vederbörande äfvensom för egen del afgifva det utlåtande, hvartill Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunde finna anledning; och hade med anledning häraf Kongl. Maj:ts befallningshafvande till domänstyrelsen öfverlemnat, jemte eget utlåtande af den 9 november 1899, dels yttranden från, bland andra, domänintendenten i länet och magistraten i Eskilstuna, dels ock från stadsfullmägtige i Eskilstuna inkomna påminnelser i ärendet.

Domänintendenten hade anfört, att, sedan han af Kongl. Maj:ts befallningshafvande anmodats att, såvidt anginge ifrågasatt upplåtelse af mark från Eskilstuna kungsladugård, afgifva yttrande i sammanhang med den arrendevärdering, som blifvit utsatt att under år 1899 hållas å kungsladugården, såväl domänintendenten som ock de båda öfriga förrättningsmännen i instrumentet öfver värderingen utlåtit sig i denna fråga. Dervid hade till en början omnämnts, att en stor del af den åkerjord, som inginge i den begärda marken, visserligen kunde räknas till kungsladugårdens bästa, men att, då denna åker låge temligen långt från gårdens ekonomibyggnader och egorna derintill samt dessutom samma byggnader vore så otillräckliga, att de ej på långt när motsvarade hela egendomens behof, den ifrågasatta afsöndringen, sedd från landtbrukets synpunkt, alldeles icke skulle medföra någon olägenhet; och hade förrättningsmännen värderat ofvan omförmälda under 1:o) och 4:o) upptagna områden, tillsammans 70,742 hektar, efter 44 öre för qvadratmeter eller 4,400 kronor för hektar till 311,264 kronor 80 öre och området under 3:o) med en areal af 8,37 hektar efter 24 öre för qvadratmeter eller 2,400 kronor för hektar till 20,088 kronor. Då till detta belopp lagts uppskattade värdet af den å sistberörda område växande ståndskogen, 440 kronor, hade saluvärdet å ifrågavarande tre områden tillsammans upptagits till i jemnadt tal 331,800 kronor. Be-

träffande det under 2:o) här ofvan omförmälda område eller Djurgården hade domänintendenten erinrat, hurusom denna midt bland kungsladugårdens egor belägna utega enligt ofvanberörda kongl. resolution den 31 maj 1861 upplåtits till stadens nyttjande »i anseende till behöfligheten af en plats inom stadens närmare granskap, hvarest stadens befolkning och i synnerhet dess talrika arbetspersonal kunde under den vackra årstiden ega tillfällen till vederqvickelse och lämpliga förströelser», och med vilkor, bland annat, att upplåtelsen af jorden skulle upphöra, om staden ej uppfylde de med upplåtelsen förenade skyldigheter eller om Kongl. Maj:t skulle finna godt att för annat ändamål använda ifrågavarande område. Det syntes domänintendenten, som om det låge i statens intresse att i sin ego bibehålla detta område, hvilket staden ändock fortfarande liksom hittills väl borde kunna använda för det dermed afsedda ändamålet. Värdet af den Djurgården tillhörande mark, som ej vore afsedd att bebyggas och således ej rimligtvis kunde uppskattas såsom byggnadstomter, ansåge domänintendenten böra sättas till samma belopp, hvartill vederbörande uppskattningsmän värderat annan kungsladugårdens afrösningsjord af ungefärligen enahanda beskaffenhet och med jemförligt läge i stadens närhet, eller 100 kronor för hektar; och skulle alltså, då Djurgården hade ett ytinnehåll af 20,912 hektar, markens värde utgöra 2,091 kronor 20 öre, hvartill borde, för att komma till lägenhetens fulla värde, läggas värdet af ståndskogen. I fråga om kronohemmanen Gredby, innefattande ett egoområde af 89,635 hektar, hade domänintendenten ansett, att detta egoområde, hvilket i följd af dess beskaffenhet och ännu mera i följd af dess läge lämpade sig synnerligen väl att indela till byggnadstomter, icke kunde åsättas lägre värde än efter 68 öre för qvadratmeter eller 6,800 kronor för hektar, efter hvilken beräkning hemmanens saluvärde skulle uppgå till 609,518 kronor.

Magistraten i Eskilstuna hade beträffande användningen af de områden om tillhopa 75 tunnland 8 $^{13}/_{16}$ kappland, som enligt kongl. brefven den 28 augusti 1829 och den 10 maj 1861 af kungsladugårdens mark till staden upplåtits, meddelat, att en del af ifrågavarande områden blifvit använd dels till torg och dels till allmänna planteringar. Härjemte hade undantagits mark för ytterligare ett torg, hvilket dock ännu icke för sådant ändamål tagits i anspråk, utan för närvarande vore i sammanhang med den angränsande stadsparken försedt med planteringar. All den mark, staden i öfrigt erhållit genom nyssnämnda kongl. bref, hade indelats till byggnadstomter. Af dessa tomter hade staden för egen räkning förbehållit sig och innehade för närvarande

sju, af hvilka en användts till plats för folkskolebyggnad, hvaremot de öfriga sex, frånsedt en, hvarå funnes uppfördt ett spruthus, vore obebygda samt reserverats för framtida behof, dervid en tomt afsetts till plats för kyrkobyggnad och två tomter till ecklesiastika boställen. Samtliga öfriga nu ej omnämnda tomter hade upplåtits till enskilda personer, hvilka sedermera bebyggt och blifvit egare af desamma. Vid dessa upplåtelser hade, magistraten veterligen, icke fogats andra vilkor, än att tomterna skulle inom viss föreskrifven tid på angifvet sätt bebyggas samt med stängsel förses; och hade, ehuru derom icke lemnats någon föreskrift i upplåtelsehandlingarna, innehafvare af tomt eller tomtdel, som bildats af den genom kongl. brefvet den 10 maj 1861 upplåtna mark, till stadskassan erlagt en för närvarande med 54 öre för år utgående årlig afgift, motsvarande hvad å hvarje tomt eller tomtdel belöpte af de utgifter, staden för den upplåtna marken måst sjelf vidkännas.

I de af stadsfullmägtige afgifna påminnelserna hade stadsfullmägtige, med förmälan att arrendeuppskattningsmännen i sammanhang med ofvanberörda af dem verkställda värdering framhållit lämpligheten deraf, att staden borde söka åt sig förvärfva jemväl ett litet område af kungsladugården, som nu vid sidan af spåret till Norra Södermanlands jernväg nästan kilformigt sköte in i stadsplanen och vore beläget mellan kyrkogården och den så kallade Slottsbacken, förklarat sig biträda detta förslag och i följd deraf anhållit att få i detta syfte göra tillägg till sin ofvan omförmälda framställning. Mot de i domänintendentens yttrande angifna saluvärden å de områden, hvarom fråga vore, hade stadsfullmägtige anmärkt, att dessa värden satts oskäligt högt, samt att, om än vid värderingen af kungsladugårdens mark, enär det nu gälde att åt staden förvärfva på en gång ett större område af den mark, som eljest enligt kongl. brefvet den 28 augusti 1829 skulle utan ersättning upplåtas, någon köpeskilling ansetts skola bestämmas, hänsyn dock bort tagas till det kongl. brefvets innehåll, så att salupriset för omkring en fjerdedel af kungsladugården med ett taxeringsvärde af 190,500 kronor ej satts så högt som till 331,800 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade i sitt utlåtande — med förmälan att Eskilstuna stads planlagda område, som begränsades af Carl Gustafs stads gevärsfaktori, kronohemmanen Gredby n:is 1 och 2, Nyfors municipalsamhälle och kyrkoherdebostället Tuna, allt i Fors socken, samt Eskilstuna kungsladugård och i enskildas ego varande lägenheterna Bryggartorp och Stensborg i Klosters socken, innehölle,

förutom den genom staden framrinnande ån och öfriga impediment, en areal af 108,698 hektar, deraf till gator, torg och andra allmänna platser samt till publika byggnader användts tillhopa 43,7431 hektar, under det att återstoden 64,9549 hektar indelats till byggnadstomter, uppgående till ett antal af 359 — vidare anfört, bland annat, att en tidsperiod, som varit af största betydelse med afseende å stadens utveckling och förkofran, kunde sägas hafva börjat med år 1877, då Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernväg fullbordades och en ny kommunikationsled sålunda öppnades mellan staden och öfriga delar af riket. År 1877 hade staden egt en folkmängd af 7,143 personer; de fastigheter, för hvilka bevillning erlades, taxerade till 3,136,395 kronor, och den beskattningsbara inkomsten hade uppgått till 1,058,083 kronor. För år 1899 hade de respektive siffrorna uppgått till 12,971, 13,805,950 och 3,430,561. Samtidigt med denna betydande utveckling, eller åtminstone efter början af 1880-talet, hade inom stadens eget område, omedelbart invid stadens gränser, uppstått i Fors socken Nyfors municipalsamhälle med ett invånareantal vid 1899 års början af 5,360 och i Klosters socken på lägenheten Bryggartorp och Hvilsta egor en dylik förstad, som räknade omkring 1,500 invånare. Till jemförelse mellan stadens betydelse nu och dess storlek år 1829, då Konung och Riksdag funnit skäl att från kungsladugården till stadens utvidgning upplåta icke mindre än 53 tunnland $1^{13}/_{16}$ kappland, ville Kongl. Maj:ts befallningshafvande omnämna, att staden år 1825 räknat allenast 2,284 invånare och att statens inkomst af staden då uppgått till 5,006 riksdaler 33 skillingar 9 runstycken.

Enligt hvad magistraten meddelat, hade alla byggnadstomter inom de från kungsladugården jemlikt kongl. brefven den 28 augusti 1829 och den 10 maj 1861 upplåtna områden blifvit disponerade. Behofvet af ökadt utrymme till fortsatt utvidgning af staden låge således i öppen dag, och då sådan utvidgning omöjligen eller åtminstone icke lämpligen kunde ske öfver något af de smärre, staden angränsande områden, som befunnes i enskildes ego och som redan vore till allra största delen uppdelade i tomter och bebyggda, syntes det vara en bjudande pligt för staten att träda hjelpande emellan och från sina ofvan nämnda egendomar än ytterligare afstå för sagda ändamål erforderlig mark. Stadsfullmägtige hade härtill föreslagit hemmanen Gredby samt förut nämnda delar af Eskilstuna kungsladugård, innehållande tillhopa 189,674 hektar. Stadsfullmägtiges mening syntes icke vara, att hela dessa områden skulle på en gång planläggas, utan hufvudsakliga ändamålet med det ifrågasatta stora jordförvärfvet syntes vara

att derigenom, så vidt möjligt vore, förebygga vidare tillväxt af de invid staden uppkomna förstäderna och hindra ökade svårigheter för uppgörelse om dessas införlifvande med staden. Om ifrågavarande egendomar varit enskild tillhörig jord, hade det tvifvelsutan varit rigtigt att redan nu söka åt staden förvärfva eganderätt till hela de begärda områdena, men, då egendomarne tillhörde staten och vid sådant förhållande det icke syntes vara att befara, att egendomarne, såvida de icke för något statens eget och vigtigare ändamål måste tagas i anspråk, icke blefve till staden upplåtna, när och i den mån de till stadens utvidgning erfordrades, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att endast så stor egorymd nu borde upplåtas, som lämpligen kunde på en gång med staden införlifvas och planläggas; och med afseende å byggnadsverksamheten under de senaste två decennierna så inom staden som i dess omedelbara närhet syntes denna tillökning skäligen böra bestämmas till en areal, motsvarande omkring hälften af stadens nu planlagda område.

Af de begärda jordområdena lämpade sig härtill i följd af läget bäst de närmast invid staden belägna delarne af hemmanen Gredby äfvensom ofvan nämnda, med A, B, C, D, E, F, G, H och I å Déhns karta betecknade område af kungsladugården samt den mindre del af denna, som vore belägen mellan kyrkogården och den så kallade Slottsbacken. Då arrendetiden för hemmanen Gredby icke ginge till ända förr än den 14 mars 1914, men arrendetiden för kungsladugården deremot redan den 14 mars 1902, syntes det nu erforderliga jordområdet böra ensamt från kungsladugården vid midfastan sistnämnda år uttagas och med staden förenas. Sistnämnda delar af kungsladugården, hvilka innehölle tillhopa 62,184 hektar, vore visserligen något större än stadens halfva planlagda område, men, då skäl icke förefunnes att deraf behålla någon mindre del åt kungsladugården, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande dessa båda delar ostyckade böra åtfölja hvarandra. De borde också för närvarande vara fullt tillräckliga, enär, under antagande att omkring en tredjedel måste utläggas till gator, torg och andra allmänna platser, af återstoden syntes kunna erhållas minst 160 rymliga byggnadstomter. Dessa skulle med all säkerhet fylla behofvet af ökadt utrymme åtminstone till dess frågan om förnyad utarrendering af hemmanen Gredby härnäst förekomme. Hvad särskildt anginge lägenheten Djurgården och dit ledande väg från staden, som enligt kongl. resolutionen den 31 maj 1861 för ofvan omförmäldt ändamål upplåtits till stadens nyttjande, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande, såsom ytterligare skäl för att ansökningen i denna del icke borde bi-

fallas, anfört, att lägenheten i följd af stadens tillväxt blifvit en allt mera behöflig tillhållsplats under den varmare årstiden för stadens befolkning och att, då vid upplåtelse med eganderätt det icke med laga verkan syntes kunna eller böra fästas såsom vilkor, att lägenheten för all framtid användes för nämnda ändamål samt de nuvarande arrendevilkoren vore för staden synnerligen billiga, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge det vara till stadens och företrädesvis dess arbetarebefolknings eget bästa, att någon rubbning åtminstone icke för närvarande gjordes i nu gällande bestämmelser angående lägenhetens användning.

Mot den af domänintendenten med biträdande gode män verkställda saluvärderingen hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del icke vidare att erinra, än att det lägenheten Djurgården åsatta värde af ett hundra kronor för hektar syntes vara allt för lågt. Vid bestämmande af den ersättning, som borde staten tillkomma för nu ifrågavarande begränsade områden af kungsladugården, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande likväl ansett det för dessa områden af uppskattningsmännen uträknade saluvärde icke böra läggas till grund. Det vore nemligen här icke fråga om upplåtelse af mark för något enskildt industrielt ändamål eller för enskildes spekulation, utan den nu föreslagna upplåtelsen afsåge väsentligen att gagna ett allmänt intresse. Staden Eskilstuna hade redan höjt sig till en betydande fabriksverksamhet, hvars alster gjort rikets jernmanufaktur känd och värderad långt utom landets gränser; och stora anledningar förefunnes, att, såvidt staden icke hindrades i sin utveckling, fabriksverksamheten der skulle allt mera uppblomstra till både enskildt och allmänt gagn. Denna utveckling och deraf ökade inkomster borde för staten blifva en riklig ersättning för jordens afstående på billiga och för stadens ekonomi drägliga vilkor. Det borde icke heller lemnas obeaktadt, att förhållandena skulle varit helt andra, derest, såsom stadsfullmägtiges framställning kunde föranleda och uppskattningsmännen antagit, det gälde att utan några vilkor till stadens fullkomligt fria förfogande öfverlåta hela det af stadsfullmägtige begärda jordområdet. Genom en sådan öfverlåtelse hade staden ernått full frihet att dermed förfara efter godtfinnande och att i sin ordning deraf tilläfventyrs draga en vinning utöfver uppoffringarne för jordens förvärfvande. Det hade då blifvit en spekulation. Men det kunde ej vara lämpligt eller för det allmänna gagneligt att låta staden inledas i ett sådant företag. Hvad det här gälde vore att tillförsäkra staden utrymme för fabriksanläggningar och framför allt tillfälle att tillhandahålla billiga byggnadstomter för uppförande af bo-

städer åt dess talrika, ständigt växande arbetarepersonal, hvilken nu måste inhysa sig utanför stadens område. Fördenskull borde ock vid upplåtelsen fästas sådana vilkor, att staden tillförbundes att använda den upplåtna marken i enlighet med det derför afsedda ändamål. Detta kunde dock icke billigtvis ske, derest marken skulle betalas efter det saluvärde, densamma i enskild mans ego högst skulle åsättas. Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge emellertid icke, att det till upplåtande nu erforderliga området af kungsladugården borde, på sätt stadsfullmägtige alternativt begärt, upplåtas till staden utan någon som helst ersättning. Vid de åren 1861 och 1880 gjorda upplåtelser hade detta icke heller egt rum, utan staden hade tillförbundits att till kronan utgöra arrende för den upplåtna jorden i förhållande till hvad för kungsladugårdens öfriga jord då utgått eller framdeles komme att utgå. Enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande vore det likväl icke lämpligt att numera bestämma ersättningen för jorden att utgå i form af arrendeafgift, utan det lämpligaste vore utan tvifvel, att, på sätt stadsfullmägtige ock syntes önska, ersättningen finge utgå med en viss köpeskilling, bestämd i förhållande till jordens arrendevärde för kronan. Detta värde hade vid arrendeuppskattningen år 1899 föreslagits för det större området till 2,300 kronor och för det mindre till 70 kronor. Med beräkning efter en räntefot af 4 för 100 skulle köpeskillingen för dessa områden blifva 59,250 kronor. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstälde alltså, att ifrågavarande områden måtte mot berörda belopp midfastan år 1902 vid kungsladugårdens förnyade utarrendering varda till staden upplåtna.

Efter nyss nämnda köpesumma borde också begränsas stadens rätt vid upplåtelse af de särskilda tomter, som till enskilde för bebyggande komme att utlemnas. Någon del måste användas till gator, torg och andra allmänna platser, men för öfriga delar borde staden genom vilkoren vid upplåtelsen från kronan tillförbindas att, vare sig tomterna af staden utlemnades mot tomtören eller dermed jemförlig årlig afgift eller mot en en gång för alla bestämd köpeskilling, icke sätta denna afgift eller köpeskilling högre, än som motsvarande stadskassans utgifter för jordens förvärfvande; och syntes tillika böra i afseende å dessa tomter föreskrifvas, att desamma icke finge af staden utlemnas på andra vilkor, än att de, så snart de blifvit bebyggda, tillfölle innehafvaren med eganderätt.

Beträffande slutligen stadsfullmägtiges framställning, att ofvan närmare angifna områden skulle i administrativt, ecklesiastikt och judicielt hänseende förenas med staden, hade Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvande ansett frågan derom icke lämpligen böra i sammanhang med den föreslagna jordupplåtelsen behandlas. Fråga om öfverflyttning till Eskilstuna stad af såväl nu ifrågavarande som ock en del andra områden invid staden vore nemligen väckt och utgjorde föremål för Kongl. Maj:ts befallningshafvandes behandling. I följd häraf hemstälde Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att frågan om områdenas förening med staden i nyssberörda hänseende måtte af Kongl. Maj:t förklaras få bero på särskild framställning i laga ordning.

Efter tagen del af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes berörda utlåtande hade stadsfullmägtige i Eskilstuna i en till domänstyrelsen insänd skrift till bemötande af den utaf Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttalade mening, att det af staden för dess utvidgning begärda område vore för stort, anfört, bland annat, att, om behofvet för en längre framtid nu skulle tillgodoses, man icke finge vara för sparsam vid utmätande af den jordrymd, som borde tilläggas staden. Ett ytterligare och kraftigt skäl för staden att nu begära så stort område, som skett, hade varit och vore den stora vigten och fördelen af att vid planläggning af de nya stadsdelarna kunna i förväg bestämma ett visst område för fabriksanläggningar, ett annat för arbetarebostäder, ett tredje för privata byggnader och dylikt. Detta kunde ej på ett tillfredsställande sätt ske, utan att ett tillräckligt stort obebygdt område funnes att förfoga öfver, så att områdena för de olika anläggningarna måtte kunna fullt motsvara närvarande och kommande tiders anspråk och fordringar. I motsats till hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande antagit, vore det stadens mening att på en gång planlägga hela det begärda området för att blifva i tillfälle att sälja de tomter, hvarå spekulanter kunde uppstå, samt för att i ett sammanhang kunna anordna plan för vatten- och aflopps- samt belysningsledningars nedläggande. Tillika hade stadsfullmägtige vidhållit sin åsigt, att det begärda området af kungsladugården borde, på grund af föreskrifterna i kongl. brefvet den 28 augusti 1829, utan ersättning till staden upplåtas.

Domänstyrelsen hade, med öfverlemnande af handlingarna i ärendet, den 26 sistlidne januari afgifvit utlåtande och dervid anfört, bland annat, att såsom vilkor för den genom kongl. brefvet den 10 maj 1861 skedda jordupplåtelse stadgats, att staden skulle, antingen jorden blefve bebyggd eller ej, alltid derför utgöra arrende till kronan i förhållande till det, som för kungsladugårdens öfriga jord vid då förestående och framdeles skeende förnyade uttarrenderingar deraf blefve författningsenligt bestämdt.

Enligt kongl. brefvet den 20 augusti 1880 hade såsom vilkor för den derigenom skedda upplåtelsen stadgats, bland annat, att staden

skulle erlägga årligt arrende till statsverket i förhållande till det arrende, som för kungsladugårdens öfriga jord vid då förestående och framdeles skeende utarrenderingar blefve författningsenligt bestämdt. Genom kontrakt den 24 augusti 1881 hade kammarkollegium, enär af den genom 1829 och 1831 års kongl. bref upplåtna mark ännu vore obebyggda 23 qvadratref 84 qvadratstänger åker samt 26 qvadratref 69 qvadratstänger backar och impediment, till staden för tiden till den 14 mars 1902 utarrenderat nämnda arealer mot en afgift, beräknad efter 4 kronor 37 öre för hvarje qvadratref åker, eller 104 kronor 18 öre. Derjemte hade staden ålagts skyldighet att utan afkortning å arrendet för de arrenderade egorna taga del i alla kungsladugården åliggande utskylder och besvär, hvilket deltagande borde bestämmas i förhållande till de för kungsladugården och ifrågavarande derifrån afskilda egor stadgade arrendeafgifter. Detta arrende, hvilket enligt kontraktet skulle minskas i den mån större eller mindre del af den åt staden öfverlåtna åkern kunde blifva nödig att för stadens utvidgande använda, hade ännu för år 1898, enligt till kammarrätten inkomna verifikationer till samma års specialräkning för Rekarne fögderi, utdebiterats med oförändradt belopp.

För de genom kongl. brefven den 10 maj 1861 och den 20 augusti 1880 upplåtna områden betalade staden enligt nu gällande, af kammarkollegium den 24 augusti 1881 utfärdade kontrakt, som ginge till ända den 14 mars 1902, i årligt arrende 399 kronor 55 öre; hvarjemte staden genom samma kontrakt tillförbundits att utan afkortning å arrendet för den arrenderade marken taga del i alla kungsladugården åliggande utskylder och besvär, hvilket deltagande borde bestämmas i förhållande till de för kungsladugården och ifrågavarande mark stadgade arrendeafgifter. Det kungsladugården tillhörande, invid Norra Södermanlands jernväg mellan kyrkogården och den så kallade Slottsbacken belägna område, som stadsfullmägtige förklarat sig önska förvärfva utöfver hvad som i ansökningen angifvits, hade af arrendeuppskattningsmännen saluvärderats efter 4,400 kronor för hektar. Dervid hade till grund för värderingen lagts en af förste landtmätaren A. W. Lodén år 1898 med anledning af förestående utarrendering af kungsladugården med $^1/_8$ mantal Upsalahalsen öfver dessa egendomars inegor upprättad karta med beskrifning. Ifrågavarande område vore å kartan upptaget under dels egofigurerna 62, 63, 64, 65, 67 och 67 a om tillsammans 2,075 hektar, deraf 1,39 hektar åker och 0,685 hektar betesrenar, dels ock de vester om jernvägen belägna delar af två med n:is 66 och 68 betecknade gärdesvägar, hvilka delar innehölle tillhopa 0,135 hektar. Vid jemförelse mellan nyssnämnda karta och den förut omförmälda, af Déhn upprättade

kartan befunnes, att det å den senare inom gränsen A, B, C, D, E, F, G, H och I upptagna område sammanfölle med egofigurerna 1—40, 42—44, 391 och 392 å Lodéns karta, med tillägg af en å samma karta utan nummer inlagd skolhustomt, upplåten till Klosters församling. Enligt hvad domänstyrelsen vidare meddelade, innehölle egofigurerna 1—40 och 42—44 56,709 hektar åker, 0,42 hektar äng, 2,091 hektar betesmark och 0,754 hektar impediment, eller tillhopa 59,974 hektar, och innefattade egofigurerna 391 och 392, som tillhopa bildade den å ytterkanten af området belägna lägenheten Årbylund och icke enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förslag skulle upplåtas till staden, sammanlagdt 0,195 hektar.

Oaktadt de jordupplåtelser till Eskilstuna stad, som tid efter annan egt rum från kronans närbelägna mark, syntes det domänstyrelsen, liksom öfriga myndigheter, hvilka i ärendet sig yttrat, vara uppenbart, att en ytterligare tillökning i stadens område vore nödig, för att ej den utveckling, hvari staden vore stadd, skulle hållas tillbaka. Hvad staden för detta ändamål kunde behöfva syntes kronan lika litet nu som förut böra undandraga sig att af sin mark lemna, men lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge domänstyrelsen det af staden begärda område vara allt för stort och stadens behof af utrymme för den närmaste tiden blifva fullt tillgodosedt genom en upplåtelse af den egovidd, Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit. Ett särskildt skäl för kronan att, såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstält, lemna den jordareal, som nu erfordrades, ensamt från kungsladugården syntes styrelsen vara, att genom afstående af de utaf staden begärda Gredby egor det staten tillhöriga Carl Gustafs stads gevärsfaktori skulle blifva omslutet af staden och beröfvas möjligheten af utvidgning. Dertill komme, att, efter hvad domänstyrelsen försport, förslag skulle hafva blifvit väckt att å ifrågavarande egor förlägga en trängdepôt och möjligen äfven andra militära etablissement.

Beträffande vilkoren för upplåtelsen af den mark, domänstyrelsen sålunda ansett böra staden tilläggas, hade styrelsen anfört, att enligt styrelsens åsigt kongl. brefvet den 28 augusti 1829 innefattade en utfästelse från statsmagternas sida att utan ersättning från kungsladugården tillhandahålla staden den jord, som till byggnadstomter erfordrades; att staden sålunda finge anses innehafva en annan ställning än andra rikets städer, som önskade förvärfva kronojord för sådant ändamål, men att, då nämnda utfästelse förenats med det förbehåll, att jorden ej skulle annat än successive i förhållande till dess bebyggande öfverlåtas, dermed enligt styrelsens förmenande afsetts, att staden skulle få öfvertaga

jorden endast i den mån densamma komme att omedelbart användas till bebyggande. Att så ej kuude blifva förhållandet med den mer än 62 hektar omfattande areal, hvarom nu vore fråga, finge anses tydligt, äfven om sådant ej, såsom nu vore fallet, framginge af hvad stadsfullmägtige sjelfva i ärendet anfört. Domänstyrelsen ansåge således, att staden ej borde bekomma marken annorledes än mot vederlag. Detta vederlag borde, enär staden ej förebragt någon utredning om huru stor del af marken erfordrades för omedelbart bebyggande, beräknas för marken i hela dess vidd, men, enär det måste antagas, att marken, om den på skäliga vilkor ställdes till buds för dem, som ville derå bygga, efter hand finge användning för det ändamål, som 1829 års kongl. bref haft till syfte att befordra, eller stadens utvidgning, hade domänstyrelsen ansett den ersättning, som staden skulle erlägga, så mycket hellre böra begränsas derhän, att denna ersättning, såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, beräknades efter hvad marken, använd till jordbruk, kunde anses afkasta, som i följd af nyssnämnda kongl. bref marken, i den mån densamma ej nu skulle till staden upplåtas, ej syntes af kronan kunna disponeras på annat sätt än genom utarrendering under viss tid. Ersättningen ansåge styrelsen lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra utgå, icke, såsom vid några af de förut skedda jordupplåtelserna till staden, i form af arrende, utan med viss köpeskilling, bestämd genom kapitalisering af markens arrendevärde; och syntes i stadens rätt att föreskrifva vilkoren vid blifvande föryttring af marken till byggnadstomter böra stadgas inskränkning i den rigtning, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, i hufvudsaklig öfverenstämmelse med hvad som stadgats rörande tomtupplåtelser i § 20 af Kongl. Maj:ts förnyade reglemente för staden den 28 mars 1879, blifvit föreslagen; varande berörda paragraf af följande lydelse:

Å jord, som anslagits eller blifver anslagen till stadens utvidgande, eger magistraten att, för bebyggande, utlemna tomter i öfverensstämmelse med stadsplanen samt dervid bestämma, till hvad omfattning och inom hvilken tid tomt skall vara bebyggd, äfvensom äfventyret för underlåtenhet deraf. Tomt, som sålunda blifvit intagen och bebygd, tillfaller bebyggaren eller hans rättsinnehafvare med egande-rätt utan annan afgift, utöfver de vanliga utskylderna, än motsvarande ersättning till stadskassan för de utgifter, staden måste för jorden vidkännas.

Domänstyrelsen hade vidare anfört, att, om i enlighet med hvad styrelsen föreslagit försäljning till staden af ifrågavarande mark skulle medgifvas, det borde tagas under öfvervägande, huru förhållandet

mellan denna mark och kungsladugården i öfrigt för framtiden skulle ur skattesynpunkt ordnas. Såsom det naturligaste sättet härför förefölle med afseende å markens ej obetydliga areal att genom egostyckning, i enlighet med lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, åsätta marken andel af kungsladugårdens mantal; men då landtmäteristyrelsen, på sätt ett af bemälda styrelse till domänstyrelsen afgifvet yttrande utvisade, ansett, att med afseende å kungsladugården sådant förhållande förekomme, som enligt 2 § 2 mom. af nämnda lag utgjorde hinder för egostyckning, finge tanken på användandet af ett sådant förfarande öfvergifvas. Det återstode således endast att gifva upplåtelsen form af afsöndring, och då den mark, som nu ifrågasatts att till staden försäljas, eller 62,184 hektar, tillsammans med den från kungsladugården förut för alltid upplåtna marken icke öfverstege en femtedel af den under kungsladugårdens hemmantal inbegripna arealen, eller den andel, som enligt ofvan åberopade lag finge utan särskildt tillstånd afsöndras för alltid från enskildes hemman, mötte härför icke heller hinder.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t, som funnit den af stadsfullmägtige i Eskilstuna väckta fråga om förening med staden i administrativt, ecklesiatiskt och judicielt hänseende af vissa i ansökningen angifna områden icke nu böra komma under pröfning, föreslagit Riksdagen att medgifva, att från Eskilstuna kungsladugård finge afsöndras och till och Eskilstuna stad för stadens utvidgning försäljas, med tillträdesrätt den 14 mars 1902, de delar af kungsladugården, som å ofvanberörda af förste landtmätaren Lodén år 1898 upprättade karta vore upptagna dels under egofigurerna n:is 1—40 och 42—44 med en areal af tillsammans 59,974 hektar, dels ock vester om Norra Södermanlands jernväg under egofigurerna n:is 62, 63, 64, 65, 67 och 67 a samt delar af n:is 66 och 68 med en sammanlagd areal af 2,210 hektar, allt mot en köpeskilling af 59,250 kronor samt under vilkor i öfrigt:

att köpeskillingen skulle af staden till Södermanlands läns ränteri inbetalas senast å den för områdenas tillträdande bestämda dag;

att staden skulle på egen bekostnad låta uppgöra plan till områdenas bebyggande och underställa densamma Kongl. Maj:ts pröfning så tidigt, att den före tillträdesdagen kunde till efterrättelse fastställas;

att i afseende å de byggnadstomter, som af staden blefve å områdena upplåtna, skulle gälla hvad i § 20 af Kongl. Maj:ts förnyade reglemente för staden Eskilstuna den 28 mars 1879 vore stadgadt; och

att staden skulle låta uppföra och för all framtid underhålla stängsel mot kungsladugårdens till den upplåtna marken gränsande egor;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att köpeskillingen för ifrågavarande jordområden finge tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Af hvad i ärendet förekommit framgår så väl att staden Eskilstuna är i behof af mark för stadens nödvändiga utvidgning som ock att, då staden på alla sidor, med undantag af ett par korta afbrott, der staden gränsar till enskilda egor, omgifves af kronojord, stadens utvidgning måste ske å sådan jord. Häri, likasom möjligen äfven i den omständigheten, att Eskilstuna icke såsom andra städer blifvit hugnad med donationsjord, torde anledningen vara att söka till det af Rikets Ständer år 1829 lemnade medgifvandet, att mark finge från Eskilstuna kungsladugårds egor utan afgift upplåtas till stadens utvidgning. Härvid är dock att märka, att jorden endast successive i förhållande till dess bebyggande skulle få till staden upplåtas. Att derför vid upplåtelse af mark till staden i större utsträckning och för framtida behof ersättning, på sätt i den föreliggande propositionen föreslagits, affordras staden, finner utskottet vara af förhållandena påkalladt. Utskottet har emellertid icke ansett sig kunna biträda Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, såsom det nu föreligger. Om än, enligt hvad i ärendet meddelats, stadens behof af utrymme för den närmaste tiden skulle blifva fullt tillgodosedt genom upplåtelse af den egovidd, som i den kongl. propositionen afses, qvarstår nemligen det förhållande, att staden kan på grund af Rikets Ständers berörda medgifvande och kongl. brefvet den 28 augusti 1829 framdeles göra anspråk på ytterligare mark för stadens utvidgning; och derför synes det vara både med det allmännas och staden Eskilstunas fördel förenligt, om dessa angelägenheter kunde en gång för alla ordnas. För Eskilstuna stad, som redan nu framstält önskan om förvärfvande af en större jordrymd än den af Kongl. Maj:t föreslagna, torde det vara af vigt att på en gång erhålla ett så stort område, att å detsamma kan utläggas en för framtida behof betryggande stadsplan, och för statsverket synes det vara angeläget, att ifrågavarande kronodomän, äfven med afhändande derifrån af ett större område än det nu ifrågasatta, varder befriad från nuvarande intrång i dispositionsrätten, hvilket gifvetvis måste nedsätta dess arrendevärde. Att staden skall vara villig att utgifva tillfredsställande ersättning för hela detta område, torde vara så mycket antagligare, som vid ett sådant köp några särskilda

bestämmelser beträffande de afgifter eller köpeskillingar, staden vid tomternas utlemnande till enskilde kan komma att betinga sig, icke torde böra ifrågakomma.

I sammanhang med en dylik uppgörelse emellan kronan och staden Eskilstuna torde äfven böra tillses, ej allenast att vid den jordöfverlåtelse, som skulle komma att ega rum, den vattenrätt, som erfordras för kronans verk i Eskilstunaån, bibehålles oförkränkt, utan äfven att i öfrigt rättsförhållandena emellan kronan och staden i afseende å vattenfallen i ån varda fullständigt reglerade.

Då utskottet sålunda anser, att en öfverenskommelse emellan kronan och Eskilstuna stad angående upplåtelse en gång för alla till staden af mark från Eskilstuna kungsladugård bör åvägabringas, finner utskottet sig böra hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARES TRYCKERI, 1900.

N:o 79.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till åtskilliga danaarf.

(I. A.)

Ang. danaarf efter K. S. Zackau.

1:o) Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 78) af den 30 sistlidne mars meddelas, att gårdfarihandlanden Kristian Svante Zackau från Sjöberg i Eds socken aflidit den 17 april 1898 samt att i instrumentet öfver bouppteckning efter honom, hvilken förrättats den 30 i nämnda månad, funnes antecknadt, att han såsom ogift och oäkta född ej efterlemnat legitima arfvingar, att han enligt uppgift i lifstiden muntligen förklarat, att hans qvarlåtenskap skulle tillfalla hans hushållerska och fästeqvinna Ingrid Larsdotter och hans med henne sammanaflade två barn Frithiof Larsson och Ingeborg Mathilda Larsson, samt att boet, hvars behållning utgjorde 12,875 kronor 36 öre, tills vidare stälts under vård af Ingrid Larsdotter.

För att styrka uppgiften angående Zackaus berörda förklarande hade Ingrid Larsdotter och hennes bemälda två barn den 9 maj samma år vid Sollentuna häradsrätt låtit såsom vittnen för dödsfalls skull höra torparen Gustaf Adolf Carlsson från Grimsta och dennes hustru Elin Hildur Carlsson, torparen Karl Johan Karlsson från Båtbygget och dennes hustru Johanna Vilhelmina Karlsson, urmakaren Jakob Fritiof Ekström från

Prånudden samt fjerdingsmannen Karl Konrad Eriksson från Ed, hvilka, enligt hvad det vid förhöret förda protokoll utvisade, dervid berättat:

1:o) *Gustaf Adolf Carlsson:* att vittnet den 16 mars 1898 fått besök af Zackau, som dervid börjat tala om sin förmögenhet, hvilket gifvit vittnet anledning fråga, om Zackau upprättat något testamente till sina barns förmån; att Zackau härtill svarat nej, hvarför vittnet yttrat, att barnen i så fall icke komme att få något efter Zackau; att Zackau då yttrat: »det kan aldrig komma i fråga, ty Ingrid är kyrkotagen såsom min fästeqvinna, och allt hvad som finnes efter mig skall barnen hafva»; att Zackau jemväl förut till vittnet fält liknande yttranden och särskildt vid ett tillfälle i början af februari eller mars månad 1898 inne å ett kafé i Stockholm, vid hvilket tillfälle Zackau framvisat ett depositionsqvitto å 11,000 kronor och yttrat, att »han nog hade medel, så att det skulle räcka till åt barnen efter honom»; samt att detta yttrande gifvit vittnet anledning fråga Zackau vid först omvittnade tillfälle, om han upprättat testamente;

2:o) *Elin Hildur Carlsson:* att Zackau vid det af vittnets man först omvittnade tillfälle, då vittnet varit närvarande, på fråga af vittnets man yttrat, att han icke upprättat något testamente, men derjemte tillagt, att Ingrid vore kyrkotagen såsom hans fästeqvinna och att barnen derför skulle få sin fulla rätt;

3:o) *Karl Johan Karlsson:* att vittnet, som vid flera tillfällen hört Zackau tala om sina barn, dock aldrig hört honom yttra, att barnen skulle ärfva honom eller att Ingrid vore kyrkotagen såsom hans fästeqvinna;

4:o) *Johanna Vilhelmina Karlsson:* att vittnet väl hört Zackau flera gånger tala om sina barn, men icke hört honom yttra något angående testamente till deras förmån eller att de skulle ärfva hans förmögenhet, samt att vittnet af Zackaus yttranden emellertid fått den uppfattningen, att barnen skulle få ärfva honom;

5:o) *Ekström:* att Zackau, med hvilken vittnet varit bekant omkring tre år, en af juldagarne år 1897 kommit in till vittnet i sällskap med en person, som Zackau förestält för vittnet såsom sin son; att Zackau ofta talat om sina barn och då alltid yttrat, att de skulle ärfva honom; att vittnet då uppmanat Zackau att upprätta ett testamente, hvartill Zackau svarat, att det icke behöfdes, emedan barnen ändock skulle få förmögenheten, »emedan närmare icke funnes om den»; att Zackau på sommaren 1897 af vittnet köpt en klocka åt dottern, hvilken Zackau jemväl före-

stält för vittnet; att vittnet dagen innan Zackau aflidit besökt denne, dervid Zachau bedt vittnet tillsäga Ingrid, att han önskade, att barnen antoge hans namn, då de ju skulle ärfva honom; att Zackau på vittnets upprepade framställningar att upprätta testamente svarat, att detta vore obehöfligt, enär barnen i allt fall skulle erhålla hans förmögenhet; att anledningen till Zackaus obenägenhet att upprätta ett testamente varit, att han trott, att det derigenom skulle blifva kändt, huru mycket han egde; samt att vittnet hade den uppfattningen, att Zackau ansett barnen som sina lagliga arfvingar; och

6:o) *Eriksson:* att, då Zackau, som under år 1897 klagat öfver för hög beskattning, sedermera vid uppbördsstämman erlagt honom påförda utskylder, uppbördsmannen tillsport Zackau, hvad han skulle hafva sina penningar till, dertill Zackau svarat: »Ja, hur mycket jag har, det vet ingen, men hvad som fins öfver, det skola mina barn hafva»; att Zackau flera gånger för vittnet omnämnt, att han underhållit barnen; att vittnet sett qvitto från Ingrid på bidrag, som hon erhållit af Zackau; att Zackau flera gånger, då han haft nattlogis hos vittnet, yttrat, att barnen skulle ärfva hans förmögenhet; samt att vittnets uppfattning vore, att Zackau trott, att barnen äfven utan testamente skulle, såsom Zackaus enda lagliga arfvingar, bekomma förmögenheten.

Vid vittnesförhöret hade tillika företetts och delvis i rättens protokoll intagits åtskilliga bref från Zackau till Ingrid Larsdotter och barnen, utvisande, att ett godt förhållande rådt mellan dem alla och att det varit Zackaus mening, att Ingrid Larsdotter och barnen skulle komma i åtnjutande af qvarlåtenskapen efter honom. Vittnena Ekström och Eriksson, af hvilka den förstnämnde, enligt egen uppgift, under de senare åren, då Zackau varit sjuklig och haft svårt att skrifva, varit denne behjelplig med uppsättande af räkningar och reqvisitioner, hade intygat, att de igenkände Zackaus namnteckningar under de företedda brefven. Ingrid Larsdotter och barnen hade derefter, i ändamål att såsom testamente bevaka af Zackau till deras förmån gjordt muntligt förordnande angående hans qvarlåtenskap, den 30 september 1898 låtit ingifva rättens protokoll öfver vittnesförhöret till häradsrätten, som utstält detsamma till kommunikation med Zackaus närmaste arfvingar.

Nu hade i en den 2 mars 1899 till Kongl. Maj:t ingifven skrift Ingrid Larsdotter och hennes ifrågavarande två barn, med förmälan att någon delgifning af berörda, såsom muntligt testamente bevakade uttalanden icke egt rum, anhållit, att Kongl. Maj:t måtte af gunst och nåd förhjelpa

sökandena dertill, att kronan till deras förmån afsade sig den rätt till danaarf efter Zackau, som möjligen kunde tillkomma kronan; vid hvilken ansökning varit fogade intyg

dels af förbemälde Ekström under edlig förpligtelse, att Zackau till honom yttrat, att Zackau »ämnade med Ingrid Larsson ingå äktenskap, på det att hans med henne sammanaflade två barn skulle blifva förklarade äkta och erhålla hans namn och hans qvarlåtenskap»,

dels af länsmannen V. Forsselius, hvilken i egenskap af god man omhänderhade Zackaus bo, att Ingrid Larsdotter under flera år förestått Zackaus hus, att, så vidt Forsselius hade sig bekant, ett godt förhållande rådt dem emellan, att Zackau ansett Ingrid Larsdotter som sin hustru, att Ingrid Larsdotter, som vore klen till helsan, för Forsselius förklarat, att hon icke egde några enskilda medel och uttala bekymmer öfver, hur hon skulle kunna erhålla sitt lifsuppehälle, om hon ginge förlustig den del af Zackaus qvarlåtenskap, som han tillämnat henne, att Ingrid Larsdotter på ett ytterst samvetsgrant och berömvärdt sätt verkstält realisering af Zackaus handelslager och härför äfvensom för influtna fordringar till Forsselius såsom god man i sterbhuset aflemnat redovisning, samt att så väl Ingrid Larsdotter som hennes barn Frithiof och Ingeborg, båda tjenare, voro hederliga, skötsamma och ordentliga personer,

dels ock af vederbörande pastorsembeten, att Ingrid Larsdotter, född den 3 februari 1834, åtnjöte medborgerligt förtroende och befunne sig i knappa lefnadsvilkor, att Frithiof Larsson, anställd såsom kusk vid Anhammar i Gryts socken, vore född den 26 mars 1869 samt medellös och för sin existens helt och hållet hänvisad till sin lön, samt att Ingeborg Mathilda Larsdotter, hvilken innehade tjenst i Stockholm, vore född den 14 mars 1871 och åtnjöte medborgerligt förtroende.

I ansökningen hade sökandena vidare anfört, att Ingrid Larsdotter redan år 1869 blifvit Zackaus fästeqvinna och lefvat såsom i äktenskap förenad med honom från nämnda år till och med år 1874, under hvilken tid deras begge ifrågavarande barn blifvit födda. Det hade varit Zackaus och Ingrid Larsdotters afsigt att äfven derefter fortsätta samlifvet och att ingå äktenskap, men ekonomiska och andra svårigheter hade nödgat Ingrid Larsdotter att med barnen flytta till Vingåkers socken, der hon försörjt sig och barnen såsom tjenarinna i ett bageri, medan Zackau idkat gårdfarihandel i Upland. Under tiden hade förbindelsen mellan Zackau och Ingrid Larsdotter alltjemt uppehållits genom brefvexling och besök af Zackau hos Ingrid Larsdotter och barnen. Sedan Zackau bosatt sig i

Sjöberg i Stockholms län och på grund af tilltagande ålder och sjuklighet blifvit i behof af hjelp oeh vård, hade Ingrid Larsdotter på Zackaus enträgna begäran år 1895 flyttat till honom; och hade det fortfarande varit deras afsigt att med vigsel fullkomna äktenskapet, ehuru omständigheterna och vanans magt vållat, att vid Zackaus död ännu ej inträdt någon förändring i deras ömsesidiga förhållande. Af handlingarne i ärendet framginge, att förhållandet mellan Zackau och Ingrid Larsdotter icke varit någon löslig och lättsinnig förbindelse, utan en sådan allvarlig, för lifstiden afsedd förening, som lagen tillerkände helgd af äktenskap äfven utan vigsel. Långt ifrån att dölja förhållandet till Ingrid och faderskapet till barnen hade Zackau tvärtom för vänner och bekanta tidt och ofta framhållit sökandena såsom sina närmaste och såsom de der efter hans död hade naturliga och lagliga anspråk på hans qvarlåtenskap. Ett godt förhållande hade också rådt mellan Ingrid Larsdotter och Zackau, hvilken ansett den förra såsom sin hustru. Af Zackaus handlingarne bifogade bref, omfattande en tidrymd af 14 år, visade sig, att Zackau under alla dessa år ansett sig stå i verkligt äktenskapligt förhållande till Ingrid Larsdotter och i fadersförhållande till deras barn, och att det under hela denna tid varit Zackaus sträfvan att genom arbete och sparsamhet trygga sökandena efter sitt eget frånfälle. Särskildt anmärkningsvärda i detta afseende vore ett bref af den 26 mars 1895, deri Zackau säger sin »högsta önskan» vara, att han och Ingrid Larsdotter blefve »ordentligt gifta, ty det är Guds vilja», äfvensom bref af den 5 juli sistnämnda år och den 15 juni 1896, deri Zackau kallade sig sökandenas »make och fader». Af allt detta vore uppenbart, att sökandena egde berättigade anspråk på Zackaus qvarlåtenskap på grund af laga giftorätt och arfsrätt. Hvad anginge de af Zackau fälda yttranden, hvilka bevakats såsom muntligt testamente till sökandenas förmån, vore det visserligen möjligt, att, derest testamentet klandrades, domstolarne skulle anse ifrågavarande uttalanden icke motsvara de fordringar, som lag och teori uppställde på muntliga testamenten. Deremot hölle sökandena före, att efter tagen del af vittnesutsagorna och Zackaus bref det icke kunde råda det ringaste tvifvel derom, att Zackau alltid tillämnat sökandena sin qvarlåtenskap och ansett, att på grund af sökandenas förhållanden till honom qvarlåtenskapen äfven utan testamente skulle tillfalla sökandena. Bristande kännedom om lagens stadganden och en naturlig känsla af det rättmätiga deri, att hans förmögenhet komme att öfvergå till hans fästeqvinna och barn, hade varit enda anledningen till Zackaus underlåtenhet att i laga form upprätta skrift-

ligt testamente till sökandenas förmån. Sökandena vore alla medellösa, hänvisade allenast till deras arbete, och hvad särskildt anginge Ingrid Larsdotter, hvars höga ålder och nedsatta krafter ej längre medgåfve henne att såsom förut genom arbete förvärfva sitt lifsuppehälle, skulle hon med största oro motse framtiden, derest hon ej komme i åtnjutande af den del utaf qvarlåtenskapen, som Zackau alltid tillämnat henne och som hon sjelf ansett sig kunna hafva rätt att påräkna.

I anledning af den gjorda ansökningen hade efter remiss utlåtande afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, som dervid öfverlemnat infordrade yttranden från vederbörande länsman och kronofogde, hvilka tillstyrkt bifall till ansökningen, äfvensom ett af pastorsembetet i Eds församling utfärdadt intyg af innehåll, att Ingrid Larsdotter allt sedan sin inflyttning till församlingen varit antecknad såsom hushållerska hos och ej såsom fästeqvinna till Zackau, och att hennes barn, hvilka ej varit kyrkoskrifna i Eds församling, ej vore antecknade såsom barn till Zackau; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande för egen del anfört, att af handlingarne syntes framgå, att Zackau under flera år lefvat tillsammans med Ingrid Larsdotter och derunder med henne sammanaflat ifrågavarande två barn. Någon utredning hade visserligen icke förekommit derom, att Ingrid Larsdotter vore Zackaus fästeqvinna, då hon af honom häfdades, eller att häfdandet skett under äktenskapslöfte, men handlingarne gåfve dock vid handen, att Zackau efteråt, särskildt i bref af den 26 mars 1895, till Ingrid Larsdotter haft uttalanden, hvilka möjligen kunde betraktas såsom ett sådant tillsägande af äktenskap, som omförmäldes i 8 kap. 1 § ärfdabalken och som berättigade barnen till arfsrätt i likhet med barn af laggift säng. Genom vittnesmål och Zackaus egna bref vore dessutom utrönt, att Zackau vid flera tillfällen haft yttranden, gående ut på att med qvarlåtenskapen efter honom skulle förfaras så, som om han lefvat i laggildt äktenskap med Ingrid Larsdotter; och, om än åt dessa yttranden icke kunde tillerkännas betydelse af lagligen gällande testamente, syntes de dock icke lemna rum för tvekan om Zackaus verkliga afsigt, på samma gång de gåfve vid handen, att orsaken, hvarför icke något formligt testamente af Zackau upprättats, varit den, att han ansett förbindelsen med Ingrid Larsdotter såsom en verklig äktenskapsförbindelse med kraft att enligt lag utan särskildt förordnande insätta sökandena till rättsegare i boet vid hans död. Under sådana förhållanden tvekade Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke att tillstyrka, att

den kronan möjligen tillkommande rätt till danaarf efter Zackau eftergåfves till förmån för sökandena.

Slutligen hade kammaradvokatfiskalsembetet i infordradt utlåtande anfört, att embetet i likhet med Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge det icke vara i ärendet ådagalagdt, att Ingrid Larsdotter blifvit af Zackau häfdad såsom hans fästeqvinna, liksom ock embetet vore af den mening, att Zackaus af sökandena åberopade uttalanden rörande förfarandet med hans qvarlåtenskap efter hans död icke kunde betraktas såsom lagligen gällande testamente. Deremot gåfve ansökningshandlingarne vid handen, att, sedan Zackau med Ingrid Larsdotter aflat ofvan nämnda två barn, han i bref till henne haft uttalanden, som möjligen kunde anses hafva inneburit ett tillsägande af äktenskap. Denna betydelse af berörda uttalanden vore dock ej höjd öfver allt tvifvel; och, under förutsättning att domstolarne skulle frånkänna uttalandena en sådan betydelse, syntes en rättegång i syfte att få Zackaus qvarlåtenskap förklarad för danaarf kunna väntas utfalla till kronans förmån. Då emellertid den nämnda förutsättningen för en från kronans synpunkt lycklig utgång af en dylik rättegång syntes vara ganska osäker, hade embetet trott sig desto mindre böra i frågans nuvarande skick å kronans vägnar anhängiggöra tvist om ifrågavarande egendom, som enligt embetets uppfattning starka billighetsskäl talade för att sökandena, oafsedt deras mer eller mindre grundade rättsanspråk, komme i åtnjutande af egendomen. Med hänsyn härtill tillstyrkte embetet, lika med öfriga i ärendet hörda vederbörande, att till Riksdagen måtte aflåtas proposition, i syfte att den rätt till danaarf efter Zackau, som kunde tillkomma kronan, blefve efterskänkt till förmån för sökandena.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att den rätt till danaarf, som kunde tillkomma kronan efter handlanden Kristian Svante Zackau från Sjöberg, måtte på sökandena öfverlåtas.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Ang. danaarf efter A. Sjögren.

2:o) Handskmakaren Anders Sjögren från Ystad hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 79) af den 30 mars innevarande år meddelas, aflidit den 22 januari 1885, efterlemnande såsom sterbhusdelegare sin hustru Helena Gustafva Sjögren, född Lundqvist, men icke några kända arfvingar. På grund af ett mellan bemälda makar den 24 maj 1884 upprättadt inbördes testamente, enligt hvilket den af makarne, som den andra öfverlefde, skulle utan något intrång af den andras arfvingar under oinskränkt dispositionsrätt under sin lifstid behålla och besitta allt hvad i boet vid någonderas dödsfall funnes, satt hustru Sjögren efter mannens död i orubbadt bo.

Sedan hustru Sjögren den 17 september 1896 aflidit, efterlemnande såsom arfvingar brodern kopparslagaren Lars Kristian Lundqvist i Bussjö af Bromma socken och Malmöhus län, systern ogifta Karolina Albertina Lundqvist i Ystad och brodersonen snickaren Nils Lundqvist i Ystad, hade på yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet rådstufvurätten i Ystad genom utslag den 5 juni 1899, hvilket utslag vunnit laga kraft, förklarat bemälde Anders Sjögrens andel i hans och hans hustru Helena Gustafva Sjögrens efterlemnade bo skola såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan samt förpligtat förenämnda Lars Kristian Lundqvist, Karolina Albertina Lundqvist och Nils Lundqvist att, efter behörig bodelning, till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa danaarfsmedlen.

Redan innan berörda utslag meddelats, hade i särskilda ansökningar dels bemälde Lars Kristian Lundqvist anhållit, att, enär han, som hade hustru och tre minderåriga barn, vore sjuttio år gammal samt åtnjöte fattigunderstöd, kronans rätt till arfvet efter Anders Sjögren måtte till sökandens förmån efterskänkas, dels ock förenämnda Karolina Albertina Lundqvist och Nils Lundqvist anhållit, att kronans berörda rätt måtte efterskänkas till förmån för hustru Sjögrens samtliga arfvingar, hvilka alla vore fattiga och behöfvande.

Vid bodelning, som i anledning af rådstufvurättens berörda föreläggande den 20 november 1899 förrättats efter makarne Sjögren, hade befunnits, att, sedan boets lösa skulder guldits, enda tillgången i boet dåmera utgjordes af fasta egendomen hus och tomt under n:o 160 a i qvarteret Olof i Ystad, hvilken till 2,700 kronor taxerade fastighet vid bodelningen upptagits till ett värde af 4,580 kronor 89 öre, till hvilket belopp köpeanbud å fastigheten förelåge, samt att vid bodelningen kronan tillskiftats hälften af fastigheten med skyldighet att ansvara för deråbelöpande gäld med tillhopa 967 kronor 21 öre.

I anledning af ifrågavarande ansökningar hade infordrade yttranden afgifvits dels af magistraten i Ystad, som, med bifogande af ett utaf utredningsmannen i boet efter så väl Anders Sjögren som hans hustru, stadsfogden O. E. Lilienberg, den 16 juni 1898 utfärdadt intyg, utvisande, bland annat, att hustru Sjögrens förenämnda arfvingar vore i mycket torftiga omständigheter, för sin del tillstyrkt bifall till ansökningarna på det sätt, att efterskänkandet af arfvet skedde till förmån för hustru Sjögrens samtliga arfvingar, dels ock af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, som, enär sökandena befunne sig i torftiga omständigheter, biträdt magistratens berörda hemställan; hvarjemte kammaradvokatfiskalsembetet i infordradt utlåtande jemväl, med hänsyn till hvad upplyst blifvit om sökandenas fattigdom och hvad i öfrigt i ärendet förekommit, tillstyrkt, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för samtliga sökandena.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande danarf finge till samtliga sökandenas förmån efterskänkas.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. danaarf efter Klara Karolina Åkergren.

3:o) Enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 80) af den 30 sistlidne mars meddelas, hade, sedan handelsidkerskan Klara Karolina Åkergren från Lindesberg aflidit, förre bergsbruksidkaren Erik Åkergren vid Hermanstorp, förre handlanden Ernst Ludvig Österdahl i Vesterås och stadskassören Viktor Örn i Lindesberg, den sistnämnde såsom målsman för sin hustru Alma Örn och bemälda makars omyndiga dotter Margit Örn, låtit vid rådstufvurätten i Lindesberg den 1 november 1897 såsom testamente bevaka en med blyerts skrifven obevittnad handling, i hithörande delar så lydande:

»Min yttersta vilja är att fru Alma Örn skall hafva alla mina kläder, som hon efter godtfinnande gör med hvad hon vill, nipper, ringar m. m. och skall Örns taga hand om allt här i boet och boden blir det

något öfver då allt är realiserat får Osterdahl min fosterfader Åkergren min fader något Margit Örn till insättes sparbanken 100 kronor. Edla Romander resa samt något mera. Alma bränna mina bref och städa mina lådor eller med andra ord tag det som finnes i dem Sigrid och Emma var sitt bra klädningstyg med tillbehör. Doktor Walström 100 kr. för sin stora godhet mot mig.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Klara Åkergren. Linde d. $^{18}/_{3}$ 97.»

Till bestyrkande af berörda testamentariska förordnande hade såsom vittnen vid rådstufvurätten samma dag hörts handelsbiträdet Sigrid Molander och distriktsveterinären Axel Pålman, båda i Lindesberg, hvilka, enligt hvad af det vid förhöret förda protokoll inhemtades, dervid berättat:

1:o) *Sigrid Molander,* att vittnet, som under nära fyra års tid varit biträde hos handelsidkerskan Klara Åkergren, hvilken aflidit den 21 juli 1897, kunde vitsorda, att Klara Åkergren egenhändigt skrifvit ofvanberörda, vittnet vid förhöret förevisade handling; att Klara Åkergren, som varit sängliggande sjuk sedan början af år 1897, haft fullt och sundt förstånd och fri vilja, utom de sista dagarne före sin död; att vittnet aldrig hört Klara Åkergren omnämna, huru hon tänkte förordna om sin qvarlåtenskap; samt att Klara Åkergren i lifstiden haft stadskassören Örn till rådgifvare vid förefallande behof af hjelp och dennes hustru Alma Örn till sin bästa vän samt mycket älskat makarnes lilla dotter Margit; och

2:o) *Pålman,* att vittnet icke sett, att Klara Åkergren skrifvit ofvanintagna handling, men att vittnet, att döma efter stilen, trodde, att hon gjort det; att Klara Åkergren varit vid fullt och sundt förstånd vid den tid, då förordnandet vore dateradt; att vittnet väl hört Klara Åkergren tala om sin död, men icke huru med hennes qvarlåtenskap skulle förfaras; samt att vittnet icke förr än dagen för vittnesförhöret sett ifrågavarande handling; tilläggande vittnet, att Klara Åkergren i lifstiden varit synnerligen god vän till stadskassören Örns hustru Alma Örn och mycket fäst vid Örns lilla dotter Margit.

På yrkande af kammaradvokatfiskalsembetet hade derefter bemälda rådstufvurätt i utslag den 13 februari 1899, hvilket utslag vunnit laga kraft, förklarat att, som den af förenämnde Viktor Örn, Erik Åkergren och Österdahl såsom testamente efter Klara Karolina Åkergren bevakade handling icke blifvit upprättad i enlighet med de i 16 kap. 1 § ärfda-

balken gifna föreskrifter och följaktligen saknade all gällande kraft såsom testamente; alltså och då af Erik Åkergren i målet meddelad uppgift, att han vore fader till Klara Karolina Åkergren, icke blifvit i ringaste mån styrkt samt någon arfvinge i öfrigt icke låtit sig afhöra, skulle hvad som återstode af Klara Karolina Åkergrens qvarlåtenskap, sedan all gäld blifvit gulden, såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan; och förpligtades Örn, som omhändertagit berörda qvarlåtenskap och förklarat sig ensam vara derför redovisningsskyldig, att till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa danaarfsmedlen jemte laga ränta derå.

Nu hade i särskilda den 17 januari och den 2 februari innevarande år till Kongl. Maj:t ingifna ansökningar dels Viktor Örn, i sin ofvan omförmälda egenskap, och Ernst Ludvig Österdahl, under uppgift att han vore fosterfader till Klara Karolina Åkergren, dels ock Erik Åkergren, under uppgift att Klara Karolina Åkergren vore hans oäkta dotter, anhållit, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för Österdahl och Erik Åkergren samt Viktor Örns hustru Alma Örn och makarnas dotter Margit Örn; och hade vid förstberörda ansökning fogats prestbevis, utvisande att Österdahl, som vore född den 3 januari 1832, befunne sig i torftiga och medellösa omständigheter, samt vid Erik Åkergrens ansökning ett af borgmästareembetet i Lindesberg den 23 sistlidne januari utfärdadt intyg af innehåll, att Åkergren vore fattig och medellös samt underhölles af sina barn.

Sedermera hade i en till Kongl. Maj:t den 9 sistlidne februari ingifven skrift Österdahl och Viktor Örn till förtydligande af sin berörda ansökning anfört, att deras mening vore, att, sedan Viktor Örns bemälda hustru och dotter bekommit hvad dem enligt det åberopade förordnandet tillförsäkrats, eller, uppskattadt i penningar, hvardera 100 kronor, återstoden skulle lika fördelas mellan Österdahl och Erik Åkergren.

Med anledning af de gjorda ansökningarna hade infordradt utlåtande afgifvits ej mindre af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län, som, enär den af Klara Karolina Åkergren i lifstiden upprättade och af sökandena såsom testamente bevakade handling, ehuru den i anseende till sin ofullständiga form af domstol såsom testamente ogillats, likväl gjorde i hög grad sannolikt, att det varit den aflidnas vilja, att möjligen blifvande öfverskott i hennes bo skulle, sedan omkostnader och skulder blifvit guldna, fördelas i enlighet med ofvanberörda handling mellan deri omförmälda personer, tillstyrkt bifall till ansökningarna, än äfven af kammar-

advokatfiskalsembetet, som dels meddelat, att bemälde Viktor Örn till embetet redovisat boets behållning med 1,170 kronor 16 öre, samt att danaarfsmedlen numera, efter afdrag af utanordnad aktoratsprovision, uppginge till 1,053 kronor 15 öre, som i statskontoret innestode, dels ock, enär, med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst, det syntes i hög grad sannolikt, att Klara Karolina Åkergrens vilja varit, att hennes qvarlåtenskap skulle komma Österdahl och Erik Åkergren samt Örns hustru och dotter till godo, på sätt nu blifvit ifrågasatt, tillstyrkt, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte på ofvan angifna sätt varda till förmån för bemälde personer efterskänkt.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande danaarfsmedel finge till förmån för ofvannämnda Österdahl, Erik Åkergren samt Alma och Margit Örn efterskänkas på det sätt, att, sedan af berörda medel hvardera af Alma och Margit Örn erhållit ett hundra kronor, återstoden skulle lika fördelas mellan Österdahl och Åkergren.

Efter tagen kännedom om de till ärendet hörande handlingar får utskottet hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Ang. danaarf efter Anna Kajsa Andersson.

4:o) Husmamsellen Anna Kajsa Andersson hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 81) af den 30 sistlidne mars meddelas, aflidit i Upsala den 12 december 1895. Bouppteckningen efter henne hade förrättats den 3 januari 1896 och enligt instrumentet öfver densamma hade hon icke efterlemnat några kända arfvingar.

För bevakning såsom testamente efter Anna Kajsa Andersson hade filosofie kandidaten Olof Arthur Örtenblad, enkan Ida Gunilla Rydberg, född Örtenblad, ogifta Valborg Nanna Johanna Örtenblad och grosshandlaren Otto Gunnar Theodor Örtenblad, samtliga barn af aflidne landtbrukaren Otto Örtenblad och hans hustru Ida Ulrika Örtenblad, född Fryxell, låtit till lagtima vintertinget med Nordals härad den 28 mars 1896 ingifva en med deri förefintlig öfverstrykning så lydande handling:

»Testamente.

Hvad af min tillhöriga Egendom, som finnes vid min död, sedan omkostnaden vid sjukdom och begrafning aftagits, tillfaller × ~~Aine, Hedvig, Ulrika Örtenblad, Dotter~~ af Otto och Ida Örtenblad, född Fryxell.

× De öfriga syskonen, näml. Barn af förut nämde föräldrar.

Kroken den 31 December 1874

Anna Anderson

vittne Amanda Lilliestierna.»

På yrkande af kammaradvokatfiskalembetet att Anna Kajsa Anderssons qvarlåtenskap måtte, utan hinder af berörda förordnande, förklaras skola såsom danaarf tillfalla Kongl. Maj:t och kronan, hade ofvanbemälda häradsrätt i utslag den 4 augusti 1897, som vunnit laga kraft, förklarat att, enär Anna Anderssons namnteckning å omförmälda testamente endast vore af en person bevittnad, samt det icke vore kändt, att Anna Andersson efterlemnat några arfvingar, Kongl. Maj:t och kronan vore berättigad att, utan hinder af testamentet, så vidt det anginge de fyra omförmälda personer, som detsamma bevakat, komma i åtnjutande af qvarlåtenskapen efter Anna Andersson, hvarjemte samma fyra personer förpligtades att, i den mån de hvar för sig tagit qvarlåtenskapen om händer, till Kongl. Maj:t och kronan lemna redovisning för densamma jemte fem procent ränta å penningemedlen från stämningsdagen, till dess redovisning skedde.

Nu hade i en till Kongl. Maj:t den 21 februari 1899 ingifven skrift bemälda fyra syskon anhållit, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte efterskänkas till förmån för Olof Arthur Örtenblad, till stöd för hvilken ansökning åberopats

dels ett af kyrkoherden i Ör O. Fryxell den 16 december 1898 utfärdadt intyg, att Anna Kajsa Andersson, som aflidit den 12 december 1895, vistats hos enkan Ida Örtenblad, född Fryxell, under åren 1859—1863 och 1879—1895 och af henne erhållit understöd under den se-

nare tiden i Upsala, att Anna Kajsa Andersson den första tiden kunnat förtjena sitt uppehälle, men under de senaste tio åren varit urståndsatt att sig sjelf försörja, samt att hon under åren 1869—1874 idkat mejerirörelse, hvartill lokalerna utan ersättning upplåtits af enkan Örtenblads familj,

dels ett af Louise Fryxell den 16 december 1898 dagtecknadt intyg af innehåll, att Anna Kajsa Andersson till Louise Fryxell vid ett tillfälle, sannolikt våren 1890, yttrat, att hennes qvarlåtenskap skulle tillfalla enkan Ida Örtenblads son Arthur Örtenblad,

dels ett af aflidne prosten Thorstensons enka Ida Thorstenson, född Stenbäck, Mathilda Ekeblom, född Stenbäck, och Charlotte Camitz, född Gyllenspets, den 17 december 1898 utfärdadt intyg, att Anna Kajsa Andersson, med hvilken betygsgifvarne under flerårigt vistande i Upsala ofta sammanträffat, vid upprepade tillfällen i deras närvaro uttalat såsom sin önskan och afsigt, att vid hennes död hennes qvarlåtenskap skulle tillfalla filosofie kandidaten Arthur Örtenblad,

dels ock ett af disponenten vid Lenna bruk Carl Qvennerstedt, som jemlikt bifogadt utdrag af rådstufvurättens i Upsala förmynderskapsprotokoll den 21 november 1881 förordnats till förmyndare för aflidne förre landtbrukaren Otto Örtenblads efterlemnade omyndiga fyra barn, eller nu ifrågavarande sökande, den 13 december 1898 utfärdadt intyg, att bemälde Arthur Örtenblad, hvilken, ehuru obemedlad, lyckats fullborda sin akademiska kurs, men dervid ådragit sig skulder, och som för närvarande vore anställd som extra lärare vid Alingsås elementarläroverk, vore i behof af det arf, som af Anna Kajsa Andersson tilldelats Otto Örtenblads barn.

I ansökningen hade sökandena dessutom framhållit, att, om Anna Kajsa Andersson, som enligt hvad af förenämnda intyg framginge hufvudsakligen förtjenat de af henne efterlemnade tillgångarne i sökandenas familj, särskildt under de senaste tio åren af sin lifstid, under hvilka hon varit urståndsatt att försörja sig sjelf, ej haft understöd af sökandenas moder, hon ej skulle kunnat efterlemna några tillgångar, samt att, om än det till sökandenas förmån upprättade förordnande icke uppfylde de i lagen för testamente bestämda föreskrifter, Anna Kajsa Anderssons afsigt, att hennes qvarlåtenskap skulle tillfalla sökanden Olof Arthur Örtenblad, likväl vore tydlig, om man sammanställde berörda handling med de yttranden, hon enligt de företedda intygen fält till olika personer; förklarande, med hänsyn till sistberörda förhållande, sökandena Ida

Gunilla Rydberg, Valborg Nanna Johanna Örtenblad och Otto Gunnar Theodor Örtenblad, att de till förmån för Olof Arthur Örtenblad afsade sig all den rätt, som på grund af ifrågavarande förordnande kunde dem tillkomma, helst ömmande omständigheter förelåge.

I anledning af den gjorda ansökningen hade infordrade yttranden afgifvits af tjenstförrättande kronofogden i Sundals fögderi, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län och kammaradvokatfiskalsembetet.

Kronofogden hade meddelat, att af de upplysningar, som varit att inhemta i orten, framginge, att Anna Kajsa Andersson under hela den tid, hon vistats hos sökandenas föräldrar, derstädes bemötts icke som tjenarinna utan som medlem af familjen; att hon, som alltid varit mycket fäst vid sökandena, till största delen fått sin qvarlåtenskap antingen direkt af familjen Örtenblad eller genom dess hjelp; samt att Anna Kajsa Andersson så väl för slägtingar till sökandena som äfven för andra personer låtit förstå, att hennes afsigt varit att skänka sin qvarlåtenskap till familjen Örtenblad. Med afseende härå och då det finge anses billigt, att, äfven om förordnandet af formella skäl ej kunnat såsom testamente godkännas, den aflidnas deri uttryckta vilja blefve uppfyld, helst sökandena vore i knappa omständigheter, hade kronofogden förordat bifall till ansökningen.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade på de af kronofogden anförda skäl jemväl hemstält om bifall till ansökningen.

Kammaradvokatfiskalsembetet hade meddelat, att Olof Arthur Örtenblad, som ensam tagit befattning med boet, till embetet redovisat danaarfsmedlen med kontant 1,556 kronor 52 öre och ett af ofvanbemälde Otto Gunnar Theodor Örtenblad den 14 juni 1894 till »fröken Anna Andersson» utfärdadt skuldebref å 150 kronor med 6 procent årlig ränta, samt att danaarfsmedlen numera, efter afdrag af utanordnad aktoratsprovision å det kontanta beloppet, utgjordes af 1,400 kronor 87 öre, som i statskontoret innestode, jemte ofvannämnda hos advokatfiskalsembetet förvarade skuldebref, hvilket i anseende till gäldenärens medellöshet dittills ej kunnat indrifvas; och hade advokatfiskalsembetet, med afseende å hvad i ärendet blifvit upplyst om Anna Kajsa Anderssons förhållande till sökandena och om hennes i lifstiden uttalade önskan angående förfarandet med hennes qvarlåtenskap efter hennes död, tillstyrkt bifall till ansökningen.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande

danaarfsmedel finge efterskänkas till förmån för sökanden Olof Arthur Örtenblad.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, tryckt i Central-Tryckeriet, 1900.

N:o 80.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från hemmanet Belgstena n:o 1 under Ribbingelunds kungsgård i Kjula socken och Öster Rekarne härad af Södermanlands län till skolhustomt för Kjula församling.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 30 sistlidne mars, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 73) föreslagit Riksdagen medgifva:

att ett å en af förste landtmätaren A. W. Lodén år 1899 upprättad karta utmärkt område om 0,43 hektar måtte få från hemmanet Belgstena n:o 1 under Ribbingelunds kungsgård i Kjula socken och Öster Rekarne härad af Södermanlands län afsöndras samt till Kjula församling med egande-rätt upplåtas, med tillträdet räknadt från den 14 mars 1900, under vilkor att församlingen senast en månad efter erhållen del af Kongl. Maj:ts tillstånd till upplåtelsen till Södermanlands läns ränteri såsom köpeskilling för området inlevererade 118 kronor 25 öre; samt

att den inflytande köpeskillingen måtte få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit remitteradt, tillåter sig hänvisa till den utredning i ämnet, som finnes intagen i det åberopade statsrådsprotokollet; och då utskottet icke haft något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i berörda hänseende föreslagit, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

N:o 81.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronolägenheter.

(I. A.)

Angående försäljning af en under förra sergeantbostället 1 mantal Vestrahult n:o 1 hörande lägenhet.

Uti en den 30 mars innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 82) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva försäljning af nedannämnda kronolägenheter.

1:o) I skrifvelse den 2 sistlidne mars hade, enligt hvad af ifrågavarande proposition inhemtas, domänstyrelsen hos Kongl. Maj:t anmält, att vid uppskattning, som år 1899 egt rum å förra sergeantsbostället 1 mantal

Vestrahult n:o 1 i Hvena socken och Sevede härad af Kalmar län för förnyad utarrendering från den 14 mars 1902 af denna egendom, som lemnade mer än 500 kronor i årligt arrende, förslag väckts om afsöndring och försäljning af en till egendomen hörande lägenhet, benämnd Kullen; och hade domänstyrelsen, under åberopande af kongl. skrifvelsen till styrelsen angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning, dervid styrelsen tillika öfverlemnat instrumentet öfver berörda värdering jemte en af förste landtmätaren J. F. Schuwert år 1898 öfver egendomens inegor upprättad karta med tillhörande beskrifning äfvensom yttrande i ärendet af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet jemte öfriga till ärendet hörande handlingar.

Af nämnda handlingar inhemtades, bland annat,

att ifrågavarande lägenhet, som låge vid allmän väg intill egendomens östra gräns och på grund af sitt läge af uppskattningsmännen ansetts lämpligen böra afsöndras, innehölle en under egofigurerna n:is 485—490 å ofvanberörda karta upptagen areal af 80,40 ar, deraf 31,20 ar åker, 11 ar äng, 36,90 ar afrösningsjord och 1,30 ar impediment, samt vore försedd med ett boningshus och ett mindre uthus, tillhöriga Sven Nilsson;

att lägenheten åsatts ett saluvärde af 250 kronor;

att lägenhetens innehafvare, förbemälde Nilsson, i skriftligt, af behörig borgen åtföljdt förklarande förmält sig vilja inköpa lägenheten för den föreslagna köpeskillingen, att erläggas under loppet af tio år med en tiondedel årligen; samt

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett lägenheten utan men för hufvudgårdens skötsel kunna afsöndras.

För egen del hade domänstyrelsen hemstält, att lägenheten måtte mot den föreslagna köpeskillingen till innehafvaren upplåtas.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att den till förra sergeantsbostället 1 mantal Vestrahult n:o 1 hörande lägenheten Kullen finge med ofvan angifna område af 80,40 ar från egendomen afsöndras och mot förenämnda köpeskilling, 250 kronor, att erläggas under loppet af tio år med en tiondedel årligen, försäljas till lägenhetens nuvarande innehafvare med tillträdesrätt den 14 mars 1902 och i öfrigt på de i 6:te punkten af åberopade kongl. skrifvelsen den 25 september 1896 omförmälda vilkor,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljning inflöte,

finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Emot hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit har utskottet icke haft något att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Angående försäljning af en under Svinö eller Rådmansö kungsgård hörande lägenhet.

2:o) Sedan vid uppskattning, som år 1899 hållits å Svinö eller Rådmansö kungsgård om 3 mantal i Rådmansö socken och Frötuna skeppslag af Stockholms län i och för förnyad utarrendering från den 14 mars 1902 af kungsgården, hvilken lemnade mer än 500 kronor i årligt arrende, fråga väckts om afsöndring och särskild föryttring af en å egendomen befintlig lägenhet, benämnd Strömudden, hade domänstyrelsen i skrifvelse den 2 sistlidne mars underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning och dervid öfverlemnat instrument öfver omförmälda uppskattning tillika med en af förste landtmätaren Th. Essén år 1898 öfver egendomens inegor upprättad karta med beskrifning äfvensom yttrande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet jemte öfriga till ärendet hörande handlingar.

Af nämnda handlingar inhemtades, bland annat,

att ifrågavarande lägenhet, som vore belägen invid Östersjön, vore försedd med förre torparen Jan Erik Andersson enskildt tillhöriga åbyggnader, bestående af bostadshus och uthusbyggnader;

att lägenheten, hvilken å ofvanberörda karta betecknats med egofigurerna n:is 815—817, innefattade 18,1 ar tomter och 8,7 ar åker, eller tillhopa 26,8 ar;

att uppskattningsmännen ansett lägenheten kunna utan skada för stamhemmanets skötsel afsöndras, dock med ett på sådant sätt regleradt, på kartan särskildt utmärkt område, att till lägenheten skulle läggas 2,2 ar skogsmark af den å samma karta med n:o 807 utmärkta egofigur, i följd hvaraf den till afsöndring föreslagna arealen komme att utgöra tillsammans 29 ar;

att lägenheten af uppskattningsmännen åsatts ett saluvärde af 300 kronor;

att bemälde Andersson i skriftligt, af behörig borgensförbindelse åtföljdt förklarande förmält sig önska förvärfva eganderätt till lägenheten för en

köpeskilling, motsvarande det lägenheten åsatta saluvärde, att erläggas under loppet af tio år med en tiondedel årligen; samt

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt antagandet af det gjorda anbudet.

För egen del hade domänstyrelsen hemstält, att ifrågavarande lägenhet måtte mot den föreslagna köpeskillingen till innehafvaren upplåtas.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att den under Svinö eller Rådmansö kungsgård hörande lägenheten Strömudden finge med ofvan omförmälda egoområde af 29 ar från kungsgården afsöndras och till nuvarande innehafvaren försäljas mot en köpeskilling af 300 kronor, att till landtränteriet i länet inlevereras med en tiondedel vid tillträdet, den 14 mars 1902, och en tiondedel den 14 mars hvart och ett af de närmast följande nio åren,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljning inflöte, måtte, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Angående försäljning af en under Eskilstuna kungsladugård hörande lägenhet.

3:o) Sedan vid uppskattning, som år 1899 hållits å Eskilstuna kungsladugård om 9 mantal i Klosters och Fors socknar af Öster Rekarne härad i Södermanlands län för egendomens förnyade utarrendering från den 14 mars 1902, fråga väckts, att en till egendomen hörande utega, benämnd Närjeholme, måtte försäljas i enlighet med stadgandena i kongl. skrifvelsen till domänstyrelsen angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, hade, enligt hvad af förenämnda kongl. proposition inhemtas, domänstyrelsen i skrifvelse den 2 sistlidne februari underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning och dervid tillika öfverlemnat instrument öfver omförmälda uppskattning jemte en af förste landtmätaren A. W. Lodén åren 1898 och 1899 öfver inegorna till kungsladugården upprättad karta med beskrifning äfvensom yttrande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet jemte öfriga till ärendet hörande handlingar.

Af nämnda handlingar inhemtades, bland annat,

att berörda utega, som hade ett från kungsladugårdens öfriga egor afskildt läge invid Eskilstunaån ungefär tre kilometer från hvardera af städerna Eskilstuna och Torshälla och ej vore försedd med andra byggnader än tre, enskilda personer tillhöriga lador, enligt ofvannämnda karta med beskrifning innehölle 20 hektar, 6,6 ar, deraf 16 hektar 69,7 ar åker, 1 hektar 54,8 ar äng, 1 hektar 44,5 ar hag- och skogsmark samt 37,6 ar impediment;

att utegan, som hade mycket god jord, men i följd af sin från stad temligen aflägsna belägenhet icke väl lämpade sig att användas till byggnadstomter, af uppskattningsmännen åsatts ett saluvärde af 13,800 kronor; samt

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande instämt i förrättningsmännens yttrande rörande utegans ifrågasatta afsöndring och försäljning.

För egen del hade domänstyrelsen, enär ifrågavarande utega med hänsyn till sitt afskilda läge icke kunde skötas tillsammans med hufvudgården och ej vore försedd med nödiga åbyggnader, lika med uppskattningsmännen och Kongl. Maj:ts befallningshafvande funnit, att utegan lämpligen borde försäljas, men, då densamma vore alltför stor och värdefull för att bestämmelserna i ofvan anförda kongl. skrifvelse, hvars syftemål vore att bereda mindre bemedlade och obemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk, skulle vara i förevarande fall tillämpliga, hade styrelsen ansett, att försäljningen borde ske å offentlig auktion, på sätt i kongl. brefvet den 29 maj 1874 föreskrefves.

Härjemte hade domänstyrelsen meddelat, att i afseende å kungsladugården förekomme sådant förhållande, som enligt 2 § 2 momentet af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 utgjorde hinder för egostyckning, i följd hvaraf ifrågavarande utega syntes icke kunna från kungsladugården skiljas under annan form än afsöndring. Från kungsladugården, hvars hela egovälde utgjorde 572,461 hektar, hade redan för alltid upplåtits 48,022 hektar. I särskildt utlåtande den 26 sistlidne januari hade af styrelsen föreslagits, att från kungsladugården måtte för alltid åt Eskilstuna stad upplåtas tillhopa 62,184 hektar. Derest berörda förslag bifölles, skulle, genom afsöndring af nu ifrågavarande område 20,066 hektar, hela den från kungsladugården afsöndrade egovidden i förhållande till det under kungsladugårdens hemmantal inbegripna egovälde komma att öfverskrida den andel, som jemlikt ofvan åberopade lag finge utan särskildt tillstånd af vederbörande länsstyrelse högst afsöndras för alltid från enskildes hemman, eller en femtedel. Då likväl öfverskottet ej skulle uppgå

till mer än omkring 16 hektar, hvilken areal vid jemförelse med stamhemmanets ej kunde anses vara af någon betydenhet, syntes dock nu anförda förhållande ej böra lägga hinder i vägen för upplåtandet af ifrågavarande utega såsom afsöndring.

I anledning af hvad domänstyrelsen sålunda anfört i fråga om utegans afsöndring från kungsladugården hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit infordradt utlåtande; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande dervid förmält sig icke hafva något att erinra mot eller tillägga till hvad domänstyrelsen andragit samt fördenskull såsom eget utlåtande åberopat hvad domänstyrelsen i ärendet anfört.

Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att utegan Närjeholme finge från Eskilstuna kungsladugård afsöndras samt, under förbehåll om rätt för egarne af de å utegan befintliga ladubyggnader att bortföra desamma, till försäljning enligt de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 meddelade bestämmelser, dock med undantag af dem, som afsåge att försåld lägenhet skulle i jordeboken under viss natur upptagas och i enlighet dermed påföras ränta, å offentlig auktion genom domänstyrelsens försorg utbjudas med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1902,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljning inflöte, finge på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Under erinran att utskottet i särskildt, denna dag aflåtet utlåtande (n:o 78) hemstält om att ofvan åberopade, för Riksdagen framlagda förslag om upplåtelse till Eskilstuna stad af viss mark utaf ifrågavarande kronoegendom icke måtte af Riksdagen bifallas, får utskottet hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Angående försäljning af tre under kungsgården Höjentorp n:is 1—7 hörande lägenheter.

4:o) Sedan vid uppskattning, som år 1899 hållits å kungsgården Höjentorp n:is 1—7 om 7 mantal jemte Höjentorp n:o 8, träd- och humlegård, i Valle härad af Skaraborgs län för egendomens förnyade utarrendering från den 14 mars 1902, fråga uppstått om afsöndring och försäljning af följande till egendomen hörande lägenheter, nemligen Stenums mad i

Stenums socken, Åkholmen i Lundby socken och Stenhammarn i Öglunda socken, hade, enligt hvad i förenämnda kongl. proposition meddelas, domänstyrelsen i skrifvelse den 23 sistlidne februari, under åberopande af 7:de momentet i kongl. skrifvelsen till styrelsen angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896, underställt nämnda fråga Kongl. Maj:ts pröfning och dervid tillika öfverlemnat instrumentet öfver berörda uppskattning samt yttrande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet jemte kartor och en af förste landtmätaren A. H. Öhrwall år 1899 lemnad arealuppgift angående samtliga till kungsgården hörande egor.

Af berörda handlingar inhemtades,

att lägenheten Stenums mad vore obebyggd, men att de båda öfriga lägenheterna vore försedda med kronan tillhöriga åbyggnader, bestående å hvardera lägenheten af manhus och ladugård;

att Stenums mad, belägen 1,8 mil från hufvudgården, innehölle en areal af 16 har 71,3 ar, deraf 14 har 91,3 ar åker och 1 har 80 ar äng;

att lägenheten Åkholmen, belägen 0,7 mil från gården, innehölle en areal af 6 har 49,7 ar, deraf 6 har 42,6 ar tomter och åker samt 7,1 ar impediment;

att lägenheten Stenhammarn, belägen likaledes 0,7 mil från gården, innehölle 3 har 70,3 ar, deraf 80,3 ar åker, 2 har 55,6 ar äng och 34,4 ar skogsmark;

att lägenheterna, hvilka vore af kungsgårdens arrendator till särskilda brukare upplåtna, af uppskattningsmännen saluvärderats, Stenums mad till 6,700 kronor, Åkholmen till 4,100 kronor samt Stenhammarn till 1,300 kronor, deri inberäknats värdet å växande skog med 400 kronor; samt

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet biträdt förslaget om ifrågavarande lägenheters försäljning.

För egen del hade domänstyrelsen, enär nämnda lägenheter med hänsyn till deras från hufvudgården afskilda lägen ej med fördel kunde tillsammans med denna brukas samt ej heller vore, styrelsen veterligen, för något statsändamål behöfliga, hemstält om lägenheternas afsöndring.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att de till kungsgården Höjentorp hörande lägenheterna Stenums mad, Åkholmen och Stenhammarn finge med ofvan angifna områden från kungsgården afsöndras och i enlighet med föreskrifterna i 8:de och följande momenten af ofvan oberopade kongl. skrifvelse den 25 september 1896

hvar för sig till försäljning utbjudas för åsatta saluvärden med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1902,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Utskottet, som icke haft något att erinra emot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, hemställer följaktligen,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Iduns Kungl. Hofboktryckeri, 1900.

N:o 82.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva samt tre i ämnet väckta motioner.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 19 januari innevarande år har Kongl. Maj:t i en samma dag till Riksdagen aflåten proposition (n:o 29) föreslagit Riksdagen att för tiden intill 1901 års lagtima riksdag medgifva, att Kongl. Maj:t måtte ega åt svenske män, i den ordning Kongl. Maj:t bestämde, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t fastställde, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelsetidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelsetid, derest sådan ifrågakomme.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen erinrat, hurusom 1899 års Riksdag enligt skrifvelse den 14 maj samma år, i sammanhang med antagande af förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884, för tiden intill nästa lagtima riksdag medgifvit, att Kongl. Maj:t skulle ega åt svenske män, i den ordning Kongl. Maj:t bestämde, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t fastställde, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta

begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelsetidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelsetid, derest sådan ifrågakomme; äfvensom derom att Kongl. Maj:t, som den 20 sistlidne oktober i enlighet med Riksdagens ofvan omförmälda beslut utfärdat lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884, tillika genom kungörelse samma dag meddelat närmare föreskrifter angående begagnande af kronans jordegareandel i grufva.

Ofvan omförmälda kungörelse om begagnande af kronans jordegareandel i grufva af den 20 oktober 1899 är af följande lydelse:

»§ 1.

Inmutas fyndighet, belägen å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall den kronan tillkommande andel i grufvan genom Konungens befallningshafvandes försorg utbjudas på arrende efter ty i denna kungörelse stadgas.

§ 2.

Utarrendering af kronans andel i grufva skall, der ej särskilda omständigheter föranleda bestämmande af kortare arrendetid, ske för en tid af nitton kalenderår utöfver det, hvarunder arrendet tager sin början. Arrendet skall räknas från den tid, då enligt grufvestadgan kronan senast eger anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel.

§ 3.

Kronans andelar i flere grufvor skola under gemensamt arrende upplåtas, der sådant pröfvas lämpligt med hänsyn till kronans fördel och grufdriftens ändamålsenliga anordning.

§ 4.

Arrendeafgiften för kronans andel i grufva skall utgå i penningar och för hvarje kalenderår motsvara viss del af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året eller den del deraf arrendet omfattar brutits och uppfordrats ur grufvan; dock att arrendeafgiften, för helt år räknad, icke något år må understiga 25 kronor för hvarje utmål.

§ 5.

Sedan afskrift af mutsedel å fyndighet, som i § 1 afses, blifvit, på grund af 13 § 1 mom. grufvestadgan, ingifven till Konungens befallningshafvande i det län, der inmutningspunkten är belägen, skall Konungens befallningshafvande ofördröjligen låta i allmänna tidningarne och i länskungörelserna tillkännagifva, att kronans andel i grufvan kommer att, i öfverenstämmelse med gällande föreskrifter, på arrende utbjudas.

§ 6.

Utbjudande på arrende af kronans andel i grufva skall ske å offentlig auktion, hvilken hålles inför Konungens befallningshafvande. Hafva före auktionen skriftliga, förseglade anbud till Konungens befallningshafvande ingifvits, skola de sålunda inkomna anbuden, sedan det muntliga utropet blifvit med klubbslag afslutadt, öppnas och jemte de gjorda muntliga anbuden pröfvas af Konungens befallningshafvande.

§ 7.

Arrendeauktion, som i § 6 sägs, skall, der ej annat af särskilda omständigheter föranledes, hållas hvarje år under senare hälften af juni månad i fråga om fyndighet, beträffande hvilken afskrift af mutsedeln blifvit till Konungens befallningshafvande ingifven under tiden från och med oktober månad andra året förut till och med derpå följande februari månad, samt under senare hälften af november månad, rörande fyndighet, angående hvilken delgifning af mutsedeln egt rum under månaderna från och med mars till och med september nästföregående år. Har underrättelse, som i 19 § grufvestadgan är föreskrifven, till Konungens befallningshafvande inkommit, föranstalte Konungens befallningshafvande, att arrendeauktion å kronans andel varder hållen tidigast tre och senast fyra månader efter det sådan underrättelse meddelades.

§ 8.

Auktionskungörelse, innefattande upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden och arrendevilkoren samt öfriga nödiga anvisningar,

skall genom Konungens befallningshafvandes försorg senast två månader före auktionsdagen införas i allmänna tidningarne och i tidning inom orten äfvensom i facktidning, derest lämplig sådan finnes, samt uppläsas i länets och, såvidt omständigheterna dertill föranleda, jemväl i angränsande fögderiers kyrkor.

§ 9.

Vid arrendeauktion eger Konungens befallningshafvande till arrendator antaga den högstbjudande, som är välfrejdad och i Sverige bosatt svensk undersåte och för arrendevilkorens fullgörande stält godkänd säkerhet samt icke förverkat arrenderätt till kronans andel i grufva. Konungens befallningshafvande må dock ej antaga annat anbud, än som lyder å minst femtiondedelen af värdet af brutna och uppfordrade inmutningsbara ämnen.

Finner Konungens befallningshafvande på grund af särskilda förhållanden skäl förekomma att icke antaga sådant anbud, som nu är sagdt, eller att antaga anbud, ändå att det är lägre, skall han derom göra hemställan hos Konungen.

Ej må någon klaga deröfver, att hans arrendeanbud icke blifvit antaget.

§ 10.

Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevilkoren skall för det år, hvarunder arrendet tager sin början, och derutöfver för en tid af minst fem kalenderår, derest arrendet så länge skall fortfara, och högst åtta kalenderår ställas borgen af minst två löftesmän, de der borga en för begge och begge för en såsom för egen skuld och hvilkas vederhäftighet är för Konungens befallningshafvande känd eller behörigen styrkt. Ansvarighet på grund af dylik borgen må icke utsträckas utöfver den tid, för hvilken borgen blifvit ingången.

§ 11.

Är kronans andel i grufva på arrende upplåten, ligge å Konungens befallningshafvandes vårdnad, att vid den tid, då enligt grufvestadgan kronan senast skall anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel, allmänt ombud å kronans vägnar, med företeende af arrendeaftalet, gör sådan anmälan.

Har ej arrendeaftal kommit till stånd, skall kronans jordegareandel lemnas obegagnad, der ej Konungen för särskildt fall annorlunda förordnar.

— — — — — — — — — — — — — — — —

§ 14.

Hvad i denna kungörelse är stadgadt skall ega tillämpning jemväl i fråga om fyndigheter, å hvilka före dess trädande i kraft inmutning erhållits under det i nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 stadgade förbehåll; dock med iakttagande deraf, att tillkännagifvande om förestående utarrendering af kronans andel i sådan fyndighet skall ofördröjligen utfärdas, der afskrift af mutsedeln blifvit före denna kungörelses trädande i kraft till Konungens befallningshafvande ingifven, samt att auktion för utarrenderingen skall, derest afskrift af mutsedeln blifvit före den 1 mars 1899 till Konungens befallningshafvande ingifven, hållas i senare hälften af augusti månad 1900.

Denna kungörelse skall lända till efterrättelse intill nästa lagtima riksdag och sedermera under tid, då Konungen, på grund af Riksdagens förnyade medgifvande, må ega i öfverensstämmelse med nu gällande grunder utarrendera den kronan tillkommande andel i grufva.»

Med anledning af berörda kungörelse har herr *M. Nisser* i en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 37) anfört, att då grunden för och anledningen till Riksdagens ingripande i denna fråga vore önskan och förhoppningen att kunna tillvinna kronan en rättmätig andel i de fördelar och afkomster, som ett exploiterande af de på dess jordområden befintliga malm- och mineralrikedomar kunde medföra, det låge stor vigt uppå, att de vilkor och stadganden, som af Kongl. Maj:t bestämdes angående »utarrendering af kronans jordegareandel i grufva», så affattades, att en för kronan möjligast förmånlig utarrendering åvägabragtes på samma gång som den hugade spekulanten komme i åtnjutande af en fördel och vinst, som stode i normalt förhållande till de med ett dylikt arrende förbundna risker och kostnader

Första vilkoret härför vore enligt motionärens mening, att den för utarrendering afsedda grufvans *tillvaro* blefve offentliggjord och känd, och

hvilket vore genom bestämmelsen i § 5 af sagda kongl. kungörelse tillgodosedt; men icke mindre vigtigt vore, att kunskap meddelades om *hvar* grufvan vore belägen, och detta i så god tid och på ett så tydligt sätt, att eventuella spekulanter lyckades leta rätt på densamma utan att dervid blifva nödsakade anlita inmutarens hjelpsamhet, — hvilken icke alltid kunde vara att med säkerhet påräkna, — ty utan en noggrann kännedom om grufvan och dess förhållanden skulle näppeligen någon vilja afgifva ett arrendeanbud.

Det syntes derför, som om i detta hänseende de bestämmelser, hvilka nu först intagits i kungörelsens § 8, borde inflyta redan i § 5, der sålunda såväl kungörelsernas möjligast stora spridning som ock grufvornas möjligast noggranna beskrifning till art, läge m. m. borde iakttagas, hvaremot auktionskungörelsen då endast hade att till dessa föregående meddelanden hänvisa.

§ 7 i kungörelsen innefattade vissa bestämmelser rörande tiden för arrendeauktions hållande, hvilka enligt motionärens förmenande ställde kronan, resp. arrendatorn i sämre rätt än den enskilde jordegaren med hänsyn till bedömandet af en grufvas värde. Enligt § 18 i grufvestadgan skulle nemligen jordegare senast vid utmåls läggande, då malmen enligt § 21 *skall* vara blottad, anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel. Genom här stipulerade tidsbestämmelser kunde deremot inträffa — och komme oftast att inträffa — att en arrendeauktion *måste* hållas, innan inmutaren ens haft skyldighet att blotta malmen, och sålunda hvarje möjlighet för en eventuel spekulant att erhålla någon som helst kännedom om malmens art och värde vore utesluten till föga fromma för kronan.

Detta förhållande hade äfven bergmästaren i norra distriktet i sitt till kommerskollegium afgifna utlåtande framhållit och uttalat sig för önskvärdheten af »att arrendeauktion förrättades under tiden mellan utmålsansökningens inlemnande och sjelfva utmålsförrättningen»; och då härtill komme, att dessa i § 7 stipulerade tidsbestämmelser icke stode i god samklang med de i grufvestadgans § 22 gifna föreskrifter rörande tiden för utmåls läggande — en grufva, mutad och delgifven Konungens befallningshafvande i februari 1900 t. ex., skall arrendeauktioneras i juni 1901, men utmålbeläggas först våren 1902 — syntes en omredigering af denna § böra och kunna ske genom en lämplig framskjutning af tiderna för arrendeauktionernas hållande.

I § 24 i grufvestadgan, sådan den lyder enligt lagen af den 20 oktober 1899 stadgades: — — — — »Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra (utmåls-)förrättningens gång — — — — — —»,

och slutligen föreskrefves i § 18 af grufvestadgan: — — — »Anmälan om begagnande af jordegareandel *skall göras sist* vid utmålsläggningen.»

Häraf följde, att om af någon anledning det »allmänna ombudet» försutte tiden eller försummade dagen för den bestämda utmålsläggningen, hade såväl kronan som arrendatorn för all tid gått jordegareandelen förlustig utan sannolikhet för att kunna återkräfva hafda kostnader, än mindre de med jordegareandelen förbundna förmåner.

Försigtigheten äfvensom rättvisan syntes derför bjuda, att arrendatorn här blefve berättigad att, om så funnes nödigt, sjelf sin talan föra och rätt bevaka, hvarför han borde ega dels att af Konungens befallningshafvande utfå sitt arrendekontrakt, så snart han stält den säkerhet, hvarom i § 10 sägs, dels ock att genom samma myndighet i tid underrättas om »när enligt grufvestadgan kronan *senast* skall anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel».

För det fall, att både »allmänt ombud» och arrendatorn skulle vid utmålsförrättningen eller annat hit hänförligt tillfälle sig inställa, kunde saken utan svårighet ordnas, för så vidt icke rent af denna »vårdnad» öfverflyttades från Konungens befallningshafvande på arrendator.

Hvad slutligen anginge § 14, syntes den så till vida stå i strid emot det syfte, Riksdagen genom det till »lagen» fogade öfvergångsstadgande tydligen velat betona, som detta senare bestämde: »att utmål å sådana grufvor, som varit underkastade det förbehåll, som i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 vore sagdt, ej finge läggas tidigare än två år efter den 20 oktober 1899 — under det att här stipulerades, att auktion å sådana grufvor skulle ega rum i senare hälften af augusti 1900, eller mer än ett år före den bestämda utmålsläggningstiden.

Då det icke kunde vara med kronans sanna fördel förenligt, att den ofvan omförmälda arrendeauktionen å dess jordegareandelar skulle hållas några få månader efter det den första kungörelsen derom kommit allmänheten till del; då de utbjudna grufvornas antal vore mycket stort (öfver 2,000 stycken inmutningar) och deras läge mycket aflägset, hvartill komme, att många af dem vore för litet upparbetade för att något omdöme om deras värde skulle kunna gifvas, syntes nödigt vara för tillgodoseende af kronans rätt, att, derest tiden för sagda auktioner icke kunde eller borde uppskjutas, uti den enligt § 8 förestående auktionskungörelsen och der först alla närmare bestämmelser om grufvorna inkomme, det vilkor fastsloges: »att utarrendering emot lägre afgift än $^1/_{25}$ af värdet af de i grufva brutna och uppfordrade inmutningsbara ämnen icke må ske annat än vid

eller efter förnyad offentlig arrendeauktion, som hålles i senare hälften af juni månad 1901».

På grund af hvad sålunda framhållits, hemställer motionären, att Riksdagen, om den lemnar sitt bifall till det i Kongl. Maj:ts förevarande proposition äskade, förnyade medgifvandet, måtte dervid anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga sådana ändrade bestämmelser i kongl. kungörelsen af den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordegareandel i grufva, som kunde vara egnade att kraftigare befrämja kronans rätt och fördel, särskildt i nu angifna fall.

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 39) har herr *A. R. Åkerman* på angifna skäl hemstält *dels* att Riksdagen, om den i öfrigt lemnade sitt bifall till det i Kongl. Maj:ts förevarande proposition äskade förnyade medgifvandet, måtte låta detsamma gälla för tiden intill dess af 1901 års lagtima riksdag i frågan fattadt nytt beslut blifvit Kongl. Maj:t meddeladt, *och dels* att Riksdagen, för den händelse herr Nissers ofvannämnda motion, i hufvudsak skulle vinna Riksdagens bifall, måtte medgifva, att Kongl. Maj:ts förberörda kungörelse den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordegareandel i grufva i allt fall måtte från dag, Kongl. Maj:t bestämde, tillämpas under tiden, intill dess ny kungörelse i ämnet kunde varda af Kongl. Maj:t utfärdad.

Slutligen har herr *C. P. af Burén* i en jemväl inom Första Kammaren väckt motion (n:o 38), jemte meddelande af en i Post- och inrikes tidningar för den 14 mars innevarande år intagen kungörelse angående auktion å arrenderätten till kronans andelar i en stor mängd å kronojord belägna fyndigheter,

då det vore konstateradt, att en stor del af dessa malmer redan nu skulle kunna förädlas inom landet,

då vårt land hittills saknat en jernindustri *i stor skala*, som vi med dessa malmtillgångar och med våra stora tillgångar på obegagnad vattenkraft hade alla förutsättningar att med fördel kunna bedrifva,

då statsutskottet vid behandling af motionen n:o 23, rörande inhemsk tillverkning af jernvägsskenor m. m., ansett, att en sådan industriel verksamhet borde öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten, och denna uppfattning blifvit af Riksdagen godkänd,

då det fördenskull otvifvelaktigt vore af största vigt, att kronans andelar i dessa fyndigheter komme i den svenska jernhandteringens händer och icke exploiterades för utlandet i konkurrens med oss sjelfva,

då detta syfte icke kunde med någon grad af säkerhet vinnas, så länge grufvornas jordegareandel ställdes på auktion, samt

då uppehållandet af och utvecklingsmöjligheter för den svenska jernindustrien hade långt större ekonomisk betydelse för landet, än om kronan erhölle några kronor mera på arrenden, som kunde komma i vinningslystna spekulanters ego, hemstält, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva måtte bifallas under vilkor, att begagnandet af nämnda jordegareandel *först* hembjödes jernkontoret och svenska jernverk med masugnsdrift mot ett pris af femtiondedelen af de brutna och uppfordrade inmutningsbara ämnenas värde.

Kongl. Maj:ts förslag angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, hvilket förslag till alla delar öfverensstämmer med nästlidet års Riksdags i detta ämne fattade beslut, anser sig utskottet böra i hufvudsak biträda. Emot den tidpunkt, till hvilken det föreslagna medgifvandet skulle förklaras skola gälla, eller »intill 1901 års lagtima Riksdag» synes emellertid den anmärkning kunna göras, att, då gifvetvis någon tid måste förflyta från riksdagens början, intill dess förnyadt medgifvande i nämnda afseende kan blifva af Riksdagen lemnadt, tillämpliga bestämmelser, huru i förevarande afseende skall förfaras, komma att under denna mellantid saknas. Genom bifall till det af herr Åkerman i detta afseende framlagda förslag skulle visserligen denna olägenhet komma att blifva afböjd. Utskottet anser dock, att, då en tidpunkt i sådana fall som det nu föreliggande bör utfästas, den hellre bör fastslås till en viss dag på året än, såsom herr Åkermans förslag innebär, göras beroende af en angifven åtgärds utförande. Utskottet anser derför medgifvandet böra bestämmas till tiden intill den 15 maj 1901, hvarigenom trygghet bör vinnas för att ej någon sådan mellantid af ovisshet, som nu antydts, må uppkomma.

I fråga om hvad som bör iakttagas med anledning af Riksdagens beslut om tillgodogörandet af kronans jordegareandel i grufva, sammanfördt beträffande det år 1899 fattade beslutet i ofvan intagna kungörelse af den 20 oktober nämnda år, har utskottet velat erinra, att, då det torde vara af vigt, att vid utbjudande till arrende af denna jordegareandel i god tid så fullständiga upplysningar angående fyndigheten som möjligt varda meddelade till underlättande af spekulation och derigenom till framkallande af nöjaktiga arrendeanbud, det i § 5 af nämnda kungörelse omförmälda tillkännagifvandet om arrendeauktion synes, på sätt herr Nisser nu föreslagit, böra innefatta upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden,

hvilken upplysning enligt ifrågavarande kungörelse först skulle komma att meddelas i den senare uti § 8 föreskrifna auktionskungörelsen.

I afseende å § 7 af berörda kungörelse, hvilken paragraf innehåller bestämmelser angående tiden för ofvan omförmälda arrendeauktioner, har herr Nisser i berörda motion erinrat, att dessa tider lämpligen borde framskjutas och att paragrafen i sådant syfte borde omredigeras, men då utskottet funnit de i paragrafen stadgade tiderna för auktionerna vara väl afvägda, har utskottet icke kunnat biträda motionen i denna del.

Hvad vidare beträffar de i kungörelsen den 20 oktober 1899 intagna föreskrifter, har utskottet ansett sig böra sluta sig till den i herr Nissers förenämnda motion uttalade mening om, att anmälan om användande af jordegareandel, hvilken anmälan enligt grufvestadgan skall göras sist vid utmålsläggningen, bör kunna, i händelse kronans ombud, hvilket denna anmälan i afseende å kronans utarrenderade andel i grufva enligt kungörelsens 11 § åligger, försummar densamma, den då må göras af arrendatorn af jordegareandelen med företeende af arrendekontraktet; och torde härtill vara så mycket större skäl, som ju arrendatorns rätt är af en sådan anmälan på det närmaste berörd.

Hvad härefter angår utarrendering af kronans jordegareandel i fyndigheter, å hvilka inmutning före den 20 oktober 1899 erhållits under det i kongl. kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 stadgade förbehåll, skall enligt 14 § af åberopade kungörelse auktion för sådan utarrendering ega rum under senare hälften af augusti månad innevarande år. Den tid, som sålunda lemnas arrendespekulanter för fyndigheternas undersökande och beräknandet af jordegareandelens värde, synes utskottet, i enlighet med hvad herr Nisser i berörda motion jemväl anmärkt, vara alltför knappt tillmätt, helst, på sätt af 7 § i berörda kungörelse framgår, spekulanter å kronans jordegareandel i andra fall alltid förbehållits en hel sommar för undersökningar och vid nu ifrågavarande auktion ett oförlikneligt stort antal jordegareandelar komma att till utarrendering utbjudas. Utskottet anser derför, att, såsom herr Nisser alternativt ifrågasatt, denna auktion bör uppskjutas; och föreställer sig utskottet, att den lämpligen bör utsättas till slutet af nästkommande november månad eller enahanda tidpunkt, som blifvit för sådana auktioner i vissa andra fall bestämd och hvarigenom skälig besinningstid komme att lemnas spekulanter, utan att för stor inskränkning komme att göras i tiden emellan auktionen och utmålsläggningen.

Vidkommande herr Åkermans i ofvan omförmälda motion framställda förslag om förlängning i tillämpningen af ifrågavarande kungörelse af den 20 oktober 1899 intill dess ny kungörelse kan varda utfärdad, har

utskottet icke ansett sig böra förorda detsamma, enär utskottet antager, att, om endast de af utskottet här ofvan ifrågasatta förändringar i samma kungörelse varda af Kongl. Maj:t beslutade, förnyad författning bör kunna utfärdas utan uppskof och inom samma tid, som ett kungörande om den förra författningens prolongation.

Hvad slutligen beträffar herr af Burén's ofvanberörda motion, finner utskottet densamma innebära ett monopoliserande, som hvarken kan anses föranledt af Riksdagens beslut om tillgodogörande af kronans jordegareandel i grufva eller vara förenligt med de åsigter, som numera gjort sig gällande i fråga om öppen och fri täflan å alla verksamhetsområden, hvadan utskottet finner sig böra afstyrka densamma.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet, som ansett den här ofvan för dess del angifna uppfattningen i fråga om vissa bestämmelser i den anförda kungörelsen af den 20 oktober 1899 böra vid anmälan om Riksdagens beslut i anledning af Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition för Kongl. Maj:t frambäras, hemställa,

a) att Riksdagen — under uttalande af den mening, att det tillkännagifvande, som på sätt i § 5 af kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordegareandel i grufva stadgas, skall, sedan afskrift af mutsedel ingifvits till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ofördröjligen af Kongl. Maj:ts befallningshafvande införas i allmänna tidningarna och länskungörelserna, bör innefatta upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden samt att vid den tid, då enligt grufvestadgan kronan senast skall anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel, förutom kronoombud jemväl arrendator af jordegareandelen må ega att med företeende af arrendeaftalet göra sådan anmälan — må för tiden intill den 15 maj 1901 medgifva, att Kongl. Maj:t må ega åt svenske män, i den ordning Kongl. Maj:t bestämmer, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t fastställer, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelsetidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelsetid, derest sådan ifrågakommer;

b) att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillse, huruvida den i § 14 af förenämnda kungörelse omförmälda auktion för utarrendering af kronoandel i fyndighet, å hvilken inmutning före den 20 oktober 1899 erhållits under det i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 stadgade förbehåll, må kunna uppskjutas till senare hälften af november månad 1900;

c) att herrar Nissers och Åkermans förenämnda motioner må anses vara, vid bifall till hvad utskottet i mom. *a*) och *b*) föreslagit, besvarade; samt

d) att herr af Buréns omförmälda motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

vid *punkten b*):

af herrar *I. Månsson* och *N. Boström*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att det af herr Nisser framstälda förslaget i fråga om uppskof med auktion för utarrendering af kronans jordegareandel i vissa fyndigheter icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Det skulle här antecknas, att herr *H. P. P. Tamm* icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Stockholm 1900. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

N:o 83.

Ank. till. Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för obehörig afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplåtna så kallade brobyggnadsskog i Kopparbergs län.

(I. A.)

Enligt kongl. bref den 17 oktober 1837 angående grunderna för afvittringen i Ore socken af Kopparbergs län skulle, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 69) af den 2 sistlidne mars meddelas, hvarje besutenhet i socknen skattefritt tilldelas ett skogsanslag af 300 tunnland, och skulle den derutöfver för kronans räkning uppkommande öfverloppsmarken jemväl få af Ore socknemän öfvertagas samt mot utgörande af särskild ränta och skatteköpeskilling på besutenheterna fördelas. Från den till fördelning mellan besutenheterna sålunda upplåtna hela skogsmarken hade emellertid vid afvittringen en skogsvidd af tillsammans 1,188 tunnland 18 kappland blifvit undantagen och på fem särskilda ställen afsatt såsom nödigt skogsfång till de broar å den mellan Furudals bruk och Helsinglands gräns anlagda så kallade Kårbölevägen, hvilka jemte viss andel af berörda väg det tillhörde egarne af hemman inom Rättviks socken, hvaraf nuvarande Boda socken då utgjorde en sedermera till särskild församling utbruten del, att underhålla, hvarjemte ett område om 229 tunnland 13 kappland jemväl afsatts

till skogsfång för Ore socknemän vid fullgörande af deras enahanda skyldighet.

På ansökning af Rättviks socknemän, att ofvan omförmälda skogstilldelning, i hvad Rättviks socken anginge, måtte fastställas, så att socknemännen finge fri dispositions- och eganderätt till de för dem afsatta skogsandelar, hade Kongl. Maj:t genom bref den 15 december 1849 förklarat, att Kongl Maj:t läte vid den härutinnan vidtagna åtgärden bero, men, enär socknemännens ifrågastälda oinskränkta egande- och dispositionsrätt till dessa broskogar skulle medföra rättighet för dem att till hvem som helst utan vilkor öfverlåta eller försälja skogsmarken, och socknemännen, under det deras skyldighet att underhålla broarne fortfore, sålunda kunde komma att sakna det påräknade virket dertill, hvarigenom ändamålet med upplåtelsen vore förfeladt, förordnats tillika, att nämnda skogstrakter endast med det vilkor finge åt bemälde socknemän upplåtas, att samma trakter förblefve med brohållningsskyldigheten oskiljaktigt förenade, så att, om och när denna för socknemännen i en framtid upphörde, de äfven skulle vara skyldiga att genast åter afträda dessa skogstrakter till kronans fria disposition såsom annan öfverloppsmark; och hade i sammanhang härmed Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet förständigats att hålla tillsyn såväl mot skogens obehöriga begagnande för andra ändamål, som ock att den ej starkare anlitades, än med vilkoren för dess återväxt vore förenligt.

Genom kontrakt den 11 december 1885 hade Rättviks och Boda socknars jordegare till Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag mot en köpeskilling af 31,510 kronor till Rättviks socken och 8,940 kronor till Boda socken upplåtit afverkningsrätt på 10 år å nyssnämnda brobyggnadsskogar till träd af vissa dimensioner, mot det att upplåtarne erhölle till brobyggnader erforderligt virke från bolagets skogar på lämpligaste ställe och till i orten gällande pris. För denna upplåtelse hade socknarne så till vida iklädt sig hemul, att, i händelse försäljningen delvis eller i sin helhet på något sätt skulle komma att häfvas eller rubbas, bolaget skulle hållas skadeslöst för så stor del af köpeskillingen jemte ränta, som kunde belöpa å den del, som möjligtvis kunde komma att häfvas eller rubbas.

Med anmälan härom hade Ore socknemän hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län sökt förbud mot berörda afverkning, såsom stridande mot kongl. brefvet den 15 december 1849, men hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom utslag den 9 juni 1886 förklarat, att, enär den i nyssnämnda kongl. bref med rätten till skogsområdenas begagnande oskiljaktigt förenade brounderhållsskyldigheten ostridigt fortfarande

utgjordes af Rättviks och Boda socknemän, och Ore socknemän följaktligen icke egde någon rätt till samma skogar, Kongl. Maj:ts befallningshafvande för ty funne Ore socknemäns berörda talan icke förtjena afseende, i hvilket utslag Svea hofrätt, hvarest Ore socknemän sig besvärat, genom utslag den 11 augusti 1886 ej funnit skäl göra ändring. Sedan Ore socknemän härefter i en till kammarkollegium ingifven skrift anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för att hindra säljarne att använda den för afverkningsrätten enligt kontraktet betingade köpeskillingen för andra ändamål än underhållet af broar å Kårbölevägen, hade kammarkollegium i utslag den 18 oktober 1887 förklarat, att hvad Ore socknemän i berörda skrift anfört icke föranledde till någon kollegii åtgärd. På häröfver af Ore socknemän anförda besvär hade Kongl. Maj:t i bref den 12 juli 1889 förklarat klagandena sakna behörighet att föra talan beträffande ifrågavarande skogstrakter och besvären följaktligen icke föranleda ändring i öfverklagade utslaget, men med afseende å bestämmelserna i kongl. brefvet den 15 december 1849 hade handlingarna i målet öfverlemnats till kammarkollegium för vidtagande af de åtgärder, som den af Rättviks och Boda socknemän gjorda upplåtelse af rätt till afverkning å ifrågavarande skogstrakter kunde finnas påkalla för bevakande af det allmännas rätt.

I anledning häraf och jemlikt erhållet särskildt uppdrag hade kammaradvokatfiskalsembetet, å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar, instämt Rättviks och Boda socknemän samt Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag till Rättviks och Ore tingslags häradsrätt med yrkande, att, som nämnda bolag på grund af ofvanberörda upplåtelse under åren 1886 och 1887 å ifrågavarande områden afverkat 13,584 träd, det måtte för ty, och då socknemännen icke egt att på nämnda sätt förfoga öfver omförmälda skogstrakter, hvilka vore att betrakta såsom kronans tillhörighet, varda förklaradt, att den genom kontraktet gjorda upplåtelsen vore ogiltig, samt socknemännen och bolaget varda ålagdt, att hvem af dem bäst gälda gitte, såsom ersättning för den förlust, kronan genom afverkningen lidit, till Kongl. Maj:t och kronan utgifva 3 kronor för hvarje träd eller tillhopa 40,752 kronor jemte ränta.

Den 16 maj 1894 hade häradsrätten meddelat utslag och deri sig utlåtit, att, då Rättviks och Boda socknars jordegares åtgärd att, utan särskildt medgifvande af Kongl. Maj:t och kronan såsom fortfarande egare till ifrågakomna skogsmark, upplåta densamma till afverkning för annat ändamål än de ofvannämnda brobyggnadernas underhåll stode i strid med innehållet i kongl. brefvet den 15 december 1849 och icke vunne berättigande derigenom, att socknemännen tillförene underlåtit

att underhålla brobyggnaderna uteslutande medelst användning af de för detta ändamål anslagna skogarne, men å andra sidan rättigheten att tillgodogöra sig skogens afkastning blifvit genom samma kongl. bref oskiljaktigt förenad med brobyggnadsskyldigheten, så länge den ålåge Rättviks och Boda socknemän, samt först om och när denna skyldighet för socknarne upphörde, skogarne komme under kronans fria disposition, och kronan således, äfven om berörda upplåtelse ej skett, icke varit berättigad att tillgodogöra sig nämnda afkastning, pröfvade häradsrätten rättvist på det sätt bifalla käromålet, att den genom kontraktet den 11 december 1885 gjorda upplåtelse förklarades ogiltig, och att Rättviks och Boda socknemän förpligtades att, hvardera socknens jordegare i den mån socknen åtnjutit andel i den utfästa köpeskillingen, till Kongl. Maj:t och kronan genast återbära värdet å den afverkade skogen, hvilket värde, vid det förhållande att parterna å ömse sidor derom förebragt jemngod bevisning, finge anses utgöra det af kronans vederparter medgifna eller 18,308 kronor 4 öre med ränta af fem för hundrade om året från stämningsdagen, för Rättviks socken den 15 februari och för Boda socken den 25 januari, allt 1891, tills betalning skedde, att under Kongl. Maj:ts och kronans förvaltning innestå för det i ofvannämnda kongl. bref afsedda ändamål, intill dess Kongl. Maj:t till äfventyrs i en framtid genom annan anordning i fråga om underhållet af ifrågavarande brobyggnader erhölle fri dispositionsrätt öfver skogen och således äfven öfver det genom upplåtelsen erhållna penningbelopp. I detta utslag hade Svea hofrätt genom dom den 28 februari 1896 ej gjort annan ändring, än att, enär häradsrätten saknat laglig anledning att förordna om de återburna medlens förvaltning, häradsrättens i sådant afseende meddelade föreskrift af hofrätten undanröjdes; och hade Kongl. Maj:t genom dom den 11 mars 1898 ej funnit skäl att i hofrättens dom göra annan ändring, än att, med hänsyn till den utredning, som i saken å ömse sidor förebragts angående värdet på rot af de afverkade 13,584 träden, den ersättning, som Rättviks och Boda socknars jordegare hade att till Kongl. Maj:t och kronan utgifva, bestämdes att utgå efter 2 kronor för hvarje träd med tillhopa 27,168 kronor jemte ränta å detta belopp på sätt domstolarne stadgat, hvarjemte socknarnes jordegare förpligtades godtgöra Kongl. Maj:ts och kronans utgifter å saken vid häradsrätten med 796 kronor 46 öre jemte allt hvad kronan utgifvit eller komme att utgifva till uthäradsnämnden.

Nu hade Rättviks och Boda socknemän i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhållit, att det af dem på grund af Kongl. Maj:ts

dom utbetalda kapital- och räntebeloppet, tillsammans 36,943 kronor 79 öre, måtte varda dem efterskänkt. Till stöd för ansökningen hade hufvudsakligen anförts följande. I fråga om den så kallade Kårbölevägen, hvilken utgjorde en del af den på allmän bekostnad anlagda militärvägen genom Dalarne mot Helsingland och Jemtland, hade Rikets Ständer i skrifvelse den 30 september 1840 förklarat sig icke kunna förbise, »att underhållet af den ifrågavarande, egentligen mindre för kringliggande orters nytta och beqvämlighet än för andra af Konung och Rikets Ständer afsedda ändamål anlagda väg, särdeles der densamma genomskure kronoallmänningar eller andra ouppodlade och öde trakter, måste blifva betungande för invånarne, emellan hvilka en sådan underhållsskyldighet blifvit i laga ordning fördelad», i följd hvaraf »billigheten fordrade, att för underhållet af dessa vägsträckor understöd å statens sida beviljades». Med gillande af den åsigt, Rikets Ständer sålunda uttalat, hade Kongl. Maj:t genom bref den 6 oktober 1845 till lindring i berörda väghållningsskyldighet beviljat ett årligt statsanslag af 250 riksdaler bankomynt, motsvarande 375 kronor, samt genom förenämnda kongl. bref den 15 december 1849 lemnat socknemännen tillstånd att utan ränta begagna ofvanberörda inom Ore socken belägna så kallade brobyggnadsskog om tillhopa 1,188 tunnland 18 kappland såsom nödigt skogsfång till de broar, socknemännen hade att å Kårbölevägen underhålla. Emellertid hade en stor del af dessa broar ett så aflägset läge, att socknemännen i de flesta fall funnit med sin fördel förenligt att, utan anlitande af brobyggnadsskogen, dels å broarne närmare belägna skogstrakter inköpa byggnadsvirke till broarne, dels ock, för undvikande af alltför ofta skeende reparationer och nybyggnader, så mycket som möjligt använda sten till byggnadsämne. I följd häraf hade verklig besparing gjorts å den skog, som enligt Kongl. Maj:ts medgifvande fått af socknemännen till broar användas. Enligt styrkta räkenskapsutdrag, som företetts under nyssberörda rättegång, hade underhållet af Kårbölevägen med broar för socknemännen medfört en beräknad kostnad af tillhopa 95,148 kronor 67 öre, hvartill komme ansenliga räntor, hvilket allt socknemännen fått vidkännas utan att af vägen tillskyndas nämnvärd nytta för allmänna samfärdseln. För åstadkommande af lättare kommunikationer hade Rättviks socknemän år 1885 upptagit ett lån å 50,000 kronor att amorteras under 34 år, hvilka medel kommit till användning vid tecknande af aktier i jernvägslinien Falun—Rättvik. Som företaget likväl syntes skola stranda i brist på tillslutning, hade aktier i företaget tecknats af Rättviks kommun för ytterligare 50,000 kronor samt af Boda kommun för 10,000

kronor. Kommunerna hade desto hellre inlåtit sig på omförmälda aktieteckning, som socknemännen ansett sig vara egare till en mängd å brobyggnadsskogen besparadt virke, hvilket, enligt hvad fackman intygat, kunde afverkas, utan att skogen derigenom starkare anlitades, än som med vilkoren för dess återväxt vore förenligt. De genom försäljningen influtna medlen hade möjliggjort tillkomsten af jernvägen Falun—Rättvik, hvilken anläggning i sin ordning framkallat Rättvik—Mora och Mora—Orsa med flera jernvägslinier, hvilka, åstadkomna utan bidrag från statens sida, ej blott gagnat orten, utan äfven på ett ojemförligt säkrare och bättre sätt främjat det ändamål, Kongl. Maj:t och Rikets Ständer åsyftat med Kårbölevägens anläggning. Rättviks och Boda socknemän, som vore synnerligen nedtyngda af skatter och onera, vore i jemförelse med andra socknar i Dalarne, exempelvis Ore socken, mindre väl lottade i afseende å skogstillgång, alldenstund på hvarje reduceradt bandland inrösningsjord i Rättviks och Boda socknar belöpte endast 1,21 tunnland duglig skogsmark, men deremot inom Ore socken 4,36 tunnland dylik skogsmark; och syntes sålunda Rättviks och Boda socknemän hafva egt större skäl att för kommunala ändamål få disponera för afverkning å deras brobyggnadsskog influtna medel än Ore socknemän, hvilka, på sätt en ansökningen bifogad afskrift af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes den 7 juni 1890 meddelade resolution närmare visade, redan erhållit en sådan förmån i afseende å den för Ore sockens brobyggnadsskyldighet å Kårbölevägen afsatta skog.

Öfver berörda ansökning hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län den 23 augusti 1898 afgifvit infordradt yttrande; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande deri vitsordat, att Rättviks och Boda socknemän till följd af de ifrågavarande skogsområdenas från Kårbölevägen aflägsna läge icke kunnat med fördel använda virke från skogen omedelbart för underhållet af broar å vägen, utan dels nödgats från andra lämpligare belägna trakter inköpa erforderligt virke, dels ock uppfört broar af sten, hvarigenom skog, som socknemännen egt att till brounderhållet använda, följaktligen blifvit Kongl. Maj:t och kronan besparad, under det att socknemännen för underhållet af vägen fått vidkännas betydligt ökad kostnad, för tiden intill 1891 års slut af sökandena beräknad till icke mindre än 95,148 kronor 67 öre förutom räntor. Vid sådant förhållande syntes det Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara med billighet förenligt, att socknemännen, hvilka varit betungade med underhåll, förutom af ifrågavarande väg, jemväl af betydlig väglängd inom socknarnes egna områden, finge, i öfverensstämmelse med den uppfattning, Rikets Ständer i deras ofvan omförmälda

skrifvelse den 30 september 1840 uttalat, för vägens och derå belägna broars underhåll åtnjuta ersättning, i någon mån motsvarande socknemännens å vägen nedlagda kostnader; och ansåge fördenskull Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansökningen vara förtjent af afseende.

Efter remiss hade kammarkollegium infordrat yttrande från kammaradvokatfiskalsembetet, som meddelat, att, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom utslag den 16 september 1892 förordnat, att framdeles likasom förut Rättviks och Boda socknar skulle utgöra ett väghållningsdistrikt och Ore socken ett sådant distrikt, underhållet af den del af den inom Ore socken belägna så kallade Kårbölevägen, hvilken förut underhållits af Rättviks och Boda socknars jordegare, från och med ingången af år 1895, då nya väglagen börjat inom ort en tillämpas, öfvertagits af Ore väghållningsskyldige socknemän; och ha de advokatfiskalsembetet, i betraktande af de jemförelsevis betydande kostnader, som underhållet af ifrågavarande vägstycke med derå befintliga broar, enligt hvad ansökningshandlingarna visade, under de gångna åren kräft, och med afseende å hvad handlingarne för öfrigt till stöd för ansökningen innehölle, ansett sökandenas begäran om efterskänkande af skadeståndet vara förtjent af tillmötesgående samt derföre tillstyrkt aflåtande till Riksdagen af proposition, i syfte att, under vilkor att Rättviks och Boda socknemän afstode från alla vidare anspråk på ifrågavarande skogstrakter, socknarnes jordegare måtte berättigas att af det efter aktoratsprovisionens utanordnande i statskontoret innestående beloppet, eller 33,346 kronor 62 öre, återfå, hvardera socknens jordegare hvad på dem belöpte i förhållande till den andel, de erlagt af de på grund af Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 uttagna 38,391 kronor 33 öre.

I anledning af kammaradvokatfiskalsembetets berörda yttrande hade Rättviks och Boda socknemän af kammarkollegium lemnats tillfälle att yttra sig; och hade med anledning deraf socknemännen i en till kollegium ingifven skrift förklarat, att socknemännen, under förutsättning att deras ansökning vunne bifall, afstode från alla vidare anspråk på ifrågavarande af socknemännen förut under vissa vilkor disponerade skogstrakter inom Ore socken.

Vidare hade Ore socknemän i en till Kongl. Maj:t inkommen skrift anhållit, att, enär numera hela Kårbölevägen till underhåll öfvertagits af Ore sockens väghållningsdistrikt, nyttjanderätten till de vid afvittringen inom socknen såsom skogsfång till de af Rättviks och Boda socknemän förut underhållna broar å Kårbölevägen afsatta skogstrakter måtte tillerkännas Ore sockens väghållningsskyldiga socknemän, samt

att till följd häraf det belopp, Rättviks och Boda socknemän fått på grund af Kongl Maj:ts dom den 11 mars 1898 utgifva för obehörig afverkning å dessa skogar, måtte med upplupen ränta öfverlemnas till Ore socken, dess väghållningsskyldige eller vägkassa för att till broarnas underhåll användas. Till stöd för denna framställning hade åberopats, bland annat, att underhållet af Kårbölevägen med deråbefintliga broar vore synnerligen betungande, samt att ifrågavarande brobyggnadsskog, på framställning af Rättviks socknemän, vid afvittringen afsatts från just den kronomark, Ore socknemän jemlikt kongl. brefvet den 17 oktober 1837 egt att efter skattläggning och skatteköp med full eganderätt öfvertaga; och hade socknemännen derjemte meddelat, att, jemlikt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes omförmälda den 7 juni 1890 meddelade utslag å Ore sockens brobyggnadsskog afverkats och försålts 1,631 träd för ett belopp af sammanlagdt 12,297 kronor 74 öre, som efter afdrag af åtskilliga närmare angifna kostnader öfverlemnats till kommunalnämnden i Ore socken för att i enlighet med bestämmelserna i nyssberörda utslag användas till underhåll af distriktets allmänna vägar.

Efter remiss hade kammarkollegium äfven öfver sistberörda ansökning infordrat yttrande från kammaradvokatfiskalsembetet; och hade embetet i sitt med anledning häraf afgifna yttrande dels, med åberopande af hvad embetet anfört angående Rättviks och Boda socknemäns ansökning om återbekommande af det af dem erlagda skadeståndet och under framhållande, hurusom enligt embetets uppfattning Ore socknemän icke förebragt giltigt skäl för sin anhållan att komma i åtnjutande af berörda skadestånd, afstyrkt afseende å Ore socknemäns ansökning i denna del, dels ock hemstält, att samma ansökning, så vidt den åsyftade tillstånd för socknemännen att få ifrågavarande skogstrakter åt sig upplåtna, ej heller måtte bifallas. Derjemte hade embetet, som med hänsyn till innehållet af kongl. brefvet den 15 december 1849 förklarat sig anse den ifrågakomna försäljningen af skog från Ore sockens brobyggnadsskog, om än densamma skett med Kongl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd, böra behandlas såsom missbruk af socknemännens nyttjanderätt till skogen, ifrågasatt, huruvida icke till förekommande af vidare missbruk i detta afseende åtgärder borde vidtagas, i syfte att ordnad hushållning måtte varda å skogstrakten införd.

Den 24 oktober 1899 hade kammarkollegium afgifvit utlåtande i detta ärende och dervid till en början meddelat, att ifrågavarande dels åt Rättviks och Boda socknemän, dels ock åt Ore socknemän upplåtna brobyggnadsskogar om sammanlagdt 1,417 tunnland, 31 kapp-

land ej varit föremål för vare sig skattläggning eller skatteköp, utan fortfarande tillhörde kronan, hvaremot all annan öfverloppsmark inom Ore socken blifvit jemlikt kongl. brefvet den 17 oktober 1837 disponerad, samt att, sedan vägstyrelsen i Ore sockens väghållningsdistrikt hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anhållit, att på grund af 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 af statsmedel utbekomma bidrag till den allmänna väghållningskostnaden inom distriktet för år 1896 med dels 117 kronor 50 öre för underhållet af de på rotarne inom Ore socken indelade allmänna vägar och dels 180 kronor för underhållet af den inom distriktet fallande del af den så kallade Kårbölevägen, som vore indelad på rotar inom de förut med Ore till ett vägdistrikt förenade, men derifrån till ett särskildt distrikt afskilda Rättviks och Boda socknar, Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom beslut den 12 december 1896 — jemte anteckning, att, enligt instrumentet öfver den af särskilda nämnden verkställda uppskattning af årliga kostnaden för underhållet den tid, marken vore bar, af de allmänna vägarne inom Ore sockens väghållningsdistrikt, dessa vägar utgjordes af dels den så kallade gamla vägen och den af Ore socknemän underhållna Kårbölevägen, för hvilka vägar, båda indelade på rotar inom Ore socken, årliga underhållskostnaden upptagits till 725 kronor för den förra och 450 kronor för den senare, eller tillhopa 1,175 kronor, och dels den af Rättviks och Boda socknemän underhållna Kårbölevägen, för hvilken, indelad på rotar inom Rättviks och Boda socknar, underhållskostnaden beräknats till 1,800 kronor, samt att för underhållet af den inom distriktet belägna del af Kårbölevägen blifvit på grund af kongl. brefven den 6 oktober 1845 och den 13 februari 1874 senast för år 1895 af statsmedel anvisadt särskildt bidrag af 375 kronor, deraf dock den på Rättviks och Boda socknemän belöpande andel om 336 kronor 11 öre då ännu vore odisponerad i öfrigt sig utlåtit, att, enär särskildt statsbidrag utginge för underhållet af den inom Ore socken belägna delen af Kårbölevägen, hvilken dessutom, för så vidt anginge den sträcka deraf, som förut varit underhållen af Rättviks och Boda socknemän, ännu icke blifvit å väghållare inom Ore sockens väghållningsdistrikt till underhåll indelad, funne Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansökningen icke kunna i vidsträcktare mån bifallas, än att jemlikt 60 § i väglagen och kongl. kungörelen angående dispositionen af anslagen till vägunderhållet på landet m. m. den 25 januari 1895 en tiondedel af uppskattade kostnaden för underhållet af den på rotar inom Ore sockens väghållningsdistrikt indelade så

kallade gamla vägen eller således ett belopp af 72 kronor 50 öre skulle efter derå i vanlig ordning utfärdad anordning till vägstyrelsen mot qvitto af statsmedel utbetalas; och hade kollegium enligt den 20 maj 1897 meddeladt utslag, som vunnit laga kraft, funnit af de väghållningsskyldige mot berörda beslut anförda besvär icke föranleda till ändring i öfverklagade beslutet, klagandena obetaget att om utbekommande af odisponerade beloppet af det genom ofvanomförmälda kongl. bref den 6 oktober 1845 och den 13 februari 1874 till underhållet af Kårbölevägen för år 1895 anvisade statsbidrag särskildt å ort, som vederborde, göra den framställning, hvartill de kunde finna sig befogade.

Vidare hade kammarkollegium anfört, hurusom af hvad i ärendet förekommit finge anses framgå, att, enär besutenheterna inom Ore socken vid afvittringen bekommit sin fulla skogstilldelning, eller 300 tunnland, till fri disposition utan skyldighet att afsätta någon del af detta skogsanslag för broarnes underhåll, ifrågavarande brobyggnadsskogar icke ens såsom allmänning eller besparingsskog kunde anses tillhöra Ore socknemän. Icke heller syntes det numera stå socknemännen öppet att efter skattläggning och skatteköp förvärfva eganderätt till brobyggnadsskogarne i enlighet med bestämmelserna i kongl. brefvet den 17 oktober 1837, enär detta måste anses härutinnan hafva förlorat sin giltighet, sedan genom kongl. brefvet den 15 december 1849 meddelats särskilda bestämmelser om användningen af ifrågavarande såsom brobyggnadsskogar afsatta andelar af Ore sockens öfverloppsmark. Vid sådant förhållande och då till följd af nya väglagens tillämpning Rättviks och Boda socknemän faktiskt vunnit befrielse från all underhållsskyldighet å den så kallade Kårbölevägen med tillhörande broar inom Ore socken, finge Rättviks och Boda socknars brobyggnadsskog jemlikt föreskriften i kongl. brefvet den 15 december 1849 anses hafva återgått till kronans fria disposition och böra behandlas såsom annan öfverloppsmark; och ville kollegium i detta sammanhang föreslå, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande måtte erhålla i uppdrag att efter vederbörandes hörande till Kongl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag i afseende å dispositionen af omförmälda öfverloppsmark, dervid jemväl borde blifva föremål för undersökning och pröfning, huruvida med hänsyn till de tillgångar, Ore socknemän redan förut egde att för brounderhållet disponera, något ytterligare bidrag för ändamålet borde socknemännen medgifvas.

Beträffande härefter ansökningarne, såvidt anginge frågan om efterskänkande af de utdömda skadeersättningsmedlen jemte räntor, funne kammarkollegium sådana omständigheter icke hafva förekommit,

hvilka skäligen borde föranleda bifall till Ore socknemäns begäran om ersättningsmedlens användning för deras behof. Rättviks och Boda socknemän hade deremot, enligt hvad Ore socknemän medgifvit och Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordat, dels inköpt erforderligt brobyggnadsvirke från annat håll, dels ock uppfört broar af sten, hvarigenom skog, som socknemännen egt att till brounderhållet använda, blifvit besparad och bidragit till uppkomsten af ifrågavarande ersättningsbelopp. Af sådan anledning och då jemlikt kongl. brefvet den 15 december 1849 upplåtelsen af ifrågavarande öfverloppsmarker afsett brounderhållet, men ej vägunderhållet i öfrigt, syntes så stor del af de erlagda skadeersättningsmedlen kunna eftergifvas, som motsvarade hvad socknemännen enligt tillgängliga handlingar för brounderhållet utgifvit under den tid, skogen varit med berörda skyldighet förenad, eller från och med år 1850 till och med år 1894. I detta afseende hade kollegium låtit upprätta sammandrag af de utaf sökandena åberopade och till rigtigheten bestyrkta räkenskapsutdragen, utvisande, att socknemännen för brounderhåll å Kårbölevägen och hvad dermed egde samband för tiden 1859—1891 utgifvit ett belopp af tillhopa 10,287 kronor 63 öre, eller sålunda i medeltal för år 311 kronor 75 öre, hvadan på tiden 1850—1894 skulle belöpa 14,028 kronor 75 öre, eller i rundt tal 15,000 kronor; och då kollegium för sin del ansåge socknemännens framställning om skadeersättningsmedlens efterskänkande vara förtjent af afseende allenast i hvad anginge återbekommande af så stor andel af dessa medel, som svarade mot sistnämnda belopp, hemstälde kollegium, att Kongl. Maj:t, med afslag å Ore socknemäns begäran om skadeersättningsmedlens utfående, måtte afläta proposition till Riksdagen, i syfte att Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar finge af de utdömda och levererade ersättningsmedlen återbekomma 15,000 kronor att fördelas mellan dessa socknar i förhållande till de andelar, socknarnes jordegare erlagt af de på grund af Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 uttagna 38,391 kronor 33 öre.

Med anledning af hvad kammarkollegium sålunda hemstält, hade Rättviks och Boda socknemän i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift erinrat, att i det inbetalda ersättningsbeloppet ingått icke mindre än 9,775 kronor 79 öre i räntor, under det att ersättningen för den afverkade skogen utgjort endast 27,168 kronor, hvaremot i kammarkollegii förslag icke inberäknats någon ränta å den af socknarne utbetalda brounderhållskostnaden, hvilken ränta efter fem procent å den årliga medelkostnaden utgjorde med innevarande år 19,620 kronor 80 öre, eller, tillsammans med kapitalet, i det närmaste hvad socknemännen

begärt; att Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag af socknemänen fordrat en godtgörelse för förlorad afverkningsrätt med 10,000 kronor jemte ränta; att socknemännen utan redovisningsskyldighet egt att anlita brobyggnadsskogen så långt, som med vilkoren för dess återväxt vore förenligt, hvilket förbehåll enligt ett skriften bifogadt intyg icke öfverskridits genom den derå företagna afverkningen; samt att kronans vinst icke blefve obetydlig, äfven om hela det begärda beloppet efterskänktes, då kronan till sin fria disposition erhölle en skogsareal af 1,188 tunnland 18 kappland; hemställande socknemännen, att, derest icke deras ansökning kunde oförändrad bifallas, dem måtte efterskänkas åtminstone det af kammaradvokatfiskalsembetet föreslagna beloppet eller 33,346 kronor 62 öre.

Slutligen hade statskontoret den 12 sistlidne februari afgifvit infordradt utlåtande; och hade statskontoret, hvad först anginge Ore socknemäns ansökning, anfört, att statskontoret, i likhet med kammarkollegium, funne densamma, i hvad den afsåge användande till dessa socknemäns förmån af de till kronan inbetalda skadeersättningsmedlen, icke förtjena afseende och, såvidt dermed åsyftades att få på Ore socknemän öfverflyttad dispositionsrätten till ifrågavarande broskog, icke böra föranleda annan åtgärd än den af kammarkollegium föreslagna.

Vidkommande åter den af Rättviks och Boda socknars jordegare framställda anhållan om efterskänkande af de af dem inbetalda ersättningsmedlen hade statskontoret ansett, att till förmån för denna begäran talade, att bemälde jordegare antagligen handlat i god tro, då de till Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag upplåtit afverkningsrätt å broskogen, samt att det nya kommunikationsmedel — jernvägen Falun—Rättvik — till hvars åstadkommande den för afverkningsrätten influtna köpeskillingen blifvit använd, vore icke blott ett allmännyttigt företag, utan äfven af särskild betydelse för militära transporter; och hade statskontoret, under erinran att sistberörda ansökning icke under några omständigheter syntes böra föranleda efterskänkande af större belopp, än som svarade mot det kronan tillerkända skadeståndet jemte ränta derå, tillhopa 36,943 kronor 79 öre, sedan derifrån afdragits det derå utanordnade aktoratsarfvodet 3,694 kronor 38 öre, eller återstående 33,249 kronor 41 öre, funnit sig på grund af de nu anförda och andra i ärendet förekomna omständigheter ega anledning förorda efterskänkande åt Rättviks och Boda jordegare af icke blott den del af de kronan tillfallna medlen, som motsvarade det beräknade värdet af den af nämnda jordegare obegagnade afverkningsrätten för brounderhållet, eller 14,028

kronor 75 öre, utan äfven den kronan tilldömda räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre, eller i rundt tal 24,000 kronor.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t, som uppdragit åt sin befallningshafvande i Kopparbergs län att efter vederbörandes hörande inkomna med yttrande och förslag i afseende å dispositionen af den Rättviks och Boda socknemän anslagna så kallade brobyggnadsskogen i Ore socken, dervid jemväl skulle göras till föremål för undersökning och pröfning, huruvida, med hänsyn till de tillgångar, Ore socknemän förut egde att för brounderhållet disponera, något ytterligare bidrag för ändamålet borde socknemännen medgifvas, nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att af förenämnda genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 kronan tillerkända ersättningsbelopp, jemte ränta, måtte Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar efterskänkas ej mindre den del af berörda ersättningsbelopp, som motsvarade hvad bemälde jordegare kunde anses hafva för brounderhållet å Kårbölevägen utgifvit under åren 1850—1894, eller 14,028 kronor 75 öre, än äfven den kronan tillagda räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre, eller sammanlagdt i rundt tal 24,000 kronor, samt

att detta belopp finge af det under sjunde hufvudtiteln uppförda reservationsanslaget till restitutioner till Rättviks och Boda jordegande socknemän utbetalas för att dem emellan fördelas efter den af kammarkollegium föreslagna grund.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en af herr *Ollas A. Ericsson* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 177), deri föreslagits, att Riksdagen måtte medgifva, att af förenämnda, genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 kronan tillerkända ersättningsbelopp, jemte ränta, må Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar efterskänkas 33,250 kronor.

I afseende å hvad till stöd för detta förslag anförts får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet, som funnit det vara med billighet öfverensstämmande, att en del af det ersättningsbelopp med ränta, som Rättviks och Boda jordegande socknemän genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 förpligtats till Kongl. Maj:t och kronan utgifva, varder efterskänkt, har dock icke ansett, att högre belopp än det af Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med statskontorets hemställan, föreslagna må i sådant hänseende restitueras, hvadan utskottet icke ansett sig kunna biträda

herr Ericssons ofvannämnda motion. Hvad sjelfva beloppet beträffar, synes giltigt skäl icke förefinnas för dess utjemnande, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, till 24,000 kronor, utan har utskottet funnit det böra upptagas till den sammanlagda summan af 23,804 kronor 54 öre.

På grund häraf får utskottet, under erinran, att det å sjunde hufvudtiteln uppförda anslaget till restitutioner är ett förslagsanslag, hemställa:

a) att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att af det genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 kronan tillerkända ersättningsbelopp, jemte ränta, må Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar efterskänkas ej mindre den del af berörda ersättningsbelopp, som motsvarar hvad bemälde jordegare må anses hafva för brounderhållet å Kårbölevägen utgifvit under åren 1850—1894, eller 14,028 kronor 75 öre, än äfven den kronan tillagda räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre, eller sammanlagdt 23,804 kronor 54 öre, och

att detta belopp må af det under sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till restitutioner till Rättviks och Boda jordegande socknemän utbetalas för att dem emellan fördelas efter den af kammarkollegium föreslagna grund; samt

b) att herr Ericssons ofvannämnda motion må, i hvad den skiljer sig från den i föregående mom. a) gjorda hemställan, af Riksdagen afslås.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herr *C. Persson*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att såväl Kongl. Maj:ts förevarande proposition som den af herr Ericsson i ämnet väckta motion måtte af Riksdagen afslås.

N:o 84.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af mark, tillhörande förra kronofogdebostället Westerhus n:o 2 och förra regementspastorsbostället Westerhus n:o 3 i Jemtlands län.

(1:a U. A. o. I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för den 30 mars innevarande år har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlemnad proposition (n:o 77) föreslagit Riksdagen medgifva,

att för utvidgning af Jemtlands fältjägareregementes mötesplats finge från den 14 mars 1901 till regementet upplåtas dels från förra kronofogdebostället ½ mantal Westerhus n:o 2 det område, innehållande 19,625 hektar, som å en af förste landtmätaren John Tjerneld år 1897 affattad kartad inneslötes af en med siffrorna I—X angifven gränslinie och dels från förra regementspastorsbostället ½ mantal Westerhus n:o 3 det å kartan inom linien XI, XII, IV, V, VI, VII och VIII upptagna område af 12,566 hektar, samt

att det å samma karta inom punkterna p. x. y. z. angifna område, 1,87 hektar, tillhörande mötesplatsen, finge utbytas mot ett lika stort område af skogsmarken till Westerhus n:o 3, å kartan betecknadt med punkterna l. p. n.

Af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, hurusom Kongl. Maj:t enligt bref den 29 maj 1896 efter Riksdagens medgifvande förordnat, bland annat, att af f. d. corpschefsbostället 2 ½ mantal n:o 1 Kungsgården å Frösön vissa områden, hufvudsakligen afsedda för anordnande af en ändamålsenlig skjutbana och till plats för regementets och officerscorpsens byggnader, skulle från den 14 mars 1897 upplåtas till Jemtlands fältjägareregemente och med dess mötesplats sammanläggas; att regementet skulle ega rättighet att i och för sina öfningar obehindradt beträda en del af boställets skogsmark; samt att, derest det funnes oundgängligen nödigt att för militära öfningar beträda området till någon af de å nämnda skogsmark belägna torplägenheterna, regementschefen skulle, för hvarje gång sådant inträffade, med vederbörande, så vidt ske kunde, på förhand träffa uppgörelse rörande den ersättning, som i följd häraf kunde dem tillkomma.

Med erinran härom har regementschefen uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 31 december 1896 anfört, att genom Kongl. Maj:ts förenämnda bref någon tillökning i egentlig mening af öfningsplatsen såsom sådan icke i annan mån skett än genom rättigheten att för öfningarna beträda skogsmarken, men att denna rätt förlorat sin väsentligaste betydelse vid det förhållande, att uppgörelse med vederbörande lägenhetsinnehafvare om ersättning för skeende skada visat sig vara förbunden med stora svårigheter. Ehuru mötesplatsen med sin nuvarande omfattning kunde anses någorlunda tillräcklig för manskapets enskilda utbildning, vore det dock för de militära öfningarna i öfrigt oundgängligen nödvändigt, att densamma utvidgades, hvilket lämpligen kunde ske derigenom, att till mötesplatsen lades åtskilliga i vester och norr derom belägna områden, tillhörande f. d. regementsfältskärsbostället Westerhus n:o 1, f. d. kronofogdebostället Westerhus n:o 2 och f. d. regementspastorsbostället Westerhus n:o 3.

Härtill komme, att erforderlig kontroll från regementets sida icke för närvarande kunde utöfvas rörande de förhållanden, hvilka inom nämnda boställen egde rum, och hvilka vore af sådan beskaffenhet, att de i afsevärd mån störande inverkade på den sedliga uppfostran, som borde bibringas regementets personal.

Vid öfverlemnande af denna framställning hade chefen för sjette arméfördelningen derjemte framhållit, bland annat, att det för regementets fältmessiga utbildning vore af synnerlig vigt, att möjlighet funnes för utförande på sjelfva lägerplatsen af militära tillämpningsöfningar, särskildt stridsöfningar med större styrka; att mötesplatsen, förutom de mindre områden, som genom ofvannämnda kongl. bref tillagts densamma,

innehölle 72,25 hektar; att de områden, som regementschefen anhållit måtte till regementet upplåtas, hufvudsakligen bestode af åker och ängsmark, delvis beväxt med trädgrupper af mindre omfattning; att en utvidgning af mötesplatsen jemväl komme Norrlands artilleriregemente till godo; äfvensom att anordnandet af samöfningar mellan de olika vapnen genom utvidningen komme att väsentligen underlättas.

Uti afgifvet utlåtande i detta ärende hade arméförvaltningen å fortifikations-, intendents- och civila departementen, med företeende af en utaf förste landtmätaren John Tjerneld år 1897 affattad karta öfver inegorna till ofvannämnda boställen n:is 2 och 3 Westerhus samt Frösö lägerplats, till en början erinrat, hurusom förvaltningen redan i yttrande den 11 januari 1895, angående då föreslagen utsträckning af regementets mötesplats, uttalat den åsigt, att, i händelse platsen behöfde ytterligare utvidgas, mark tillhörande dessa boställen lämpligen borde derför tagas i anspråk, så snart de rörande desamma upprättade arrendekontrakt upphörde att gälla. Då emellertid några särskilda skäl icke blifvit förebragta för utvidning af platsen, på sätt regementschefen föreslagit, jemväl med mark tillhörande bostället Westerhus n:o 1, ansåge arméförvaltningen det för ändamålet tillräckligt, om de omedelbart invid lägerplatsens nuvarande vestra och nordvestra gräns belägna områden, tillhörande Westerhus n:is 2 och 3, hvilka å den företedda kartan betecknats, det förra med siffrorna I—X och det senare med XI, XII, IV, V, VI, VII och VIII lades till lägerområdet.

Jemlikt en af förste landtmätaren Tjerneld gjord uträkning skulle den areal, som enligt arméförvaltningens förslag sålunda komme att för utvidgningen tagas i anspråk, utgöra:

af Westerhus n:o 2	19,625	hektar
„ „ n:o 3	12,566	„
eller tillhopa	32,191	hektar.

För att fältet skulle erhålla en lämplig begränsning i norr, på sätt linien A, K, H, R å kartan utvisade, erfordrades emellertid dessutom, att ett område af 1,87 hektar, tillhörande mötesplatsen och betecknadt med p, x, y, z, utbyttes mot ett lika stort område af Westerhus n:o 3, å kartan angifvet med l, p, n.

Vidare hade arméförvaltningen anfört, att de å ifrågavarande områden belägna 13 byggnader egdes af kronan, med undantag af ett arrendatorn af Westerhus n:o 3 tillhörigt boningshus, brandförsäkradt

för 2,200 kronor och i värde uppskattadt till 1,500 kronor, en till lokal för småbarnsskola använd torpstuga, hvilken utan olägenhet för den omgifvande markens användande för militära öfningar skulle kunna qvarstå och fortfarande för samma ändamål begagnas, samt ett mindre boningshus. I hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af regementschefen afgifvet förslag rörande användningen af de kronan tillhöriga byggnaderna hade arméförvaltningen uttalat den åsigt, att trenne byggnader borde, med hänsyn till timrets dåliga beskaffenhet, säljas, hvaremot de öfriga äfvensom det arrendatorn af Westerhus n:o 3 tillhöriga boningshuset, hvilket borde af kronan inlösas, skulle till olika ändamål för regementets behof användas. Dessa sistnämnda byggnader erfordrade dock åtskilliga reparationer, som beräknats kosta tillhopa 1,550 kronor, från hvilket belopp köpeskillingen för de byggnader, som skulle säljas, beräknad till 150 kronor, dock borde frånräknas, hvadan det belopp, som till betäckande af reparationskostnaderna erfordrades, uppginge till 1,400 kronor.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, hade arméförvaltningen hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes dels hos Riksdagen göra framställning derom, att ofvanberörda å kartan angifna områden, tillsammans 32,191 hektar, måtte få tilläggas regementets mötesplats, samt att, för vinnande af den för fältet föreslagna begränsningen i norr, ofvan omförmälda område, 1,87 hektar, tillhörande lägerplatsen, finge utbytas mot ett lika stort område af bostället Westerhus n:o 3, dels ock från fjerde hufvudtitelns allmänna besparingar anvisa ej mindre 1,500 kronor för inlösen af förenämnda boningshus, tillhörigt arrendatorn å bostället Westerhus n:o 3, än äfven 1,400 kronor att användas till reparationer å samma boningshus och de kronan tillhöriga byggnader, som för regementets behof komme att bibehållas.

Slutligen hade domänstyrelsen, som äfven blifvit i ärendet hörd, med öfverlemnande af infordrade yttranden från t. f. domänintendenten i Jemtlands län och landshöfdingeembetet i samma län, meddelat, att hemmanen Westerhus n:is 2 och 3 vore utarrenderade för tiden intill den 14 mars 1901; att arrendeafgifterna utgjorde, för det förra 250 kronor och för det senare 150 kronor; att det i arméförvaltningens utlåtande omförmälda mindre boningshuset tillhörde enskild person, hvilken af arrendatorn erhållit rätt att under arrendetiden hafva det stående å boställets mark; att, hvad angingo den till skollokal använda torpstugan, Frösö församling icke, för så vidt domänstyrelsen hade sig bekant, förvärfvat rätt att för framtiden besitta den mark, hvarå stugan vore uppförd; samt att den areal, som, derest den begärda upplåtelsen

af mark till mötesplatsen bifölles, komme att af ifrågavarande boställen qvarblifva under domänstyrelsens förvaltning, utgjorde: *af Westerhus n:o 2*, sammanlagdt 108,171 hektar, deribland ett från hemmanets öfriga inegor helt och hållet afskildt område, innehållande 6,275 hektar, benämndt Vestra inegoskiftet och beläget invid bostället Westerhus n:o 1, samt hemmanets skogsmark 95,95 hektar, och *af Westerhus n:o 3* 80,586 hektar, deraf skogsmark 72,213 hektar; hvarjemte domänstyrelsen, som i likhet med t. f. domänintendenten och landshöfdingeembetet icke haft något att erinra mot det af arméförvaltningen framstälda förslaget, hemstält beträffande framtida användningen af de delar uraf boställena, som icke för mötesplatsens behof toges i anspråk, att det s. k. Vestra inegoskiftet finge tillsammans med bostället Westerhus n:o 1 utarrenderas; att återstoden matte till kronopark afsättas; samt att enligt lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring särskilda mantal måtte åsättas de olika delarne af ifrågavarande boställen, derest dessa komme att på föreslaget sätt disponeras.

På grund af hvad i detta ärende sålunda förekommit, och då en utvidgning af Jemtlands fältjägareregementes mötesplats otvifvelaktigt vore af behofvet påkallad ej blott för öfningarnas ändamålsenliga bedrifvande, utan äfven för upprätthållande af god ordning å platsen, hade departementschefen inför Kongl. Maj:t understödt ifrågavarande framställning till den omfattning, som af arméförvaltningen föreslagits; och skulle han, derest Riksdagen lemnade sitt medgifvande dertill, att de för fältets utvidgning och för den föreslagna regleringen af dess norra gräns erforderliga områden af nämnda boställen mötesplatsen tillläggas, framdeles finge i öfriga delar underställa frågan Kongl. Maj:ts vidare pröfning.

På grund af hvad departementschefen sålunda anfört, hemstälde han, det Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta förevarande proposition.

Efter tagen kännedom om de till ärendet hörande handlingar och kartor, får utskottet, då det genom hvad vederbörande myndigheter i denna fråga anfört synes vara ådagalagdt, att den ifrågasatta utvidgningen af öfningsplatsen å Frösön är behöflig, och då utskottet af de i ärendet företedda handlingarne funnit framgå, att kronans å ifrågavarande område belägna byggnader komma att användas för tillgodoseende af militära behof å mötesplatsen, hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 4 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 85.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till byggnader för ett landsarkiv i Lund.
(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 20 april 1900, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 85) föreslagit Riksdagen att till fullbordande enligt fastställd plan af beslutade byggnader för ett landsarkiv i Lund, utöfver derför redan beviljade medel, anvisa på extra stat för år 1901 ett belopp af 26,437 kronor.

Till statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen erinrat, hurusom, sedan Riksdagen år 1898, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, för uppförande å Sommeliusska lyckan i Lund af byggnader för ett landsarkiv i hufvudsaklig enlighet med särskilda af intendenten hos öfverintendentsembetet H. T. Holmgren upprättade ritningar äfvensom för byggnadernas inredning och vidtagande af i sammanhang dermed föreslagna åtgärder för anordnande af gas-, värme-, vatten- och afloppsledningar jemte planering och stängsel m. m. beviljat ett anslag af 164,563 kronor, Kongl. Maj:t enligt beslut den 27 maj 1898 gillat och till efterrättelse fastställt ifrågavarande ritningar samt uppdragit åt öfverintendentsembetet att, efter samråd med riksarkivarien, gå i författning om utförande af byggnadsföretaget.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 14 mars 1899 hade öfverintendentsembetet anfört, att efter det embetet, med anledning af berörda uppdrag, anmodat arkitekten hos embetet C. Möller att uppgöra de

för ändamålet erforderliga arbets- och detaljritningar, Möller uti afgifvet tjenstememorial erinrat, att enligt den af Kongl. Maj:t gillade situationsplanen landsarkivbyggnaderna, som i fullt färdigt skick skulle utgöras af en expeditionsbyggnad och två dermed genom täckta passager sammanbunda arkivflyglar, hvaraf dock den ena skulle komma att uppföras först då ökadt utrymme för arkivalier påkallades, vore, i afsigt att så mycket som möjligt aflägsna arkivbyggnaderna från ifrågavarande tomt vidliggande gator och de enskilda hus, som kunde blifva uppförda på gatornas motsidor, ämnade att hafva det inbördes läge, som å en vid embetets skrifvelse fogad, med Litt. A. betecknad planritning vore utmärkt, så att expeditionsbyggnaden blefve parallel med Lilla Råbyvägen och den nu till utförande beslutade arkivflygeln parallel med Dalbyvägen, och att den blifvande flygeln, angifven med prickade linier, i sinom tid skulle uppföras i samma rigtning som norra tomtgränsen och på ett afstånd af 10 meter från densamma. Enär nämnda anordning i betraktande af tomtens form syntes mindre lyckligt vald, hade Möller för sin del föreslagit en väsentligt olika arkitektonisk gruppering af byggnaderna, i det att, såsom å en med Litt. B betecknad, likaledes öfverintendentsembetets skrifvelse bilagd planritning närmare utvisades, expeditionsbyggnaden borde förläggas i en tomten snedt skärande hufvudaxel och flyglarne anordnas utefter de båda nämnda vägarne på ett afstånd af 8,5 meter från dessa, hvarigenom afståndet mellan arkivflyglarne och motsatta husrader komme att utgöra 18 meter vid Dalbyvägen och omkring 20 meter vid Lilla Råbyvägen. För egen del hade embetet vidare anfört, att enär, efter hvad en bland handlingarna i ärendet befintlig borrningskarta gåfve vid handen, grunden vore af lika beskaffenhet å hela ifrågakomna område, en förflyttning af byggnaderna å detsamma icke påkallade ökade grundläggningskostnader; att följandet af arkitekten Möllers förslag icke heller i andra afseenden gåfve anledning till någon förhöjning i den beräknade arbetskostnaden; att den uti samma förslag angifna anordningen ovedersägligen erbjöde de afsevärda fördelarne af såväl en vida mer tilltalande gruppering som en för allmänheten lättare tillgänglig ingång till tomten; samt att byggnaderna, äfven om de grupperades såsom arkitekten Möller föreslagit, skulle komma att ligga på så stort afstånd från motsatta husrader, att deras läge måste anses fullt betryggande mot eldsolycka. Med afseende å de sålunda anförda omständigheterna hade öfverintendentsembetet hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes medgifva, att embetet finge, vid anordnandet å den för ändamålet upplåtna tomt af de för landsarkivet i Lund bestämda byggnaderna, följa omförmälda med Litt. B.

märkta situationsplan. Sedan riksarkivarien i berörda ärende yttrat sig, hade Kongl. Maj:t, genom beslut den 7 april 1899, lemnat bifall till öfverintendentsembetets nämnda hemställan.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 25 augusti 1899 hade öfverintendentsembetet anfört, att embetet redan vid tiden för mottagandet af det enligt kongl. brefvet den 27 maj 1898 gifna uppdraget funnit, att, med hänsyn till den efter upprättandet af de till de gillade ritningarna hörande kostnadsberäkningar inträffade betydande stegring i priset å byggnadsmaterialier och arbetsbiträden, byggnadsföretaget i fråga icke utan inskränkningar skulle kunna utföras med det för ändamålet anslagna belopp; att då jemväl efter nämnda tid berörda pris i så hög grad stegrats, att, på sätt ett skrifvelsen bilagdt, genom embetets försorg med ledning af från orten inhemtade nya uppgifter under juli 1899 upprättadt kostnadsförslag närmare utvisade, byggnadsföretaget enligt den fastställda planen icke skulle kunna utföras för en kostnad lägre än 188,000 kronor, embetet funnit oundgängligt att, för att arbetskostnaden icke skulle behöfva öfverskrida anslagsbeloppet, i planen vidtaga alla de förenklingar och inskränkningar, hvilka icke kunde anses menligt inverka på byggnadernas bestånd eller ändamålsenlighet; att embetet uti berörda syfte i den ursprungliga planen föreslagit följande inskränkningar och förenklingar, nemligen 1:o) minskning af arkivflygelns längd med 4 meter och bredd med 0,6 meter, hvarvid, för beredande af utrymme för arkivhyllor till afsedd sammanlagd längd, afståndet mellan dessa hyllor äfvensom bredden af passagen mellan långväggarne och hyllorna förminskats, 2:o) utbytande af de tillämnade hyllståndarne af jern mot sådana af trä, 3:o) förenkling af arkivflygelns bekröning medelst kopparplåt, 4:o) uteslutning ur fasadarkitekturen af större delen af derför beslutad sandstensornering och listverk samt 5:o) utförande af stommen till arkivflygelns taklag af trä i stället för af jern. Öfver de af embetet sålunda ifrågastälda inskränkningar och förenklingar i arbetsplanen, hvilka, med iakttagande tillika deraf att Kongl. Maj:t enligt förenämnda nådiga bref den 7 april 1899 medgifvit vissa å arbetskostnaden icke inverkande ändringar i läget af arkivbyggnaderna, blifvit i tillämpliga delar åskådliggjorda å embetets skrifvelse bilagda, af arkitekten Möller nyupprättade ritningar till landsarkivbygget, hade embetet satt riksarkivarien i tillfälle att yttra sig. I skrifvelse den 19 augusti 1899 till embetet hade riksarkivarien yttrat, bland annat, att utförandet af hyllornas ståndare af trä i stället för af jern visserligen vore en försämring, men att förslaget härutinnan dock i betraktande af omständigheterna kunde lemnas utan anmärkning; att

förslaget att utföra taklagets stomme å arkivbyggnaden af trä i stället för af jern syntes riksarkivarien ganska betänkligt och böra undvikas, samt att beträffande förslaget att vinna besparingar genom fasadarkitekturens förenkling riksarkivarien beklagade, att det dekorativa elementet skulle försvinna från en byggnad, som uppfördes i en mycket besökt universitetsstad, men att han måste finna sig deri, då hufvudändamålet med byggnaden deraf icke lede något men. Beträffande den förenklingsåtgärd i afseende å taklagets stomme, hvaremot riksarkivarien yttrat betänkligheter, erinrade öfverintendentsembetet särskildt, att, om än samma åtgärd, hvilken skulle kunna medföra en minskning i arbetskostnaden af omkring 4,000 kronor, icke i och för sig kunde anses önskvärd, densamma dock, vid det förhållandet att dels afståndet mellan arkivflygeln och närmast angränsande byggnad vore ganska stort, dels ock bjelklaget närmast under taklaget, afsedt att utföras af beton på jernbalkar, erbjöde en brandfri betäckning öfver de underliggande arkivlokalerna, icke kunde anses i mera afsevärd mån minska den brandsäkerhet, som för en byggnad med den ifrågavarandes uppgift kunde finnas påkallad. På grund häraf hade öfverintendentsembetet hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes medgifva, att i den gillade planen för ifrågavarande byggnadsföretag måtte få vidtagas de af de utaf embetet sålunda ifrågastälda inskränkningar och förenklingar, hvilka, efter det anbud afgifvits å byggnadsarbetenas utförande, befunnes påkallade, för att den anslagna kostnadssumman icke skulle behöfva öfverskridas.

Vid ärendets föredragning den 15 september 1899 hade Kongl. Maj:t, som ansett arbetena för uppförande af Sommeliusska lyckan i Lund af byggnader för ett landsarkiv böra i enlighet med Kongl. Maj:ts föregående beslut utbjudas, icke funnit skäl att då medgifva någon inskränkning eller förenkling i planen för ifrågavarande byggnadsföretag.

Under erinran om hvad sålunda i ärendet förekommit, hade öfverintendentsembetet i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 3 april 1900 anfört, att embetet efter erhållen del af Kongl. Maj:ts sistberörda beslut låtit utarbeta för den gillade byggnadsplanen nödiga arbets- och detaljritningar äfvensom arbetsbeskrifning och förslag till entreprenadkontrakt, hvarvid dock iakttagits, att byggnadernas läge komme att öfverensstämma med det enligt nådigt bref den 7 april 1899 medgifna, samt i skrifvelse den 2 januari 1900 anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län att i den ordning, gällande föreskrifter i ämnet stadgade, på entreprenad utbjuda arbetena med uppförande i Lund af byggnader för ett landsarkiv i öfverensstämmelse med förenämnda rit-

ningar och handlingar. Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som allmänneligen kungjort, att skriftliga och förseglade anbud å ifrågavarande arbeten mottoges å länets landskontor senast före klockan tolf på dagen den 16 mars 1900, hade med skrifvelse den 24 i samma månad till öfverintendentsembetet insändt följande inom stadgad tid till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomna anbud, nemligen:

1:o)	af byggmästaren	Oscar Svensson	i Lund	å kr.	201,180: —,
2:o)	»	H. O. Forsberg	» »	» »	163,202: 90,
3:o)	»	A. P. Månsson	» »	» »	163,073: 91,
4:o)	»	S. Ljunggren	» »	» »	156,782: —,
5:o)	»	C. J. Krook	» »	» »	154,494: — samt
6:o)	»	H. Åström	» Trelleborg	» »	144,000: —.

Dervid hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande beträffande anbudsgifvarne upplyst, att byggmästaren Åström, hvilken afgifvit det lägsta anbudet, vore försatt i konkurs, som ännu icke afslutats, men att, enligt inhemtade upplysningar, i fråga om de öfriges ekonomiska ställning eller deras ordentlighet och yrkesskicklighet orsak till anmärkning icke förefunnes.

Af anslaget i fråga skulle, hade öfverintendentsembetet vidare anfört, bestridas, förutom kostnaden för utförandet af de arbeten, berörda entreprenad omfattade, äfven kostnaden för följande arbeten och anskaffningar m. m. till härför beräknade belopp, nemligen:

åskledare	kr.	1,500: —
stängsel	»	2,500: —
planering m. m.	»	5,000: —
värmeledning	»	11,000: —
möbler	»	2,000: —
oförutsedda utgifter, förslagsvis	»	5,400: —
intendenten Holmgrens ursprungliga ritningsförslag	»	1,500: —
detalj- och arbetsritningar	»	3,000: —
kontrollantarfvode och besigtningar m. m.	»	3,000: —
eller tillhopa kronor		34,900: —,

i hvilken summa någon nedsättning icke kunde vara att motse.

I betraktande af nu nämnda förhållanden och då någon som helst anledning icke förefunnes att vid ett förnyadt utbjudande af de arbeten, som tillhörde den entreprenad, för hvilken embetet sålunda redogjort, ett så lågt anbud skulle kunna erhållas, att det för ifrågavarande ändamål beviljade anslag skulle befinnas tillräckligt att derför uppföra och

utrusta omförmälda arkivbyggnader på sätt, som för närvarande vore afsedt, föranlätes öfverintendentsembetet att hos Kongl. Maj:t göra hemställan att, derest omhandlade byggnadsföretag pröfvades böra bringas till verkställighet i enlighet med den af Kongl. Maj:t derför gillade plan, hos Riksdagen måtte äskas erforderlig höjning i det för samma företag anvisade extra statsanslag. Vid bedömande af frågan, huru stor förhöjning i anslaget, som kunde anses behöflig, borde man, enligt embetets mening, utgå från de å byggnadsentreprenaden nu afgifna antagliga anbudens belopp. Dervid ansåge öfverintendentsembetet — som icke tagit med i räkningen det lägsta anbudet, då detta, utom det att det vore afgifvet af insolvent person, i allt fall gifvetvis vore allt för lågt, för att anbudsgifvaren derför skulle kunna utföra ett fullgodt arbete — att såsom grund för bestämmandet af fyllnadsanslagets storlek lämpligen borde läggas det af byggmästaren S. Ljunggren afgifna å 156,782 kronor, enär detta vore i detaljberäkningarna med afgjordt större noggrannhet upprättadt än det närmast lägre, som afgifvits af byggmästaren Krook och slutade på ett belopp af 154,494 kronor. I fråga om nyssberörda, af byggmästaren Ljunggren afgifna anbuds slutsumma 156,782 kronor vore emellertid att märka, att deri inginge ett belopp af 750 kronor för »inmurning af värmeledning», hvilket arbete dock enligt förslaget till entreprenadkontrakt icke tillhörde hufvudentreprenaden, utan skulle bekostas af värmeledningsentreprenören, hvadan förenämnda slutsumma borde minskas med sistsagda belopp och förty utgjorde allenast 156,032 kronor. Antoges sålunda, att sjelfva byggnadskostnaden komme att uppgå till.. ..... kr. 156,032: —
och öfriga omkostnader, såsom förut förmälts, till..... » 34,900: —
skulle byggnadsföretagets i fråga utförande betinga en kostnad af ..... » 190,932: —
eller i rundt tal..... » 191,000: —
och då det redan beviljade statsanslaget belöpte sig till » 164,563: —
skulle en ytterligare höjning i samma anslag erfordras å » 26,437: —

För egen del har departementschefen anfört.

Giltiga skäl syntes departementschefen icke vara anförda för att frångå den plan beträffande de för landsarkiv i Lund afsedda byggnader, som efter vederbörlig utredning och tagen hänsyn till de lokala förhållandena blifvit i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag af Riksdagen gillad och sedermera af Kongl. Maj:t fastställd. Hvad särskildt anginge den ifrågasatta inskränkningen i den nu till uppförande afsedda arkivflygelns storlek, syntes denna åtgärd vara så mycket mindre lämplig, som densamma dels skulle medföra en obeqvämare anordning af

byggnadens inredning, dels ock nödvändiggöra ett tidigare uppförande af den andra arkivflygeln eller företagande af tillbyggnader, som eljest möjligen icke behöfts. Med afseende ej mindre härå än äfven å de af riksarkivarien, på sätt förut vore nämndt, gjorda erinringar och då det i följd af omständigheter, som vid det kongl. förslagets framläggande för Riksdagen ej kunnat förutses, visat sig icke vara möjligt att utföra det nu ifrågavarande byggnadsarbetet för det af Riksdagen beviljade anslaget, 164,563 kronor, hvilket måhända icke ens skulle vara tillräckligt, om de af öfverintendentsembetet ifrågasatta inskränkningarna i byggnadsplanen medgåfves, hemstälde departementschefen, det Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till fullbordande enligt fastställd plan af beslutade byggnader för ett landsarkiv i Lund, utöfver derför redan beviljade medel, anvisa på extra stat för år 1901 ett belopp af 26,437 kronor.

På grund af hvad sålunda i detta ärende förekommit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må till fullbordande enligt framställd plan af beslutade byggnader för ett landsarkiv i Lund, utöfver derför redan beviljade medel, anvisa på extra stat för år 1901 ett belopp af 26,437 kronor.

Stockholm den 7 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, K. L. BECKMANS BOKTR., 1900.

N:o 86.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1900, kl. 1 e. m.

Memorial, med förslag angående anslagens fördelning mellan sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne i riksstaten för år 1901 samt uppförande af en tionde hufvudtitel i samma riksstat m. m.

(2:a U. A.)

Med bifall till statsutskottets hemställan under punkt 1:o) i utlåtandet n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, har Riksdagen beslutit att, oberoende af den ordning, i hvilken frågorna om anslag under sjette, sjunde och åttonde hufvudtitlarne blefve, med anslutning till riksstatens nuvarande uppställning, upptagna och afgjorda, före uppgörandet af riksstaten för år 1901 skulle göras den fördelning under hufvudtitlar af dessa anslag, som af ett jordbruksdepartements inrättande kunde föranledas.

I anledning häraf och sedan numera ett jordbruksdepartement blifvit inrättadt, får utskottet framställa det förslag till förenämnda fördelning och dermed sammanhängande åtgärder, hvartill förhållandena synas föranleda.

Vid protokollet för civilärenden den 13 januari innevarande år har statsrådet och chefen för civildepartementet, till närmare upplysning om

huru efter genomförandet af grundlagsändringen angående ett jordbruksdepartement hufvudtitlarne skulle komma att blifva uppställda, fogat ett utkast till ändrad uppställning af sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne enligt den fastställda riksstaten för år 1900, derest jordbruksdepartementet funnits upprättadt, hvilket utkast endast afsåge att i detalj visa innebörden af det förslag till ärendenas fördelning, departemenschefen förut i protokollet framstält. Departementschefen har dervid utgått från den år 1840—41 införda grundsatsen, att det skulle råda samband mellan departementen och hufvudtitlarne i riksstaten på det sätt, att en och samme departementschef hade att göra framställningar rörande alla de anslag, som stode inom en och samma hufvudtitel.

Då jordbruksdepartementet i grundlagsändringsförslaget stode mellan civildepartementet och finansdepartementet, borde tilläfventyrs anslagen till jordbruksdepartementet och hvad dertill hörde lämpligen föras tillsammans i en ny, sjunde hufvudtitel, så att finansdepartementet och ecklesiastikdepartementets hufvudtitlar skulle blifva den åttonde och nionde. Då detta emellertid blefve förenadt med stora olägenheter under en lång öfvergångstid, hade departementschefen i stället i utkastet ifrågasatt, att jordbruksdepartementets hufvudtitel skulle blifva den nionde, hvarigenom endast den nuvarande nionde hufvudtiteln, pensions- och indragningsstaterna, skulle behöfva ändra nummer.

Efter närmare redogörelse för de särskilda poster, som enligt utkastet skulle flyttas från en till annan hufvudtitel, har departementschefen vidare anfört, bland annat:

Under nionde hufvudtitelns ordinarie utgifter hade departementschefen i utkastet infört det förslag till stat för det nya departementet, som departementschefen den 3 december 1898 vid föredragning inför Kongl. Maj:t af det sedermera till 1899 års Riksdag framstälda grundlagsändringsförslaget framlagt.

Bland de ordinarie anslagen under samtliga nuvarande sjette, sjunde och åttonde hufvudtitlarne funnes upptagna förslagsanslag till ålderstillägg, till rese- och traktamentspenningar samt till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. Då utgifterna å dessa anslag icke i nämnvärd mån ökades, derför att de tre hufvudtitlarne uppdelades i fyra, hade departementschefen endast haft att i utkastet fördela anslagens sammanlagda belopp å fyra i stället för tre hufvudtitlar. Rörande grunderna för denna fördelning och beloppet af hvarje dylikt anslag å hvarje särskild hufvudtitel hade statskontoret efter anmodan meddelat fullständig, på granskning af tre års räkenskaper grundad utredning, hvars resultat införts å behöriga ställen i utkastet, dervid departementschefen endast hade att erinra, att

departementschefen naturligtvis tagit hänsyn till anslagens och icke till de verkliga utgifternas belopp.

Å åttonde hufvudtiteln i gällande riksstat funnes bland ordinarie anslag uppförda posterna »Medicinalstyrelsen med dithörande stater (deraf 1,500 kronor reservationsanslag)» 502,250 kronor, »Lasaretts underhåll» 97,874 kronor äfvensom »Resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande, reservationsanslag», 30,000 kronor. De två förstnämnda posterna vore i utkastet öfverförda till sjette hufvudtiteln, dock med undantag af dels 20,050 kronor till farmaceutiska institutet inom den första posten och dels 82,100 kronor till serafimerlasarettet inom den andra posten, hvilka belopp såsom afseende undervisningsändamål lemnats qvar å åttonde hufvudtiteln. Af den sista posten å 30,000 kronor hade ett belopp af 3,500 kronor till resestipendier åt civile läkare flyttats till sjette hufvudtiteln.

I anslutning till departementschefens mening anser utskottet, att så liten ändring som möjligt bör göras i hufvudtitlarnes nuvarande ordningsföljd och att sålunda jordbruksdepartementets hufvudtitel bör uppföras såsom den nionde och nuvarande nionde hufvudtiteln, upptagande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, bör hädanefter betecknas såsom den tionde hufvudtiteln.

Enligt förenämnda »utkast» hafva förslagsanslagen till ålderstillägg, till rese- och traktamentspenningar samt till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. med de i 1900 års riksstat uppförda belopp fördelats mellan nedannämnda hufvudtitlar på följande sätt:

Ålderstillägg.

Civildepartementet	233,576: —
Finansdepartementet	45,466: —
Ecklesiastikdepartementet	41,360: —
Jordbruksdepartementet	43,598: —
Summa	364,000: —

Rese- och traktamentspenningar.

Civildepartementet	13,294: —
Finansdepartementet	18,769: —
Ecklesiastikdepartementet	798: —
Jordbruksdepartementet	31,639: —
Summa	64,500: —

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Civildepartementet	185,495: —
Finansdepartementet	61,529: —
Ecklesiastikdepartementet	16,000: —
Jordbruksdepartementet	16,609: —
Summa	279,633: —

Då dessa förslagsanslag äro för år 1901 beviljade med oförändrade belopp, finner utskottet den sålunda gjorda fördelningen böra i 1901 års riksstat iakttagas, dock att anslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. må få jemkas till afrundande af hufvudtitlarnes slutsummor.

I hufvudsak anser sig utskottet böra biträda det förslag till anslagens fördelning mellan de särskilda hufvudtitlarne och uppställning, som ofvannämnda »utkast» innefattar. Några afvikelser från detta utkast föranledas dock af vissa efter dess upprättande fattade beslut.

Sålunda har Riksdagen, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag och utskottets i utlåtandet n:o 24 angående anslag till jordbruksdepartementet m. m. under mom. 3:o) gjorda hemställan, beslutit, att de särskilda bestämmelser, som meddelats rörande användningen af besparingarna inom den af anslagen till jordbruket, handeln och näringarna bildade afdelning af sjette hufvudtiteln, efter utgången af innevarande år icke vidare skulle tillämpas, äfvensom att ifrågavarande anslag finge såsom bestämda anslag ingå i de hufvudtitlar, dit de, enligt ärendenas blifvande fördelning mellan statsdepartementen, komme att höra.

I enlighet härmed bör beteckningen reservationsanslag, som i »utkastet» bifogats nedannämnda anslag, utgå, nemligen vid anslaget till vägar och kommunikationer under civildepartementet, vid anslagen till befrämjande i allmänhet af slöjderna, till befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart och till befrämjande i allmänhet af bergsbruket under finansdepartementet samt vid anslagen till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar, till landtbruksingeniörer och deras biträden, till befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar, till länsveterinärer och veterinärstipendiater och till fiskerinäringens understöd under jordbruksdepartementet.

Vidare förekommer, att ärenden rörande husslöjd, som hittills sorterat under civildepartementet och enligt »utkastet» antagits komma att tillhöra finansdepartementet enligt kungl. stadgan angående fördelning af ärendena mellan statsdepartementen den 31 mars 1900 förlagts under jordbruksdepartementet. I anledning häraf bör från anslaget å ordinarie

stat till »befrämjande i allmänhet af slöjderna», 73,500 kronor, utbrytas det vid 1887 års senare riksdag till 25,000 kronor bestämda anslaget till befrämjande af husslöjden och öfverflyttas till ordinarie staten å jordbruksdepartementets hufvudtitel. I sammanhang härmed bör det bland sjette hufvudtitelns extra ordinarie anslag uppförda anslaget å 3,000 kronor till anställande af en andre instruktör i husslöjd och personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander öfverflyttas till extra ordinarie anslagen å jordbruksdepartementets hufvudtitel.

Enligt förenämnda departementalstadga äro ärenden rörande allmän fattigvård, hvilka hittills hört under ecklesiastikdepartementet, förlagda till jordbruksdepartementet. Till följd häraf böra anslagen till »fattigvården i Stockholm och landsorten» 9,564 kronor och till »fattigvården i allmänhet, förslagsanslag», 75,000 kronor, hvilka i »utkastet» upptagits under finansdepartementets hufvudtitel, öfverflyttas till jordbruksdepartementets.

Med iakttagande häraf har utskottet låtit uppgöra förslag till ändrad uppställning af sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne i riksstaten för år 1901, hvilket förslag, deri för öfverskådlighetens skull de extra ordinarie anslagen uppställts i hvarje hufvudtitel omedelbart efter de ordinarie, finnes såsom bilaga A. detta memorial vidfogadt.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må besluta,

a) att i riksstaten för år 1901 anslagen under sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne må så fördelas, som härvid fogade bilaga litt. A. utvisar;

b) att förslagsanslagen till »ålderstillägg», till »rese- och traktamentspenningar» samt till »skrifmaterialier och expenser, ved m. m.» må, med utskottet lemnad rätt att i det sistnämnda anslaget göra de jemkningar, som till jemnande af hufvudtitlarnes slutsummor må varda erforderliga, upptagas till följande belopp, nemligen:

under sjette hufvudtiteln till respektive 233,576 kronor, 13,294 kronor och 185,495 kronor,

under sjunde hufvudtiteln till respektive 45,466 kronor, 18,769 kronor och 61,529 kronor,

under åttonde hufvudtiteln till respektive 41,360 kronor, 798 kronor och 16,000 kronor, samt

under nionde hufvudtiteln till respektive 43,598 kronor, 31,639 kronor och 16,609 kronor; samt

c) att i riksstaten för år 1901 må såsom tionde hufvudtitel uppföras den hufvudtitel, som, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, motsvarar nionde hufvudtiteln i nu gällande riksstat.

Stockholm den 7 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Förslag

till

ändrad uppställning af

Sjette, Sjunde, Åttonde och Nionde

Hufvudtitlarne

i Riksstaten för år 1901

Sjette hufvudtiteln.

Civildepartementet.

Ordinarie anslag.

Statsministern, lönefyllnad, *förslagsanslag*, högst	
Statsråden utan departement, 3 à 12,000 kronor	
Departementschefen	
Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli	
Öfverståthållareembetet	
Landsstaterna i länen (deraf 120,000 kronor *reservationsanslag*)	
Väg- och vattenbyggnadsstaten (deraf två särskilda *reservationsanslag*, till expenser för allmänna arbeten och till vägunderundersökningar, hvartdera å 35,000 kronor)	
Vägar och kommunikationer	
Jordförluster genom kanal- och väganläggningar, *förslagsanslag*	
Postverket, *förslagsvis* beräknadt att utgå direkt af postmedlen	
Telegrafverket, *reservationsanslag*, att af telegrafmedlen direkt utgå	
Medicinalstyrelsen med dithörande stater (deraf 1,500 kronor *reservationsanslag*)	
Hyresersättning åt provinsialläkare *förslagsanslag*, högst	
Bidrag till extra provinsialläkares aflönande, *förslagsanslag*	
Resestipendier åt civile läkare *)	
Ortopediska institutet	
Vaccinationens befrämjande, *reservationsanslag*	
Till bestridande af kostnader för allmän helso- och sjukvård, *förslagsanslag*	
Svenska läkaresällskapet	
Transport	

*) utbrutet från anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande.

Transport

Lasaretts underhåll . . . . . .
Hospitals underhåll, *förslagsanslag* . . .
Karantänsinrättningen på Känsö, *förslagsanslag*, högst . . . . . .
Ålderstillägg, *förslagsanslag* . . . . . .
Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* . . . . . .
Postafgifter för tjenstebref och dylika försändelser, *förslagsanslag* . . . . . .
Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslagsanslag* . . . . . .
Extra utgifter, *reservationsanslag* . . . .

Extra ordinarie anslag.

Civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli:

För handhafvande af kontroll å försäkringsanstalterna . . . . . .

Öfverståthållareembetet:

Till utgifvande af »Polisunderrättelser» .

Landsstaterna i länen:

Till aflöning m. m. åt särskild polisstyrka på landet . . . . . .
» ersättning för juridiskt biträde åt de svenska lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän äfvensom ordningsmän inom lappbyarne . . .
» godtgörelse åt vaktmästaren vid landskansliet i Östersund Erik Kallström för mistad bostadsförmån . . . . . .
För uppehållande under år 1901 af en ny kronofogde- och en ny häradsskrifvaretjenst i Vesternorrlands län samt en ny länsmanstjenst i Norrbottens län . . .

Transport

Transport

Väg- och vattenbyggnadsstaten:

Till undersökningar af mindre hamnar och farleder äfvensom till upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar, då dylika arbeten ej äro förenade med vägföretag . . . . . .
För undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i Venern . . . . . .
För anläggning af en hamn vid Hanö fiskläge i Blekinge län . . . . . .

Telegrafverket:

För utförande af telefonledningarna Stockholm—Malmö, Svinesund—Malmö och Haparanda—Pajala ytterligare . . .
» anordnande af två nya telefonledningar mellan Malmö och Hildesborg . .
» anläggning af vissa telefonledningar .

Medicinalstyrelsen med dithörande stater:

Till arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper . . . . . .
» ökadt biträde hos medicinalstyrelsen vid hospitalsärendenas behandling .

Sanatorier:

För åstadkommande af ett sanatorium för lungsotspatienter i södra Sverige . . .

Hospitalsvården:

Till underhåll af Jerfsö sjukhus för spetelske . . . . . .

Transport

Transport	
Till inköp för Nyköpings hospital af ett Nyköpings stad tillhörigt fattighus med tomt m. m.	
» uppförande å Restad i Elfsborgs län af en asyl för sinnessjuke m. m. . .	
Diverse anslag:	
Till ersättning för af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter	
» utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik	
För utläggning af ytterligare ett jernvägsspår mellan Huddinge och Tumba jernvägsstationer	
Till bestridande af kostnaderna för upprensning å uppgifna platser af inomskärsfarled mellan Marstrand och Lysekil samt mellan Hunnebostrand och Fjellbacka	
» bestridande af kostnaderna för utvidgning af segelrännan genom Kalmar sund	
För anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar	
Till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder .	
Summa	

Sjunde hufvudtiteln.

Finansdepartementet.

Ordinarie anslag.

Departementschefen		
Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli		
Kammarkollegium		
Statskontoret		
Stämpelomkostnader, *förslagsanslag* . . .		
Kostnader för allmänna bevillningens uttaxering, *förslagsanslag*		
Mynt- och kontrollverken		
Omkostnader för kontrollverket, *förslagsanslag*		
Kammarrätten		
Öfverintendentsembetet		
Tullverket, *förslagsanslag*, att af tullmedlen direkt utgå		
Ersättning till städerna för mistad tolag, *förslagsanslag*		
Kommerskollegium		
Bergsstaten		
Statistiska centralbyrån:		
Aflöningsmedel för statistiska centralbyrån		
Reservationsanslag:		
Till bibliotekets underhållande .		
Till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar		
Till officiella statistiska trycket		
Till en statistisk tidskrift . . .		
Till utarbetande af en aflönings- och pensionsstatistik		
Transport		

Transport
Befrämjande i allmänhet af slöjderna . .
Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart . . . . . .
Befrämjande i allmänhet af bergsbruket .
Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, *förslagsanslag* .
Byggnader och reparationer, *reservationsanslag* . . . . . .
Städers friheter, *förslagsanslag* . . . . .
Observations- och uppbördsprocenter m. m. *förslagsanslag* . . . . . .
Kontroll å tillverkningsafgifter, *förslagsanslag* . . . . . .
För kontrollen vid enskilda banker och kreditanstalter, *förslagsanslag*, högst . .
Restitutioner, *förslagsanslag* . . . . . .
Ålderstillägg, *förslagsanslag* . . . . . .
Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* . . . . . .
Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslagsanslag* . . . . . .
Extra utgifter, *reservationsanslag* . . . .
Kongl. operan . . . . . .

Extra ordinarie anslag.

Finansdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli:

Till arfvode för en assistent å finansdepartementets bankbyrå . . . . . .

Kammarkollegium:

För ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet . . . . .

Transport

Transport	
Statskontoret:	
Ersättning för af statskontoret gjorda förskott	
Kammarrätten:	
Till arfvoden åt adjungerade kammarrättsråd	
Till arfvoden åt amanuenser samt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad	
Tullverket:	
Till förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket	
Öfverintendentsembetet:	
Till underhåll och reparationer af publika byggnader	
» yttre restaurering af Örebro slott .	
» uppförande af ny flygelbyggnad vid länsresidenset i Kalmar	
Kommerskollegium:	
För arbetsstatistiska undersökningar . .	
Befrämjande i allmänhet af slöjderna:	
Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås och till aflönande af en andre lärare vid samma skola	
Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart:	
Till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut i Stockholm	
Transport	

Transport	
Till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar . . .	
» handelsstipendier	
Befrämjande i allmänhet af bergsbruket:	
Till bergsskolorna i Filipstad och Falun .	
Fabriksinspektion:	
För anordnande af fabriksinspektion . . .	
Diverse anslag:	
Ersättning till sjömanshusen	
Till återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg, *förslagsanslag*	
Till gäldande af årspremie för brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm	
Summa	

Åttonde hufvudtiteln.

Ecklesiastikdepartementet.

Ordinarie anslag.

Departementschefen . . . . . .
Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli . . . . . .
Riks- och landsarkiven . . . . . .
Kongl. biblioteket . . . . . .
Nationalmuseum (deraf fyra särskilda *reservationsanslag* å tillhopa 26,800 kronor)
Kleresistaten . . . . . .
Domkapitlens expeditioner . . . . . .
Lappmarks ecklesiastikverk, *förslagsanslag* . . . . . .
Universiteten (deraf 162,700 kronor *förslagsanslag*) . . . . . .
Karolinska mediko-kirurgiska institutet (deraf 14,500 kronor till tandläkareinstitutet, *förslagsanslag* högst) . . . . . .
Allmänna läroverken, *reservationsanslag* .
Understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom, *förslagsanslag* . . .
Understöd åt enskilda läroverk, *förslagsanslag*, högst . . . . . .
Högre skolor för qvinlig ungdom . . . .
Högre lärarinneseminariet . . . . . .
Pedagogier och folkskolor . . . . . .
Folkundervisningen:
Seminarier för folkskolelärares bildande . . . . . .
Stipendier för seminarieelever
Arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer . . . . . .
Undervisningsmateriel m. m. för folkskolor . . . . . .
Understöd för högre folkskolor . . . . . .
eller ett gemensamt *reservationsanslag* . . . . . .

Transport

Transport	
Bidrag till aflönande af vikarie under öfningslärares vid folkskolelärareseminarium sjukdom, *förslagsanslag* . .	
Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskolelärares och småskolelärarinnors bildande, *förslagsanslag*	
Till befrämjande af folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatte finnar, *förslagsanslag*	
Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, *förslagsanslag*	
Understöd åt folkhögskolor, *förslagsanslag*	
Understöd för aflönande af lärare vid fortsättningsskolan, *förslagsanslag* . .	
Bidrag till aflönande af lärare i slöjd vid folkskolorna, *förslagsanslag* . . .	
För anordnande af qvinlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, *förslagsanslag* .	
Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola . . .	
De tekniska läroverken	
Gymnastiska centralinstitutet	
Farmaceutiska institutet *)	
Transport	

*) utbrutet från anslaget till Medicinalstyrelsen med dithörande stater.

Transport	
Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen	
Veterinärundervisningen	
Svenska akademien	
Vetenskapsakademien	
Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien (deraf 450 kronor *reservationsanslag*)	
Akademien för de fria konsterna (deraf tvenne *reservationsanslag* å tillhopa 24,500 kronor)	
Musikaliska akademien (deraf 6,000 kronor *reservationsanslag*)	
Naturhistoriska riksmuseum	
Meteorologiska centralanstalten (deraf 16,000 kronor *reservationsanslag*) . . .	
Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:	
Till befrämjande af döfstumundervisningen, *förslagsanslag*	
Institutet för blinda	
Förskolan för blinda i Vexiö	
Serafimerlasarettet *)	
Stora barnhuset i Stockholm	
Frimurarebarnhuset	
Barnhusen i landsorten	
Uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn, *förslagsanslag*	
Kyrkors underhåll	
Resestipendier,**) samt läroböckers och lärda verks utgifvande, *reservationsanslag*	
Ålderstillägg, *förslagsanslag*	
Transport	

*) utbrutet från anslaget Lasaretts underhåll.
**) utom till civile läkare.

Transport

Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* . . . . . .

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslagsanslag* . . . . . .

Extra utgifter, *reservationsanslag* . . . .

Extra ordinarie anslag.

Riks- och landsarkiven:

Till arfvoden åt extra ordinarie tjenstemän i riksarkivet . . . . . .

Till fortsatt utgifvande i tryck af sådana skrifter och handlingar, som äro af vigt för fäderneslandets historia . . . . . .

Till fortsatt utgifvande af »Svenska riksdagsakter» m. m. . . . . .

Till fullbordande af beslutade byggnader för ett landsarkiv i Lund . . . . . .

Nationalmuseum:

Till vård, underhåll och tillökning af statens konstindustriella samlingar . . . .

För anordnande af nattlig bevakning vid nationalmuseibyggnaden . . . . . .

För restaurering af taflor tillhörande statens i nationalmusei förråd m. m. befintliga konstsamlingar . . . . . .

För biträde vid vård och tillhandahållande af handteknings- och gravyrsamlingen äfvensom för vetenskaplig bearbetning af samlingarna . . . . . .

Lifrustkammaren:

För tillsyn, underhåll och vård af samlingarna . . . . . .

Transport

Transport

Domkapitlens expeditioner:

För beredande af löneförbättring åt tjänstemännen vid dessa expeditioner . . . .
För betäckande af brister i domkapitlens expeditionskassor samt för oförutsedda, oundgängliga behof vid deras expeditioner . . . . . .

Universiteten:

Till arfvode åt en lärare vid universitetet i Upsala i finsk-ugriska språk. . . . .
Till lektorer i tyska, franska och engelska språken vid universitetet i Upsala . .
För uppehållande af undervisningen och examinationen i geografi vid universitetet i Upsala . . . . . .
Till arfvoden åt extra ordinarie amanuenser vid universitetsbiblioteket i Upsala . . . . . .
Till inköp af konsthistorisk undervisningsmateriel, att införlifvas med Upsala universitets museum för bildande konst
För till- och ombyggnader m. m. vid akademiska sjukhuset i Upsala . . . . . .
Till uppförande och utrustning af en ny laboratoriebyggnad för institutionen för allmän och analytisk kemi vid universitetet i Upsala . . . . . .
För utgifvande i tryck af anteckningar efter föreläsningar, hållna inom juridiska fakulteterna vid rikets universitet. . .
Till lektorer i tyska, franska och engelska språken vid universitetet i Lund . . .
Till personligt lönetillägg åt akademikamreraren i Lund Oskar Gerhard Regnell . . . . . .

Transport

Transport	
Till särskildt arfvode åt docenten vid universitetet i Lund Sven Söderberg .	
För uppehållande af undervisningen i entomologi m. m. vid universitetet i Lund	
Till aflöning åt en assistent i matematik vid universitetet i Lund	
Till aflöning åt en assistent vid växtfysiologiska laboratoriet vid botaniska institutionen i Lund	
Till arfvode åt en instrumentmakare vid fysiologiska institutionen i Lund . . .	
Till arfvoden åt extra biträden vid universitetsbiblioteket i Lund	
Till inköp af möbler, instrument m. m. för den rättsmedicinska institutionen vid universitetet i Lund	
Till inredning och utrustning af ett kliniskt laboratorium vid sjukvårdsinrättningarna i Lund	
Till nybyggnad för biblioteket vid universitetet i Lund	
Karolinska mediko-kirurgiska institutet:	
Till arfvode åt en amanuens vid institutets medicinska poliklinik å serafimerlasarettet	
Till arfvode åt en amanuens vid institutets oftalmiatriska poliklinik å serafimerlasarettet	
Till arfvode åt en amanuens vid institutets gynekologiska klinik	
Till en pediatrisk klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn . .	
Till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm	
Till bekostande af teckningar i vetenskapliga ändamål vid institutet	
Transport	

Transport	
Till anskaffande och underhåll af materiel för oftalmiatriska kliniken vid institutet	
Till täckande af brist i institutets materielanslag	
Allmänna läroverken och pedagogierna:	
Till tillfällig löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken och pedagogierna	
Till arfvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken	
Högre skolor för qvinlig ungdom:	
Till resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för qvinlig ungdom och samskolor	
Högre lärarinneseminariet:	
För tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid seminariet	
För uppehållande af den valfria fjerde årskursen vid seminariet	
För undervisning i huslig ekonomi vid seminariet och normalskolan för flickor	
Folkundervisningen:	
För uppehållande af undervisningen uti de vid folkskolelärareseminariet i Göteborg och folkskolelärarinneseminariet i Kalmar anordnade parallelklasser äfvensom för stipendier åt elever i dessa klasser	
Till uppförande af erforderliga byggnader för ett folkskolelärarinneseminarium i Landskrona	
För begynnande af verksamheten vid folkskolelärarinneseminariet i Landskrona	
Transport	

Transport	
och uppehållande af undervisningen derstädes	
Till löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid folkskollärareseminarierna samt arfvoden åt teckningslärare för extra tjenstgöring och extra arfvoden åt musiklärare vid dessa seminarier	
Till understöd åt mindre bemedlade manliga och qvinliga lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel	
Till resestipendier åt folkskollärare och folkskollärarinnor	
Till uppförande af en gymnastikbyggnad vid folkskollärarinneseminariet i Kalmar	
Till uppförande vid Murjeks stationssamsamhälle af byggnad m. m. för seminariet för bildande af lappska småskollärare och småskollärarinnor . . .	
De tekniska läroverken:	
Till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska högskolan	
Till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska skolan i Stockholm	
Till inköp och underhåll af inventarier och undervisningsmateriel vid tekniska skolan i Stockholm	
Till uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Norrköping	
Till uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Malmö . . .	
Till uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Borås . . .	
För inrättande af en första årsklass vid en teknisk elementarskola i Hernösand	
Transport	

Transport	
Till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor samt till bestridande af kostnader för inspektion af dessa skolor	
Gymnastiska centralinstitutet:	
Till aflönande af en extra lärare i sjukgymnastik vid institutet	
Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen:	
Till anordnande af repetitionskurser för äldre barnmorskor m. m.	
Vitterhets- historie- och antiqvitetsakademien:	
Till arfvoden åt vetenskapligt bildade biträden vid ordnandet och vården af de under akademiens inseende stälda samlingar samt till aflöning åt vaktbetjening	
Till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar m. m. .	
» utgifvande af planschverk öfver fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum	
Understöd till företagande af forskningar efter svenska minnen i främmande länder	
Naturhistoriska riksmuseum:	
Till inköp och insamling af naturalier vid museets afdelning för arkegoniater och fossila växter, till arbetsbiträden derstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter	
» vård, underhåll och förkofran af museets etnografiska samling	
Transport	

Transport

Meteorologiska centralanstalten:

Till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjenst vid anstalten .
» upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare . . . . . .
För anstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Færöarne och Island . . . . . .

Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:

För uppehållande af undervisningen vid läroanstalterna i Vadstena och Bollnäs för öfveråriga döfstumma . . . . . .
Till handtverksskolan i Kristinehamn för blinda . . . . . .
För uppehållande af förskolans för blinda å Tomteboda verksamhet . . . . . .
Till tryckning af blindskrifter . . . . .
» understöd åt blindlärareelever och reseunderstöd åt blindlärare . . .
» förhyrande af lokal för förskolan för blinda i Vexiö . . . . . .
För resestipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid rikets abnormskolor (döfstumskolor, blindskolor och idiotanstalter) . . . . . .

Undervisningsanstalter för vanföra och lytta:

Till understöd åt undervisningsanstalter för vanföra och lytta m. m. . . . . .

Diverse anslag:

Till svenska fornskriftsällskapet . . . .
För beredande af religionsvård åt svenske sjömän m. fl. i utländska hamnar .

Transport

	Transport
Till anställande af tre kontraktsadjunkter inom södra lappmarkens kontrakt samt de delar af Vesterbottens andra och tredje kontrakt, som tillhöra lappmarken	
» resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter	
» anställande af två kontraktsadjunkter inom Vesterbottens fjerde kontrakt	
» resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter	
» två stipendier för utbildande vid universitet af prester, förtrogna med finska språket	
Till resestipendier åt prestmän	
» nordiska museet	
» understöd för utgifvande äfven under år 1901 af tidskriften »Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif»	
För åstadkommande af en utförlig ordbok öfver Gotlands folkmål	
Till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Nordiskt medicinskt arkiv»	
» understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica» . .	
» understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen	
» understöd för anordnande af vissa undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi . .	
För underhåll och tillsyn af de i riket inrättade vattenhöjdmätningsstationerna m. m.	
	Transport

	Transport	
För	utgifning och spridning af nykterhetsskrifter	
Till	understöd åt kuranstalten Sans Souci invid Upsala	
»	understöd åt Stockholms alkoholisthem	
För	uppförande af en kapellbyggnad i södra Bergnäs by	
»	bestridande af kostnaderna för vissa utredningar rörande presterskapets löneförhållanden m.m., *förslagsanslag*	
Till	det af Stockholms läraresällskap grundade pedagogiska biblioteket i Stockholm	
Till	ersättning för af statskontoret utbetalda förskott	
»	bidrag till bestridande af omkostnaderna för deltagande i de internationella gymnastik- och idrottstäflingarna under verldsutställningen i Paris	
	Summa	

Nionde hufvudtiteln.

Jordbruksdepartementet.

Ordinarie anslag.

Departementschefen . . . . . .
Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli . . . . . .
Landtbruksstyrelsen . . . . . .
Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett *förslagsanslag* å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor) . . . . . .
Odlingshjelp för krononybyggare, *förslagsanslag* . . . . . .
Landtbruksingeniörer och deras biträden
Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar . . . . . .
Länsveterinärer och veterinärstipendiater
Hästafvelns förbättrande, *reservationsanslag* (deraf särskildt 100,000 kronor till prisbelöningar för hästar) . . . . . .
Till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, *förslagsanslag* . . . . . .
Befrämjande af hushlöjden *) . . . . . .
Fiskerinäringens understöd . . . . . .
Domänstyrelsen . . . . . .

Skogsväsendet:

Bestämdt anslag:

För skogsstaten
» statens skogsläroverk . . .

Förslagsanslag:

Till ålderstillägg åt skogsstatens och skoginstitutets lärarepersonal . . . . . .

Transport

*) Utbrutet från anslaget till Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Transport

Reservationsanslag:

Till enskilda skogsundervisningen . . . .

Till kronoskogarnes förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet . .

Till belöningar för rofdjurs dödande, *förslagsanslag* . . . . . .

Skiften och afvittringar, *reservationsanslag*

Utflyttningshjelp efter skiften, *förslagsanslag* . . . . . .

Rikets allmänna kartverk . . . . . .

Gästgifvares friheter . . . . . .

Bidrag till skjutsentreprenader, *förslagsanslag* . . . . . .

Färjor och färjekarlar . . . . . .

Bidrag till vägunderhållet på landet, *förslagsanslag* . . . . . .

Fattigvården i Stockholm och landsorten

Fattigvården i allmänhet, *förslagsanslag*

Ålderstillägg, *förslagsanslag* . . . . . .

Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* . . . . . .

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslagsanslag* . . . . . .

Extra utgifter, *reservationsanslag* . . . .

Extra ordinarie anslag.

Jordbruksdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts Kansli:

Till uppehållande under år 1900 af jordbruksdepartementets verksamhet . . .

Transport

Transport

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar:

Till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut . . . . . .
För uppehållande af undervisningen vid mejeriinstitutet vid Alnarp . . . . . .

Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar:

Bidrag till bestridande af kostnaderna för allmänna landtbruksmöten . . . . . .
Till prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten för husdjur, redskap, maskiner m. m. . . . . .
Bidrag till underhåll af åtta kemiska stationer för jordbrukets och näringarnes behof . . . . . .
Bidrag till underhåll af en för öfre Norrland afsedd kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län . . . . . .
Till understöd åt frökontrollanstalter . .
» utbildande af en elev i boskapsskötsel och mejerihushållning . . . . . .
» understöd åt svenska mosskulturföreningen . . . . . .
För de geologiska undersökningarna . . .

Befrämjande af husslöjden:

Till anställande af en andre instruktör i husslöjd och personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander

Fiskerinäringens understöd:

Till stationerande af ett armeradt ångfartyg vid rikets kuster för åstadkom-

Transport

Transport

mande af ordning och skydd vid fiskets bedrifvande . . . . . .

För höjande af fonden för fiskerinäringens befrämjande . . . . . .

Till utförande af hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven . . . . . .

Domänstyrelsen:

Till arfvoden åt amanuenser och extra biträden å domänstyrelsens skogsafdelning . . . . . .

» aflöning åt domänintendenter och för uppehållande af domängöromålen hos länsstyrelserna . . . . . .

» resekostnader vid domänförvaltningen, *förslagsanslag* . . . . . .

Vägunderhållet på landet:

För bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, *förslagsanslag* . . . . . .

Diverse anslag:

Till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen .

» understöd åt de genom mjeltbrandsfarsoten sommaren 1899 lidande inom Skaraborgs län . . . . . .

» understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd . . .

» afdikningar å kronans skogar i de norrländska länen samt i Kopparbergs län . . . . . .

Transport

Transport	
Till reglering af flottleder i Norrbottens och Kopparbergs län	
» skogsodlingens befrämjande	
» inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark	
Summa	

Stockholm 1900. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

N:o 87.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1900, kl. 1 e. m.

Utlåtande, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster. (I. A.)

Efter det statsutskottet till behandling förehaft Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof i hvad densamma afser beräkningen af statsverkets inkomster, får utskottet nu jemlikt § 53 regeringsformen och § 39 riksdagsordningen uppgifva och föreslå de belopp, hvartill *de ordinarie inkomsterna* under nästkommande statsregleringsperiod för närvarande anses kunna upptagas.

Med hänvisande till den utredning beträffande beräkningen af hvarje särskild inkomsttitel, som i statskontorets vid statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 sistlidna januari fogade berättelse af den 9 december 1899 om statsverkets inkomster under det nästföregående året jemte förslag till deras beräkning vid nu föreliggande statsreglering finnes meddelad, får utskottet här nedan omförmäla de inkomsttitlar, öfver hvilka särskildt yttrande ansetts böra afgifvas.

Grundskatt. Enligt hvad föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat, hade statskontoret, som den 1 mars 1898 afgaf infordradt utlåtande angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m., i detta sammanhang fäst uppmärksamheten, bland annat, å den rekognitionsafgift, som jemlikt kongl. brefvet den 29 januari 1824 åsatts kronoskogar, hvilka till vissa jerngrufvor upplåtits att för grufvornas behof och nytta begagnas. I fråga om denna rekognitionsafgift hade statskontoret erinrat, att densamma, som enligt lemnad utred-

ning uppginge till sammanlagdt 222 kronor 10 öre, icke vore i kronans jordeböcker upptagen, utan redovisades i räkenskaperna såsom grundskatt. Då till följd af föreskriften i lagen den 2 december 1892 angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter inkomsttiteln grundskatt med år 1904 komme att ur riksstaten utgå, skulle, enligt hvad statskontoret vidare anförde, rekognitionsafgiften framdeles komma att under annan inkomsttitel redovisas, hvadan och då denna afgift vore att anse såsom afgäld för rätt till begagnande af vissa kronans skogar, statskontoret hölle före, att rekognitionsafgiften borde upptagas bland skogsmedlen och såsom sådana redovisas.

I infordradt utlåtande af den 30 september nästlidet år hade kammar- och kommerskollegierna anfört, att, om ock inkomsttiteln grundskatt ej, på sätt statskontoret antagit, skulle komma att utan vidare försvinna med år 1904, det likväl syntes föreligga giltig anledning att redan nu till annan inkomsttitel omföra ifrågavarande rekognitionsafgift, hvilken i afseende å redovisningen syntes kunna jemnställas med de skogsräntor, som funnes omnämnda i kongl. kungörelsen den 26 maj 1899 angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.; och hemställde alltså embetsverken, i anslutning till hvad statskontoret härutinnan föreslagit, att rekognitionsafgiften måtte afföras från titeln grundskatt och redovisas såsom skogsmedel.

Då för den föreslagna öfverflyttningen af rekognitionsafgiften till skogsmedlen talade väsentligen enahanda skäl, som föranledt de nyssnämnda skogsräntornas omföring från titeln grundskatt till skogsmedlen, vore departementschefen sinnad att vid annat ärendes anmälan föreslå, att rekognitionsafgiften från och med år 1901 öfverföres till skogsmedlen. Ehuru en dylik åtgärd, med afseende å berörda afgifts jemförelsevis obetydliga belopp, icke inverkade på beräkningen af någondera af de båda inkomsttitlarna, hade departementschefen likväl i detta sammanhang ansett sig böra omnämna förhållandet; varande inkomsttiteln grundskatter af Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med statskontorets förslag för år 1901 beräknad till 960,000 kronor.

Emot denna beräkning har utskottet icke något att erinra.

Jernvägstrafikmedel. I enlighet med det af jernvägsstyrelsen afgifna förslag till beräkning af den behållna inkomst af statens jernvägar, som kunde upptagas i riksstaten för år 1901, har Kongl. Maj:t beräknat jernvägstrafikmedlen för nämnda år till 10,000,000 kronor.

Då emellertid med afseende å de betydligt höjda stenkolsprisen och äfven andra under senaste tiden inträffade prisstegringar, hvilka måste

inverka på drift- och underhållskostnaderna vid statens jernvägar, det syntes kunna ifrågasättas, huruvida jernvägstrafikmedlen fortfarande kunde beräknas komma att under år 1901 med ofvannämnda belopp inflyta, har utskottet förskaffat sig upplysningar i detta hänseende.

Af hvad utskottet sålunda inhemtat framgår, att det sannolika, mindre tillfredsställande resultatet af jernvägsdriften innevarande år till väsentlig del har sin grund i den oväntadt stora ökning i priset på stenkol, som under detta år inträffat, samt att, ehuruväl det visserligen vore omöjligt att förutsäga, huruvida kolprisen komme att falla år 1901, det dock enligt meddelanden från England ej vore antagligt, att så komme att ske, åtminstone i någon högre grad.

På grund af hvad sålunda förekommit anser utskottet den af Kongl. Maj:t framlagda beräkningen af jernvägstrafikmedlen för år 1901 skäligen böra minskas med 2,000,000 kronor och denna inkomsttitel följaktligen i riksstaten för år 1901 uppföras till 8,000,000 kronor.

Skogsmedlen, som i riksstaten för år 1900 äro upptagna med 4,600,000 kronor, äro af statskontoret för år 1901 beräknade till 5,500,000 kronor. Sagda medel hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelas, år 1898 belöpt sig till 7,554,845 kronor och år 1899 till 7,133,290 kronor. I skrifvelse af den 29 sistlidne december hade domänstyrelsen meddelat, att på grund af nu kända eller beräkneliga förhållanden, skogsmedlen för år 1900 kunde antagas komma att uppgå till 7,740,553 kronor.

Med stöd af dessa uppgifter ansåge departementschefen skogsmedlen för år 1901 böra beräknas till 5,800,000 kronor, med hvilket belopp skogsmedlen också blifvit af Kongl. Maj:t i inkomstberäkningen för sagda år upptagna; och har utskottet häremot icke haft något att erinra.

Utskottet, som biträder hvad Kongl. Maj:t i öfrigt föreslagit angående beräkningen af statsverkets ifrågavarande inkomster, hemställer,

att statsverkets inkomster för år 1901 må beräknas på följande sätt:

Grundskatt	kronor	960,000: —
Kavalleriregementenas hästvakansspanmål	»	270,000: —
Afgifter för persedelunderhållet vid rusthållsinfanteriet	»	49,000: —
Transport	kronor	1,279,000: —

Transport	kronor	1,279,000: —
Trosspassevolansafgift	»	19,000: —
Tillfälliga rotevakansafgifter	»	175,000: —
Soldatvakansafgift	»	38,000: —
Båtsmansvakansafgift	»	150,000: —
Arrendemedel	»	2,200,000: —
Mantalspenningar	»	700,000: —
Bötesmedel	»	290,000: —
Kontrollstämpelmedel	»	40,000: —
Fyr- och båkmedel	»	1,500,000: —
Telegrafmedel	»	1,610,000: —
Jernvägstrafikmedel	»	8,000,000: —
Skogsmedel	»	5,800,000: —
Extra uppbörd	»	100,000: —
Summa	kronor	21,901,000: —

Stockholm den 7 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Tabell öfver statsverkets ordinarie inkomster.

Statskontoret beräknat för år 1901. Kronor.	öre.		Statsutskottets förslag för år 1901. Kronor.	öre.
960,000	—	Grundskatt	960,000	—
270,000	—	Kavalleriregementanas hästvakansspanmål	270,000	—
49,000	—	Afgifter för persedelunderhållet vid rusthållsinfanteriet	49,000	—
19,000	—	Trosspassevolansafgift	19,000	—
175,000	—	Tillfälliga rotevakansafgifter	175,000	—
38,000	—	Soldatvakansafgift	38,000	—
150,000	—	Båtsmansvakansafgift	150,000	—
2,200,000	—	Arrendemedel	2,200,000	—
700,000	—	Mantalspenningar	700,000	—
290,000	—	Bötesmedel	290,000	—
40,000	—	Kontrollstämpelmedel	40,000	—
1,500,000	—	Fyr- och båkmedel	1,500,000	—
1,610,000	—	Telegrafmedel	1,610,000	—
10,000,000	—	Jernvägsmedel	8,000,000	—
5,500,000	—	Skogsmedel	5,800,000	—
100,000	—	Extra uppbörd	100,000	—
S:a 23,601,000	—	Summa	21,901,000	—

Stockholm 1900. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.

N:o 88.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande i anledning af väckta motioner om beredande åt den personal, som från vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjenst, af pension i likhet med den öfriga statsbanepersonalen.

(R. A.)

Uti särskilda lika lydande motioner, väckta n:o 17 i Första Kammaren af herr *P. Hansson m. fl.* och n:o 85 i Andra Kammaren af herr *O. Trapp m. fl.*, har hemstälts, att Riksdagen måtte besluta,

dels att jernvägspersonalen vid vestkustbanan måtte berättigas antingen att vinna inträde i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter eller ock att åtnjuta pension i likhet med statens öfriga jernvägstjenstemän och betjente, och

dels hemställa, det Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om det anslag och de åtgärder, som erfordras för att bereda jernvägspersonalen vid vestkustbanan någon af ofvanomförmälda förmåner.

I de med vederbörande jernvägsbolag afslutade särskilda kontrakt angående inlösen för statens räkning af Göteborg—Hallands, Mellersta Hallands, Skåne—Hallands, Landskrona—Engelholms och Malmö—Billesholms jernvägar — hvilka jernvägar gå under gemensam benämning af vestkustbanan — har, på sätt motionärerna meddelat, intagits följande bestämmelse:

»De vid jernvägen anstälda tjenstemän och betjente skola ega rätt att öfvergå i statens jernvägars tjenst utan minskning af innehafvande löneförmåner och utan att i öfrigt inträda i försämrad tjenstetställning, dock med förbehåll:

— —

att de icke ega rätt ingå såsom delegare i statens jernvägars pensionsinrättningar med mindre kongl. jernvägsstyrelsen, efter pröfning för hvarje särskildt fall af tjenstemans eller betjentes derom ingifna ansökan, finner sådant kunna utan pensionskassornas särskilda betungande bifallas; hvaremot kongl. jernvägsstyrelsen från och med den 1 januari 1896 skall i afseende å de bolagets tjenstemän och betjente, som tillhöra enskilda jernvägarnes pensionskassa och som ej erhålla särskildt tillstånd att i statens jernvägars pensionskassor inträda, ega samma förpligtelser och rättigheter i förhållande till förstnämnda kassa, som bolaget skulle ega, om jernvägen fortfarande vore bolagets egendom, dock så vidt angår den aflöningsförhöjning, som bemälde tjenstemän och betjente må komma att erhålla efter banans öfvertagande af staten, endast under förutsättning af enskilda jernvägarnes pensionskassas samtycke.»

Af den personal, som, då staten den 1 januari 1896 öfvertog vestkustbanan, i enlighet med förenämnda bestämmelse från denna bana öfvergick i statens jernvägars tjenst, voro de flesta medlemmar af enskilda jernvägarnes pensionskassa. Då emellertid Landskrona—Engelholms jernväg icke varit delegare i denna kassa, saknade dess personal pensionsrätt, och i samma ställning befann sig en del af de vid öfriga fyra jernvägar anstälde tjenstemän och betjente, hvilka, då de antagits först år 1895, efter det statsinköpet beslutits, icke ingått i enskilda jernvägarnes pensionskassa. Såsom motionärerna framhållit, äro de pensionsförmåner, som den enskilda kassan, visserligen mot lägre afgifter, bereder sina delegare, väsentligt mindre än dem, som kunna vinnas genom delaktighet i statens jernvägstrafiks pensionsinrättning. Under det att sålunda i sistnämnda inrättning full pension för afgående delegare uppgår till 80 procent af arfvodet jemte inqvarteringsersättningen, utgår densamma i de enskilda jernvägarnes pensionskassa med 40 procent af allenast aflöningen. Visserligen bereddes genom ett år 1896 utfärdadt stadgande delegare i den enskilda kassan möjlighet att få sin pension beräknad jemväl å inqvarteringen, men af denna förmån, för hvars åtnjutande fordrades inbetalning af vissa retroaktiva afgifter, lärer ej någon af vestkustbanepersonalen hafva begagnat sig.

Enligt hvad motionärerna antydt och utskottet af ett tryckt utdrag af jernvägsstyrelsens protokoll närmare inhemtat, har under våren 1897

ansökan om inträde i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter hos jernvägsstyrelsen gjorts af vid förutvarande vestkustbanan anstälde tjenstemän och betjente till ett antal af 406, af hvilka 336 voro delegare i enskilda jernvägarnes pensionskassa men öfriga 70 ej tillhörde någon pensionsinrättning. Efter det jernvägsstyrelsen i anledning häraf låtit verkställa utredning beträffande den inverkan å statens jernvägstrafiks pensionsanstalters ekonomiska ställning, som ett bifall till de gjorda ansökningarna skulle komma att medföra, framstälde styrelsen till direktionen för enskilda jernvägarnes pensionskassa förfrågan, huruvida och i hvad mån den i kassan delaktiga personalen vid eventuelt utträde ur kassan skulle kunna påräkna att återfå sina till kassan inbetalda afgifter. Till svar härå meddelade direktionen i skrifvelse af den 23 september 1897, att direktionen beslutit, att den i § 9 af det för kassan gällande reglemente gifna bestämmelsen, att delegare i kassan, som från jernvägsbolags tjenst afginge innan han vore pensionsberättigad och ej begagnade sig af den honom medgifna rätt att i kassan qvarstå, egde att af kassan återfå tre fjerdedelar af de månatliga afgifter han erlagt, dock utan ränta, skulle anses tillämplig vid ifrågavarande personals eventuella utträde ur kassan, dock med förbehåll, bland annat, att antingen hela personalen samtidigt utträdde ur kassan eller ock att vid utträdet icke afsigtligt gjordes något för kassan menligt urval, så att icke just de delegare underläte att utträda, till hvilka kassan egde relativt stora förpligtelser i förhållande till deras blifvande afgifter; och skulle direktionen i hvarje särskildt fall ega bestämma, huruvida delegare, som sådant önskade, finge i kassan qvarstå.

På anmodan af jernvägsstyrelsen afgaf direktionen för statens jernvägstrafiks pensionsinrättning den 7 juni 1898 yttrande rörande ifrågavarande ansökningar, och förklarade deruti direktionen, att den icke hade något att erinra emot det att ifrågavarande personal vunne inträde i pensionsinrättningarne under vilkor att till pensionsinrättningarne inbetalades:

a) ett belopp af 964,487 kronor, hvilket belopp enligt ofvanberörda, af jernvägsstyrelsen föranstaltade utredning utgjorde värdet af den genom ifrågavarande personals inträde i pensionsinrättningarna för dessa inrättningar uppkommande kapitalbrist;

b) skilnaden emellan den del af sagda belopp, som utgjorde den för enke- och pupillkassan beräknade kapitalbrist, samt det belopp, som kunde framgå ur den noggrannare beräkning, som enligt hvad i utlåtandet rörande sagda utredning framhållits, vore erforderlig, derest inträde i pensionsinrättningarna skulle medgifvas sökandena;

c) ränta efter fyra procent från den 1 juli 1897 å de i mom. a) och b) angifna belopp;

d) de enligt gällande reglementen på sökandena belöpande pensionsafgifter för tiden från och med den 1 januari 1896 jemte ränta efter fyra procent å de förfallna pensionsafgiftsbeloppen från respektive förfallodagar; samt

e) det belopp, som representerade värdet af de högre pensioner, som kunde komma att utgå till följd af nu gällande aflöningsreglemente för tjenstemän och betjente vid statens jernvägar.

Efter det förberörda handlingar inkommit företogos de gjorda ansökningarna af jernvägsstyrelsen till afgörande den 6 mars 1899. Dervid fann styrelsen beträffande dem af de sökande, hvilka vore delegare i enskilda jernvägarnes pensionskassa eller hvilka, utan att vara delegare i denna kassa, den 1 januari 1896 uppnått en ålder af minst fyrtio år, icke skäl bifalla den af dem gjorda ansökan om vinnande af delaktighet i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter.

Hvad åter anginge öfriga sökandena, hvilka icke vore delegare i sagda pensionskassa och hvilkas ansökningar icke genom vederbörandes afskedstagande, frånfälle eller redan vunnet inträde i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter förfallit, förklarade jernvägsstyrelsen, att en hvar af dem skulle anses hafva den 1 januari 1896 vunnit delaktighet i statens jernvägars pensionsanstalter, under vilkor att af honom erlades de enligt gällande reglementen på honom belöpande pensionsafgifter för tiden från och med sistnämnda dag jemte den ränta derå, som af direktionen för statens jernvägstrafiks pensionsinrättning kunde varda bestämd, dock att i händelse detta vilkor ej fullgjordes, delaktighet i pensionsanstalterna skulle anses af vederbörande förvärfvad med ingången af år 1899.

I sammanhang härmed förklarade jernvägsstyrelsen, att beträffande dem af de sökande, hvilka icke vore delegare i enskilda jernvägarnes pensionskassa och hvilka enligt styrelsens ofvanintagna beslut icke nu kunnat medgifvas delaktighet i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter, styrelsen framdeles ville för hvarje särskildt fall pröfva, huruvida vid vederbörandes afskedstagande eller frånfälle skäl kunde förefinnas att till Kongl. Maj:t ingå med framställning om åtgärder för beredande af särskild pension åt den sålunda ur tjensten afgående eller hans sterbhusdelegare.

Samma dag — den 6 mars 1899 — meddelade jernvägsstyrelsen jemväl svar på en under hösten 1898 å vestkustbanepersonalens vägnar gjord ansökning, hvaruti hemstälts, att styrelsen ville hos Kongl. Maj:t

göra framställning derom, att denna personal, vid uppnådd pensionsålder enligt bestämmelserna i reglementet för enskilda jernvägarnes pensionskassor, och densammas enkor och oförsörjda barn vid husfaderns frånfälle måtte af jernvägstrafikmedel erhålla fyllnadspension en gång för alla och sålunda beräknad, att den tillsammans med det från enskilda jernvägarnes pensionskassor utgående belopp motsvarade den pension, som skolat erhållas, om personalen under sin tjenstgöringstid vid vestkustbanan, äfven då denna tillhörde de enskilda bolagen, varit delegare i statens jernvägstrafiks pensionsinrättning. I anledning af denna ansökning förklarade jernvägsstyrelsen, att styrelsen, med allt erkännande af det behjertansvärda i att en bättre pensionering beredes den personal, som från vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjenst, likväl och med hänsyn dertill att ännu allt för kort tid förflutit sedan vestkustbanan af staten öfvertogs, ansett sig för det dåvarande icke kunna hos Kongl. Maj:t göra framställning i ofvan angifvet hänseende eller i öfrigt härutinnan företaga någon åtgärd.

Ehuru, på sätt af förestående redogörelse framgår, den personal, som från vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjenst, icke kan hafva något rättsligt anspråk att komma i åtnjutande af samma pensionsförmåner, som tillkomma öfriga vid statens jernvägar anställda tjenstemän och betjente, vill det dock synas utskottet, som om staten af billighetsskäl borde åtminstone i vissa fall bereda den del af förstnämnda personal, som icke vunnit inträde i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter, rätt till någon pension eller förbättring i de mindre fördelaktiga pensionsvilkor, som delaktighet i enskilda jernvägarnes pensionskassa medför. För att kunna bedöma i hvad mån och på hvilket sätt detta lämpligen bör ske, fordras emellertid en fullständig utredning af alla på frågan inverkande förhållanden. Utskottet, som i saknad häraf icke kan tillstyrka, att Riksdagen, på sätt i motionerna föreslagits, nu fattar något afgörande beslut i ämnet, anser sig emellertid hafva anledning förorda, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om verkställande af erforderlig utredning i frågan, för att Riksdagen på grund deraf må komma i tillfälle att pröfva, i hvad utsträckning och på hvilka vilkor pension eller förbättrad sådan må kunna ifrågavarande personal beredas.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån, på hvilket sätt och under hvilka vilkor åt den personal, som från vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjenst men ännu icke vunnit inträde i statens jernvägstrafiks pensionsanstalter, må kunna beredas pension eller, beträffande delegare i enskilda jernvägarnes pensionskassa, förbättring i pensionsvilkoren, vid hvilken utredning torde böra tagas i betraktande alla på denna fråga inverkande omständigheter och särskildt tiden för nämnda personals inträde i statens tjenst, det bidrag, som staten för dess pensionering lemnar till enskilda jernvägarnes pensionskassa, samt de lägre pensionsafgifter, som de af personalen, hvilka äro delegare i sagda kassa, haft att till densamma erlägga, äfvensom att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen göra den framställning, hvartill berörda utredning kan finnas böra föranleda.

Stockholm den 8 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 89.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inköp af beskickningshus i Paris.

(1 U. A.)

Med åberopande af bifogadt utdrag af protokoll öfver utrikesdepartementsärenden den 31 mars 1900 har Kongl. Maj:t uti en nämnda dag till Riksdagen aflåten proposition (n:o 84) föreslagit Riksdagen medgifva,

att till inköp för svenska statens räkning af beskickningshus i Paris måtte få användas:

dels af Sveriges andel i konsulskassans behållning.....	kronor	250,000
dels af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, i Sveriges riksbank deponerade hyresmedlen.....	»	60,000
dels ock af statsverkets disponibla medel, att af statskontoret förskjutas, ett belopp af	»	200,000
tillhopa	kronor	510,000,

under vilkor, att ränta efter 3 procent och amortering å det utaf statskontoret förskjutna belopp, kronor 200,000, äfvensom de årliga kostnaderna för husets underhåll, onera m. m., i den mån förenämnda utgifter icke kunde betäckas genom afdrag å ministerlönen i Paris, till belopp af kronor 7,200 (francs 10,000) om året, skulle bestridas af öfverskottet å hyrorna från kronans egendom i Konstantinopel.

Till åberopade statsrådsprotokollet har herr ministern för utrikes ärendena anfört följande:

För att kunna vara lätt tillgänglig för det stora antal landsmän, som årligen besökte Paris och i skilda ärenden anlitade Kongl. Maj:ts dervarande beskicknings biträde, måste dess lokal vara belägen så, att afståndet ej blefve allt för tidsödande vare sig för landsmännen vid deras besök å beskickningen eller för beskickningspersonalen vid de många tjenstebesök,

dess medlemmar hade att aflägga i ministerierna och öfriga franska embetsverk. Detta för alla länders beskickningar gemensamma kraf hade ock i Paris sammanfört dem så godt som samtliga till ett område, beläget omkring Champs Elysées och Place de la Concorde.

Kongl. Maj:ts beskickning hade derför ock hittills, åtminstone allt sedan 1800-talets början, varit förlagd inom detta område, men på grund af stegrade hyror vid beskickningens, till följd af det dittills under många årtionden förhyrda husets expropriation och nedrifvande, år 1863 skedda förflyttning hade icke kunnat undgås, att beskickningskansliet blef skildt från ministerns bostad. Sedan dåvarande ministern 1869 förvärfvat eget hus, hade emellertid lokalerna å nyo förenats under samma tak för halftannat tiotal af år.

På 1880-talet hade det höga priset å våningar framkallat en återgång till det anmärkta förhållandet, och kanslilokalen hade förlagts till en mindre, i närheten af ministerbostaden belägen gata. Men äfven med denna anordning, som icke allenast hade gifvit anledning till anmärkningar från besökandes sida, utan ock för beskickningsärendenas skötande medfört olägenheter, hade den dåvarande ministern såväl som hans närmaste efterträdare måst vidkännas en utgift för hushyra, som uppgått till 13,000, 13,500 och 14,000 francs, kansliet inberäknadt.

När sedermera vid den nuvarande embetsinnehafvarens tillträde fråga om fortsatt förhyrande af samma lägenheter förekommit, hade begärts ett pris af 16,125 francs (11,610 kronor), hvilket skulle hafva tagit i anspråk öfver en femtedel af ministerns faktiska löneförmåner. Bostaden skulle icke dess mindre hafva varit otillräcklig på grund af den nuvarande ministerns i jemförelse med företrädarens något talrikare familj. Endast kanslilokalen, för hvilken 1,125 francs betalades, hade derför behållits, och ministern hade måst tills vidare skaffa sig bostad i ett från kanslilokalen temligen långt aflägset qvarter.

Ett fortsatt särskiljande af kanslilokalen från ministerns bostad vore emellertid i så hög grad olämpligt, att fråga uppstått, huruvida icke, trots de ekonomiska skäl, som talade deremot, ministern i Paris borde åläggas att förskaffa sig en sådan bostad, att kansliet kunde förläggas till samma hus, som ministern bebodde. Denna omständighet vore af så mycket större vigt, som det ställde sig något tvifvelaktigt, huruvida den beskickningarne enligt folkrätten tillkommande exterritorialitet kunde kräfvas för olika lokaler, belägna utan samband med hvarandra.

Under de förhållanden, för hvilka sålunda redogjorts, hade det helt naturligt kommit på tal, huruvida det icke vore möjligt att förvärfva ett eget hus för beskickningens räkning. De efterforskningar, som i sådant afseende gjorts af den nuvarande ministern, hade ledt till det resultat, att för närvarande ett hus, beläget inom den förut nämnda, jemförelsevis centrala

delen af Paris, i utmärkt skick och i alla afseenden särdeles lämpligt för det afsedda ändamålet, med tillräckligt utrymme såväl för ministern och hans familj som för kansli och derjemte bostad för en attaché, stode till buds för ett pris, som enligt utlåtande af såväl svensk som fransk arkitekt måste betecknas såsom efter nuvarande prisförhållanden billigt.

Enkefriherrinnan Gustaf Adelsvärd, född Pourtalès, och hennes medarfvingar efter aflidna grefvinnan Pourtalès, född Hagerman, hade nemligen erbjudit sig att mot ett pris af 630,000 francs (kronor 453,600) till bostad för Kongl. Maj:ts beskickning afstå den dem gemensamt tillhöriga fastigheten n:o 58 vid avenue Marceau i hörnet af sagda gata och rue Bassano.

Af planritningar med beskrifning öfver byggnaden äfvensom af utlåtanden, som afgifvits af svenske arkitekten Lilljekvist och franske arkitekten Cousin, framginge, att byggnaden innehölle i fyra våningar något öfver ett tjugutal större och mindre, väl konditionerade rum och lägenheter, samt att desamma vore för det afsedda ändamålet synnerligen passande, sedan en del lätt utförbara ändringsarbeten och några reparationer blifvit vidtagna.

Till inköpspriset		frcs 630,000
skulle komma dels kostnader för sjelfva köpet, utgörande enligt den af beskickningen meddelade upplysning omkring 9 procent af köpeskillingen, således	frcs 56,700,	
dels ock kostnaderna för nyssnämnda ändringar och reparationer, hvilka enligt de båda nämnde arkitekternas utlåtanden ansetts böra beräknas till	» 20,000	» 76,700

Hela kostnaden för husköpet skulle alltså uppgå till ..... frcs 706,700 eller — efter parikurs 1 fr. = 72 öre — kr. 508,824, men syntes böra anslås till i rundt tal *kr. 510,000.*

Med afseende å frågan, huru denna summa lämpligast skulle kunna anskaffas, ville herr ministern anmäla, att han till en början under hand förfrågat sig hos Kongl. Maj:ts norske rådgifvare, huruvida antagas kunde, att Norge vore villigt deltaga i kostnaden efter den proportion, i hvilken norska statskassan i öfrigt deltoge i kabinettskassans utgifter, men efter att derigenom hafva vunnit visshet om, att det icke vore utsigt att för närvarande erhålla Norges medverkan till frågans lösning, som dock efter hans förmenande vore af stor vigt och svårligen, om ens öfver hufvud någonsin, skulle kunna åstadkommas på ett lika förmånligt sätt, derest det nu erhållna gynsamma anbudet lemnades obegagnadt, droge han icke i betänkande att tillstyrka, att erforderligt belopp för inköp af ett beskickningshus i Paris måtte åstadkommas af uteslutande svenska statsmedel. Häremot borde så mycket mindre kunna föreligga någon väsentlig betänklighet, som ett liknande förhållande redan existerade i Konstantinopel, och det nu ifrågasatta husköpet,

derest förslaget vunne bifall, skulle komma att stå i ett nära samband med svenska kronans egendom i Konstantinopel.

De svenska statsmedel, som utan vidare stode till förfogande, utgjordes i främsta rummet af Sveriges andel i konsulskassans besparingar, hvilken vid 1899 års utgång uppgått till ..... kr. 395,273: 06.

Härifrån måste emellertid dragas dels

redan disponerade ..... kr. 73,000: —

dels å utländsk ort utestående ..... » 59,418: 34 » 132,418: 34.

Behållning kr. 262,854: 72.

Af detta belopp ansåge herr ministern att utan olägenhet skulle kunna för ifrågavarande ändamål användas kr. 250,000.

Vidare borde kunna användas en del af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, jemlikt Kongl. Maj:ts beslut den 22 juni 1892 i Sveriges riksbank deponerade hyresmedel, hvilka den 31 december 1899 utgjort kr. 67,089: 49.

Häraf syntes kunna för ändamålet användas kr. 60,000.

Hvad återstoden beträffade, kr. 200,000, hade herr ministern gjort sig förvissad om att från statskontorets sida hinder icke förelåge att förskjuta beloppet, som emellertid syntes böra förräntas med 3 procent och amorteras i den mån disponibelt öfverskott å hyresmedlen från Konstantinopel sådant medgåfve.

Vid räntefotens bestämmande hade medverkat hänsyn dertill, att egendomar med det läge, som ifrågavarande hus hade i Paris, småningom säkerligen skulle stiga betydligt i värde, så att inom slutet af den sannolika amorteringstiden egendomen med säkerhet skulle vid en eventuel försäljning betinga ett vida högre pris än inköpspriset med tillägg af köpekostnader.

Hvad derefter de årliga utgifterna beträffade, ställde sig en beräkning öfver dem på följande sätt:

3 procent å kr. 200,000 ..... kr. 6,000,

onera och underhåll, deruti inbegripet försäkring, vatten, belysning och uppvärmning samt oförutsedda utgifter, frcs 5,000... » 3,600

Summa kr. 9,600.

Till betäckande häraf påräknades:

dels ett årligt afdrag å ministerlönen, hvilket herr utrikesministern efter öfverläggning med nuvarande innehafvaren af befattningen föresloge att upptaga till frcs 10,000 eller ..... kr. 7,200,

dels af öfverskottet å hyrorna från kronans egendom i Konstantinopel..... » 2,400

Summa kr. 9,600.

Hvad slutligen amorteringen af det af statskontoret förskjutna beloppet anginge, funnes ytterligare öfverskott å nyssnämnda hyror att tillgå, hvilket efter senaste 3 årens medeltal kunde anslås till kr. 5,000 per år. En annuitet af 11,000 kr. (nyssnämnda kr. 5,000 + räntebeloppet kr. 6,000) skulle medgifva en amorteringstid af endast 26 år.

Mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet funnit sig böra anmärka följande.

Hvad beträffar förslaget att såsom förskott af statskontoret erhålla 200,000 kronor, hvilket belopp derefter skulle genom de årliga öfverskotten från kronans fastighet i Konstantinopel amorteras och enligt Kongl. Maj:ts förslag jemväl delvis förräntas, synes denna amortering vara mindre lämplig. Enklast torde hafva varit, om såsom direkt statsanslag kunnat anvisas nämnda inköpssumma, hvilken icke kan gäldas af konsulskassans besparingar eller kapitaliserade hyresmedel från fastigheten i Konstantinopel. Då emellertid förslag i sådant afseende nu icke föreligger, och utskottet alltså icke kan derom göra hemställan, håller utskottet före, att i saken lämpligen bör så förfaras, att statskontoret af tillgängliga medel förskjuter beloppet, som derefter af Kongl. Maj:t för en kommande Riksdag anmäles till ersättande. Genom en sådan anordning undvikes jemväl all framtida sammanblandning mellan nu ifrågavarande fastighets och fastighetens i Konstantinopel inkomster och utgifter.

Hvad vidare beträffar det belopp, som ministern årligen skall för husets begagnande erlägga, vill utskottet till en början framhålla, att nämnda belopp bör betraktas såsom en vanlig hyressumma, hvilken af hyresgästen, d. v. s. de Förenade Rikenas minister i Paris, betalas till husvärden, i detta fall svenska staten. Kabinettskassans utgifter och de Förenade Rikenas olika bidrag dertill blifva af detta hyresförhållande alldeles oberörda. Hvad storleken af nämnda hyresbelopp, af Kongl. Maj:t föreslaget till 10,000 francs = 7,200 kronor, vidkommer, har utskottet, då af statsrådsprotokollet framgår, att förutvarande ministrar i Paris betalt i hyra 13,000 à 14,000 francs och att hyrorna sedermera stegrats, ansett att en hyra af 10,000 francs skulle innebära en indirekt ökning i ministerns löneförmåner. Utskottet, som jemväl erhållit uppgift om de hyror, som af Kongl. Maj:ts beskickningar i åtskilliga andra hufvudstäder inom Europa betalas, har derför ansett nämnda hyressumma böra sättas till minst 10,000 kronor eller ungefär 13,900 francs. Häremot torde så mycket mindre vara att erinra, som ministerns bostad i det nu till inköp ifrågasatta huset antagligen erbjuder betydligt större bekvämlighet och rymlighet än som i en hyrd våning kan erhållas.

Då utskottet, med hänsyn till hvad i statsrådsprotokollet anförts och

meddelats, icke velat motsätta sig förslaget i öfrigt, får utskottet, vid det förhållande att nu undantagsvis yppat sig tillfälle att till fördelaktigt pris förvärfva hus för ifrågavarande beskickning, hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att till inköp för svenska statens räkning af beskickningshus i Paris må få användas:

dels af Sveriges andel i konsulskassans behållning	kr. 250,000,
dels af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, i Sveriges riksbank deponerade hyresmedlen	» 60,000,
dels ock af statsverkets disponibla medel, att af statskontoret förskjutas och af Kongl. Maj:t hos Riksdagen till ersättande anmälas, ett belopp af	» 200,000,
tillhopa	kr. 510,000,

under vilkor, att hyra till belopp af minst 10,000 kronor om året skall af de Förenade Rikenas minister i Paris till det svenska statsverket erläggas.

Stockholm den 8 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herrar *H. Andersson, S. G. von Friesen, J. A. Sjö, A. Göransson, D. Persson* och *O. Erickson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm, K. B. Boströms Boktryckeri, 1900.

N:o 90.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln samt i särskild proposition gjorda framställningar i fråga om anordnande af fabriksinspektion under år 1901, äfvensom i ämnet väckta motioner.

(2:a U. A.)

Kongl. Maj:t har *dels* i punkten 35:o af sjette hufvudtiteln i den till innevarande års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit Riksdagen att, till *anordnande af fabriksinspektion*, på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 33,000 kronor, *dels ock* uti särskild proposition (n:o 63) af den 2 nästlidne mars under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit, att Riksdagen måtte för samma ändamål på extra stat för år 1901, utöfver hvad på grund af förstnämnda framställning kunde komma att för ändamålet beviljas, anvisa till arfvoden åt elfva assistenter 33,000 kronor med 3,000 kronor till hvar, för år räknadt, och till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter för de fem distrikten ytterligare 3,000 kronor, eller tillhopa 36,000 kronor.

Enligt åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom han vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 13 sistlidne januari af förslag rörande regleringen af utgifterna för år 1901 under riksstatens sjette hufvudtitel yttrat, beträffande anordnande af fabriksinspektion, att i sammanhang med afgifvande af yttrande i fråga om förslag till om-

arbetning af 1881 års förordning angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handtverk eller annan handtering kommerskollegium och medicinalstyrelsen visserligen ifrågasatt utvidgning i fabriksinspektionens verksamhet och dermed ock höjning af anslaget för anordnande af fabriksinspektion, men att, då kommerskollegium ännu icke hunnit inkomma med närmare utredning, i hvilken mån höjning af anslaget borde ega rum, departementschefen, i anslutning till bestående förhållanden, hemstälde, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1901 anvisa: till aflöning åt fem inspektörer 25,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 6,000 kronor samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 33,000 kronor.

Detta öfverensstämde med hvad Riksdagen för innevarande år för ifrågavarande ändamål anvisat.

Den 22 sistlidne januari hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare meddelas, till civildepartementet inkommit omförmälda utredning från kommerskollegium; och hade, sedan departementschefen meddelat Riksdagens statsutskott detta, äfvensom att han hade för afsigt att inom kort föredraga ärendet inför Kongl. Maj:t och dervid tillstyrka Kongl. Maj:t att till Riksdagen afgifva proposition om förhöjdt anslag för ordnandet af fabriksinspektion, statsutskottet med anledning häraf uti sitt den 20 nästlidne februari afgifna utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel yttrat att, då sålunda ytterligare förslag i föreliggande fråga vore att från Kongl. Maj:t förvänta, ärendet syntes i afvaktan derå böra uppskjutas, och att utskottet alltså komme att framdeles under Riksdagen afgifva yttrande i detta ämne.

Innan departementschefen öfvergått till redogörelse för innehållet i nämnda utredning, har departementschefen erinrat att, enligt det af honom förut samma dag inför Kongl. Maj:t anmälda förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, hvilken förordning vore afsedd att ersätta förenämnda kongl. förordning den 18 november 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handtverk eller annan handtering, skulle, utom i fråga om gruffdrift, som vore att hänföra till bergsbruk, åt yrkesinspektörerna öfverlemnas att öfvervaka författningens efterlefnad.

Kommerskollegium hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, i berörda utredning anfört, bland annat, att då enligt nyssnämnda författningsförslag författningens tillämpningsområde skulle, hvad yrkesinspektörerna anginge, sammanfalla med det, som gälde för lagen an-

gående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, komme visserligen icke genom författningens trädande i kraft antalet af de arbetsställen, hvilka derefter fölle under yrkesinspektörernas kontroll, att ökas utöfver hvad redan nu i detta hänseende egde rum, men att deremot en ökning så väl i inspektionernas antal som i desammas omfattning och följaktligen jemväl i den tid, hvarje inspektion skulle upptaga, blefve en nödvändig följd deraf, då genom den nya förordningen ett nytt område skulle vid många arbetsställen läggas under yrkesinspektionens kontroll; att af kollegii berättelse rörande yrkesinspektionens verksamhet under år 1892 framginge, att af de 9,000 arbetsställen, som vid den tid berättelsen omfattade ansetts utgöra föremål för yrkesinspektionens verksamhet, endast 1,393 blifvit från institutionens början till utgången af år 1892 inspekterade, och att följaktligen 7,607 ännu vid sagda års slut vore oinspekterade; att af kollegii berättelse angående yrkesinspektionens verksamhet för år 1898 framginge, att vid 1898 års slut 7,786 arbetsställen återstode oinspekterade, och detta oaktadt en tidrymd af sex år förflutit mellan de båda jemförda tidpunkterna och inspektörernas antal under de fyra senare åren varit fem i stället för, såsom förut, tre; att detta anmärkningsvärda förhållande delvis hade sin förklaring i den snabba tillväxt, som egt rum i landets industri under de senaste åren och på hvilken skilnaden i antal arbetsställen, som år 1892 och år 1898 föllo inom ifrågavarande lags giltighetsområde, i viss mån torde utgöra en mätare; att de respektive siffrorna, som vore 9,000 och 13,945, alltså visade en ökning af 55 procent; att då antalet hithörande arbetsställen helt visst komme att fortfarande ökas, om ock möjligen icke i samma proportion som under de närmast förgångna åren, det häraf otvetydigt syntes framgå, att inspektionens nuvarande personal vore alldeles för fåtalig och kräfde en väsentlig ökning, äfven om för densamma icke några nya åligganden skulle tillkomma; samt att kollegium, under antagande att nu gällande förordning angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handtverk eller annan handtering inom kort blefve ersatt af ny lagstiftning och att öfvervakandet af densammas efterlefnad komme att yrkesinspektörerna åläggas, derför vid afgifvandet af sitt förslag tagit hänsyn dertill.

Kollegium hade vidare beträffande inspektionspersonalens storlek yttrat, att det visserligen vore sant att man af uppgifter från andra länder icke derom kunde draga någon fullt rigtig slutsats, enär inspektörernas verksamhetsområde i de skilda länderna vore mycket olika, men att dock någon ledning för frågans bedömande derifrån kunde hemtas, synnerligast om man vände sig till ett sådant land som Danmark, der förhållandena numera vore uti ifrågavarande hänseende närbeslägtade med våra

egna; att enligt den senaste, nu tillgängliga årsberättelse öfver den danska inspektionens verksamhet, den för finansåret 1897—1898, antalet af de arbetsställen, hvilka på grund af föreskrifterna i den så kallade »Fabrikloven» af den 23 maj 1873 angående minderåriges användande i fabriksarbete och i den så kallade »Maskinbeskyttelseloven» af den 12 april 1889 angående skydd mot yrkesfara m. m. då föllo inom den egentliga yrkesinspektionens område, utgjorde 5,922 stycken, fördelade på fabriker och fabriksmessigt drifna verkstader, på mejerier och landtbruk med mekanisk drifkraft äfvensom på andra dels stationära icke industriella rörelser och dels rörliga maskiner, drifna med ånga, gas eller annan mekanisk kraft; att vid sagda tid inspektionspersonalen utgjorts af två inspektörer och tretton assistenter eller tillsammans femton personer, hvilken personal dock numera ökats med två assistenter; att arbetarnes antal vid nämnda 5,922 arbetsställen utgjorde 70,137; att, derest inspektionens arbetskrafter hos oss med våra 14,000 arbetsställen och 250- till 300,000 arbetare skulle göras proportionella mot den danska med hänsyn till arbetsställenas antal, borde distriktspersonalen här ökas till trettiofem personer, d. v. s. sjudubblas; att en sådan ökning emellertid icke, enligt kollegii mening, på en gång borde genomföras, men att, då af det sagda framginge, att det vore en oafvislig nödvändighet att kraftiga åtgärder vidtoges för att bereda möjlighet för yrkesinspektionen att fylla sin uppgift och hålla något så när jemna steg med landets starkt tillväxande industri, kollegium ansåge, att distriktspersonalen borde åtminstone tredubblas, d. v. s. ökas från fem till femton personer.

Vidkommande det sätt, hvarpå de nya arbetskrafterna lämpligast skulle kunna inpassas i den redan bestående organisationen, hade kommerskollegium yttrat, att kollegium ansåge detta kunna ske antingen enbart genom ökning af inspektörernas antal, eller genom att hos en hvar af de nu befintliga inspektörerna anställa visst antal tekniskt bildade assistenter eller ock genom att samtidigt öka inspektörernas antal och hos dem anställa assistenter; att, då emellertid yrkesinspektörernas antal nyligen ökats från tre till fem, kollegium icke ville föreslå någon ytterligare sådan ökning, enär en dermed förenad förändring uti den nu bestående distriktsindelningen alltid måste medföra icke oväsentliga olägenheter genom en del arbetsställens förflyttning från ett distrikt till ett annat och från en inspektör till en annan; att kollegium derför ansåge fördelaktigast att den nuvarande distriktsindelningen bibehölles och att en hvar af distriktsinspektörerna tilldelades två tekniskt bildade assistenter såsom biträden vid utförandet af deras åligganden; samt att genom en sådan anordning skulle, utan rubbning uti de särskilda arbetsställenas

hänförande till visst inspektionsdistrikt, det resultat ernås, att inom hvarje distrikt minst två personer alltid skulle kunna sysselsätta sig med verkliga inspektioner, hvarförutom genom en dylik organisation den fördel skulle vinnas, att någon funnes att förordna till att upprätthålla yrkesinspektörstjenst vid sjukdoms- eller annat förfall för inspektör att tjensten utöfva, och att vid uppstående ledighet af inspektörstjenst det funnes en vid tjenstens utöfning van stam af personer, bland hvilka efterträdaren kunde utses, och sålunda kontinuitet och likformighet i utöfningen af tjensten bevaras.

En af kollegii ledamöter hade i denna del varit af skiljaktig mening och, i motsats till hvad kollegii pluralitet föreslagit, ansett, att yrkesinspektörernas antal borde fördubblas och allenast en assistent anställas hos en hvar af inspektörerna.

Rörande de sålunda ifrågasatta assistenternas ställning och åligganden hade kollegium ansett, att assistenterna, som borde efter föregången ansökningstid tillsättas af kollegium, skulle lyda direkt under vederbörande yrkesinspektör, som hade att gifva de under honom lydande assistenter föreskrift angående omfattningen af deras göromål samt sättet för deras utförande, men att dock allmänna regler för assistenternas verksamhet borde af kommerskollegium, efter inspektörernas hörande, meddelas genom särskild instruktion.

Assistenternas aflöning hade kommerskollegium ansett kunna bestämmas till 3,000 kronor årligen för hvar och en att utgå i form af arfvode.

Då med den föreslagna ökningen af yrkesinspektionens personal och inspektionsverksamhet naturligen följde jemväl en ökning uti bokföring, skrifning och andra byrågöromål samt antalet blankettryck, hade kollegium förklarat, att kollegium ansåge nödigt att åtgärder vidtoges för höjande af det för dylika utgifter afsedda anslaget med sexhundra kronor för hvarje distrikt utöfver hvad i staten för innevarande år vore upptaget.

Kollegium hade vidare yttrat, att de ärenden rörande yrkesinspektionen och hvad deraf föranleddes, hvilka förekomme till behandling hos kollegium, ökats sedan densammas tillkomst och vore nu af ganska mångsidig natur; att utarbetandet af det sammandrag af yrkesinspektörernas berättelser, som enligt gällande föreskrifter af kollegium till Kongl. Maj:t årligen insändes jemte det yttrande, hvartill berättelserna kunde gifva anledning, äfvensom sammanförandet af de till dessa berättelser hörande tabellariska uppgifter vore ett mycket vidlyftigt och tidsödande arbete; att förandet af protokollen vid yrkesinspektörernas sammanträden inför den ledamot af kollegium, som hade att föredraga ärenden rörande fabriker och

handtverk, samt den korrespondens, som föranleddes af i dessa protokoll antecknade beslut, jemväl kräfde sin tid; att uti kollegii byrå för ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar redan nu en särskild person måst under en stor del af året sysselsättas med utredningar af ärenden rörande yrkesinspektionen; samt att, då dessa ärenden gifvetvis vore till antalet i ständig ökning och i de flesta fall af teknisk natur, kollegium ansåge sig böra föreslå, att på yrkesinspektionens stat måtte på förutnämnda vilkor anställas ytterligare en assistent och att assistenternas antal såsunda måtte bestämmas till elfva, samt att en af dem finge efter indelning, som kollegium egde bestämma, så länge yrkesinspektörerna fortfarande stode under kommerskollegii inseende, tjenstgöra vid kollegii förenämnda byrå.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hade kollegium hemstält, att Kongl. Maj:t måtte hos innevarande års Riksdag äska sådan ökning uti anslaget för fabriksinspektionen, att från och med år 1901 kunde dels utöfver nuvarande personal anställas elfva assistenter vid yrkesinspektionen, hvardera med ett årligt arfvode af 3,000 kronor, och dels få disponeras ytterligare 3,000 kronor till mötande af en blifvande ökning i kostnaderna för skrifbiträden och likartade utgifter inom de fem inspektionsdistrikten, eller tillsammans 36,000 kronor.

För egen del har departementschefen anfört:

Såsom departementschefen redan förut vid föredragning inför Kongl. Maj:t af förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke antydt, ansåge departementschefen en ökning i yrkesinspektionens arbetskrafter vara af omständigheterna med nödvändighet påkallad; och departementschefen delade kommerskollegii mening, att denna ökning icke borde åstadkommas genom inrättande af ett större eller mindre antal nya yrkesinspektörsbeställningar med ty åtföljande ändring i distriktsindelningen utan genom tillsättande af nödigt antal assistenter. Departementschefen hade icke heller något att anmärka mot det föreslagna antalet assistenter. Då det vidare enligt departementschefens mening vore uppenbart, att den sålunda ifrågasatta anordningen måste medföra en betydligt ökad inspektionsverksamhet inom distrikten, hvilket måste hafva till följd ökade kostnader för skrifbiträden och likartade utgifter för inspektörerna, funne departementschefen de hittills för sådana ändamål anvisade medel böra ökas; och ansåge han det af kollegium i detta hänseende föreslagna belopp, sexhundra kronor för hvarje distrikt, icke vara för högt beräknadt. Departementschefen ansåge sig sålunda böra förorda bifall till kommerskollegii förslag och hemstälde alltså, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

I sammanhang med dessa Kongl. Maj:ts framställningar har utskottet till behandling förehaft två inom Andra Kammaren i förevarande ämne väckta motioner.

I motionen n:o 180 har herr *Henrik Hedlund* föreslagit att, om anslag lemnades till anställande af assistenter vid sidan af yrkesinspektörerna, Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte i yrkesinspektörernas och assistenternas vederbörliga instruktioner införa bestämmelser, enligt hvilka de förre egde förrätta inspektionen och de senare biträda med byrågöromål, tillsyn öfver minderåriges användning vid industrielt arbete, efterbesigtning samt endast på särskildt förordnande af Kongl. Maj:t besigtning i första hand.

I motionen n:o 176 har herr *E. Biesèrt*, med hvilken herr *A. H. Göthberg* instämt, föreslagit, att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts omförmälda proposition n:o 63 och under förutsättning, att de bestämmelser rörande yrkesinspektörs skyldighet, hvilka vore upptagna i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, blefve af Riksdagen godkända, måtte, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1901 anvisa: till aflöning åt tolf yrkesinspektörer 60,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt; till arfvode åt en assistent 3,000 kronor; till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 14,400 kronor; samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 79,400 kronor.

Under åberopande af Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställningar, har den sistnämnde motionären erinrat, hurusom af kommerskollegii protokoll för den 19 december 1899 framginge, att kommersrådet friherre Rehbinder beträffande innehållet af kommerskollegii ofvannämnda framställning om ökning af yrkesinspektionens personal m. m. varit af i viss mån skiljaktig mening och i sådant afseende yttrat följande:

»I det af kollegium gjorda förslag om ökande af yrkesinspektionspersonalen på det sätt, att till biträde åt en hvar af nuvarande fem yrkesinspektörer skulle anställas två assistenter, kan jag ej instämma. Af en så beskaffad anordning skulle uppenbarligen följden blifva den, att inspektionen, som nu måste förrättas af yrkesinspektörerna sjelfva, komme att hufvudsakligen ske genom assistenterna, hvilka åter komme att utgöra en lägre klass af inspektionstjenstemän, hvilka icke ens skulle ega handla sjelfständigt, utan skulle vara i sin verksamhet beroende af den öfverordnade inspektörens åsigter och föreskrifter. Härigenom skulle, synes mig, lätt kunna komma att inträffa, att det förtroende för och den tillit till den inspekterandes omdöme och af honom jemlikt 5 § af lagen an-

gående skydd mot yrkesfara meddelade upplysningar och råd, som böra, för att inspektionen skall uppfylla sitt ändamål, finnas hos vederbörande yrkesidkare och som bör vara en verksam driffjeder för att denne skall utan motsträfvighet underkasta sig att iakttaga hvad som af den inspekterande anses böra ske, minskas. Ej heller är en sådan assistents ställning rätt väl förenlig med den befogenhet att vaka öfver lagens efterlefnad — hvilket i första rummet måste innefatta att vid inspektion bedöma, huruvida af yrkesidkaren iakttagits hvad i lagens 2 § 1—3 mom. är stadgadt — äfvensom pröfva de i 4 mom. af samma § omförmälda föreskrifter, som i 5 § angifvas såsom tillkommande yrkesinspektören, men hvilken befogenhet svårligen kan böra frånkännas den inspekterande, om ock han endast tillhör den lägre klassen af yrkesinspektionspersonalen, helst derest inspektion kommer att i allmänhet förrättas af nu åsyftade personal. Med den ställning och aflöning, som enligt förslaget skulle tillkomma assistenterna, torde dessutom kunna ifrågasättas, huruvida antagligt är, att till assistenter kunna förvärfvas personer med såväl — såsom förutsedt är — teknisk bildning som i öfrigt för befattningen lämpliga egenskaper.

För min del anser jag med yrkesinspektionens ändamål och uppgift bättre öfverensstämmande, att inspektion åtminstone i regel förrättas af yrkesinspektörerna sjelfva, och alltså att desses antal bör ökas i den mån förhållandena sådant betinga.

Medan jag sålunda ej anser lämpligt, att den inspekterande personalen delas i en öfver- och en underordnad klass, är jag emellertid af den åsigt, att det göres behof af att hos hvarje yrkesinspektör finnes anställd en assistent, som kan ersätta inspektören, der denne är förhindrad att utöfva sin befattning, och i öfrigt biträda honom dels med tillsyn å att af inspektören vid besigtning föreskrifna anordningar blifvit iakttagna — der sådan efterbesigtning anses nödig — samt derå, att meddelade bestämmelser i fråga om minderåriges användande i industrielt arbete vederbörligen efterlefvas, dels med kansligöromål, särskildt då inspektören är upptagen af tjensteresor, dels ock möjligen, med verkställande i inspektörens ställe, enligt särskildt förordnande, af inspektionen, t. ex. inom visst eller vissa industriella yrken. Härigenom borde äfven kunna ernås, att inspektören till tjensteresor använde vida längre tid af året än den jemförelsevis ganska korta tid, som för närvarande dertill anslås.

Om inspektörernas antal ökas, och inspektionsdistriktens storlek i sammanhang dermed minskas, skulle ock de fördelar vinnas, att, till följd af kortare afstånd, utgifterna för resekostnader minskades och flere inspektioner medhunnes.

Huru stor ökning af yrkesinspektörernas och inspektionsdistriktens antal må vara erforderlig, tilltror jag mig ej att närmare bedöma, men visserligen synes det mig fullt antagligt, att, derest en någorlunda verksam inspektion skall komma till stånd, det nuvarande antalet af inspektörer och distrikt kan behöfva fördubblas.»

Detta kommerserådets yttrande syntes motionären vara mycket beaktansvärdt. Skulle *såsom system* fastslås, att det nuvarande antalet yrkesinspektörer bibehölles oförändradt, och att behöflig utvidgning af yrkesinspektionen skulle ske på så sätt, att assistenter tillsattes under yrkesinspektörerna, så kunde man med stor visshet förespå, att ett dylikt system så småningom ledde derhän, att all inspektion komme att verkställas af assistenterna, under det att den egentlige inspektören komme att sitta hemma på sitt kontor och sysselsätta sig med en massa skrifgöromål, icke endast sådana, som vore i instruktionen för yrkesinspektörerna anbefalda, och hvilka redan nu toge en dryg del af yrkesinspektörens tid i anspråk, utan äfven sådana, som måste uppstå till följd af nödvändig bref- och telegramvexling med de kringresande assistenterna m. m. I få ord, inspektören skulle blifva en fullständig kontorskarl, hvilken till följd af omständigheternas magt aldrig eller åtminstone mycket sällan komme i tillfälle att utöfva *verklig* inspektion eller komma i *personlig beröring* med befäl och arbetare vid de olika arbetsställena inom distriktet. Men just denna *personliga beröring* med och derpå grundade kännedom om dem, som inspektören hade att gifva råd och föreskrifter, ansåge motionären vara en synnerligen vigtig faktor i inspektörens mycket kräfvande arbete.

Och huru skulle under ett dylikt system assistenternas ställning blifva? Alldeles säkert icke afundsvärd. — Motionären har fäst uppmärksamheten derpå, att man, om han fattat saken rätt, fordrade, att assistenterna skulle vara inom teknologiens olika grenar såväl teoretiskt som praktiskt utbildade män. Ty huru skulle de, i motsatt fall, med framgång kunna fullgöra sitt arbete såsom de egentligen inspekterande? För en lön af 3,000 kronor för år, ansåge motionären, skulle det, under nuvarande förhållanden, ställa sig mycket svårt att erhålla det nödiga antalet *teoretiskt och praktiskt* utbildade ingeniörer, som vore villiga att åtaga sig den obehagliga och osjelfständiga, men på samma gång mycket ansvarsfulla posten som inspekterande assistenter, då de måste arbeta under trycket af yrkesinspektörens äfven i detalj meddelade föreskrifter. För hvarje ovanligare fall måste de känna sig skyldiga att inhemta yrkesinspektörens närmare föreskrift o. s. v. En sådan mycket obehaglig ställning söktes säkerligen icke af någon, som inom industrien genom kunskaper och praktisk duglighet vunnit erkännande. Men det vore just sådana män, som yrkes-

inspektionen behöfde, om den rätt skulle kunna fullgöra sitt kall. — Motionärens fulla öfvertygelse vore den, att som assistenter under dylika förhållanden kunde erhållas endast sådana, som antingen vore mycket unga, nyexaminerade teknologer, eller ock sådana, som af en eller annan anledning icke befunnits lämpliga för den praktiska verksamhetens fordringar. Vore denna motionärens tankegång rigtig, så skulle följden af sådana personers anställande som assistenter blifva den, att dessa alltid med en viss känsla af ovisshet och undran rörande »hvad yrkesinspektören skall säga», resa omkring och gifva sväfvande och ovederhäftiga råd och föreskrifter åt personer, som genom egen erfarenhet och på grund af tidigare samarbete med den egentlige inspektören enligt motionärens förmenande hade fullt så god insigt om hvad som vore nödigt och nyttigt att vidtaga till säkerhet för arbetarnes lif och helsa.

Hurudant skulle under dylika förhållandet förtroendet för yrkesinspektionen såväl från arbetsgifvares som arbetares sida blifva? Motionären tvekade icke att säga: i det närmaste lika med noll.

Af egen erfarenhet visste motionären, hvilka stora svårigheter yrkesinspektörerna haft att, i synnerhet i institutionens barndom, bekämpa, icke minst till följd af misstroende och en falsk uppfattning af inspektionens ändamål från arbetsgifvarnes sida, och delvis äfven från arbetarnes. Men det är motionären kärt att kunna konstatera, att yrkesinspektörerna i de allra flesta fall vetat att gå till väga på ett sätt, som, i full öfverenstämmelse med § 5 i gällande instruktion för yrkesinspektörerna, ledt derhän, att såväl arbetsgifvare som arbetare numera, med jemförelsevis få undantag, funne med sin fördel lämpligt att lyssna till de råd och föreskrifter, som inspektörerna gåfve.

Då motionären sålunda hade den lifliga öfvertygelsen, att yrkesinspektionen i sin nuvarande form kommit in på rätt och praktisk väg, vore det klart, att motionären ej med jemnmod kunde se, hurusom man nu, säkerligen i bästa afsigt, ämnade försöka ett helt och hållet nytt system, som efter motionärens förmening komme att gifva ett resultat alldeles motsatt det goda vi hittills uppnått. Motionären ansåge alltså, att yrkesinspektionen borde utvidgas genom att öka antalet inspektörer och distrikt, och förefölle det motionären lämpligt att nu sätta detta antal till *tolf*. Inspektionspersonalen blefve då visserligen tre mindre, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit, men sju verkliga inspektörer, som vore erfarne och praktiske män, hunne enligt motionärens mening uträtta minst lika mycket som tio unga, oerfarna assistenter. Det vore möjligt, att det i framtiden skulle visa sig praktiskt att, på sätt kommerserådet Rehbinder föreslagit, gifva hvarje inspektör *en* assistent, men motionären ansåge det vara lämpligast

att icke företaga en sådan åtgärd redan nu, utan vänta dermed, till dess ett sådant behof faktiskt förelåge.

Deremot ansåge motionären, att det vore af behofvet påkalladt, att en assistent tillsattes att biträda vid behandling af ärenden rörande yrkesinspektionen inom kommerskollegium.

Rörande kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter borde dessa, enligt motionärens åsigt, ej beräknas till lägre belopp än det, som nu härför vore anslaget, eller 1,200 kronor för hvarje distrikt. Det vore visserligen sant, att genom tillsättande af 7 nya yrkesinspektörer distrikten blefve betydligt mindre, men antalet verkställda inspektioner borde derför icke blifva färre, snarare tvärtom, då inspektörerna ej behöfde öda bort så mycken tid på långa resor.

Riksdagens båda kamrar hafva den 5 i denna månad fattat beslut i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, dervid Kongl. Maj:ts förslag om skyldighet för yrkesinspektörerna att öfvervaka författningens efterlefnad blifvit af kamrarne godkändt, hvaremot kamrarne i vissa andra punkter stannat i skiljaktiga beslut. Då lagutskottet, enligt hvad dess memorial n:o 48 utvisar, ansett dessa skiljaktigheter kunna sammanjemkas, förutsätter statsutskottet, att en förändrad lagstiftning i ämnet skall komma till stånd och att kontrollen å dess efterlefnad skall blifva anförtrodd åt yrkesinspektörerna, hvilkas arbete sålunda synes komma att blifva i så väsentlig mån tillökadt, att en ökning af inspektionspersonalen torde få anses vara af behofvet oundgängligen påkallad.

I fråga om de olika sätt för den nya personalens inpassande i den redan bestående organisationen, hvilka, enligt hvad utredningen i ärendet gifver vid handen, varit ifrågatta, har utskottet på de skäl, som af ofvannämnde reservant inom kommerskollegium uttalats till kommerskollegii protokoll och hvilka af herr Biesèrt upptagits, funnit den princip, att inspektionerna skola förrättas af inspektörerna sjelfva och icke af några dem underordnade tjenstemän, böra åtminstone tills vidare fortfarande upprätthållas och sålunda ansett den för inspektionens tillgodoseende erforderliga nya personalen böra utgöras af inspektörer med samma tjenstetställning som de förutvarande. De behöfliga nya inspektörernas antal har beräknats af reservanten inom kommerskollegium till fem och af herr Biesèrt till sju. I detta afseende har emellertid utskottet ansett, att tills vidare och intill dess någon erfarenhet vunnits angående omfattningen af det arbete, som kan föranledas af den nya lagstiftningen, antalet nya inspektörer lämpligen skulle kunna begränsas till tre.

För bestridande af det ökade arbetet inom kommerskollegium synes någon ökning af den derstädes anstälda personalen böra beviljas, och har utskottet i detta afseende ansett sig böra förorda Kongl. Maj:ts förslag om anställande derstädes af en assistent med 3,000 kronors aflöning, hvilket förslag jemväl innefattas i herr Biesèrts motion.

Likaså anser sig utskottet böra hemställa, att för bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter, för hvilket ändamål anslag hittills utgått med 1,200 kronor för en hvar af de fem yrkesinspektörerna eller med tillhopa 6,000 kronor, må beviljas så stort belopp, att för en hvar af de utaf utskottet föreslagna åtta inspektörerna må kunna disponeras nyssnämnda belopp 1,200 kronor, hvarigenom alltså förevarande anslags sammanlagda belopp skulle komma att uppgå till 9,600 kronor.

Förslaget derom, att, på sätt förut egt rum, ett belopp af 2,000 kronor skulle ställas till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer, har icke gifvit utskottet anledning till någon erinran.

Då herr Hedlunds ofvanberörda motion hvilar på den förutsättningen, att assistenter skulle blifva jemte yrkesinspektörerna anstälda, men förslaget härom blifvit af utskottet afstyrkt, måste, derest denna utskottets hemställan af Riksdagen bifalles, herr Hedlunds motion anses hafva förfallit.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställningar och herr Biesèrts omförmälda motion, må under förutsättning, att på grund af Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke förändrad lagstiftning i detta ämne kommer till stånd, på extra stat för år 1901 anvisa

a) till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt;

b) till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor;

c) till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 9,600 kronor; och

d) till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor;

eller tillhopa 54,600 kronor; samt

2:o) att, vid bifall till hvad utskottet under mom. 1:o) här ofvan föreslagit, herr Hedlunds omförmälda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A.B., 1900.

N:o 91.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1900, kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

(1:a U. A.)

Statsutskottet, som erhållit del af kamrarnes beslut i anledning af utskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, får här nedan framställa de förslag, hvartill samma beslut befunnits föranleda.

1:o.

Uti punkten 10:o af sitt berörda utlåtande hade utskottet, som i punkterna 1:o—9:o afgifvit förslag beträffande åtskilliga anslag under pensionsstaten, hemstält, att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende på hvilka förändring icke blifvit af utskottet ifrågasatt, måtte i 1901 års riksstat upptagas med oförändrade belopp.

Denna hemställan har af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren beslutat, »att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende på hvilka förändring icke blifvit här ofvan ifrågasatt, må, med undantag af anslaget till bidrag till folkskolelärarnes pensionering, angående hvilket Riksdagen, på hemställan af sammansatta stats- och lagutskottet, redan fattat beslut, i 1901 års riksstat upptagas med oförändrade belopp.»

Enär detta Andra Kammarens beslut är föranledt af det beslut, som

båda kamrarne, i anledning af sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5, fattat om höjning i det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering uppförda anslag, får utskottet hemställa,

att Första Kammaren, med frånträdande af sitt i ämnet fattade belut, må biträda det beslut, som Andra Kammaren i afseende å förenämnda punkt fattat.

2:o.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommendörkaptenen *Fredrik Salomon Malmberg* måtte vid afgång från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 5,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han erhållit afsked, hade utskottet uti punkten 21:o af sitt nämnda utlåtande hemstält, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen medgåfve, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommendörkaptenen Fredrik Salomon Malmberg måtte vid afgång från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 4,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han erhållit afsked.

Denna utskottets hemställan har Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren bifallit utskottets hemställan, med den förändring, att pensionsbeloppet bestämdes till 3,000 kronor för år räknadt, i stället för 4,000 kronor.

Då denna fråga alltså måste afgöras genom gemensam omröstning, får utskottet föreslå följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att Riksdagen medgifver, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommendörkaptenen Fredrik Salomon Malmberg må vid afgång från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 4,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han erhållit afsked, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen medgifvit, att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommendörkaptenen Fredrik Salomon Malmberg må vid afgång från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 3,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han erhållit afsked.»

Stockholm den 9 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms boktryckeri, 1900.

N:o 92.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1900, kl. 12 midd.

Memorial med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

(R. A.)

Statsutskottet får härmed öfverlemna förslag till åtskilliga stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret, hvilka angå: med statsregleringen gemenskap egande utgifter; på riksgäldskontoret anvisade kreditiv; från riksgäldskontoret utgående riksdags- och revisionskostnader, aflöningar, förvaltningsutgifter m. m.; riksgäldskontorets inkomster och öfriga tillgångar utom lånefordringarna; samt fullmäktige meddeladt uppdrag att låta ombesörja tryckning af de utaf konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års riksdagar afgifna memorial m. m.; äfvensom förslag till aflöningsstat för riksgäldskontorets tjenstemän och vaktbetjening samt indragnings- och pensionsstat vid riksgäldskontoret.

De föreslagna §§ 20, 21 och 22 grunda sig på Riksdagens bifall till statsutskottets memorial n:o 66, och § 45 på bifall till sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 7.

Den föreslagna § 82 har affattats i enlighet med kamrarnes sammanstämmande beslut i anledning af statsutskottets memorial n:o 68.

I öfrigt återfinnas de föreslagna stadgandena med enahanda lydelse i 1899 års reglemente, och i staterna har endast företagits den ändring, att registratorn och kanslisten J. P. F. Montell, som under innevarande år erhållit afsked från sin tjenst, uppförts å pensionsstaten.

Med förbehåll såsom vanligt, att vid reglementets slutliga uppställning få ändra paragrafernas nummerordning, der sådant kan erfordras, hemställer utskottet,

att det nu öfverlemnade förslaget till stadganden samt aflönings-, indragnings- och pensionsstater vid riksgäldskontoret må af Riksdagen godkännas.

Stockholm den 10 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

3:o. Med statsregleringen gemenskap egande utgifter.

§ 19.

I händelse under löpande året skulle visa sig, att *Statskontorets inkomster* äro *otillräckliga* för bestridande af dess utgifter, åligger det Riksgäldskontoret att, sedan Kongl. Maj:t, uppå Statskontorets underdåniga anmälan, pröfvat behofvet, för dess fyllande tillhandahålla Statskontoret det belopp, Kongl. Maj:t för sådant ändamål finner för godt bestämma; dock med förbindelse för Statskontoret att, så snart dess tillgångar det medgifva, återgälda hvad Riksgäldskontoret sålunda förskjutit.

4:o. På Riksgäldskontoret anvisade kreditiv.

§ 20.

Till följd af stadgandet i Regeringsformens 63 § har Riksdagen anslagit och till utbetalning från Riksgäldskontoret anvisat en *kreditivsumma* af sju millioner fem hundra tusen kronor, för att *vid infallande krig* af Konungen lyftas, sedan han Statsrådet in pleno hört och Riksdagen sammankallat. Riksdagens å denna summa utfärdade förseglade anordning får ej förr brytas eller summan af Fullmäktige utbetalas, än sedan riksdagskallelsen blifvit i allmänna tidningarna kungjord.

§ 21.

Den *kreditivsumma,* som, enligt ofvan åberopade grundlagsstadgande, bör å Riksgäldskontoret anvisas för att, på sätt detsamma innehåller, under tiden mellan innevarande och nästkommande Riksdag vara tillgänglig, då Konungen till *rikets försvar eller andra högst vigtiga och angelägna ändamål,* sedan hela Statsrådets tankar deröfver blifvit inhemtade, finner den vara oundgängligen nödig, har Riksdagen fastställt till sju millioner fem hundra tusen kronor.

§ 22.

För bestridande af ifrågakommande *utbetalningar* utaf de genom näst föregående paragrafer å *Riksgäldskontoret anvisade kreditiv* böra detta verks härtill disponibla tillgångar begagnas, och, i fall dessa icke äro tillräckliga, de derutöfver erforderliga medlen af Riksgäldskontoret upplånas mot Kontorets obligationer, ställda till inlösen antingen efter viss förfallotid eller efter föregången uppsägning; egande Fullmäktige att, med hänsigt till de vid upplåningen sig företeende omständigheter och förhållanden, bestämma räntevilkoren samt fastställa betalningsterminerna för dessa obligationer; dock får obligationernas förfallotid icke utsättas senare än fem år efter deras utgifningsdag.

§ 23.

Till bestridande af sådana *telegrafverkets oförutsedda utgifter*, som för uppfyllande af traktatsenliga förbindelser kunna erfordras, har Riksdagen medgifvit, att Kongl. Maj:t må ega att, i händelse verkets egna medel dertill icke lemna tillgång, i Riksgäldskontoret utbekomma förskott till belopp af högst ett hundra femtio tusen kronor.

5:o. Från Riksgäldskontoret utgående riksdags- och revisionskostnader, aflöningar, förvaltningsutgifter m. m.

§ 24.

Alla på Riksdagens beslut grundade utgifter för *riksdagskostnader* skola, intill dess annorlunda af Riksdagen förordnas, under behörigt iakttagande af samma genom Riksdagens Statsutskott Fullmäktige till efterrättelse härvid meddelade beslut, omedelbart från Riksgäldskontoret till vederbörande utbetalas, hvarförutan sådana af Riksdag föranledda utgifter, som i anseende till deras föremål eller beskaffenhet dels redan blifvit, dels framdeles varda af Kongl. Maj:t godkända och å Kongl. Statskontoret anvisade, må, efter erhållna reqvisitioner och anställd granskning af derför aflemnade verifikationshandlingar, Kongl. Statskontoret af Riksgäldskontoret godtgöras.

§ 25.

Kostnaderna för nödiga reparationer och andra arbeten, för vederbörligt underhåll och tillsyn så väl af den för *Riksgäldskontoret* anvisade som af de för *Riksdagens* sammankomster afsedda *fasta egendomar*, äfvensom för de uti samma egendomar befintliga inventariers underhåll och komplettering, skola utaf Riksgäldskontorets medel bestridas, i likhet med andra till så kallade *kontorsexpenser* vanligen hänförda utgifter.

§ 26.

För komplettering och utvidgande af *Riksdagens bibliotek* samt dermed förenade utgifter utgår från och med år 1899 ett årligt anslag af fyra tusen fem hundra kronor; och skola de af 1882 års Riksdag fastställda stadgar för Riksdagens bibliotek, med deri vid 1894 och 1899 års riksdagar vidtagna ändringar, samt instruktion för bibliotekarien vid Riksdagens bibliotek tjena till efterrättelse.

Riksdagen har år 1884 beslutat:

a) att bestämma aflöningen för Riksdagens bibliotekarie till:

lön	kronor 2,500: —
och tjenstgöringspenningar	» 1,500: —
	kronor 4,000: —;

att lönen må kunna, efter fem års tjenstgöring i befattningen, ökas med 500 kronor;

att, om bibliotekarien erhåller fri bostad med nödig vedbrand, tjenstgöringspenningarne skola utgå med endast 600 kronor, dock så, att, vid afdrag i följd af tjenstledighet, detsamma, med tillämpning af de för sådant fall gifna bestämmelser, sker för hela beloppet af tjenstgöringspenningarne från aflöningsbeloppet i dess helhet;

att i fråga om tjenstgöringspenningars och pensions erhållande samma bestämmelser må gälla för Riksdagens bibliotekarie, som i Riksgäldskontorets reglemente finnas för detta kontors tjenstemän angifna;

att bibliotekarien skall vara skyldig ej mindre att ställa sig till efterrättelse gällande eller blifvande stadgar för Riksdagens bibliotek och instruktion för bibliotekarien vid Riksdagens bibliotek än ock utan vidare

ersättning lemna det biträde, som Fullmäktige i Riksgäldskontoret kunna af honom påkalla vid göromål för Riksgäldskontorets räkning;

b) att Fullmäktige i Riksgäldskontoret må ega att vid Riksdagens bibliotek anställa en vaktmästare med åtnjutande af dels:

lön	kronor	600: —
tjenstgöringspenningar	»	100: —
	kronor	700: —,

dels ock antingen fri bostad med nödig vedbrand eller, i stället för denna förmån, 200 kronor såsom tjenstgöringspenningar; hvilken aflöning må kunna, efter fem års ordinarie tjenst, höjas, lönen med 100 och tjenstgöringspenningarne med 100 kronor;

att i fråga om tjenstgöringspenningars och pensions erhållande samma bestämmelser må gälla för den vid Riksdagens bibliotek anställde vaktmästare, som i Riksgäldskontorets reglemente finnas för vaktmästarne vid detta kontor angifna; och

c) att så väl bibliotekariens som vaktmästarens vid Riksdagens bibliotek aflöning och pension skola utgå af förslagsanslaget till riksdagskostnader.

Enligt 1894 års Riksdags beslut ega Fullmäktige i Riksgäldskontoret att under riksdag vid Riksdagens bibliotek anställa en amanuens med arfvode af högst fem kronor om dagen samt att tilldela vaktmästaren vid biblioteket, förutom hans ofvan berörda aflöning, ett extra arfvode af 1 krona 50 öre om dagen under den tid, Riksdagen är samlad.

§ 27.

De traktamenten och resekostnadsersättningar, som tillkomma *Riksdagens revisorer*, skola, enligt behörigen granskade och godkända räkningar, utbetalas af Riksgäldskontoret; egande revisorerna att, utom de af dem fastställda arfvoden till de hos dem anställde sekreterare samt kameral-, kansli- och vaktbetjening, på Riksgäldskontoret anvisa ersättning för inköp af papper, skrifmaterialier och andra dylika utgifter, för annonser om revisorernas sammanträden samt för de kostnader, som kunna föranledas af verkställda resor.

Kostnaderna för tryckning, häftning och utdelning af *revisorernas berättelser* öfver revisionen af statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret,

äfvensom af de förklaringar, som i anledning deraf kunna varda afgifna, böra äfven af Riksgäldskontorets medel bestridas.

§ 28.

Aflöningen för *justitieombudsmannen* samt den hos honom anstälda *kansli-* och *vaktbetjening* bör af Riksgäldskontoret under sista månaden af hvarje qvartal utbetalas; skolande *lönen* för *justitieombudsmannen,* under den tid innevarande Riksdags statsreglering kommer att blifva gällande, utgå med åtta tusen kronor, eller lika belopp, som justitiekanslerns aflöning enligt sagda statsreglering utgör; hvaremot justitieombudsmannen, derest han förut innehar tjenst på rikets stat, är skyldig att den dermed förenade löneinkomst frånträda, så länge han uppbär justitieombudsmanslönen.

Utöfver den fastställda aflöningen eger den justitieombudsman, som hädanefter tillträder detta embete och dessförinnan icke är i hufvudstaden bosatt, att såsom *flyttningshjelp* uppbära från Riksgäldskontoret ett tusen fem hundra kronor.

För ofvan anmälda *kansli-* och *vaktbetjening* utgår *aflöningen* med följande årliga belopp, nemligen:

för *sekreteraren* med fyra tusen fem hundra kronor;

» *en kanslist,* som tillika har skyldighet att ombesörja registratorsgöromålen, med tre tusen kronor; hvilka två löner dock kunna höjas efter fem år med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor;

» *en kanslist* med två tusen fem hundra kronor, dock med rätt för justitieombudsmannen att, utan tillsättning af omförmälde kanslist, till befordrande af göromålens gång inom expeditionen, vikariatsersättning, renskrifning m. m. använda nämnda belopp, dock med skyldighet å hans sida att för medlens användning redovisa; samt

» *en vaktmästare* med åtta hundra kronor, hvilket belopp dock efter fem år kan höjas med 100 kronor, men, så länge boställsrum i Riksdagens hus af nämnde vaktmästare innehafvas, kommer att minskas med 150 kronor om året.

I öfrigt skola de för justitiekanslersexpeditionen gällande bestämmelser och vilkor i tillämpliga delar, efter justitieombudsmannens beprövande, gälla äfven för justitieombudsmansexpeditionen; hvarjemte särskildt är stadgadt, dels att sekreteraren hos justitieombudsmannen bör utan särskild ersättning jemväl bestrida de göromål, som tillhöra sekreterarebefattningen

hos tryckfrihetskomitén, dels att, derest han förut innehar tjenst på rikets stat, samma vilkor och förbehåll skola vid uppbärandet af ofvan berörda aflöning iakttagas, som äro stadgade i afseende på utbetalningen af justitieombudsmanslönen vid enahanda fall.

§ 29.

Till *kostnader* för *justitieombudsmannens embetsresor* bör Riksgäldskontoret uppå hans reqvisition och emot derför inom hvarje års utgång afgifvande redogörelse förskottsvis utbetala en summa af två tusen kronor.

För upphandlingen af *skrifmaterialier* och för *andra expenser* vid *justitieombudsmannens* och *tryckfrihetskomiténs expedition* bör ett årligt belopp af fem hundra kronor, emot behörig redogörelse, förskottsvis af Riksgäldskontorets medel utanordnas.

Tryckningen och häftningen af *justitieombudsmannens embetsberättelser* jemte dertill hörande bilagor böra verkställas och papperet för dessa handlingars tryckning anskaffas genom Fullmäktiges försorg; dock skall den dervid erforderliga korrekturläsningen besörjas på sätt förut skett; börande samtliga tryckning- och häftningskostnaderna för ifrågavarande berättelser och bilagor omedelbart utaf Riksgäldskontoret godtgöras, utan afdrag å de till expenser för sagda expedition beviljade anslag, hvaremot de medel, hvilka inflyta genom samma berättelsers försäljning i bokhandeln, skola af justitieombudsmannen, som härom eger foga anstalt, inför Fullmäktige särskildt redovisas.

§ 30.

Såsom *arfvode* åtnjuter Fullmäktiges Ordförande tre tusen två hundra kronor, samt hvar och en af de öfrige Fullmäktige ett tusen sex hundra kronor årligen; hvarförutom Fullmäktig, som ej är i Stockholm bosatt, eger att för *en resa* årligen till och från *hemorten* uppbära kostnadsersättning, beräknad efter samma grunder, som gälla för beräknandet af resekostnadsersättningen åt Andra Kammarens ledamöter.

Fullmäktiges *Deputerade* åtnjuta härjemte särskilda årliga arfvoden, som utgå med fem tusen kronor till den Deputerad, som utöfvar det i § 57 omförmälda uppdrag, hvilket skall af en af Deputerade bestridas, och med tre tusen kronor till den andre af Deputerade.

§ 31.

Aflöningen för *Riksgäldskontorets tjenstemannapersonal* och *vaktbetjening* utgår enligt den af Riksdagen för nämnda verk fastställda aflöningsstat, hvilken icke får öfverskridas; varande nedanstående *vilkor* och *förbehåll* stadgade för tillgodonjutande af den för bemälda tjenstemannapersonal och vaktbetjente beviljade *löneförhöjning:*

1:o. Innehafvare af de ökade lönerna inom Riksgäldskontoret äro underkastade den vidsträcktare tjenstgöringskyldighet eller den jemkning i åligganden, som antingen vid en blifvande förändrad organisation af detta verk eller eljest kan varda i allmänhet stadgad; och böra de fullmakter, som för Riksgäldskontorets tjenstemän utfärdas, innefatta förbehåll om vederbörandes skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, hvilka kunna dem åläggas.

2:o. Sådana uppdrag och bestyr, som till följd af Rikets Ständers eller Riksdagens förfoganden böra af tjenstemännen vid Riksgäldskontoret förrättas, skola, oaktadt särskilda arfvoden för enahanda uppdrag och göromål tillförene utgått, hädanefter inbegripas under vederbörandes bestämda tjensteåligganden, hvadan alltså den framtida vedergällningen för sagda uppdrag och bestyr kommer att innefattas i den aflöning, gällande stat upptager.

3:o. De med hvarje befattning förenade tjenstgöringspenningar, arfvode eller missräkningspenningar få uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjenstgöringen befriad, utgå till den, som tjensten förrättat; dock må Fullmäktige kunna medgifva den tjensteman eller vaktbetjent, som af sjukdom hindras från bestridande af sin tjenst, att uppbära de för samma tjenst anvisade tjenstgöringspenningar, arfvode och missräkningspenningar eller någon del deraf.

4:o. Tjensteman vid Riksgäldskontoret får icke annan tjenstebefattning utom Riksgäldskontoret mottaga. Den, som till tjensteman vid Riksgäldskontoret utnämnes, vare skyldig att annorstädes innehafvande tjenstebefattning genast frånträda.

Tjensteman, som till följd af förut gällande stadganden innehar tjenst utom Riksgäldskontoret, må dock densamma bibehålla, så länge den icke är för tjenstgöringen i Rikgäldskontoret hinderlig.

§ 32.

Till *belöning för extra arbeten* och till *uppmuntran för extra ordinarier,* som ådaglagt synnerlig flit och skicklighet, ega Fullmäktige att använda åtta tusen kronor årligen; dock får hvad häraf under årets lopp icke behöft utgifvas under ett påföljande år ej för samma ändamål användas. För öfrigt ega Fullmäktige icke att tilldela betjeningen vid Riksgäldskontoret hvarken ljuspenningar eller andra arfvoden än de i aflöningsstaterna och detta reglemente särskildt bestämda eller medgifna.

§ 33.

Såsom *begrafningshjelp* eller *understöd för sterbhusen* efter aflidne obemedlade tjenstemän och vaktbetjente vid Riksgäldskontoret och f. d. Generalassistanskontoret ega Fullmäktige att, under loppet af hvarje år, disponera en summa af högst två hundra tjugufem kronor.

§ 34.

Derest *Enke-* och *Pupillkassans vid Riksgäldskontoret* afslutade och vederbörligen granskade räkenskaper för tiden till och med det år, då nästa riksdag slutar, skulle visa, att kassans *inkomster* under året *understigit* de *utbetalningar,* som derunder kassan ålegat, må den sålunda uppkomna *bristen,* inom ett belopp af högst två tusen två hundra femtio kronor för året, af Riksgäldskontorets medel godtgöras, under förbehåll likväl, att hvad utaf denna anslagssumma för ett år ej behöft användas icke får för ett annat af kassan tillgodonjutas, och under vilkor, att delegarnes bidrag under tiden utgå utan förminskning af deras uti det för kassan nu gällande reglemente bestämda belopp, samt att pensionerna för enkor och barn efter embets- och tjenstemän samt vaktbetjente vid Riksgäldskontoret icke få höjas utöfver en fjerdedel af den ordinarie lön, hvilken den aflidne delegaren senast vid detta verk innehaft, och för tjenstemäns samt vaktbetjentes vid f. d. Generalassistanskontoret efterlemnade enkor och barn icke utöfver fem sextondedelar af det lönebelopp, efter hvilket den för sistnämnda kontors tjenstemannapersonal stadgade årliga afgift till samma kassa blifvit beräknad och vederbörligen inbetald.

Angående Riksgäldskontorets inkomster och öfriga tillgångar utom lånefordringarne.

§ 35.

De till *Riksgäldskontoret hörande* och dit *anslagna medel* må icke, under någon förevändning eller med hvad vilkor som helst, derifrån ryckas eller användas till andra behof, än dem Riksdagen bestämt. Allt förordnande, som deremot strider, vare kraftlöst (68 § Regeringsformen). Och må, vid liqviderande af Riksgäldskontorets fordringar, ackord, utan Riksdagens särskilda samtycke, icke medgifvas.

§ 36.

Riksgäldskontoret eger att emottaga de *medel*, hvilka kunna inflyta vid *försäljning* af *Kronan tillhöriga hus i städerna;* hvarifrån dock undantagas auktionsmedlen för sådana hus, som äro inköpta för Kongl. Flottans i Karlskrona behof eller för allmänna magasinsinrättningens räkning, så vida ej dessa medel blifvit af Rikets Ständer eller Riksdagen för särskildt ändamål anvisade.

§ 37.

Sedan 1877 års Riksdag, i fråga om bergverkstiondens upphörande, beslutat, bland annat, att, med undantag tills vidare för *Höganäs stenkolsverk,* alla öfriga verk, som nu äro förpligtade till bergverkstiondes utgörande, från och med år 1878 befrias från dylik tionde, dock hvad nedannämnda verk angår med följande vilkor och förbehåll:

a) för *Tunabergs kopparverk*, att dess egare inom 1878 års slut antingen till Kronan afstår all rätt till Tunabergs bergslags allmänning eller ock efter fulla värdet, sådant det vid behörig uppskattning kan varda bestämdt, till Riksgäldskontoret erlägger lösen för den del af allmänningen, som, sedan de till skogsfång derifrån berättigade hemman och lägenheter erhållit mot denna förmån svarande skogsmark, kan verket tillkomma;

b) för *Löfås silfververk*, att egarne af detta verk före 1878 års slut till Riksgäldskontoret inbetala löseskilling för den af verket utgående afrad med 11,344 kronor 60 öre; och

c) för *Dylta svafvel-, vitriol- och rödfärgsverk,* att egaren af detta verk likaledes före 1878 års utgång till Riksgäldskontoret inbetalar löseskilling för den af detta verk utgående afrad med 13,958 kronor 40 öre;

samt med rätt i öfrigt för bergverken att komma i åtnjutande af befrielsen från tionden från och med det år, under hvilket de uppfylt de ofvan nämnda vilkor och förbehåll, som för vissa bland dem blifvit för sådan befrielse bestämda; så eger Riksgäldskontoret att mottaga de belopp, hvilka till följd af ofvan nämnda vilkor komma att till Riksgäldskontoret inbetalas.

§ 38.

Om Kongl Statskontoret erhåller större *behållningar* å sina räkningar i Riksbanken, än som för de löpande statsutgifternas bestridande anses erforderliga, eger Riksgäldskontoret att i afräkning å Riksgäldskontoret tillkommande anslag eller på de återbetalningsvilkor, som af Fullmäktige medgifvas, sådana *behållningar* af Kongl. Statskontoret till *förvaltning mottaga.*

§ 39.

Från Kongl. Statskontoret eger Riksgäldskontoret att, i mån af behof, under åren 1900 och 1901 utbekomma de i hvartdera årets riksstat till utgående från Riksgäldskontoret förslagsvis uppförda anslag till *riksdags-* och *revisionskostnader* samt *aflöningar,* äfvensom till *räntor* och *afbetalningar å statsskulden* efter afdrag af till Riksgäldskontoret ingående ränte- och kapitalbetalningar; börande i den liqvid, som skall för det sistförflutna året i Riksgäldskontoret med statsverket upprättas, Kongl. Statskontoret påföras eller godtgöras det belopp, hvarmed de till Riksgäldskontoret inbetalda förenämnda anslag må hafva understigit eller öfverskjutit den summa, hvarmed berörda utgifter, efter frånräknande af omförmälda afdrag, i verkligheten från Riksgäldskontoret utgått.

§ 40.

Som Riksdagen år 1877 medgifvit, att de medel, som influtit eller derefter inflöte för försäljning, jemlikt Kongl. brefvet den 29 Maj 1874, af åtskilliga *mindre kronolägenheter* och enligt Riksdagens skrifvelse den 11 i samma månad skulle af Statskontoret levereras till Riksgäldskontoret att der särskildt bokföras, intill dess Riksdagen fattat beslut om deras användande till inköp af *skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark,* finge, i den mån tillfällen sig yppade till inköp af dylik mark, hvilka af Kongl. Maj:t pröfvades vara fördelaktiga och hvartill medel icke kunde beredas från

de till skogsväsendet anvisade reservationsanslag, för sådant ändamål af Kongl. Maj:t disponeras, åligger det Riksgäldskontoret att, uppå Kongl. Maj:ts reqvisition, samma medel utbetala.

Sedan 1888 års Riksdag ytterligare medgifvit försäljning af vissa andra mindre kronoegendomar, dock under vilkor, att de genom denna försäljning inflytande medel skulle användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och i sammanhang dermed föreskrifvit, att äfven dessa medel borde inlevereras till Riksgäldskontoret och der bokföras på sätt stadgadt vore angående köpeskillingarne för de kronoegendomar, som såldes enligt Kongl. brefvet den 29 Maj 1874, har 1889 års Riksdag medgifvit, att de sålunda, efter försäljning, jemlikt Kongl. brefvet den 18 Maj 1888, influtna eller hädanefter inflytande medel må för ofvan angifna ändamål under en tid af tre år, räknadt från den 1 Januari 1889, af Kongl. Maj:t disponeras; och åligger det i följd häraf Riksgäldskontoret att, uppå Kongl. Maj:ts reqvisition, utbetala samma medel.

Riksdagen år 1891 har medgifvit, *dels* att ytterligare vissa andra mindre kronoegendomar må försäljas, dock under samma vilkor i fråga om försäljningsmedlens användande och med samma föreskrift angående medlens inleverering till Riksgäldskontoret och bokföring derstädes, som i nästföregående stycke omförmälas, *dels ock* att ej mindre köpeskillingarne för de kronoegendomar, rörande hvilkas försäljning beslut jemlikt Kongl. brefvet den 18 Maj 1888 fattades under tiden till och med utgången af år 1894, än äfven köpeskillingarne för de egendomar, om hvilkas försäljning på grund af 1891 års Riksdags medgifvande beslut under nyssnämnda tid fattades, finge för ofvan angifna ändamål af Kongl. Maj:t disponeras; åliggande det i följd häraf Riksgäldskontoret att, uppå Kongl. Maj:ts reqvisition, samma medel utbetala.

Riksdagen har härefter år 1894 medgifvit, att enahanda bestämmelser rörande ifrågavarande köpeskillingar må vara gällande med afseende å de kronoegendomar, rörande hvilkas försäljning beslut fattades under tiden till och med 1897 års utgång, hvilken tid af 1897 års Riksdag utsträckts till och med utgången af år 1900 och af innevarande års Riksdag till och med utgången af år 1903; och åligger det i följd häraf Riksgäldskontoret att, såsom förut uppå Kongl. Maj:ts reqvisition, samma medel utbetala.

§ 41.

I öfverenstämmelse med Riksdagens beslut i fråga om begagnandet af de för *undsättningar* vid *missväxter* eller *felslagna skördar* afsedda medel,

intill dess desamma behöfva för sagda ändamål användas, skola dessa medel, till den del de icke äro för anvisade utbetalningar erforderliga, öfverlemnas till Riksgäldskontoret; hvaremot det åligger Riksgäldskontoret att sådana mottagna medel, enligt Kongl. Maj:ts föreskrift, Kongl. Statskontoret uppå dess reqvisitioner tillhandahålla.

§ 42.

Riksdagen har år 1899 bemyndigat Riksgäldskontoret att i utlandet mot statsobligationer *upptaga ett lån* å tjugufem millioner kronor *att tillhandahållas Riksbanken,* som å sin sida har att å tid samt på sätt och vilkor i öfrigt, hvarom öfverenskommelse mellan Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret kan komma att träffas, till Riksgäldskontoret återbetala de erhållna lånemedlen samt ersätta Kontoret alla de utgifter och kostnader, som genom medlens upplåning åsamkas Kontoret för den tid, under hvilken samma medel af banken disponeras.

§ 43

(kommer att innehålla Riksdagens blifvande beslut om Riksgäldskontorets upplåning.)

§ 44.

Då obligationer och räntekuponger för de af Riksgäldskontoret upptagna lån icke varda inom den för deras inlösande bestämda *preskriptionstid* hos Riksgäldskontoret företedda, skola de medel, hvilka för infriande af sådana obligationer och räntekuponger innestå hos de för lånen afsatta liqvidations- och amortissementsfonder, öfverföras till Riksgäldskontorets allmänna kassa, för att till fyllande af Kontorets öfriga behof kunna användas.

§ 45.

De till Riksgäldskontoret influtna medel eller aflemnade behållningar äfvensom de för jernvägsbyggnaderna upplånta medel samt detta verks öfriga kontanta tillgångar skola, så vidt och så länge de icke behöfva användas för samma verk åliggande utbetalningar, insättas i Riksbanken eller hållas *allmänna rörelsen till handa och göras räntebärande* genom deras utlåning på sätt, som Fullmäktige i Riksgäldskontoret anse innefatta full sä-

kerhet; egande Fullmäktige jemväl att för sådana medel uppköpa antagliga obligationer eller andra förbindelser, som anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras. Vid utlåning skola Riksgäldskontorets räntebärande obligationer såsom hypotek åtnjuta företräde framför hvarje annan erbjuden säkerhet. Utlåningstiden, lånesummans förhållande till hypoteket samt den ränta, hvilken för ifrågavarande lån skall till Riksgäldskontoret erläggas, må, med afseende å så väl penningställningen som säkerhetens beskaffenhet, af Fullmäktige bestämmas.

§ 46.

För bestridande af Riksgäldskontoret åliggande betalningar eger detta verk att begagna ett *kreditiv i Riksbanken* till belopp af högst en million fem hundra tusen kronor; börande i afseende på kreditivets begagnande de uti bankoreglementet derom meddelade föreskrifter lända till efterrättelse.

§ 47.

Derest sådant för verkställigheten af Riksgäldskontoret åliggande utbetalningar finnes nödvändigt, ega Fullmäktige att anskaffa dertill erforderliga medel genom upplåning mot Riksgäldskontorets skuldförbindelser eller begagnandet af krediter på vilkor, som Fullmäktige ega bestämma; egande Fullmäktige derjemte att, *för beredande af tillgång till erforderlig kassaförstärkning åt Statskontoret,* i mån af behof upplåna medel mot vare sig Kontorets skuldförbindelser eller obligationer i svenskt mynt, ställda till inlösen antingen efter viss förfallotid eller efter föregången, af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning; varande åt Fullmäktige öfverlemnadt att, med hänsigt till de vid upplåningen sig företeende omständigheter och förhållanden, bestämma räntevilkoren samt fastställa betalningsterminerna för dessa obligationer.

I afseende på öfrig upplåning mot tryckta eller graverade obligationer lemnar Riksdagen särskilda föreskrifter.

---

§ 82.

Innevarande års Riksdag har uppdragit åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att låta genom lämplig person på Riksgäldskontorets bekostnad ombesörja tryckning i 1,000 exemplar af en särskild, med sakregister för-

sedd *samling af de utaf konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar afgifna memorial* och öfriga expeditioner med dertill hörande handlingar af större vigt; egande Fullmäktige att bestämma försäljningspris för hvarje tryckt exemplar af samlingen äfvensom besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelning deraf, som Fullmäktige må finna böra ske.

Aflöningsstat för Riksgäldskontorets tjenstemän och vaktbetjening.

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Arfvoden och missräkningspenningar.	Summa.	Ålderstillägg.
1 Sekreterare och ombudsman	4,400	*1,600	400	6,400	
1 Kamrerare	4,000	1,600	400	6,000	
1 Kassör	3,500	1,200	800	5,500	
1 Revisor	2,500	800	—	3,300	Efter fem års tjenstgöring inom graden kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio års tjenstgöring med ytterligare 500 kr.
1 Kassabokhållare	2,500	800	—	3,300	
1 Lånebokhållare	2,000	800	—	2,800	
1 Registrator och Kanslist	1,500	900	—	2,400	
1 Kammarskrifvare	1,500	600	—	2,100	Efter fem års tjenstgöring kan lönen höjas med 500 kronor.
1 Förste Vaktmästare	700	100	—	800	Efter fem års tjenstgöring kan lönen höjas med 100 kronor och tjenstgöringspenningarne med 100 kr.
1 Vaktmästare	600	100	—	700	
2 Vaktmästare	1,200	200	—	1,400	
Summa	24,400	8,700	1,600	34,700	

Vaktbetjeningen åtnjuter fri bostad med nödig vedbrand. Skulle denna förmån komma att för vaktmästarne eller någon af dem upphöra, äro de berättigade att i stället såsom tjenstgöringspenningar uppbära 200 kr. hvar.

---

* Så länge sekreteraren innehar fri bostad, utgå tjenstgöringspenningarne med endast 600 kronor; dock så, att, vid afdrag i följd af tjenstledighet, detsamma, med tillämpning af de för sådant fall gifna bestämmelser, sker för hela beloppet af tjenstgöringspenningarne från aflöningsbeloppet i dess helhet.

Vid tillämpningen af denna aflöningsstat iakttages derjemte följande:

1:o) De med hvarje befattning förenade tjenstgöringspenningar, arfvode eller missräkningspenningar få uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjenstgöringen befriad, utgå till den, som tjensten förrättat; dock må Fullmäktige kunna medgifva den tjensteman eller vaktbetjent, som af sjukdom hindras från bestridande af sin tjenst, att uppbära de för samma tjenst anvisade tjenstgöringspenningar, arfvode och missräkningspenningar eller någon del deraf.

2:o) För bestridande af tjenstgöringen under semester ega Fullmäktige att anvisa till extra ordinarie tjenstemän arfvoden, beräknade efter ett tusen kronor för år.

3:o) Innehafvare af lön enligt förestående stat äro underkastade den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller den jemkning i åligganden, som kan varda stadgad, och böra de fullmakter eller konstitutorial, som för Riksgäldskontorets tjenstemän utfärdas, innefatta förbehåll om deras skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, som kunna dem åläggas.

Indragningsstat vid Riksgäldskontoret.

Kontorsskrifvaren *Axel Adolf Stridsberg* ..... kronor	1,500	—

Pensionsstat vid Riksgäldskontoret.

Förre Kassören, Kommissarien *Frans Christer Bolin*	4,400	—
Förre Kamreraren *August Leonard Stuart*	4,000	—
Förre Ombudsmannen *Leontius Hallman*	1,500	—
Förre Notarien *August Neijber*	3,000	—
Förre Registratorn och Kanslisten *Jakob Peter Ferdinand Montell*	2,500	—
Summa kronor	15,400	—

Anmärkning: Ofvanstående pensioner indragas vid innehafvarens frånfälle och äfven dessförinnan, så vida de för pensionernas utgående stadgade vilkor upphöra.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1900.

N:o 93.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1900, kl. 12 midd

Memorial, angående statsregleringen för år 1901.

(R. A.)

Sedan icke allenast beloppen af de utaf Riksdagen beviljade anslag blifvit af Riksdagen bestämda, utan ock de summor blifvit fastställda, hvartill såväl statsverkets ordinarie inkomster som tull- och postmedlen, bevillningsafgifterna för särskilda förmåner och rättigheter, stämpelmedlen, bränvinstillverkningsskatten och hvitbetssockertillverkningsafgiften för år 1901 skola beräknas, äfvensom beslut fattats angående dispositionen af riksbankens vinst för år 1899, får statsutskottet, jemlikt 39 § riksdagsordningen, för Riksdagen framlägga resultatet af statsregleringen jemte den utskottet åliggande utredning af riksgäldskontorets behof.

Härvid har utskottet dock först att afgifva yttrande öfver vissa väckta ännu oafgjorda förslag samt angående sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp med mera, på sätt här nedan synes.

I propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t föreslagit, att såsom tillgång vid förevarande statsreglering må beräknas och användas: öfverskott å statsregleringarna för år 1898 och föregående år 24,340,000 kronor och af öfverskottet å 1899 års statsreglering 3,000,000 kronor.

Beträffande först resultatet af 1898 års statsreglering hade statskontoret till Kongl. Maj:t den 25 juli sistlidet år anmält, att å stats-

verkets inkomster samt ordinarie och extra förslagsanslag uppstått ett nettoöfverskott af ..... kronor 22,666,515: 64

hvartill borde läggas:

af myntverkets behållning för år 1898 enligt kongl. brefvet den 5 maj år 1882 ..... „ 1,608,553: —

besparing å nionde hufvudtitelns anslag »bidrag till folkskolelärares pensionering» ..... „ 500: —

odisponerade behållningar å en del extra statsanslag ..... „ 64,427: 64

så att öfverskottet på det hela uppginge till ..... kronor 24,339,996: 28.

I samma skrifvelse hade statskontoret jemväl redogjort för den i rikshufvudboken under benämning af »fonden för reserverade medel» upplagda särskilda räkning öfver öfverskott och brister i statsregleringarna, hvaraf inhemtades, att behållningen å denna fond vid 1898 års början utgjorde ..... kronor 48,160,220: 39

hvartill komme ofvannämnda öfverskott ..... „ 24,339,996: 28

tillsammans kronor 72,500,216: 67

att, om derifrån afräknades hvad i 1898 års riksstat blifvit anvisadt att från fonden utgå „ 14,229,000: —

uppkomme det belopp af ..... kronor 58,271,216: 67, hvartill enligt 1898 års rikshufvudbok behållningen å ofvannämnda särskilda räkning vid samma års slut uppginge; samt att af denna behållning vore disponerade enligt 1899 års riksstat 12,615,000 kronor och enligt 1900 års riksstat 21,316,000 kronor, i följd hvaraf återstode att disponera en summa af 24,340,216 kronor 67 öre; och har statsrådet och chefen för finansdepartementet hemstält, att detta belopp måtte få under benämning öfverskott å statsregleringarna för år 1898 och föregående år tagas i beräkning för 1901 års statsreglering, dervid summan borde jemnas till 24,340,000 kronor.

Hvad angår statsregleringen för år 1899 har departementschefen meddelat, att enligt approximativa beräkningar öfverskottet å densamma skulle blifva omkring 26,399,000 kronor.

I fråga om dispositionen af detta öfverskott har departementschefen väl icke funnit anledning att ifrågasätta annat, än att den nu under en längre tid iakttagna praxis, att öfverskottet för det år, som närmast föregått det, under hvilket statsregleringen för ett visst gifvet år uppgjorts, icke tagits i beräkning för denna statsreglering, utan reserverats för den närmast följande, äfven denna gång måtte i hufvudsak tillämpas.

Departementschefen har likväl ansett sig böra förorda, att en jemförelsevis mindre del af det ifrågavarande betydande öfverskottet, nemligen 3,000,000 kronor, nu toges i anspråk för genomförande af en i statsrådsprotokollet närmare omförmäld åtgärd i och för bevillningens af fast egendom samt af inkomst uppbärande i riksstaten för det år, under hvilket den inflyter. I detta syfte har Kongl. Maj:t ock i särskild proposition föreslagit Riksdagen besluta viss ändring i 1 och 7 §§ af förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897. Utskottet, som får erinra, att Riksdagen, i enlighet med bevillningsutskottets hemställan i dess betänkande n:o 1, bifallit Kongl. Maj:ts berörda förslag om ändring i bevillningsförordningen hemställer,

1:o

att såsom tillgång vid statsregleringen för år 1901 må beräknas och användas dels öfverskott å statsregleringarna för år 1898 och föregående år 24,340,000 kronor, dels ock af öfverskottet å 1899 års statsreglering 3,000,000 kronor.

I statsverkspropositionen har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att till *arbetareförsäkringsfonden* matte i riksstaten för år 1901 afsättas ett belopp af 1,400,000 kronor.

Uti särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner har i fråga om afsättande af medel till nämnda fond föreslagits

af herr *Hj. Sjövall* i motionen n:o 56:

att Riksdagen måtte höja det af Kongl. Maj:t till arbetareförsäkringsfonden i 1901 års stat begärda anslag 1,400,000 kronor till 3,000,000 kronor;

och af herr *A. Hedin* m. fl. i motionen n:o 48:

att Riksdagen måtte besluta, att år 1901 skall till arbetareförsäkringsfonden afsättas, utöfver den af Kongl. Maj:t föreslagna summan, ett belopp af 8,400,000 kronor.

I riksstaten för hvart af åren 1896—1900 har afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor, som tillgodoförts den enligt kongl. brefvet den 15 november 1895 under statskontorets förvaltning ställda arbetareförsäkringsfonden. I enlighet med hvad sålunda under en följd af år skett lärer Riksdagen icke böra underlåta att jemväl för nästkommande år afsätta medel till ifrågavarande fond. Någon giltig anledning att

dervid öfverskrida det af Kongl. Maj:t nu föreslagna beloppet, som förut årligen för ändamålet utgått, synes emellertid utskottet icke föreligga; och får utskottet med afseende härå hemställa,

2:o

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och med afslag å de af herr Sjövall samt af herr Hedin m. fl. i ämnet väckta motioner, må besluta, att till arbetareförsäkringsfonden skall i riksstaten för år 1901 afsättas ett belopp af 1,400,000 kronor.

Kongl. Maj:t har i statsverkspropositionen föreslagit, att till *underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande* måtte i riksstaten för år 1901 afsättas 250,000 kronor.

Till statsrådsprotokollet har statsrådet och chefen för finansdepartementet i denna fråga anfört följande:

»På Eders Kongl. Maj:ts framställning har Riksdagen, till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande, uppfört i riksstaten för hvart af åren 1891—1895 ett belopp af 100,000 kronor och i riksstaten för hvartdera af åren 1899 och 1900 ett belopp af 250,000 kronor. Då, enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat mig, det nu tillgängliga beloppet uppenbarligen icke kan räcka ända till slutet af år 1901, får jag, efter samråd med chefen för nämnda departement, tillstyrka, att för ändamålet må för år 1901 afsättas 250,000 kronor.»

I enlighet härmed hemställer utskottet,

3:o.

att Riksdagen må i riksstaten för år 1901 uppföra ett belopp af 250,000 kronor att till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsättas.

Med bifall till Kongl. Maj:ts framställningar (statsutskottets utlåtande n:o 27) har Riksdagen för år 1901 beviljat följande anslag till jernvägsanläggningar för statens räkning, nemligen:

till *fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen* 10,100,000 kronor,

till *fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee* 2,000,000 kronor samt

till *statsbanan mellan Krylbo och Örebro* för kompletteringsarbeten å bandelen Krylbo—Frövi 1,670,000 kronor och för vexel- och säkerhetsanordningar vid stationer och mötesplatser 117,000 kronor eller tillsammans 1,787,000 kronor.

Vidare har Riksdagen, likaledes med bifall till Kongl. Maj:ts framställning (statsutskottets utlåtande n:o 59 och memorial n:o 69), beviljat och stält till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,795,000 kronor, att anvisas såsom *lån åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag* för utförande af jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta och utgå med ena hälften under år 1901 och andra hälften under år 1902, under de vilkor och bestämmelser, som för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar blifvit uti Riksdagens skrifvelser den 15 maj 1896 och den 30 april 1897 fastställda.

Om sättet för anskaffande af ofvan nämnda belopp åligger det nu utskottet att afgifva yttrande.

Då statsregleringen icke lemnat tillgång att utan upplåning betäcka något af ifrågavarande belopp och då jemväl de för år 1901 beviljade 1,500,000 kronor af 1896 års fond *till låneunderstöd för enskilda jernvägar* måste genom upplåning anskaffas, får utskottet hemställa,

4:o.

att *dels* anslaget till fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen 10,100,000 kronor, *dels* anslaget till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee 2,000,000 kronor, *dels* anslaget till statsbanan mellan Krylbo och Örebro 1,787,000 kronor, *dels* af det till låneunderstöd åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag beviljade beloppet den del, 2,397,500 kronor, som skall under år 1901 utgå, *dels ock* de af 1896 års Riksdag för år 1901 beviljade 1,500,000 kronor till låneunderstöd för enskilda jernvägar må till utgående från riksgäldskontoret anvisas, att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas, och riksgäldskontoret bemyndigas att medelst försäljning af svenska statsobligationer i mån af behof bereda erforderlig tillgång till förenämnda belopps utbetalning.

Riksdagen har, med bifall till Kongl. Maj:ts derom aflåtna proposition och utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 41, bemyndigat riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen, för fortsatt utveckling af *statens telefonväsende*, ett lånebelopp af en million kronor, att i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret inom tolf år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel dertill lemnade tillgång, dock så, att dylika afbetalningar borde en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Med anledning häraf hemställer utskottet,

5:o.

att i förslagsberäkningen öfver riksgäldskontorets inkomster och utgifter från och med den 3 maj 1900 till årets slut må upptagas fullmägtige medgifven upplåningsrätt för ofvan nämnda belopp 1,000,000 kronor.

Under förutsättning af bifall till hvad utskottet här ofvan föreslagit, och om i öfrigt några på statsregleringen inverkande beslut icke vidare varda af innevarande Riksdag fattade, skulle, *utan* inberäkning bland inkomsterna af bevillning af fast egendom samt af inkomst, statsregleringen för år 1901 utfalla sålunda:

Tillgångar och inkomster:

Öfverskott å statsregleringarna för år 1898 och föregående år	kronor	24,340,000: —
Af öfverskottet å 1899 års statsreglering	„	3,000,000: —
Statsverkets *ordinarie* inkomster (statsutskottets utlåtande n:o 87)	„	21,901,000: —
Statsverkets *extra ordinarie* inkomster eller bevillningar (bevillningsutskottets betänkande n:o 37):		
Tullmedlen	kronor 49,000,000: —	
Transport, kronor	49,000,000: —	49,241,000: —

Transport	kronor	49,000,000: —	49,241,000: —
Postmedlen	„	11,590,000: —	
Bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter	„	850,000: —	
Stämpelmedlen	„	5,000,000: —	
Bränvinstillverkningsskatten	„	18,000,000: —	
Hvitbetssockertillverkningsafgiften	„	9,000,000: —	93,440,000: —
hvadan tillgångarna och inkomsterna för år 1901, med undantag af bevillningen af fast egendom samt af inkomst, uppgå till	kronor		142,681,000: —

Utgifter:

De på *ordinarie* stat uppförda utgifterna hafva blifvit bestämda till följande belopp:

Första hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 2)	kronor	1,320,000: —
Andra hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 3, 3 a och memorial n:o 25)	„	3,842,950: —
Tredje hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 4)	„	641,950: —
Fjerde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 5 samt memorial n:o 45)	„	28,220,084: —
Femte hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 6 och memorial n:o 53)	„	8,652,295: —
Sjette hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 8 a, 9 och 62 samt memorial n:is 26, 54 och 86)	„	18,019,550: —
Sjunde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 8 a och 9 samt memorial n:is 31 och 86)	„	7,267,675: —
Transport	kronor	67,964,504: —

Transport	kronor	67,964,504: —	
Åttonde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 9 och memorial n:is 54 och 86 samt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 5 och 6)	,,	13,361,074: —	
Nionde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 9 och 24 samt memorial n:is 30, 31 och 86)	,,	4,606,965: —	
Tionde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 10 och 76 och memorial n:o 86 samt sammansatta stats- och lagutskotts utlåtande n:o 5)	,,	3,632,450: —	89,564,993: —
De extra ordinarie utgifter, som blifvit för år 1901 anvisade att utgå från statskontoret, utgöra:			
Första hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 2)	kronor	100,000: —	
Andra hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 3)	,,	87,350: —	
Tredje hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 4)	,,	20,000: —	
Fjerde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 5 och memorial n:o 45 samt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 3)	,,	8,442,316: —	
Femte hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 6)	,,	13,224,105: —	
Sjette hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 9, 27, 42, 47, 60 och 61 samt memorial n:o 86)	,,	7,849,950: —	
Sjunde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 9, och 90 samt memorial n:o 86)	,,	975,625: —	
Transport	kronor	30,699,346: —	89,564,993: —

Transport	kronor	30,699,346: —	89,564,993: —
Åttonde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 9, 73, 74, 75 och 85 samt memorial n:o 86)	„	1,710,026: —	
Nionde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtanden n:is 7, 8, 9, 47 och 72 samt memorial n:o 86)	„	2,904,335: —	
Tionde hufvudtiteln (statsutskottets utlåtande n:o 10 och memorial n:o 86)	„	1,540,000: —	36,853,707: —
Härtill komma			
dels utom hufvudtitlarne:			
till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar (statsutskottets utlåtande n:o 27)	kronor	5,000,000: —	
till fullbordande af statsbanan mellan Boden och Ytter Morjärv (statsutskottets utlåtande n:o 27)	„	771,000: —	5,771,000: —
dels till utgående från riksgäldskontoret:			
riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m., förslagsvis	„	793,500: —	
räntor och afbetalningar å statsskulden kronor 15,539,100: — efter afdrag af de till riksgäldskontoret ingående ränte- och kapitalbetalningar, förslagsvis „ 4,491,300: —	„	11,047,800: —	11,841,300: —
dels ock, om utskottets här ofvan under punkterna 2:o och 3:o gjorda förslag bifallas:			
Transport	kronor		144,031,000: —

Transport	kronor	144,031,000: —
afsättning till arbetareförsäkringsfonden	„	1,400,000: —
afsättning till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande	„	250,000: —
	kronor	145,681,000: —
hvilket utgiftsbelopp med	„	3,000,000: —
öfverstiger summan af de här ofvan angifna tillgångarna och inkomsterna, bland hvilka bevillning af fast egendom samt af inkomst ej beräknats	kronor	142,681,000: —

Utskottet hemställer alltså,

6:o.

att Riksdagen må för år 1901 åtaga sig en bevillning af fast egendom samt af inkomst till belopp af tre millioner kronor; samt

7:o.

att bevillningsutskottet må erhålla uppdrag att föreslå sättet, huru nämnda bevillning bör utgå.

Kongl. Maj:t har i statsverkspropositionen föreslagit, att Riksdagen må medgifva, att vid statsregleringen för år 1901 de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande måtte blifva gällande.

Utskottet, som ej haft något att härvid erinra, får hemställa,

8:o.

att Riksdagen må besluta, att vid statsregleringen för nästkommande år de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarne å hufvudtitlarne fortfarande skola blifva gällande.

Till närmare upplysning om såväl innehållet af riksstaten för år 1901, sådan den blifvit af utskottet förslagsvis upprättad, som ock riksgäldskontorets inkomster och utgifter till 1901 års slut, jemväl sådana de blifvit af utskottet beräknade, får utskottet hänvisa till hosföljande bilagor n:is 1, 2 och 3.

Enligt bilagorna n:is 2 och 3, innefattande förslagsberäkningar öfver riksgäldskontorets inkomster och utgifter från och med den 3 innevarande maj till nästkommande års slut, utgöra riksgäldskontorets *utgifter:*

för tiden från och med den 3 innevarande maj till detta års slut	kronor	61,551,996: 79
samt under år 1901	„	34,390,100: —
Summa	kronor	95,942,096: 79.

Riksgäldskontorets *inkomster* åter hafva upptagits till:

under år 1900, nu befintlig behållning inberäknad,	kronor	64,963,827: 10
och under år 1901	„	34,390,100: —
Summa	kronor	99,353,927: 10.

Inkomsterna och tillgångarna, den nu befintliga behållningen inberäknad, öfverstiga således utgifterna med 3,411,830 kronor 31 öre, utgörande riksgäldskontorets beräknade behållning vid 1901 års slut.

Stockholm den 11 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Bil.

Riksstat

			Kronor.	ö.
Tillgångar och inkomster:				
Öfverskott å statsregleringarna för år 1898 och föregående år			24,340,000	—
Af öfverskottet å 1899 års statsreglering			3,000,000	—
Ordinarie inkomster		21,901,000: —		
Bevillningar:				
Tullmedel	49,000,000: —			
Postmedel	11,590,000: —			
Bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter	850,000: —			
Stämpelmedel	5,000,000: —			
Bränvinstillverkningsskatt	18,000,000: —			
Hvitbetssockertillverkningsafgift	9,000,000: —			
Bevillning af fast egendom samt af inkomst	3,000,000: —	96,440,000: —	118,341,000	—
		Summa kronor	145,681,000	—

N:o 1.

för år 1901.

Utgifter:	Ordinarie.	Extra.	Summa.	Kronor.	ö.
Att utgå från statskontoret:					
Första hufvudtiteln	1,320,000 —	100,000 —	1,420,000 —		
Andra d:o	3,842,950 —	87,350 —	3,930,300 —		
Tredje d:o	641,950 —	20,000 —	661,950 —		
Fjerde d:o	28,220,084 —	8,442,316 —	36,662,400 —		
Femte d:o	8,652,295 —	13,224,105 —	21,876,400 —		
Sjette d:o	18,019,550 —	7,849,950 —	25,869,500 —		
Sjunde d:o	7,267,675 —	975,625 —	8,243,300 —		
Åttonde d:o	13,361,074 —	1,710,026 —	15,071,100 —		
Nionde d:o	4,606,965 —	2,904,335 —	7,511,300 —		
Tionde d:o	3,632,450 —	1,540,000 —	5,172,450 —		
Utom hufvudtitlarne:					
Till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar	— — —	5,000,000 —	5,000,000 —		
Till fullbordande af statsbanan mellan Boden och Ytter-Morjärv	— — —	771,000 —	771,000 —		
Summa	89,564,993 —	42,624,707 —	— — —	132,189,700	—
Att utgå från riksgäldskontoret:					
Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m. *förslagsvis*			793,500: —		
Räntor och afbetalningar å statsskulden		15,539,100: —			
efter afdrag af de till riksgäldskontoret ingående ränte- och kapitalbetalningar *förslagsvis*		4,491,300: —	11,047,800: —	11,841,300	—
Afsättning till arbetareförsäkringsfonden				1,400,000	—
Afsättning till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande				250,000	—
			Summa kronor	145,681,000	—

Bil.

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets inkomster och

		Kronor.	ö.
Riksgäldskontorets kassabehållning den 3 maj 1900	6,315,594: 15.		
Kapitalfordran å tills vidare förräntade medel:			
emot uppköpta obligationer	642,625: 22.		
„ reverser och depositionsbevis	15,051,000: —	15,693,625: 22.	
Å särskild depositionsräkning insatta medel	6,000,000: —		
Utländska valutor	15,111,111: 11.		
Saldo å räkning med ett utländskt bankirhus	22,888: 75.		
Fordran af liqvidations- och amortissementsfonderna	319: 87.	43,143,539	10
Inkomster:			
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda föremål anvisade låne-understöd, som förfalla med 2,275,200 kronor, hvaraf beräknas inflyta	2,214,900: —		
Ränta å utbetalda belopp från odlingslånefonden	177,969: 43.		
D:o å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	231,600: —		
D:o å riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel	600,000: —		
D:o å lån till Sveriges riksbank	531,250: —	3,755,719	43
Upplåning:			
Vid 1899 års riksdag beräknad upplåning:			
för samma och föregående år	8,517,168: 57.		
„ år 1900	9,120,700: —	17,637,868: 57.	
För betäckande af kapitalrabatt och stämpelkostnad för 1:sta emissionen af 1899 års lån	1,710,000: —		
Vid 1900 års riksdag anvisadt lånebelopp till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	1,000,000: —		
Kronor	20,347,868: 57.		
Transport	20,347,868: 57.	46,899,258	53

N:o 2.

utgifter från och med den 3 maj 1900 till samma års slut.

			Kronor.	ö.
Utgifter:				
Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.				
Riksdags- och revisionskostnader			225,000: —	
Kostnader för Riksdagens hus			15,000: —	
„ „ „ bibliotek			1,448: 74.	
Löner, arfvoden och expenser vid riksgäldskontoret			50,000: —	
Löner å indragnings- och pensionsstat vid d:o			9,858: 33.	
Aflöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition			16,062: 50.	
			317,369: 57.	
Annuiteter och räntor:				
Till Hans Maj:t Konungen			300,000: —	
Å 1900 års ränte- och annuitetsanslag:				
för 1886 års lån	1,013,016: 67.			
„ 1887 „ „	1,756,782: —			
„ 1888 „ „	376,666: 66.			
„ 1890 „ „	566,502: 22.			
„ 1894 „ „	270,000: —			
„ 1899 „ „	630,000: —	4,612,967: 55.		
Ränta å medgifven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning			300,000: —	
Ränta och amortering å Malmö—Billesholms jernvägsaktiebolags af riksgäldskontoret öfvertagna obligationslån			70,340: —	
D:o d:o å af riksgäldskontoret öfvertagna kommunlån			65,051: 81.	
Ränta å gamla lånet, å Konung Carl XIII:s hemgiftskapital samt å Göta kanals reparationsfond äfvensom inlösningsprovision å Malmö—Billesholms jernvägsaktiebolags förfallna obligationer och kuponger			13,351: 55.	
		Transport	5,679,080: 48.	— — —

			Kronor.	ö.
Transport		20,347,868: 57.	46,899,258	53
som minskas med:				
under tiden från den 4 maj 1899 verkställd upplåning genom försäljning af en obligation af riksgäldskontorets 3 $^{6}/_{10}$ % lån af år 1887 å	500: —			
af kongl. telegrafstyrelsen återbetalda lånemedel	575,000: —			
beloppet af liqviderade Bergslagernas jernvägs-aktiebolags 4 % obligationer af år 1891	1,707,800: —	2,283,300: —	18,064,568	57
Summa kronor			64,963,827	10

		Kronor.	ö.
Transport	5,679,080: 48.		
Ränta à 4 % från 1900 års början till och med den $^{20}/_{12}$ samma år å återstående, den $^{20}/_{12}$ 1907 förfallna köpeskillingen, 3,000,000 kronor, för bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings jernväg	116,666: 67.	5,795,747	15
Utelöpande, förfallna obligationer af 1891 års tillfälliga lån		8,280	—
Köpeskillingar för försålda mindre kronolägenheter		677,113	75
Vid 1879 års riksdag anvisadt anslag, högst 4,000,000 kronor, för inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg, återstoden	730: 31.		
Vid 1890 års riksdag anvisade medel, 250,000 kronor, till bestridande af ifrågakommande kostnader vid inköp af jernvägen mellan Luleå och norska gränsen, återstoden	49,984: 51.		
Vid 1899 års riksdag anvisade medel, 2,000,000 kronor, till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee, återstoden	1,750,000: —	1,800,714	82
Vid samma års riksdag för år 1900 anvisade medel:			
för inköp af bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings jernväg, återstoden af 160,000 kronor	5,000: —		
„ inköp af rullande materiel för linien Spånga—Frövi—Örebro	300,000: —	305,000	—
Låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar:			
Återstoden af 1899 års anslag, 1,500,000 kronor	1,126,317: 37.		
1900 års anslag	1,500,000: —	2,626,317	37
Vid 1900 års riksdag beviljadt lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende		1,000,000	—
Odlingslånefonden:			
1893 års anslag, återstoden af kronor 661,595: 47	511,595: 47.		
1894 „ „	32,446: 01.		
1895 „ „	63,301: 73.		
1896 „ „	116,604: 47.		
1897 „ „ 1,000,000: — efter afdrag af för sistnämnda år beräknade, till kongl. statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån 525,500: —	474,500: —		
1898 års anslag 1,000,000: — efter enahanda afdrag 571,800: —	428,200: —		
1899 års anslag 1,000,000: — efter enahanda afdrag 613,600: —	386,400: —		
1900 års anslag 1,000,000: — efter enahanda afdrag 675,000: —	325,000: —	2,338,047	68
Till liqvidations- och amortissementsfonderna		776	02
Återbetalning till kongl. statskontoret af till riksgäldskontorets förvaltning öfverlemnade kassabehållningar		47,000,000	—
Beräknad behållning vid 1900 års slut		3,411,830	31
	Summa kronor	64,963,827	10

Bil.

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets

		Kronor.	ö.
Beräknad behållning vid 1901 års början		3,411,830	31
Inkomster:			
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda föremål anvisade låneunderstöd, som under år 1901 förfalla med 2,686,500 kronor, hvaraf beräknas inflyta	2,574,800: —		
Ränta å 1885—1901 års hela anslag till odlingslånefonden	282,400: —		
D:o å riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel	300,000: —		
D:o å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	271,600: —		
D:o å lån till Sveriges riksbank	1,062,500: —	4,491,300	—
Ersättning af statsverkets medel:			
Motstående för år 1901 upptagna riksdags- och revisionskostnader, aflöningar m. m. äfvensom annuiteter å de fonderade lånen samt räntor och amortering å öfrig statsskuld	16,332,600: —		
efter afdrag af den för riksgäldskontoret under samma tid beräknade inkomst af kapital- och ränteinbetalningar	4,491,300: —	11,841,300	—
Upplåning:			
till betäckande af motstående beräknade utgifter:			
för lån till enskilda jernvägsanläggningar	1,500,000: —		
„ för odlingslånefonden	273,000: —		
„ fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen	10,100,000: —		
„ fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee	2,000,000: —		
„ statsbanan mellan Krylbo och Örebro	1,787,000: —		
„ lån till Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag	2,397,500: —	18,057,500	—
	Transport	37,801,930	31

N:o 3.

inkomster och utgifter år 1901.

			Kronor.	ö.
Utgifter:				
Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.:				
Riksdags- och revisionskostnader		650,000: —		
Kostnader för Riksdagens hus		25,000: —		
„ „ „ bibliotek		4,500: —		
Löner, arfvoden och expenser vid riksgäldskontoret		75,350: —		
Löner å indragnings- och pensionsstat vid d:o		16,900: —		
Aflöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition		21,750: —		
	Kr.	793,500: —		
Annuiteter och räntor:				
Till Hans Maj:t Konungen		300,000: —		
Annuitetsanslag:	Kapital.	Ränta.		
1880 års 3 ½ % lån	1,742,400: —	3,365,554: 50		
1886 „ 3 ½ % „	287,111: 11.	2,031,057: 78.		
1890 „ 3 ½ % „	383,111: 11.	1,126,300: —		
1894 „ 3 % „	132,300: —	540,000: —		
1899 „ 3 ½ % „	— — —	1,260,000: —		
	= 2,544,922: 22.	8,322,912: 28.		
Ränteanslag:				
1887 års 3 6/10 % lån	1,756,782: —			
1888 „ 3 % „	753,333: 33.	— — —	2,510,115: 33.	
Till fonden för extra amortering af statsskulden	132,000: —	— — —		
	Kr. 2,676,922: 22.	10,833,027: 61.	13,509,949: 83.	
		Transport	14,603,449: 83.	— —

	Kronor.	ö.
Transport	37,801,930	31
Summa kronor	37,801,930	31

		Kronor.	ö.
Transport	14,603,449: 83.	— —	—
Ränta å medgifven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning	1,458,400: —		
Ränta och amortering å Malmö—Billesholms jernvägsaktiebolags af riksgäldskontoret öfvertagna obligationslån ..... 70,480: —			
Ränta och amortering å af riksgäldskontoret öfvertagna, för teckning af aktier i Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jernvägsaktiebolag upptagna kommunlån..... 65,051: 81.	135,531: 81.		
Ett års ränta à 4 % från den $^{20}/_{12}$ 1900 å återstående, den $^{20}/_{12}$ 1907 förfallna köpeskillingen, 3,000,000 kronor, för bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings jernväg.....	120,000: —		
Ränta å Gamla lånet, å konung Carl XIII:s hemgiftskapital samt å Göta kanals reparationsfond äfvensom inlösningsprovision å Malmö—Billesholms jernvägsaktiebolags förfallna obligationer och kuponger, tillsammans kronor 15,226: 90 öre, som för motstående ersättningsbelopps utjemnande upptagas till	15,218: 36.	16,332,600	—
Låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar:			
1901 års anslag		1,500,000	—
Vid 1898 års riksdag för år 1901 anvisade medel till odlingslånefonden	1,000,000: —		
efter afdrag af för sistnämnda år beräknade, till kongl. statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån	727,000: —	273,000	—
Vid 1900 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
för fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen	10,100,000: —		
„ fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee	2,000,000: —		
„ statsbanan mellan Krylbo och Örebro:			
för kompletteringsarbeten å bandelen Krylbo—Frövi..... 1,670,000: —			
„ vexel- och säkerhetsanordningar vid stationer och mötesplatser .... 117,000: —	1,787,000: —		
„ låneunderstöd till Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag	2,397,500: —	16,284,500	—
Beräknad behållning vid 1901 års slut		3,411,830	31
	Summa kronor	37,801,930	31

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 94.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1900, kl. 7 e. m.

Memorial, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående ifrågasatt inköp af beskickningshus i Paris.

(1 U. A.)

Sedan Kongl. Maj:t uti en den 31 mars 1900 till Riksdagen aflåten proposition (n:o 84) föreslagit Riksdagen medgifva,

att till inköp för svenska statens räkning af beskickningshus i Paris måtte få användas:

dels af Sveriges andel i konsulskassans behållning.....	kronor	250,000
dels af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, i Sveriges riksbank deponerade hyresmedlen.....	»	60,000
dels ock af statsverkets disponibla medel, att af statskontoret förskjutas, ett belopp af	»	200,000
tillhopa	kronor	510,000,

under vilkor, att ränta efter 3 procent och amortering å det utaf statskontoret förskjutna belopp, kronor 200,000, äfvensom de årliga kostnaderna för husets underhåll, onera m. m., i den mån förenämnda utgifter icke kunde betäckas genom afdrag å ministerlönen i Paris, till belopp af kronor 7,200 (francs 10,000) om året, skulle bestridas af öfverskottet å hyrorna från kronans egendom i Konstantinopel, hade statsutskottet uti sitt utlåtande n:o 89 hemstält,

att Kongl. Maj:ts förenämnda framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgåfve, att till inköp för svenska statens räkning af beskickningshus i Paris måtte få användas:

dels af Sveriges andel i konsulskassans behållning..... kronor 250,000,
dels af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, i Sveriges riksbank deponerade hyresmedlen..... » 60,000,
dels och af statsverkets disponibla medel, att af statskontoret förskjutas och af Kongl. Maj:t hos Riksdagen till ersättande anmälas, ett belopp af..... » 200,000,

tillhopa kronor 510,000,

under vilkor, att hyra till belopp af minst 10,000 kronor om året skulle af de Förenade Rikenas minister i Paris till det svenska statsverket erläggas.

Hvad utskottet sålunda hemstält, har Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren för sin del bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning med den förändring, att det hyresbelopp, som skulle af de Förenade Rikenas minister i Paris till det svenska statsverket erläggas, bestämts till minst 10,000 kronor om året.

Andra Kammaren har sålunda beslutat medgifva,

att till inköp för svenska statens räkning af beskickningshus i Paris må få användas:

dels af Sveriges andel i konsulskassans behållning..... kronor 250,000
dels af de från kronans egendom i Konstantinopel influtna, i Sveriges riksbank deponerade hyresmedlen..... » 60,000
dels och af statsverkets disponibla medel, att af statskontoret förskjutas, ett belopp af..... » 200,000

tillhopa kronor 510,000,

under vilkor, att ränta efter 3 procent och amortering å det utaf statskontoret förskjutna belopp, kronor 200,000, äfvensom de årliga kostnaderna för husets underhåll, onera m. m., i den mån förenämnda utgifter icke kunna betäckas genom det hyresbelopp, som skall af de Förenade Rikenas minister i Paris till det svenska statsverket erläggas med minst 10,000 kronor om året, skall bestridas af öfverskottet å hyrorna från kronans egendom i Konstantinopel.

Kamrarnes beslut skilja sig således från hvarandra deruti, att Första Kammaren ansett, att det belopp å 200,000 kronor, som till inköpet skulle af statskontoret förskjutas, borde af Kongl. Maj:t framdeles hos Riksdagen till ersättande anmälas, under det att Andra Kammaren ansett, att nämnda belopp borde särskildt förräntas och småningom amorteras, samt, såsom en följd af denna sin uppfattning, vidare beslutat, att ränta efter 3 procent och amortering å nyssberörda belopp äfvensom de årliga kostnaderna för husets underhåll, onera m. m., i den mån dessa utgifter icke kunde betäckas

af det hyresbelopp — af begge kamrarne bestämdt till minst 10,000 kronor om året —, som skulle af de förenade rikenas minister i Paris till det svenska statsverket erläggas, skulle bestridas af öfverskottet å hyrorna från kronans egendom i Konstantinopel.

Då någon sammanjemkning emellan kamrarnes beslut i denna fråga, i hvad de skilja sig från hvarandra, icke lärer kunna ifrågakomma, och då antagas kan, att Första Kammaren i föreliggande fall icke skall vara obenägen att biträda Andra Kammarens med Kongl. Maj:ts förslag nära öfverensstämmande beslut, anser sig utskottet böra hemställa,

att Första Kammaren behagade för sin del biträda det beslut, som Andra Kammaren i frågan fattat.

Stockholm den 12 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms boktryckeri, 1900

N:o 95.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1900, kl. 4 e. m.

Memorial med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

(R. A.)

Statsutskottet får härmed öfverlemna förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, hvilka stadganden afse: under innevarande riksdag på riksgäldskontoret anvisade utgifter; samt riksgäldskontorets upplåning.

Den föreslagna § 19 grundar sig på Riksdagens bifall till utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 41, och §§ 20—23 äro affattade i enlighet med utskottets i memorialet n:o 93, under punkten 4:o, gjorda hemställan, som likaledes af Riksdagen bifallits.

I § 43, angående riksgäldskontorets upplåning, har införts det lånebemyndigande, som af innevarande Riksdag bör lemnas riksgäldskontoret i följd af Riksdagens bifall till utskottets hemställanden i dess utlåtande n:o 41 och memorial n:o 93, punkterna 4:o och 5:o.

Den föreslagna § 102 är af samma lydelse som motsvarande paragraf i nu gällande reglemente.

Utskottet hemställer,

att det nu öfverlemnade förslaget till stadganden må af Riksdagen godkännas.

Stockholm den 12 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

2:o. Under innevarande Riksdag på Riksgäldskontoret anvisade utgifter.

§ 19.

Innevarande års Riksdag har bemyndigat Fullmäktige i Riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen för *fortsatt utveckling af statens telefonväsende* ett låne belopp af 1,000,000 kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i Riksgäldskontoret lyftas och, jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen förorsakas Riksgäldskontoret, inom tolf år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar i den mån telegrafverkets medel dertill lemna tillgång, dock så, att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för Riksgäldskontoret tillkännagifvas.

§ 20.

Till *fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen* har innevarande års Riksdag för år 1901 beviljat och till utgående från Riksgäldskontoret anvisat 10,100,000 kronor, att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas.

§ 21.

Till *fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee* har innevarande års Riksdag för år 1901 beviljat och till utgående från Riksgäldskontoret anvisat 2,000,000 kronor, att enligt Kongl Maj:ts disposition utbetalas.

§ 22.

Innevarande års Riksdag har till *statsbanan mellan Krylbo och Örebro* för år 1901 beviljat och till utgående från Riksgäldskontoret anvisat:
för kompletteringsarbeten å bandelen Krylbo—Frövi..... 1,670,000 kronor,
för vexel- och säkerhetsanordningar vid stationer och mötesplatser ..... 117,000 »
eller tillsammans 1,787,000 kronor,
att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas.

§ 23.

Innevarande års Riksdag har beviljat och stält till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,795,000 kronor, att anvisas såsom *lån åt Borås Alfvesta jernvägsaktiebolag* för utförande af jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta och utgå med ena hälften under år 1901 och andra hälften under år 1902, under de vilkor och bestämmelser, som för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar blifvit uti Riksdagens skrifvelser den 15 maj 1896 och den 30 april 1897 fastställda; och har af berörda belopp den del, 2,397,500 kronor, som skall under år 1901 utgå, blifvit af Riksdagen å Riksgäldskontoret anvisad, att enligt Kongl. Maj:ts disposition utbetalas.

---

§ 43.

Riksdagen har åren 1888, 1893 och 1898 bemyndigat Riksgäldskontoret att, för beredande af den tillgång till Riksgäldskontoret åliggande försträckningar till *odlingslånefonden*, som kan erfordras utöfver hvad enligt särskilda beslut må blifva för sådant ändamål till Riksgäldskontoret öfver-

lemnadt, i mån af behof försälja obligationer i svenskt mynt, ouppsägbara från långifvarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning, med rätt tillika för Fullmäktige att bestämma dessa obligationers valörer, räntefot och uppsägningstid.

Riksgäldskontoret eger att, till betäckande af *dels* 1899 års anslag å 1,500,000 kronor till *låneunderstöd åt enskilda jernvägar, dels* 1900 års anslag å likaledes 1,500,000 kronor till samma ändamål, *dels* det lånebelopp å 1,000,000 kronor, som 1899 års Riksdag bemyndigat Riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen för *fortsatt utveckling af statens telefonväsende, dels* 4,650,000 kronor af 1899 års anslag för påbörjande af en *statsbana från Gellivare till riksgränsen* och 4,000,000 kronor, anslag för år 1900 till fortsättning af samma bana, *dels* 2,000,000 kronor, anslag för år 1900 till fortsättning af *statsbanan från Göteborg till Skee, dels ock* de belopp, Riksgäldskontoret på grund af 1899 års Riksdags beslut har att erlägga för *förvärfvande åt staten af bandelen Örebro—Frövi* äfvensom till kompletteringsarbeten å samma bandel, till inköp af rullande materiel för linien Spånga—Frövi—Örebro samt till fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Frövi jemte spårutvidgningar i Örebro.

Innevarande års Riksdag har bemyndigat Riksgäldskontoret att medelst försäljning af statsobligationer bereda erforderlig tillgång för utbetalning af *dels* 1,500,000 kronor till låneunderstöd för år 1901 ur 1896 års fond för *lån till enskilda jernvägar, dels* 2,397,500 kronor af det till *låneunderstöd åt Borås—Alfvesta jernvägsaktiebolag* beviljade beloppet, *dels* 1,000,000 kronor, år 1900 beviljadt lån till telegrafstyrelsen för *fortsatt utveckling af statens telefonväsende, dels* 10,100,000 kronor, anslag för år 1901 till fortsättning af *statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen, dels* 2,000,000 kronor, anslag för samma år till fortsättning af *statsbanan från Göteborg till Skee, dels ock* 1,787,000 kronor, anslag likaledes för år 1901 till *statsbanan mellan Krylbo och Örebro.*

För *konvertering* af äldre statslån, när omständigheterna dertill föranleda och sådant med fördel för staten kan ske, ega Fullmäktige att, på sätt och till belopp, Fullmäktige finna lämpligt, dock ej utöfver hvad som till konvertering åtgår, försälja eller träffa aftal om blifvande försäljning af statsobligationer, förskrifna med lägre ränta än det statslån, som utgör föremål för konvertering.

För den händelse nya obligationer komma att af Riksgäldskontoret utfärdas, skola Fullmäktige underställa Kongl. Maj:ts fastställelse de beslut,

som rörande sådan upplåning kunna komma att fattas, med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes å det nya lånet meddela sin garanti.

Härjemte har Riksdagen år 1889 föreskrifvit, att, om nya statsobligationer, i hvilka någon viss, ovilkorlig återbetalning medelst årlig amortering ej blifvit af staten utfäst, varda af Fullmäktige i Riksgäldskontoret utfärdade, Fullmäktige skola snarast möjligt göra framställning om anvisande af de medel, hvilka böra årligen afsättas för skuldbeloppets amortering inom den tid, Fullmäktige anse lämplig; skolande dessa medel ingå till en för samtliga statslånen gemensam amorteringsfond samt af Fullmäktige användas till amortering å statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp tid efter annan.

Dessutom böra Fullmäktige — sedan Kongl. Maj:t bifallit Riksdagens begäran derom, att *utlottningslistorna* rörande de i *svenskt mynt* förskrifna *statsobligationer* må såsom bihang få medfölja Svensk författningssamling — föranstalta, det nämnda listor hädanefter varda till vederbörande behörigen allemnade, för att på nämnda sätt komma till allmänhetens kännedom; skolande Fullmäktige, om nya statsobligationer blifva i svenskt mynt förskrifna eller deras belopp varder i svenskt mynt evalveradt, tillse, att enahanda kungörelse i afseende å dem utfärdas, äfvensom söka utverka, att dessa obligationer tillhörande kuponger må i landtränterierna inlösas och i uppbörden mottagas.

§ 102.

Några tillförene meddelade och mot det nu utfärdade reglementet *stridande stadganden* angående Riksgäldskontorets förvaltning och dermed gemenskap egande ämnen få icke vidare åberopas och tillämpas.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1900.

N:o 96.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1900, kl. 4 e. m.

Memorial, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret.

(R. A.)

Som det reglemente för riksgäldskontoret, hvilket vid innevarande riksdag utfärdas, innehåller åtskilliga föreskrifter, hvilka icke finnas intagna i Riksdagens till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelser, får statsutskottet hemställa, att Riksdagen, i öfverensstämmelse med hvad under de senare riksdagarne iakttagits, måtte besluta,

att fullmägtige i riksgäldskontoret skola, så fort ske kan efter emottagandet af det nya reglementet, å Riksdagens vägnar till Kongl. Maj:t aflemna ett exemplar af samma reglemente.

I händelse ett sådant beslut varder af Riksdagen fattadt,

torde utskottet få sig uppdraget att derom meddela fullmägtige nödig underrättelse, hvarförutom Riksdagen lärer böra genom skrifvelse hos Kongl. Maj:t anmäla samma beslut.

Stockholm den 12 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1900.

N:o 97.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1900, kl. 4 e. m.

Memorial, angående den nya riksstaten.

(R. A.)

Sedan riksstat för år 1901 numera blifvit upprättad, får, med anmälan härom, utskottet hemställa,

att denna riksstat, försedd med herrar talmäns underskrifter, må till Kongl. Maj:t öfverlemnas.

Stockholm den 12 maj 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm 1900. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.

REGISTER

öfver

Statsutskottets utlåtanden och memorial vid 1900 års riksdag.

A.

N:o å utl. eller mem.

Abnormskolor, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.*

»*Acta mathematica*», angående anslag till utgifvande af tidskriften ..... **9**: 121.

Afdikningar å kronans skogar i de norrländska länen och i Kopparbergs län, angående anslag till ..... **8**: 22.

Afgjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga relief-porträtt och byster, angående anslag till ..... **77.**

Aflöning för flottans corpser och stater, angående ökadt anslag till ..... **6**: 1.

Aflöning och rekrytering, angående ökning af anslaget till ..... **5**: 1.

Aflöningsförhöjning åt vissa landsstadstjenstemän ..... **7**: 4.

» åt tjenstemän vid Sveriges geologiska undersökning ..... **7**: 31.

Se äfven *Dyrtidstillägg.*

Afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar, angående anslag till befrämjande af ..... **7**: 35.

Afvittringslandtmätare, angående godtgörelse åt ..... **7**: 10.

Agrikulturkemiska stationer, angående anslag till ..... **7**: 25.

Alkoholisthem, se *Stockholms alkoholisthem.*

Alnarps mejeriinstitut, angående anslag för uppehållande af undervisningen vid ..... **7**: 22.

N:o å utl. eller mem.

Alnängarne, kronolägenhet i Örebro län, angående upplåtelse till Örebro stad af mark från ..... 38.
Allmänna arbeten, angående ökadt anslag till expenser för ..... 7: 8.
Allmänna indragningsstaten, angående anslaget till ..... 10: 35.
Allmänna läroverken, angående höjning af anslaget till praktisk utbildning af blifvande lärare ..... 9: 15.
» » angående föreslagen uppflyttning i högre lönegrad af rektorerna vid de femklassiga läroverken i Stockholm ..... 9: 16.
» » angående anslag till tillfällig löneförbättring för lärarne vid ..... 9: 71.
» » angående anslag till arfvoden åt extra och vikarierande ämneslärare ..... 9: 72.
» » angående anslag för utsträckning af undervisningen å den reala linien vid läroverket i Hernösand 9: 73.
Almén, Aug., m. fl., motion om pension åt enkan Alva Nilson ..... 10: 25.
Allmän värnpligt, se *Värnpligt*.
Almqvist, K., motion i fråga om reglering af Mälarens vattenstånd ..... 60: 2.
Alträsk, kronopark i Norrbottens län, angående försäljning af vissa områden från ..... 57.
Ammunition för stridsfartygen, angående anslag till ..... 6: 12.
Se äfven *Fältartillerimateriel, Mobiliseringsammunition* och *Krut*.
Ammunitionsfabrikens å Karlsborg utvidgning, angående anslag till ..... 5: 22; 45: 1.
Ammunitionsgördlar, angående anslag till ..... 5: 27.
Anderson, Alb., m. fl., motion om nyorganisation af landt- och sjöförsvaret, grundad uteslutande på allmän värnpligt ..... 5: 40; 6: 22.
Andersson, A., arbetare vid myntverket, angående understöd åt ..... 33.

N:o å utl. eller mem.

Andersson, J. i Öhrstorp, m. fl., motion om anslag för afgjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga reliefporträtt och byster ..... 77.
Andersson, N., motion om pension åt enkan L. A. Ahn 10: 23.
Andra Svea artilleriregemente, se *Kaserninventarier*.
Annuiteter å de från riksgäldskontoret utlemnade lån, riksgäldskontorets fordran för förfallna ..... 20: 2.
Arbetareförsäkringen, angående förvaltningsbidrag åt sjukkassor ..... 7: 14.
» angående redogörelse för sjukkasseväsendet i riket ..... 7: 14.
Arbetareförsäkringsfonden, angående afsättning till ..... 93: 2.
Arbetsklassen, se *Föreläsningskurser*.
Arbetsstatistiska undersökningar, angående anslag till ..... 7: 16.
Arhusiander, M., motion om inrättande i Sundsvall af en teknisk elementarskola ..... 9: 90.
Arkegoniater, se *Naturhistoriska riksmuseum*.
Arméförvaltningen, angående revisorernas anmärkningar rörande 50: 2, 3, 4
Arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehof, angående anslag till ..... 5: 13.
» eldhandvapen, angående anslag till ..... 5: 21.
» intendentur- och sjukvårdsträng, angående sammanslagning af detta anslag med annat ..... 5: 13.
» kasernutredning m. m., angående ökadt anslag till ..... 5: 14.
» munderingsutrustning, angående ökadt anslag till 5: 12.
» » angående anslag för täckande af brist i anslaget till 5: 30.
» munderingspersedlar, angående anslag till reservupplag för ..... 5: 28.
» pensionering, angående anslag till upprätthållande af ..... 10: 36.
» vapen, ammunition m. m., angående ökadt anslag till ..... 5: 10.
Artilleriets öfningar och materiel m. m., angående ökadt anslag till ..... 5: 10.
Artilleri- och torpedmateriel, angående anslag till ..... 6: 12.
Artillerimateriel, se *Fältartillerimateriel*.

N:o å utl. eller mem.

Artilleriskjutsskolor, angående ökning af anslaget till ..... 5: 7.
Asyl för sinnessjuka, se *Hospitalen.*

B.

Bangårdsanordningar, se *Jernvägar, Statens.*
Banvakter, se *Jernvägar, Statens.*
Bankbyrån, se *Finansdepartementet.*
Barnmorskeundervisningen och *Barnbördshusen:*
angående semester åt barnmorskelärarne i Stockholm och Göteborg ..... 9: 26.
» anslag till undervisningsmateriel vid undervisningsanstalterna i Stockholm ..... 9: 27.
» anslag till repetitionskurser för barnmorskor 9: 95.
Bastuträsk, se *Brännheden.*
Bataljonsläkare, angående anslaget till ökad aflöning för de till tjenstealdern äldste ..... 5: 2.
Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossecorpserna, angående ökning af anslaget till ..... 6: 2.
Belgstena N:o 1 under Ribbingelunds kungsgård, angående markupplåtelse från ..... 80.
Benedicks, G., motion i fråga om inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål ..... 7: 9; 26: 4.
Berg, G. A., motion om tryckning af gällande bestämmelser om donationer och stiftelser ..... 9: 133.
» motion om pension åt enkan Jenny Almqvist ..... 10: 26.
Bergnäs, se *Södra Bergnäs.*
Bergsskolorna i Filipstad och Falun, angående anslag till 7: 36.
Bergström, D., motion om indragning af landshöfdingetjenster ..... 7: 6.
Berättelse, Fullmägtiges i riksgäldskontoret ..... 1.
Besittningar i Tyskland, motion om inledande af underhandlingar angående afträdelse under vissa vilkor till Mecklenburg-Schwerin af Sveriges pantsatta besittningar i Tyskland ..... 19.
Beskickningshus i Paris, angående inköp af ..... 89; 94.
Besparingarna å hufvudtitlarna, angående dispositionen af 93: 8.

N:o å utl. eller mem.

Bevillning af fast egendom samt af inkomst, angående beloppet af ... **93**: 6.
Bestyckning af befästningarna vid Karlskrona och batterierna vid Fårösund, angående anslag till ... **6**: 13.
Biesèrt, E., motion i fråga om anordnandet af fabriksinspektionen ... **90**.
Bjuf N:o 8, $^{9}/_{16}$ mantal, i Malmöhus län, angående jordafsöndring från ... **23**.
Bjurkärret N:o 1, kronoäng i Södermanlands län, angående försäljning af ... **39**.
Björlin, G., motion om telefonledning till Gotland ... **8**: 15.
Blinda, se *Undervisningsanstalter*.
Blindskrifter, angående anslag för tryckning af ... **9**: 104.
Boden, angående befästningar vid ... **5**: 24; **45**: 3.
Boden—Yttermorjärv, angående anslag till fullbordande af statsbanan mellan ... **27**: 4.
Bohuslänska kusten, angående upprensning af inomskärsfarled vid ... **42**: 1.
Bollnäs, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda*.
Bondebacka N:o 1, $^{1}/_{2}$ mantal, i Östergötlands län, angående försäljning af lägenhet under ... **15**.
Borås, väfskolan i, se *Väfskolan*.
» tekniska elementarskolan, se *Tekniska läroverk*.
Borås—Alfvesta, angående lån till jernvägsanläggning mellan ... **59**; **69**.
Boskapsskötsel och mejerihushållning, angående anslag till utbildande af en elev i ... **7**: 28.
Brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm, angående anslag till ... **8**: 28.
Broar, angående anslag för upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af ... **60**: 1.
Brobyggnader, angående anslag till understödjande af ... **47**: 2.
Brobyggnadsskogen, angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för obehörig afverkning å den Rättviks och Boda sockenmän upplåtna ... **83**.
Bromée, J., i Billsta, motion om ersättning till vakt-

N:o å utl. eller mem.

mästaren vid landskansliet i Östersund E. Kallström för mistad bostadsförmån ... 7: 7; 26: 3.
Broomé, L. G., motion i fråga om statsbidrag för beredande af undervisning i slöjd ... 9: 19.
Bruzelius, A. S., motion i fråga om åtgärder för att bereda armén tillgång på reservbefäl ... 10: 3.
Brännheden, kronopark i Vesterbottens län, angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Bastuträsks jernvägsstation beläget område af ... 17.
Burén, C. P. af, motion om utredning rörande inhemsk tillverkning af jernvägsskenor ... 7: 46.
» motion i fråga om kronans jordegareandel i grufva ... 82.
Byggnader, publika, angående anslag till underhåll och reparationer af ... 8: 17.

C.

Carl Gustafs stads gevärsfaktori, angående revisorernas anmärkning i fråga om kostnaderna för ändringar och utvidgningar vid ... 50: 3.
Centralfängelser, se *Fångvårdsanstalter.*
Civildepartementet, angående anslagen till ... 7.

D.

Dahlstedt, L., m. fl., motion om jernvägsanläggning från Sveg till punkt å Boden—Gellivarebanan ... 27: 9.
Danaarf, angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter
gårdfarihandlanden K. S. Zackau ... 79: 1.
handskmakaren A. Sjögren ... 79: 2.
handelsidkerskan K. K. Åkergren ... 79: 3.
husmamsellen A. K. Andersson ... 79: 4.
Diverse intendenturbehof, angående sammanslagning af detta anslag med annat ... 5: 13.
Djupborrningar i södra Sverige, angående utredning och förslag i fråga om ... 67.

N:o å utl. eller mem.

Dockan i Karlskrona, angående anslag till pumpverk för ..... 6: 15.
Domkapitlens expeditioner, angående anslag till löneförbättring åt tjenstemännen vid ..... 9: 41.
» » angående anslag till betäckande af brister i expeditionskassorna ..... 9: 42.
» » angående föreslagen lönereglering för tjenstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna ..... 9: 43.
Domsaga, Norra Ångermanlands, angående delning af 3: 2.
Domänförvaltningen, angående anslag till resekostnader vid ..... 8: 21.
Domänintendenter, angående anslag till aflöning åt ..... 8: 21.
Domänstyrelsen, angående anslagen till ..... 8: 4.
» angående anslag till arfvoden åt amanuenser och extra biträden å skogsafdelningen ..... 8: 20.
» angående revisorernas anmärkning i fråga om vilkoren vid utarrenderingar af en kronans egendom i Kopparbergs län ..... 50: 10.
Donationer och stiftelser, angående tryckning af gällande bestämmelser om ..... 9: 133.
Dufvedal N:o 1, ½ mantal, i Östergötlands län, angående försäljning af vissa delar af ..... 21.
Dyrtidstillägg, angående gjorda framställningar om beredande åt en del tjenstemän och betjente af ..... 11.
Döfstumma, se *Undervisningsanstalter*.

E.

Ecklesiastistika boställenas skogsfond, angående öfverföring af medel till presterskapets löneregleringsfond ..... 48.
Ecklesiastistiska konsistorierna, se *Domkapitlen*.
Ecklesiastikdepartementet, angående anslagen till ..... 9.

N:o å utl eller mem.

Ehrenborg, C., motion om ändring i bestämmelserna om bidrag ur den s. k. frostminskningsfonden och om lån ur odlingslånefonden ..... **47**: 4.
Eklundh, R., motion om resestipendier till föreståndare m. fl. för abnormskolor ..... **9**: 106.
Eldhandvapen, arméns, angående anslag till ..... **5**: 21.
» angående anslag till mobiliseringsammunition för ..... **5**: 22; **45**: 1.
En-per-mille-fonden, se *Göteborg*.
Ericsson, Ollas A., i Ofvanmyra, anmälan att motion i anledning af föreslaget anslag till försöksmobilisering öfverlemnats till behandling af sammansatt stats- och lagutskott ..... **5**.
» m. fl., motion om jernvägsanläggning från Leksand förbi Sveg till Östersund ..... **27**: 9.
Ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad, angående uteslutande ur riksstaten af anslaget till ..... **6**: 1.
» till sjömanshusen ..... **7**: 40.
» åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation, angående anslaget till ..... **5**: 4.
Eskilstuna kungsladugård, angående upplåtelse till Eskilstuna stad af mark från ..... **78**.
» » angående försäljning af en lägenhet under ..... **81**: 3.
Etnografiska afdelningen, se *Naturhistoriska riksmuseum*.
Exekutionsbetjeningen i Stockholm, angående ökadt anslag till ..... **7**: 3; **26**: 1.
Excersishus för Vesterbottens regemente, angående anslag till uppförande af ..... **5**: 34.

F.

Fabriksinspektionen, angående anordnandet af ..... **90**.
Fallsberg, se *Follinge*.
Falun, se *Bergsskolorna*.

Farleder, se *Hamnar*.
Fasta försvaret, angående anslag till ..... 5: 24; 45: 3.
Fattigvårdsanstalter, angående ifrågasatt anslag till en lånefond för inrättande af ..... 9: 134.
Filipstad, se *Bergsskolorna*.
Finansdepartementet, angående anslagen till ..... 8.
» angående förhöjdt arfvode till en byråassistent å bankbyrån ..... 8: 8.
Finnar, se *Religionsvård*.
Fiskerinäringens understöd, angående anslag till stationerande af ett armeradt ångfartyg vid rikets kuster för ordning och skydd vid fisket ..... 7: 37.
» » angående ökning af fonden för fiskerinäringens befrämjande ..... 7: 38.
Fjellen, en utega, se *Älberga N:o 1*.
Flottans corpser och stater, angående ökadt anslag till 6: 1.
» *nybgggnad och underhåll*, angående ökadt anslag till ..... 6: 4; 53.
» *poliscorps*, angående pensionering af ..... 10: 4.
» *läkarestat*, angående ändrade grunder för pensionering af ..... 76.
Flottleder i Norrbottens och Kopparbergs län, angående anslag till reglering af ..... 8: 23.
Folkhögskolor, se *Folkundervisningen*.
Folkmål, se *Landsmål*.
Folkskolelärare- och lärarinneseminarier, se *Folkundervisningen*.
Folkskolor, se *Folkundervisningen*.
Folkundervisningen, angående anslag till musiklärarnes vid folkskolelärareseminarierna m. fl. uppflyttning i högre lönegrad ..... 9: 17.
» angående anslag till understöd åt folkhögskolor ..... 9: 18; 54: 2.
» angående anslag för beredande af undervisning i slöjd vid folkskolorna ..... 9: 19.

N:o å utl. eller mem.

Folkundervisningen, angående statsbidrag till aflönande af vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskolor m. fl. ..... 9: 20.
» angående anslag till undervisningen i de vid folkskolelärareseminariet i Göteborg och folkskolelärarinneseminariet i Kalmar anordnade parallelklasser ..... 9: 78.
» angående anslag för anordnande af ett nytt folkskolelärarinneseminarium i Landskrona ..... 9: 79.
» angående inrättande af en parallelklass vid folkskolelärareseminariet i Vexiö eller inrättande inom Strengnäs stift af ett seminarium för utbildande af folkskolelärare 9: 80.
» angående anslag till löneförbättring m. m. åt lärare vid folkskolelärareseminarierna ..... 9: 81.
» angående anslag till understöd åt lärjungar vid folkhögskolor ..... 9: 82.
» angående anslag till resestipendier åt folkskolelärare- och lärarinnor 9: 83.
» angående anslag till uppförande af en gymnastikbyggnad vid folkskolelärarinneseminariet i Kalmar 9: 84.
» angående anslag till uppförande af byggnader för seminariet för bildande af lappska småskolelärare och lärarinnor ..... 9: 85.
» angående ifrågasatt anslag till s. k. sommarkurser på landet ..... 9: 86.
» angående ökning af folkskolelärarnes pensioner ..... 10: 8; 34.

Follinge N:o 2 jemte Fallsberg, en utjord i Östergötlands län, angående optionsrätt till arrendet af ..... 12.

Fond för öfre Norrlands kolonisation m. m., angående ifrågasatt anslag till bildande af ..... 8: 27.

N:o å utl. eller mem.

Fonden för fiskerinäringens befrämjande, angående ökning af ..... 7: 38.
Fornlemningar, se *Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien.*
Fornsaker, se *Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien.*
Fornskriftsällskapet, se *Svenska fornskriftsällskapet.*
Fossila växter, se *Naturhistoriska riksmuseum.*
Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, angående understöd åt ..... 7: 34.
Freja, bergsverksaktiebolag, angående markupplåtelse i Norrbottens län till ..... 51.
Frivilliga skytteväsendet, angående anslag till ..... 5: 32.
Frostminskningsföretag, angående anslag till understödjande af ..... 47: 3.
» angående ändrade bestämmelser för statsbidrag till ..... 47: 4.
Frälseräntor, se *Skattefrälseräntor.*
Frökontrollanstalter, angående anslag till ..... 7: 27.
Fyrinrättningen, se *Lots- och fyrinrättningen.*
Fångvårdsanstalterna, angående höjning af lönen för kamrerarne vid centralfängelserna å Nya Varfvet samt i Karlskrona och Landskrona äfvensom vid tvångsanstalterna å Svartsjö och i Norrköping ..... 3: 3.
» angående höjning af lönen för direktören vid centralfängelset å Nya Varfvet samt af skrifvararfvodet till direktören vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping ..... 3: 4; 25.
» angående minskning af bestämda anslaget till fångars vård och underhåll ..... 3: 5; 6.
» angående nya hägnader och fånggårdar vid länsfängelserna i Malmö och Örebro samt vid kronohäktet i Uddevalla ..... 3: 10.

N:o å utl. eller inem.

Fångvårdsanstalterna, angående uppförande af bostadshus åt vaktbetjente vid länsfängelset i Stockholm ..... 3: 11.
» angående östra nattcellflygelns vid centralfängelset å Långholmen inredande med celler för enrumsfångar ..... 3: 12.
» angående förvaring af s. k. kriminaldårar ..... 50: 1.
Fårösund, se *Bestyckning*.
Fältartillerimateriel, angående anslag till nyanskaffning af 5: 23; 45: 2.
Fältutrustning, personlig, vid nyuppsatta truppförband, angående anslag till ..... 5: 29.
Föreläsningskurser för arbetsklassen, angående anslag till anordnande af ..... 9: 122.
Förskott, statskontorets, angående anslag till ersättande af:
under *tredje* hufvudtiteln ..... 4: 3.
» *fjerde* » ..... 5: 38.
» *sjette* » ..... 7: 42.
» *sjunde* » ..... 8: 10.
» *åttonde* » ..... 9: 132.
Försäkringsanstalterna, angående anslag för kontroll å 7: 15.
Försöksmobilisering, anmälan att förslagen derom hänvisats till behandling af sammansatt stats- och lagutskott 5: 37.
Försöksskjutning med torpeder, angående anslag till .. 6: 12.

G.

Gamla Espet, kronopark i Kristianstads län, angående upplåtelse åt staden Kristianstad af ett område från 58.
Gellivare, angående anslag till upprätthållande af en meteorologisk station i ..... 9: 100.
Gellivare—riksgränsen, angående fortsättande af statsbanan mellan ..... 27: 5.
Geologiska undersökningen, se *Sveriges geologiska undersökning*.
Gevärsfaktori, se *Carl Gustafs stads gevärsfaktori*.
Gotland, angående telefonledning till ..... 8: 15.

N:o å utl. eller prem.

Gotska Sandön, angående revisorernas erinran i fråga om förvaltningen af ..... 50: 7.
Grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, angående understöd åt ..... 7: 34.
Grufva, angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i ..... 82.
Grönsinka kronopark, angående Marma skogsskolas förflyttning till ..... 8: 5.
Gymnastiska centralinstitutet, angående anslag för aflönande af en extra lärare i sjukgymnastik ..... 9: 92.
Gymnastik- och idrottstäflingar, internationella, vid verldsutställningen i Paris, angående anslag för deltagande i 75.
Gädda, O. E., motion i fråga om understödsbeloppen från Vadstena krigsmanshuskassa ..... 10: 1.
Göta, se *Pansarbåtar*.
Göteborg, angående användande af den till minflankeringsbatteri vid inloppet till Göteborg afsedda återstod af en permillefonden till försänkningar derstädes ..... 5: 24.
» angående anslag till minförsvar vid ..... 6: 17.
Göteborgs folkskollärareseminarium, se *Folkundervisningen*.
Göteborgs handelsinstitut, angående understöd åt ..... 7: 34.
Göteborgs högskola, angående löneturs beräkning för vissa lärare vid ..... 49.
Göteborg—Skee, angående anslag till fortsättning af statsbanan mellan ..... 27: 6.

H.

Hallsta, se *Libbetomta*.
Hamnar och farleder, angående anslag till undersökningar af ..... 60: 1.
Hamnbyggnader, angående anslag till understödjande af 47: 2.
» angående anslag för en hamnanläggning vid Hanö fiskeläge i Blekinge län 61.
Handelsstipendier, angående anslag till ..... 7: 35.

N:o å utl. eller mem.

Handelsundervisning, angående anslag till ..... 7: 34.
Handtverksskolan för blinda, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.*
Hansson, P., m. fl., motion om pensionsrätt för personalen vid vestkustbanan ..... 88.
Hanö fiskeläge i Blekinge län, angående anslag till hamnanläggning vid ..... 61.
Hedin, A., motion om inledande af underhandlingar angående afträdelse under vissa vilkor till Mecklenburg-Schwerin af Sveriges år 1803 pantsatta besittningar i Tyskland 19.
» motion i anledning af Kongl. Maj:ts framställning om förhöjdt anslag till justitiedepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli ..... 3 a.
» motion om utredning om embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid ..... 55.
» motion i fråga om afsättningen till arbetareförsäkringsfonden ..... 93: 2.
Hernösand, angående anslag för utsträckning af undervisningen å den reala linien vid allmänna läroverket i ..... 9: 73.
» angående ifrågasatt inrättande derstädes af en teknisk elementarskola ..... 9: 90.
Hedlund, H., motion i fråga om anordnandet af fabriksinspektionen ..... 90.
Historiska handlingar, se *Riks- och landsarkiven.*
Hof- och slottsstaterna ..... 2.
Holmgren, D., i Varnhem, motion om understöd till följd af mjeltbrandsfarsot inom Skaraborgs län ..... 7: 45; 26: 6.
Hospitalen, angående elektrisk belysning af bostäder för hospitalsläkare m. fl. ..... 9: 30.
» angående förhöjd aflöning för sysslomannen vid Nyköpings hospital ..... 9: 31; 54: 4.
» angående anslag till Jerfsö sjukhus för spetelske ..... 9: 108.
» angående anslag till utvidgning af Nyköpings hospital ..... 9: 109.

N:o å utl. eller mem.

Hospitalen, angående anslag för anordnande af en asyl för sinnessjuka å Restad ..... 9: 110.
» angående utarbetande af fullständig plan för sinnessjukvården ..... 9: 111; 54: 5.
Hospitalsärendena, angående anslag till ökadt biträde hos medicinalstyrelsen vid behandlingen af ..... 9: 93.
Hufvudtitel, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *första* 2.
» » » » *andra* 3; 25.
» » » » *tredje* 4.
» » » » *fjerde* 5; 45.
» » » » *femte* 6; 53.
» » » » *sjette* 7; 26.
» » » » *sjunde* 8; 8 a; 31.
» » » » *åttonde* 9; 54.
» » » » *nionde* 10; 91.
» » anslagens fördelning mellan sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne samt uppförande af en tionde hufvudtitel ..... 86.
Hundkärr N:o 1, i Östergötlands län, angående försäljning af lägenhet under ..... 15.
Huslig ekonomi, angående anslag till undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i ..... 9: 123.
Husslöjd, angående anslag till anställande af en andre instruktör i ..... 7: 32.
» angående anslag till personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander ..... 7: 32.
Hvitfeldtska stipendieinrättningen, se *Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.*
Hydografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven, angående anslag till ..... 72.
Högre lärarinneseminariet, angående anslag till tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid ..... 9: 75.
» » angående anslag till fortsatt uppehållande af den valfria fjerde årskursen samt undervisningen i huslig ekonomi 9: 76.

Högre lärarinneseminariet, angående ifrågasatt anslag till nybyggnad för normalskolan för flickor ..... 9: 77.
Högre skolor för qvinlig ungdom och samskolor, angående anslag till resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid ..... 9: 74.
Högskola, se *Göteborgs högskola*.
Höjentorps kungsgård, angående försäljning af tre lägenheter under ..... 81: 4.

I.

Indragningsstaten, se *Allmänna indragningsstaten*.
Inkomster, statsverkets ordinarie, angående beräkningen af 87.
Innehållsförteckning, se *Räkenskaper*.
Inomskärsfarled, se *Bohuslänska kusten*.
Inqvarteringsbidrag åt flottans läkare ..... 76.
Inqvarteringskostnader, angående ökning af anslaget till 5: 3.

J.

Jansson, G., i Krakerud, motion om anslag till s. k. sommarkurser på landet ..... 9: 86.
Jemtlands fältjägareregemente, angående markupplåtelse för utvidgning af dess mötesplats ..... 84.
Jerfsö sjukhus för spetelske, angående anslag till underhåll af ..... 9: 108.
Jernvägar, enskilda, angående föreslagna inköp af ..... 27: 8.
Jernvägar, statens, angående nya byggnader och anläggningar vid ..... 27: 1.
» » angående utläggning af ytterligare ett jernvägsspår mellan Huddinge och Tumba stationer m. m. ..... 27: 2.
» » angående ny rörlig materiel vid ..... 27: 3.
» » angående fullbordande af statsbanan Boden—Ytter-Morjärv ..... 27: 4.

N:o å utl. eller mem.

Jernvägar, statens, angående fortsättande af statsbanan Gellivare—riksgränsen ..... **27**: 5.
» » angående fortsättning af statsbanan Göteborg—Skee ..... **27**: 6.
» » angående anslag till statsbanan Krylbo—Örebro ..... **27**: 7.
» » angående inrättande af nya tjenster vid statens jernvägstrafik ..... **62**.
» » angående höjning i aflöningen för banvakter inom fjerde distriktet ... **63**; **70**.
» » angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm ..... **64**.
Jernvägsanläggningar, enskilda, angående vissa förmåner för ..... **28**.
» » angående lån till ..... **59**; **69**.
Jernvägsanläggningar för statens räkning, angående föreslagna ..... **27**: 9.
Jernvägslån, angående statens utgifter m. m. för ..... **20**: 1.
Jernvägsskenor, angående föreslagen utredning rörande inhemsk tillverkning af ..... **7**: 46.
Jordbruk på smålotter, angående anslag för studerande af **7**: 30; **26**: 5.
Jordbruk, se *Undersöknings- och experimentalanstalt.*
Jordbruksdepartementet, angående anslag till ..... **24**; **30**.
Jordbruksdomäner, statens, angående anslag till den lokala förvaltningen af ..... **8**: 21.
Jordegareandel, kronans, se *Grufva.*
Justitiedepartementet, anslagen till ..... **3**.
» angående förhöjdt anslag till justitiedepartementets afdeln. af Kongl. Maj:ts kansli ..... **3** a.
Justitieombudsmannens framställning om dyrtidstillägg åt vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen **11**.
Jägmästaretjenster, angående nya ..... **8**: 4; **31**.

K.

Kallström, E., vaktmästare vid landskansliet i Östersund, angående ersättning för mistad bostadsförmån åt . **7**: 7; **26**: 3.

N:o å utl. eller mem.

Kalmar, angående anslag till uppförande af ny flygelbyggnad vid länsresidenset i ..... 8: 19.

Kalmar folkskolelärarinneseminarium, se *Folkundervisningen.*

Kalmar sund, angående utvidgning af segelrännan genom 42: 2.

Kammararkivet, angående anslag för ordnande och registrerande af vissa handlingar i ..... 8: 9.

Kammarrätten, angående anslag till förstärkande af arbetskrafterna i ..... 8: 11.

Kanal- och segelleder, angående anslag till undersökning af 60: 2.

Kapellbyggnad i Södra Bergnäs by i Norrbottens län, angående anslag till ..... 9: 128.

Kardell, S. J., m. fl., motion om jernvägsanläggning från Sveg till Ström ..... 27: 9.

Karlberg, angående anslag till reparationer å tvättinrättningen vid ..... 5: 35.

Karlsborgs ammunitionsfabrik, angående utvidgning af 5: 22; 45: 1.

Karlsborgs artillerikår, angående stat för ..... 5: 1.

Karlskrona, centralfängelset i, angående höjning af lönen för kamreraren vid ..... 3: 3.

» angående anslag till bestyckning af befästningarna vid ..... 6: 13.

» angående anslag till pumpverk för nya dockan i 6: 15.

» artillerikår, angående anslag till tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid ..... 6: 18.

» station, angående revisorernas anmärkning i fråga om magasinering af smör vid ..... 50: 6.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet:

angående anslag till arfvode åt en amanuens vid kemiska laboratoriet ..... 9: 12.

» ökadt anslag till fysiologiska anstalten 9: 13.

» anslag till ökad aflöning åt laboratorn i bakteriologi ..... 9: 14; 54: 1.

» arfvode åt en amanuens vid medicinska polikliniken ..... 9: 63.

» arfvode åt en amanuens vid oftalmiatriska polikliniken ..... 9: 64.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet:
angående arfvode åt en amanuens vid gynekologiska kliniken ... 9: 65.
» anslag till en pediatrisk klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn ... 9: 66.
» anslag till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm ... 9: 66.
» anslag för teckningar i vetenskapliga ändamål ... 9: 67.
» anslag till materiel för oftalmiatriska kliniken ... 9: 68.
» anslag till aflönande af ett vaktmästarebiträde vid bakteriologiska laboratoriet 9: 69.
» anslag till fyllande af brist i allmänna materielanslaget ... 9: 70.
Kaserninventarier för Andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente, angående anslag till ... 5: 26.
Kavalleriet, indelta, i Skåne och Norrland, angående ökadt anslag till omorganisation af ... 5: 16.
» angående ökadt anslag till fortgående vakanssättning af ... 5: 17.
Kemiska stationer, se *Agrikulturkemiska stationer.*
Kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län, angående anslag till ... 7: 26.
Knektelegomedelskassa, Vestmanlands regementes, angående användande af ... 5: 36.
Kolförråd för mobilisering, angående anslag till ... 6: 16.
Kolonisation, se *Norrland.*
Kommerskollegium, angående förändring i staten för ... 7: 2.
Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen, angående revisorernas hemställan om revision af gällande föreskrifter för förvaltningen af ... 50: 11.
Konsistorierna, se *Domkapitlen.*
Konstitutionsutskottets memorial m. m. vid urtima riksdagarna åren 1810, 1812 och 1815, angående tryckning af ... 68.
Konsulatafgifter för svenska fartyg, angående anslag för återbetalning till viss del af erlagda ... 7: 43.

N:o å utl. eller mem.

Kreditivsummor, om anvisande jemlikt regeringsformens 63 § af ..... 66.
Krigsfartygsmateriel, angående anslag till nyanskaffning af 6: 9.
Krigshofrätten, angående anslag till ..... 3: 9.
Krigshögskolan, angående anslag till ökade utgifter för 5: 33.
Krigsmanshuskassan, se *Vadstena krigsmanshuskassa.*
Krigsskolan å Karlberg, angående anslag till reparationer å tvättinrättningen vid ..... 5: 35.
Kriminaldårar, angående förvaring af ..... 50: 1.
Kristianstad, angående upplåtelse af ett invid länsfängelset beläget område för gatureglering i ..... 18.
» angående upplåtelse af ett område af kronoparken för samma reglering ..... 58.
Kristinehamn, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.*
Kronans hus i Stockholm, angående revisorernas anmärkning i fråga om anbuden å reparationsarbetena å 50: 8.
Kronlund, G. A. E., motion om åtgärder för Norrlands kolonisation ..... 8: 27.
» motion om inköp af Stockholm—Tillberga—Sala och Tillberga—Köping—Frövi jernvägar ..... 27: 8.
Kronoegendomar, förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade ..... 43.
» förteckning å försålda egendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker ..... 44.
Kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanslöner, angående användande af indragna sådana löner till inrättande af nya sådana tjenster ..... 71.
Kronohäkten, se *Fångvårdsanstalterna.*
Kronojägare, angående aflöning åt m. m. ..... 8: 4; 31.
Kronoskogarnes förvaltning, angående ökadt anslag till 8: 4.
Kronprinsens husarregemente, angående ändring i staten för 5: 1.
Krut, röksvagt, angående revisorernas anmärkning i anledning af inköp från utlandet af ..... 50: 2.
Kuranstalten Sans Souci, angående understöd åt ..... 9: 126.
Krylbo—Örebro, angående anslag till statsbanan mellan 27: 7.

L.

Lagbyrån, angående anslag till ..... 3: 8.
Lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige, angående anslag till ..... 5: 25.
Landsarkiv i Lund, angående ytterligare anslag till byggnader för ..... 85.
Landshöfdingetjenster, motion om indragning af ..... 7: 6.
Landskrona, centralfängelset i, angående höjning af lönen för kamreraren vid ..... 3: 3.
» angående anslag till anordnande af ett nytt folkskolelärarinneseminarium i ..... 9: 79.
Landsmål, angående anslag till en tidskrift för ..... 9: 118.
» angående anslag till en ordbok öfver Gotlands ..... 9: 119.
Landsstaterna i länen, angående aflöningsförhöjning åt vissa landsstatstjenstemän ..... 7: 4; 26: 2.
» angående höjning af anslaget till 7: 5.
» angående anslag till särskild polisstyrka på landet ..... 7: 18.
Se äfven Kronofogde- m. fl. löner.
Landtbruksinstitutet, vid Ultuna, angående anslag till aflöningar m. m. vid ..... 7: 21.
Landtförsvaret, angående anslagen till ..... 5.
» » markupplåtelse till ..... 84.
Landtbruksmöten, allmänna, angående anslag för bestridande af kostnaderna för ..... 7: 23.
» angående anslag till prisbelöningar vid 7: 24.
Lappar, se *Religionsvård*.
Lappfogdar, angående arfvoden åt ..... 7: 19.
Larsson, J., i Presstorp, motion om anslag till en lånefond för fattigvårdsanstalters inrättande ..... 9: 134.
Lasaretten, angående höjdt anslag till serafimerlasarettet 9: 29.
Libbetomta N:o 1, ¼ mantal, och Hallsta n:is 1 och 2, 2 mantal, i Södermanlands län, angående försäljning af en lägenhet under ..... 14.
Lifrustkammaren, angående anslag till vård och underhåll af samlingarna ..... 9: 40.
Lifräddningsanstalterna, se *Lots- och fyrinrättningen*.

N:o å utl. eller mem.

Lindgren, G., i Islingby, m. fl., motion i anledning af föreslagen ändrad mötesplats för Vestmanlands regemente ..... 5: 36.
Lindring i rustnings- och roteringsbesvären, angående ökning af anslaget till ..... 5: 15.
Lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna, angående anslaget till ..... 6: 6.
Lotsstyrelsen, angående revisorernas erinran i fråga om förvaltningen af Gotska Sandön ..... 50: 7.
Lunds landsarkiv, angående ytterligare anslag till byggnader för ..... 85.
Lunds universitet, angående anslag till höjande af aflöningen åt laboratorn i experimentel fysiologi vid ..... 9: 6.
» angående anslag till materiel m. m. för den rättsmedicinska institutionen vid ..... 9: 7.
» angående anslag till underhåll och förkofran af ett kliniskt laboratorium vid ..... 9: 8.
» angående anslag till materiel för de anatomiska och histologiska institutionerna vid ..... 9: 9.
» angående anslag till aflöning åt en ny vaktmästare vid universitetsbiblioteket ..... 9: 10.
» angående ålderstillägg åt vissa vaktbetjente vid ..... 9: 10.
» angående ökadt anslag till aflönande af trädgårdsdrängar vid botaniska institutionen vid ..... 9: 11.
» angående anslag för utgifvande af juridiska läroböcker ..... 9: 51.
» angående anslag till universitetslektorer ..... 9: 52.
» angående lönetillägg åt akademikamreraren O. G. Regnell ..... 9: 53.
» angående särskildt arfvode åt docenten S. O. M. Söderberg ..... 9: 54.

Lunds universitet, angående anslag för uppehållande af undervisningen i entomologi och vård af de entomologiska samlingarna **9**: 55.
» angående aflöning åt en assistent i matematik **9**: 56.
» angående arfvode åt en assistent vid växtfysiologiska laboratoriet **9**: 57.
» angående arfvode åt en instrumentmakare vid fysiologiska institutionen **9**: 58.
» angående arfvoden åt extra biträden vid universitetsbiblioteket **9**: 59.
» angående anslag till inköp af möbler, instrument m. m. för rättsmedicinska institutionen **9**: 60.
» angående anslag till inredning m. m. för ett kliniskt laboratorium **9**: 61.
» angående anslag till nybyggnad för universitetsbiblioteket **9**: 62.
Lungsots-sanatorium, se *Sanatorium*.
Lytta, se *Undervisningsanstalter för vanföra och lytta*.
Lånefond, se *Fattigvårdsanstalter*.
Lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende **41**.
Lån för jernvägsanläggning mellan Borås och Alfvesta **59**; **69**.
Långholmen, centralfängelset å, angående östra nattcellflygelns inredande med celler för enrumsfångar **3**: 12.
Lägre tekniska yrkesskolor, se *Tekniska läroverk*.
Länsfängelser, se *Fångvårdsanstalter*.
Läroverk, allmänna, se *Allmänna läroverken*.
» enskilda,
» tekniska, se *Tekniska läroverk*.
Löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan, angående anslag till **6**: 19.
» åt tjenstemännen vid domkapitlens expeditioner **9**: 41.
» åt lärare vid folkskolelärareseminarierna **9**: 81.
» , tillfällig, åt underbefäl m. fl. vid armén, angående anslag till **5**: 19.
» åt underbefäl vid Karlskrona artillericorps **6**: 18.

N:o å utl. eller mem.

Löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken ..... 9: 71.
» åt lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminariet ..... 9: 75.
Lönereglering för vissa landtstatstjenstemän ..... 7: 4; 26: 2.
» för vaktmästarne vid nationalmuseum ..... 9: 1.
» för rektorerna vid femklassiga läroverk i Stockholm ..... 9: 16.
» för banvakter inom statens jernvägars 4:de distrikt ..... 63; 70.
Löneregleringsfond, se *Presterskapets löneregleringsfond.*
Lönestat för Karlsborgs artillerikår ..... 5: 1.
» för flottans kårer ..... 6: 1, 5.
» för navigationsskolorna ..... 6: 7.
Lönetillägg, personligt, åt akademikamreraren i Lund O. G. Regnell ..... 9: 53.
Löneturs beräkning, se *Göteborgs högskola.*

M.

Mallmin, L. P., motion om skattefrälseräntors inlösande af staten ..... 40.
Malmö asyl, angående revisorernas framställning om indragning af ..... 50: 12.
Malmö, länsfängelset i, angående uppförande af ny hägnad och fånggård vid ..... 3: 10.
» tekniska elementarskolan i, se *Tekniska läroverk.*
Marieholm N:is 1 och 2, 2 mantal, f. d. landshöfdingeboställe i Skaraborgs län, angående försäljning af två lägenheter under ..... 56.
Marinförvaltningen, angående revisorernas anmärkningar rörande ..... 50: 5, 6.
Marma skogsskola, angående dess förflyttning till Grönsinka kronopark ..... 8: 5.
Mathållning vid garnisonerade armén, angående ökning af anslaget till ..... 5: 11.
Medicinalstyrelsen, angående ökadt anslag till (veterinäradministrationen) ..... 9: 23.
» angående delning af Pajala provinsialläkaredistrikt ..... 9: 24.

N:o å utl. eller mem.

Medicinalstyrelsen, angående hyresersättning åt en ny provinsialläkare i Norrbottens län **9**: 25.
» angående anslag till ökadt biträde vid hospitalsärendenas behandling **9**: 93.
» angående revisorernas framställning om indragning af Malmö asyl ..... **50**: 12.
Mejerihushållning, se *Boskapsskötsel.*
Mejeriinstitutet vid Alnarp, angående anslag för uppehållande af undervisningen vid ..... **7**: 22.
Meteorologiska centralanstalten, angående anslag till upprätthållande af väderlekstjensten vid ..... **9**: 100.
» » angående anslag till upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare ..... **9**: 100.
» » angående anslag för åvägabringande af dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island ..... **73**.
Meyer, E. F. W., motion om inlösen af Karlskrona—Vexiö och Vexiö—Alfvesta jernvägar ..... **27**: 8.
Minförsvar vid Göteborg, angående anslag till..... **6**: 17.
Minväsendet, angående anslag till ..... **6**: 14.
Mjeltbrandsfarsot inom Skaraborgs län, angående understöd till följd af ..... **7**: 45; **26**: 6.
Mobilisering, angående anslag till kolförråd vid ..... **6**: 16.
Mobiliseringsammunition för eldhandvapen, angående anslag till ..... **5**: 21.
Mosskulturföreningen, se *Svenska mosskulturföreningen.*
Munderingspersedlar, arméns, angående anslag till reservupplag för ..... **5**: 28.
Munderingsutrustning, arméns, angående ökning af anslaget till ..... **5**: 12.
» angående anslag å extra stat för täckande af brist i ordinarie anslaget till ..... **5**: 30.

N:o å utl. eller mem.

Myntverket, angående understöd åt arbetaren derstädes A. Andersson ..... **33.**
Myrutdikningar, angående anslag till understödjande af **47**: 3.
Mälaren, motion om anslag för verkställande af undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i ..... **60**: 2.
Möller, A. P. von, motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande sinnessjukvården ..... **9**: 111; **54**: 5.
Mötesplats för Vestmanlands regemente, angående anslag för ändrad ..... **5**: 36.

N.

Nationalmuseum, angående lönereglering för vaktmästarne vid ..... **9**: 1.
» angående anslag till statens konstindustriella samlingar ..... **9**: 36.
» angående anslag till nattlig bevakning af nationalmuseibyggnaden ... **9**: 37.
» angående anslag till restaurering af taflor tillhörande statens konstsamlingar ..... **9**: 38.
» angående anslag till biträde vid handteckningS- och gravyrsamlingen ..... **9**: 39.
Naturaunderhåll, angående ökadt anslag å femte hufvudtiteln till ..... **6**: 3.
Naturhistoriska riksmuseum, angående ökadt expensmedelsanslag till ..... **9**: 28.
» » angående anslag till afdelningen för arkegoniater och fossila växter ..... **9**: 98.
» » angående anslag till etnografiska afdelningen ..... **9**: 99.
Navigationsskolorna, angående förändrad stat för ..... **6**: 7.
Nisser, M., motion i fråga om kronans jordegarcandel i grufva ..... **82.**

N:o å utl. eller mem.

Nordiska museet, angående anslag till ..... 9: 117.
»*Nordiskt medicinskt arkiv*», angående anslag till tidskriften ..... 9: 120.
Nordström, S., motion angående ändrade bestämmelser för bidrag ur frostminskningsfonden m. m. ..... 47: 4.
Normalskolan, se *Högre lärarinneseminariet.*
Norra Angermanlands domsaga, angående delning af ... 3: 2.
Norrköping, tvångsarbetsanstalten i, angående höjning af lönen för kamreraren vid ..... 3: 3.
» angående höjning af skrifvarearfvodet till direktören vid ..... 3: 4; 25.
» tekniska elementarskolan i, se *Tekniska läroverk.*
Norrland, angående ifrågasatt anslag till bildande af en fond för kolonisation af ..... 8: 27.
Norrlands dragonregemente, se *Kaserninventarier.*
Nunnan, angående bestridande af kostnader för åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten .. 32; 46.
Se äfven *Trädgårdsnunnan.*
Nyanskaffning af krigsfartygsmateriel, angående anslag till ..... 6: 9.
Nya varfvet, centralfängelset å, angående höjning af lönen för kamreraren vid ..... 3: 3.
» angående höjning af lönen för direktören vid ..... 3: 4; 25.
Nybyggnad och underhåll, flottans, angående ökadt anslag till ..... 6: 4; 53.
Nydal, J., motion i fråga om statsbidrag till beredande af undervisning i slöjd ..... 9: 19.
Nykterhetsskrifter, angående anslag till utgifvande af ... 9: 125.
Nyköpings hospital, se *Hospitalen.*
Nyström, J. F., motion om inköp af Stockholm—Vesterås—Bergslagens och Sala—Tillberga jernvägar 27: 8.
Näringsstatistiken, angående anslag till ..... 7: 2.

O.

Observatorium i Stockholm, se *Vetenskapsakademien.*
Odlingslånefonden, angående ändrade bestämmelser för lån ur ..... 47: 4.

N:o å utl. eller mem.

Olycksfallsförsäkring, arbetares, angående afsättning till underlättande af ..... **93**: 3.
Omföring af medel från anslaget till de värnpligtiges vapenöpningar till anslaget till arméns munderingsutrustning, angående revisorernas anmärkning i anledning af ..... **50**: 4.
Omorganisation, af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, angående ökadt anslag till ..... **5**: 16.
Omorganisation, se *Ersättning*.
Operabyggnaden i Stockholm, angående anslag för brandförsäkring af ..... **8**: 28.
Optionsrätt till arrendet af förra hospitalshemmanet ½ mantal Follinge n:o 2 jemte Fallsberg, en utjord, i Östergötlands län ..... **12**.

P.

Pajala provinsialläkaredistrikt, se *Medicinalstyrelsen*.
Pansarbåtarne Svea, Göta och Thule, angående anslag till försättande i fullt tidsenligt skick af **6**: 10.
» Thordön och Tirfing, angående anslag till ändring af ..... **6**: 11.
Pantsatta Besittningar, se *Besittningar*.
Pantzarhielm, *H.*, motion om anslag för studerande af jordbruk på smålotter i Danmark ..... **7**: 30; **26**: 5.
Paris, angående inköp af beskickningshus i ..... **89**; **94**.
Patent- och registreringsverket, angående utgiftsstat för .. **7**: 12.
Pedagogiska biblioteket i Stockholm, angående anslag till **9**: 130.
Pensionering af flottans poliskår ..... **10**: 4.
» af flottans läkarestat, angående ändrade grunder för ..... **76**.
Pensionsrätten för tjenstemännen i jordbruksdepartementet ..... **24**; **30**.
» för nyinrättade jägmästaretjenster m. fl. **8**; **31**.
» för personalen vid vestkustbanan ..... **88**.
» angående förlust af ..... **10**: 9.

N:o å utl. eller mem.

Pension (eller understöd) åt: arbetaren vid myntverket A. Andersson ..... **33.**
» fängelsedirektören C. R. Wiberg ..... **10**: 11.
» fängelsepredikanten A. Löfgren ..... **10**: 11.
» fängelsekamreraren Th. Grahl **10**: 11.
» portvakten Anders Andersson ..... **10**: 12.
» fodermarsken F. L. Widlund ..... **10**: 13.
» murmästaren N. J. Nilsson **10**: 14.
» sjuksköterskan A. M. H. Ramberg ..... **10**: 15.
» sjuksköterskebiträdet J. S. Rosén ..... **10**: 15.
» arbetaren A. Johansson ..... **10**: 16.
» enkan H. F. Edling ..... **10**: 17.
» handtverkaren C. H. Blomstrand ..... **10**: 18.
» enkan A. C. Lindgren ..... **10**: 19.
» enkan S. L. Ståhl ..... **10**: 20.
» föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån F. S. Malmberg ..... **10**: 21; **91**: 2.
» underlöjtnanten J. A. S. Lagerström ..... **10**: 22.
» enkan L. A. Alm ..... **10**: 23.
» länsmannen J. Blomstrand .. **10**: 24.
» enkan A. Nilson ..... **10**: 25.
» enkan J. Almqvist ..... **10**: 26.
» vaktmästaren C. F. Lundberg **10**: 27.
» kursorn N. P. Johnsson ..... **10**: 27.
» teckningsläraren E. O. Nordlinder ..... **10**: 28.
» musikläraren J. A. Rosén ... **10**: 29.
» musikläraren N. Hagström .. **10**: 30.
» musikläraren F. J. Håkanson **10**: 31.
» musikläraren W. Söhrling ... **10**: 32.

N:o å utl. eller mem.

Pension (eller understöd) åt: enkan E. S. C. Liedholm och hennes två minderåriga barn ... 10: 33.
» äldre behöfvande folkskolelärare ... 10: 34.
Personlig fältutrustning, se *Fältutrustning*.
Persson, D., m. fl., motion om jernvägsanläggning mellan Leksand förbi Sveg till Östersund ... 27: 9.
Persson N., motion i fråga om djupborrningar i Skåne 67.
Perstorp n:o 1, ½ mantal, i Östergötlands län, angående försäljning af lägenhet under ... 15.
Pettersson, J. G., motion i fråga om ny statsbana mellan Stockholm och Södertelje ... 27: 2.
Poliskåren vid flottan, angående pensionering af ... 10: 4.
Polisstyrka på landet, angående anslag till särskild ... 7: 18.
Polisunderrättelser, angående anslag till utgifvande af ... 7: 17.
Postsparbanken, angående revisorernas erinringar rörande gällande föreskrifter i fråga om placering af bankens tillgångar ... 50: 9.
Postverket, angående anslagen till ... 8 a.
Presterskapets löneförhållanden, angående anslag för bestridande af kostnader för vissa utredningar om ... 9: 129.
Presterskapets löneregleringsfond, angående öfverföring af medel till ... 48.
Prestmän, angående resestipendier åt ... 9: 116.
Proviant, angående revisorernas anmärkning i fråga om magasinering vid Karlskrona station af ... 50: 6.
Provinsialläkare, se *Medicinalstyrelsen*.
Publika byggnader, se *Byggnader*.
Pumpverk för nya dockan i Karlskrona, angående anslag till ... 6: 15.

Q.

Qvickstorp n:o 1, ½ mantal, i Östergötlands län, angående försäljning af lägenhet under ... 15.
Qvinlig ungdom, se *Högre skolor för*.

R.

Reglemente, se *Riksgäldskontoret.*
Regnell, O. G., akademikamrerare i Lund, angående personligt lönetillägg åt ... 9: 53.
Religionsvård åt svenske sjömän m. fl. i utländska hamnar, angående anslag till beredande af ... 9: 113.
» inom Hernösands stifts lappsktalande församlingar, angående anslag till förbättrad 9: 114.
» inom Hernösands stifts finsktalande församlingar, angående anslag till förbättrad 9: 115.
Remontering och skoning m. m. för garnisonerade arméns hästar, angående ökning af anslaget till ... 5: 5.
Remontinköp, angående förhöjning af medelinköpspriset vid ... 5: 5, 16.
Reservbefäl, angående föreslagna åtgärder för att bereda armén tillgång på ... 10: 3.
Reservupplag af kläde m. m. för arméns munderingspersedlar, angående anslag till ... 5: 28.
Reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän, angående anslag till ... 5: 31.
» åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för qvinlig ungdom ... 9: 74.
» åt blindlärare ... 9: 104.
» åt föreståndare m. fl. vid abnormskolor ... 9: 106.
» åt prestmän ... 9: 116.
Restad, angående anordnande derstädes af en asyl för sinnessjuka ... 9: 110.
Revisionsberättelsen angående riksgäldsverket ... 20: 3.
» angående statsverket ... 50.
Ribbingelunds kungsgård, se *Belgstena.*
Ridderbjelke, Fr., motion i fråga om ändring af gällande bestämmelser rörande rote- och rusthållet ... 10: 2.
Ridskolan, angående ökning af anslaget till ... 5: 6.
Riks- och landsarkiven:
angående arfvoden åt e. o. tjenstemän i riksarkivet 9: 33.
» anslag till utgifvande af historiska handlingar ... 9: 34.

N:o å utl. eller mem.

Riks- och landsarkiven: angående anslag till utgifvande af »Svenska riksdagsakter» ..... **9:** 35.
Riksbankshus, se *Riksdags- och riksbankshus.*
Riksdags- och riksbankshus, nya, fullmäktiges i riksbanken och i riksgäldskontoret berättelse angående uppdraget i fråga om uppförande af ..... **1.**
Riksgäldskontoret, fullmäktiges berättelse om dess ställning och förvaltning ..... **1.**
» angående ansvarsfrihet för fullmäktige i ..... **20:** 5.
» angående stadganden att införas i det nya reglementet för ..... **65**; **92**; **95.**
» angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för **96.**
» angående lånerätten ..... **93:** 4, 5.
Riksmuseum, se *Naturhistoriska riksmuseum.*
Riksstat, angående 1901 års ..... **97.**
Rofdjur, angående anslaget till belöningar för dödande af ..... **8:** 6.
Rotering, se *Rustnings- och roteringsbesvären.*
Rustnings- och roteringsbesvären, angående höjning af anslaget till lindring i ..... **5:** 15.
Rust- och rotehållet, angående föreslagen ändring i gällande bestämmelser om ..... **10:** 2.
Rådmansö eller Svinö kungsgård, angående försäljning af en lägenhet under ..... **81:** 2.
Rågsjö n:is 2 och 3 Bengts- och Larsagård i Jönköpings län, angående försäljning af en lägenhet under **13.**
Räkenskaper, statsverkets, angående revisorernas framställning om upprättande af innehållsförteckningar till **50:** 13.
Röksvagt krut, se *Krut.*

S.

Samskolor, se *Högre skolor för qvinlig ungdom.*
Sanatorium för lungsotspatienter i södra Sverige, angående anslag för åstadkommande af ..... **9:** 94.

N:o å utl. eller mem.

Sandqvist, S. J., motion om jernvägsanläggning från Sveg till punkt å Boden—Gellivare-banan ... **27**: 9.
Sans Souci, angående understöd åt kuranstalten ... **9**: 126.
Schéele, K. H. G. von, motion om pension åt enkan Alva Nilson ... **10**: 25.
Segelrännan genom Kalmar sund, se *Kalmar sund.*
Serafimerlasarettet, se *Lasaretten.*
Sinnessjuke, se *Hospitalen.*
Sjelar, angående anslag till belöningar för dödande af ... **8**: 6.
Sjukkasseväsendet i riket, angående årsredogörelse för ... **7**: 14.
Sjukkassor, angående förvaltningsbidrag åt ... **7**: 14.
» angående afsättning till underlättande af åtgärder för bildande af ... **93**: 3.
Sjöfart, undervisningsanstalter för, angående anslag till ... **6**: 7.
Sjöförsvaret, angående anslagen till ... **6.**
Sjökommunikationer, angående anslag till ... **42.**
Sjökrigsskolan, angående anslag till löneförbättring åt lärarne vid ... **6**: 19.
Sjömanshusen, angående ersättning till ... **7**: 40.
Sjömans- och skeppsgossekårerna, se *Beklädnad.*
Sjömän, se *Religionsvård.*
Sjövall, Hj., motion om ökning af folkskolelärarnes pensioner ... **10**: 8.
» motion om pension åt enkan L. A. Alm ... **10**: 23.
» motion om afsättning till arbetareförsäkringsfonden ... **93**: 2.
Skadeersättningsbelopp, angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt ... **83.**
Skarpskyttéväsendets befrämjande, angående anslag till ... **5**: 32; **45**: 4.
Skattefrälseräntor, angående inlösen af ... **40.**
Skeppsgosseskolan, angående ökadt anslag till ... **6**: 5.
Skiften och afvittringar, angående godtgörelse åt afvittringslandtmätare ... **7**: 10.
Skjutförsök, angående anslag å femte hufvudtiteln till **6**: 12.
Skjutskicklighetens befrämjande, angående anslag till ... **5**: 32; **45**: 4.
Skjutöfningar m. m., arméns, angående ökadt anslag till **5**: 10.
Skogar, kronans, se *Afdikningar.*

N:o å utl. eller mom.

Skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, angående anslag till inköp af ..... **8**: 25, 26.
Skogsfond, se *Ecklesiastika boställenas skogsfond.*
Skogshärjning af insekten nunnan, angående åtgärder till förekommande af ..... **32**; **46**.
Skogsinstitutet, angående ändring i staten för ..... **8**: 4.
Skogsodlingen, angående anslag till befrämjande af ..... **8**: 24.
Skogsskola, se *Marma.*
Skogsstaten, angående anslagen till ..... **8**: 4; **31**.
Skytteväsendet, frivilliga, angående anslag till ..... **5**: 32; **45**: 4.
Slottsstaterna, hof- och ..... **2**.
Slott, Stockholms, angående anslaget för yttre restaurering af ..... **2**: 2.
Slöjdundervisning, se *Folkundervisningen.*
Smålotter, se *Jordbruk.*
Småskolor och *Småskolelärare*, se *Folkundervisningen.*
Småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, angående kostnaden för förvaltningen af **10**: 6.
» angående förhöjning af understödsbeloppen från ..... **10**: 7.
Sommarkurser, se *Folkundervisningen.*
Spetelske, se *Jerfsö sjukhus.*
Staaff, K. A., motion om fästande af visst vilkor vid anslag till lagbyrån ..... **3**: 8.
Stater, ändring i telegrafverkets ..... **8**: 2.
» » i tullverkets ..... **8**: 3.
» » i skogsstatens ..... **8**: 4.
» » i postverkets ..... **8** a.
Statsbidrag till väg-, bro- och hamnbyggnader m. m. **47**.
Statsregleringen för år 1901 ..... **93**.
Stiftelser, se *Donationer.*
Stipendieinrättning, se *Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.*
Storträskliden, kronopark i Norrbottens län, angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Storsunds jernvägsstation beläget område af ..... **35**.
Stockholm, länsfängelset i, angående uppförande af bostadshus åt vaktbetjente vid ..... **3**: 11.
» tekniska skolan i, se *Tekniska läroverk.*

N:o å utl. eller mem.

Stockholms alkoholisthem, angående understöd åt ..... **9**: 127; **54**: 6.
Stockholms observatorium, se *Vetenskapsakademien.*
Stockholms slott, angående anslaget för yttre restaurering af ..... **2**: 2.
Straffregister, angående kostnaderna för förande af **3** a.
Strengnäs stift, se *Folkundervisningen.*
Sundberg, G., motion om lönereglering för tjenstemännen vid ecklesiastika konsistorierna ..... **9**: 43.
Sundblad, A., motion om pension åt enkan Alva Nilson **10**: 25.
Sundsvall, angående inrättande af en teknisk elementarskola i ..... **9**: 90.
Svartsjö, tvångsarbetsanstalten å, angående höjning af lönen för kamreraren vid ..... **3**: 3.
Svea, se *Pansarbåtar.*
Svedelius, A. G., motion i fråga om anslaget till restaurering af Örebro slott ..... **8**: 18.
Svegs kommun, i Jemtlands län, angående upplåtelse af ett till kyrkostallar afsatt område till ..... **52.**
Svenska fornskriftssällskapet, angående anslag till ..... **9**: 112.
Svenska minnen i främmande länder, angående anslag till forskningar efter ..... **74.**
Svenska mosskulturföreningen, angående anslag till ..... **7**: 29.
Svenska riksdagsakter, se *Riks- och landsarkiven.*
Sveriges traktater, angående anslag till fortsatt utgifvande af ..... **4**: 2.
» *geologiska undersökning*, angående anslag till **7**: 31.
Svinö, se *Rådmansö.*
Sättran, hospitalslägenhet i Östergötlands län, angående försäljning af tre lägenheter under ..... **22.**
Söderberg, S. O. M., docent vid universitetet i Lund, angående särskildt arfvode åt ..... **9**: 54.
Södra Bergnäs by i Norrbottens län, angående anslag till kapellbyggnad i ..... **9**: 128.

T.

Tekniska läroverken, angående anställande vid tekniska högskolan af en extra lärare i tillämpad värmelära ..... **9**: 21.

N:o å utl eller mem.

Tekniska läroverken, angående höjning af lönen för professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan ..... **9**: 22; **54**: 3.
» » angående anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska högskolan ..... **9**: 87.
» » angående anslag till aflöning åt en biträdande lärare m. m. vid tekniska skolan i Stockholm ..... **9**: 88.
» » angående anslag till uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö och Borås ..... **9**: 89.
» » angående anslag till inrättande af en teknisk elementarskola inom Vesternorrlands län ..... **9**: 90.
» » angående understöd åt lägre tekniska yrkesskolor ..... **9**: 91.
Telefonledningar, angående anslag till anläggning af ... **8**: 12, 13, 15.
Telegrafverket, angående ändringar i staterna för ... **8**: 2.
» angående användande af öfverskott å anslag till en telegrafförbindelse ..... **8**: 14.
Telefonväsende, statens, angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af ..... **41**.
Thordön, se *Pansarbåtar*.
Thule, se *Pansarbåtar*.
Tillfällig löneförbättring, se *Löneförbättring*.
Tirfing, se *Pansarbåtar*.
Tjenstgöringstid, angående utredning i fråga om embets- och tjenstemäns dagliga ..... **55**.
Tomteboda, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda*.
Torpedmateriel, se *Artilleri- och torpedmateriel*.
Traktamentsersättning till sjuk befattningshafvare vid flottan under vistelse å sjukvårdsanstalt, angående revisorernas anmärkning i fråga om ..... **50**: 5.
Trapp, O., m. fl., motion i fråga om pensionsrätt för personalen vid vestkustbanan ..... **88**.

Trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län, angående användande af anvisadt belopp för utrotande af **29**.
Tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, angående anslag till förekommande och hämmande af ..... **7**: 41.
Tullverket, angående ändring i staterna för ..... **8**: 3.
» angående förstärkning af arbetskrafterna i **8**: 16.
Tvångsarbetsanstalter, se *Fångvårdsanstalter*.
Tvättinrättning, se *Krigsskolan*.

U.

Uddevalla, kronohäktet i, angående uppförande af ny hägnad och fånggård vid ..... **3**: 10.
Ultuna landtbruksinstitut, angående anslag till aflöningar m. m. vid ..... **7**: 21.
Underbefäl m. fl. vid armén, angående anslag för tillfällig löneförbättring åt ..... **5**: 19.
» vid Karlskrona artillerikår, angående anslag för tillfällig löneförbättring åt ..... **6**: 18.
Understöd åt blindlärareelever ..... **9**: 104.
Undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål, motion i fråga om inrättande af ..... **7**: 9; **26**: 4.
Undervisningsanstalter för sjöfart, angående ökadt anslag till ..... **6**: 7.
Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:
angående anslag till läroanstalterna i Vadstena och Bollnäs för öfveråriga döfstumma ..... **9**: 101.
» angående anslag till handtverksskolan i Kristinehamn för blinda **9**: 102.
» angående anslag till förskolan för blinda å Tomteboda ..... **9**: 103.
» angående anslag till tryckning af blindskrifter, till understöd åt blindlärareelever samt till reseunderstöd åt blindlärare ..... **9**: 104.
» angående anslag till förhyrande af lokal för förskolan för blinda i Vexiö ..... **9**: 105.

N:o å utl. eller mem

Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:
angående resestipendier till föreståndare m. fl. vid abnormskolor ..... 9: 106.
Undervisningsanstalter för vanföra och lytta, angående understöd för uppehållande af föreningarnas för bistånd åt vanföra och lytta verksamhet ..... 9: 107.
Universiteten, angående anslagen till ..... 9: 2—14, 44—70.
Se vidare *Karolinska mediko-kirurgiska institutet*, *Lunds universitet* och *Upsala universitet*.
Upprensning af åar och farleder, angående anslag till 47: 2.
Upsala n:o 1, [1]; mantal, f. d. militieboställe i Kalmar län, angående försäljning af en lägenhet från . 36.
Upsala universitet, angående anslag till ett docentstipendium i kyrkohistoria vid ..... 9: 2.
» angående anslag till aflöning åt en assistent vid den patologiska institutionen ..... 9: 3.
» angående anslag till aflöning åt en amanuens vid den zootomiska institutionen ..... 9: 4.
» angående anslag för ökande af lönerna för vissa vaktbetjente vid ..... 9: 5.
» angående arfvode åt en lärare i finsk-ugriska språk ..... 9: 44.
» angående anslag till universitetslektorer ..... 9: 45.
» angående anslag för undervisningen i geografi ..... 9: 46.
» angående anslag till arfvoden åt e. o. amanuenser vid universitetsbiblioteket ..... 9: 47.
» angående anslag till inköp af konsthistorisk undervisningsmateriel ..... 9: 48.
» angående anslag till nybyggnader vid akademiska sjukhuset ..... 9: 49.
» angående anslag till nybyggnad för kemiska institutionen ..... 9: 50.

N:o å utl. eller mem.

Upsala universitet, angående anslag för utgifvande at juridiska läroböcker ..... 9: 51.
Utrikesdepartementet, angående anslagen till ..... 4.
Uttersberg, kronopark i Vestmanlands län, angående försäljning af fyra jordområden under ..... 34.

V.

Vadstena, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.*
Vadstena krigsmanshuskassa, angående förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap ..... 10: 1.
Waldenström, P., m. fl., motion om högre anslag till Nordiska museet ..... 9: 117.
» motion i fråga om dyrtidstillägg åt vissa tjenstemän och betjente ..... 11.
Wallander, J., andre instruktör i husslöjd, angående personligt ålderstillägg åt ..... 7: 32.
Wallis, C., motion om rektorernas vid de femklassiga allmänna läroverken i Stockholm uppflyttning i högre lönegrad ..... 9: 17.
Vanföra, se *Undervisningsanstalter för vanföra och lytta.*
Vapenöfningar, det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalleriets, angående ökning af anslaget till ..... 5: 8.
» de värnpligtiges, angående ökning af anslaget till ..... 5: 9.
Vattenaftappningar, angående anslag till understödjande af ..... 47: 3.
Vattenhöjdmätningsstationer, angående anslag för underhåll och tillsyn af ..... 9: 124.
Vattenkommunikationer, angående anslag för upprensning af åar och farleder ..... 47: 2.
Ved, ljus och vatten för den garnisonerade armén, angående ökning af anslaget till ..... 5: 14.
Venern, angående anslag till bestridande af kostnaden för undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag för reglering af vattenståndet i ..... 60: 2.
Vermlands fältjägarekår, angående ändring i staten för 5: 1.

N:o å utl. eller mem.

Vesterbottens regemente, se *Exercishus.*
Westerhus n:is 2 och 3, angående upplåtelse till landtförsvaret af mark från ..... **84.**
Vestkustbanan, angående pensionsrätt för personalen vid **88.**
Vestmanlands regemente, se *Mötesplats.*
Vestrahult n:o 1, angående försäljning af en lägenhet under ..... **81**: 1.
Vetenskapsakademien, angående anslag till anskaffande af ny meridiancirkel m. m. för Stockholms observatorium ..... **9**: 96.
Veterinäradministrationen, se *Medicinalstyrelsen.*
Vexiö blindskola, se *Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.*
Vexiö folkskolelärareseminarium, se *Folkundervisningen.*
Widén, J., motion om inrättande inom Strengnäs stift af ett seminarium för utbildande af folkskolelärare ... **9**: 80.
Wieselgren, S., m. fl., motion angående anslag till nyanskaffning af fältartillerimateriel och ammunition ..... **5**: 23; **45**: 2.
» motion om anslag till det frivilliga skytteväsendet ..... **5**: 32; **45**: 4.
» motion om högre anslag till Nordiska museet ..... **9**: 117.
Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, angående anslag till arfvoden för vård af samlingarna, för undersökning och beskrifning af fornlemningar samt till utgifvande af planschverk öfver fornsaker ..... **9**: 97.
Väderlekstjenst, se *Meteorologiska centralanstalten.*
Väfskolan i Borås, angående anslag till ..... **7**: 33.
Väganläggningar och vägförbättringar, angående statsbidrag till ..... **47**: 1.
Vägdelningar, angående anslag till bestridande af statsverkets andel i kostnaden för ..... **7**: 20.
Värnpligt, allmän, angående föreslagen nyorganisation af försvaret grundad på ..... **5**: 40, **6**: 22.
Värnpligtiges vapenöfningar, angående ökadt anslag till **5**: 9.
» inskrifning och redovisning m. m., angående anslag för tillämpning af värnpligtslagens föreskrifter i fråga om ..... **5**: 20.

Y.

Yrkesskolor, lägre tekniska, se *Tekniska läroverk.*

Å.

Åkerlind, E. G., motion om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt **63**; **70**.
Åkerman, A. R., motion i fråga om kronans jordegareandel i grufva **82**.
Åkesson, N., motion om ökadt anslag för inköp af remonter för arméns behof **5**: 5, 16.
Ålberga n:o 1, 1 mantal, f. d. militieboställe i Södermanlands län, angående försäljning af en tillhörande lägenhet, benämnd Fjellen **37**.
Ålderstillägg åt vissa vaktbetjente vid universitetet i Lund **9**: 10.
» åt musiklärare vid folkskollärareseminarierna m. fl. **9**: 17.
» *personligt*, åt instruktören i husslöjd J. Wallander **7**: 32.

Ö.

Ödman, C. J., motion om ökning af fonden för fiskerinäringens befrämjande **7**: 38.
» motion om höjdt anslag till statsbidrag för väganläggningar och vägförbättringar **47**: 1.
Öfra Leberg n:o 6 Bossgård, 1 mantal, i Östergötlands län, angående försäljning af tre lägenheter under **16**.
Öfverintendentsembetet, angående revisorernas anmärkning rörande **50**: 8.
Örebro, länsfängelset i, angående uppförande af ny hägnad och fånggård vid **3**: 10.
Örebro slott, angående anslag till yttre restaurering af **8**: 18.
Örebro stad, angående markupplåtelse till **38**.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B., 1900.

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1900.

FJERDE SAMLINGEN.

2:dra Afdelningen.

Sammansatta stats- m. fl. utskotts utlåtanden och memorial n:is 1—10.

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 22 februari 1900, kl. 12 middagen.

Memorial, angående understöd till aflidne arbetsförmannen C. F. Björklunds minderåriga barn.

Uti den af fullmägtige i riksbanken och i riksgäldskontoret den 15 nästlidne januari till stats- och bankoutskotten afgifna berättelse, angående utförandet af det fullmägtige meddelade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken, hafva fullmägtige gjort följande framställning:

»Sedan 1894 års Riksdag, med bifall till en af fullmägtige gjord framställning, medgifvit, att af riksbankens medel finge utbetalas understöd åt bland andra den genom olyckshändelse under arbete för riksdagshuskomiténs räkning den 16 januari 1894 omkomne arbetsförmannen Carl Fredrik Björklunds enka Anna Maria Olivia Arlén 300 kronor årligen, så länge hon lefde ogift, samt till hvart och ett af makarnes barn till fylda 15 år 50 kronor om året, har understöd blifvit åt vederbörande utbetaldt i enlighet med Riksdagens beslut åt såväl enkan Björklund som makarnes fem barn, Anders Fredrik Gunnar, född den 24 januari 1887, Bertil Gustaf Valentin, född den 24 februari 1888, Anna Arvida Kristina, född den 31 augusti 1890, John Mauritz, född den 10 november 1892 och Jenny Maria, född den 12 mars 1894. Nu har under den 6 augusti 1899 enkan

Björklund aflidit i utfattiga omständigheter, samt den för barnen utsedde förmyndaren sjökaptenen Aug. Högström i Vestervik, dit enkan Björklund efter mannens död afflyttat, under åberopande af berörda, äfven genom behörigt intyg af vederbörande kyrkoherde styrkta förhållande beträffande ställningen i boet, hos fullmägtige i riksbanken skriftligen anmält, *att* den äldste af sönerna, som uppnått 12 års ålder, vore mycket döf och litet begåfvad å förståndets vägnar; *att* till bekostnad af samtliga barnens uppfostran och vård annan tillgång icke förefunnes än ofvannämnda af Riksdagen dem beviljade understöd å 50 kronor för hvarje barn; samt *att* detta understöd för nämnda ändamål vore alldeles otillräckligt, då ej någon ville åtaga sig att hafva dem i sin vård mot så ringa ersättning; och har på grund häraf Högström hemstält, att det understöd, som utgått till barnens moder, måtte fortfarande få utbetalas till barnens uppehälle och uppfostran.

I sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 5 den 13 mars 1894 äro anförda de skäl, på grund af hvilka understöd då ifrågasattes för enkan Björklund och hennes barn; och tillåta sig fullmägtige att för närmare kännedom härom hänvisa till samma memorial.

Beträffande den af sjökaptenen Högström i egenskap af de minderåriga barnens förmyndare gjorda ansökningen synes det fullmägtige, som härhos till utskottet öfverlemna samma ansökning med tillhörande prestbetyg, vara med billighetens fordringar öfverensstämmande, att densamma vinner afseende. Fullmägtige få derför hemställa, att utskottet behagade göra framställning till Riksdagen, att Riksdagen ville medgifva, att, på sätt af vederbörande förmyndare för arbetsförmannen Carl Fredrik Björklunds minderåriga barn begärts, det årliga understödsbelopp af 300 kronor, som anslagits att utaf riksbankens medel utgå till bemälde Björklunds enka, måtte efter hennes död få tilldelas barnen med 60 kronor för hvart barn, intill dess det uppnår 15 års ålder.»

Det sammansatta stats- och bankoutskottet, till hvars behandling detta ärende öfverlemnats, har funnit ofvan anförda omständigheter innefatta giltig grund för den af fullmägtige gjorda framställningen, och får utskottet med anledning häraf hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att af det årliga understödsbelopp å 300 kronor, som anslagits att af riksbankens medel utgå till arbetsförmannen Carl Fredrik

Björklunds enka Anna Maria Olivia Arlén, må efter hennes numera inträffade död till hvart och ett af makarnes fem barn, tills det uppnår 15 års ålder, utbetalas 60 kronor om året.

Stockholm den 22 februari 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 22 februari 1900, kl. 12 middagen.

Utlåtande, i anledning af verkställd granskning af fullmägtiges i riksbanken och fullmägtiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

Till behandling af sammansatt stats- och bankoutskott hafva öfverlemnats dels från statsutskottet den del af Riksdagens år 1899 församlade revisorers berättelse angående riksgäldskontoret, hvilken afhandlar byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus, dels från såväl stats- som bankoutskottet fullmägtiges i riksbanken och i riksgäldskontoret till nämnda båda utskott afgifna berättelse angående fullgörandet af det fullmägtige gemensamt lemnade uppdrag i fråga om de byggnader för Riksdagen m. m. och riksbanken, som 1888 års Riksdag beslutit skola uppföras å Helgeandsholmen,

hvarjemte sammansatta utskottet fått emottaga protokollen vid fullmägtiges gemensamma sammanträden under sistförflutna år samt innevarande år till och med den 15 nästlidne januari.

Vid 1899 års riksdag erhöllo fullmägtige i riksbanken och i riksgäldskontoret ansvarsfrihet för alla de beslut och åtgärder, som funnos antecknade i deras vid gemensamma sammanträden rörande frågan om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus förda protokoll från den 20 januari 1898 till och med den 20 januari 1899.

Utskottet har nu *ej mindre* tagit kännedom om ofvan omförmälda revisionsberättelse, i hvad den rör byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus, samt fullmägtiges i riksbanken och i riksgäldskontoret berättelse om det vidare fullgörandet af ofta nämnda uppdrag, *än äfven* genomläst de protokoll, som förts vid fullmägtiges deraf påkallade, efter den 20 januari 1899 till och med den 15 januari detta år hållna gemensamma sammanträden.

Då utskottet funnit fullmägtige under den tid, utskottets nu företagna granskning omfattat, hafva med nit och omtanke fullgjort ifrågavarande uppdrag, får utskottet hemställa,

att fullmägtige i riksbanken och fullmägtige i riksgäldskontoret må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i deras vid gemensamma sammanträden rörande frågan om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus förda protokoll från den 20 januari 1899 till och med den 15 januari 1900.

Stockholm den 22 februari 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Stockholm 1900. Iduns Kungl Hofboktryckeri.

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 1 e. m

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 34 med förslag till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 35, med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln, punkt 36:o, gjorda framställning angående anslag till försöksmobilisering, dels ock en i ämnet väckt motion.

Uti en till Riksdagen den 26 januari detta år aflåten proposition, n:o 34, har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap.

Härigenom förordnas, att, oberoende af den tjenstgöring för utbildning, som åligger värnpligtig enligt § 27 värnpligtslagen, värnpligtig, som år 1900 tillhör beväringens första uppbåd vid de delar af

hären, Konungen bestämmer, skall vara pligtig att under sagda år för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, tjenstgöra under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad; skolande i fråga om denna öfning för öfrigt gälla hvad i värnpligtslagen finnes stadgadt angående värnpligtigs tjenstgöring under fredstid samt påföljd för uteblifvande från sådan tjenstgöring; och eger Konungen rörande befrielse från omförmälda öfning meddela de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof eller med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpligtigs vistelse utom riket eller på större afstånd från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

Öfriga för denna lags tillämpning erforderliga närmare bestämmelser meddelas jemväl af Konungen.

Uti en samma dag aflåten proposition, n:o 35, har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga följande

Lag

angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap.

Såsom tillägg till lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot, förordnas härigenom, beträffande mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, som följer:

Derest Konungen för utrönande af härens krigsberedskap finner nödigt anbefalla, att under år 1900 inom särskilda delar af riket mönstring skall ega rum af hästar och fordon, hvilka i händelse af krigsmagtens ställande på krigsfot böra i öfverensstämmelse med föreskrifterna i lagen den 24 maj 1895 anskaffas, skall det åligga dels de i §§ 4 och 5 af berörda lag omförmälda nämnder och mönstringskommissioner att fullgöra de åligganden, som dem enligt samma lag vid krigstillfälle tillkomma, dels ock vederbörande egare af hästar och fordon att ej mindre tillhandahålla dessa för nämnderna än äfven å de utsatta samlings- och mönstringsplatserna i behörig tid inställa de uttagna hästarne och fordonen med persedlar och tillbehör för undergående af mönstring, allt på sätt i nämnda lag finnes föreskrifvet; dock att foder till hästarne icke behöfver medföras utöfver hvad som erfordras för fram- och återfärden samt högst en dags uppehåll å mönstrings-

stället, äfvensom att uttagning tvångsvis af hästar och fordon, på sätt i §§ 5 och 7 af lagen stadgas, icke skall ske.

Uraktlåter egare af hästar eller fordon att fullgöra hvad enligt denna lag honom åligger, böte för häst eller fordon, som inställts med ofullständig utrustning, fem kronor samt för häst eller fordon, som icke inställts, tjugu kronor.

Å böter, som enligt denna lag af mönstringskommissionen anses böra egare af häst eller fordon påföras, skall förteckning uppgöras och till Konungens befallningshafvande i länet ofördröjligen insändas; skolande mönstringskommissionen, innan den lemnar förrättningsstället, granska och underteckna den af protokollsföranden uppgjorda bötesförteckning.

I fråga om böternas uttagande, förvandling vid bristande tillgång samt användning äfvensom besvärs anförande skall gälla hvad i §§ 46—48 af värnpligtslagen den 5 juni 1885 finnes i afseende å böter enligt nämnda lag stadgadt.

De för denna lags tillämpning i öfrigt erforderliga bestämmelser meddelas af Konungen.

Derjemte har Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln, punkten 36:o, föreslagit Riksdagen att för utförande under innevarande år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjensöfningar vid den eller de delar af hären, Kongl. Maj:t bestämde, äfvensom för anställande af mönstring med hästar och fordon, som erfordrades för krigsmagtens ställande på krigsfot, å extra stat för år 1901 bevilja 480,000 kronor.

I sammanhang med dessa, till förberedande behandling af det sammansatta stats- och lagutskottet remitterade ärenden har det sammansatta utskottet förehaft en af herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra inom Andra Kammaren väckt motion, hvari föreslagits, att, för den händelse Riksdagen beslutade, att en försöksmobilisering skulle verkställas, Riksdagen äfven måtte besluta, att värnpligtig, som fullgjorde tjenstgöring utöfver den, som enligt § 27 värnpligtslagen honom åläge, måtte åtnjuta dagaflöning för den öfverskjutande tiden med 1 krona 50 öre om dagen, att till honom efter slutad öfning kontant utbetalas.

Till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari innevarande år har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet erinrat, hurusom Kongl.

Maj:t i proposition till 1897 års Riksdag framlagt förslag om anvisande af 700,000 kronor för utförande under år 1898 af en försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjenstöfningar vid en arméfördelning. Vid behandling af detta förslag hade Riksdagen, enligt dess skrifvelse den 5 maj 1897, funnit, att i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet flera skäl framhållits för den föreslagna försöksmobiliseringen, och Riksdagen hade icke velat förneka, att genom en sådan mobilisering fördelar för försvaret i viss mån skulle vinnas derigenom, att den nuvarande härordningen blefve mera omfattande pröfvad, än som under fredstid skedde, men Riksdagen hade ansett, att en så dyrbar åtgärd som en försöksmobilisering, i fall den skulle befinnas oundgängligen nödvändig, icke lämpligen borde ega rum, förrän man kunde blifva i tillfälle draga all den nytta deraf, som i militäriskt hänseende vore möjlig, hvilket dock, enligt Riksdagens mening, icke kunde ske förr, än den nya härordningens ökade öfningstid kommit alla första uppbådets åtta årsklasser till del; och hade Riksdagen af dessa skäl funnit sig ej böra bifalla berörda förslag.

Frågan hade å nyo upptagits i proposition till nästlidet års Riksdag, då enahanda anslag begärts för utförande i ofvannämnda utsträckning af försöksmobilisering jemte fälttjenstöfningar under innevarande år, och hade dervid framhållits, bland annat, att det af 1897 års Riksdag anförda skäl emot en försöksmobilisering förlorat sin giltighet år 1900, enär vid en tillämpning detta år af gällande mobiliseringsplaner icke ett enda af liniens truppförband eller den del af armén, som vore afsedd för fälttjensten, behöfde sammansättas af andra årsklasser än dem, som enligt den nya härordningen erhållit fullständig öfning, vid hvilken arméfördelning en mobilisering än måtte anbefallas.

I afseende å detta Kongl. Maj:ts förslag hade Riksdagens kamrar, enligt skrifvelse den 4 Maj 1899, stannat i skiljaktiga beslut, hvadan frågan om försöksmobilisering äfven då förfallit. De motiv, som hufvudsakligen varit grundläggande för denna utgång af frågan, vore, enligt departementschefens åsigt, att söka i det utlåtande, som i ämnet afgifvits af sammansatta stats- och lagutskottet, hvari, bland annat, anförts, att tidpunkten för ett dylikt mobiliseringsförsöks verkställande äfven då vore ogynsam, enär från skilda delar af landet klagomål försports öfver den stora bristen på arbetskrafter i såväl industriens som jordbrukets tjenst, samt statsföretag af vidsträckt omfattning å olika orter tagit i anspråk arbetsfolk i talrik mängd. Under sådana förhållanden vore otvifvelaktigt, att en vapenöfning af så stor omfattning och å många områden djupt ingripande betydelse som den föreslagna, hvari-

genom särskildt arbetare i stort antal, om ock för kortare tid, komme att dragas från sin vanliga verksamhet, skulle kännas än mer betungande; och det hade synts Riksdagen, som om man borde afvakta en lägligare tid för att derigenom göra den ändock ganska tryckande bördan af den ifrågasatta åtgärden något lättare. Ett ytterligare uppskof af frågan hade synts påkalladt äfven deraf, att centralmyndigheten för arméns förvaltning icke blifvit ordnad och i hvarje fall till innevarande år ej hade kunnat hinna blifva så organiserad, att de erfarenheter, som vore afsedda att vinnas genom försöksmobiliseringen, hade, i hvad på denna myndighet ankommit, kunnat fullt tillgodogöras.

Med hänsyn till hvad vid 1899 års riksdag i ärendet förekommit, hade uti skrifvelse den 4 oktober samma år t. f. chefen för generalstaben, öfversten m. m. K. G. Bildt blifvit anmodad att utarbeta förslag jemte kostnadsberäkningar rörande en försöksmobilisering i mindre omfattning och enligt i någon mån förändrade grunder, än förut varit föreslaget.

Till åtlydnad häraf hade denne, med öfverlemnande af förslag till lagar angående »vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap» och angående »mönstring af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap», uti skrifvelse den 7 december 1899 till en början rörande de af sammansatta stats- och lagutskottet anförda skäl emot bifall till den föreslagna försöksmobiliseringen erinrat, hurusom omöjligt vore att afpassa försvarets kraf efter rådande konjunkturer. Under tider, då arbetstillgången vore riklig och arbetslönerna stora, blefve naturligtvis inkallelsen till en försöksmobilisering mera känbar i första rummet för de inkallade, hvilka ginge miste om sin arbetsförtjenst, och i andra rummet för deras arbetsgifvare, hvilka under någon tid måste undvara en och annan af sina vanliga biträden. Under dåliga konjunkturer åter skulle kanske statsverkets tillstånd anföras som ett skäl mot ökade vapenöfningar. Det vore för öfrigt ej möjligt att förutse, huru de ekonomiska förhållandena kunde gestalta sig om några år, ja, ej ens hvilka förändringar, som deri kunde inträffa under den tid, som förginge mellan den tidpunkt, då en försöksmobilisering beslutades, och den dag, då den sattes i verket. Erkändes vigten för försvaret af, att härordningen under fredstid underkastades ett så allvarligt prof som den ifrågasatta försöksmobiliseringen, borde ofvannämnda skäl ej förorsaka ett uppskof, men möjligen föranleda till försökets anställande i mindre omfattning, till lättnad för dem, hvilkas intressen företrädesvis deraf berördes.

Hvad arméförvaltningen anginge, deltoge detta embetsverk — med

den decentralisation af förvaltningsbestyren, som redan blifvit åvägabragt — mindre i arbetet vid en försöksmobilisering af blott en del af armén, och dess befattning med försöket minskades ytterligare, ju mindre omfattning detta erhölle. I allt fall kunde ej i arméförvaltningens nuvarande organisation ligga något hinder för en försöksmobilisering, utan borde snarare erfarenheterna från denna i någon mån komma utredningen af frågan om det slutliga anordnandet af härens centrala förvaltning till godo.

Emellertid borde, enligt hvad t. f. chefen för generalstaben vidare anfört, äfven andra skäl tala för att anställa försöket i något mindre omfattning än den förut föreslagna; bland annat att den ständigt ökade enskilda trafiken å jernvägarne ej kunde under fredsförhållanden inskränkas i ens närmelsevis samma grad som vid en verklig mobilisering. Jernvägarne kunde svårligen tagas i anspråk i högre grad för militära behof, än hvad som plägade ske vid de större fälttjenstöfningarna, ja, deras tjenster kunde ej ens vid de mobiliserade truppförbandens sammandragande till fälttjenstöfningar påräknas lika mycket som då, enär tiden för förberedelsers träffande måste blifva ganska knapp. Då det följaktligen vore önskligt, att sammandragningen af trupper till de fälttjenstöfningar, som borde under försöksmobiliseringstiden hållas, inskränktes, syntes ock tiden för sjelfva öfningarna böra något minskas.

Äfven i det 1899 föreslagna sättet för hästars anskaffning hade t. f. chefen för generalstaben ansett en modifikation önskvärd till undanrödjande af inom Riksdagen yttrade betänkligheter. Sålunda hade han ansett en mönstring böra ega rum inom vissa områden af de hästar och fordon, hvilka vid verklig mobilisering skulle komma att utskrifvas för arméns behof. Denna fråga vore dock, enligt hans åsigt, icke så direkt sammanbunden med sjelfva försöksmobiliseringen, att det blefve nödvändigt att — såsom till exempel motsvarande norska författning tillstadde — äfven uttaga de mönstrade hästarna till de mobiliserade truppernas förfogande. För dessa senare vore det af mindre betydelse, på hvad sätt de erforderliga hästarna komme dem till handa, enär det hufvudsakliga arbetet vid en hästutskrifning tillkomme de civila myndigheterna. Vid en verklig utskrifning i fredstid skulle dessa myndigheter liksom hästegarne betungas med många formaliteter för ersättningar och dylikt, hvilka icke egde någon motsvarighet vid krigstillfälle. Oberoende af mönstringsarbetet borde derför de för försöksmobiliseringen erforderliga hästarna legas. Af vigt vore dervid, att det beräknade antalet kunde med säkerhet påräknas, hvilket icke vore möj-

ligt med mindre, än att bestämda aftal redan på förhand upprättades. Med bevarande af hemligheten om de truppförband, som skulle mobiliseras, kunde detta ej ske på annat sätt, än att det bestämda antalet på förhand legdes och uppställdes å spridda orter inom landet för att sedan i sinom tid föras till vederbörliga mobiliseringsorter. Då såväl kostnaden som transportsvårigheterna härigenom något ökades, måste hästantalet icke så litet reduceras mot det senast föreslagna. Deremot skulle vinnas full säkerhet, för att det åsyftade målet med hästarnas inställande nåddes, hvarigenom olägenheten af de skedda inskränkningarna i någon mån minskades.

Men gifvet vore dock, att en försöksmobilisering för att blifva till verkligt gagn måste utföras i så stor skala, att erfarenheterna derifrån kunde lemna ett tillfredsställande svar på de frågor, hvilkas lösning vore utförd på papperet, men ännu ej underkastad något praktiskt prof.

I främsta rummet komme då stammens och de värnpligtiges inkallelse, hvilken också till tiden vore den första af de stora arbetena under mobiliseringens gång. Sedan länge hade ett oafbrutet arbete pågått för att förenkla och förbättra bestämmelserna härom, hvilket arbete slutligen utmynnat i 1897 års »Instruktion för inkallelse och samling af beväringen vid allmän mobilisering». Men äfven sedan hade ytterligare försök med orderutskrifning och dylikt ifrigt pågått, och kunde arbetena nu sägas hafva fortskridit så långt, att man icke med säkerhet kunde arbeta sig fram längre utan att hafva praktisk erfarenhet att stödja sig på. För dessa arbetens skull vore det högeligen önskligt, att försöket snart sattes i verket. Det intresse och det nit, hvarmed alla vederbörande organ bedrifvit detta arbete, borde ej få förminskas af medvetandet, att det nu vore omöjligt att komma längre. Vigtigt vore ju i första hand att få pröfva det nu fullgjorda arbetets värde och om beräkningarna varit rigtiga, men dernäst vore af vigt att tillse, om icke än säkrare och hastigare resultat kunde nås genom förbättringar af det gällande systemet. För att nå det första syftemålet måste ett ej alltför litet antal truppförband mobiliseras, så att erfarenhet kunde vinnas om nu gällande inkallelsemetods användbarhet under olika lokala förhållanden och vid jemförelsevis stora svårigheter. Härmed torde böra förbindas försök i mindre omfattning och å lämpliga ställen med påtänkta förenklade och snabbare metoder. Ty för den händelse det skulle visa sig, att inkallelsen mötte mindre svårigheter, än som väntats, borde man samtidigt få fullt klart för sig, på hvilka vägar man borde slå in för att ytterligare minska tiden.

Det skulle dock vara ett fel, om man eftersträfvade att inkalla manskapet till mobiliseringsorterna förr, än man vore i stånd att der mottaga, förpläga och utrusta dem. Att i allo pröfva de planer, som uppgjorts för truppens inqvartering å mobiliseringsorterna vore tyvärr icke möjligt utan tillämpning af reqvisitionslagarna, hvilket dock icke lämpligen kunde förutsättas. Men å andra sidan rörde man sig här med gifna fakta, som redan i fred lättare kunde öfverskådas och beräknas. Dessutom torde försöksmobiliseringen i alla fall nu böra anbefallas under den blidare årstiden, då anstalter ändock kunde vidtagas för att truppen ej skulle lida af väderlekens inflytande.

Ordnandet af truppens förplägning såväl under fredstjenstgöring som äfven under fältlifvet mera liknande förhållanden — såsom vid större fälttjenstöfningar — hade under de senare åren otvifvelaktigt gjort högst betydande framsteg, senast genom intendenturcorpsens förbättrade organisation. Dess utbildning i teoretiskt hänseende hade oafbrutet utvecklats, men särskildt den praktiska hade visat sig främjas företrädesvis genom de större fälttjenstöfningarna, der verkliga svårigheter varit att öfvervinna och öfvervunnits. Erfarenheterna från dessa hade varit ett stöd för utvecklingen och ledt den i rätt rigtning. För sitt så ytterst svåra och magtpåliggande värf i fält stode corpsen nu bättre förberedd än någonsin tillförene. Men den saknade ännu hvarje praktisk erfarenhet om sin kanske än svårare uppgift vid mobliseringen, nemligen att efter en ytterst kort varsel tillförlitligen ordna förplägnaden af de massor, som redan efter några dagar strömmade till mobiliseringsorterna, och den behöfde erfarenhetsrön för att äfven i detta fall veta, i hvilken rigtning den skulle arbeta vidare. Om truppernas förplägnad å mobiliseringsorterna ej vore på förhand ordnad, kunde deraf de största faror för disciplinen och för härens krigsberedskap uppstå. Endast praktiken kunde gifva vid handen, om den beräknade tiden vore tillräcklig för förnödenheternas anskaffande, eller om den till äfventyrs måste förlängas eller kunde förkortas. Också borde försöken fördenskull få en tillräcklig omfattning med afseende på olika lokala förhållanden, så att det kunde afgöras, om och i hvad mån högre myndigheter borde vara beredda på att med befintliga reservförråd eller andra utomordentliga åtgärder komma en eller annan regementsförvaltning till hjelp.

Äfven med arbetet på arméns utrustning stode man nu på den punkt, att man för arbetets fortsättande behöfde stöd af verkliga rön. Här väntade på sin lösning frågorna, i hvad mån man kunde förlita sig på manskapets medförande af egna persedlar, särskildt s. k.

småpersedlar, huru förråden och tjensten vid desamma borde ordnas för att trygga en hastig utrustning, huru klädespersedlarne skulle profvas och afpassas m. m. Visserligen vore svårigheterna här ej så betydande som vid förplägningen. Men utan att man lärde fullt känna dem kunde arméns utrustning ej sägas vara fullt betryggande ordnad.

Det sista men derför icke minsta af de stora mobiliseringsarbetena vore anskaffandet af hästar och fordon, och hade åt detsamma tillmätts en sådan vigt, att Riksdagen på Kongl. Maj:ts förslag antagit en lag för tryggande af hästanskaffningen vid krigstillfälle. Denna lag tilläte dock icke, i motsats till de flesta andra länders, särskildt Norges, lagstiftning i samma ämne, något försöks anställande redan i fredstid. Ur militär synpunkt finge detta förhållande anses som en brist, i synnerhet som vi ej ens egde möjlighet att genom periodiskt återkommande hästmönstringar, såsom i flere länder egde rum, inhemta kännedom om hästmaterialets å olika orter beskaffenhet och duglighet för krigsbruk vare sig såsom rid- eller draghästar.

Vår kännedom om hästtillgången vore grundad på ett ur militär synpunkt ganska otillfredsställande statistiskt material, och vår kunskap om hästarnes qvalitet beroende på en allmän, i hög grad personlig och godtycklig uppfattning, och redan af detta skäl vore en mönstring af hästtillgången, helst öfver hela riket, men åtminstone å flere ställen, fördelaktig.

Det vore emellertid icke ensamt eller ens hufvudsakligen af detta skäl som en mönstring af hästar och fordon borde ega rum. I Kongl. Maj:ts proposition till 1899 års Riksdag hade påvisats önskvärdheten af att för mobiliseringsarbetets skull en pröfning måtte ske af de former, under hvilka en hästutskrifning m. m. skulle verkställas, hvilken förrättning icke egde någon som helst motsvarighet i fred. För inkallelsen, förplägnaden och utrustningen af personalen hade dock många arbeten, många öfningar och förberedelser kunnat företagas. De verkställdes ock af militära och civilmilitära organ, i hvilkas uppgift låge att förbereda sig för kriget, men så vore ej förhållandet med de civila myndigheter, på hvilkas medverkan hästutskrifningens resultat hufvudsakligen berodde. Icke förty hade dessa myndigheters nit redan fört frågan i betydande mån framåt i teoretiskt hänseende, och arbetet inom länsstyrelserna hade på denna väg gått så långt tills vidare ske kunde. Deras samarbete med de militära myndigheterna och särskildt med generalstaben hade af Kongl. Maj:t främjats, derigenom att landsstatstjenstemän förordnats att biträda vid generalstabens arbeten. Äfven

här stode man alltså på den punkt, att man borde öfvergå till praktiska försök, som lämpligen kunde ske i form af en mönstring af de hästar och fordon, som ställdes till krigsmagtens förfogande vid verklig mobilisering. Visserligen kunde härvid ej undgås, att enskilde vållades någon olägenhet, men denna blefve mindre känbar, då ersättning dem bereddes. Besväret vore i hvarje fall en obetydlighet emot det, som de värnpligtige finge underkasta sig, liksom i jemförelse med de åliggganden, som hästegare i andra länder ständigt vore underkastade. De skulle nemligen flerstädes inställa sina hästar till periodiskt återkommande mönstringar och vore dessutom förpligtade att ej köpa, sälja eller flytta sina hästar utan anmälan till vederbörande militärmyndighet. För att närmare angifva storleken af det ifrågasatta besväret kunde nämnas, dels att hästuttagningen omfattade ungefär 10 procent af hela antalet hästar öfver 3 år inom kommunen, dels att hästarnes bortovaro från egarne skulle inskränka sig till 2 à 3 dygn.

Af hänsyn till kostnaderna finge man emellertid nöja sig med hästmönstring inom ett fåtal hästutskrifningsområden, exempelvis 6 (ett inom hvarje arméfördelningsområde), hvilka borde utväljas bland dem, hvilkas hästbesättning kunde anses vara företrädesvis typisk för den delen af landet, eller inom hvilka mobiliseringsarbetet kunde anses vara förknippadt med säregna svårigheter. De härvid vunna erfarenheterna skulle lemna mycket värderika upplysningar för generalstabens fortsatta arbeten.

Det vore dock, såsom t. f. generalstabschefen vidare anfört, icke blott för främjandet af arbetena på mobiliseringsverkets fullkomnande, som en försöksmobilisering hade en så stor betydelse. Endast genom en sådan kunde vi få en verklig föreställning om, huru vår här toge sig ut på fältfot och om den grad af krigsduglighet, den då kunde anses ega. En exakt kunskap härom vore af största vigt såväl för krigföringen som för härordningsfrågans slutliga lösning. Ännu hade vi ingen på erfarenheter grundad uppfattning rörande utbildningsgraden vare sig af de vid mobilisering inkallade, f. d. stamanställde eller af de äldre beväringsklasserna. Derför vore det, äfven om man i allmänhet kunde åtnöja sig med inkallandet af 5 årsklasser, nödvändigt att hafva i sin hand möjligheten att i vissa undantagsfall kunna inkalla 6—7 klasser, hvaremot hinder ej funnes för de öfvertaliges hemförlofvande omedelbart efter skedd inmönstring och utrustning, enär en fullt krigsmessig organisation af depoterna ej syntes vara oundgängligen nödvändig. Pröfningen af de mobiliserade truppförbandens fältduglighet borde ske i hela den utsträckning, som i fred vore möjlig. I

främsta rummet borde härför fälttjenstöfningar med alla vapen anordnas efter i hufvudsak samma plan som de vanliga större öfningarne af detta slag, äfven om antalet deltagande truppförband måste blifva betydligt mindre. Dernäst vore fältskjutningar för infanteriet af vigt, icke minst med hänsyn till den ståndpunkt, på hvilken beväpningsfrågan för närvarande befunne sig. Gifvet vore, att truppen icke kunde vara i stånd att draga full nytta af det nya 6,5 m:ms geväret, förrän samtlige beväringsklasser hunnit blifva öfvade med detsamma. men det vore af vigt att utröna, huru stora olägenheterna vore af att sätta i truppens hand ett för den alldeles nytt gevär, och huruvida icke möjligen det nya gevärets öfverlägsna egenskaper utjemnade eller öfverskylde denna svaghet. För jemförelses skull borde en del af det mobiliserade infanteriet utföra en fältskjutning med det hittills använda och af hela truppen kända geväret. Vid artilleriet spelade den förestående nybeväpningen icke samma roll; med detta vapenslags organisation och stridssätt mötte ringa hinder att framdeles under vanliga fredsförhållanden utföra de för ändamålet nödiga profven. Utom deltagandet i de större fälttjenstöfningarna förutsattes sålunda för artilleriet endast försöksmarscher och dylika mindre öfningar.

Angående det inom generalstaben uppgjorda kostnadsförslaget hade t. f. chefen för generalstaben yttrat, att deri vore upptagna endast de kostnader, som blefve en följd af sjelfva försöksmobiliseringen och alltså fölle på denna; hvaremot öfriga, samtidigt förekommande utgifter skulle i vanlig ordning bestridas från anslagen till mathållning, fouragering, beväringens och stammens vapenöfningar m. m. Kostnaderna för transporter vore beräknade å generalstabens kommunikationsafdelning, de öfriga å dess militärstatistiska afdelning, och vore de prisuppgifter m. m., på hvilka kostnadsberäkningen grundade sig, bestämda i samråd med generalintendenten.

Slutligen hade t. f. generalstabschefen framhållit önskvärdheten af att försöksmobiliseringen måtte komma till utförande om möjligt redan under innevarande år.

För egen del ville departementschefen till en början rörande värdet och betydelsen af en sådan erinra om det anförande till statsrådsprotokollet den 13 januari nästlidet år, som i detta hänseende afgifvits af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet och som åtföljde Kongl. Maj:ts förut omnämnda framställning till samma års Riksdag. Då detta anförande så nyligen blifvit bragt till Riksdagens kännedom, vore det ej behöfligt att i statsrådsprotokollet återupprepa

detsamma. I stället ville departementschefen framhålla de hufvudsakliga skilnaderna mellan det förslag till försöksmobilisering, som framlades till 1899 års Riksdag, och det förslag i samma angelägenhet, som nu afgifvits af t. f. chefen för generalstaben. Dessa skilnader vore följande:

1:o. 1899 års förslag hade afsett mobilisering af en hel arméfördelning utom hälften af stora trängens formationer i hvad beträffar hästarna. Det föreliggande åter förutsatte mobilisering i mindre omfattning och således med en sammanlagd styrka, ej uppgående till hvad som 1899 föreslogs.

2:o. I 1899 års förslag hade en fälttjenstöfning om 5 dagars varaktighet beräknats för den mobiliserade arméfördelningen, om äfven med undantag af vissa trängformationer. Enligt föreliggande förslag borde äfvenledes en fälttjenstöfning ega rum, men af något kortare varaktighet och endast med en del, den större delen, af de mobiliserade truppförbanden; de öfriga skulle utföra andra öfningar såsom fältskjutningar, fältmarscher o. s. v., med hvilka åsyftades att vinna erfarenhet i olika rigtningar.

3:o. Hästanskaffningen hade enligt 1899 års förslag antagits skola ske på följande sätt. Genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg borde upplysningar införskaffas från de olika kommunerna i riket angående det antal hästar, som vederbörande egare kunde finnas villiga att till visst pris utlega för kronans räkning. Inom den mobiliserade arméfördelningen skulle dessa hästar af militär personal men på ett med mobiliseringsförhållandena i möjligaste mån öfverensstämmande sätt föras till truppförbandens mobiliseringsorter. Rörande anskaffningen af det antal hästar inom de särskilda arméfördelningsområdena, som ej på detta sätt kunde erhållas, borde vilkorliga aftal i god tid träffas med entreprenörer å olika håll. Enligt föreliggande förslag åter skulle det behöfliga hästantalet, hvilket beräknats lägre än i 1899 års förslag, anskaffas på det sättet, att bestämda aftal skulle uppgöras om tillhandahållande medelst legning på olika orter inom landet af samtliga erforderliga hästar och att vid försöksmobiliseringens igångsättande dessa hästar skulle transporteras till de mobiliserade truppförbandens utrustningsorter.

4:o. Utan direkt samband med den hästanskaffning, som, enligt hvad nyss blifvit sagdt, vore nödvändig för de mobiliserade truppförbandens behof, borde enligt det nu föreliggande förslaget en mönstring af hästar och fordon ske inom ett mindre antal hästutskrifningsområden enligt de grunder, som funnes angifna i lagen af den 24 maj 1895

angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot.

5:o. Kostnaden för försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjenstöfning hade i 1899 års förslag beräknats till 700,000 kronor. Samma kostnad upptoges i det föreliggande förslaget till blott 480,000 kronor.

Trots den mindre omfattning, som försöket enligt t. f. generalstabschefens förslag skulle erhålla, kunde och borde detsamma så ordnas, att det fullt besvarade de frågor, som vore af vigt för fortgången af arbetet på arméns krigsberedskap och för bedömandet af dess krigsduglighet. De vigtigaste af dessa frågor voro följande:

a) I hvilka afseenden kunde det vara nödvändigt att ändra nu uppgjorda planer för personalens inkallelse och samling vid mobilisering samt för dess förplägnad och utrustning vid detta tillfälle?

b) Hvilken grad af krigsduglighet kunde våra mobiliserade trupper anses innehafva?

c) Huru funktionerade hästutskrifningsväsendet? Hvilket värde kunde tillmätas den häst- och fordonsmateriel, som stode armén till buds?

Med hänsyn till den stora betydelsen af att dessa frågor blefve behörigen besvarade funne departementschefen angeläget vara, att förslag angående en försöksmobilisering i den omfattning och på det sätt t. f. chefen för generalstaben förordat ånyo förelades Riksdagen.

På en punkt i den kostnadsberäkning, som åtföljde t. f. generalstabschefens förslag, önskade departementschefen fästa Kongl. Maj:ts särskilda uppmärksamhet.

Under det att uti propositionen till 1899 års Riksdag af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget, att värnpligtig, som för undergående af öfning som afsåge utrönande af härens krigsberedskap fullgjorde tjenstgöring utöfver den, som enligt § 27 värnpligtslagen honom ålåge, finge åtnjuta dagaflöning för den öfverskjutande tiden med endast 20 öre om dagen, hade t. f. generalstabschefen utgått från, att aflöningen till samtliga värnpligtige under försöksmobiliseringstiden skulle, i likhet med hvad vid frågans behandling vid sistlidne års Riksdag påyrkats, utgöra 50 öre per dag eller det belopp, som vore gällande för den ordinarie tjenstgöringen enligt nyss åberopade paragraf i värnpligtslagen. För sin del hade departementschefen intet att erinra mot den beräkningsgrund, som i förevarande afseende blifvit af t. f. chefen för generalstaben använd.

I sammanhang härmed borde erinras, att en del af den under nu vanliga förhållanden utgående dagaflöningen skulle enligt gällande föreskrifter insättas i postsparbanken, men att, med hänsyn till det bety-

dande arbete, som blefve förknippadt med sådan insättning, samt beloppens obetydlighet, det vore lämpligast, att under försöksmobiliseringen hela aflöningen kontant utbetalades, med undantag likväl för aflöningen till första och andra årsklasserna, för hvilka ökad öfningstid med anledning af försöksmobiliseringen icke torde ifrågakomma och för hvilka insättning i sparbanken på vanligt sätt borde ske.

I afseende på tiden för försöksmobiliseringens utförande hade t. f. chefen för generalstaben framhållit önskvärdheten af, att försöket komme till stånd redan under innevarande år; och med hänsyn därtill, att de värdefulla lärdomar, som vore att hemta från detsamma, borde så fort som möjligt få göra sig gällande i de förslag till införande af förbättringar i vårt härväsende, som förestode, tvekade departementschefen icke att på det lifligaste tillstyrka framställningen äfven i denna del. Vid bestämmandet af den tidpunkt af året, då försöket skulle utföras, ansåge han, att, i den mån de militära krafven det tillstadde, nödig hänsyn borde tagas till att så liten olägenhet som möjligt åsamkades idkarne af jordbruksnäringen.

Då emellertid beväringens första uppbåd eller delar deraf icke kunde på grund af gällande lagstiftning inkallas till sådan tjenstgöring, hvarom nu vore fråga, och då förhållandet vore enahanda beträffande den föreslagna mönstringen af hästar och fordon, enär lagen den 24 maj 1895, angående anskaffning af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot, endast finge tillämpas vid verklig mobilisering, måste särskilda lagar för ändamålet antagas; och hafva med anledning deraf förslag till dylika nu blifvit Riksdagen förelagda.

Beträffande förslaget till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, har departementschefen till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 26 januari innevarande år anfört följande.

I nyss omförmälda anförande till statsrådsprotokollet den 13 sistlidne januari om äskande af anslag för utförande under detta år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjenstöfningar vid de delar af häreu, Kongl. Maj:t bestämde, hade departementschefen framhållit, bland annat, att, enär beväringens första uppbåd eller delar deraf icke kunde på grund af gällande lagstiftning inkallas till sådan tjenstgöring, som vore i fråga, särskilda lagbestämmelser för ändamålet erfordrades.

Enligt gällande värnpligtslag kunde nemligen inkallande af beväringens första uppbåd eller större eller mindre delar deraf icke ega rum annat än dels till öfning enligt § 27 värnpligtslagen och dels, enligt § 28 samma lag, »då rikets försvar det kräfver». Denna sistnämnda bestämmelse afsåge tydligen förhållanden, som påkallade *verklig* mobilisering; och skulle en mobilisering med det ändamål, för hvilket departementschefen i sitt förut angifna yttrande till statsrådsprotokollet redogjort, kunna företagas, måste alltså en lag stiftas, enligt hvilken det blefve möjligt att till tjenstgöring inbeordra alla de beväringsmän, som enligt fastställda mobiliseringsplaner beräknats skola ingå i de mobiliserande delarne af armén, och således äfven sådana beväringsmän af första uppbådet, hvilka redan fullgjort sin fredstjenstgöring.

Vid tvenne föregående riksdagar, nemligen åren 1897 och 1899, hade af Kongl. Maj:t förslag framstälts rörande anordnande af försöksmobilisering. Det förslag till lag, som uti ifrågavarande ämne förelagts förstnämnda års Riksdag, hade, bland annat, innehållit att hvad i § 31 värnpligtslagen stadgades rörande åtlydnad af påbud, hvarigenom värnpligtig inkallades till tjenstgöring vid utbrott af eller fara för krig, skulle ega tillämpning jemväl med afseende på inkallelse till den då föreslagna vapenöfningen. Enär emellertid dessa ordalag hade visat sig lemna rum för den missuppfattning, att dermed afsetts, att de från vapenöfningen uteblifne skulle straffas med straffarbete enligt §§ 60 och 61 strafflagen för krigsmagten, hade, för att undanrödja möjligheten af en dylik uppfattning, i det lagförslag, som förelagts 1899 års Riksdag, hänvisningen till § 31 värnpligtslagen blifvit utesluten och i stället en bestämmelse intagen derom, att värnpligtig, som blifvit i vederbörlig ordning inkallad till vapenöfningen, men utan laga förfall uraktlåtit att inställa sig till densamma, skulle straffas såsom för olofligt undanhållande enligt § 68 strafflagen för krigsmagten. Det utskott inom Riksdagen, som haft att afgifva yttrande öfver detta Kongl. Maj:ts förslag, hade ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke högsta domstolens utlåtande bort inhemtas öfver sistberörda bestämmelse, hvarför utskottet, som dessutom funnit den ifrågasatta straffbestämmelsen väl sträng, härutinnan ansett sig hafva skäl att ställa sig tveksamt emot det framlagda förslaget, hvartill utskottet på i öfrigt anförda skäl afstyrkt bifall. I den vid nämnda betänkande fogade reservationen framhölls åter, att — med hänsyn såväl till laglydigheten hos vårt folk som ock dertill, att sådan mobiliseringsöfning förut icke egt rum, och att således erfarenheten ej kunnat gifva vid handen nödvändigheten af strängare straff — syntes det som om uteblifvande utan laga förfall ej behöfde beläggas med

annan påföljd än böter. Stadgandet i § 41 mom. 3 värnpligtslagen vore alltså här tillfyllest, hvadan den del af förslaget, som innehöll berörda straffbestämmelse och som föranledt utskottet till nämnda tvekan, borde kunna uteslutas. Riksdagens kamrar hade emellertid vid frågans behandling stannat i skiljaktiga beslut, hvadan framställningen om försöksmobilisering äfven då förfallit.

Med hänsyn till hvad under sistlidet års Riksdag vid behandlingen af förslaget till lag uti ifrågavarande ämne förekommit, och då ofvan angifna skäl för den mening, att bötesstraff vore tillfyllest för åsidosättande af denna lags föreskrifter, syntes departementschefen antagliga, helst den uteblifne derjemte vore underkastad hemtningsäfventyr och skyldig att ersätta all med hemtningen förenad kostnad, ansåge departementschefen sig böra föreslå att för uteblifvande från mobiliseringsöfning måtte få gälla samma straff, som i värnpligtslagen funnes stadgadt för försummad inställelse vid annan tjenstgöring under fred eller böter.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 27 januari 1899 hade dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet jemväl anfört, att han till fullo insåge, huru ingripande i de enskildes borgerliga förhållanden den af honom föreslagna lagen i sin tillämpning komme att blifva, och att han till följd deraf ansåge sig böra föreslå en utväg, hvarigenom i vissa fall, t. ex. vid värnpligtiges vistelse utomlands eller å aflägsen ort, Konungen måtte kunna meddela befrielse från inställelse till tjenstgöringen; och afsåge det i lagförslaget införda stadgandet att »tjenstgöringen skulle ega rum enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelade» jemväl rätten att från all inställelse fritaga värnpligtige, som skulle hafva synnerligt men af en inkallelse till deltagande i försöksmobiliseringen. I denna åsigt, såvidt anginge behofvet af föreskrifter rörande vissa värnpligtiges frikallelse från tjenstgöring, instämde föredragande departementschefen i allo, men ansåge, att ett uttryckligt stadgande härom borde i lagen inflyta. Derjemte borde bestämmas, att Konungen, i likhet med hvad i § 8 värnpligtslagen rörande krigstid funnes stadgadt, egde meddela de föreskrifter, om inskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring, som för rikets tjenst och det allmännas behof funnes vara påkallade. I lagen borde vidare intagas samma bestämmelse, som i värnpligtslagen § 50, nemligen att de för lagens tillämpning i öfrigt erforderliga närmare föreskrifter skulle meddelas af Konungen.

Hvad derefter vidkommer förslaget till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap innehåller statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för den 26 sistlidne januari i detta ämne följande.

På sätt departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 sistlidne januari angående statsregleringen å fjerde hufvudtiteln anfört, förefunnes mellan det förslag till försöksmobilisering, som framlades till 1899 års Riksdag, och det förslag i denna angelägenhet, som under den 7 december samma år afgifvits af t. f. chefen för generalstaben, öfversten m. m. K. G. Bildt, en väsentlig skilnad deri, att enligt sistnämnda förslag en mönstring af hästar och fordon skulle — utan direkt samband med den hästanskaffning, som vore nödvändig för de mobiliserande truppförbandens behof — ske inom ett mindre antal hästutskrifningsområden jemlikt de grunder, som funnes angifna i lagen af den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot. Departementschefen hade vidare erinrat, att, enär denna lag endast finge tillämpas vid verklig mobilisering, en särskild lag måste för verkställande af den föreslagna mönstringen antagas. Innan departementschefen för Kongl. Maj:t framställde förslag till en dylik lag, ville han emellertid i korthet redogöra för de i förstnämnda lag uti ifrågavarande afseende gifna hufvudsakliga bestämmelser.

Sedan förordnande meddelats om krigsmagtens ställande på krigsfot, vore, med vissa undantag, alla egare af hästar och fordon skyldige att, när så erfordrades, till krigsbruk afstå desamma mot i lagen angifven ersättning. Det erforderliga antalet hästar och fordon bestämdes af Konungen samt fördelades likaledes af Konungen efter angifven grund på vederbörliga kommuner. Hvarje kommun inom riket ålåge att å mönstringsställen och tider, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, uppå förslag af vederbörande militärmyndighet, utsattes, hålla tillhanda det antal hästar och fordon, som belöpte sig på kommunen. Inom hvarje kommun funnes en särskild af fem personer bestående, å kommunalstämma eller af stadsfullmägtige eller å allmän rådstuga utsedd nämnd, som inom kommunen uttoge de hästar och fordon, hvilka skulle å mönstringsställena tillhandahållas. Hästarnes duglighet pröfvades af en mönstringskommission, bestående af tre medlemmar, utsedde, en af militärmyndighet, en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande och en af vederbörande kommun. Med hästarne, som vid aflemnandet borde hafva skoningen i godt skick, skulle ock följa ryktdon, grimma,

täcke af ylle, täckgjord, en omgång lösa hästskor och, der så ske kunde, fodertornist samt dessutom foder för tre dygn. Med hvarje fordon skulle, utom dess vanliga tillbehör, aflemnas seltyg.

Enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t genom nådiga förordningen den 18 juni 1897 meddelat för verkställighet af förut nämnda lag, vore uppgifter på det antal hästar och fordon, hvarje kommun hade att tillhandahålla, utdelade till vederbörande kommuner för att förvaras å landet hos kommunalstämmas ordförande samt i stad hos stadsfullmägtiges ordförande eller magistraten. Antalet mönstringsställen skulle bestämmas med hänsyn dels dertill, att icke någon kommun borde få längre väg från sin hufvudort till mönstringsstället än 4 nymil eller undantagsvis i rikets nordligare delar 6 nymil, och dels dertill, att icke större antal hästar och fordon sammanfördes å något mönstringsställe, än att mönstringen kunde medhinnas på en dag. Ofördröjligen, efter det Konungen förordnat om krigsmagtens ställande på krigsfot, skulle Kongl. Maj:ts befallningshafvande för vederbörande kommuner utsätta tid och ort för tillhandahållandet af det antal hästar och fordon som belöpte sig på kommunen, och sedan meddelande härom lemnats ordförande i kommunalstämma, stadsfullmägtige eller magistrat, skulle denne skyndsamt sammankalla den inom kommunen utsedda nämnden. Vid uttagningen skulle nämnden underrätta häst- och fordonsegare om tid och ort för hästarnes och fordonens samling, hvarjemte nämnden skulle utse nödig personal till förare. Mönstringskommissionen, biträdd af en veterinär och en protokollsförande skulle å mönstringsstället undersöka hästarnes och fordonens användbarhet.

Hvad anginge öfriga i nämnda lag och förordning meddelade föreskrifter, såsom beträffande inlösning af godkända hästar och fordon, uttagning tvångsvis af det antal, som icke frivilligt aflemnas m. m. vore dessa föreskrifter icke afsedda att tillämpas vid den ifrågasatta mönstringen.

Det lagförslag uti ifrågavarande ämne, hvilket nu förelåge, skiljde sig från lagen den 24 maj 1895 och nådiga förordningen den 18 juni 1897 endast i följande afseenden:

I § 5 mom. 4 af nämnda lag föreskrefves, såsom nyss erinrats, att med de hästar, hvilka af kommunerna tillhandahölles, skulle vid aflemnandet följa, bland annat, foder för tre dygn. Då emellertid afsigten med den nu ifrågasatta mönstringen allenast vore, att hästarne skulle

inställas på mönstringsplatserna för att omedelbart efter verkställd mönstring återföras till hemorten, behöfde större myckenhet af foder icke medföras, än hvad som erfordrades för fram- och återfärden samt högst en dags uppehåll å mönstringsstället, och hade med anledning deraf i lagförslaget införts bestämmelse härom.

Den i förordningen den 18 juni 1897, § 9 mom. 3 meddelade bestämmelsen, att nämnderna skulle utse nödig personal till förare af hästarne från samlings- till mönstringsorterna, borde ej heller nu tillämpas, utan borde vederbörande hästegare berättigas att sjelfva framföra sina hästar.

Då det skulle kunna befaras, att åtskilliga häst- och fordonsegare utan giltiga skäl undandroge sig fullgörandet af skyldigheten att tillhandahålla sina hästar och fordon jemte behörig utrustning, derest ej särskild straffpåföljd derför bestämdes, hade departementschefen funnit nödigt föreslå, att egare af häst eller fordon, som uraktlåte fullgöra hvad honom enligt den ifrågasatta lagen åläge, skulle böta för häst eller fordon, som inställts med ofullständig utrustning, fem kronor samt för häst eller fordon, som icke inställts, tjugu kronor.

Påförandet och uttagningen af dessa böter hade synts departementschefen lämpligen böra ske på samma sätt som i värnpligtslagen funnes stadgadt angående böter enligt nämnda lag. Derigenom undvekes den besvärligare och ofta mera tidsödande proceduren vid allmän domstol, hvarjemte de till böter förfallne vunne den fördelen, att ej, personligen eller genom ombud, behöfva inställa sig inför dömande myndighet. I stället komme bötesförteckningar att af mönstringskommissionerna uppgöras och till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen insändas, hvarefter utdrag af dessa förteckningar till vederbörande kronofogdar och magistrater öfversändes, försedda med Kongl. Maj:ts befallningshafvandes resolution att de i utdragen upptagna böterna finge hos de försumlige omedelbart uttagas, derest de icke något deremot invände. Önskade de åter för sin uraktlåtenhet styrka laga förfall eller eljest åberopa någon omständighet, som kunde leda till deras frikännande från bötesansvar, egde de inom viss tid till kronofogden eller magistraten ingifva nödiga bevis. Dessa öfverlemnades till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, efter pröfning af förekommande omständigheter, skulle meddela beslut i saken. Klagan öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut finge föras hos Kongl. Maj:t genom landtförsvarsdepartementet och skulle böterna, som vid bristande tillgång skulle förvandlas enligt allmän strafflag, tillfalla beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond.

På grund af den i lagen den 24 maj 1895 gifna bestämmelsen, att de närmare föreskrifter, som för verkställighet af lagen blefve erforderliga skulle af Konungen meddelas, hade förenämnda förordning den 18 juni 1897 blifvit utfärdad och innefattades deri jemväl föreskrifter om den ersättning, som tillkomme de personer, hvilkas arbete eller egendom i följd af stadgandena i 1895 års lag toges i anspråk. Dylika särskilda bestämmelser rörande tillämpningen af den föreslagna mönstringslagen borde helt naturligt jemväl af Kongl. Maj:t utfärdas, och anhöll departementschefen, att redan nu få redogöra för de grunder, enligt hvilka ersättning för de i lagen bestämda åligganden syntes honom böra beräknas.

Departementschefen erinrade då först derom, att medlemmarne af de i lagförslaget omförmälda nämnderna, hvilka hade att verkställa uttagning af hästar och fordon inom kommunerna, fullgjorde ett allmänt kommunalt uppdrag, för hvilket särskild ersättning icke kunde anses böra utgå.

Godtgörelse måste deremot lemnas *dels* mönstringskommissionernas medlemmar samt de veterinärer och protokollsförare, hvilka biträdde kommissionerna, *dels* egarne af de hästar och fordon, hvilka framförts till mönstringsställe.

Beträffande den förra kategorien borde de ersättningsgrunder tillämpas, som gälde vid verklig mobilisering och hvilka angåfves i förordningen den 18 juni 1897, § 4 mom 5. Ifrågavarande personer komme således att uppbära rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente, hvarvid skulle iakttagas att den, som icke efter innehafvande tjenst vore att hänföra till viss klass i sagda reglemente, egde åtnjuta dylik ersättning enligt fjerde klassen.

Hvad åter anginge ersättningen till den senare kategorien, häst- och fordonsegarne, ansåge departementschefen denna böra utgå

dels för framförandet af hästarne och fordonen från egarnes hemvist öfver samlingsstället inom kommunen till mönstringsplatsen, samt

dels för tidsspillan å samlings- och mönstringsställena.

Den förra ersättningen borde beräknas för hvarje häst med belopp, motsvarande den maximilega per nymil, som för entreprenadskjuts vore, jemlikt cirkuläret den 16 november 1888, för orten bestämd, och för hvarje fordon med den afgift, som, enligt gällande taxa, för tillhandahållande vid skjutsanstalterna af åkdon utaf enklare beskaffenhet funnes fastställd. Den senare ersättningen åter syntes med hänsyn dertill att sammanlagda väntetiden å samlings- och mönstringsställena icke be-

höfde, annat än undantagsvis, öfverskrida 6 timmar, skäligen kunna bestämmas till tre kronor för hvarje häst samt likaledes till tre kronor för hvarje af hästarnes och fordonens framförande upptagen person.

Hvad slutligen angår herr Ollas A. Ericssons ofvanberörda motion, har motionären till stöd för sin framställning anfört följande.

I motiveringen till Kongl. Maj:ts förslag framhölles bland annat vigten för försvaret af att härordningen under fredstid underkastades ett så allvarligt prof, som en försöksmobilsering, att för anställande af detta försök skulle inkallas endast någon mindre del af hären, att, ehvad inkallandet skedde delvis vid en eller flere arméfördelningar, minst 5—7 årsklasser af beväringen vid den eller dessa delar vore inbegripna, och att en dagaflöning af 50 öre skulle tilldelas den inkallade beväringen under tjenstgöringen.

Men oaktadt Kongl. Maj:t således föreslagit en förhöjning af denna dagaflöning för den tid tjenstgöringen fullgjordes utöfver den, som enligt § 27 värnpligtslagen beväringen ålåge, från vid sistförflutne riksdag föreslagna 20 öre till nämnda 50 öre, vore denna aflöning likväl allt för knappt tilltagen.

Att en dagaflöning af endast 50 öre vore stadgad för den ordinarie tiden kunde försvaras dermed, att detta gälde landets alla värnpligtige, men att för ett, enligt vederbörandes påstående, för försvaret så vigtigt ändamål inkalla endast någon del af landets beväring till tjenstgöring, och det utöfver den ordinarie tjenstetiden, samt derför lemna en ersättning af 50 öre för dag, vore föga rimligt begärdt. Om t. ex. 7 årsklasser inkallades å en ort, skulle det kunna hända, att 3 à 4 söner från samma hus måste ut i denna tjenstgöring, och i ersättning derför skulle desse då erhålla endast en liten bråkdel af hvad de kunnat förtjena, om de fått stanna hemma, och hvilken högre förtjenst måhända vore af högsta behofvet för föräldrars och anhöriges uppehälle. Hade ifrågavarande försöksmobilisering gält hela landets beväring, hade man ändock fått finna sig deri och föga hade då varit att anmärka emot den låga dagaflöningen, men, som nu vore i fråga och af sådan anledning, att den ena ortens beväring kunde kallas och måste vid straffpåföljd ut i tjenstgöring, och den andra ortens utan vidare finge blifva hemma, kunde man ej stanna vid en så låg aflöning utan att riskera, att ett allt för stort och berättigadt missnöje blefve följden. Ansåge

Riksdagen försöksmobiliseringen vara nödvändig och beslutade att densamma skulle verkställas, så måste den också skäligt ersätta kostnaderna.

Under nu rådande höga arbetspriser kunde man knappast bestämma ifrågavarande dagaflöning till lägre belopp än 1 krona 50 öre. Alla borde vara kunna ense derom, att äfven med denna högre dagaflöning, blefve missnöjet med försöksmobiliseringen störst, der densamma komme att tillämpas.

Det sammansatta stats- och lagutskottet har nu likasom vid de föregående tillfällen, då fråga om utförande af försöksmobilisering förelegat Riksdagen, ansett en sådan öfning vara för utrönande af vår armés krigsduglighet synnerligen vigtig samt egnad att gifva nyttiga och nödiga lärdomar beträffande mobiliseringsverkets fullkomnande till största möjliga snabbhet och säkerhet vid härens försättande på krigsfot. Då utskottet derjemte funnit, att i Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag hänsyn tagits till de hufvudsakliga önskningsmål, som vid frågans föregående behandling inom Riksdagen gifvit sig tillkänna, samt att detta förslag i fråga om kostnaderna eger afgjorda företräden framför de tidigare uppgjorda planerna, har utskottet icke tvekat att i hufvudsak förorda bifall till Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställningar.

Visserligen har i den föreslagna lagen om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, icke kunnat gifvas uttryck åt den enligt de åberopade statsrådsprotokollen åsyftade begränsning af öfningens omfattning till i allmänhet endast vissa årsklasser af beväringens första uppbåd, men utskottet hyser dock förvissning derom, att allt hvad som kan åstadkommas för att göra försöksmobiliseringen så litet betungande för landets befolkning, som med hänsyn till öfningens ändamålsenliga anordnande finnes möjligt, varder iakttaget, och utskottet tillstyrker derför Riksdagen att antaga nämnda lag i oförändradt skick.

Hvad beträffar förslaget till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, har utskottet icke haft anledning till anmärkning mot annat än bötesbestämmelserna. Det har synts utskottet obilligt att den, som till äfventyrs blefve ålagd att till mönstring inställa både häst och fordon men försummade denna sin skyldighet, skulle — såsom i förslaget synes vara afsedt — böta dubbelt, och utskottet har derför ansett, att lagen borde så affattas, att jemväl sådan försummelse finge umgällas

med tjugu kronors böter. Likaledes har utskottet funnit det vara allt för strängt att stadga böter för äfven den obetydligaste brist i hästs eller fordons utrustning, helst ett fel eller förbiseende härutinnan torde finnas ursägtligt med hänsyn både till mångfalden af de persedlar, som skola medföras, och dertill att sådan mönstring tillförene icke egt rum. Bötespåföljd bör derför, enligt utskottets åsigt, inträda först vid uraktlåtenhet af mera väsentlig beskaffenhet i skyldigheten att medföra föreskrifven utrustning. I detta sammanhang har utskottet velat framhålla önskvärdheten af att så fullständiga och allmänt spridda underrättelser som möjligt måtte meddelas om de skyldigheter, som böra af häst- och fordonsegare iakttagas vid mönstringen.

Enligt förslaget skulle ådömda böter tillfalla beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond, men enär mönstringspligten i detta fall till sin egenskap företrädesvis är ett kommunalt åliggande, synas böterna hellre böra tillgodokomma den kommun, som den bötfälde tillhör.

I öfverensstämmelse med de sålunda i dessa afseenden uttalade åsigter föreslår utskottet, att ifrågavarande lag måtte erhålla den i viss mån förändrade lydelse, som af utskottets hemställan här nedan inhemtas.

Hvad derefter angår den i ofvanberörda motion gjorda framställning om förhöjning i dagaflöningen åt de till mobiliseringsöfningen inkallade värnpligtige har utskottet, som visserligen icke förbiser, att förhållanden kunna inträffa, då inkallelse till denna öfning blifver för den enskilde ganska betungande, likväl funnit att, då det lärer kunna förutsättas, att under särskildt ömmande omständigheter ansökan om befrielse från inställelse icke skall mötas af afslag, samt dessutom deltagandet i öfningen måste anses såsom en medborgerlig pligt, hvilken må uppfyllas, äfven om fullt tillräcklig ersättning derför icke lemnas, den ifrågasatta förhöjningen af dagaflöningen till tre gånger det belopp, som vid vanliga beväringsöfningar utgår, icke kan förordas.

Emot beloppet af det af Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen äskade anslag till försöksmobiliseringens verkställande har utskottet vid sådant förhållande icke haft något att erinra.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får det sammansatta utskottet hemställa,

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, måtte antaga följande

Lag

om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap.

Härigenom förordnas, att oberoende af den tjenstgöring för utbildning, som åligger värnpligtig enligt § 27 värnpligtslagen, värnpligtig, som år 1900 tillhör beväringens första uppbåd vid de delar af häreu, Konungen bestämmer, skall vara pligtig att under sagda år för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, tjenstgöra under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad; skolande i fråga om denna öfning för öfrigt gälla hvad i värnpligtslagen finnes stadgadt angående värnpligtigs tjenstgöring under fredstid samt påföljd för uteblifvande från sådan tjenstgöring; och eger Konungen rörande befrielse från omförmälda öfning meddela de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof eller med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpligtigs vistelse utom riket eller på större afstånd från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

Öfriga för denna lags tillämpning erforderliga närmare bestämmelser meddelas jemväl af Konungen;

b) att Riksdagen, under förklarande att Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 35 gjorda framställning med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap icke kan oförändrad af Riksdagen bifallas, ville för sin del antaga följande

Lag

angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap.

Såsom tillägg till lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmag-

tens ställande på krigsfot, förordnas härigenom, beträffande mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, som följer:

Derest Konungen för utrönande af härens krigsberedskap finner nödigt anbefalla, att under år 1900 inom särskilda delar af riket mönstring skall ega rum af hästar och fordon, hvilka i händelse af krigsmagtens ställande på krigsfot böra i öfverensstämmelse med föreskrifterna i lagen den 24 maj 1895 anskaffas, skall det åligga dels de i §§ 4 och 5 af berörda lag omförmälda nämnder och mönstringskommissioner att fullgöra de åligganden, som dem enligt samma lag vid krigstillfälle tillkomma, dels ock vederbörande egare af hästar och fordon att ej mindre tillhandahålla dessa för nämnderna än äfven å de utsatta samlings- och mönstringsplatserna i behörig tid inställa de uttagna hästarne och fordonen med persedlar och tillbehör för undergående af mönstring, allt på sätt i nämnda lag finnes föreskrifvet; dock att foder till hästarne icke behöfver medföras utöfver hvad som erfordras för fram- och återfärden samt högst en dags uppehåll å mönstringsstället, äfvensom att uttagning tvångsvis af hästar och fordon, på sätt i §§ 5 och 7 af lagen stadgas, icke skall ske.

Uraktlåter egare af hästar eller fordon att fullgöra hvad enligt denna lag honom åligger, böte vid försummelse att inställa hästar eller fordon eller beggedera tjugu kronor och, om hästarne eller fordonen inställas med i nämnvärd mån ofullständig utrustning, fem kronor.

Å böter, som enligt denna lag af mönstringskommissionen anses böra egare af häst eller fordon påföras, skall förteckning uppgöras och till Konungens befallningshafvande i länet ofördröjligen insändas; skolande mönstringskommissionen, innan den lemnar förrättningsstället, granska och underteckna den af protokollsföranden uppgjorda bötesförteckning.

Böter enligt denna lag tillfalle den kommun, som den bötfälde tillhör.

I fråga om böternas uttagande, förvandling vid bristande tillgång äfvensom besvärs anförande skall gälla hvad i §§ 46—48 af värnpligtslagen den 5 juni 1885 finnes i afseende å böter enligt nämnda lag stadgadt.

De för denna lags tillämpning i öfrigt erforderliga bestämmelser meddelas af Konungen;

c) att herr Ollas A. Ericssons ofvanberörda motion icke må af Riksdagen bifallas; samt

d) att Riksdagen, vid bifall till hvad under a), b) och c) föreslagits, må för utförande under innevarande år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjenstöfningar vid den eller de delar af hären Kongl. Maj:t bestämmer, äfvensom för anställande af mönstring med hästar och fordon, som erfordras för krigsmagtens ställande på krigsfot, å extra stat för år 1901 bevilja 480,000 kronor.

Stockholm den 27 april 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation:

vid *mom. c)*

af herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra, hvilken yrkat, att hans ofvanberörda motion måtte tillstyrkas.

Herr Ollas A. Ericsson har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af andra moment i betänkandet än det nyssnämnda.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1900.

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om utsträckning af tiden för de värnpligtiges öfningar.

Uti en inom Första Kammaren af herr *Fr. Ridderbjelke* väckt motion har föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag om ändring af nu gällande värnpligtslag på så sätt, att öfningarna börja ett år tidigare och utsträckas till 112 dagar, fördelade på tre år, jemte utredning af de ökade kostnaderna för ifrågavarande längre öfningar.

Till stöd för denna framställning har motionären anfört följande:

Den tiden vore längesedan förbi, då man ansåge gevärsexercisen och de formella manövrerna på det släta öfningsfältet vara det vigtigaste vid trupputbildningen. Genom de långskjutande eldvapnen och det röksvaga krutets införande hade krigskonsten i många afseenden ändrats. Soldatens utbildning måste i följd häraf i väsentlig mån vara olika mot i äldre tider.

Det vore under rekrytutbildningen, som grunden lades för soldatens duglighet, men dock kunde dervid endast den enskildes och små afdelningars åligganden inöfvas. Men för en härs krigsduglighet fordrades samarbete mellan större olika truppförband, deras förflyttning under marsch och under strid samt öfning i den för den nyare krigföringen så betydelsefulla bevakningstjensten. Likaså inlärdes väl grunderna för skjutskicklighet af rekryten, men vanan att skjuta under strid och den verkliga elddisciplinen erhölles först genom öfningar i större truppförband och sådanas upprepande tid efter tid.

En tillfredsställande utbildning af rekryten vore icke nog, utan det vore af lika stor vigt, att soldatens utbildning fortsattes och vidare utvecklades genom upprepade repetitions- och tillämpningsöfningar, der vana erhölles att röra sig i större truppförband, att utstå fältlifvets strapatser samt tillfällen gåfves för inlärandet af bevaknings- och rekognosceringstjensten, sådan den förekomme i fält. För en härs krigsduglighet vore det af den största betydelse, att tillämpningsöfningar i tillräcklig utsträckning förekomme under fredsöfningarna.

Genom den år 1892 utsträckta värnpligten hade den svenska beväringssoldaten fått en betydligt större öfning än i äldre tider, men i jemförelse med soldatutbildningen i de flesta europeiska länder vore den dock hos oss obetydlig och långt ifrån tillfredsställande. Men om än det svenska folket ej ville, att dess söner skulle underkasta sig en ettårig rekrytutbildning med derpå följande tre års tillämpnings- och repetitionsöfningar, så måste man dock ordna de värnpligtiges öfningar på ett sådant sätt, att de i möjligaste mån blefve tillfredsställande.

För att nå detta mål måste den indelta armén bibehållas, hvarigenom de unga beväringssoldaterna hade stamsoldaterna att lita sig till, hvilka, genom sin längre och under flera år fortsatta utbildning, förskaffat sig egenskaper, som beväringssoldaterna ej kunnat bibringas i tillräcklig grad, nemligen vana att med lugn och säkerhet röra sig under olika förhållanden samt fullkomlig elddisciplin, egenskaper, som endast inlärdes genom upprepade tillämpningsöfningar.

Under nuvarande förhållanden skulle den svenska härens krigsduglighet i afsevärd grad ökas, om öfningstiden utsträcktes till 112 dagar med fördelning af öfningarna på följande sätt:

1:a	året	rekrytutbildning	under	68 dagar
2:a		repetitionsöfningar	»	22 »
3:e	»	»	»	22 »
			Summa	112 dagar.

Den svenske ynglingens kropp vore åtminstone i våra dagar så utvecklad, att värnpligtsöfningarna väl kunde börja ett år tidigare, hvarigenom de äfven med här ofvan föreslagna öfningstider vore fullgjorda under det år beväringssoldaten fylt 22 år. Att våra ynglingar vid tjugu års ålder och derunder vore mogna för soldatutbildning, hade man dagligen tillfälle se vid volontärskolorna och de värfvade regementena.

Innan den värnpligtige fullgjort föreskrifna exercisöfningar, hade han i vanliga fall stor svårighet att skaffa sig stadigvarande arbete eller fast plats, och derför vore det af icke ringa vigt, att värnpligtsöfningarna finge

fullgöras vid så tidig ålder som möjligt, på det att de ej länge måtte hindra den myndige mannen att få fast och stadigvarande anställning på den bana eller i det yrke, hvaråt han egnat sig. Ur moralisk och social synpunkt förtjenade detta väl beaktas. Mången yngling blefve under de år värnpligtsöfningarna skulle fullgöras, till följd deraf att han ej kunde binda sig vid ett arbete under hela året, van vid löst arbete på olika platser, der detta lättast och bäst erbjödes, och vid ett vagabondlif, som för honom kunde vara menligt under hela hans kommande lif.

Förr än värnpligtsöfningarna vore fullgjorda, kunde svårligen eget hem bildas och giftermål ingås, och då det ur social synpunkt måste anses vara lyckligt, att mannen blefve i tillfälle dertill vid unga år, vore det fördelaktigt, att värnpligtsöfningarna så tidigt som möjligt finge fullgöras och ej lägga hinder i vägen för bildandet af det egna hemmet.

Genom att öka värnpligtsöfningarne med 22 dagar under 3:e året blefve de visserligen endast en femtedel längre, än hvad de nu vore. Detta kunde tyckas vara en ringa ökning af utbildningstiden, men då under det tredje året tillämpningsöfningar, som nu blott förekomme under ett år, finge upprepas och ytterligare inläras, så borde resultatet blifva jemförelsevis godt, ty det vore de upprepade årliga öfningarna, emellan hvilka lärdomarna smältes, som gjorde soldaten, och vore det genom dem, såsom förut framhållits, som han erhölle säkerhet, lugn, stadga och vana att sköta sig såväl ensam som i ledet.

Den föreslagna ändringen af värnpligtsöfningarna skulle slutligen medföra långt mindre kostnader för staten, än om fullständig värnpligt med en årslång rekrytutbildning infördes. Till följd af vintertjenstgöring skulle det nemligen blifva nödvändigt att uppföra en mängd dyrbara kaserner för de värnpligtiges inhysande, hvilket ej erfordrades, så länge deras utbildning blott förekomme sommartiden, då baracker, redan uppförda på mötesplatserna, vore fullt lämpliga bostäder.

Det borde äfven förtjena beaktas, att den långa vinterutbildningen blefve relativt dyrare än utbildning sommartiden, ej allenast för den längre tiden, utan ock till följd deraf, att militäröfningar på ett mera tillfredsställande sätt utfördes under sommaren.

Det sammansatta stats- och lagutskottet, som till förberedande behandling förehaft detta ärende, har inhemtat, att till nästkommande års Riksdag lär kunna förväntas en kongl. proposition om ny härordning. Under sådana

förhållanden har utskottet ansett sig icke böra ingå i närmare pröfning af nu föreliggande förslag, och hemställer alltså,

att herr Ridderbjelkes nu ifrågavarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 27 april 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, K. B. Boströms Boktryckeri, 1900.

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares m. fls, aflöning.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 86) hafva herrar *E. Hammarlund* och *F. Berg* i Stockholm föreslagit, att Riksdagen måtte besluta,

Angående löneförbättring åt ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola.

dels att godkänna följande förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola att från och med år 1901 lända till efterrättelse, nemligen:

Ordinarie lärare eller lärarinna, som, efter undergången godkänd afgångsexamen från folkskolelärare- eller folkskollärarinneseminarium, blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för åtta månaders eller $34^1/_2$ veckors undervisning åtnjuta minst åtta hundra kronor samt efter fem års oförvitlig tjenstgöring såsom ordinarie ett ålderstillägg å ett hundra kronor och efter ytterligare fem års oförvitlig tjenstgöring såsom ordinarie ett andra ålderstillägg å likaledes ett hundra kronor, skolande ålderstilläggen åtnjutas från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte eller tionde tjenståret utgått;

dels att besluta den förändring i kongl. kungörelsen den 27 maj 1898 angående lönetillskott af allmänna medel för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, att från och med år 1901 lönetillskottet må utgöra

enligt § 1: högst 533 kronor 33 öre;
enligt § 2: 600 kronor; och
enligt § 3: 666 kronor 67 öre;

dels att för genomförandet af nu ifrågasatta löneförhöjning det under

riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslaget för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor måtte höjas med 840,000 kronor;

dels slutligen att, på det äfven efter den kontanta lönens höjande till ett tusen kronor nu gällande bestämmelser angående folkskolelärarnes pensionering skulle kunna tillämpas, det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering utgående statsanslaget måtte höjas med 120,000 kronor.

Angående löneförbättring åt examinerad lärare och lärarinna vid småskola och mindre folkskola m. fl.

Uti en annan inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 87) hafva samme motionärer hemstält, att Riksdagen måtte besluta,

dels den förändring i bestämmelserna angående aflöning åt examinerad lärare och lärarinna vid småskola och mindre folkskola samt för examinerad biträdande lärare och lärarinna vid folkskola, att minimilönen skulle utgöra 350 kronor, och att efter tio tjenstår lönen skulle utgå med minst 400 kronor, räknadt från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det tionde tjenståret utgått;

dels den förändring i kongl. kungörelsen den 28 maj 1897 angående lönetillskott af allmänna medel i vissa fall för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor, att lönetillskottet enligt § 1 måtte höjas för examinerad lärare eller lärarinna från 200 kronor till 233 kronor 33 öre och för oexaminerad lärare eller lärarinna från 166 kronor 67 öre till 200 kronor, detta senare under vilkor, att lönen vore minst 300 kronor, samt att lönetillskottet enligt § 2 i nyssnämnda kungörelse måtte höjas från 233 kronor 33 öre till 266 kronor 67 öre;

dels slutligen att för genomförandet af den nu ifrågasatta löneregleringen det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslaget för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor måtte höjas med 280,000 kronor.

Angående det till lärare och lärarinnor vid folkskolan utgående kofoder.

I samband med nämnda framställningar har det sammansatta stats- och lagutskottet, till hvars förberedande behandling dessa ärenden öfverlemnats, förehaft *dels* en af herr *N. Nilsson* i Skärhus inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 18), hvari föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att till värdet af det till lärare eller lärarinna vid folkskolan utgående kofoder, vare sig detta utginge in natura eller ersattes kontant, statsverket måtte bidraga med två tredjedelar, dock högst med sextiosex kronor 67 öre för hvarje ordinarie folkskolelärare- eller lärarinnebefattning, samt att för detta ändamål Riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag af 390,000 kronor;

dels ock en af herr *S. Söderberg* likaledes inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 130) hvaruti föreslagits.

1:o) att Riksdagen måtte besluta, att bestämmelsen derom att åt lärare eller lärarinna vid folkskola borde anskaffas sommarbete och vinterföda för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden derför mötte, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spannmål af visst slag skulle i ersättning lemnas, måtte upphöra att gälla, samt att i stället den kontanta minimilönen måtte höjas med 100 kronor för år, med rätt för skoldistrikt att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två tredjedelar af beloppet, eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom trädde i kraft, erhölle kofoder in natura eller ersättning derför till högre belopp än 100 kronor för år, måtte vara berättigad att mot afstående af den nu ifrågasatta förhöjningen å 100 kronor vid hittills åtnjuten förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkomme, dock ej längre än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranledde, men att skoldistriktet äfven i dessa fall måtte ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag, 66 kronor 67 öre för år;

2:o) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till föregående punkt, ville öka förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 420,000 kronor.

Angående de till folk- och småskolelärare och lärarinnor utgående ålderstilläggens bestridande af statsmedel.

Slutligen har utskottet i detta sammanhang behandlat en inom Andra Kammaren af herr *O. Nylander* m. fl. väckt motion (n:o 65), uti hvilken hemstälts att Riksdagen måtte besluta

att de till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor enligt lag utgående ålderstilläggen skulle helt och hållet bestridas af statsmedel, samt

att för detta ändamål det under riksstatens åttonde hufvudtitel upförda anslag för lönetillskott åt lärare vid folk- och småskolor måtte höjas med 380,000 kronor eller med det belopp, som härför erfordrades.

Till stöd för den först här ofvan omförmälda motionen (n:o 86) hafva motionärerna anfört hufvudsakligen följande.

I Kongl. Maj:ts till årets Riksdag afgifna proposition n:o 1 angående statsverkets tillstånd och behof begärdes för beredande af dyrtidstillägg åt vissa statens tjenstemän och betjente ett förslagsanslag på något öfver $4^1/_2$ millioner kronor.

Då den vid folkskolorna tjenstgörande lärarepersonalen åtnjöte sin aflöning dels af staten och dels af kommunen, vore densamma icke inbegripen bland de tjenstemannakårer, hvilka i propositionen afsåges. Men då denna kår, såsom varande en bland de allra lägst aflönade, syntes böra i främsta rummet komma i fråga, då det gälde en löneförbättring, ville motionärerna

på detta sätt fästa Riksdagens uppmärksamhet på angelägenheten af någon förbättring i dess ställning, helst en sådan, enligt motionärernas mening, skulle blifva af allra största betydelse, icke blott för kårens medlemmar personligen, utan ännu mer för sjelfva folkskolan och hennes utveckling.

Vid 1885 års riksdag hade minimilönen för ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola höjts från 500 till 600 kronor. I afseende på denna lön hade sedan ingen annan förändring egt rum, än att år 1891 ett ålderstillägg å 100 kronor fastställts att utgå efter fem års oförvitlig ordinarie tjenstgöring och år 1898 ett andra ålderstillägg, likaledes å 100 kronor, beviljats att utgå efter tio års oförvitlig ordinarie tjenstgöring. Men lägsta lagliga begynnelselönen, hvilken nästan öfverallt äfven vore den *faktiska* begynnelselönen, stode allt fortfarande vid samma belopp eller 600 kronor. Och dock hade under tiden lefnadskostnaderna i högst betydlig grad stegrats och i jemnbredd dermed inkomsterna för arbetare af skilda slag temligen allmänt och i afsevärd mån ökats.

Om folkskolan fortfarande skulle kunna behålla och draga till sig goda arbetskrafter, blefve sålunda nödigt, att den nuvarande grundlönen höjdes. Detta vore ock så mycket mer i sin ordning, som den stått qvar vid samma belopp i 14 år, under det den förut i regeln höjts hvart tionde år (år 1864 till 400 kronor, år 1874 till 500 och år 1885 till 600 kronor).

Vidtoges icke en sådan höjning, så måste oundvikliga följden af de stegrade lefnadsomkostnaderna blifva den, att lärarens ställning blefve *sämre*, än den varit, hvilket åter måste medföra, att folkskolan i sin helhet komme att sjunka tillbaka i stället för att gå framåt.

Sedan motionärerna härefter redogjort för resultatet af en af Sveriges allmänna folkskollärareförening föranstaltad undersökning rörande lärarekårens åsigter och önskningsmål i afseende på lönefrågan — beträffande hvilken redogörelse utskottet tillåter sig att hänvisa till sjelfva motionen — anföra motionärerna vidare:

Emedan den kår, som här afsåges, vore så talrik, skulle enligt verkställda beräkningar, ett fullständigt genomförande af lärarepersonalens löneprogram medföra för staten en ökad utgift af något öfver $1^1/_2$ million kronor. Under sådana förhållanden hade motionärerna ansett sig böra begränsa sitt yrkande till det önskningsmål, som i *främsta* rummet syntes påkalla en lösning, nemligen *grundlönens höjande* från det belopp, vid hvilket den stått allt sedan 1886 års början, eller 600 kronor, till 800 kronor.

Med bibehållande af de nuvarande två ålderstilläggen å hvartdera 100 kronor skulle alltså enligt motionärernas förslag lönen för ordinarie lärare eller lärarinna blifva 800 kronor, efter fem års oförvitlig tjenstgöring såsom

ordinarie 900 kronor och efter 10 års dylik tjenstgöring 1,000 kronor — allt förutom nuvarande naturaförmåner eller ersättning derför.

För extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolan vore för närvarande ingen minimilön fastställd, utan hade man beträffande dem inskränkt sig till den bestämmelsen, att, för så vidt statsbidrag till deras aflöning skulle erhållas, lönen måste utgå med minst 500 kronor. Med grundlönens höjande för ordinarie lärare och lärarinna borde följa, att äfven beträffande detta belopp någon liten förändring gjordes. Men härmed borde lämpligen kunna anstå, till dess hufvudfrågan vunnit sin lösning, hvadan något förslag i detta afseende ej nu framlades.

I fråga om *kostnadernas bestridande* hade motionärerna icke ansett sig böra yrka någon ändring i nu gällande bestämmelser, enligt hvilka såväl till den kontanta minimilönen som till ålderstilläggen staten bidroge med två tredjedelar och skoldistriktet med en tredjedel.

Visserligen talade enligt motionärernas åsigt synnerligen vigtiga skäl för en sådan ändring i nu bestående förhållanden, att ålderstilläggen utginge helt och hållet af statsmedel, men denna fråga borde lämpligen lösas för sig.

Genom bibehållande af hittills gällande proportion skulle skilnaden mellan de nuvarande beloppen i fråga om lön och statsbidrag samt de af motionärerna föreslagna blifva följande:

	Enligt nu gällande bestämmelser. lön:	statsbidrag:	Enligt motionärernas förslag lön:	statsbidrag:
för lärare med mindre än 5 tjenstår	600	400	800	533,33
för lärare med 5 tjenstår	700	466,67	900	600
för lärare med 10 tjenstår	800	533,33	1,000	667,67

För att kunna beräkna de ökade kostnader för statsverket, som genomförandet af motionärernas förslag skulle medföra, måste man hafva en uppgift på lärareantalet.

Vid 1898 års slut hade antalet lärare och lärarinnor, som tjenstgjorde vid den egentliga folkskolan, uppgått till 7,238
Härifrån borde emellertid frånräknas följande två kategorier, som ej inbegrepos i den lönereglering, som afsåges i förevarande motion:

extra ordinarie lärare och lärarinnor 446
biträdande lärare och lärarinnor (i löneförmåner likställda med småskollärarinnorna) 491 937

hvadan återstode 6,301

Sedan 1898 års slut hade naturligtvis ytterligare åtskilliga ordinarie lärare och lärarinnor tillkommit, men å andra sidan finge beräknas, att i allmänhet omkring 250 ordinarie läraretjenster stode otillsatta. Vid en beräkning af kostnaderna borde man alltså, utan risk att räkna för lågt, kunna hålla sig till siffran 6,300, hvilket vore 600 mera än år 1895, då en exakt uppgift å ordinarie lärarepersonalens antal förelegat.

Af den ifrågasatta förhöjningen i grundlönen skulle 133 kronor 33 öre komma på statsverket. Med ett beräknadt antal af 6,300 ordinarie lärare och lärarinnor skulle alltså genomförandet af den äskade löneförbättringen kräfva en ökad statsutgift af 840,000 kronor.

Ifrågavarande belopp utgjorde visserligen en ganska aktningsbjudande summa, men ingen kunde säga annat, än att det skulle vara särdeles väl använd t. Det ändamål, som dermed skulle främjas, hörde obestridligen till samhällets förnämsta och vigtigaste. Att lätta det ekonomiska betryck, hvari vårt lands folkskolleärare i allmänhet lefde, vore i sjelfva verket att undanrödja ett af de allra svåraste hindren för deras magtpåliggande verksamhet, och de utgifter, som ett bifall till förslaget skulle medföra, måste följaktligen räknas till de mest produktiva, hvaröfver Riksdagen hade att besluta.

I sammanhang härmed påpekade motionärerna, att, äfven om deras nu framlagda förslag vunne bifall, Sveriges folkskollärare detta oaktadt skulle i afseende på sina ekonomiska vilkor fortfarande komma att stå tillbaka för sina yrkesbröder i flera andra land. Till belysning häraf hänvisade motionärerna till en på gällande lagbestämmelser grundad sammanställning af folkskolelärarnes löneförmåner i åtskilliga stater, hvilken blifvit på uppdrag af centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskoldlärareförening uppgjord af en dess medlem och såsom bilaga litt. B) åtföljde motionen.

Slutligen hade motionärerna äfven vidrört den inverkan på *folkskolelärarnes pensionskassor,* som förslagets genomförande skulle komma att få. Med lönens höjande till 1,000 kronor efter tio års ordinarie tjenstgöring följde enligt gällande pensionsreglemente, att delaktighetsbeloppet i folkskolelärarnes pensionsinrättning, som nu vore lägst 800 kronor, skulle för alla tjenster sättas till 1,000 kronor, hvaraf åter blefve en följd, att hel pension för folkskolelärare skulle utgå med 750 kronor samt enkepensionen med 200 kronor.

Folkskolelärarnes pensionskassor hade under de senaste 14 åren utvecklats på följande sätt:

Folkskolelärarnes pensionsinrättning.

	År 1884:	År 1894:	År 1898:
Antal delegare	4,724	5,707	6,233
Antal pensionärer	814	1,128	1,205
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Pensioneringssumma	332,860	488,569	562,491
Inkomster	737,905	972,412	1,024,876
Deraf årsafgifter	166,988	214,669	235,863
Kapitalbehållning	4,457,915	8,792,014	10,601,718

Folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

	År 1884:	År 1894:	År 1898:
Antal delegare	3,527	4,666	4,997
Antal pensionärer	205	513	632
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Pensioneringssumma	28,941	73,349	87,436
Inkomster	182,902	305,609	339,627
Deraf årsafgifter af delegarne	75,002	108,631	118,030
Kapitalbehållning	1,149,517	3,091,839	4,051,715

Såsom häraf framginge befunne sig båda dessa kassor i en god ställning.

Hvad särskildt beträffade enke- och pupillkassan, hade af en sakkunnig person verkställd utredning af hennes ställning gifvit vid handen, att hon redan för tio år sedan hade ett kapitalöfverskott af nära en million kronor, beroende derpå, att antalet årligen nytillkommande pensionärer i verkligheten uppgått till endast omkring hälften af det vid kassans upprättande beräknade antalet. Ännu 24 år efter kassans tillkomst uppginge hela den årliga pensioneringssumman icke på långt när till det belopp, som af delegarne sjelfva årligen erlades, och det samlade kapital, hvaråt ränta inflöte, utgjorde öfver 4 millioner kronor. Någon förhöjning i statsbidraget till enke- och pupillkassan hade derför icke satts i fråga vid föregående löneregleringar, och äfven nu borde en höjning i lönen kunna ske, utan att kassan finge andra ökade tillgångar än dem, som i följd häraf komme att erhållas från delegarne sjelfve — helst de senare årens räntestegringar naturligtvis äfven medfört ökade inkomster för kassan.

Beträffande folkskolleärarnes pensionsinrättning hade Riksdagen år 1885

beslutat en höjning af delaktighetsbeloppet från 600 till 700 kronor utan ökning i statsbidraget. Men då år 1898 beslut fattades om ett andra ålderstillägg, hvarigenom lägsta delaktighetsbeloppet höjdes från 700 till 800 kronor, hade Kongl. Maj:t ansett, att af denna anledning statsbidraget till folkskolelärarnes pensionsinrättning borde höjas med 50,000 kronor, hvilket ock blifvit Riksdagens beslut.

Sedan dess hade en allmän räntestegring inträdt. Med beräkning af endast $^1/_2$ procents ränteförhöjning skulle å det nu samlade kapitalet — något öfver 10 millioner kronor — vara att motse en förhöjd inkomst för pensionsinrättningen af öfver 50,000 kronor årligen.

För att man emellertid måtte vara alldeles säker, att pensionsinrättgens ställning icke på ringaste sätt äfventyrades föreslogo motionärerna en höjning i statsbidraget efter samma grunder som den år 1898 beslutade, d. v. s. med 10 procent af det belopp, hvarmed det totala delaktighetsbeloppet genom förslaget komme att höjas. Som den totala höjningen i hela delaktighetsbeloppet blefve ungefär 1,2 millioner kronor, borde alltså en höjning i det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering nu utgående statsanslaget med 120,000 kronor ega rum.

Om motionärernas förslag godkändes, bortfölle naturligtvis det i kongl. kungörelsen den 28 maj 1898 förekommande öfvergångsstadgandet, hvilket då blefve obehöfligt. För alla lärare och lärarinnor — äfven de, som tillträdt ordinarie befattning före den 1 januari 1899 — skulle derefter såväl första som andra ålderstillägget utgå från början af ett kalenderår.

Men det blefve då af vigt, att *ett förtydligande i det nuvarande stadgandet* egde rum, så att detta erhölle en sådan formulering, att icke en ordinarie lärare eller lärarinna måste tjenstgöra fulla *sex* år för att få det första ålderstillägget och följaktligen *elfva* år för att få det andra.

Enligt nuvarande bestämmelser skulle de fem och tio tjenståren räknas »från och med början af kalenderåret närmast efter det, *hvarunder* läraren och lärarinnan såsom ordinarie *tillträdt* folkskolelärarebefattning». Ett stort antal lärare och lärarinnor tillträdde ordinarie plats den 1 januari. Med en ordagrann tillämpning af stadgandet skulle den, som blifvit ordinarie den 1 januari 1889, icke få andra ålderstillägget från den 1 januari 1899, då han hade tio tjenstår, utan först från den 1 januari 1900. Detta hade naturligtvis icke varit Riksdagens mening, och de försök, som af folkskoleinspektörer och länsstyrelser gjorts att så tillämpa stadgandet, hade tillbakavisats af Kongl. Maj:t med stöd af öfvergångsstadgandet, i hvilket uttryckligen bestämts, att andra ålderstillägget skulle utgå från och med kalender-

året närmast efter det, då läraren eller lärarinnan *uppnått* tio ordinarie tjenstår.

Med borttagandet af öfvergångsstadgandet borde följaktligen ett litet förtydligande i sjelfva hufvudstadgandet blifva behöfligt, så att tiden för folkskolelärarnes ålderstillägg beräknades på samma sätt som i nuvarande öfvergångsstadgande äfvensom i de bestämmelser, hvilka gälde för småskolelärarepersonalen, och hade motionärerna äfven härom framstält förslag.

Beträffande samma motionärers förslag i fråga om löneförbättring åt examinerade lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt åt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, hafva motionärerna, under åberopande i väsentliga delar af nyss omförmälda motivering, erinrat huru-som vederbörligen examinerad lärare eller lärarinna, tillhörande dessa kategorier, för närvarande åtnjöte en minimilön af 300 kronor, hvartill komme ett ålderstillägg om 50 kronor efter tio tjenstår. För oexaminerad lärare eller lärarinna funnes ingen minimilön fastställd, men såsom vilkor för att skoldistrikt skulle åtnjuta lönetillskott af statsmedel vore föreskrifvet, att lönen skulle vara minst 250 kronor. I alla dessa fall tillkomme bostad och vedbrand eller ersättning härför.

Att nämnda ekonomiska vilkor vore synnerligen knappa, skulle säkerligen de flesta villigt medgifva, och det borde derför icke kunna väcka undran, att starka önskningar om någon förbättring häri ofta blifvit uttalade, särskildt under de senaste åren.

Ett fullständigt genomförande af de önskemål med afseende på löneförbättring åt småskolans personal samt med dem likställda lärare och lärarinnor, hvilka blifvit framstälda, skulle medföra en ökad statsutgift af omkring 800,000 kronor. Motionärerna vore visserligen öfvertygade, att det ändamål, för hvilket denna uppoffring skulle kräfvas, vore fullt så behjertansvärdt som månget annat, för hvars tillgodoseende vida högre belopp beviljats. Men då de väl kunde förutse, att mången detta oaktadt skulle rygga tillbaka för summans storlek, hade de ansett sig böra stanna vid att begära en löneförbättring vida lägre än den i allmänhet önskade. De yrkade sålunda, att grundlönen för här ifrågavarande lärare och lärarinnor måtte, naturligtvis med bibehållande af det nuvarande ålderstillägget, höjas med 50 kronor.

Vunne detta förslag bifall, så skulle för examinerade lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt för examinerade biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor den kontanta minimilönen komma att utgöra 350 kronor samt efter tio års oförvitlig tjenstgöring 400 kronor, hvar-

jemte såsom vilkor för erhållande af statsbidrag till oexaminerad lärares eller lärarinnas aflöning skulle fastställas, att den årliga lönen uppginge till minst 300 kronor.

I sättet för lönens utgående påkallades ingen ändring.

Vid 1898 års slut hade antalet lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor uppgått till 7,702,
antalet biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolan till ..... 491.

Summa 8,193.

Sedan dess hade en ytterligare ökning egt rum, så att den lärarekår, som afsåges i motionen, kunde beräknas i rundt tal uppgå till ett antal af 8,400. Genom grundlönens höjande med 50 kronor, hvaraf staten skulle bidraga med 33 kronor 33 öre, skulle alltså den ifrågasatta löneförbättringen medföra en ökad statsutgift af omkring 280,000 kronor.

Såsom stöd för ofvanberörda, af herr N. Nilsson framställda förslag angående det till lärare och lärarinnor utgående kofodret, har motionären anfört, hurusom under de senare åren vårt lands folkskoleväsen erhållit en för hvarje folkskolevän glädjande utveckling, bland annat genom tillkomsten af flere tidsenliga skolhus samt bättre och tidsenligare undervisnings- och skolmateriel, men derigenom hade äfven församlingarnas utgifter för skolväsendet i synnerligt afsevärd grad stegrats. Denna stegring af församlingarnas utgifter hade äfvenledes egt rum genom 1898 års Riksdags beslut om ett andra obligatoriskt ålderstillägg till de ordinarie folkskolelärarnes löner; hvadan det borde vara skäl att tillse, huruvida icke församlingarnas tunga för folkskolan kunde i någon mån minskas.

En sådan minskning syntes kunna åstadkommas, derest den utgift, som det nu *ensamt* åligger församlingarna att bestrida genom att förse folkskolelärarne med kofoder eller kontant ersättning derför, också delades af staten efter samma princip, som vore gällande för lärarnes kontanta lön och ålderstillägg.

Slutligen har, i fråga om framställningen angående de till folk- och småskolelärare och lärarinnor utgående ålderstilläggens bestridande af statsmedel, i motionen erinrats derom, att vid sistlidna årets riksdag uti två i Andra Kammaren väckta motioner föreslagits, att de till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor utgående ålderstilläggen skulle helt och hållet bestridas af statsmedel. Förslaget afstyrktes visserligen af det sammansatta stats- och lagutskottet, som haft dessa motioner till förberedande behandling, men blef af Andra Kammaren bifallet. Då emellertid Första Kammaren

godkände utskottets hemställan och gemensam votering rörande denna fråga ej ansågs böra ega rum, hade förslaget för den riksdagen förfallit.

Då det, enligt motionärernas mening, otvifvelaktigt skulle vara förenadt med klok omtänksamhet och äfven gagna vårt undervisningsväsende, om en sådan anordning med snaraste vidtoges, att ifrågavarande ålderstillägg utginge af statsmedel, utan att kommunerna blefve dermed till någon del betungade, framlade motionärerna äfven nu förslag i sådant syfte, under åberopande i öfrigt af de skäl, som förra året såväl i motionerna som under diskussionen i Andra Kammaren anfördes för ändamålsenligheten och nödvändigheten af denna åtgärd.

Bland de nu föreliggande framställningarne har utskottet till en början upptagit till pröfning dem, som afse förbättrade aflöningsförmåner för folkskolelärarne. Utskottet har dervid icke förbisett, att endast 15 år förflutit sedan minimilönen för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor höjdes från femhundra kronor till dess nuvarande belopp, sexhundra kronor, och att derefter vid tvenne särskilda tillfällen — sista gången så nyligen som år 1898 — ytterligare förbättringar i deras aflöningsförmåner egt rum, hvadan alltså folkskolelärarnes löner undergått reglering vida senare än hvad för flertalet andra tjenstemän varit fallet. Utskottet har dock funnit skäl tala för att de nu framstälda anspråken på löneförbättringar åt folkskollärarne icke helt och hållet afvisas. Att emellertid, såsom motionärerna föreslagit, åstadkomma en dylik förbättring genom att höja grundlönen med icke mindre än tvåhundra kronor, har utskottet icke kunnat finna lämpligt. I de flesta fall torde begynnelselönen jemte de med densamma förenade naturaförmåner, kunna anses tillräcklig för den till tjensten nyligen komne unge läraren. Om behof af löneförbättring förefinnes, lärer detta behof säkerligen vara känbarast och bäst behöfva afhjelpas för den, som, efter att hafva bildat familj, kommit till den tidpunkt, då utgifterna för barnens underhåll och uppfostran äro som störst. Utskottet har derför ansett, att den tillökning i folkskolelärarnes aflöning, som kan finnas skälig, bör tillkomma dem i form af ytterligare ett ålderstillägg. I öfverensstämmelse med hvad som är stadgadt om de ålderstillägg, som nu utgå, torde Riksdagen, vid bifall härtill, böra bevilja ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola ett tredje ålderstillägg af 100 kronor, att utgå efter 15 års oförvitlig tjenstgöring, samt examinerad lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola äfvensom examinerad biträdande lärare och lärarinna vid folkskola ett andra ålderstillägg af 50 kronor, att likaledes utgå efter 15 års oförvitlig tjenstgöring.

Vid beräkningen af de kostnader, detta förslag kan antagas komma att förorsaka statsverket, har utskottet först ansett sig böra taga under öfvervägande det af herr O. Nylander m. fl. framstälda yrkandet, att de till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor utgående ålderstilläggen skulle helt och hållet bestridas af statsmedel. Denna fråga, hvilken, enligt hvad motionärerna ock erinrat, senast vid nästlidet års riksdag förelåg till Riksdagens pröfning och då blef af det sammansatta stats- och lagutskottet afstyrkt, lärer sedan dess icke hafva kommit i så förändradt läge, att utskottet nu har anledning frångå sina då uttalade åsigter. Utskottet vidhåller, att det vore olämpligt att besluta *en* grund för utgörande af någon del af folkskolelärarnes kontanta aflöning och *en annan* grund för en annan del af samma aflöning, så som förhållandet blefve, om ålderstilläggen helt och hållet, men den kontanta lönen i öfrigt endast till två tredjedelar bestredes af statsmedel, och utskottet får med anledning deraf afstyrka bifall till nämnda förslag.

Då sålunda, enligt utskottets förmenande, det nu ifrågasatta nya ålderstillägget bör allenast till två tredjedelar bestridas af statsmedel, torde den erforderliga anslagshöjningen för år 1901 kunna beräknas på följande sätt.

Enligt statistiska uppgifter, som varit för utskottet tillgängliga, funnos vid 1895 års slut 5,951 ordinarie folkskoleläraretjenster. Af dessa voro 2,349 eller 39,5 procent besatta med innehafvare, som tillträdt ordinarie tjenst år 1880 eller tidigare. Vid 1898 år slut utgjorde de ordinarie lärarnes och lärarinnornas antal 6,301, hvadan alltså under åren 1896—1898 en ökning i nämnda personal af 350 eller i medeltal 117 om året egt rum. Antages lärarekårens tillväxt årligen vara lika stor, så kommer den att vid 1901 års början uppgå till 6,535. Med beräkning att fortfarande 39,5 procent häraf tjenstgjort i minst 15 år, skulle deras antal, hvilka år 1901 vore berättigade till ett tredje ålderstillägg, utgöra 2,581. Det tredje ålderstillägget kommer alltså nämnda år att uppgå till 258,100 kronor, hvaraf två tredjedelar, 172,067 kronor eller, för jemnande af anslagsökningens slutsumma, i rundt tal 176,000 kronor böra bestridas af statsmedel.

Beträffande kostnaderna för ett andra ålderstillägg åt examinerade lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt examinerade biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor blifva beräkningarne något osäkrare, enär exakta uppgifter å deras tjensteålder m. m. icke funnits att tillgå, men då det i allmänhet inom denna kategori torde jemförelsevis mindre ofta inträffa, att 15 tjensteår uppnås, lärer man icke kunna anslå antalet af dem, som intjena det andra ålderstillägget, till mer än 30 procent, hvadan alltså, under antagande att hela antalet lärare och lärarinnor inom denna kategori uppgår till 8,400, det andra ålderstillägget kommer att utgå till 2,520 lärare och lärarinnor med tillhopa 126,000 kronor. På statsverkets

andel belöper häraf 84,000 kronor, hvadan alltså, vid bifall till utskottets förslag anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor bör höjas med tillsammans 260,000 kronor.

Då utskottet sålunda ansett sig böra tillstyrka en ny lönereglering för folkskolelärarne, har utskottet jemväl funnit att i samband härmed frågan om sättet för det folkskolelärarne tillkommande kofodrets utgående borde lösas. Denna fråga har länge stått på dagordningen, och tiden torde nu vara inne att bringa den till afgörande.

Två förslag i detta ämne föreligga. Det ena, framstäldt af herr N. Nilsson, innefattar allenast att staten måtte bidraga till ersättandet af kofodret; det andra, framstäldt af herr S. Söderberg, innnebär, att nu gällande bestämmelser om kofoder måtte upphöra att gälla och i stället folkskolelärarnes minimilön höjas med etthundra kronor, af hvilket belopp två tredjedelar skulle, likasom i fråga om folkskolelärarnes öfriga löneförmåner, bestridas af statsmedel. Det förra af dessa förslag inrymmes alltså i det senare.

Utskottet anser sig nu böra förorda bifall till herr Söderbergs förslag. Otvifvelaktigt är detta egnadt att åstadkomma enkelhet och reda i nu förevarande aflöningssystem, och då kofodret allt mera öfvergått från en naturaförmån till en kontant aflöningsform, synes det icke obilligt, att staten jemväl till denna del af lönen bidrager i vanlig proportion.

För folkskolelärarne sjelfva kommer den föreslagna förändringen dessutom att medföra den afsevärda fördelen, att derigenom en ökning åstadkommes i deras delaktighet i pensionskassorna. I vissa fall, der kofodret nu utgår in natura, samt då det ersättes med högre belopp än 100 kronor, skulle emellertid åtgärden medföra nedsättning i aflöningsförmånerna, och utskottet har derför ansett nödigt att för dessa fall föreslå ett öfvergångsstadgande af innehåll, att ordinarie lärare och lärarinna, som varit i innehafvande tjenst anställd före den 1 januari 1901 och erhåller kofoder in natura eller ersättning derför till högre belopp än 100 kr. för år, må vara berättigad att vid sålunda hittills åtnjuten förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkommer dock ej längre än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranleder. Äfven i detta fall eger naturligtvis kommunen rätt att till bestridande af denna aflöningsförmån uppbära statsbidrag med 66 kronor 67 öre.

Den ökning i anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, som vid bifall till utskottets förslag i fråga om lärarnes kofoder blifver erforderlig, torde böra bestämmas till 420,000 kronor.

Om Riksdagen finner godt bifalla de förslag, utskottet nu framstält, komma ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolan att, med afstående från

rätt till kofoder in natura eller eller ersättning derför, åtnjuta, förutom husrum och bränsle, såsom grundlön 700 kronor, hvilken ökas efter 5 års tjenstgöring med 100 kronor, efter 10 års tjenstgöring med ytterligare 100 kronor samt efter 15 års tjenstgöring likaledes med 100 kronor. Sedan samtliga ålderstilläggen intjenats, kommer alltså aflöningen att uppgå till 1,000 kronor, som sålunda utgöra tjenstens delaktighetsbelopp i folkskolelärarnes pensionsinrättning. Såsom i först här ofvan omförmälda motion föreslagits, lärer en höjning i det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering nu utgående statsanslaget till följd häraf erfordras med ett belopp af 120,000 kronor.

Slutligen har utskottet funnit sig böra biträda herrar Hammarlunds och Bergs förslag om ett förtydligande af nu gällande stadgande om folkskolelärares rätt tilll ålderstillägg.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen må, med föranledande af herrar Hammarlunds och Bergs samt herr Söderbergs ofvanberörda motioner, för sin del besluta följande förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, att från och med år 1901 lända till efterrättelse, nemligen:

1. Ordinarie lärare eller lärarinna, som, efter undergången godkänd afgångsexamen från folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium, blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för undervisning under åtta månader eller $34^1/_2$ veckor eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, åtnjuta minst sjuhundra kronor samt tre ålderstillägg å ett hundra kronor hvartdera, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjenstgöring, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde ordinarie tjenståret gått till ända.

Öfvergångsstadgande.

Den, som före den 1 januari 1899 blifvit såsom ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola anställd, skall,

derest han eller hon i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst åtta hundra kronor. Sådan lärare eller lärarinna skall från och med kalenderåret närmast efter det, då han eller hon uppnår tio ordinarie tjenstår för nyss angifna undervisning bekomma ett ålderstillägg af ett hundra kronor, samt från och med kalenderåret närmast efter det, då han eller hon uppnår femton ordinarie tjenstår, dock icke före den 1 januari 1901, för samma undervisning bekomma ett ytterligare ålderstillägg af ett hundra kronor.

2. Sådan lärare eller lärarinna, som i mom. 1 omförmäles, skall ock af skoldistriktet förses med tjenlig bostad och nödigt bränsle eller ersättning derför.

Öfvergångsstadgande.

Ordinarie lärare eller lärarinna, hvilken varit i innehafvande tjenst anställd före den 1 januari 1901 och erhåller kofoder in natura eller ersättning derför till högre belopp än ett hundra kronor för år, må vara berättigad att vid sålunda hittills åtnjuten förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkommer dock ej längre än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen föranleder; skolande, der i enlighet härmed kofoder in natura eller kofodersersättning utgår, denna förmån anses motsvara ett hundra kronor af den i mom. 1 och i öfvergångsstadgandet vid samma mom. fastställda minimilön.

3. Dessutom bör, så vidt sig göra låter, åt läraren eller lärarinnan till brukning för eget behof af jordfrukter upplåtas ett lämpligt jordland; och skall detta noga afskiljas från skolträdgården.

4. Lärare eller lärarinna, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kongl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre

folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda skolor, skall i lön för åtta månaders undervisning åtnjuta minst tre hundra kronor. Har läraren eller lärarinnan efter sålunda undergången pröfning oförvitligt tjenstgjort vid någon af här omförmälda skolor under sammanlagdt tio tjenstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers inträdande i tillämpning, skall han eller hon för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst tre hundra femtio kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det tionde tjenståret gått till ända. Om sådan lärare eller lärarinna oförvitligt tjenstgjort vid dylik skola under sammanlagdt femton tjenstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han eller hon för nyss angifna tjenstgöring i lön erhålla minst fyra hundra kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femtonde tjenståret gått till ända, dock icke före den 1 januari 1901.

Tjenstår räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort åtta månader eller $34^1/_2$ veckor. Med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, verkställes en sammanläggning och reduktion, med beräkning af åtta månader på hvarje år; dock må för lärare eller lärarinna, till hvars aflönande tillskott af allmänna medel på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande åtnjutits såsom för full tjenstgöring, oaktadt den årliga undervisningstiden understiger åtta månader, tjenståret längd beräknas i enlighet med den för nämnda lönetillskotts åtnjutande fastställda årliga undervisningstiden.

I lärares och lärarinnas tjenstetid inräknas äfven den del af läsåret, hvarunder jemlikt § 43 mom. 1 i gällande folkskolestadga undervisningen i skolan varit inställd.

Sådan lärare eller lärarinna, hvarom här är fråga, skall skoldistriktet förse med tjenlig i skolan eller nära denna belägen bostad jemte nödig vedbrand eller ock, der hinder eller svårighet härför möta, lemna honom eller henne i ersättning derför minst femtio kronor för år.

5. För lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola äfvensom för biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola, till hvilkens aflönande statsbidrag utgår, och hvilkens tjenstgöring, så vidt den afser i skolåldern varande barn, fortgår utöfver åtta månader af året, skall lönen för hvarje öfverskjutande månad ökas med en åttondedel af det belopp, hvartill lärarens eller lärarinnans årliga minimilön beräknas, deri husrum och bränsle icke inberäknade;

b) att herr O. Nylanders m. fl. motion icke må af Riksdagen bifallas;

c) att Riksdagen för sin del, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a) och b) föreslagit, må besluta följande förändrade bestämmelser angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor m. fl., att från och med år 1901 lända till efterrättelse, nemligen:

1. Till aflönande af hvarje ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som i årlig lön åtnjuter, utom husrum och vedbrand eller ersättning derför, minst sju hundra kronor, samt hvarje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning derför, minst sex hundra kronor, eger skoldistrikt, derest läraren eller lärarinnan årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller 34 $^1/_2$ veckor af året eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande två tredjedelar af den lön, läraren eller lärarinnan, förutom husrum och vedbrand eller ersättning derför, åtnjuter, hvilket bidrag dock ej, utom i här nedan angifna fall, må öfverstiga fyrahundrasextiosex kronor sextiosju öre.

Öfvergångsstadgande.

Då å innehafvande tjenst före den 1 januari 1901 anställd ordinarie lärare eller lärarinna erhåller, förutom

husrum och vedbrand, minst sexhundra kronor, samt dertill kofoder in natura enligt äldre bestämmelser eller till mer än ett hundra kronor uppgående ersättning derför, eger skoldistrikt jemväl, derest läraren eller lärarinnan årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller 34 $^1/_2$ veckor af året eller den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af fyrahundrasextiosex kronor sextiosju öre.

2. Derest ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under så lång tid, att den årliga lönen till honom eller henne skall utgå för sagda undervisning med minst åtta hundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med fem hundra trettiotre kronor trettiotre öre.

3. Har läraren eller lärarinnan oförvitligt tjenstgjort i folkskola som ordinarie ytterligare så länge, att den årliga lönen till honom eller henne af sådan anledning skall utgå för samma undervisning med minst nio hundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med sex hundra kronor.

4. Om sådan lärare eller lärarinna, som nu är i fråga, oförvitligt tjenstgjort såsom ordinarie så länge, att den årliga lönen till honom eller henne skall utgå för ofvannämnda undervisning med minst ett tusen kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med sex hundra sextiosex kronor sextiosju öre.

5. Till aflönande af lärare eller lärarinna, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller enligt § 6 i kongl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885 inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre småskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna förmåner af husrum och

vedbrand eller stadgad ersättning derför, minst tre hundra kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning derför, minst två hundra femtio kronor, eger skoldistrikt, under vilkor, *att* småskolan motsvarar sådan skolas ändamål att meddela förberedande undervisning, *att* mindre folkskolan är inrättad under sådana förhållanden, som enligt gällande folkskolestadga göra densamma berättigad, och, beträffande folkskolan, *att* denna ej lider men deraf, att biträdande lärare eller lärarinna i stället för examinerad folkskollärare eller folkskollärarinna dervid är anställd, samt under vilkor att läraren och lärarinnan meddelar undervisning i skolan minst åtta månader af året eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvari han eller hon är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af två hundra kronor och i senare fallet af ett hundra sextiosex kronor sextiosju öre.

6. Derest vid någon af de i nästföregående mom. omförmälda skolor anställd lärare eller lärarinna, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma mom. nämnts, oförvitligt tjenstgjort under sammanlagdt tio tjenstår och lönen till honom eller henne således utgår för åtta månaders undervisning med minst trehundrafemtio kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistriktet erhålla statsbidrag med tvåhundratrettiotre kronor trettiotre öre.

7. Har sådan lärare eller lärarinna, hvarom i näst föregående mom. är nämndt, oförvitligt tjenstgjort under sammanlagdt femton tjenstår, och lönen till honom eller henne således utgår för åtta månaders undervisning med minst fyrahundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med tvåhundrasextiosex kronor sextiosju öre;

d) att, vid bifall till hvad under a) och c) föreslagits, herr N. Nilssons motion må anses besvarad;

e) att Riksdagen, för genomförande af den under a) och c) föreslagna löneregleringen, må höja det under rikstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslag för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, nu 4,570,000 kronor, med 680,000 kronor till 5,250,000 kronor; samt

f) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a) föreslagit, må höja det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering under riksstatens nionde hufvudtitel uppförda anslag, nu 502,873 kronor, med 120,000 kronor till 622,873 kronor.

Stockholm den 1 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. W. REDELIUS.

Stockholm, K. B. Boströms Boktryckeri, 1900.

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 3 maj 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, gjorda framställning om statsbidrag till vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola m. fl., dels ock en i anledning af denna framställning väckt motion.

Uti den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, föreslagit Riksdagen att

dels i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola godkänna följande grunder, nemligen:

1) att, derest vid folkskola anställd extra ordinarie lärare eller lärarinna, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjenstledighet och vid folkskolelärareseminarium examinerad vikarie för honom eller henne är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, skall åtnjuta arfvode efter antingen minst 600 kronor eller minst 500 kronor för nyssnämnda undervisningstid, allt eftersom tjenstinnehafvarens minimilön uppgår till eller understiger 600 kronor, eller i förra fallet 75 kronor och

i senare fallet 62 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, hvarjemte vikarien skall förses med tjenlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning derför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, der sådan ifrågakommer;

2) att, då biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjenstledighet, arfvode till vikarie skall beräknas sålunda, att, derest vid småskoleseminarium examinerad eller af folkskoleinspektör enligt § 6 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuter arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola samt, om oexaminerad vikarie förordnas, till denne utgår arfvode efter 250 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, och i öfrigt samma förmåner, som tillkomna examinerad vikarie;

3) att, om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola erhåller ledighet och vikarie för honom eller henne förordnas på sätt ofvan sägs, är sådan, att densamma gör läraren eller lärarinnan oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren kan med visshet intyga, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjenstgöring, samt läraren eller lärarinnan icke uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, vikariens aflöning skall utgöras sålunda, att tjenstinnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jemväl skall åligga att förse vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemna honom ersättning derför äfvensom att, der så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad;

4) att, då oexaminerad vikarie förordnas, statsbidrag till dennes

aflöning må på nämnda sätt utgå, derest folkskoleinspektör vitsordar, att vikarien befunnits duglig;

5) att, der läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, nyssnämnda bestämmelser i fråga om vikariens aflöning skola, derest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren eller lärarinnan under ledighet varit af sjukdom urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tjenst, gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader;

6) att, då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf icke ordinarie lärare eller lärarinna erhållit tjenstledighet, är af sådan beskaffenhet, att läraren eller lärarinnan till följd deraf är urståndsatt att vidare återinträda i tjenstgöring, vikariens aflöning skall utgöras af läraren eller lärarinnan utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet;

7) att icke ordinarie lärare eller lärarinna, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom eller henne inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner; samt

8) att hvad här är föreslaget icke gäller i fråga om tjenstledighet, som åtnjutes af vikarierande lärare eller lärarinna, utom i det fall, att nämnda lärare eller lärarinna uppehåller tillfälligtvis ledig befattning;

dels beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifva den jemkning, att deri omförmälda läkarebetyg må vara af enahanda innehåll med hvad här ofvan under mom. 3) föreslagits;

dels ock, i stället för det nu befintliga förslagsanslag å 40,000 kronor, med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola», uppföra under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola», ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl redan bestämda som här ofvan föreslagna grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjenst, med rätt för Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum.

I samband med denna, till det sammansatta stats- och lagutskottet för förberedande behandling öfverlemnade framställning har utskottet förehaft en af herr *J. Johnsson* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 97), hvari föreslagits att Riksdagen måtte besluta, att för lärare eller lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid sina skolor, måtte utgå ersättning till vikarie under sjukdom efter enahanda grunder, som Riksdagen kunde komma att bevilja för lärare eller lärarinnor vid folkskolor, samt att de förmåner, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle för sistnämnda lärare eller lärarinna utgå till vikarien af skoldistriktet, vid seminarium utgå af landstinget eller staden.

Hvad först angår Kongl. Maj:ts här ofvan omförmälda framställning, har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 sistlidne januari erinrat, hurusom Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 maj 1899 under hänvisning till innehållet af en inom Riksdagen väckt motion anhållit, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka vilkor statsbidrag må kunna lemnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, som af sjukdom urståndsättas att sin tjenst fullgöra, samt att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Sedan departementschefen derefter redogjort för innehållet i berörda motion äfvensom för yttranden, som i ärendet afgifvits af åtskilliga myndigheter, har departementschefen vidare omförmält, att frågan i dess helhet blifvit öfverlemnad till fem sakkunnige personer, som departementschefen på grund af Kongl. Maj:ts bemyndigande sammankallat för utredningen af vissa till folkundervisningen hörande frågor. Dessa hade rörande detta ärende anfört hufvudsakligen följande.

I fråga om de vilkor, på hvilka extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola samt lärare vid mindre folkskola och småskola måtte blifva berättigade att vid sjukdomsfall erhålla statsbidrag till aflönande af vikarie, hade de sakkunnige i hufvudsak följt de bestämmelser, hvilka genom nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 redan i motsvarande fall gälde beträffande ordinarie lärare. De sakkunnige hade sålunda, i motsats mot åtskilliga af dem, som i ärendet blifvit hörda, icke föreslagit, att de lärare, hvarom här vore fråga, skulle, för att komma i åtnjutande af berörda

förmån, förut hafva tjenstgjort någon viss tid. Som skäl härför hade de anfört, bland annat, att för dessa lärare behofvet af hjelp vid sjukdomsfall säkerligen vore större under det första tjenstgöringsåret än under något af de följande samt att, om man undantoge de extra ordinarie lärarne, någon skilnad beträffande arten af anställning mellan deras första tjenstgöringsår och de följande icke funnes.

Beträffande frågan för huru lång tid under året bidrag till vikariens aflöning borde lemnas, hade de sakkunnige uttalat den meningen, att bidraget borde utgå för högst den lagstadgade undervisningstiden af åtta månader om året, enär statsbidrag till aflönande af den verklige tjenstinnehafvaren icke utbetalades för längre tid. I samband härmed hade de sakkunnige föreslagit, att vid beräknandet af tiden för vikariatsförordnandet hvarje månad borde upptagas till trettio dagar, enär denna beräkningsgrund syntes vara den enklaste och derjemte öfverensstämde med hvad i allmänhet vid månatlig aflöning vore brukligt.

Hvad åter anginge den kortaste tid, för hvilken bidrag till aflönande af vikarien borde ifrågakomma, hade de sakkunnige ansett, att tjenstinnehafvaren borde haft ledighet för sjukdom oafbrutet under minst en månad. Behöfde skolans arbete till följd af lärarens sjukdom inställas under kortare tid, kunde nemligen i de flesta fall den förlorade tiden återtagas genom att skolan trädde i verksamhet på annan tid af året. För öfrigt skulle bidragen till vikariens aflönande för en kortare tid blifva ganska ringa, men lockelsen att begagna den ifrågavarande förmånen äfven vid mindre allvarsam sjukdom så mycket större.

Vid öfverläggningarna om, hvilken bestämmelse borde stadgas med hänsyn till den sjuke lärarens rätt att få hjelp till vikariens aflönande, om sjukdomen varade längre än ett år, hade de sakkunnige trott sig ej böra föreslå någon begränsning i detta hänseende. Vore nemligen tjenstinnehafvaren antagen på högst ett läsår, begränsades ju af hans eget förordnande rätten att vid sjukdom erhålla bidrag till vikariens aflönande; vore tjenstinnehafvaren åter antagen tills vidare, syntes samma grundsats böra tillämpas på honom, som i nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 gjorts gällande beträffande ordinarie lärare vid folkskola. Från statens synpunkt borde nemligen dessa i vederbörlig ordning antagna icke ordinarie lärare ej mindre tillgodoses än de ordinarie, då de från statens sida vore lika litet uppsägbara som de ordinarie lärarne, och då skoldistriktets rätt att uppsäga de tills vidare anställde lärarne väl icke kunde vara ett skäl att förminska deras från staten utgående förmåner samt då de med statens medgifvande och med dess understöd hade sig anförtrodda samma eller ej mindre vigtiga uppgifter vid den uppväxande ungdomens uppfostran

än de ordinarie lärarne, hvartill komme, att de hade en ringare aflöning och intoge en långt ovissare ställning. Att gifva de icke ordinarie lärarne i det fall, hvarom här vore fråga, samma rätt som de ordinarie skulle dessutom icke medföra afsevärd ökning i statens utgifter, emedan det endast sällan skulle inträffa, att statsbidrag komme att utgå till aflönande af icke ordinarie lärares vikarie under längre tid än ett år. Omsättningen inom småskolelärarekåren vore nemligen mycket starkare än inom folkskolelärarekåren, hvilket berodde derpå, att ett stort antal lärarinnor redan efter några års tjenstgöring öfverginge till annan lefnadsbana, i följd hvaraf medelåldern (och dermed säkert äfven sjukdomsprocenten) vore väsentligen lägre inom den förra än inom den senare kåren. Statens mellankomst för understödjande af sjuk icke ordinarie lärare under längre tid skulle derför tagas i anspråk hufvudsakligen af äldre lärarinnor. Då dessas sjukdom i de flesta fall torde vara förorsakad af det ofta ansträngande skolarbetet, ville de sakkunnige så mycket mindre föreslå en begränsning af deras rätt till statsbidrag till vikariens aflöning, när sådan behöfde förordnas.

Betänklighet torde kunna uppstå mot att med öfriga icke ordinarie lärare i detta afseende likställa extra ordinarie och biträdande lärare vid folkskola, då dessas anställning syntes vara till och med mera oviss än de öfrigas, men dels torde behofvet af hjelp vid vikaries aflöning komma att gälla endast kortare tider, dels vore deras antal jemförelsevis så litet, att det väl näppeligen vore skäl att för deras skull göra undantagsbestämmelser, som skulle bryta enheten i stadgan och försvåra dess tillämpning såväl vid ansökning om statsbidrag som vid kontrollen deraf. Slutligen gälde ock beträffande de icke ordinarie lärarne, att, enligt de af de sakkunnige föreslagna bestämmelser, skoldistriktet icke kunde förlänga tiden för tjenstinnehafvarens rätt att, sedan han uppnått sextio år, vid sjukdom få hjelp till vikariens aflöning, men väl genom uppsägning från tjensten förkorta tiden för denna rätt. På anförda skäl hade de sakkunnige sålunda ej velat begränsa icke ordinarie lärares rätt att vid sjukdomsfall få bidrag till vikariens aflönande på annat sätt, än att sådan rätt icke skulle tillkomma sjuk lärare, som uppnått sextio lefnadsår och vore förklarad berättigad till helt ålderdomsunderstöd.

I § 2 af nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 vore stadgadt såsom vilkor för att sjuk lärare skulle få statsbidrag till för honom förordnad vikaries aflönande, att sjukdomen skulle vara af sådan beskaffenhet, att densamma gjorde läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst utan att dock för all framtid hindra hans återinträde i tjenstgöring. Då det för en läkare vore omöjligt att med bestämdhet kunna i hvarje fall afgöra om en sjukdom vore obotlig eller icke, hade de sakkunnige förordat

en sådan ändring i berörda bestämmelse, som med bevarande af meningen skulle afhjelpa den antydda svårigheten.

Derefter hade de sakkunnige öfvergått till frågan om vikariatsarfvodets belopp och hafva dervid föreslagit följande:

En för extra ordinarie lärare antagen, vederbörligen examinerad vikarie skulle åtnjuta ett kontant arfvode för helt läsår af minst 600 eller minst 500 kronor, allt eftersom den lärare, hvars tjenst han uppehölle, åtnjöte minst 600 eller minst 500 kronor i årlig lön; för annan icke ordinarie lärare antagen, vederbörligen examinerad vikarie skulle i årsarfvode erhålla 300 kronor, vare sig att tjenstinnehafvaren vore examinerad eller icke, men för sådan, vare sig examinerad eller oexaminerad, tjenstinnehafvare antagen oexaminerad vikarie skulle i årligt minimiarfvode erhålla allenast 250 kronor; dock att, der för examinerad tjenstinnehafvare examinerad vikarie sökts, men ej erhållits, det högre årsarfvodet à 600 eller 300 kronor, med derefter proportioneradt statsbidrag, skulle vara vikarien tillförsäkradt, såvida inspektören intygade, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig.

Genom dessa bestämmelser hade iakttagits, dels att den skoldistriktet i § 25 af gällande folkskolestadga tillförsäkrade rätt att till vikarie antaga äfven lärare, som ej aflagt afgångsexamen vid småskoleseminarium, ej blifvit åsidosatt, dels att vikarien erhölle det arfvode, hvartill han genom sin kompetens vore berättigad, och endast då han hade större kompetens, högre lön än tjenstinnehafvaren, hvarjemte bestämmelsen, att, om skoldistriktet förgäfves sökt att anskaffa examinerad vikarie, det skulle erhålla till oexaminerad vikaries aflönande lika stort statsbidrag, som om han vore examinerad, dock med vilkor, att vederbörande folkskoleinspektör förklarade honom duglig, tillkommit för att förmå skoldistrikten att ej i alltför vidsträckt mån och till skada för skolan ersätta examinerad tjenstinnehafvare med oexaminerad vikarie.

Beträffande proportionen mellan statens, skoldistriktets och den tjenstledige lärarens bidrag till vikariens aflönande hade de sakkunnige hållit före, att den grundsats, som i detta hänseende tillämpades vid fråga om aflönande af vikarie för ordinarie lärare, borde iakttagas äfven då det gälde aflönande af vikarie för de lärare, hvarom nu vore fråga. Sålunda borde två tredjedelar af det för vikarien bestämda minimiarfvode utgå af statsmedel, en fjerdedel deraf betalas af den tjenstledige läraren och återstoden samt resekostnadsersättning erläggas af skoldistriktet, hvilket jemväl skulle förse vikarien med bostad och vedbrand eller gifva honom ersättning derför. De sakkunnige anförde härom:

De flesta af dem, från hvilka utlåtande infordrats, hade tillstyrkt lik-

nande förslag, som de sakkunnige i detta hänseende framstält. Andra hade uttalat den meningen, att den tjenstledige läraren icke borde vara skyldig att deltaga i vikariens aflönande med så stort belopp som de sakkunnige föreslagit, utan endast med en tolftedel af vikariatsarfvodet, hvaremot antingen statens eller skoldistriktets bidrag borde i motsvarande mån höjas. Som skäl för en dylik anordning hade anförts tjenstinnehafvarens ringa lön och hans deri grundade behof att vid sjukdom få behålla deraf så mycket som möjligt. Ännu andra hade framstält den åsigten, att distrikten ej borde deltaga i vikariens aflönande i så hög grad, som de sakkunnige ansett. Distrikten borde nemligen, enligt ifrågavarande uppfattning, icke bidraga till vikariens aflönande vare sig med kontanta medel eller med naturaförmåner, hvaremot den tjenstledige läraren väl borde både lemna större kontant bidrag till vikariens aflönande, än de sakkunnige förestält sig, och förse honom med bostad och vedbrand. Enligt ett annat förslag borde skoldistrikten betala en tolftedel af vikariens minimiarfvode, men befrias från skyldigheten att förse honom med bostad och vedbrand, hvilka förmåner icke borde tillkomma vikarien. Som stöd för de senast anförda meningarna hade åberopats farhågan, att ett åläggande för distrikten att i någon större eller mindre mån bidraga till vikariens aflönande skulle kunna verka derhän, att den sjuke läraren beröfvades icke blott den afsedda förmånen utan måhända, efter skedd uppsägning, sin anställning vid skolan; hvarjemte man kunde frukta, att, om distrikten förpligtades att i någon större mån bidraga till vikariens aflöning, utsigten för icke ordinarie lärare att få den fastare anställning, som omtalades i 24 § af gällande folkskolestadga, skulle förminskas.

De sakkunnige hade icke kunnat instämma uti omförmälda förslag. Förmånen för icke ordinarie lärare att vid sjukdomsfall erhålla hjelp till vikariens aflönande vore nemligen så stor, att en minskning af deras lön med en fjerdedel af vikariens kontanta minimiarfvode ej kunde anses allt för betungande. Äfven de ordinarie lärarne vore skyldiga att vid sjukdomsfall erlägga en fjerdedel af det kontanta vikariatsarfvodet, och tillämpningen af detta stadgande hade ej medfört någon svårighet, oaktadt de flesta af dessa, som hade familjer att underhålla, sannolikt ej vore, när sjukdom inträffade, mycket bättre lottade än de icke ordinare lärarne. Å andra sidan borde ej skoldistrikten befrias från att helt eller delvis erlägga till vikarien, hvad de sakkunnige föreslagit, ty den omständigheten att skolrådet skulle pröfva behofvet af tjenstledighet för sjukdom, antaga vikarie och aftala med denne om arfvodet, borde medföra, att skoldistriktet vore ekonomiskt intresseradt deraf, att missbruk i detta hänseende ej egde rum. De sakkunnige trodde ej heller, att anledning vore

att befara, att skoldistrikt för att ej behöfva bidraga till aflönande af vikarie skulle uppsäga sjuk lärare från hans plats. För öfrigt vore det icke af så stor betydelse, som man förmenade, att icke ordinarie lärare finge den i § 24 mom. 3 af folkskolestadgan omförmälda fastare anställning, enär skolråden dock i allmänhet, utan att binda sig genom någon sådan bestämmelse, handlade, som om äfven dessa lärare vore fast anställde.

Sedan hade de sakkunnige företagit utredning af frågan, om äfven icke ordinarie lärare, som förklarats obotligt sjuk, borde hafva rätt att, med bibehållande af tjensten, för sig sätta vikarie under vilkor, att han sjelf aflönade denne. Vid behandlingen af denna fråga hade de sakkunnige kommit till den öfvertygelsen, att icke ordinarie lärare borde få denna rätt. Det fallet kunde nemligen tänkas, att en sådan lärare väl uppnått de tjenstår, men ej de lefnadsår, som i § 7 af reglementet för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt vore föreskrifna såsom vilkor för erhållande af helt ålderdomsunderstöd. Finge läraren i fråga sköta platsen genom vikarie, vore han fortfarande vid skolan anställd och kunde sålunda nå det antal lefnadsår, som erfordrades för bekommande af helt ålderdomsunderstöd.

Slutligen hade de sakkunnige yttrat sig om storleken af det årliga statsbidrag, som kunde blifva erforderligt för det ifrågavarande ändamålet. Enligt från skolråden infordrade uppgifter hade under år 1898 icke ordinarie lärare till ett antal af 194 varit för sjukdom tjenstledige under minst en månad och derutöfver. Men då dessa uppgifter ej tillika innehölle, huru lång tid hvar och en af dessa lärare varit för sjukdom tjenstledig, kunde man på nämnda uppgifter grunda endast en sannolikhetsberäkning rörande statens blifvande utgifter för aflönande af vikarier för sjuka icke ordinarie lärare. Antoge man, att de för sjukdom tjenstledige lärarne af denna kategori under ett år uppginge till 194, samt att af dessa 12 vore extra ordinarie lärare vid folkskolan, och vidare att till aflönande af dessas vikarier utginge det efter arten af hvars och ens tjenst bestämda högsta statsbidraget samt att tjenstledigheten i medeltal räckte fyra månader, skulle till statsbidrag för aflönande af vikarier för extra ordinarie lärare vid folkskolan åtgå 2,400 kronor och för aflönande af vikarier för öfriga icke ordinarie lärare 18,200 kronor eller tillsammans 20,600 kronor. Antagas kunde väl, att, om icke ordinarie lärare vid sjukdomsfall erhölle hjelp till aflönande af vikarie, antalet af för denna anledning tjenstlediga lärare skulle komma att stiga, enär åtskilliga lärare, som nu till skada för undervisningen vid ohelsa framhärdade i skolarbetet, då skulle söka tjenstledighet. Synnerligen stor torde dock tillökningen i antalet af för sjukdom tjenstlediga lärare af denna anledning

ej blifva, om det blefve stadgadt, att som vilkor för erhållande af hjelp till vikaries aflönande fordrades, att läkare skulle intyga, att den sjuke vore oförmögen att vederbörligen sköta sin tjenst. En annan följd af beviljande åt icke ordinarie lärare af den förmån, hvarom här vore fråga, torde väl ock blifva, att i vissa fall tiden för tjenstledigheten komme att blifva längre, än om läraren sjelf skulle hafva aflönat sin vikarie. Men nu nämnda omständigheter torde dock ej komma att medföra någon betydligare ökning uti statens utgifter för att bidraga till aflönande af vikarie för sjuk icke ordinarie lärare. Det syntes derför de sakkunnige, som om det i motionen beräknade statsanslaget af 25,000 kronor för år skulle tills vidare vara för ändamålet tillräckligt.

För egen del har departementschefen derefter anfört följande.

»Då jag nu går att yttra mig uti ifrågavarande ärende, torde jag först böra till besvarande upptaga frågan, huruvida extra ordinarie och biträdande lärare vid egentliga folkskolan samt lärare vid mindre folkskolan och småskolan eller, kortare uttryckt, »icke ordinarie lärare» vid folkskolan böra erhålla den rätt, som motionärerna velat förskaffa dem.

I afseende härå synes det mig billigt och rättvist, att nämnde icke ordinarie lärare beredes samma förmån, som ordinarie lärare vid folkskolan åtnjuta, att vid sjukdomsfall under vissa vilkor få hjelp till aflönande af för dem förordnad vikarie. De flesta af de tjenster, som innehafvas af de icke ordinarie lärarne, äro nemligen i sjelfva verket icke tillfälliga, utan åtminstone under vissa tidsperioder ständiga, och lärarne aflönas icke endast af skoldistrikten, utan äfven med bidrag af allmänna medel, samt äro, sedan vissa vilkor blifvit uppfylda, berättigade till ålderdomsunderstöd.

Ifrågavarande rätt torde dock icke, lika litet som för de ordinarie lärarne, böra tillkomma de icke ordinarie vid tillfälliga och kortvariga sjukdomsfall, enär vid sådana undervisningen i skolan mestadels utan större olägenhet kan ordnas så, att skolan under ferierna arbetar så lång tid, som den till följd af lärarens sjukdom måst inställas. Dessutom torde det åtminstone på landsbygden ofta vara svårt att för några dagar kunna anskaffa lämplig vikarie, och i de flesta fall kommer det för öfrigt att åtgå någon tid, innan en sådan kan erhållas. Finnes det af en eller annan anledning icke lämpligt att förlägga skolans arbete till ferierna och kan vikarie anskaffas, torde läraren ensam böra aflöna den vikarie, som endast en kortare tid uppehåller hans tjenst. Kostnaderna för vikariens aflöning under några dagar eller en och annan vecka blifva nemligen icke synnerligen kännbara för den sjuke läraren, och man undgår der-

igenom de besvär och svårigheter, som särskildt vid kortvariga sjukdomsfall kontrollen öfver att vilkoren för erhållande af hjelp till vikariens aflöning äro uppfylda och reqvisitionen af de för ändamålet erforderliga medlen måste medföra. Dessutom utsättes läraren, om han vid kortvariga sjukdomsfall ensam måste aflöna vikarie, om sådan blifver förordnad, icke för frestelsen att äfven vid sjukdomsfall, som äro så lindriga, att de icke utgöra verkliga hinder för ett nöjaktigt utöfvande af tjensten, begära tjenstledighet. Då det beträffande ordinarie lärare vid folkskolan blifvit stadgadt, att en månad är den kortaste tidrymd, hvarunder han måste på grund af sjukdom oafbrutet vara tjenstledig och vikarie för honom förordnad, för att rätt till hjelp vid vikariens aflöning skall inträda, synes mig samma föreskrift böra tillämpas, äfven då frågan gäller icke ordinarie lärare vid folkskolan. Vidare synes mig lämpligt, att hjelp till vikaries aflönande vid sjukdomsfall bör lemnas endast för högst åtta kalendermånader af året, eller för så lång årlig tid, som lönetillskott af statsmedel utgår till lärarens aflönande.

Äfven med hänseende till maximitiden, under hvilken de icke ordinarie lärarne vid folkskolan böra få göra sig till godo den rätt, hvarom nu är fråga, torde de böra likställas med de ordinarie lärarne. Visserligen kan häremot invändas, att om de icke ordinarie lärarne vid inträffad sjukdom år efter år få hjelp till aflönande af vikarie, tillskyndas både skoldistrikt och stat betydande utgifter, och skolan kommer att skadas genom täta ombyten af lärare. Till bemötande af en sådan invändning tillåter jag mig fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att skoldistriktet är skyddadt genom sin rätt att uppsäga den sjuke läraren från hans befattning, och att, om skoldistriktet gifvit honom den fastare anställning, som omtalas i § 24 mom. 3 af gällande folkskolestadga, skoldistriktet ju frivilligt bundit sig genom de bestämmelser, det infört i reglementet för sina skolor. Staten åter synes mig i det fall, hvarom nu är fråga, hafva samma skyldighet mot de icke ordinarie lärarne som mot de ordinarie, helst som de flesta af de icke ordinarie under hela sin tjenstetid ej kunna få ordinarie anställning, så vida icke skoldistrikten, i hvilka de tjenstgöra, sjelfvilligt besluta att gifva dem en med de ordinaries likartad ställning. Beträffande de olägenheter för skolan, som komma deraf, att lärarebefattningar vid henne under längre tid uppehållas af vikarier, har hon ju att kämpa med samma svårighet, äfven om den sjuke läraren har ordinarie anställning. Man kan dessutom vara öfvertygad, att åtminstone den icke ordinarie lärare, som ännu ej upphunnit det för erhållande af ålderdomsunderstöd erforderliga antal tjenstår, icke skall begagna sig af rätten att, när sjukdom inträffat, förskaffa sig tjenstledighet och få hjelp till vikariens aflönande

längre, än behöfligt är; ty för att blifva berättigad till ålderdomsunderstöd får han räkna sig till godo endast den tid, då han sjelf tjenstgör.

Enligt nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 skall ordinarie lärare, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner. Samma bestämmelse torde böra tillämpas äfven på icke ordinarie lärare. Det har visserligen ifrågasatts, att, då de flesta af dem, som tjenstgjorde vid mindre folkskola och småskola äfvensom vid folkskola i egenskap af biträdande, vore lärarinnor, och qvinnor, efter hvad erfarenheten lärde, tidigare sletes ut af skolarbetet än män, de, som icke hade ordinarie anställningar, borde förklaras skyldiga att redan vid femtiofem års ålder ensamma aflöna vikarie, när de för sjukdom urståndsattes att sjelfva sköta sina befattningar; men det torde vara onödigt att i detta hänseende göra någon skilnad mellan ordinarie och icke ordinarie, då skoldistrikten ju hafva i sin magt att uppsäga dem, som icke anstälts som ordinarier, från deras befattningar, när de finna sig af en eller annan anledning böra göra det.

Arfvode till vikarie för extra ordinarie folkskolelärare bör, enligt de sakkunniges förslag, utgå med samma belopp som dennes minimilön, så att vikarie för extra ordinarie folkskolelärare med 500 kronors kontant lön bör i arfvode hafva nämnda belopp och vikarie för dylik lärare med 600 kronors kontant lön ett till lika stort belopp uppgående arfvode. Jag har mot detta förslag intet att erinra. Lägre torde nemligen vikariatsarfvodet ej böra sättas, då på vikarierna ställas den fordran, att de skola vara behörigen examinerade och således hafva genomgått samma utbildningskurs som tjenstinnehafvaren, och då lefnadskostnaderna för vikarien äro lika höga som åtminstone för en ogift innehafvare af tjensten. Högre torde arfvodet ej heller böra sättas, då det i allmänhet ej kan vara lämpligt att gifva vikarie högre lön än den, för hvilken han tjenstgör, helst då de båda ega samma behörighet.

Beträffande storleken af arfvodet till vikarie för öfriga icke ordinarie lärare beder jag först få fästa uppmärksamhet derpå, att för anställning vid folkskola som biträdande lärare, äfvensom för anställning vid mindre folkskola och småskola, fordras antingen att hafva aflagt afgångsexamen vid vederbörligt seminarium eller att hafva undergått inför folkskoleinspektör sådan pröfning, som omtalas i § 6 af nådiga kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel till lärare vid folkskolor m. m. eller att hafva inför vederbörande skolråd pröfvats på sätt, som i § 23 af folkskolestadgan den 10 december 1897 omförmäles. Sådana, som förvärfvat behörighet till nu ifrågavarande anställningar på

något af de två först angifna sätten, torde jag få sammanföra under benämningen examinerade; de åter, som blifvit behöriga till nämnda anställningar genom pröfning inför skolrådet, torde jag få kalla oexaminerade. De examinerade äro berättigade till en aflöning af minst 300 kronor samt, efter 10 års oförvitlig tjenstgöring, af ett ålderstillägg af 50 kronor, hvarjemte de skola förses med bostad och vedbrand eller bekomma i ersättning derför 50 kronor om året. Oexaminerad lärare åter är berättigad att erhålla en kontant lön af minst 250 kronor samt bostad och vedbrand eller i ersättning derför 50 kronor. När biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola af sjukdom är förhindrad att sjelf sköta sin tjenst och vikarie är för honom förordnad, bör vikarien, om han är examinerad, enligt de sakkunniges förslag erhålla i arfvode 300 kronor förutom bostad och vedbrand eller lagstadgad ersättning derför; är han deremot oexaminerad, bör arfvodet utgå med 250 kronor jemte husrum och vedbrand eller ersättning derför. Äfven i detta förslag anser jag mig böra instämma. Visserligen kan det, om förslaget godkännes, inträffa, att vikarien får högre lön än tjenstinnehafvaren, men denna oegentlighet torde motvägas af den omständighet, att vikarien i sådant fall har högre kompetens än den, för hvilken han tjenstgör.

Deremot kan jag icke instämma i de sakkunniges förslag derom, att, der för examinerad tjenstinnehafvare examinerad vikarie sökts, men ej erhållits, det högre årsarfvodet å 600 eller 300 kronor skulle vara vikarien tillförsäkradt, så vida inspektören intygat, att vederbörligen examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig. Detta förslag strider nemligen mot grundsatsen, att vikariatsarfvodets storlek bör bestämmas äfven med hänsyn till arten af den behörighet, vikarien eger. Dessutom skulle, om förslaget fastställes, det kunna komma att inträffa, att oexaminerad vikarie finge högre lön än examinerad sådan. Det synes för öfrigt, som om det föreslagna stadgandet vore onödigt. Redan i omförmälda nådiga kungörelse den 1 juni 1894 är föreskrifvet, att för erhållande af statsbidrag till aflönande af vikarie för sjuk ordinarie folkskolelärare hinder ej må möta deraf, att vikarie icke aflagt afgångsexamen vid seminarium, så vida vederbörande folkskoleinspektör vitsordar, att examinerad vikarie ej kunnat erhållas samt att vikarien befunnits duglig. Denna föreskrift torde böra tillämpas äfven då fråga är om icke ordinarie lärare, så till vida, att som vilkor för erhållande af statsbidrag till aflönande af vikarie för icke ordinarie lärare bör föreskrifvas, att inspektören, om oexaminerad förordnats till vikarie, skall intyga, att vikarien befunnits duglig.

Som vilkor för att ordinarie lärare skall få åtnjuta den förmån, hvarom

här är tal, är vidare stadgadt, att sjukdomen, på grund af hvilken tjenstledighet sökes, skall enligt läkarebetyg vara af den beskaffenhet, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst utan att dock för all framtid hindra hans återinträde i tjenstgöring. Då det för läkare är omöjligt att i hvarje fall med bestämdhet kunna förutse, om en sjukdom är botlig eller obotlig, hafva de sakkunnige föreslagit en sådan förändring i fråga om läkarebetygets innehåll, att i detsamma skulle intygas allenast, att sjukdomen, på grund hvaraf tjenstledighet sökts, gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande intyg kan med visshet gifvas, huruvida densamma för all framtid hindrar hans återinträde i tjenstgöring. Det synes mig, som om en dylik förändring vore af behofvet påkallad.

Uti ofvan omförmälda kungörelse af den 1 juni 1894 är stadgadt, att arfvodet till vikarie för sjuk ordinarie folkskolelärare skall gäldas af staten, skoldistriktet och den tjenstledige läraren samt att vikariens aflöning skall utgöras sålunda, att den ordinarie läraren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, två tredjedelar deraf utgå af allmänna medel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket jemväl förser vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemnar honom ersättning derför, äfvensom, der så ifrågakommer, godtgör honom för resekostnad. Enligt mitt förmenande böra dessa bestämmelser tillämpas äfven beträffande sättet, hvarpå arfvode till vikarie för sjuk icke ordinarie lärare skall utgöras. Det har blifvit ifrågasatt, att skoldistriktets bidrag borde antingen alldeles bortfalla eller förminskas till en tolftedel af vikariens kontanta minimiarfvode. I förra fallet skulle den tjenstledige läraren erlägga äfven den del, som enligt ofvan föreslagna fördelning åligger skoldistriktet att gälda; i senare fallet skulle naturaförmånerna bortfalla från vikariens löneförmåner. Då emellertid skoldistriktet erlägger en del af den kontanta lön, som utgår till vare sig ordinarie eller icke ordinarie lärare, och då det betalar en del af det kontanta arfvodet till vikarie för ordinarie lärare, bör det jemväl bidraga till den kontanta aflöningen af vikarie för icke ordinarie lärare. Ej heller finnes något skäl att i fråga om vikarie för icke ordinarie lärare befria skoldistriktet från skyldigheten att förse honom med bostad och vedbrand eller gifva honom ersättning derför. Man kan ju ej begära, att tjenstinnehafvaren, som endast har ett rum till sitt förfogande, skall kunna der inrymma vikarien, eller att han af sin ringa lön skall hyra bostad åt honom. Att vikarien, som oftast är obekant på den plats, der han mottager förordnande som vikarie, sjelf skall anskaffa sig lämplig, skolan

närbelägen bostad, är för öfrigt en obillig fordran, äfven om hans kontanta löneförmåner vore sådana, att man med fog kunde begära, att han på egen bekostnad skulle skaffa sig bostad.

Beträffande öfriga bestämmelser, som de sakkunnige föreslagit, torde jag få hänvisa dels till nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 angående aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjenst, dels till de sakkunniges utlåtande.

I den motion, som föranledt Riksdagens omförmälda skrifvelse, antages det, att det statsanslag, som skulle kräfvas för ifrågavarande ändamål, icke behöfde öfverstiga 25,000 kronor. Äfven enligt de sakkunniges mening torde detta belopp under den närmaste framtiden blifva fullt tillräckligt; och jemväl mig förekommer det, som om staten för det behjertansvärda ändamålet ej skulle under de närmast kommande åren behöfva ikläda sig större utgifter, än som här ofvan är angifvet. Något material, hvarpå man kan bygga tillförlitliga beräkningar uti ifrågavarande hänseende, finnes icke, ty i och med det att föreliggande förslag, om det blifver antaget, börjar tillämpas, inträda nya förhållanden, hvilkas inverkan man ej kan förutse. Emellertid hafva genom folkskoleinspektörerna från de särskilda skolråden inhemtats uppgifter rörande antalet af de icke ordinarie lärare, som under år 1898 varit tjenstlediga på grund af sjukdom under en tid af en månad och derutöfver. Enligt dessa uppgifter uppgick antalet till 194, af hvilka 12 voro extra ordinarie folkskolelärare. Antager man, att hvar och en af dessa varit sjuk oafbrutet under fyra månader, och att till aflönande af de för dem förordnade vikarier utgått det högsta statsbidrag, som enligt föreliggande förslag för dylikt ändamål får utanordnas, skulle till vikarierna för de extra ordinarie folkskolelärarne hafva af allmänna medel utgått 2,400 kronor och till vikarier för de öfriga icke ordinarie lärarne 18,200 kronor, eller tillhopa 20,600 kronor. Sannolikt kommer antalet af dem, som begära tjenstledighet på grund af sjukdom, att stiga, om dylika lärare få hjelp till vikariens aflönande; en och annan torde derjemte taga tjenstledighet för något längre tid, när stat och skoldistrikt bidraga till vikariens aflöning, än om tjenstinnehafvaren ensam skall aflöna denne. Men den tillökning i statens utgifter för aflönande af vikarier för sjuka icke ordinarie lärare, som häraf skulle blifva en följd, torde icke blifva större, än att 25,000 kronor varda, såsom här ofvan sagts, tillräckliga för ifrågavarande ändamål.

I riksstaten äro under åttonde hufvudtiteln uppförda till bidrag till aflönande i vissa fall af vikarier för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola 40,000 kronor. Af detta förslagsanslag hafva utgått under åren

1896, 1897 och 1898 respektive 45,671 kronor 55 öre, 51,847 kronor 61 öre och 49,194 kronor 16 öre. Höjes nämnda anslag med 35,000 kronor eller från 40,000 kronor till 75,000 kronor, torde man kunna vara fullt förvissad, att anslaget under närmaste tiden kommer att motsvara hvad som erfordras af allmänna medel till aflönande under dels redan fastställda, dels nu föreslagna vilkor af vikarier för både ordinarie och icke ordinarie lärare vid folkskolan, som af sjukdom äro urståndsatta att sjelfva sköta sina tjenster.»

Till stöd för det i ofvanberörda motion framstälda förslag har motionären erinrat, hurusom enligt Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition lärare eller lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid småskolor eller mindre folkskolor ej skulle komma i åtnjutande af förmånen att erhålla ersättning till vikarie under sjukdom. Då emellertid sistnämnda lärare eller lärarinnor vore, enligt kongl. kungörelsen den 27 maj 1898, berättigade att uppbära bidrag af statsmedel enligt samma grunder, som gälde med afseende på de lönestillskott, hvilka utginge till skoldistrikt för aflönande af lärare och lärarinnor vid distriktets folk- och småskolor, torde de förmåner med afseende å ersättning till vikarie under sjukdom, som Kongl. Maj:t föreslagit skola utgå till lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor vid sistnämnda skolor, jemväl böra tilläggas lärare eller lärarinnor vid ifrågavarande seminarier.

Då sistnämnda lärare och lärarinnor utgjorde ett ringa antal (enligt statistiska uppgifter utgjorde seminariernas antal endast tjugu stycken), så torde någon höjning i det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp sjuttiofemtusen kronor ej vara erforderlig.

Då det synes vara med billighet öfverensstämmande, att staten, som lemnar bidrag till aflöning åt lärarne och lärarinnorna vid folk- och småskolor, jemväl träder hjelpande emellan, när sådan lärare eller lärarinna genom sjukdom urståndsättes att sjelf uppehålla sin tjenst, samt denna grundsats redan vunnit tillämpning i fråga om ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, torde rättvisan fordra, att äfven extra ordinarie eller biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och

lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor komma i åtnjutande af samma förman, hvilken för dem är desto mer behöflig som deras aflöningsförmåner äro mindre.

De af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelserna angående rätt till statsbidrag för aflönande af vikarie hafva utskottet alltså ansett i allt väsentligt böra förordas. I ett afseende finner utskottet dock anledning till erinran. Genom Kongl. Maj:ts förslag synes nemligen möjlighet icke vara utesluten, att rätten till dylikt statsbidrag kan missbrukas på det sätt, att lärare vid inträffande sjukdom år efter år, och längre än behöfligt är, skaffar sig hjelp till vikaries aflönande. Visserligen kan häremot invändas, att den omständighet, att skolrådet skall pröfva behofvet af tjenstledighet för sjukdom, antaga vikarie samt aftala med denne om arfvodet, bör medföra, att sådant missbruk ej eger rum. Men det ekonomiska intresse för skoldistriktet, som utgör en anledning, att skolrådet vid tjenstledighetsansökningar från ordinarie lärare noggrant pröfvar de föreliggande omständigheterna, är i sjelfva verket ganska obetydligt, då fråga gäller icke ordinarie lärare.

Det torde derför vara af behofvet påkalladt, att hinder för antydda missbruk läggas i bestämmelserna angående statsbidragets åtnjutande; och utskottet har trott sig finna, att detta kunde ske dels genom stadgande af viss form för det läkarebetyg, hvarå tjenstledighetsansökningen grundar sig, dels ock genom fastställande af en viss maximitid, hvarunder statsbidrag må få utnjutas.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag utgör ett vilkor för statsbidrags utgående, att enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf lärare erhåller tjenstledighet, visserligen är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehalla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet att vid betygets utfärdande läkaren kan med *visshet* intyga, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjenstgöring. Emellertid torde det i de flesta fall vara omöjligt för läkaren att med *visshet* intyga något dylikt, och läkarebetyget lärer alltså icke komma att utgöra något hinder för statsbidrags åtnjutande, äfven om *sannolikhet* förefinnes för att sjukdomen är obotlig. Utskottet håller derför före, att läkarebetyget i stället bör innehålla, att sjukdomen *ej* är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträdande i tjenstgöring.

Hvad beträffar maximitiden för åtnjutande af bidrag till vikaries aflönande, har utskottet velat föreslå, att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke utgår för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af lärarens eller lära-

rinnans tjenstetid, samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter följande tjenstetiden, så framt icke läraren eller lärarinnan under de tre närmast föregående åren sjelf tjenstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvari han eller hon är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas.

Utskottet har derefter förehaft till behandling herr J. Johnssons ofvanberörda motion, hvars syfte utskottet funnit behjertansvärdt. Då emellertid bestämmelser i fråga om ersättning åt vikarie för lärare och lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt seminarium, synas böra föregås af utredning, bland annat, på hvad sätt landstinget eller staden bör bidraga till vikariens aflönande, lärer motionen böra föranleda Riksdagen allenast att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i detta hänseende.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att Riksdagen må

dels i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola godkänna följande grunder, nemligen:

1) att, derest vid folkskola anställd extra ordinarie lärare eller lärarinna, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjenstledighet och vid folkskolelärareseminarium examinerad vikarie för honom eller henne är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, skall åtnjuta arfvode efter antingen minst 600 kronor eller minst 500 kronor för nyssnämnda undervisningstid, allt eftersom tjenstinnehafvarens minimilön uppgår till eller understiger 600 kronor, eller i förra fallet 75 kronor och i senare fallet 62 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, hvarjemte vikarien skall

förses med tjenlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning derför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, der sådan ifrågakommer;

2) att, då biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjenstledighet, arfvode till vikarie skall beräknas sålunda, att, derest vid småskoleseminarium examinerad eller af folkskoleinspektör enligt § 6 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuter arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola samt, om oexaminerad vikarie förordnas, till denne utgår arfvode efter 250 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, och i öfrigt samma förmåner, som tillkomma examinerad vikarie;

3) att, om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola erhåller ledighet och vikarie för honom eller henne förordnas på sätt ofvan sägs, är sådan, att densamma gör läraren eller lärarinnan oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjenstgöring, samt läraren eller lärarinnan icke uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, vikariens

aflöning skall utgöras sålunda, att tjenstinnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jemväl skall åligga att förse vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemna honom ersättning derför äfvensom att, der så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad;

4) att, då oexaminerad vikarie förordnas, statsbidrag till dennes aflöning må på nämnda sätt utgå, derest folkskoleinspektör vitsordar, att vikarien befunnits duglig;

5) att, der läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, nyssnämnda bestämmelser i fråga om vikariens aflöning skola, derest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren eller lärarinnan under ledighet varit af sjukdom urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tjenst, gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader;

6) att, då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf icke ordinarie lärare eller lärarinna erhållit tjenstledighet, är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att läraren eller lärarinnan till följd deraf är urståndsatt att vidare återinträda i tjenstgöring, vikariens aflöning skall utgöras af läraren eller lärarinnan utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet;

7) att icke ordinarie lärare eller lärarinna, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom eller henne inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner;

8) att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke utgår för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af extra ordinarie eller biträdande lärares eller lärarinnas vid folkskola eller lärares eller lärarinnas vid mindre folkskola eller småskola tjenstetid, samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter

följande tjenstetiden, så framt icke läraren eller lärarinnan under de tre närmast föregående åren sjelf tjenstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvari han eller hon är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas; samt

9) att hvad här är föreslaget icke gäller i fråga om tjenstledighet, som åtnjutes af vikarierande lärare eller lärarinna, utom i det fall, att nämnda lärare eller lärarinna uppehåller tillfälligtvis ledig befattning;

dels beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifva den jemkning, att deri omförmälda läkarebetyg må vara af enahanda innehåll med hvad här ofvan under mom. 3) föreslagits;

dels ock, i stället för det nu befinliga förslagsanslag å 40,000 kronor, med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola», uppföra, under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola», ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl redan bestämda som här ofvan föreslagna grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjenst, med rätt för Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum;

b) att Riksdagen må, med föranledande af herr J. Johnssons ofvanberörda motion, hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka vilkor statsbidrag må kunna lemnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt lärare- eller lärarinneseminarium, hvilka af sjuk-

dom urståndsättas att sin tjenst fullgöra, samt att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 3 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. W. REDELIUS.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B., 1900.

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1900, kl. 12 midd.

Utlåtande i anledning af väckt motion om viss ändring i riksgäldskontorets reglemente.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 24) har herr *M. Dahn* anfört följande:

»Genom 1897 års lag för Sveriges riksbank bestämdes, att under öfvergångsperioden för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt dessa banker egde mot afstående af sådan rätt i riksbanken få rediskontera för ett lägre diskonto äfvensom få kreditiv i riksbanken mot lägre ränta; och framhölls det i motiveringen till nämnda lag som en gifven sak och ett önskemål från såväl riksbankens som de privata bankinrättningarnas sida, att äfven efter öfvergångstidens slut samarbete måtte fortfarande ega rum mellan riksbanken och enskilda penninginstitut. Det synes derför mindre lämpligt, att ett annat Riksdagens verk — riksgäldskontoret, hvars uppgift ju är en helt annan än riksbankens — drifver en ganska stor lånerörelse med banker och enskilde, så att säga, bakom riksbankens rygg genom utlåning mot revers och depositionsbevis (se senaste revisionsberättelse sid. 291).

I likhet med hvad förhållandet är med statens verk, borde väl riksgäldskontoret insätta sådana medel, som ej för tillfället behöfvas för kontoret åliggande utbetalningar, å giroräkning i riksbanken, då en ökad bankovinst och framför allt den trygghet, som en klar öfverblick öfver bankoperationerna skänker den, som är ensam förläggare och, att så säga, har trådarna i sin hand, böra ersätta den ränteförlust, som kan tyckas uppstå genom medlens insättande på folioräkning.

Enligt ofvannämnda berättelse innehade riksgäldskontoret den 17 november 1899 ett belopp af 17,500,000 kronor utländska valutor i tyskt mynt. Och derom är ju ingenting att säga, då kontoret skall liqvidera annuiteterna å statsskulden med anvisning på tillgodohafvande i utlandet. Men det förefaller dock, som om dylika valutor hellre borde lemnas åt riksbanken, hvarigenom den skulle stärkas — framför allt nu vid dess snara inträdande i sin nya stora funktion som ensam sedelutgifvande bank — på samma gång den naturligtvis hade att på reqvisition af riksgäldskontoret utbetala af dettas tillgodohafvande hvad som behöfdes för statsskuldens förräntande och amortering. Hvad åter inköp af obligationer angår, så bör gifvetvis riksgäldskontoret fortfarande ega rätt dertill, under förutsättning dock, att obligationerna i fråga äro noterade å utländska börser.»

På grund af det anförda har motionären hemstält, att Riksdagen måtte vidtaga följande ändring af 43 § i reglementet för riksgäldskontoret:

»§ 43.

De till riksgäldskontoret influtna medel eller aflemnade behållningar äfvensom de för jernvägsbyggnaderna upplånta medel samt detta verks öfriga kontanta tillgångar skola, så vidt och så länge de icke behöfva användas till samma verk åliggande utbetalningar, insättas på giroräkning i riksbanken; egande dock riksgäldsfullmägtige jemväl att för sådana medel uppköpa å utländska börser noterade obligationer, som anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras.»

I anledning af denna till statsutskottet remitterade motion hafva fullmägtige i riksgäldskontoret, på framställd begäran, den 15 sistlidne mars afgifvit yttrande till nämnda utskott och deruti anfört följande:

»Enligt de i förevarande ämne nu gällande stadganden, hvilka förekomma, icke i § 43, utan i § 45 af det vid 1899 års riksdag för riksgäldskontoret utfärdade reglemente, skola riksgäldskontorets förberörda tillgångar, så vidt och så länge de icke behöfva användas för verket åliggande utbetalningar, 'insättas i riksbanken eller hållas allmänna rörelsen till handa och göras räntebärande genom deras utlåning på sätt, som fullmägtige i riksgäldskontoret anse innefatta full säkerhet', hvarjemte fullmägtige ega att för sådana medel 'uppköpa antagliga obligationer eller andra förbindelser, som anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras'.

Allt sedan 1840—1841 års riksdag har det varit riksgäldskontoret ålagdt att söka genom utlåning eller obligationsinköp förränta sina för löpande utgifter ej behöfliga medel. Vid 1875 års riksdag infördes i reglementet uttryckligt stadgande, att ifrågavarande medel jemväl finge insättas mot ränta i riksbanken efter öfverenskommelse med fullmägtige i nämnda bank. Då emellertid, jemlikt den för riksbanken den 12 maj 1897 utfärdade lag, ränta icke vidare får af banken godtgöras å sådan räkning, hvarå riksgäldskontorets medel derstädes insättas, ändrades vid 1898 års riksdag sistnämnda reglementsstadgande till sin nuvarande lydelse, hvarigenom derur uteslutits bestämmelsen om räntegodtgörelse för i riksbanken insatta medel.

Förslag om upphörande af riksgäldskontorets utlåningsrörelse och skyldighet för kontoret att i riksbanken insätta alla sina kontanta behållningar hafva vid åtskilliga föregående tillfällen, senast år 1875, varit föremål för pröfning men städse af Riksdagen lemnats utan afseende. Till stöd för det förslag i samma syfte, som nu åter framstälts, har motionären åberopat hufvudsakligen de skäl, som vid 1875 års riksdag anfördes för den då ifrågasatta förändringen, hvarjemte särskildt beträffande de medel, riksgäldskontoret har placerade i utlandet, framhållits, att genom deras öfverlemnande till riksbanken denna skulle erhålla en förstärkning, som framför allt vid dess snara inträdande i sin stora funktion såsom ensam sedelutgifvande bank syntes önskvärd.

De medel, hvilka riksgäldskontoret haft att jemlikt bestämmelserna i nämnda reglementsparagraf disponera, hafva till beloppet i hög grad vexlat vid olika tidpunkter, och placeringen af dessa medel måste derför anses vara af tillfällig art, äfven om det stundom kunnat förekomma att afsevärda behållningar under någon längre tid funnits att disponera. Att så varit förhållandet under de senare åren är, såsom kändt, beroende på de stora öfverskott, som uppkommit å statsregleringarna och hvilka gifvit statskontoret tillfälle att på grund af det stadgande, som i riksgäldskontorets nu gällande reglemente förekommer under § 38, hit öfverlemna betydande summor för förvaltning. Med afseende härå få fullmägtige erinra, att statskontoret, som vid 1895 års ingång häftade i skuld till riksgäldskontoret för derifrån lemnad kassaförstärkning å 6,5 millioner kronor, under nämnda år ej blott återbetalde denna skuld utan derjemte till riksgäldskontoret aflemnade för förvaltning tillsammans 5,6 millioner kronor. Genom fortsatta levereringar från statskontoret hafva derefter de i riksgäldskontoret insatta öfverskottsmedlen så ökats, att de utgjort $^{31}/_{12}$ 1896: 16,4 millioner, $^{31}/_{12}$

1897: 30 millioner, $^{31}/_{12}$ 1898: 43 millioner och $^{31}/_{12}$ 1899: 50 millioner kronor. För närvarande uppgå dessa medel till 42 millioner kronor.

Till en del hafva de till riksgäldskontoret öfverlemnade öfverskottsmedlen användts för utbetalning af å detta verk anvisade statsanslag, och riksgäldskontoret har derigenom kunnat undgå att i någon väsentligare utsträckning anlita det lånebemyndigande, som af Riksdagen under de senaste åren lemnats. Då riksgäldskontoret under nästlidet år hade att jemlikt Riksdagens beslut åt riksbanken anskaffa utländska valutor till belopp motsvarande 25 millioner kronor, befans visserligen lämpligt att i sammanhang dermed för riksgäldskontorets egen räkning upplåna något mer än 9 millioner kronor, men genom dispositionen öfver de från statskontoret öfverlemnade behållningarna har riksgäldskontoret emellertid ännu icke behöft använda en härutöfver medgifven lånerätt å för närvarande omkring 16 $^1/_2$ millioner kronor, hvarå följaktligen ränta kunnat besparas staten.

Om sålunda en del af de öfverlemnade statsöfverskotten funnit användning för bestridande af å riksgäldskontoret anvisade utbetalningar, hafva emellertid betydande summor återstått att placera. Ehuru dervid den ränteinkomst, som genom medlens utlåning kunde beredas, icke fått lemnas utan afseende hafva fullmägtige dock framför allt ansett sig böra med behörig hänsyn till den ekonomiska ställningen inom landet tillse att deras åtgärder vore till verkligt gagn för det allmänna. — För närmare kännedom om riksgäldskontorets placering af disponibla behållningar under den senast förflutna tid, då desamma uppgått till betydligare belopp, få fullmägtige hänvisa till en härvid fogad, ur räkenskaperna för de sista fem åren hemtad uppgift, deruti beträffande de inom landet utlånade medlen särskildt angifvits deras fördelning å olika kategorier af låntagare. Dessutom vilja fullmägtige påpeka, att af de medel till belopp af 14,561,000 kronor, som förutom de i riksbanken insatta behållningarna voro vid slutet af nästlidet år utlånade inom landet, endast 3,000,000 kronor, fördelade på sju olika bankinrättningar, utlemnats utan särskildt hypotek, hvaremot för hela det öfriga beloppet realsäkerhet deponerats.

Hvad angår riksgäldskontorets i utlandet placerade medel, utgöra de för närvarande 17 $^1/_2$ millioner riksmark eller något mer än 15 $^1/_2$ millioner kronor, innestående mot ränta hos banker och bankirhus i Tyskland. Till samma belopp uppgingo de utländska valutorna jemväl i sistlidne november månad, hvilket här anmärkes till rättelse af en något skiljaktig uppgift, som motionären efter senaste revisionsberättelsen om riksgäldsverket härom lemnat. Denna riksgäldskontorets behåll-

ning i utlandet har till sin allra väsentligaste del tillkommit under de senaste åren. Riksgäldskontoret, som före år 1897 hade endast mindre betydande summor placerade i utländska valutor, ökade under nämnda år, då betalningsbalansen till utlandet var jemförelsevis god, sin behållning derstädes till mellan 6 och 7 millioner kronor. Till denna behållning, som under det påföljande året bibehölls temligen oförändrad, har sedermera under år 1899 lagts största delen af det belopp, omkring 9 millioner kronor, som af senaste statslånet afsetts för riksgäldskontorets räkning, men som ännu ej behöft tagas i anspråk för kontorets utbetalningar.

Den behållning i utländska valutor, som riksgäldskontoret sålunda förskaffat sig, synes fullmägtige vara af stort värde. Härvid är närmast att taga i betraktande fördelen af att kunna under tider, då betalningsbalansen till utlandet är ogynnsam, genom anlitande af en sådan behållning bestrida utländska liqvider utan att anstränga den inhemska penningemarknaden. Men behofvet af en jemförelsevis betydlig tillgång af i utlandet disponibla medel torde dock starkast göra sig gällande vid de tillfällen, då riksgäldskontoret med kort rådrum har att tillhandahålla större kontanta belopp för bestridande af utgifter, som ej tåla uppskof. Fullmägtige syfta härmed närmast på det fall, att en lyftning af de å riksgäldskontoret anvisade kreditivsummor ifrågakommer. Vid ett sådant tillfälle måste det för hela landet vara en gifven fördel att utomlands hafva en kontant behållning, som icke är bunden såsom underlag för vare sig sedelutgifning eller andra förbindelser och som kan vid behof indragas utan någon menlig inverkan på den inhemska rörelsen.

Såsom ofvan nämnts, hafva de behållningar, öfver hvilka riksgäldskontoret under de senare åren haft att förfoga, hufvudsakligast utgjorts af från statskontoret aflemnade öfverskottsmedel. Bland de öfriga tillgångar, som vid vissa tider kunna vara för riksgäldskontoret disponibla, bör särskild uppmärksamhet fästas vid upplånta medel, som ännu ej kommit till användning. För att kunna begagna sig af de för upplåning gynsamma konjunkturerna måste ofta lån upptagas mer eller mindre lång tid innan de derigenom inflytande medlen behöfva för sitt ändamål användas. I sådant fall skulle fördelen af en upplåning på billiga vilkor delvis eller helt och hållet gå förlorad, så vida icke de indragna lånemedlen kunde göras fruktbärande och sålunda betäcka ränteutgiften för de utgifna obligationerna. Vid det nära sammanhang, hvaruti sålunda frågan om medlens placering står till sjelfva låneoperationen, skulle det säkerligen, om riksgäldskontoret, på sätt med före-

varande motion afses, betoges rätten att mot ränta utlåna sina tillgängliga medel och öfver hufvud bestämma om medlens placering, ofta visa sig vara för verket omöjligt att på ett tillfredsställande sätt utföra sitt åliggande att för statens räkning upptaga lån.

Af hvad ofvan blifvit anfördt synes fullmägtige framgå, att den riksgäldskontoret nu medgifna rätten att placera sina tillgångar medför vigtiga fördelar såväl för detta verk som ock för det allmänna; och då det är fullmägtige i hög grad angeläget, att riksgäldskontorets verksamhet i detta hänseende bedrifves med försigtighet och under behörigt aktgifvande på den ekonomiska ställningen i landet, torde någon olägenhet för riksbanken icke vara att häraf befara. Å andra sidan kan det synas tvifvelaktigt, om det för riksbanken skulle vara till gagn att få öfvertaga hela förvaltningen af riksgäldskontorets medel. För staten måste det dock i allt fall vara af stor vigt, att de båda verken förvaltas oberoende af hvarandra och på sådant sätt, att resultatet af hvartderas verksamhet kan bedömas. Denna oberoende ställning utesluter dock ingalunda ett godt samarbete mellan de båda verken, och värdet häraf får ej underskattas.

Hvad slutligen angår den rätt, riksgäldskontoret eger att för tillgängliga medel uppköpa obligationer, har motionären ansett denna rätt böra bibehållas, dock med föreskrift, att endast obligationer, som äro noterade på utländska börser, finge ifrågakomma till uppköp. Med anledning häraf få fullmägtige meddela, att riksgäldskontoret hittills icke placerat sina tillgångar i obligationer af annan beskaffenhet än den af motionären angifna med undantag af uppköpta mindre belopp af riksgäldskontorets egna 3,6 procents obligationer. Att genom stadgande i reglementet förhindra riksgäldskontoret från en sådan placering synes icke vara lämpligt.

Med stöd af hvad här ofvan blifvit anfördt få fullmägtige afstyrka bifall till herr Dahns ifrågavarande motion.»

Sedan statsutskottet efter mottagande af detta riksgäldsfullmägtiges yttrande beslutit öfverlemna ärendet till behandling af det sammansatta stats- och bankoutskottet, har det sammansatta utskottet funnit nödigt att öfver motionen inhemta utlåtande jemväl af fullmägtige i riksbanken och har från dem fått mottaga en den 18 nästlidne april aflåten skrifvelse, af följande innehåll:

»Då vid 1875 års riksdag en motion i hufvudsakligen liknande syfte blifvit väckt, funno sig bankofullmägtige i yttrande, som på be-

gäran af sammansatta stats- och bankoutskottet afgafs, böra tillstyrka bifall till motionen. De fäste dervid i främsta rummet uppmärksamheten på olämpligheten af att genom tvenne Riksdagens verk, oberoende af hvarandra, bedrifva en lånerörelse, som borde utöfva ett betydligt inflytande på penningmarknaden och sålunda störande inverka på den planmessighet och följdrigtighet, som för dess rätta utöfvande vore nödiga. Endast genom öfverlemnande till riksbankens förvaltning af riksgäldskontorets för tillfället obehöfliga tillgångar kunde, ansågo de, någon trygghet vinnas mot hastiga och starka kastningar i penningmarknaden med deraf följande svårigheter och kriser, och riksbankens intresse af att på ett klokt och försigtigt sätt operera med dessa tillgångar vore så mycket tydligare, som på banken och dess tillgångar naturligen återfölle tungan af liqvidationen af hvarje öfverspekulation.

I deras uppfattning af frågans betydelse så för riksbanken som för den allmänna penningrörelsen anse sig äfven nuvarande fullmägtige böra instämma. Det ligger i öppen dag, att den af riksgäldskontoret bedrifna utlåningsrörelsen, särdeles när det gäller så betydande belopp, som under senare år varit fallet, kan i icke ringa mån motverka den diskontpolitik, som riksbanken under gifna förhållanden finner sig böra tillämpa. Då den finner penningställningen så inom som utom landet sådan, att stor försigtighet behöfver iakttagas och följaktligen genom förhöjning af ränte- och diskontosatser söker minska efterfrågan af kapital och inskränka en för allahanda ändamål alltför långt drifven försträckning, kan den förväntade verkan af dessa hämmande åtgärder motarbetas genom de medel, som af riksgäldskontoret ställas till de lånesökandes förfogande på billigare vilkor än de af riksbanken fordrade. Olägenheterna af en dylik utlåningsrörelse blifva, såsom redan 1875 års fullmägtige anmärkte, så mycket mera i ögonen fallande, som ansvaret för och tungan af denna dubbla lånerörelse falla endast på det ena af dessa verk, nemligen riksbanken, hvars metalliska kassa, landets nästan enda metalliska reserv, och redbara tillgångar i utlandet få bära följderna af hvarje spekulationens öfverdrift. Vinsten för den allmänna rörelsen af denna särskilda utlåning torde äfven blifva något tvifvelaktig, enär riksbanken under nyss skildrade förhållanden naturligen tvingas att så mycket skarpare draga in på sin lånerörelse, och om, såsom fullmägtige våga antaga, denna förnämligast varit egnad att tillgodose den sunda och legitima affärsverksamhetens behof af penningmedel, blifver det denna rörelse, som kommer att lida genom de af riksgäldskontoret tillhandahållna medlen, öfver hvilkas användande hvarken kontoret eller riksbanken eger något slags kontroll.

Om sålunda från ofvananförda synpunkt det bör vara angeläget att icke Riksdagens båda verk motverka eller hindra hvarandra i deras skilda, men för landet lika vigtiga uppgifter, stöter man likväl vid ett bifall till den ifrågavarande motionen i hela dess omfattning mot en grundsats, som icke bör helt åsidosättas, nemligen att hvarje institution bör sjelf bära omsorgen och ansvaret för förvaltningen af de medel, som den för sina ändamål har att disponera. De medel, som stå till riksgäldskontorets disposition, äro dels sådana, som enligt riksstaten anslagits till bestridande af kontorets olika liqvider, i främsta rummet räntor och amorteringar af statsverkets skulder, samt några smärre fondbildningar, tillsammans omkring 16 millioner kronor för innevarande år, dels sådana tillgångar, som vunnits genom upptagna, men ännu icke för statsverkets behof fullt disponerade lån, samt slutligen statskontorets tillgångar, som för löpande statsutgifters bestridande icke äro för tillfället behöfliga, hvilka enligt § 38 i riksgäldskontorets reglemente kunna till detta kontors förvaltning öfverlemnas.

Hvad nu beträffar de förstnämnda af dessa medel lära de med tillämpning af ofvannämnda grundsats icke böra undandragas riksgäldskontorets egen förvaltning, så mycket mindre som kontoret ensamt är i tillfälle att bestämma bästa sättet för deras tillfälliga placering med hänsyn till de olika synpunkterna för deras användande till kontorets egna liqvider. Angående åter de medel, som utgöras af för tillfället icke behöfliga öfverskott å upptagna lån, synas icke heller dessa böra undandragas kontorets egen förvaltning och placering mot ränta, på sätt kontoret finner tillfredsställande. Att betaga kontoret dess hittills åtnjutna rätt till fri disposition af dylika medel, kan nemligen befaras inverka hämmande på kontorets handlingsfrihet för begagnande af en gynsam konjunktur att för statsverkets räkning och dess fördel upptaga ett lån, som för ögonblicket kan vara till större eller mindre del obehöfligt, men dock med visshet kan motses snart för statsverkets behof erfordras.

Med de medel slutligen, som af statskontoret ställas till riksgäldskontorets disposition för förvaltning är förhållandet, enligt fullmägtiges åsigt, ett helt annat. Den penningeförvaltning, som derigenom ålagts riksgäldskontoret, är, såvidt fullmägtige känna, för dess egentliga verksamhet helt främmande, och det lärer icke med fog kunna sägas, att en befrielse från detta bestyr skulle störande inverka på kontorets förmåga att rätt fullgöra dess egna vigtiga uppgift. Att deremot dessa statskontorets tillfälliga öfverskottsmedel finge i sin helhet öfverlemnas till riksbanken att vid anfordran kontoret tillhandahållas, måste synas

så mycket lämpligare, som riksbanken redan i många afseenden fungerar som statens kassör och besörjer de olika statsinstitutionernas liqvider mot anvisning å tillgodohafvande i räkning med banken. De statskontorets öfverskottsmedel, som hittills blifvit lemnade till riksgäldskontorets disposition, hafva visserligen på senare tider af allmänt kända orsaker stigit till ganska betydande belopp, vid slutet af sistlidet år omkring 50 millioner kronor, men deras förvaltande och återbetalning vid anfordran böra dock icke vålla riksbanken någon särdeles kännbar tunga eller bryderi, enär liqviderna väl kunna antagas komma att påkallas efter hand och på icke alldeles oberäkneliga tider. Icke heller får det förhållande lemnas utan erinran, att dessa kontorets behållningar utgöras af skattemedel, som genom uppbörden indragits från allmänna rörelsen, och böra, såvidt de icke äro för statsverkets omedelbara behof nödiga, till denna snarast möjligt återlemnas, hvilket fullmägtige anse lämpligast kunna och böra ske genom riksbanken, hvilken bäst eger tillfälle att mot korta handelns och industriens förbindelser placera desamma, och derigenom gagna den sunda penningrörelsen, på samma gång genom den derigenom erhållna räntevinsten åt riksbanken, hvilken ju är statens egendom, beredes ökad räntevinst.

Motionären har slutligen äfven föreslagit, att riksgäldskontorets på § 45 i dess reglemente grundade rätt att använda sina disponibla medel äfven till inköp af obligationer eller andra förbindelser, som anses kunna utan svårighet eller kapitalförlust vid inträffande behof föryttras, skulle inskränkas till sådana obligationer, som å utländsk börs noteras. Fullmägtige få mot detta förslag anmärka, att en dylik inskränkning skulle beröfva riksgäldskontoret möjligheten att använda medel, som erhållits genom upplåning, till inköp af dess inhemska, i utlandet icke noterade obligationer, såsom de med 3,6 procent löpande. Men en dylik åtgärd synes så mycket mindre lämplig, som det under vissa förhållanden, och särdeles de nuvarande, kan befinnas fördelaktigt att till upprätthållande af den starka och i många afseenden löftesrika utvecklingen indraga utländskt kapital medelst upplåning genom riksgäldskontoret, äfven om statsverkets behof icke eller endast i mindre omfång påkallar en sådan, enär ju dervid genom en motsvarande liqvid af inom landet placerade lån riksbanken vinner lättnad, utan att statens skuldsättning eller deraf följande ränteutgifter behöfva i afsevärd mån ökas. Om sålunda någon inskränkning i riksgäldskontorets nuvarande rätt att för sina disponibla medel inköpa obligationer bör ifrågakomma, synes denna snarare böra träffa köpet af utländska, icke i utlandet pla-

cerade obligationer, hvilka i allt fall icke kunna anskaffas utan anlitande af landets för närvarande mycket svaga tillgång på fordringar i utlandet.»

Såsom af ofvan meddelade utlåtanden framgår, hafva mot det i förevarande motion väckta förslaget beaktansvärda anmärkningar framstälts ej mindre af riksgäldskontorets fullmägtige än äfven af fullmägtige i riksbanken. Med hänsyn särskildt dertill att hvarje institution bör sjelf bära omsorgen och ansvaret för förvaltningen af de medel, som den för sina ändamål har att disponera, hafva bankofullmägtige framhållit, att från riksgäldskontorets egen förvaltning icke borde undandragas de medel, som enligt riksstaten anslås till bestridande af de å kontoret anvisade särskilda utbetalningar, liksom ej heller behållningarna å i kontoret innestående fonder. Likaledes hafva bankofullmägtige på, enligt utskottets mening, fullt giltiga skäl ansett, att riksgäldskontoret borde bibehållas vid sin hittills åtnjutna rätt till fri disposition öfver upplånta men tills vidare för statsutgifter ej behöfliga medel. Hvad åter angår de statsverkets öfverskottsmedel, som jemlikt nuvarande stadganden af statskontoret öfverlemnas till riksgäldskontoret för förvalning, hafva bankofullmägtige funnit anledning tillstyrka att dylika medel i stället borde insättas i riksbanken, att af densamma vid påfordran tillhandahållas statskontoret.

Med afseende å nyssberörda, af bankofullmägtige förordade förslag vill utskottet till en början påpeka, att, om riksgäldskontoret å ena sidan eger att, jemlikt stadgandet i 38 § af dess nu gällande reglemente, från statskontoret emottaga för detta verk öfverflödiga kassabehållningar, det å andra sidan i 19 § af samma reglemente är riksgäldskontoret ålagdt att tillhandahålla statskontoret erforderlig kassaförstärkning för det fall att statskontorets inkomster skulle visa sig otillräckliga för bestridande af dess utgifter. Det synes ock utskottet vara med förhållandena bäst öfverensstämmande, att det statens verk, som har att, när behofvet det kräfver, genom upplåning anskaffa medel för statens räkning, jemväl må ega att i tider, då statsregleringen lemnar öfverskott, förfoga öfver de för statsverket öfverflödiga tillgångarna. Det måste åtminstone i regel anses vara till fördel för det allmänna, om genom anlitande af dessa öfverskottsmedel för bestridande af de å riksgäldskontoret anvisade utbetalningar, upplåning för statens

räkning kan tills vidare uppskjutas eller begränsas. Med afseende härå delar utskottet i allo de åsigter, som af riksgäldsfullmägtige i deras utlåtande framhållits.

Om det af nu angifna skäl måste synas mindre välbetänkt att betaga riksgäldskontoret dispositionen öfver statskontorets öfverskottsmedel, torde det å andra sidan äfven kunna ifrågasättas, om det för riksbanken skulle vara till verkligt gagn att få mottaga förvaltningen af dessa medel, som till beloppet äro underkastade stora och stundom hastigt påkommande vexlingar och sålunda ej synas väl egna sig att ingå i bankens lånerörelse. Men särskildt med hänsyn till faran af en sammanblandning af statsverkets och riksbankens kreditförhållanden, hvilket Riksdagen, varnad af erfarenheten, sedan lång tid sorgfälligt sökt förebygga, kan utskottet icke undgå att hysa betänkligheter mot den nu ifrågasatta förändringen.

Då bankofullmägtige uttalat önskvärdheten af att statskontorets disponibla kassabehållningar måtte komma den allmänna rörelsen till godo, hvilket enligt deras mening lämpligast skulle ske genom riksbanken, vill utskottet framhålla, hurusom riksgäldskontoret genom utlåning af dylika tillgångar till kreditanstalter i skilda delar af landet synes på ett tillfredställande sätt sörja för att dessa medel hållas allmänna rörelsen till handa. Att jemväl riksbanken kunnat för detta ändamål medverka torde framgå af de betydande belopp, som riksgäldskontoret haft hos densamma innestående.

Såsom vigtigaste skälet för den föreslagna förändringen hafva bankofullmägtige anfört, att ifrågavarande, af riksgäldskontoret bedrifna lånerörelse, särdeles då den omfattar så ansenliga belopp, som under senare år varit fallet, kan motverka den diskontpolitik, som riksbanken finner sig böra tillämpa. Att så skulle kunna ske, vill utskottet visserligen icke bestrida, men då det torde vara anledning förutsätta, att riksgäldsfullmägtige med uppmärksamhet följa inträdande förändringar i penningemarknaden och låta sig angeläget vara att vid förvaltningen af de för riksgäldskontoret tillgängliga medel taga tillbörlig hänsyn till den ekonomiska ställningen inom landet och särskildt tillse, att deras åtgärder icke äro till hinder för riksbankens verksamhet, synas olägenheter i det af bankofullmägtige antydda hänseendet icke vara att befara.

Hvad slutligen angår den del af motionärens förslag, som afser att riksgäldsfullmägtiges nuvarande befogenhet att för tillgängliga medel uppköpa obligationer eller vissa andra förbindelser skulle inskränkas till uppköp af sådana obligationer, som äro å utländsk börs

noterade, hafva fullmägtige i båda verken uttalat sig mot en sådan ändring, hvars olämplighet synes utskottet vara genom de af fullmägtige anförda omständigheter ådagalagd.

I enlighet med hvad utskottet här ofvan anfört finner sig utskottet icke hafva skäl tillstyrka nu ifrågasatta förändringar i riksgäldskontorets reglemente, utan anser att de gällande bestämmelserna i ämnet fortfarande böra bibehållas. Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, med afslag å herr Dahns förevarande motion, må besluta, att bestämmelserna i 45 § af det för riksgäldskontoret senast utfärdade reglemente skola fortfarande blifva gällande.

Stockholm den 4 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Herr *P. Pehrson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.

Bil. till riksgäldsfullmägtiges utlåtande.

Uppgift angående placeringen af riksgäldskontorets disponibla medel 1895—1899.

	31/12 1895		31/12 1896		31/12 1897		31/12 1898		31/12 1899	
	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.
I riksbanken innestående:										
på deposition	— —	—	— —	—	— —	—	10,000,000	—	6.000,000	—
på folio- eller giroräkning	3 542,794	80	1,942,286	80	4,094.591	38	5,778.793	83	10,940,414	56
Summa	3,542,794	80	1 942,286	80	4,094.591	38	15,778.793	83	16,940.414	56
Inom landet mot ränta utlånade medel:										
hos banker och försäkringsbolag m. fl.	10,696,750	—	12.401,500	—	15,108,500	—	16,819,100	—	11,811,000	—
hos sparbanker och offentliga institutioner	640,000	—	100,000	—	585,000	—	600,000	—	2,750,000	—
Summa	11,336,750	—	12,501,500	—	15,693,500	—	17,419,100	—	14,561,000	—
Utländska valutor, innestående mot ränta hos banker och bankirer	2,496,901	08	888,888	89	6,504,029	91	7,200,000	—	15,555,555	56
Uppköpta obligationer	2,736,835	57	2,415,510	59	2,714,728	99	2,911,608	75	2,883,629	80

	år 1895		år 1896		år 1897		år 1898		år 1899	
	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.	kronor	ö.
Ränteinkomst										
å inom landet utlånade medel	239,578	73	262,487	30	449,413	62	607,762	92	773,828	54
å utländska valutor	15,782	46	82,913	83	185,107	35	235,886	91	522.939	53
å uppköpta obligationer	97,640	04	88.729	57	90,865	12	98,647	20	103,568	46
Summa	353,001	23	434,130	70	725,386	09	942,297	03	1,400,336	53

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1900.

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1900, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 1 i grufvestadgan.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 140) har herr *G. A. E. Kronlund* föreslagit, att inom § 1 af gällande grufvestadga måtte göras följande tillägg:

»3:o) magnesit och apatit, der de förekomma å kronojord, som står under kronans omedelbara förvaltning eller endast till brukning på viss tid åt annan upplåtits.»

Till stöd för denna framställning har motionären anfört följande.

Vid 1898 års riksdag hade Kongl. Maj:t i proposition n:o 46 föreslagit Riksdagen att för tiden intill nästa lagtima riksdag medgifva, att Kongl. Maj:t måtte ega

dels åt svenske män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t bestämde, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid af högst 30 år, med andras uteslutande, med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade magnesitfyndigheter, med rätt för koncessions innehafvare att, derest vid upplåtelsetidens utgång dylik upplåtelse fortfarande blefve af Riksdagen medgifven, ega företrädesrätt till öfverenskommelse om fortsatt arbete med magnesitens tillgodogörande på de vilkor, Kongl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kunde finna godt bestämma,

dels ock åt sådan koncessions innehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, till drifkraft för bearbetande af magnesitfyndig-

heter, jemte dermed i sammanhang stående anläggningar, upplåta i närheten af fyndställe belägna, af staten obegagnade vattenfall jemte erforderlig mark för vägar, för anläggning af verkstäder och arbetarebostäder samt för kraftledning, med skyldighet för koncessions innehafvare att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som bestämdes genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

Denna kongl. proposition, som varit affattad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de vilkor, under hvilka, med Riksdagens begifvande, upplåtelse af apatitförekomster förut skett, hade utan votering blifvit afslagen i Andra och bifallen i Första Kammaren, till följd hvaraf frågan förfallit.

Den 10 juni 1898 hade Kongl. Maj:t anbefalt kommerskollegium att inkomma med utredning, huruvida i fråga om beredande af godtgörelse åt kronan för upplåtelse af rätt att å kronojord bearbeta magnesitfyndigheter äfvensom flera eller färre icke inmutningsbara mineral lämpligen borde tillämpas enahanda grunder, som kunde vara bestämda att gälla i fråga om upplåtelse af kronans jordegareandel i mineral, som vore föremål för inmutning. I enlighet härmed hade kongl. kommerskollegium den 13 december 1898 afgifvit utlåtande i ämnet med följande förklaring:

»Någon olägenhet att med afseende å dessa båda mineral (apatit och magnesit) tillämpa grufvestadgans föreskrifter synes ej heller förefinnas. Att göra dem inmutningsbara å viss kronojord genom ändring af 1 § i grufvestadgan torde emellertid vara mindre lämpligt, utan synes detta böra ske genom en särskild författning.»

»Under ofvan anförda förutsättning af blifvande ändringar i angifven rigtning af grufvestadgan, så vidt angår tillgodogörandet af kronans jordegareandel, anser kollegium sig alltså böra i underdånighet hemställa, att i särskild författning föreskrifter måtte meddelas af hufvudsakligt innehåll,

att å jord, som blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, eller står under kronans omedelbara förvaltning, skola, förutom de mineralfyndigheter, som omförmälas i 1 § af grufvestadgan den 16 maj 1884, äfven sådana mineralfyndigheter, hvilka innehålla magnesit och apatit, vara föremål för inmutning och bearbetande af den, som sig dertill anmäler, samt

att jemväl i afseende på nu nämnda båda slag af mineralfyndigheter grufvestadgan skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse.»

Ifrågavarande för industrien synnerligen vigtiga mineral hade i nämnvärd mängd endast anträffats inom de aflägsnare delarne af Lapp-

land, der deras brytning ej kunde befaras komma att medföra det minsta intrång på jordbruket eller andra näringar. Hvad magnesiten beträffade, kunde man på vetenskapliga grunder med hög grad af sannolikhet begränsa dess förekomst till den egentliga högfjellsregionen.

Från det allmännas synpunkt vore det otvifvelaktigt synnerligen önskvärdt, att upptäckten och nyttiggörandet af sådana mineral på allt sätt främjades. Här borde äfven beaktas, att sjelfva brytningsarbetet i följd af mineralens förekomst måste ske på samma sätt som vanlig malmbrytning, hvadan den sakkunniga och för såväl arbetarnes välfärd som för grufvornas bestånd nödiga kontroll, hvilken staten i dylika fall principielt stadgade och åtagit sig, ej finge efterlåtas.

Kongl. kommerskollegium, som ock borde hafva goda grunder att anse *koncessions*systemet i fråga om dessa fyndigheter icke vara synnerligen egnadt att befrämja vare sig nya upptäckter eller ett snart tillgodogörande af redan gjorda lofvande fynd, hade också, såsom anförts, uttryckligen uttalat sig för *inmutnings*systemets faktiska tillämpning äfven här. Sedan emellertid de af kongl. kollegium antydda förändringarne i grufvestadgan samt förordning angående begagnande af kronans jordegareandel numera genom resp. *Lag* och *nådig kungörelse* af den 20 oktober 1899 trädt i kraft, syntes den af kollegiet föreslagna omvägen att genom ytterligare en särskild författning förlägga ifrågavarande mineral under grufvestadgan icke vara erforderlig eller lämplig.

Enär det sammansatta stats- och lagutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende öfverlemnats, inhemtat, att den fråga, som utgör ämne för motionen, för närvarande är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, samt att kongl. proposition derom lärer vara att förvänta, har utskottet ansett sig nu icke böra ingå i bedömandet af motionärens förslag, och hemställer derför,

att herr Kronlunds förevarande motion icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. W. REDELIUS.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARES TRYCKERI, 1900.

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1900, kl. 12 midd.

Memorial, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare.

Det sammansatta stats- och lagutskottet får hos Riksdagen hemställa,

att Riksdagen må anvisa ett belopp af fyrahundrafemtio kronor till ersättning åt utskottets sekreterare.

Stockholm den 7 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARE. 1900.

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1900, kl. 1 e. m.

Memorial, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets sekreterare.

Det sammansatta stats- och bankoutskottet får hos Riksdagen hemställa,

att Riksdagen må anvisa ett belopp af 125 kronor till ersättning åt utskottets sekreterare.

Stockholm den 10 maj 1900.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Stockholm, K. B. Boströms boktryckeri, 1900.

Rättelser.

I sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5

sid.	16,	rad. 9 uppifrån	*står:*	inträdande
			läs:	trädande
»	18,	» 5 och 4 nedifrån	*står:*	mindre småskola
			läs:	mindre folkskola
»	19,	» 13 uppifrån	*står:*	läraren och lärarinnan
			läs:	läraren eller lärarinnan

STOCKHOLM, K. L. BECKMANS BOKTR., 1900.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 110803399